รูปแบบการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนขนาดเล็ก

สุพรเทพ เรณุมาน

วิทยานิพนธ์เสนอบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา หลักสูตรการศึกษาดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
ปีการศึกษา 2568
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยนเรศวร

รูปแบบการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้น ของครูโรงเรียนขนาดเล็ก

สุพรเทพ เรณุมาน

วิทยานิพนธ์เสนอบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา หลักสูตรการศึกษาดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
ปีการศึกษา 2568
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยนเรศวร

วิทยานิพนธ์ เรื่อง “รูปแบบการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้น ของครูโรงเรียนขนาดเล็ก”

ของสุพรเทพ เรณุมาน

ได้รับการพิจารณาให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญาการศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

(ศาสตราจารย์ ดร.สุกัญญา แช่มช้อย)

.....ประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สถิรพร เชาวน์ชัย)

.....กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิภายใน

(รองศาสตราจารย์ ดร.ธีรศักดิ์ อุปไมยอธิชัย)

.....กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิภายใน

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อนุชา กอนพ่วง)

.....กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิภายใน

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทัศนะ ศรีปัตตา)

อนุมัติ

.....

(รองศาสตราจารย์ ดร.วัฒนา พัดเกตุ)

รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ รักษาราชการแทน

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

ชื่อเรื่อง รูปแบบการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนขนาดเล็ก

ผู้วิจัย สุพรเทพ เรณุมาน

ประธานที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สถิรพร เชาวน์ชัย

กรรมการที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ทัศนะ ศรีปัตตา

รองศาสตราจารย์ ดร. ธีรศักดิ์ อุปไมยอธิชัย

ประเภทสารนิพนธ์ วิทยานิพนธ์ กศ.ด. การบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยนเรศวร, 2568

คำสำคัญ การพัฒนาครู ทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัล การสอนแบบคละชั้น

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนขนาดเล็กวิธีดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ได้แก่ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาองค์ประกอบและแนวทางการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนขนาดเล็กแบ่งออกเป็น 3 ขั้นย่อย ขั้นที่ 1.1 การศึกษาองค์ประกอบของทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนขนาดเล็ก โดยการสังเคราะห์เอกสาร ขั้นที่ 1.2 การศึกษาแนวทางการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนขนาดเล็ก โดยการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ขั้นที่ 1.3 การศึกษาแนวทางการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนขนาดเล็ก โดยการศึกษาการบริหารที่เป็นเลิศ (Best Practice) ในสถานศึกษาต้นแบบการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้น ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาผลการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนขนาดเล็กด้วยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) โดยผู้วิจัยและทีมพัฒนา ซึ่งประกอบด้วย หัวหน้าฝ่ายบริหารงานวิชาการ ผู้อำนวยการสถานศึกษาโรงเรียน ครูผู้มีประสบการณ์ในการจัดการเรียนรู้ ศึกษานิเทศก์ ขั้นตอนที่ 3 การถอดบทเรียนการดำเนินกิจกรรมตามรูปแบบการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนขนาดเล็กโดยผู้วิจัยทีมพัฒนาและครูผู้สอน

ผลการวิจัยพบว่า ผลการถอดบทเรียนปัจจัยแห่งความสำเร็จรูปแบบการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนขนาดเล็ก ประกอบไปด้วย 5 ขั้นตอนดังนี้ 1) การกำหนดเป้าหมายของการพัฒนา 2) การดำเนินการพัฒนา 3) การสังเกตการณ์จัดการเรียนรู้ 4) การนิเทศและสะท้อนผล และ 5) การปรับปรุงการจัดการเรียนรู้

Title MODEL FOR DEVELOPING DIGITAL ERA LEARNING MANAGEMENT SKILLS FOR MULTI-GRADE TEACHING OF SMALL SCHOOL TEACHERS

Author Suporntep Ranuman

Advisor Assistant Professor Sathiraporn Chaowachai, Ed.D.

Co-Advisor Associate Professor Thirasak Uppamaiathichai, Ed.D.

Assistant Professor Tassana Sripatta, Ph.D.

Academic Paper Ed.D. Dissertation in Educational Administration - (Type 2.1), Naresuan University, 2025

Keywords Teacher development, digital learning management skills, multi-grade teaching

ABSTRACT

The purpose of this research is to develop digital learning management skills for multi-grade teaching among small school teachers. The research methodology is divided into three steps: Step 1: Study the components and guidelines for developing digital learning management skills for mixed-grade teaching among small school teachers, which is further divided into three sub-steps: Step 1.1: Study the components of digital learning management skills for multi-grade teaching among small school teachers thru document synthesis. Step 1.2: Study guidelines for developing digital learning management skills for multi-grade teaching among small school teachers thru interviews with experts. Step 1.3: Study guidelines for developing digital learning management skills for multi-grade teaching among small school teachers by examining best practices in model educational institutions for digital learning management for multi-grade teaching. Step 2: Study the results of developing digital learning management skills for multi-grade teaching among small school teachers using participatory action research (PAR) by the researcher and the development team, which includes the head of academic affairs, the school principal, experienced teachers, and educational supervisors. Step 3: Extract lessons learned from activities conducted according to the digital learning management skills development model for multi-grade

teaching among small school teachers by the researcher, the development team, and teaching staff.

The research findings revealed that the lessons learned from the success factors of the digital learning management skills development model for multi-grade teaching by small school teachers consist of the following 5 steps: 1) Defining development goals, 2) Implementing development, 3) Observing learning management, 4) Supervising and reflecting, and 5) Improving learning management.

ประกาศคุณูปการ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดีได้จากความกรุณาเป็นอย่างยิ่งของ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สถิรพร เชาวน์ชัย ประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ที่กรุณาเสียสละเวลาอันมีค่าพร้อมให้คำปรึกษา แนะนำและให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขพัฒนางานวิจัยด้วยความเอาใจใส่เป็นอย่างดียิ่ง ซึ่งผู้วิจัยต้องขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณคณะกรรมการสอบวิทยาพิพนธ์ ศาสตราจารย์ ดร. สุกัญญา แช่มช้อย ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร. ธีรศักดิ์ อุปไมยอธิชัย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อนุชา กอนพ่วง และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ทัศนะ ศรีปัตตา กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่ให้คำแนะนำในการแก้ไขวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณผู้เชี่ยวชาญทุกท่านที่ให้ความกรุณาตรวจเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลในการวิจัย ขอขอบพระคุณผุ้ทรงคุณวุฒิ ผู้บริหารสถานศึกษาที่ได้ให้สัมภาษณ์ ตลอดจนศึกษานิเทศก์สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ข้อมูลเพื่อเติมเต็มงานวิจัยชิ้นนี้ให้มีความสมบูรณ์ มากยิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณ คณะครูโรงเรียนบ้านบัวจันทร์ และทีมพัฒนา ผู้เป็นกัลยาณมิตรที่ดีที่ได้ให้ความช่วยเหลือให้กำลังใจ และสนับสนุนการเรียนในครั้งนี้เป็นอย่างดี

ขอขอบคุณตัวผู้วิจัยที่มีความพยายาม ความมานะ ความอุตสาหะ ไม่ย่อท้อ และขอขอบคุณเพื่อน พี่น้องร่วมรุ่น 65 การบริหารการศึกษาทุกท่าน ผู้เป็นกัลยาณมิตรที่ดีที่ได้ให้ความช่วยเหลือให้กำลังใจกันด้วยดีเสมอมาเหนือสิ่งอื่นใดขอกราบขอบพระคุณบิดา มารดา ผู้ให้กำเนิดที่ให้การสนับสนุนทางด้านการศึกษาแก่ผู้วิจัยเป็นอย่างดีเสมอมา และเป็นแรงผลักดันสำคัญให้งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จได้อย่างดีด้วยความรักและกำลังใจ

คุณค่าและคุณประโยชน์อันพึงจะมีจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ผู้วิจัยขอมอบและอุทิศแด่ผู้มีพระคุณทุก ๆ ท่าน ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่า งานวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการศึกษาของประเทศไทยและผู้ที่สนใจบ้างไม่มากก็น้อย

สุพรเทพ เรณุมาน

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย ..... ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ ..... จ
ประกาศคุณูปการ ..... ช
สารบัญ ..... ซ
สารบัญตาราง ..... ญ
สารบัญภาพ ..... ฏ
บทที่ 1 บทนำ 1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา 1
คำถามการวิจัย 7
วัตถุประสงค์ของการวิจัย 7
ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย 7
ขอบเขตของการวิจัย 8
นิยามศัพท์เฉพาะ 11
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 13
แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ 15
แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล 34
ทักษะการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ 60
ทักษะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 66
ทักษะการประเมินผลการเรียนรู้ 73
ทักษะการจัดการชั้นเรียน 78
ทักษะการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ 83
การจัดการเรียนการสอนแบบคละชั้น 89
แนวคิดการพัฒนาครู 107
การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) 151
รูปแบบและการพัฒนารูปแบบ 184
โรงเรียนขนาดเล็ก 188
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 188

กรอบแนวคิดการวิจัย 191
บทที่ 3 วิธีการดำเนินการวิจัย 192
ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาองค์ประกอบและแนวทางการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนขนาดเล็ก 194
ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาผลการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนขนาดเล็กด้วยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) 202
ขั้นตอนที่ 3 การถอดบทเรียนการดำเนินกิจกรรมตามรูปแบบการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนขนาดเล็ก 222
บทที่ 4 ผลการวิจัย 225
ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาองค์ประกอบและแนวทางการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนขนาดเล็ก 226
ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาผลการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนขนาดเล็กด้วยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) 301
ขั้นตอนที่ 3 การถอดบทเรียนการดำเนินกิจกรรมตามรูปแบบการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนขนาดเล็ก 350
บทที่ 5 บทสรุป 359
สรุปผลการวิจัย 362
อภิปรายผล 366
ข้อเสนอแนะ 371
บรรณานุกรม 373
ภาคผนวก 383
ประวัติผู้วิจัย 439

สารบัญตาราง

หน้า

ตาราง 1 แสดงการสังเคราะห์องค์ประกอบของทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัล 50
ตาราง 2 แสดงการสรุปองค์ประกอบทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้น 101
ตาราง 3 แสดงการสังเคราะห์องค์ประกอบของการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ PLC (Professional Learning Community)..... 139
ตาราง 4 แสดงการสังเคราะห์กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม 171
ตาราง 5 แสดงขั้นตอนการประชุมด้วยเทคนิค A-I-C (Appreciation-Influence-Control) 6 ขั้นตอน . 183
ตาราง 6 แสดงการดำเนินการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ตามที่ได้นัดหมาย..... 198
ตาราง 7 แสดงการดำเนินการเก็บข้อมูลกับสถานศึกษาที่มีวิธีปฏิบัติที่ดี ตามวัน เวลาที่ได้นัดหมายไว้ . 201
ตาราง 8 แสดงการดำเนินการเก็บข้อมูลทางการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนขนาดเล็ก โดยประยุกต์ใช้ร่วมกับกระบวนการ PLC 214
ตาราง 9 แสดงการดำเนินการเก็บข้อมูลการสังเกตการณ์ (Observing) พัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนขนาดเล็ก 219
ตาราง 10 แสดงการดำเนินการสะท้อนความสำเร็จดำเนินการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครู 221
ตาราง 11 แสดงการดำเนินการสะท้อนความสำเร็จดำเนินการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครู 224
ตาราง 12 แสดงผลการวิเคราะห์และสังเคราะห์องค์ประกอบการการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครู 227
ตาราง 13 แสดงการสังเคราะห์การพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนขนาดเล็ก โดยการศึกษาจากผู้ทรงคุณวุฒิ 235
ตาราง 14 แสดงการสังเคราะห์การพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนขนาดเล็ก โดยการศึกษาจากสถานศึกษาที่มีวิธีปฏิบัติที่ดี (Best Practice)..... 257
ตาราง 15 แสดงสรุปผลการสังเคราะห์แนวการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนขนาดเล็ก..... 272

ตาราง 16 แสดงผลการสร้างแนวทางการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนบ้านบัวจันทร์ จากผลการประชุมเชิงปฏิบัติการด้วยเทคนิคการวางแผนแบบมีส่วนร่วม AIC (Appreciation Influence Control) 303
ตาราง 17 แสดงผลการวางแผนกำหนดกิจกรรมการพัฒนาทักษะการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยเทคนิคประชุมระดมสมอง 328
ตาราง 18 แสดงผลการประเมินตนเองเกี่ยวกับความเข้าใจในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับการสอนแบบคละชั้นของครู 332
ตาราง 19 แสดงผลการสังเกตการณ์การเปลี่ยนแปลงในทักษะการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับการสอนแบบคละชั้นของครู 333
ตาราง 20 แสดงผลการวางแผนกำหนดกิจกรรมการพัฒนาทักษะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายด้วยเทคนิคประชุมระดมสมอง 335
ตาราง 21 แสดงผลการประเมินตนเองเกี่ยวกับความเข้าใจในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างหลากหลายสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครู 338
ตาราง 22 แสดงผลการสังเกตการณ์ทักษะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างหลากหลายสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครู 339
ตาราง 23 แสดงผลการสังเกตการณ์ (Observing) พัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนขนาดเล็ก 341
ตาราง 24 แสดงผลสรุปการสะท้อนความสำเร็จดำเนินการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนบ้านบัวจันทร์ ปีการศึกษา 2568.. 345

สารบัญภาพ

หน้า

ภาพ 1 แสดงความสัมพันธ์ขององค์ประกอบการจัดการเรียนรู้.....27
ภาพ 2 แสดงตัวอย่างแผนผังการจัดการเรียนรู้แบบคละชั้น ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1- 3 94
ภาพ 3 แสดงกรอบแนวคิดการวิจัย..... 191
ภาพ 4 แสดงขั้นตอนที่ 1 การศึกษาองค์ประกอบและแนวทางการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนขนาดเล็ก..... 192
ภาพ 5 แสดงขั้นตอนที่ 2 การศึกษาผลการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนขนาดเล็กด้วยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR)..... 193
ภาพ 6 แสดงขั้นตอนที่ 3 การถอดบทเรียนการดำเนินกิจกรรมตามรูปแบบการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนขนาดเล็ก..... 194
ภาพ 7 แสดงขั้นวางแผนในกระบวนการของ PAR ด้วยเทคนิค AIC..... 204
ภาพ 8 แสดงองค์ประกอบทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครู ... 234
ภาพ 9 แสดงรูปแบบการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนขนาดเล็ก..... 351

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ยุคดิจิทัล เป็นยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและเป็นไปอย่างก้าวกระโดดมีการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารและสารสนเทศได้ทุกที่ทุกเวลาอย่างไร้พรมแดน มีการติดต่อสื่อสารที่รวดเร็วและมีประสิทธิภาพมากขึ้น มีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่สะดวกและหลากหลาย สามารถทำกิจกรรมในช่วงเวลาหนึ่ง ๆ ได้มากกว่ายุคที่ผ่านมา (สงบ อินทรมณี, 2562) ความก้าวหน้าในการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารดังกล่าว ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาอย่างมาก โดยเฉพาะเทคโนโลยีทางด้านคอมพิวเตอร์ มีการนำมาใช้ในการจัดการศึกษาโดยช่วยพัฒนาการเรียนการสอนให้มีความทันสมัยมากยิ่งขึ้น ส่งผลให้รูปแบบการจัดการศึกษาเปลี่ยนแปลงไป จากการสอนที่เน้นการถ่ายทอดจากครูผู้สอนสู่ผู้เรียน เปลี่ยนแปลงเป็นการค้นคว้าด้วยตนเองมากขึ้น การเรียนรู้ของผู้เรียนจะไม่จากัดอยู่เฉพาะในห้องเรียน การเรียนการสอนแบบดั้งเดิมจะลดน้อยลง ความสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนจะเปลี่ยนแปลงไปเกิดจึงทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้แบบใหม่ จึงจำเป็นต้องปรับปรุงโครงสร้างระบบ พัฒนาองค์ความรู้ใหม่จากองค์ความรู้เดิมให้อยู่รอดในสถานการณ์ดังกล่าว และในการจัดการศึกษาในสถานศึกษานั้นผู้บริหารสถานศึกษาเป็นกลไกสำคัญและมีอิทธิพลสูงสุด ที่จะต้องมีการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ ผู้บริหารจึงต้องมีความรู้ความสามารถ ทักษะ และต้องทำความเข้าใจเตรียมพร้อมสำหรับการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคนให้มีความสามารถ มีศักยภาพเต็มสมบูรณ์และพัฒนาสถานศึกษาให้ทันสมัยเหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของโลก (บรรจง ลาวะลี, 2560) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 ที่ได้บัญญัติ ไว้ว่า การจัดการศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคมโดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรมการสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคมการเรียนรู้และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2)พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553) ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการในฐานะหน่วยงานในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนของประเทศได้ตระหนักถึงความสำคัญ ดังกล่าว จึงได้จัดทำแผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) โดยมีเป้าหมายในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาไทยให้ดีขึ้น คนไทยมีคุณธรรมจริยธรรม มีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาประเทศในอนาคต มีองค์ความรู้ เทคโนโลยี

นวัตกรรมสนับสนุนการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน คนไทยได้รับโอกาสการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต และมีระบบการบริหารจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพตามหลักธรรมาภิบาล โดยทุกภาคส่วนมีส่วนร่วม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาทักษะความฉลาดทางดิจิทัล และการส่งเสริมให้ผู้บริหาร ครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาได้รับการพัฒนาเพื่อให้สามารถรู้เท่าทันการใช้สื่อดิจิทัลอย่างถูกต้อง และเหมาะสมเนื่องจากกลุ่มผู้บริหาร ครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา เป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้เป็นพลเมืองดิจิทัลที่มีคุณภาพในโลกอนาคต เพื่อตอบโจทย์ยุทธศาสตร์การพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจ และสังคมสู่การเป็น “ดิจิทัลไทยแลนด์” (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2566) การดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายรวมถึง การพัฒนาหลักสูตร กระบวนการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลให้ผู้เรียนทุกระดับและทุกกลุ่ม ได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพและมีมาตรฐาน เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างทั่วถึง ทุกที่ ทุกเวลา พร้อมทั้งมีทักษะ และศักยภาพในการประกอบอาชีพที่สอดคล้องกับความต้องการของประเทศการขับเคลื่อนการพัฒนาการศึกษาที่ยั่งยืน ที่พัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาให้เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ที่หลากหลาย รวมถึงแนวโน้มของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป และสอดคล้องกับการพัฒนาของประเทศ มีแผนการพัฒนาบริหารจัดการและการให้บริการการศึกษาด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล มีแผนการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ดิจิทัลตามหลักสูตรและส่งเสริมให้ครูมีการผลิตสื่อเสริมที่หลากหลาย มีการพัฒนาระบบคลังสื่อเทคโนโลยีดิจิทัลให้เป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับให้บริการ เผยแพร่เนื้อหาอิเล็กทรอนิกส์แก่นักเรียน ครู ศึกษานิเทศ บุคลากรทางการศึกษา ผู้ปกครอง และประชาชนที่เข้าถึงได้ง่ายขึ้น

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้จัดการศึกษาเพื่อให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ และนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ แต่ยังมีอุปสรรคอีกมาก โดยเฉพาะการจัดการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก เนื่องจากปัจจุบันโรงเรียนขนาดเล็กมีจำนวนมากจากข้อมูลโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปี 2567 พบว่า มีโรงเรียนในสังกัด 32,879 โรง ซึ่งในจำนวนนี้เป็นโรงเรียนขนาดเล็ก คือ มีนักเรียนต่ำกว่า 120 คน จำนวน 14,816 โรง และในจำนวนนี้เป็นโรงเรียนที่มีขนาดเล็กมาก กล่าวคือมีนักเรียนต่ำกว่า 60 คนลงมาถึง 8,962 โรง และมีแนวโน้มว่าโรงเรียนขนาดเล็กจะมีจำนวนเพิ่มขึ้นทุกปีซึ่งเป็นผลมาจากอัตราการเกิดลดลง และความนิยมของผู้ปกครองที่ต้องการส่งบุตรหลานไปโรงเรียนในเมือง การมีโรงเรียนขนาดเล็กจำนวนมาก ย่อมส่งผลถึงคุณภาพและประสิทธิภาพการบริหารจัดการศึกษา ซึ่งโรงเรียนขนาดเล็กเหล่านี้จะมีปัญหาที่สำคัญ คือ นักเรียนส่วนใหญ่ที่เรียนในโรงเรียนขนาดเล็กมีคุณภาพค่อนข้างต่ำเมื่อเปรียบเทียบกับโรงเรียนขนาดอื่น ๆ ทั้งนี้เป็นเพราะโรงเรียนขนาดเล็กขาดความพร้อมทางด้านปัจจัย เช่น มีครูไม่ครบชั้นเรียน ขาดแคลนสื่อการเรียนการสอนและวัสดุอุปกรณ์โดยเฉพาะสื่อ

และเทคโนโลยีที่ทันสมัย เนื่องจากเกณฑ์การจัดสรรงบประมาณส่วนใหญ่ใช้จำนวนนักเรียนเป็นเกณฑ์ในการจัดสรร นอกจากนั้นโรงเรียนขนาดเล็กส่วนใหญ่ขาดประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ ซึ่งผลการประเมินด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ในโรงเรียนขนาดเล็กส่วนใหญ่อยู่ในระดับต่ำกว่าเกณฑ์ที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนด (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2567)

นโยบายระยะเร่งด่วน (Quick Win) ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 ด้านลดภาระครูและบุคลากรทางการศึกษา ข้อที่ 3) การบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก และโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ให้มีการสร้าง และใช้แพลตฟอร์มการเรียนรู้ในระบบดิจิทัล และส่งเสริมการใช้ DLTV ด้านลดภาระนักเรียนและผู้ปกครอง ข้อที่ 1) การเรียนรู้ทุกที่ทุกเวลา (Anywhere Anytime) ด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล 1.1) จัดหาเครื่องมือพร้อมอุปกรณ์เทคโนโลยีที่ทันสมัยสำหรับการเรียนรู้ 1.2) จัดหาระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงของสถานศึกษา 1.3) พัฒนา ส่งเสริม และขับเคลื่อนการจัดการเรียนรู้ผ่านแพลตฟอร์มการเรียนรู้เทคโนโลยีดิจิทัล ให้แก่ผู้เรียนทุกที่ทุกเวลา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2566) ได้กำหนดแนวทาง และเป้าหมายในการปฏิบัติของหน่วยงานในสังกัด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในช่วงเวลาดังกล่าว ให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันอย่างมีเอกภาพ การสนับสนุนโครงสร้างพื้นฐาน ส่งเสริม สนับสนุนให้มีเทคโนโลยีดิจิทัล หรือนวัตกรรม ในการสร้างโอกาสทางการศึกษา ให้ผู้เรียนทุกคน ทุกพื้นที่เข้าถึงการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ ยกระดับคุณภาพการศึกษา ครูและบุคลากรทางการศึกษาที่นำเทคโนโลยีดิจิทัลไปใช้ ในการจัดการเรียนรู้หรือการปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21

จากสภาพปัญหาเกี่ยวกับโรงเรียนขนาดเล็ก เช่น 1) จากผลการประเมินคุณภาพนักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็ก พบว่า นักเรียนจากโรงเรียนขนาดเล็กส่วนใหญ่ยังมีคุณภาพไม่น่าพอใจ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากโรงเรียนขนาดเล็กมีข้อจำกัดเรื่องปัจจัยการผลิตการสอนไม่มีประสิทธิภาพ เนื่องจากมีครูไม่ครบชั้นเรียน ขาดแคลนสื่อการเรียน การสอนและวัสดุอุปกรณ์ โดยเฉพาะสื่อและเทคโนโลยีที่มีราคาแพง 2) โรงเรียนขนาดเล็กขาดประสิทธิภาพในการบริหารจัดการเนื่องจากมีนักเรียนจำนวนน้อย จึงทำให้ต้นทุนต่อหัวนักเรียนสูงกว่าโรงเรียนขนาดอื่น ๆ 3) ผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็กส่วนใหญ่ขาดทักษะในการบริหารจัดการท่ามกลางบริบทโรงเรียนที่มีข้อจำกัดด้านทรัพยากรการผลิตเนื่องจากการจัดสรรทรัพยากรดังกล่าวใช้เกณฑ์จำนวนนักเรียนเป็นเกณฑ์ในการจัดสรร 4) คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานไม่ค่อยเข้มแข็ง และมีบทบาทการมีส่วนร่วมน้อยในการบริหารจัดการโรงเรียน 5) โรงเรียนขนาดเล็กมีครูจำนวนจำกัด และไม่ครบทุกชั้นเรียน ไม่ครบวิชาเอกตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่โรงเรียนต้องการ จึงใช้วิธีการสอนแบบคละชั้น แต่มีครูจำนวนมากที่ขาดทักษะการสอนแบบคละชั้น 6) โรงเรียนขนาดเล็กมีสภาพเป็นนิติบุคคล ดังนั้น จึงต้องทำธุรกรรมทุกอย่างเหมือน

โรงเรียนขนาดอื่น ๆ ที่ปฏิบัติกันอยู่ จึงทำให้ครูสอนไม่เต็มเวลา เต็มความสามารถและเต็มหลักสูตร เพราะต้องใช้เวลาส่วนหนึ่งไปปฏิบัติงานธุรการ งานการเงินและบัญชี งานพัสดุ งานข้อมูล สารสนเทศ งานทะเบียนและวัดผล งานประกันคุณภาพการศึกษา 7) โรงเรียนขนาดเล็กขาดความพร้อมด้านปัจจัยการผลิต เนื่องจากการจัดสรรทรัพยากร ให้โรงเรียนจะจัดสรรโดยใช้ขนาดของโรงเรียน จำนวนนักเรียน เป็นเกณฑ์ในการจัดสรร จึงทำให้ โรงเรียนขนาดเล็กได้รับจัดสรรทรัพยากรปัจจัยการผลิตไม่มากนัก 8) ขาดการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในระดับ โรงเรียนจะมีสองลักษณะ คือ ลักษณะแรก เป็นรูปแบบคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยองค์ประกอบของคณะกรรมการจะประกอบด้วยตัวแทนจากภาคส่วนต่าง ๆ ที่ผ่านมาคณะกรรมการดังกล่าวยังไม่ค่อยเข้มแข็งมากนัก สืบเนื่องมาจากข้อจำกัดในการสรรหากรรมการในพื้นที่ต่าง ๆ การมีส่วนร่วมอีกลักษณะหนึ่งก็คือ การร่วมระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา โรงเรียนขนาดเล็กมีข้อจำกัดในการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา เนื่องจากโรงเรียนขนาดเล็กส่วนใหญ่จะตั้งอยู่ใน ชุมชนที่ประชาชนมีฐานะทางเศรษฐกิจที่ไม่ดี 9) นโยบายเกี่ยวกับโรงเรียนขนาดเล็กเปลี่ยนแปลงบ่อย บางรัฐบาลมีนโยบายให้ยุบรวม โรงเรียนขนาดเล็ก บางรัฐบาลมีนโยบายไม่ให้ยุบรวมโรงเรียนขนาดเล็กก่อให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติ 10) ชุมชนบางแห่งยังต่อต้านการยุบรวมโรงเรียนขนาดเล็ก เนื่องจากมีความผูกพัน หวงแหน เกิดความรู้สึกว่า บ้าน วัด โรงเรียนจะต้องอยู่คู่กัน ตลอดจนความไม่มั่นใจในการเดินทางไปโรงเรียนแห่งใหม่ของบุตรหลานตนเอง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2561) จะเห็นได้ว่าผลการประเมินคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนขนาดเล็กยังคงต่ำกว่ามาตรฐานที่กำหนดเป็นสัญญาณบ่งชี้ถึงปัญหาที่ซับซ้อนในระบบการจัดการศึกษา วิกฤตนี้มีรากฐานมาจากข้อจำกัดด้านปัจจัยภายในที่สำคัญ กล่าวคือ โรงเรียนเผชิญกับ ปัญหาขาดแคลนบุคลากร ทั้งจำนวนครูไม่ครบชั้นเรียน และครูไม่ครบวิชาเอกทำให้ประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ยังไม่บรรลุตามความคาดหวัง

การจัดการเรียนการสอนแบบคละชั้น เป็นการจัดให้ผู้เรียนตั้งแต่ 2 ชั้นปีขึ้นไปเรียนรวมอยู่ในห้องเดียวกัน โดยครูผู้สอนต้องวางแผนจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย เพื่อให้เหมาะสมกับความแตกต่างของวัยและศักยภาพผู้เรียน (ทิศนา แขมมณี, 2555) การจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนที่มีมากกว่าหนึ่งกลุ่มอายุที่มาเรียนอยู่ในชั้นเรียนเดียวกัน ซึ่งผู้เรียนเหล่านั้นมีประสบการณ์ ความสนใจ วุฒิภาวะ ความต้องการ และความสามารถที่แตกต่างกัน โดยครูผู้สอนจะต้องปรับหลักสูตรและวิธีการสอนให้เหมาะสมกับหลากหลายของผู้เรียน เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนมีการพัฒนาตามศักยภาพของแต่ละคน (สัมฤทธิ์ สันเต, 2560) การจัดการเรียนรู้ลักษณะนี้มีที่มาจากบริบทโรงเรียนขนาดเล็กในชนบทที่มีนักเรียนไม่เพียงพอในการแยกห้องเรียนอย่างเป็นระบบ แม้แนวทางดังกล่าวจะเปิดโอกาสให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึง แต่ในปัจจุบันยังพบปัญหาหลัก ในโรงเรียนขนาดเล็กซึ่งมีนักเรียนเฉลี่ยต่ำกว่า 120 คน มักประสบปัญหาขาดแคลนครูผู้สอนทำให้ครู 1 คน ต้องรับผิดชอบ

หลายวิชาและหลายระดับชั้น ส่งผลให้การจัดการเรียนรู้ขาดความลึกซึ้งและไม่สามารถตอบสนองผู้เรียนได้อย่างเต็มที่ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2558)

ปัจจุบันในยุคดิจิทัล ครูผู้สอนจึงต้องมีทักษะดิจิทัลในการใช้เทคโนโลยีและสื่อออนไลน์เพื่อออกแบบ จัดการ และประเมินการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ครูควรพัฒนาความสามารถในการออกแบบบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ การใช้โปรแกรมการเรียนรู้ออนไลน์ ตลอดจนการประเมินผลผู้เรียนผ่านระบบดิจิทัล (UNESCO, 2019) อีกทั้งควรมีทักษะในการใช้สื่อสังคมออนไลน์เป็นเครื่องมือเชื่อมโยงการเรียนรู้ และสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ร่วมกัน แนวทางการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ด้วยสื่อดิจิทัลของครู เป็นบทบาทหน้าที่สำคัญของผู้อำนวยการสถานศึกษาซึ่งประกอบด้วย 5 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านการวิเคราะห์ความต้องการของผู้เรียน ผู้บริหารสถานศึกษากำหนดนโยบายให้ผู้สอนนำสื่อดิจิทัลไปประยุกต์ใช้ในกระบวนการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความพร้อมของผู้เรียนรายบุคคล โดยเน้นประเด็นศึกษาเป็นกรณีความแตกต่างของนักเรียนในด้านลักษณะนิสัย 2) ด้านการวิเคราะห์หลักสูตร ผู้บริหารสถานศึกษาและผู้สอนร่วมกันวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน กำหนด จุดประสงค์ เนื้อหาสาระ และรูปแบบการวัดผลประเมินผลให้สอดคล้องกับตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้เพื่อเป็นแนวทางในการจัดกระบวนการเรียนรู้และเลือกใช้สื่อดิจิทัล 3) ด้านการจัดทำแผนการเรียนรู้ ผู้บริหารสถานศึกษาจัดให้มีการนิเทศติดตามการจัดทำแผนการเรียนรู้โดยผู้บริหารสถานศึกษาและเพื่อนครูเพื่อแลกเปลี่ยนมุมมองและสะท้อนความคิดเห็นร่วมกันเป็นรายเดือน ส่งเสริมให้ผู้สอนจัดทำแผนการเรียนรู้ ออกแบบกิจกรรมและเลือกใช้สื่อดิจิทัลให้เหมาะสมกับความถนัด ความพร้อม และพื้นฐานความรู้เดิมของผู้เรียนแต่ละคน 4) ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมให้ผู้สอนจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการสร้างองค์ความรู้และแลกเปลี่ยนร่วมกับเพื่อนครูผ่านสื่อดิจิทัลรูปแบบต่าง ๆ มีการนิเทศติดตามการจัดการเรียนรู้เพื่อให้กำลังใจและให้คำแนะนำผู้สอนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 5) ด้านการวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้ ผู้บริหารสถานศึกษากระตุ้นให้ผู้สอนตระหนักและเห็นความสำคัญของการวัดและประเมินการเรียนรู้ โดยการให้คำแนะนำเพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับแนวทางการวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้ที่ถูกต้อง ส่งเสริมให้ผู้สอนมีการวัดและประเมินผลตามตัวชี้วัดตรงตามสภาพจริงของผู้เรียน และจัดให้มีการนิเทศติดตามการจัดการเรียนการสอนให้มีการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนทั้งก่อน ระหว่าง และหลังเรียนด้วยรูปแบบที่หลากหลายและตรงตามบริบทจริง (กฤชพร สินพรม และสถิรพร เชาวน์ชัย, 2565) การส่งเสริมทักษะดิจิทัลของครูผู้สอนมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการออกแบบ จัดการ และประเมินผลการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล โดยผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทหลักในการดำเนินงานดังกล่าว

โรงเรียนบ้านบัวจันทร์ซึ่งเป็นโรงเรียนขนาดเล็กที่ประสบปัญหาจำนวนนักเรียน ต่อจำนวนครูไม่เพียงพอต่อการเปิดชั้นเรียนครบทุกระดับ ส่งผลให้ไม่สามารถจัดการเรียนการสอนแบบแยกชั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งดูจากรายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ในปีการศึกษา 2567 พบว่า มาตรฐานที่ 2 กระบวนการบริหารและการจัดการ จุดควรพัฒนาโรงเรียนบ้านบัวจันทร์ ควรยกระดับการดำเนินงานพัฒนาวิชาการที่เน้นคุณภาพของผู้เรียนรอบด้านตามหลักสูตรสถานศึกษาทุกกลุ่มเป้าหมายโดยเฉพาะในด้านจัดทำหลักสูตรที่เอื้อต่อการพัฒนาผู้เรียน ซึ่งควรเน้นการจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับความแตกต่างของผู้เรียนในห้องเรียนแบบคละชั้น ควรขยายการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง และชุมชนให้กว้างขวางขึ้น เพื่อสนับสนุนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในทุกมิติในด้านเทคโนโลยี แม้โรงเรียนมีการพัฒนาระบบสารสนเทศแล้ว แต่ยังควรเสริมการใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ในชั้นเรียนอย่างเป็นระบบ อีกทั้ง การพัฒนาครูให้เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษา โดยเน้นการอบรมเชิงลึกด้านนวัตกรรมการสอน การวิจัยในชั้นเรียนและการสร้างนวัตกรรมทางการศึกษายังคงมีความจำเป็น เพื่อให้ครูสามารถสร้างการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ ดังนั้นการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้สามารถช่วยลดข้อจำกัดด้านบุคลากรและทรัพยากรของโรงเรียนขนาดเล็กได้อย่างมีประสิทธิภาพ ครูที่มีทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลที่เหมาะกับโรงเรียนขนาดเล็ก จะสามารถจัดการเรียนการสอนได้หลายวิชา รวมถึงการจัดการเรียนการสอนแบบคละชั้นด้วยสื่อดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ดังนั้น ผู้วิจัยซึ่งปัจจุบันดำรงตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษาบ้านบัวจันทร์ ซึ่งเป็นโรงเรียนขนาดเล็กที่ประสบปัญหาจำนวนนักเรียนและครูไม่เพียงพอ ส่งผลให้ไม่สามารถจัดการเรียนการสอนแบบแยกชั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2558) ปัญหาดังกล่าวสะท้อนถึงความจำเป็นในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนขนาดเล็กและสามารถตอบสนองความแตกต่างของผู้เรียนได้อย่างเหมาะสม (Veenman, 1995) ในยุคดิจิทัล ครูยังต้องมีทักษะด้านเทคโนโลยีและการใช้สื่อออนไลน์เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้และประเมินผลผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ (UNESCO, 2019; Office of the Teacher Council, 2021) ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจดำเนินการวิจัยเรื่องการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนขนาดเล็ก โดยใช้ประยุกต์ใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) ซึ่งเปิดโอกาสให้ครู นักเรียน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผน ปฏิบัติ และสะท้อนผลร่วมกัน การวิจัยนี้มีความสำคัญในการศึกษา และสร้างแนวทางพัฒนาทักษะที่จำเป็นสำหรับครูโรงเรียนขนาดเล็กในการจัดการเรียนรู้แบบคละชั้นในยุคดิจิทัล โดยเน้นการใช้เทคโนโลยีเพื่อลดข้อจำกัดของโรงเรียน และยกระดับคุณภาพการศึกษาให้เหมาะสมกับบริบทจริง ผลจากการศึกษาจะช่วยแนวทางการพัฒนาครูให้มีทักษะในการจัดการเรียนรู้สำหรับห้องเรียนแบบคละชั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้ผู้เรียนได้รับการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความสามารถและความสนใจของตนเอง เกิดการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพ สร้างโอกาสการเรียนรู้ที่เท่าเทียม และเตรียมความพร้อมสำหรับการดำเนินชีวิตในโลกยุคดิจิทัลตามความต้องการของผู้เรียนทุกระดับ

คำถามการวิจัย

1. องค์ประกอบและแนวทางการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนขนาดเล็ก มีองค์ประกอบและแนวทางอย่างไร

2. การพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนขนาดเล็ก ผ่านกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) เป็นอย่างไร

3. ปัจจัยใดเป็นองค์ประกอบแห่งความสำเร็จในของรูปแบบการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนขนาดเล็ก

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

วัตถุประสงค์หลัก

เพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนขนาดเล็ก

วัตถุประสงค์เฉพาะ

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบและแนวทางการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนขนาดเล็ก

2. เพื่อศึกษาผลการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนขนาดเล็กด้วยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR)

3. เพื่อถอดบทเรียนปัจจัยแห่งความสำเร็จของรูปแบบการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนขนาดเล็ก

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. รูปแบบการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนขนาดเล็กจะเป็นต้นแบบในการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ของครูโรงเรียนขนาดเล็กของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2. เพื่อพัฒนาศักยภาพครูด้านการใช้เทคโนโลยีและสื่อดิจิทัลในการสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ การวางแผนออกแบบกิจกรรม และการประเมินผลผู้เรียนอย่างเป็นระบบ

3. เพื่อให้ผู้บริหาร ครู และชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาการจัดการศึกษา สร้างความเข้าใจร่วมกัน และส่งเสริมความต่อเนื่องในการยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนรู้ในห้องเรียนแบบคละชั้น

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัย เรื่อง รูปแบบการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนขนาดเล็กผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยในแต่ละขั้นตอนของการวิจัย ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาองค์ประกอบและแนวทางการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนขนาดเล็ก

ขั้นที่ 1.1 การศึกษาองค์ประกอบการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนขนาดเล็ก โดยการสังเคราะห์เอกสาร

1. แหล่งข้อมูล

ได้แก่ เอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวกับ แนวคิดการพัฒนาครู แนวคิดการจัดการเรียนรู้ ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม และแนวคิดการพัฒนารูปแบบ เพื่อกำหนดกรอบแนวคิดในการดำเนินการวิจัย โดยศึกษาหลักการ แนวคิด และสาระสำคัญที่เกี่ยวกับองค์ประกอบของการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนขนาดเล็ก

2. ตัวแปรที่ศึกษา

ได้แก่ องค์ประกอบทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนขนาดเล็ก

ขั้นที่ 1.2 การศึกษาแนวทางการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนขนาดเล็ก โดยการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ

1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครู จำนวน 3 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยเลือกจากผู้มีคุณสมบัติ ดังนี้ กลุ่มที่ 1 นักวิชาการหรืออาจารย์จากมหาวิทยาลัยที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญและประสบการณ์ ด้านการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ของครู จำนวน 2 คน

2. ตัวแปรที่ศึกษา

ได้แก่ แนวทางการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนขนาดเล็ก

ขั้นที่ 1.3 การศึกษาแนวทางการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนขนาดเล็ก โดยการศึกษาการบริหารที่เป็นเลิศ (Best Practice) ในสถานศึกษาต้นแบบการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้น

1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่มีวิธีการปฏิบัติที่ดี (Best Practice) ในการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครู จำนวน 2 โรงเรียน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยมีคุณสมบัติของโรงเรียน ดังนี้

1.1 เป็นโรงเรียนประถมศึกษาขาดเล็กที่มีการจัดการเรียนรู้แบบคละชั้น และการจัดการเรียนรู้ภายในสถานศึกษามีความโดดเด่น

1.2 เป็นโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่เคยได้รับรางวัล IQA AWARD

1.3 เป็นโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ที่ส่งเสริม และสนับสนุนครูให้มีการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้อย่างชัดเจนโดยมีรายละเอียดของสถานศึกษาที่มีวิธีการปฏิบัติที่ดี (Best Practice)

2. ตัวแปรที่ศึกษา

ได้แก่ แนวทางการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนขนาดเล็ก

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาผลการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนขนาดเล็กด้วยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR)

ขั้นที่ 2.1 การเตรียมทีมพัฒนา และคัดเลือกสถานศึกษา

1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

ได้แก่ ผู้วิจัยกับทีมพัฒนา ประกอบด้วย ผู้วิจัย 1 คน หัวหน้าฝ่ายบริหารงานวิชาการ 1 คน ผู้อำนวยการสถานศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก 1 คน รองผู้อำนวยการโรงเรียนผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้แบบคละชั้น 1 คน ครูผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้แบบคละชั้น 1 คน ศึกษานิเทศก์ 1 คน รวมทั้งสิ้น 6 คน ดำเนินการคัดเลือกสถานศึกษาที่จะเป็นพื้นที่วิจัยโดยการกำหนดคุณสมบัติดังนี้ 1) เป็นสถานศึกษาที่ผู้วิจัยมีความคุ้นเคย ปฏิบัติงานได้ตลอดเวลาในการดำเนินการวิจัย 2) มีการจัดการเรียนรู้แบบคละชั้น 3) มีสภาพปัญหาที่สอดคล้องกับปัญหาที่ทำ 4) มีด้านกายภาพสอดรับกับเรื่องวิจัย 5) บุคลากรในชุมชนมีความสนใจในเรื่องที่ทำวิจัย และ 6) บุคลากรยินดีให้ความร่วมมือ

2. ตัวแปรที่ศึกษา

ได้แก่ ทีมพัฒนาและสถานศึกษาที่เป็นพื้นที่วิจัย

ขั้นที่ 2.2 การวางแผน (Planning) ด้วยกระบวนการ AIC

1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

ได้แก่ ผู้วิจัยและทีมพัฒนา ซึ่งประกอบด้วย หัวหน้าฝ่ายบริหารงานวิชาการ ผู้อำนวยการสถานศึกษาโรงเรียน ครูผู้มีประสบการณ์ในการจัดการเรียนรู้ ศึกษานิเทศก์

2. ตัวแปรที่ศึกษา

ได้แก่ แนวทางการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนขนาดเล็ก

ขั้นที่ 2.3 การปฏิบัติการ (Acting) พัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนขนาดเล็ก

1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

ได้แก่ ผู้วิจัย 1 คน หัวหน้าฝ่ายบริหารงานวิชาการ 1 คน ผู้อำนวยการสถานศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก 1 คน รองผู้อำนวยการโรงเรียนผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้แบบคละชั้น 1 คน ครูผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้แบบคละชั้น 1 คน ศึกษานิเทศก์ 1 คน รวมทั้งสิ้น 6 คน

2. ตัวแปรที่ศึกษา

ได้แก่ ผลการดำเนินการตามแนวทางการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนขนาดเล็ก

ขั้นที่ 2.4 ขั้นการสังเกตการณ์ (Observing) สังเกตผลการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนขนาดเล็ก

1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

ได้แก่ ผู้วิจัย 1 คน หัวหน้าฝ่ายบริหารงานวิชาการ 1 คน ผู้อำนวยการสถานศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก 1 คน รองผู้อำนวยการโรงเรียนผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้แบบคละชั้น 1 คน ครูผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้แบบคละชั้น 1 คน ศึกษานิเทศก์ 1 คน รวมทั้งสิ้น 6 คน

2. ตัวแปรที่ศึกษา

ได้แก่ ผลที่เกิดจากการสังเกตการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนขนาดเล็ก

ขั้นที่ 2.5 ขั้นสะท้อนกลับ (Reflecting) สะท้อนผลการดำเนินงานตามแนวทางพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนขนาดเล็ก

1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

ได้แก่ ผู้วิจัย 1 คน หัวหน้าฝ่ายบริหารงานวิชาการ 1 คน ผู้อำนวยการสถานศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก 1 คน รองผู้อำนวยการโรงเรียนผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้แบบคละชั้น 1 คน ครูผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้แบบคละชั้น 1 คน ศึกษานิเทศก์ 1 คน รวมทั้งสิ้น 6 คน

2. ตัวแปรที่ศึกษา

ได้แก่ ผลสรุปการดำเนินงานตามแนวทางการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนขนาดเล็ก

ขั้นตอนที่ 3 การถอดบทเรียนการดำเนินกิจกรรมตามรูปแบบการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนขนาดเล็ก

จัดประชุมของผู้วิจัย ทีมพัฒนา และชุมชน วิเคราะห์ความสำเร็จตามแนวทางการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนขนาดเล็ก นำไปสู่การถอดบทเรียนเพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ของรูปแบบการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนขนาดเล็ก

1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

ได้แก่ ผู้วิจัย ทีมพัฒนา และครูโรงเรียนบ้านบัวจันทร์

2. ตัวแปรที่ศึกษา

ได้แก่ รูปแบบการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนขนาดเล็ก

นิยามศัพท์เฉพาะ

การสอนแบบคละชั้น หมายถึง การจัดการเรียนการสอนที่นักเรียนจากหลายชั้นปีหรือหลายระดับชั้นมาเรียนร่วมกันในชั้นเรียนเดียวกัน ซึ่งครูผู้สอนจะต้องออกแบบการสอนให้เหมาะสมกับนักเรียนที่มีอายุต่างกัน มีความรู้และทักษะในระดับที่ต่างกัน

องค์ประกอบการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครู หมายถึง ความสามารถที่สำคัญของครูที่นำมาซึ่งการออกแบบ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และการประเมินผลการเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อตอบสนองต่อความแตกต่างที่หลากหลายของผู้เรียนที่อยู่รวมกันในชั้นเรียนเดียวกัน

ทักษะการพัฒนาหลักสูตร หมายถึง ความสามารถของครูในการออกแบบและจัดทำหลักสูตรที่สามารถรองรับความแตกต่างของผู้เรียนที่อยู่ในระดับชั้นเรียนที่หลากหลายในเวลาเดียวกัน โดยยังคงคุณภาพและประสิทธิภาพของการเรียนรู้ไว้อย่างเหมาะสมตามบริบทของการจัดการเรียนการสอนแบบคละชั้น

ทักษะการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ หมายถึง ความสามารถของครูในการวางแผน และออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างผู้เรียนที่อยู่ในระดับชั้นต่าง ๆ ภายในห้องเรียนเดียวกัน โดยต้องสามารถจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับเนื้อหา จุดมุ่งหมาย และพัฒนาทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 อย่างทั่วถึง และเท่าเทียม โดยประยุกต์ตามบริบทของการเรียนแบบคละชั้น

ทักษะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างหลากหลาย หมายถึง ความสามารถของครูในการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับชั้นเรียนที่มีนักเรียนต่างระดับชั้นอยู่ร่วมกัน โดยอาศัยความสามารถของครูในการออกแบบกิจกรรมที่เหมาะสมกับบริบทและศักยภาพของผู้เรียนที่หลากหลาย โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ใช้กระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลาย และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้คิด วิเคราะห์ แก้ปัญหา และลงมือปฏิบัติจริง เพื่อพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 อย่างทั่วถึง ประยุกต์ให้สอดคล้องกับลักษณะของการเรียนแบบคละชั้น

ทักษะการประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริง หมายถึง ความสามารถของครูในการวางแผน เลือกใช้เทคนิค และเครื่องมือประเมินที่หลากหลายและสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายการเรียนรู้ โดยเน้นการเก็บข้อมูลจากสถานการณ์จริงของการเรียนรู้ มีการวิเคราะห์และใช้ข้อมูลเพื่อปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนและพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนอย่างเหมาะสมกับบริบทคละชั้น

ทักษะการจัดการชั้นเรียนแบบคละชั้น หมายถึง ความสามารถในการการจัดกระบวนการกิจกรรม และสภาพแวดล้อมในห้องเรียน ทั้งด้านกายภาพ และจิตวิทยา โดยคำนึงถึงความแตกต่างของระดับชั้น และพัฒนาการของผู้เรียน เพื่อส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพภายใต้ข้อจำกัดของบริบทห้องเรียนแบบคละชั้น

ทักษะการใช้สื่อและเทคโนโลยีอย่างเหมาะสมกับผู้เรียนหลากหลายระดับ หมายถึง ความสามารถของครูในการเลือกหรือประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างเหมาะสม เพื่อส่งเสริมกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางอย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ

ทักษะการวิเคราะห์ระดับความสามารถของผู้เรียนเป็นรายบุคคล หมายถึง ความสามารถของครูในการประเมินศักยภาพ จุดแข็ง จุดอ่อน และความต้องการในการเรียนรู้ สะท้อนให้เห็นถึงความแตกต่างของผู้เรียนด้านความรู้พื้นฐาน ทักษะการเรียนรู้ และรูปแบบการเรียนรู้ที่เหมาะสม โดยไม่ยึดติดกับอายุหรือระดับชั้นเพียงอย่างเดียว แต่จะพิจารณาจากข้อมูลเชิงลึกของแต่ละบุคคลเป็นหลัก

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการเรียนรู้ของผู้มีส่วนได้ ส่วนเสีย และผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนบุคลากรสนับสนุน และทีมพัฒนา ดำเนินการ 6 องค์ประกอบ ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 เตรียมการ หมายถึง การคัดเลือกสถานที่เป็นที่วิจัย และการเตรียมทีมพัฒนา

องค์ประกอบที่ 2 การวางแผน (Planning) หมายถึง การศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การประชุมแบบไม่เป็นทางการโดยใช้กระบวนการ AIC กับผู้เกี่ยวข้อง

องค์ประกอบที่ 3 การปฏิบัติการ (Acting) หมายถึง การพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนขนาดเล็ก

องค์ประกอบที่ 4 การสังเกตการณ์ (Observing) หมายถึง พิจารณาความเข้าใจ และประเมินผลทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครู

องค์ประกอบที่ 5 การสะท้อนกลับ (Reflecting) หมายถึง สะท้อนคิด และปรับปรุงการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อรวบรวมผลการดำเนินการ ปัญหา อุปสรรค และการปรับปรุงการจัดการเรียนการสอน

องค์ประกอบที่ 6 การถอดบทเรียน หมายถึง การสรุปหรือทบทวนประสบการณ์การทำงานที่ผ่านมา เพื่อสืบค้น หาองค์ความรู้จากการปฏิบัติโดยใช้วิธีการถอดหรือสกัด เหตุปัจจัยทั้งภายในและภายนอก พร้อมทั้ง รายละเอียดขั้นตอนการปฏิบัติงาน ผลของการปฏิบัติงานทั้งที่สำเร็จและไม่สำเร็จ พร้อมทั้งองค์ความรู้ใหม่

การประชุมเชิงปฏิบัติการด้วยเทคนิคการวางแผนแบบมีส่วนร่วม AIC ย่อมาจากคำเหล่านี้ คือ Appreciation Influence Control หมายถึง กระบวนการประชุมที่มีวิธีหรือขั้นตอนที่เปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมประชุมได้มีโอกาสสื่อสารแลกเปลี่ยนความรู้ประสบการณ์ข้อมูลข่าวสารซึ่งจะทำให้เกิดความเข้าใจถึงสภาพปัญหาข้อจำกัดความต้องการและศักยภาพของผู้ที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ เป็นการระดมพลังสมองเพื่อแก้ไขปัญหาและแนวทางในการพัฒนาเชิงสร้างสรรค์ซึ่งผลงานที่ได้รับจากความคิดของผู้เข้าร่วมประชุมทุกคน

รูปแบบการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้น หมายถึง กรอบทางความคิดที่สร้างขึ้นสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อใช้ในการดำเนินงานพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครู ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่

องค์ประกอยที่ 1 วัตถุประสงค์ หมายถึง การกำหนดแนวทางในการพัฒนาและประเมินทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครู

องค์ประกอบที่ 2 กระบวนการ หมายถึง การดำเนินการอย่างเป็นระบบ และต่อเนื่องเพื่อเสริมสร้าง ความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skills) และเจตคติ (Attitude) ของครูให้มีความพร้อมและความสามารถในการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับมาตรฐานวิชาชีพและบริบทการศึกษา โดยกระบวนการนี้มุ่งพัฒนาศักยภาพครูให้สามารถยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนการสอนโดยมีเป้าหมายสูงสุดคือการพัฒนาผู้เรียนอย่างเต็มศักยภาพ ซึ่งในการดำเนินงานทุกขั้นตอนนั้นต้องเกิดจากการมีส่วนร่วมของครู ผู้บริหาร และผู้เกี่ยวข้องซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนการดำเนินงาน 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การกำหนดเป้าหมายของการพัฒนา หมายถึง ผู้บริหาร ครู ในโรงเรียนร่วมหันทบทวนพูดคุยแลกเปลี่ยนประสบการณ์ เพื่อให้เห็นปัญหา ความต้องการ ความพร้อมในการดำเนินการ ซึ่งนำไปสู่การสร้างวิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าหมายร่วมกัน

ขั้นตอนที่ 2 การดำเนินการพัฒนา หมายถึง ขั้นตอนที่กลุ่มทำกิจกรรมตามแผนที่วางไว้โดยจัดประชุมเชิงปฏิบัติการพัฒนาทักษะจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลของครูที่สอนแบบคละชั้น เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจ และเกิดทักษะการจัดการเรียนรู้ของครูให้มีศักยภาพที่สูงขึ้น

ขั้นตอนที่ 3 การสังเกตการจัดการเรียนรู้ หมายถึง การเปิดโอกาสให้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) มีส่วนร่วมในการติดตาม สังเกต และสะท้อนผลอย่างเป็นระบบเพื่อพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ของครูที่สอนแบบคละชั้น

ขั้นตอนที่ 4 การนิเทศและสะท้อนผล หมายถึง การประเมินประสิทธิภาพและคุณภาพการจัดการเรียนรู้ พร้อมทั้งใช้ผลลัพธ์เป็นข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) เพื่อปรับปรุงการสอนในรอบต่อไป โดยใช้หลักฐานเชิงประจักษ์จากการสังเกตชั้นเรียนและข้อมูลที่รวบรวมได้

ขั้นตอนที่ 5 การปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ หมายถึง กระบวนการดำเนินการอย่างเป็นระบบที่มุ่งเน้นการเปลี่ยนแปลงหรือพัฒนากิจกรรม วิธีการ และองค์ประกอบต่าง ๆ ในการเรียนการสอนให้ดีขึ้น มีประสิทธิภาพมากขึ้น และบรรลุวัตถุประสงค์การเรียนรู้ที่ตั้งไว้โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

องค์ประกอบที่ 3 การประเมินผลการทักษะการจัดการเรียนรู้สำหรับการสอนแบบคละชั้นของครู หมายถึง กระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลและตัดสินคุณค่าอย่างเป็นระบบ เกี่ยวกับความสามารถของครูในการวางแผน การปฏิบัติ และการปรับปรุงการเรียนการสอน เพื่อให้ตอบสนองต่อความแตกต่างหลากหลายของนักเรียนที่มีต่างชั้น ต่างวัย หรือต่างระดับความสามารถที่เรียนอยู่ในห้องเดียวกัน ประกอบด้วย

1. ทักษะการพัฒนาหลักสูตร
2. ทักษะการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้
3. ทักษะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างหลากหลาย
4. ทักษะการประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริง
5. ทักษะการจัดการชั้นเรียนแบบคละชั้น
6. ทักษะการใช้สื่อและเทคโนโลยีอย่างเหมาะสมกับผู้เรียนหลากหลายระดับ
7. ทักษะการวิเคราะห์ระดับความสามารถของผู้เรียนเป็นรายบุคคล

ผู้วิจัย หมายถึง ผู้วิจัยซึ่งเป็นผู้บริหารสถานศึกษาของพื้นที่วิจัย

ทีมพัฒนา หมายถึง ผู้วิจัย 1 คน หัวหน้าฝ่ายบริหารงานวิชาการ 1 คน ผู้อำนวยการสถานศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก 1 คน รองผู้อำนวยการโรงเรียนผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้แบบคละชั้น 1 คน ครูผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้แบบคละชั้น 1 คน ศึกษานิเทศก์ 1 คน รวมทั้งสิ้น 6 คน

โรงเรียนขนาดเล็ก หมายถึง โรงเรียนขนาดเล็ก หมายถึง โรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียนไม่เกิน 120 คนตามเกณฑ์ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) โรงเรียนประเภทนี้มักตั้งอยู่ในพื้นที่ชนบทหรือห่างไกล ทำให้มีข้อจำกัดด้านงบประมาณ บุคลากร และสื่อการเรียนการสอน ครูหลายคนต้องสอนนักเรียนต่างชั้นในเวลาเดียวกัน หรือที่เรียกว่าการสอนแบบคละชั้น ซึ่งสะท้อนถึงการจัดการศึกษาที่แตกต่างจากโรงเรียนขนาดกลางหรือขนาดใหญ่

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัย เรื่อง “รูปแบบการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนขนาดเล็ก” ผู้วิจัยได้ศึกษากรอบแนวคิด ทฤษฎีจากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้

1.1 ความหมายของการจัดการเรียนรู้

1.2 ความสำคัญของการจัดการเรียนรู้

1.3 หลักการพื้นฐานในการจัดการเรียนรู้

1.4 องค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้

1.4. ลักษณะของการจัดการเรียนรู้

1.5 ลักษณะของการจัดการเรียนรู้ที่ดี

2. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล

2.1 ความหมายของยุคดิจิทัล

2.2 ความสำคัญของยุคดิจิทัล

2.3 องค์ประกอบทักษะการจัดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล

3. การจัดการเรียนการสอนแบบคละชั้น

3.1 ความหมายการจัดการเรียนการสอนแบบคละชั้นเรียน

3.2 แนวคิดหลักการจัดการเรียนการสอนแบบคละชั้นเรียน

3.3 องค์ประกอบของทักษะการจัดการเรียนรู้แบบคละชั้น

3.4 องค์ประกอบทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้น

4. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาครู

4.1 ความหมายการพัฒนาครู

4.2 ความสำคัญการพัฒนาครู

4.3 แนวทางการพัฒนาครู

4.4 บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการพัฒนาครู

4.5 ความหมายของชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพ PLC (Professional Learning Community)

4.6 ความสำคัญของกระบวนการ PLC (Professional Learning Community)

4.7 ประเภทของกระบวนการ PLC (Professional Learning Community)

4.8 องค์ประกอบของ PLC (Professional Learning Community)

4.9 แนวทางในการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ PLC (Professional Learning Community)

4.10กระบวนการพัฒนาครูตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ PLC (Professional Learning Community

5. การวิจัยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

5.1 ความหมายและความสำคัญการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

5.2 ลักษณะของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

5.3 หลักการของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

5.4 กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

5.5 การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมด้วยเทคนิค A-I-C

6. รูปแบบและการพัฒนารูปแบบ

6.1 ความหมายรูปแบบ

6.2 องค์ประกอบรูปแบบ

6.3 ประเภทรูปแบบ

7. โรงเรียนขนาดเล็ก

8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

9. กรอบแนวคิดงานวิจัย

แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้

การจัดการเรียนรู้ ไม่ใช่เป็นเพียงการถ่ายทอดเนื้อหาวิชา โดยวิธีการบอกเพื่อให้จดจำและนำไปท่องจำเพื่อใช้ในการสอบเท่านั้น แต่การจัดการเรียนรู้เป็นศาสตร์อย่างหนึ่งซึ่งมีความหมายที่ลึกซึ้งกว่านั้น กล่าวคือ วิธีการใดก็ตามที่ผู้สอนนำมาใช้เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ เรียกได้ว่าเป็นการจัดการเรียนรู้ (มหาวิทยาลัยราชภัฏไลยอลงกรณ์, 2557) โดยมีนักการศึกษา และนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของการจัดการเรียนรู้ไว้ ดังนี้

ความหมายของการจัดการเรียนรู้

Hough, & Duncan (1970, p. 144) ให้ความหมายของการจัดการเรียนรู้ไว้ว่า หมายถึง กิจกรรมของบุคคลซึ่งมีหลักและเหตุผล เป็นกิจกรรมที่บุคคลได้ใช้ความรู้ของตนเองอย่างสร้างสรรค์เพื่อสนับสนุนให้ผู้อื่นเกิดการเรียนรู้และความผาสุก

Finch, & Crunkilton (1993) ได้ให้ความหมายว่า การจัดการเรียนรู้ หมายถึงการจัดการเรียนรู้ในความหมายของ interaction จะหมายถึง เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นควบคู่การเรียนรู้ของผู้เรียนของผู้เรียนทั้งภายในและภายนอกตัวผู้เรียน อันเป็นผลเนื่องมาจากการจัดกระทำของครู การปฏิบัติกิจกรรมของนักเรียน และลักษณะงานที่นำมาจัดให้ผู้เรียนในสถานการณ์การเรียนรู้แต่ละครั้ง

Smith (1999) ได้ให้ความหมายว่า การจัดการเรียนรู้ หมายถึง การทำกิจกรรมที่มีผู้เรียนได้ดำเนินการเอง โดยตั้งใจหรือไม่ตั้งใจก็ได้ ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะเป็นข้อมูลทักษะ เกิดเจตคติใหม่ เกิดความเข้าใจและเกิดค่านิยมใหม่ ๆ ขึ้น โดยปกติแล้วผลของการเรียนรู้จะกระทบไปถึงการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในตัวผู้นั้น

Mayer (2003) ได้ให้ความหมายว่า การจัดการเรียนรู้ หมายถึง กิจกรรมการสร้างสรรค์เปลี่ยนแปลงความรู้และพฤติกรรมการแสดงออกของนักเรียนผ่านการจัดสภาพแวดล้อม เพื่อกระตุ้นให้เกิดการปรับเปลี่ยนในตัวผู้เรียนมีองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ ภารกิจที่ครูเป็นผู้ลงมือปฏิบัติและเป็นกิจกรรมที่มีเป้าหมายส่งเสริมให้เกิดการเรียนในตัวผู้เรียน

Hativa (2005) ได้ให้ความหมายว่า การจัดการเรียนรู้ หมายถึง กระบวนการสร้างปฏิสัมพันธ์ (Interaction) ระหว่างผู้ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนและผู้เรียน หรือ Interaction หมายถึง กระบวนการส่งผ่านประสบการณ์ไปยังผู้เรียน โดยจัดทำเป็นแผนการเรียนรู้แสดงการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน เพื่อมุ่งหวังให้บรรลุผลการเรียนรู้ตามที่ต้องการ

สุมน อมรวิวัฒน์ (2553, น. 460) ให้ความหมายของการจัดการเรียนรู้ไว้ว่า หมายถึง สถานการณ์อย่างหนึ่งที่มีสิ่งต่อไปนี้เกิดขึ้น ได้แก่

1. มีความสัมพันธ์และมีปฏิสัมพันธ์เกิดขึ้นระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน ผู้เรียนกับผู้เรียน ผู้เรียนกับสิ่งแวดล้อม และผู้สอนกับผู้เรียนกับสิ่งแวดล้อม
2. ความสัมพันธ์และมีปฏิสัมพันธ์นั้นก่อให้เกิดการเรียนรู้และประสบการณ์ใหม่

3. ผู้เรียนสามารถนำประสบการณ์ใหม่นั้นไปใช้ได้

ธีระ รุญเจริญ และคณะ (2554) ได้ให้ความหมายว่า การจัดการเรียนรู้ หมายถึง กระบวนการของการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอันเนื่องมาจากประสบการณ์และการฝึกอบรมที่แต่ละบุคคลได้รับมาซึ่งอาจจะมีความแตกต่างกันไป

ทิศนา แขมมณี (2555) ได้ให้ความหมายว่า การจัดการเรียนรู้หมายถึงการบอกกล่าว สั่ง อธิบายชี้แจงหรือแสดงให้ดู การจัดการเรียนรู้เป็นการถ่ายทอดความรู้ ทักษะและเจตคติต่าง ๆ โดยที่ผู้สอนและผู้รับ หรือครูและศิษย์มีปฏิสัมพันธ์ต่อกันและกัน โดยครูเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการจัดการให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามความสามารถของตนผู้เรียนเป็นผู้รับการถ่ายทอดความรู้ตามแต่ครูจะให้ครูจึงเป็นศูนย์กลางของการสอน และใช้คำเรียกกระบวนการนี้ว่าการจัดการเรียนการสอน

ศศิธร เวียงมาลัย (2556, น. 255) ให้ความหมายของการจัดการเรียนรู้ไว้ว่า การจัดการเรียนรู้เป็นตัวจักรในการสอนให้นักเรียนมีความรู้ความสามารถและเกิดทักษะชีวิตตามจุดประสงค์ของการศึกษา

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ (2557, น. 8) ได้สรุปความหมายของการจัดการเรียนรู้ไว้ว่าเป็นกระบวนการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนเพื่อที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ของผู้สอน

มารุต พัฒนาผล (2557) ได้ให้ความหมายการจัดการเรียนรู้ กระบวนการการรู้คิด (Cognitive Process) ที่เกิดขึ้นในสมองของบุคคล เพื่อสร้างความหมายของข้อมูลสารสนเทศและสิ่งเร้าต่าง ๆ ที่รับเข้ามาทางประสาทสัมผัส เกิดเป็นความรู้ความเข้าใจ ทักษะ เจตคติและความรู้สึกต่าง ๆ การเรียนรู้ยุคใหม่สำคัญที่สุด คือการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อความต้องการ ความสามารถ ความสนใจ และวิธีการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยผู้เรียนเป็นผู้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเองอย่างมีความรับผิดชอบ ผู้เรียนตั้งคำถามและแสวงหาความรู้

วีระชัย ศรีวงษ์รัตน์ (2559) ได้ให้ความหมายว่า การจัดการเรียนรู้หมายถึง กระบวนการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนเพื่อที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ของผู้สอนโดยผ่านกิจกรรม 4 ด้านได้แก่

1. ด้านหลักสูตร
2. ด้านการจัดการเรียนรู้
3. ด้านการวัดผล
4. ด้านการประเมินผลการจัดการเรียนรู้

ชวลิต ชูกำแพง (2565) ได้ให้ความหมายว่า การจัดการเรียนรู้ หมายถึง การจัดการเรียนรู้ หมายถึง การจัดกิจกรรมต่าง ๆ ให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วม แนะแนวทางให้ผู้เรียนค้นพบความรู้ด้วยตนเอง จัดสรรประสบการณ์ที่เลือกสรรแล้ว เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายในการเรียนรู้ที่ต้องการ

สุกัญญา แช่มช้อย (2566) ได้ให้ความหมายว่า การจัดการเรียนรู้ หมายถึง กระบวนการที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งความรู้ ทักษะ เจตคติ หรือผลลัพธ์การเรียนรู้ที่พึงประสงค์ อันเป็นผลมาจากการออกแบบ รูปแบบการเรียนรู้ ทรัพยากรการเรียนรู้ และการประเมินผลการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ทักษะ เจตคติ ตามตัวชี้วัดผลลัพธ์การเรียนรู้ที่พึงประสงค์ตามที่หลักสูตรกำหนดไว้

สถิรพร เชาว์ชัย (2566) ได้กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้หมายถึง การดำเนินงานที่ผู้สอนจัดสถานการณ์ หรือกิจกรรมการเรียนรู้ต่าง ๆ โดยให้ผู้เรียนเกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ส่งผลให้เกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่ได้ตั้งไว้และประยุกต์ใช้ประสบการณ์ได้อย่างเหมาะสม

จากที่กล่าวมานี้สรุปได้ว่า ความหมายของการจัดการเรียนรู้ หมายถึง กิจกรรมที่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนและผู้เรียน ผ่านกระบวนการที่ครอบคลุมการดำเนินงานที่มีความซับซ้อนด้านหลักสูตร ด้านการจัดสภาพแวดล้อม ด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านการวัดผล และด้านการประเมินผลการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งความรู้ ทักษะ เจตคติ หรือผลลัพธ์การเรียนรู้ที่พึงประสงค์ตามหลักสูตร สร้างโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างลึกซึ้งตามศักยภาพของตนเอง

ความสำคัญของการจัดการเรียนรู้

สำราญ จูช่วย (2553) ได้ให้แนวคิดว่า การจัดการเรียนรู้เปรียบเสมือนเครื่องมือที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนรักการเรียน ตั้งใจเรียน และเกิดการเรียนรู้ขึ้น การเรียนของผู้เรียนจะไปสู่จุดหมายปลายทางคือความสำเร็จในชีวิตหรือไม่เพียงใดนั้นย่อมขึ้นอยู่กับการจัดการเรียนรู้ที่ดีของผู้สอนหรือผู้สอนด้วยเช่นกัน หากผู้สอนรู้จักเลือกใช้วิธีการจัดการเรียนรู้ที่ดี และเหมาะสมแล้วย่อมจะมีผลดีต่อการเรียนของผู้เรียนดังนี้ คือ

1. มีความรู้และความเข้าใจในเนื้อหาวิชาหรือกิจกรรมที่เรียนรู้
2. เกิดทักษะหรือมีความชำนาญในเนื้อหาวิชาหรือกิจกรรมที่เรียนรู้
3. เกิดทัศนคติที่ดีต่อสิ่งที่เรียน
4. สามารถนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้
5. สามารถนำความรู้ไปศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมต่อไปอีกได้การที่ผู้สอนจะส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความเจริญงอกงามในทุก ๆ ด้าน ทั้งทางด้านร่างกายอารมณ์สังคม และสติปัญญานั้น การส่งเสริมที่ดีที่สุดก็คือการให้การศึกษา ซึ่งจากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าการจัดการเรียนรู้เป็นสิ่งสำคัญในการให้การศึกษาแก่ผู้เรียนเป็นอย่างมาก

ฉัตรชัย หวังมีจงมี (2560) กล่าวว่าการจัดการเรียนรู้เป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เพราะช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้คู่คุณธรรม สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศและเป็นฐานรากของการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ยั่งยืน อีกทั้งการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพยังเป็น

กลไกสำคัญในการสร้างความสามารถในการแข่งขันของชาติ โดยการส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 เช่น การคิดเชิงวิพากษ์ การทำงานร่วมกับผู้อื่น และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอย่างสร้างสรรค์ ซึ่งทั้งหมดนี้จะช่วยให้บุคลากรไทยมีความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมโลก

กุลิสรา จิตรชญาวณิช (2565, น. 11) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้เป็นกระบวนการที่สำคัญในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ ทำให้ผู้เรียนมีพัฒนาการที่เจริญงอกงามทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา โดยภาพรวมการจัดการเรียนรู้มีความสำคัญหลายประการดังนี้

1. การจัดการเรียนรู้ช่วยให้ผู้เรียนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ดีงาม ในการจัดการเรียนรู้แต่ละครั้งโดยทั่วไป ผู้สอนจะกำหนดจุดประสงค์ในการเรียนรู้เอาไว้ เพื่อเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีพัฒนาการในด้านต่าง ๆ ที่ดีขึ้น หรือต้องการให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่พึงประสงค์ทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา

2. การจัดการเรียนรู้ช่วยทำให้จุดมุ่งหมายการจัดการศึกษาบรรลุผลตามเป้าหมาย ทั้งนี้การกำหนดจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาไว้ในหลักสูตรแต่ละระดับการศึกษาของสังคมไทยอาจจะมีทั้งความเหมือนกันและต่างกัน แต่ไม่ว่าจุดมุ่งหมายของการศึกษาในแต่ระดับจะกำหนดไว้อย่างไรสิ่งสำคัญที่จะทำให้จุดมุ่งหมายของการศึกษาบรรลุผลก็คือ การจัดการเรียนรู้ ซึ่งการจัดการเรียนรู้ที่ดีมีประสิทธิภาพจะส่งผลทำให้การศึกษามีคุณภาพ

3. การจัดการเรียนรู้ช่วยเสริมสร้างทักษะต่าง ๆ ให้ผู้เรียนสามารถที่จะนำไปใช้ในการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข ซึ่งทักษะที่สำคัญและจำเป็นสำหรับผู้เรียนที่สถานศึกษาควรจัดให้กับผู้เรียนมีหลายทักษะด้วยกัน เช่น ทักษะกระบวนการคิด ทักษะการแก้ปัญหา ทักษะทางสังคม ทักษะการสื่อสาร ทักษะทางวิทยาศาสตร์ ทักษะการใช้เทคโนโลยี ฯลฯ

4. การจัดการเรียนรู้ช่วยพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีคุณธรรม จริยธรรม ทำให้ผู้เรียนเป็นคนที่สามารถแยกดีชั่วถูกผิดออกอย่างมีเหตุผล มีหลักยึดปฏิบัติในการใช้ชีวิตอยู่บนพื้นฐานของความถูกต้องดีงาม และทำให้ผู้เรียนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่พึงประสงค์

5. การจัดการเรียนรู้ทำให้ผู้เรียนรู้จักเอาตัวรอด เนื่องจากการเรียนรู้เป็นปัจจัยที่สำคัญในการสร้างองค์ความรู้พัฒนาให้ผู้เรียนมีสติปัญญาที่ชาญฉลาด รวมทั้งพัฒนาทักษะต่าง ๆ ที่จำเป็นสำหรับผู้เรียน และยังสามารถช่วยสร้างเสริมประสบการณ์ต่าง ๆ ที่หลากหลายให้ผู้เรียนนำไปประยุกต์ใช้ได้จริงในการดำรงชีวิตให้มีความสุขในสังคม ดังนั้น เมื่อผู้เรียนได้รับทั้งความรู้ประสบการณ์และทักษะต่าง ๆ จากการศึกษาและการจัดการเรียนรู้จะทำให้ผู้เรียนสามารถนำสิ่งดังกล่าวมาใช้ให้เป็นประโยชน์และรู้จักที่จะเอาตัวรอดอยู่ในสังคมได้อย่างรู้เท่าทัน

6. การจัดการเรียนรู้ช่วยสร้างเสริมประสบการณ์ต่าง ๆ ให้กับผู้เรียนสามารถนำไปใช้ในการดำรงชีวิตประจำวัน

7. การจัดการเรียนรู้สามารถนำไปสู่การสร้างเสริมอาชีพหรือรายได้ให้กับผู้เรียน

8. การจัดการเรียนรู้สามารถพัฒนาผู้เรียนให้นำองค์ความรู้และประสบการณ์ต่าง ๆ ไปใช้พัฒนาตนเอง สังคม และประเทศชาติให้มีความเจริญก้าวหน้าได้

สุกัญญา แช่มช้อย (2566) ได้กล่าวไว้ว่า ความสำคัญของการจัดการเรียนรู้ คือ การจัดการเรียนรู้เป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาให้ผู้เรียนบรรลุผลลัพธ์การเรียนรู้ที่พึงประสงค์ โดยการสนับสนุนให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามเนื้อหาสาระที่กำหนดไว้ในหลักสูตร และสร้างองค์ความรู้ใหม่ โดยมีการออกแบบการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างครูและผู้เรียน เพื่อให้การเรียนรู้นั้นมีความหมายและคุณค่าสามารถนำไปใช้ในชีวิตจริงได้ ด้วยรูปแบบการเรียนรู้ที่หลากหลาย มีการสนับสนุนทรัพยากรการเรียนรู้ที่เหมาะสม และการประเมินการเรียนรู้ที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อการพัฒนาผู้เรียนเป็นหลัก

จากที่กล่าวมานี้สรุปได้ว่า ความสำคัญของการจัดการเรียนรู้เปรียบเสมือนเครื่องมือที่ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ เกิดทักษะ ความเข้าใจเนื้อหาวิชาและพัฒนาตนเองในทุก ๆ ด้าน ไปสู่ความสำเร็จในชีวิต ทั้งนี้ผู้เรียนจะประสบความสำเร็จหรือไม่เพียงใดขึ้นอยู่กับกระบวนการจัดการเรียนรู้ของผู้สอนเป็นสำคัญ หากผู้สอนเลือกใช้วิธีการการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ หลายหลายและที่สำคัญเหมาะสมกับผู้เรียน ย่อมส่งผลให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้ไปปรับใช้ในการดำรงชีวิตประจำวันได้

หลักการพื้นฐานในการจัดการเรียนรู้

ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไข เพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ.2562 หมวด 4 แนวการจัดการศึกษา มาตรา 22 ถึงมาตรา 30 ได้ระบุสาระสำคัญที่เป็นหลักการจัดกาเรียนรู้ซึ่งคลอบคลุมไปถึงการจัดหลักสูตร สาระการเรียนรู้ และกระบวนการจัดการศึกษาที่เปิดกว้าง ให้แนวทางการมีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์ โดยในมาตรา 22 ได้กำหนดว่า การจัดการศึกษานั้นต้องยึดหลักที่ว่า ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด ครูจึงต้องปรับเปลี่ยนกระบวนการจัดการศึกษาให้เหมาะสม เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ อีกทั้งในมาตรา 23 ยังได้กำหนดหลักการในการจัดการเรียนรู้ในเรื่องต่อไปนี้ ได้แก่

1. ความรู้เรื่องเกี่ยวกับตนเอง และความสัมพันธ์ของตนเองกับสังคม ได้แก่ ครอบครัวชุมชน ชาติ และสังคมโลกรวมถึงความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ความเป็นมาของสังคมไทย และระบบการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

2. ความรู้และทักษะด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รวมทั้งความรู้ความเข้าใจและประสบการณ์เรื่องการจัดการ การบำรุงรักษาแลการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลยั่งยืน

3. ความรู้เกี่ยวกับศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม การกีฬา ภูมิปัญญาไทยและการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญา

4. ความรู้และทักษะด้านคณิตศาสตร์ และด้านภาษา เน้นการใช้ภาษาไทยอย่างถูกต้อง

5. ความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตอย่างมีความสุขซึ่งหลักการจัดการเรียนรู้นี้เป็นพื้นฐานสำคัญสำหรับครู ผู้สอน ที่แม้ว่าผู้สอนแต่ละคนนั้นจะมีเทคนิค และรูปแบบในการจัดการเรียนรู้ที่ต่างกันไปเฉพาะตน แต่ก็ควรมีหลักยึดเป็นพื้นฐานเดียวกันโดยมีนักการศึกษาหลายท่านได้แสดงทรรศนะไว้ ดังนี้

ศศิธร เวียงมาลัย (2556) อธิบายว่าหลักการจัดการเรียนรู้ควรคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยใช้กระบวนการเรียนรู้เชิงรุก การใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม และการประเมินเพื่อพัฒนา เพื่อช่วยเสริมสร้างศักยภาพและแรงจูงใจในการเรียนรู้ตลอดชีวิต

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ (2557) กล่าวถึง แนวความคิดเกี่ยวกับหลักการพื้นฐานในการจัดการเรียนรู้ไว้ 4 ประการ คือ

1. หลักการเตรียมความพร้อมพื้นฐาน ได้แก่ การเตรียมตัวผู้สอนด้านความรู้ ด้านทักษะการจัดการเรียนรู้และด้านการแก้ปัญหาการจัดการเรียนรู้

2. หลักการวางแผนและเตรียมการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ การเตรียมเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ การผลิตสื่อ เตรียมแบบทดสอบ และซ้อมสอน

3. หลักการใช้จิตวิทยาการเรียนรู้ เช่น หลักความแตกต่างระหว่างบุคคล หลักการเร้า หลักการเสริมแรง

4. หลักการประเมินผลและรายงานผล ซึ่งเกี่ยวกับการกำหนดจุดประสงค์การจัดการเรียนรู้ การสร้างและการใช้เครื่องมือการประเมิน การตีความหมายและการรายงานผลการประเมิน

ฉัตรชัย หวังมีจงมี (2560) กล่าวว่าหลักการจัดการเรียนรู้ต้องยึดแนวทางการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อย่างยั่งยืน โดยเน้นการบูรณาการความรู้กับคุณธรรม การใช้การเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์และการสร้างสมรรถนะที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจและสังคมโลก

จากที่กล่าวมานี้สรุปได้ว่า หลักการพื้นฐานในการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย

1. สอนจากสิ่งที่อยู่ใกล้ตัวออกไปหาสิ่งที่อยู่ไกลตัว ตามปกติผู้เรียนมักจะสนใจและคุ้นเคยกับสิ่งที่อยู่ใกล้ตัว บทเรียนที่ผู้สอนจะนำมาสอนนั้นควรเลือกสิ่งที่อยู่รอบตัว หรือใกล้ตัวก่อนแล้วค่อยสอนสิ่งที่อยู่ห่างจากตัวออกไปเรื่อย ๆ

2. สอนจากสิ่งที่ง่ายไปหาสิ่งที่ยาก การจัดการเรียนรู้ถ้าจะให้เกิดการเรียนรู้ที่ดี ผู้สอนจะต้องพิจารณาเลือกหัวข้อเรื่องจากง่ายไปหายากอยู่แล้ว เพราะสิ่งง่าย ๆ นั้น ผู้เรียนจะเข้าใจได้ดีและเป็นพื้นฐานในการเรียนสิ่งยากต่อไป

3. สอนจากตัวอย่างไปหากฎเกณฑ์ ในการจัดการเรียนรู้ ผู้สอนควรให้ตัวอย่างหลาย ๆ ตัวอย่าง หรืออาจจะให้ผู้เรียนช่วยหาตัวอย่างให้แล้วช่วยกันสรุปตั้งกฎเกณฑ์ขึ้นมา

4. สอนจากสิ่งที่รู้ไปหาสิ่งที่ไม่รู้ ทั้งนี้ เป็นเพราะว่าประสบการณ์ใหม่นั้น ย่อมต้องอาศัยบทเรียนเก่าหรือประสบการณ์เดิมเป็นพื้นฐาน จึงจะเรียนบทเรียนใหม่ได้เข้าใจดี

5. สอนจากรูปธรรมไปหานามธรรม ในการจัดการเรียนรู้บทเรียนใด ๆ ก็ตาม ผู้สอนควรพยายามใช้สื่อการเรียนประกอบการจัดการเรียนรู้ จะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจบทเรียนได้ง่ายขึ้นเป็นวิธีการทำให้เป็นบทเรียน เป็นรูปธรรม ซึ่งจะง่ายแก่การเข้าใจของผู้เรียน

6. สอนจาการทดลองไปหาการสรุปตั้งกฎเกณฑ์ บทเรียนใดที่สามารถให้ผู้เรียนทดลองปฏิบัติจริงได้ ผู้สอนก็ควรให้ผู้เรียนทดลองปฏิบัติหรือลงมือกระทำด้วยตนเอง เมื่อทดลองเสร็จแล้ว ผู้สอนจึงซักถามและให้ผู้เรียนคิดสรุปเป็นกฎเกณฑ์ขึ้นมา

7. สอนโดยคำนึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ธรรมชาติของผู้เรียนในวัยต่าง ๆ นั้นจะมีความแตกต่างกันทั้งในด้านความสนใจ ความถนัดพิเศษและความสามารถ ผู้สอนจะต้องเข้าใจในหลักพัฒนาการของผู้เรียนในวัยต่าง ๆ ด้วย เพื่อที่จะได้จัดเตรียมบทเรียนและกิจกรรม ให้ผู้เรียนได้เลือกทำตามความถนัดและคามสนใจ ซึ่งจะเกิดผลดีต่อการเรียนของผู้เรียน

8. สอนโดยคำนึงถึงหลักจิตวิทยา หลักจิตวิทยาที่ผู้สอนต้องนำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้มากที่สุด คือ จิตวิทยาพัฒนาการ และจิตวิทยาการศึกษา เป็นต้น

9. สอนโดยยึดจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษา จุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาจะเป็นเป้าหมายหลักตามแนวนโยบายในการจัดดำเนินการศึกษาของชาติในระดับต่าง ๆ

10. สอนโดยยึดความมุ่งหมายของหลักสูตรและบทเรียนเป็นหลัก ในการจัดการเรียนรู้นั้น ผู้สอนจะต้องยึดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังของหลักสูตรที่กำหนดไว้เป็นหลัก และอีกทั้งผู้สอนยังต้องกำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังของแต่ละสาระหรือหน่วยการเรียนรู้ขึ้นด้วย และในขณะสอนผู้สอนต้องพยายามจัดสถานการณ์ สภาพการณ์และกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้การจัดการเรียนรู้บรรลุตามความมุ่งหมายเฉพาะสาระหรือหน่วยการเรียนรู้นั้น เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจและมีทักษะในการเรียนที่ดี

องค์ประกอบการจัดการเรียนรู้

ผู้สอนมีหน้าที่ต้องศึกษา และทำความเข้าใจองค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้สามารถนำข้อมูลที่ได้มาช่วยส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพและตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียน โดยมีนักการศึกษา และนักวิชาการได้อธิบายถึงองค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้ไว้หลากหลาย ดังนี้

Carroll (1974) อธิบายถึงองค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้ไว้ว่า มี 6 องค์ประกอบสำคัญที่ต้องคำนึงถึง ได้แก่

1. หลักการและแนวคิดทฤษฎีของวิชาที่ทำการสอน (Approach) ศึกษาหลักการและทฤษฎีของวิชาที่ทำการสอนอย่างละเอียด โดยพิจารณาหลักการและเหตุผลของแนวโน้มในการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมจากตำรา หรือผลงานวิจัยต่าง ๆ จากอดีตถึงปัจจุบัน

2. วิธีการสอน (Method of Teaching) ศึกษาแนวโน้มของหลักการและทฤษฎีหรือผลงานวิจัยวิธีการสอนที่ได้ผลของวิชาที่ทำการสอนที่เหมาะสมและจัดลำดับขั้นตอนการสอนให้สอดคล้องตามแนวโน้มของหลักการและทฤษฎีที่ได้ศึกษานั้น ๆ

3. เทคนิคการสอน (Techniques of Teaching) ศึกษากลวิธีการสอนต่าง ๆ ที่จะช่วยทำให้ขั้นตอนการสอนต่าง ๆ ประสบความสำเร็จได้ เช่น วิธีการสอนโดยใช้การเรียนรู้ด้วยคำถามเป็นหลัก (Problem-Based Learning) เทคนิคหรือกลวิธีกสนสอนที่สำคัญคือ การใช้คำถาม การนำการอภิปราย การเสริมต่อการเรียนรู้ เป็นต้น

4. หลักสูตร (Curriculum) ผู้สอนต้องเข้าใจรายละเอียดของหลักสูตรตั้งแต่ปรัชญาหลักการวัตถุประสงค์ รายละเอียดของรายวิชาที่กำหนด รวมทั้งการวัดและประเมินผล เพื่อการวางแผนการจัดกระบวนการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพทั้งในระยะยาวและระยะสั้น

5. สื่อการเรียนการสอน อุปกรณ์การสอน (Teaching Materials) ในการเตรียมการเพื่อนำเสนอเนื้อหาแก่ผู้เรียนเป็นเรื่องสำคัญที่ต้องมีการวางแผน และเตรียมการเพื่อนำเสนอเนื้อหาหรือแนวคิดอย่างไรจึงจะเหมาะสม สื่อการเรียนการสอน และอุปกรณ์ใดบ้างที่สมควรนำมาใช้ให้เหมาะสมกับวัย ระดับความสามารถ และความสนใจของผู้เรียน ให้สอดคล้องกับเนื้อและวัตถุประสงค์ของหลักสูตร

6. บทบาทของผู้สอนและผู้เรียน (Roles of Teachers and Students) ในการเตรียมการจัดการเรียนการสอนทั้งระยะยาวและระยะสั้น เพื่อพิจารณาบทบาทของผู้สอนและผู้เรียนจากกิจกรรมการเรียนการสอนต่าง ๆ ในแต่ละขั้นตอนเพื่อการจัดกิจกรรมที่เหมาะสมให้การเรียนการสอนเป็นไปอย่างราบรื่น

Joyce, B., & Weil, M. (2004, p. 2) ได้กล่าวว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้มีองค์ประกอบที่สำคัญ 5 ประการ ได้แก่

1. แนวคิดและหลักการของรูปแบบ ซึ่งจะเป็นตัวชี้นำในการกำหนดวัตถุประสงค์ เนื้อหา กิจกรรม และขั้นตอนการดำเนินการเพื่อให้เป็นไปตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้นั้น ซึ่งอาศัยความเชื่อ แนวคิด ทฤษฎี ที่ใช้เป็นพื้นฐานในการออกแบบรูปแบบการจัดการเรียนรู้

2. วัตถุประสงค์ของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ เป็นความคาดหวังที่ต้องการให้เกิดขึ้นจากรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น

3. เนื้อหา เป็นเนื้อหาหรือสาระการเรียนรู้ที่จะใช้ในการเรียนการสอน

4. กิจกรรมการเรียนการสอน เป็นกิจกรรม วิธีการ และขั้นตอนของการปฏิบัติในการนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ไปใช้

5. การวัดและประเมินผล เป็นส่วนสำคัญที่เป็นตัวบ่งบอกถึงผลการดำเนินการตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้ว่าบรรลุเป้าหมายหรือไม่ อย่างไร

วารีรัตน์ แก้วอุไร (2549, น. 27-29) ได้กล่าวว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้จำเป็นต้องมีองค์ประกอบสำคัญ คือ

1. ครูหรือผู้สอน ควรมีความรู้ความสามารถ มีบุคลิกภาพที่ดี มีเทคนิคและวิธีสอนที่หลากหลาย ประยุกต์ได้เหมาะสมกับเนื้อหา เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จในการเรียนรู้

2. ผู้เรียน ควรได้รับการแนะนำและจัดประสบการณ์ให้มีพฤติกรรมตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้โดยพยายามจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้า และเลือกใช้สื่อการสอนอย่างเหมาะสม

3. สิ่งที่จะสอน ได้แก่ เนื้อหาสาระที่มีความสัมพันธ์และเหมาะสม มีความน่าสนใจ รวมถึงการจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนให้เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน ก่อนทำการสอนผู้สอนควรศึกษาวิเคราะห์หลักสูตร ให้ทราบถึงหลักการ จุดมุ่งหมาย สาระการเรียนรู้ แนวทางการสอน และการวัดและประเมินผล การสอนที่ดีควรมีลักษณะดังต่อไปนี้

3.1 ส่งเสริมผู้เรียนในการลงมือปฏิบัติจริง ให้ผู้เรียนได้ลงมือทำกิจกรรมต่าง ๆ

3.2 ส่งเสริมผู้เรียนให้ทำงานเป็นกลุ่ม เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นและยอมรับความคิดเห็นของเพื่อนในกลุ่ม

3.3 มีการตอบสนองความต้องการของผู้เรียน ให้ผู้เรียนมีความสุข ความสนใจและความกระตือรือร้นในการเรียนรู้

3.4 มีการสอนแบบบูรณาการ เชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างวิชาที่เรียนกับวิชาอื่น ๆ ในหลักสูตร

3.5 เลือกใช้สื่อการสอนที่เหมาะสมกับเนื้อหา

3.6 มีกิจกรรมที่หลากหลาย เพื่อกระตุ้นความสนใจของผู้เรียน

3.7 ส่งเสริมการคิด โดยการใช้คำถาม หรือการให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็น คิดวิเคราะห์ เปรียบเทียบ เกี่ยวกับสถานการณ์ หรือปัญหาต่าง ๆ

3.8 ส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของผู้เรียน ในการคิดหรือทำสิ่งใหม่ ๆ

3.9 มีการสร้างแรงจูงใจระหว่างการเรียนการสอน ได้แก่ การให้รางวัล การลงโทษ การชมเชย การติเตียน การสอบ การให้คะแนนแข่งขัน การให้เครื่องหมายเชิดชูเกียรติ ฯลฯ เพื่อกระตุ้นเร้าความสนใจของผู้เรียน

3.10 ส่งเสริมการมีประชาธิปไตยในห้องเรียน เปิดโอกาสให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็น รับฟังผู้อื่น และเคารพความคิดเห็นของผู้อื่น

3.11 กระตุ้นเร้าความสนใจก่อนการเรียนการสอน

3.12 มีการประเมินผลตลอดเวลา ได้แก่ การสังเกต การซักถาม การทดสอบ เพื่อสามารถจัดการเรียนการสอนได้ตรงตามจุดประสงค์มากที่สุด

เสาวลักษณ์ รัตนวิชช์ (2551) ได้ให้แนวคิดว่า การจัดการเรียนรู้ที่ประสบผลสำเร็จควรคำนึงถึงองค์ประกอบสำคัญ 5 ประการ ดังนี้

1. หลักการและแนวทฤษฎีของวิชาที่ทำการสอน (Approach) ศึกษาหลักการทฤษฎีของวิชาที่ทำการสอนอย่างละเอียด และการศึกษาผู้เรียนแต่ละคน โดยพิจารณาหลักการและเหตุผลของแนวโน้มในการ จัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละคนจากต ารา หรือผลงานวิจัยต่าง ๆ จากอดีตถึงปัจจุบัน

2. วิธีการสอน (Method of Teaching) ศึกษาแนวโน้มของหลักการและทฤษฎีหรือผลงานวิจัยวิธีการสอนที่ได้ผลของวิชาที่ทำการสอนที่เหมาะสมและจัดลำดับขั้นตอนการสอนให้สอดคล้องตาม แนวโน้มขอหลักการและทฤษฎีที่ได้ศึกษา

3. เทคนิคการสอน (Techniques of Teaching) ศึกษากลวิธีการสอนต่าง ๆ ที่จะช่วยทำให้ขั้นตอนการสอนต่าง ๆ ประสบความสำเร็จได้ เช่น วิธีการสอนโดยใช้การเรียนรู้ด้วยคำถามเป็นหลัก (Problem Based Learning) เทคนิคหรือกลวิธีการสอนที่สำคัญคือการใช้คำถามการนำการอภิปราย การเสริมต่อการเรียนรู้ ฯลฯ

4. หลักสูตร (Curriculum) ผู้เรียนต้องเข้าใจรายละเอียดของหลักสูตรตั้งแต่ปรัชญา หลักการวัตถุประสงค์ รายละเอียดของรายวิชาที่กำหนด รวมทั้งการวัดและประเมินผลเพื่อการวางแผนการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพทั้งในระยะยาวและระยะสั้น

5. สื่อการเรียนการสอน อุปกรณ์การสอน (Teaching Materials) การเตรียมการเพื่อนำเสนอ เนื้อหาแก่ผู้เรียนเป็นเรื่องสำคัญที่ต้องมีการวางแผน และการเตรียมการว่าจะนำเสนอเนื้อหาหรือแนวคิดอย่างไร จึงจะเหมาะสม สื่อการเรียนการสอน และอุปกรณ์ใดบ้างที่สมควรนำมาใช้ให้เหมาะสมกับวัย ระดับความสามารถ และความสนใจ สอดคล้องกับเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร

ทิศนา แขมมณี (2553, น. 220-222) ได้กล่าวไว้ว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้จำเป็นต้องมีองค์ประกอบสำคัญ 4 ประการ คือ

1. ปรัชญา ทฤษฎี หลักการ แนวคิดหรือความเชื่อที่เป็นพื้นฐานของรูปแบบการจัดการเรียนรู้นั้น

2. การบรรยายและอธิบายสภาพหรือลักษณะของการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับหลักการที่ยึดถือ

3. การจัดระบบ เป็นการจัดองค์ประกอบที่สำคัญและความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของระบบ เพื่อสามารถนำผู้เรียนไปสู่เป้าหมายของระบบหรือกระบวนการนั้น ๆ ได้

4. เป็นการอธิบายหรือให้ข้อมูลเกี่ยวกับวิธีการจัดการเรียนรู้และเทคนิคการสอนต่าง ๆ ที่จะช่วยให้กระบวนการเรียนการสอนนั้น ๆ เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

จิติมา วรรณศรี (2557) ได้ให้แนวคิดไว้ว่า องค์ประกอบการจัดการเรียนรู้ คือการจัดการเรียนรู้มีองค์ประกอบที่สัมพันธ์สอดคล้องกับองค์ประกอบของหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ในแต่ละรายวิชานั้น สิ่งสำคัญที่ต้องคำนึงถึงคือ ต้องวางแผนและดำเนินการให้มีความสอดคล้อง กับหลักสูตรสถานศึกษา หรืออาจกล่าวได้ว่าแผนการจัดการเรียนรู้คือหลักสูตรระดับชั้นเรียน การ จัดการเรียนรู้จึงมีองค์ประกอบสำคัญอย่างน้อย 4 องค์ประกอบ ดังนี้

1. จุดมุ่งหมายการเรียนรู้ การกำหนดจุดมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้แต่ละครั้งจะต้องมีความสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรสถานศึกษาและมาตรฐานตัวชี้วัดรายวิชาเพื่อให้สามารถพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้และมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์บรรลุตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

2. สาระการเรียนรู้ การระบุเนื้อหาสาระสำคัญของการจัดการเรียนรู้ต้องเป็นเนื้อหาย่อยส่วนหนึ่งของเนื้อหาสาระ/คำอธิบายรายวิชาในหลักสูตรสถานศึกษาที่กำหนดให้ผู้เรียนต้องเรียนรู้ โดยเนื้อหาสาระในการจัดการเรียนรู้ต้องมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้และจุดม่งหมายของหลักสูตร

3. กิจกรรมการเรียนรู้ การกำหนดกิจกรรมที่จะช่วยพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ของแผนการเรียนรู้นั้น ก็ต้องมีความสอดคล้องกับแนวทางการจัดกิจกรรมในหลักสูตรสถานศึกษาและสอดคล้องกับแนวทางปฏิรูปการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

4. การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ การกำหนดวิธีการวัดและประเมินผล รวมทั้งเครื่องมือที่ใช้ในการตรวจสอบการบรรลุวัตถุประสงค์ของการจัดการเรียนรู้นั้น ต้องมีแนวทาง วิธีการที่สอดคล้องกับแนวทางการวัดและประเมินในหลักสูตรสถานศึกษา เพื่อใช้ตรวจสอบว่าผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และมีทักษะความสามารถ คุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักสูตรมากน้อยเพียงใด

ศุภลักษณ์ ทองจีน (2558, น. 56) ได้สรุปองค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้ไว้ว่ามี 2 ด้าน ได้แก่

1. ด้านองค์ประกอบ หมายถึง องค์ประกอบด้านโครงสร้างที่มาประกอบกันเป็นการสอนประกอบด้วย

1.1 ครู หรือผู้สอน หรือวิทยากร

1.2 นักเรียน หรือผู้เรียน

1.3 หลักสูตร หรือสิ่งที่จะสอน

2. ด้านองค์ประกอบย่อย หมายถึง องค์ประกอบที่เป็นรายละเอียดของการสอนที่จะต้องประกอบด้วยกระบวนการเหล่านี้จึงจะทำให้การสอนสมบูรณ์ ประกอบด้วย

2.1 การตั้งจุดประสงค์การสอน

2.2 การกำหนดเนื้อ

2.3 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

2.4 การใช้สื่อการสอน

2.5 การวัดผลประเมินผล

กุลิสรา จิตรชญาวณิช (2564, น. 6) การจัดการเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยองค์ประกอบหลายอย่างด้วยกัน จึงจะสามารถทำให้การเรียนรู้ประสบผลสำเร็จหรือมีประสิทธิภาพ บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดองค์ประกอบการจัดการเรียนรู้ที่สำคัญมีดังนี้

1. หลักสูตร คือ มวลประสบการณ์ต่าง ๆ ที่จัดไว้อย่างเป็นระบบเพื่อนำไปใช้พัฒนาผู้เรียน ปัจจุบันในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้กับประชาชนในประเทศไทย กระทรวงศึกษาธิการจะมีหน้าที่หลักรับผิดชอบในการสร้างหรือพัฒนาหลักสูตรแม่บทเพื่อให้สถานศึกษานำไปใช้เป็นแนวทางในการจัดการศึกษา ดังนั้น ในการจัดการเรียนรู้ผู้สอนจำเป็นจะต้องศึกษารายละเอียดทั้งหมดในหลักสูตรเพื่อทำความเข้าใจและสามารถนำสิ่งต่าง ๆ ที่บรรจุไว้ในหลักสูตรไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพและบรรลุจุดหมายตามที่หลักสูตรกำหนดไว้ ที่สำคัญถ้าผู้สอนไม่ได้มีการศึกษาเรียนรู้รายละเอียดต่าง ๆ ในหลักสูตรก็ไม่สามารถที่จะรู้ได้ว่าจะสอนเนื้อหาอะไร เพื่ออะไร และวัดผลและประเมินผลอย่างไร

2. จุดประสงค์ การจัดการเรียนรู้เริ่มต้นจะต้องมีการกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ทุกครั้ง เพราะจะทำให้เป็นการจัดการเรียนรู้ที่มีเป้าหมาย สามารถทราบว่าผู้เรียนจะเกิดพฤติกรรมใดบ้าง รวมทั้งสามารถวางแผนเตรียมเนื้อหา วิธีการจัดการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ การวัดผลและประเมินผลให้สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ ทำให้การจัดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพ

3. การจัดการเรียนรู้ เป็นองค์ประกอบที่สำคัญเช่นเดียวกัน เพราะจะทำให้ผู้สอนทราบว่าจะจัดการเรียนรู้อย่างไร ใช้วิธีการใดบ้าง โดยการจัดการเรียนรู้จะต้องเลือกวิธีการที่น่าสนใจ มีความเหมาะสมกับเนื้อหาและสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้

4. สื่อการเรียนรู้ การนำสื่อการเรียนรู้มาใช้ในการจัดการเรียนรู้จะช่วยทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ชัดเจนและเร็วขึ้น รวมทั้งยังช่วยกระตุ้นความสนใจของผู้เรียนในการเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี

5. การวัดผลและประเมินผล จะทำให้ทราบว่าผู้เรียนเกิดการเรียนรู้บรรลุผลตามจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้หรือไม่ นอกจากนี้ยังสามารถช่วยทำให้ผู้สอนนำข้อมูลที่ได้จากการวัดผลและประเมินผลไปใช้ในการปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ในครั้งต่อไปให้ดียิ่งขึ้น รวมทั้งสามารถนำปัญหาที่คันพบมาใช้ในการทำวิจัยในชั้นเรียนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพการจัดการเรียนรู้

6. ผู้สอน หรือครูเป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะทำให้การจัดการเรียนรู้เกิดขึ้นและเป็นผู้นำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติในการพัฒนาผู้เรียน ดังนั้น ผู้สอนจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถในการที่จะถ่ายทอดองค์ความรู้และประสบการณ์ต่าง ๆ ไปสู่ผู้เรียน

7. ผู้เรียนหรือนักเรียนเป็นองค์ประกอบหลักที่สำคัญเท่ากับผู้สอน เพราะถ้าไม่มีผู้เรียนหรือผู้รับความรู้ และประสบการณ์ การจัดการเรียนรู้ก็ไม่สามารถที่จะเกิดขึ้นได้เพราะไม่มีผู้รับ

สรุปองค์ความรู้ ทั้งหมดที่กล่าวมา ล้วนแล้วแต่มีความสำคัญในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพทั้งนั้น โดยแสดงความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่าง ๆ ไว้ดังแผนภาพต่อไปนี้

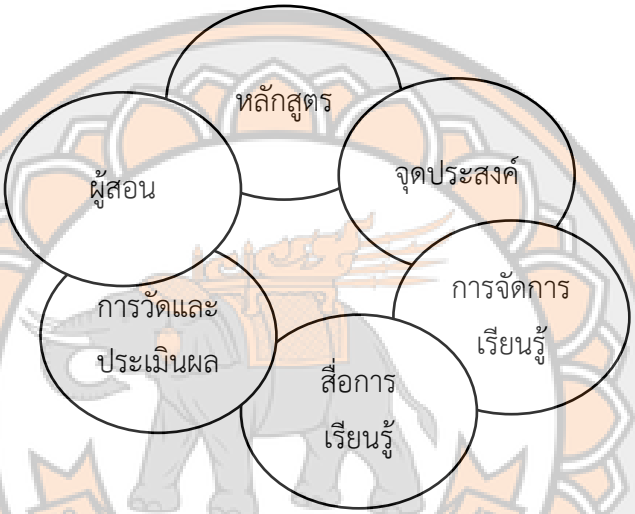

ภาพ 1 แสดงความสัมพันธ์ขององค์ประกอบการจัดการเรียนรู้

จากที่กล่าวมานี้สรุปได้ว่า การจัดการเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ ต้องอาศัยองค์ประกอบการจัดการเรียนรู้หลายด้านที่สำคัญประกอบด้วย หลักสูตร จุดประสงค์ การจัดการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ การวัดผลแลประเมินผล และครูผู้สอน จึงจะสามารถทำให้การจัดการเรียนรู้ประสบผลสำเร็จหรือมีประสิทธิภาพ บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนด

ลักษณะของการจัดการเรียนรู้

ฮู และดันแคน (Hough, & Duncan, 1970, p. 144) อธิบายความหมายของการจัดการเรียนรู้ ว่าหมายถึง กิจกรรมของบุคคลซึ่งมีหลัก และเหตุผลเป็นกิจกรรมที่บุคคลได้ใช้ความรู้ของตนเองอย่างสร้างสรรค์เพื่อสนับสนุนให้ผู้อื่นเกิดการเรียนรู้ และความผาสุก

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ (2557) อธิบายถึงลักษณะการจัดการเรียนรู้ว่ามีลักษณะที่เด่นชัดอยู่ 3 ลักษณะ คือ

1. การจัดการเรียนรู้เป็นกระบวนการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน ซึ่งหมายความว่า การจัดการเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้นั้น ทั้งผู้สอนและผู้เรียนต้องมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันและเป็นปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง เป็นไปตามลำดับขั้นตอนเพื่อทาให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้

2. การจัดการเรียนรู้มีจุดประสงค์ให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมนี้เป็นพฤติกรรมทั้ง 3 ด้าน ได้แก่

2.1 ด้านความรู้ความคิด หรือด้านพุทธิพิสัย

2.2 ด้านทักษะกระบวนการ หรือด้านทักษะพิสัย

2.3 ด้านเจตคติหรือด้านจิตพิสัย

3. การจัดการเรียนรู้จะบรรลุจุดประสงค์ได้ดีต้องอาศัยทั้งศาสตร์และศิลป์ของผู้สอน ซึ่งหมายความว่าการจัดการเรียนรู้จะบรรลุจุดประสงค์ได้หรือไม่นั้นต้องอาศัยความรู้ ความสามารถของผู้สอนทั้งด้านวิชาการ (ศาสตร์) ทักษะและเทคนิคการจัดการเรียนรู้ (ศิลป์) เป็นสำคัญ

จากที่กล่าวมานี้สรุปได้ว่า การจัดการเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้จะต้องอาศัยกระบวนการสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน โดยมีจุดประสงค์ในการจัดการเรียนรู้ที่ชัดเจน และผู้สอนต้องมีทั้งความรู้และเทคนิคการจัดการเรียนรู้ จึงจะสามารถจัดการเรียนรู้ให้ประสบผลสำเร็จได้ดี

ลักษณะของการจัดการเรียนรู้ที่ดี

สำราญ จูช่วย (2553) ได้ให้แนวคิดว่า การจัดการเรียนรู้ที่ดีว่าการจัดการเรียนการสอนลักษณะใดก็ตามที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดี จัดเป็นการเรียนการสอนที่ดีทั้งสิ้นถ้าจะกล่าวโดยละเอียดแยกย่อยแล้ว การเรียนการสอนที่ดีจะมีลักษณะดังนี้

1. เป็นการสอนที่มีการเตรียมการสอนเป็นอย่างดี ครบองค์ประกอบของการสอน อันได้แก่ การตั้งจุดประสงค์การสอน การจัดเนื้อหาสาระ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การใช้สื่อการสอน และการวัดผลประเมินผล

2. เป็นการสอนที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนา ทั้งด้านความรู้ความคิด ด้านเจตคติ และด้านทักษะ ทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้แจ้ง คิดชอบ และปฏิบัติดี เกิดการเจริญเติบโตทุกด้านอย่างชื่นบานและแจ่มใส

3. เป็นการสอนที่ผู้สอนจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ได้สอดคล้องกับจุดประสงค์กับเนื้อหาและกับผู้เรียน โดยใช้กิจกรรมในรูปแบบต่าง ๆ ที่เหมาะสม

4. เป็นการสอนที่ผู้เรียนได้ลงมือกระท ากิจกรรมด้วยตนเอง หรือได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดี และเกิดความกระตือรือร้นในการเรียน

5. เป็นการสอนที่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของหลักสูตร เช่น หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 มุ่งพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข และมีความ

เป็นไทย มีศักยภาพในการศึกษาต่อและประกอบอาชีพ ผู้สอนก็ต้องจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะดังที่หลักสูตรกำหนดไว้

6. เป็นการสอนที่คำนึงถึงประโยชน์ของผู้เรียนจะนำไปใช้ในชีวิตประจำวันและตลอดไป เช่นการสอนโดยให้ผู้เรียนได้คิด วิเคราะห์ วิจารณ์ ได้รู้จักวิธีแสวงหาความรู้ ได้ฝึกคิดแก้ปัญหาย่อมดีกว่าวิธีสอนโดยบอกความรู้ให้ หรือกระทาให้ดูเพียงแต่อย่างเดียว การให้ผู้เรียนได้นาประสบการณ์ทั้งความรู้ ความคิด ไปใช้ในชีวิตประจาวันปัจจุบันและอนาคตได้ ย่อมเป็นการสอนที่มีคุณค่าแก่ผู้เรียน

7. เป็นการสอนที่เร้าความสนใจผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนสนใจการเรียนตลอดจนจบกระบวนการสอน เช่น ผู้สอนใช้สื่อการสอนที่น่าพอใจ ใช้คำถามกระตุ้นให้คิด ใช้วิธีการสอนหลากหลายรูปแบบที่เหมาะสม ให้ผู้เรียนได้ลงมือกระทำ (Learning by doing) ได้ทดลอง ได้คิดค้นคว้า เป็นต้นทำให้ผู้เรียน เรียนด้วยความสนใจ

8. เป็นการสอนที่มีบรรยากาศส่งเสริมการเรียนรู้ ทั้งบรรยากาศด้านวัตถุและด้านจิตใจ บรรยากาศด้านวัตถุ หมายถึง การมีสภาพห้องเรียน อุปกรณ์การเรียน และสิ่งแวดล้อมที่ดีเอื้ออำนวยให้เกิดความสบายตาสบายใจในการเรียน ส่วนด้านจิตใจ หมายถึง การที่ครูมีปฏิสัมพันธ์กับนักเรียนด้วยดี ให้ความเป็นกันเองให้ความเมตตา ความรัก ความอบอุ่นแก่นักเรียน ทำให้นักเรียนมีความสุข มีชีวิตชีวา และไม่ตึงเครียด

9. เป็นการสอนที่ผู้สอนรู้จักใช้จิตวิทยาการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม เช่น การให้รางวัลและการลงโทษที่พอดี การให้คำชม การจูงใจ เร้าใจให้ผู้เรียนเกิดแรงกระตุ้นภายใน การให้ผู้เรียนได้รับทราบผลงานของตนทันที การให้ผู้เรียนเกิดความภูมิใจในความสำเร็จของตน การคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล การให้เรียนจากสิ่งที่ง่ายไปยากเหล่านี้เป็นปัจจัยช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ได้ดี

10. เป็นการสอนที่ส่งเสริมการปกครองระบอบประชาธิปไตย เช่น ให้ผู้เรียนมีอิสระในการแสดงความคิดเห็น ผู้เรียนได้ฝึกการทำงานกลุ่มร่วมกัน ได้ฝึกการเป็นผู้นำผู้ตามฝึกการทำตามข้อกำหนดของกลุ่ม และฝึกระเบียบวินัยในตนเอง สิ่งเหล่านี้จะเป็นการปูพื้นฐานการเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม และการเป็นพลเมืองดีของประเทศชาติต่อไป

11. เป็นการสอนที่มีกระบวนการ หมายถึง มีลำดับขั้นตอนการสอนที่ไม่สับสนในการสอนจำเป็นต้องมีการเตรียมการสอน เตรียมจัดล าดับการสอนให้สอดคล้องต่อเนื่องกันอย่างเหมาะสม ตั้งแต่ขั้นนำสอน และขั้นสรุป กระบวนการสอนจะมีขั้นตอนแตกต่างจากวิธีสอนแบบทดลอง ผู้สอนต้องวางแผนจัดลำดับ ขั้นตอนการสอนให้ถูกต้อง

12. เป็นการสอนที่มีการวัดประเมินผลทั้งก่อนเรียน ระหว่างเรียน และหลังการเรียนโดยอาจ ใช้วิธีต่าง ๆ เช่น การสังเกต การซักถาม การทดสอบ การให้ค้นคว้ารายงาน การทำแบบฝึกหัด ฯลฯ การวัดผล ประเมินผลจะช่วยวัดผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน และวัดผลสำเร็จของผู้สอน ผู้สอนจะนำผล

การประเมินมาเป็นข้อมูล ย้อนกลับพิจารณาการสอนของตนว่า มีข้อบกพร่องที่องค์ประกอบการสอนข้อใดทำให้แก้ไขได้ตรงจุด เพื่อความ สมบูรณ์ของการสอนครั้งต่อไป

13. เป็นการสอนที่ผู้สอน สอนด้วยวิญญาณความเป็นครู สอนด้วยความกระตือรือร้นสอนด้วย ความตั้งใจ ความเต็มใจ และความมั่นใจ บุคลิกภาพท่าทีการแสดงออกของผู้สอน

อาภรณ์ ใจเที่ยง (2553, น.11-13) กล่าวไว้ว่า ลักษณะการจัดการเรียนรู้ที่ดีหรือการสอนที่ดีที่ผู้สอนสามารถนำไปปรับใช้ในการจัดการเรียนรู้ได้ดังนี้

1. เป็นการสอนที่มีการเตรียมการสอนเป็นอย่างดี ครบองค์ประกอบของการสอน อันได้แก่ การตั้งจุดประสงค์การสอน การจัดเนื้อหาสาระ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การใช้สื่อการสอน และการวัดผลประเมินผล

2. เป็นการสอนที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนา ทั้งด้านความรู้ความคิด ด้านเจตคติและด้านทักษะทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้แจ้ง คิดชอบ และปฏิบัติดี เกิดการเจริญเติบโตทุกด้านอย่างชื่นบานและแจ่มใส

3. เป็นการสอนที่ผู้สอนจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้สอดคล้องกับจุดประสงค์กับเนื้อหาและกับผู้เรียน โดยใช้กิจกรรมในรูปแบบต่าง ๆ ที่เหมาะสม

4. เป็นการสอนที่ผู้เรียนได้ลงมือกระทำกิจกรรมด้วยตนเอง หรือได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดี และเกิดความกระตือรือร้นในการเรียน

5. เป็นการสอนที่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของหลักสูตร เช่น หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 มุ่งพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข และมีความเป็นไทย มีศักยภาพในการศึกษาต่อและประกอบอาชีพ ผู้สอนก็ต้องจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะดังที่หลักสูตรกำหนดไว้

6. เป็นการสอนที่คำนึงถึงประโยชน์ที่ผู้เรียนจะนำไปใช้ในชีวิตประจำวันและตลอดไป เช่น การสอนโดยให้ผู้เรียนได้คิด วิเคราะห์ วิจารณ์ ได้รู้จักวิธีแสวงหาความรู้ได้ฝึกคิดแก้ปัญหา ย่อมดีกว่าวิธีสอนโดยบอกความรู้ให้ หรือกระทำให้ดูแต่เพียงอย่างเดียว การให้ผู้เรียนได้นำประสบการณ์ทั้งความรู้ ความคิดไปใช้ในชีวิตประจำวันปัจจุบันและอนาคตได้ ย่อมเป็นการสอนที่มีคุณค่าแก่ผู้เรียน

7. เป็นการสอนที่เร้าความสนใจผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนสนใจเรียนตลอดจนจบกระบวนการสอนเช่น ผู้สอนใช้สื่อการสอนที่น่าสนใจ ใช้คำถามกระตุ้นให้คิด ใช้วิธีการสอนหลายรูปแบบที่เหมาะสม ให้ผู้เรียนได้ลงมือกระทำ (Learning by doing) ได้ทดลอง ได้คิดค้นคว้า เป็นต้น ย่อมทำให้ผู้เรียนเรียนด้วยความสนใจ

8. เป็นการสอนที่มีบรรยากาศส่งเสริมการเรียนรู้ ทั้งบรรยากาศด้านวัตถุและด้านจิตใจ บรรยากาศด้านวัตถุ หมายถึง การมีสภาพห้องเรียน อุปกรณ์การเรียน และสิ่งแวดล้อมที่ดี เอื้ออำนวยให้เกิดความสบายตาสบายใจในการเรียน ส่วนด้านจิตใจ หมายถึง การที่ครูมีปฏิสัมพันธ์กับนักเรียน

ด้วยดี ให้ความเป็นกันเอง ให้ความเมตตา ความรัก ความอบอุ่นแก่นักเรียน ทำให้นักเรียนเรียนด้วยความสุข มีชีวิตชีวา และไม่ตึงเครียด

9. เป็นการสอนที่ผู้สอนรู้จักใช้จิตวิทยาการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม เช่น การให้รางวัลและการลงโทษที่พอดี การให้คำชม การจูงใจ เร้าใจให้ผู้เรียนเกิดแรงกระตุ้นภายใน การให้ผู้เรียนได้รับทราบผลงานของตนโดยทันที การทำให้ผู้เรียนเกิดความภูมิใจในความสำเร็จของตน การคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล การให้เรียนจากสิ่งที่ง่ายไปยาก ฯลฯ เหล่านี้เป็นปัจจัยช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ได้ดี

10. เป็นการสอนที่ที่ส่งเสริมการปกครองระบอบประชาธิปไตย เช่น ให้ผู้เรียนมีอิสระในการแสดงความคิดเห็น ผู้เรียนได้ฝึกการทำงานกลุ่มร่วมกัน ได้ฝึกการเป็นผู้นำผู้ตาม ฝึกการทำตามข้อกำหนดกลุ่ม และฝึกระเบียบวินัยในตนเอง สิ่งเหล่านี้จะเป็นการปูพื้นฐานการเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม และการเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศชาติต่อไป

11. เป็นการสอนที่มีกระบวนการ หมายถึง มีลำดับขั้นตอนการสอนที่ไม่สับสน ในการสอนจำเป็นต้องมีการเตรียมการสอน เตรียมจัดลำดับการสอนให้สอดคล้องต่อเนื่องกันอย่างเหมาะสมตั้งแต่ขั้นนำ ขั้นสอน และขั้นสรุป กระบวนการสอนจะมีขั้นตอนแตกต่างกันไปตามลักษณะของวิธีสอนที่นำมาใช้เช่น วิธีสอนแบบสาธิต ย่อมมีขั้นตอนการสอนแตกต่างจากวิธีสอนแบบทดลอง ผู้สอนต้องวางแผนจัดลำดับขั้นตอนการสอนให้ถูกต้อง

12. เป็นการสอนที่มีการวัดผลประเมินผลทั้งก่อนเรียน ระหว่างเรียน และหลังการเรียน โดยอาจใช้วิธีต่าง ๆ เช่น การสังเกต การซักถาม การทดสอบ การให้ค้นคว้ารายงาน การทำแบบฝึกหัด ฯลฯ การวัดผลประเมินผลจะช่วยวัดผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน และวัดผลสำเร็จของผู้สอน ผู้สอนจะนำผลการประเมินมาเป็นข้อมูลย้อนกลับพิจารณาการสอนของตนว่า มีข้อบกพร่องที่องค์ประกอบการสอนข้อใด ทำให้แก้ไขได้ตรงจุด เพื่อความบูรณ์ของการสอนครั้งต่อไป

13. เป็นการสอนที่ผู้สอนสอนด้วยวิญญาณความเป็นครู สอนด้วยความกระตือรือร้น สอนด้วยความตั้งใจ ความเต็มใจ และความมั่นใจ บุคลิกภาพท่าทีการแสดงออกของผู้สอนจะสะท้อนให้ผู้เรียนเข้าใจความรู้สึกของผู้สอนได้ดี ถ้าผู้สอนมีความรู้สึกที่ดีทั้งต่อผู้เรียนและต่ออาชีพ ผู้เรียนส่วนใหญ่จะเรียนด้วยความศรัทธา ด้วยความสุขด้วยความตั้งใจ และด้วยความเต็มใจเช่นกัน

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ (2557) อธิบายถึงลักษณะของการจัดการเรียนรู้ที่ดีไว้ว่า ผู้สอนที่ดีทุกคนย่อมมีความรับผิดชอบในการจัดการเรียนรู้ผู้เรียนให้เป็นสมาชิกที่ดีของชุมชนดังนั้น การจัดการเรียนรู้ที่ดีต้องมีหลักในการยึดดังนี้

1. ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ใช้ความคิดอยู่เสมอ โดยการซักถามหรือให้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาง่าย ๆ สำหรับผู้เรียนในระดับต่าง ๆ เพื่อจะได้เป็นการฝึกให้ผู้เรียนคิดหาเหตุผลคิดเปรียบเทียบ และคิดพิจารณาถึงความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งต่าง ๆ

2. ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ตรงให้มากที่สุดด้วยการเรียนโดยการกระทำด้วยตนเอง (Learning by Doing)

3. ส่งเสริมให้ผู้เรียนทำงานเป็นกลุ่ม (Group Working) โดยมีการปรึกษาหารือกันในกลุ่ม แบ่งงานกันทำด้วยความร่วมมือกันและประเมินผลรวมกัน

4. ส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักแก้ปัญหาด้วยตนเองตามวิธีการทางวิทยาศาสตร์

5. มีการเปลี่ยนแปลงวิธีการจัดการเรียนรู้อยู่เสมอ เพื่อให้การจัดการเรียนรู้นั้นเกิดความยืดหยุ่น น่าสนใจ และไม่น่าเบื่อ

6. มีการเตรียมการจัดการเรียนรู้ไว้ล่วงหน้า เพื่อที่ผู้สอนจะได้ทราบว่าจะสอนอย่างไรบ้างตามลำดับขั้นและยังช่วยให้ผู้สอนพร้อมที่จะสอนด้วยความมั่นใจ

7. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นเพิ่มเติม และคิดหาเหตุผลความเป็นมาของสิ่งที่เรียน และมีการรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน

8. มีการประเมินผลอยู่ตลอดเวลา เน้นการประเมินตามสภาพจริง ประเมินตามความรู้ความสามารถของผู้เรียนอย่างแท้จริง เพื่อให้แน่ใจว่าการจัดการเรียนรู้ได้ผลตรงตามจุดประสงค์ที่วางไว้หรือไม่ เพียงใด

9. มีสื่อการจัดการเรียนรู้ เพื่อช่วยให้ผู้เรียนสนใจและเข้าใจบทเรียน เช่น ของจริง รูปภาพ หุ่นจำลอง แผนภูมิ คอมพิวเตอร์ช่วยสอน วีดีทัศน์ ฐานข้อมูลการเรียนรู้ เว็บไซต์ และโสตทัศนูปกรณ์อื่น ๆ

10. มีการจูงใจในระหว่างการจัดการเรียนรู้ เช่น การให้รางวัล การชมเชย การให้คำแนะนำ การให้คะแนน การสอบ การแข่งขัน การปรบมือให้เกียรติ ฯลฯ

11. มีกิจกรรมให้ผู้เรียนทาหลายอย่างเพื่อเร้าความสนใจของผู้เรียนและช่วยให้ผู้เรียนสนุกสนานในการเรียน

12. ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีพัฒนาการในทุกด้านทั้งร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา

13. ส่งเสริมความสัมพันธ์หรือการบูรณาการระหว่างวิชาที่เรียนกับวิชาอื่น ๆ ในหลักสูตร เช่น สอนภาษาไทยก็สอนให้สัมพันธ์กับสังคมศึกษา ศิลปศึกษา ดนตรี และนาฏศิลป์

14. มีการสร้างบรรยากาศในการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะแก่การเรียนรู้ตามบทเรียนที่สอนทั้งในแง่ของสิ่งแวดล้อมและอารมณ์ของผู้เรียน

15. สอนแบบเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (Child Center) ในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ผู้เรียนจะเป็นผู้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ เอง ผู้สอนจะเป็นเพียงผู้คอยให้ความช่วยเหลือแนะนำ

16. สอนโดยส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ใช้ประสาทสัมผัสทั้ง 5 ให้มากที่สุด

17. สอนตามกฎแห่งการเรียนรู้โดยจัดบทเรียนให้เหมาะสมกับวัย ความสามารถและประสบการณ์เดิมของผู้เรียน

18. สอนโดยส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามแบบประชาธิปไตย โดยสามารถแสดงความคิดเห็นต่าง ๆ และฝึกให้ผู้เรียนรู้จักรับฟังความคิดเห็น

กุลิสรา จิตรชญาวณิช (2562,น.10) ได้สรุปลักษณะของการจัดการเรียนรู้ที่ดีในสถานศึกษาทุกระดับได้ดังนี้

1. เป็นการจัดการเรียนรู้ที่มองเห็นได้ (Visible Learning) โดยผู้สอนอาจใช้วิธีการหรือมาตรการต่าง ๆ มาช่วยในการจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพที่สูง เช่น การให้ผู้เรียนบอกความคาดหวังและให้เกรดตนเอง การจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับวัย การอภิปรายในชั้นเรียน การมีความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน การให้ข้อมูลป้อนกลับแก่ผู้เรียน การฝึกคิดเกี่ยวกับการใช้ความคิดของตนเอง (Think about Thinking) การจัดการห้องเรียนและการมีส่วนร่วมของพ่อแม่ผู้ปกครอง

2. ใช้หลักจิตวิทยาในการจัดการเรียนรู้ กล่าวคือ การจัดการเรียนรู้ที่ดีต้องคำนึงถึงหลักจิตวิทยาแลปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งผลให้ผู้เรียนและผู้สอนบรรลุตามวัตถุประสงค์ได้ เช่น วัยวุฒิ ภาวะของผู้เรียน ความยากง่ายของเนื้อหาที่เรียน การใช้แรงเสริม การจัดบรรยากาศในชั้นเรียน

3. จัดการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การจัดการเรียนรู้ที่ดีจะต้องเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ เน้นให้ผู้เรียนได้ลงมือฝึกปฏิบัติค้นพบความรู้ด้วยตนเอง และจะต้องส่งเสริมพัฒนาการผู้เรียนทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา

4. ใช้เทคนิคการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลายทันสมัย การจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพและทำให้ผู้เรียนมีความสุขสนุกในการเรียนรู้ ผู้สอนจะต้องพยายามใช้เทคนิค วิธีการจัดการเรียนรู้ นวัตกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายมีความน่าสนใจและทันสมัยมาใช้พัฒนาผู้เรียนเพื่อให้บรรลุจุดประสงค์ตามที่กำหนดไว้

5. มีการวัดผลและประเมินผล การจัดการเรียนรู้ที่ดีจะต้องสามารถบรรลุผลตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ ซึ่งปัจจุบันการวัดผลประเมินผลสามารถใช้วิธีการได้หลายรูปแบบ เช่น การวัดผลตามสภาพจริงทั้งนี้การวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนจะต้องอยู่บนจุดมุ่งหมายพื้นฐานสองประการ คือ การวัดผลและประเมินผลเพื่อพัฒนาผู้เรียน การวัดผลและประเมินผลเพื่อตัดสินผลการเรียน

จากที่กล่าวมานี้สรุปได้ว่า ลักษณะของการเรียนรู้ที่ดีเกิดจากองค์ประกอบดังนี้

1. ผู้สอนมีการจัดเตรียมกระบวนการเรียนรู้เป็นอย่างดี ได้แก่ ตั้งวัตถุประสงค์การเรียนรู้ จัดทำเนื้อหาสาระ เตรียมกิจกรรมการเรียนรู้ จัดเตรียมสื่อการสอน และการวัดและประเมินผล

2. กิจกรรมการเรียนรู้ทำให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งความรู้ ทักษะ และเจตคติ ที่ดีตามวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้

3. กิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง หรือได้มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของหลักสูตร

4. กิจกรรมการเรียนรู้ที่เร้าความสนใจของผู้เรียน สร้างบรรยากาศที่ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ ผู้สอนรู้จักใช้จิตวิทยาการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม โดยคำนึงถึงประโยชน์ของผู้เรียนที่สามารถนำไปใช้ได้จริง

5. กิจกรรมการเรียนรู้ที่มีการวัดและประเมินผลที่หลากหลาย สามารถช่วยวัดผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน และวัดผลสำเร็จของผู้สอน ผู้สอนนำผลการประเมินมาเป็นข้อมูลย้อนกลับเพื่อความสมบูรณ์ของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ครั้งต่อไป

แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล

ความหมายของยุคดิจิทัล

การจัดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลความก้าวหน้าของเทคโนโลยีดิจิทัล และเครือข่ายอินเทอร์เน็ตยังได้เชื่อมโยง อุปกรณ์ในการใช้ชีวิตประจำวันที่ใช้ดิจิทัล ในการส่งและเก็บข้อมูลเข้าสู่เครือข่ายอินเทอร์เน็ตเรียกว่า อินเทอร์เน็ตทุกสรรพสิ่ง (Internet of Things- 10T) และฐานข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) ใช้การวิเคราะห์อย่างชาญฉลาดด้วยปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence) การเรียนรู้แนวดิจิทัลถูกขยายผลให้สามารถเรียกใช้ความรู้ในทุกเวลา สถานที่ ตามที่ประสงค์เพื่อการแก้ปัญหาในโลกความเป็นจริง ณ ขณะช่วงเวลาที่ต้องการตามแนวคิดปัญญาทัศนศาสตร์ (unminding Science Concept) ซึ่งเป็นการเรียนที่ใช้ความคิด การหยั่งลึกในองค์ความรู้และตนเองเพื่อการแก้ปัญหาที่ซับซ้อน สร้างสรรค์ อันมีผลกระทบผลิตภาพ สิ่งแวดล้อม และสังคม (ชัยยงค์ พรหมวงศ์, 2556 อ้างถึงใน ใจทิพย์ ณ สงขลา, 2561) วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุตพัฒผล (2562) กล่าวถึง Digital Learning ว่า เป็นการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล (Digital technology) เช่น โปรแกรมคอมพิวเตอร์ Application สื่อออนไลน์ เป็นต้น เป็นเครื่องมือสนับสนุนการเรียนรู้ของตนเองให้การเรียนรู้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งการจัดการเรียนรู้แบบ Digital Learning มีแนวทาง ดังต่อไปนี้ 1) สร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ของผู้เรียน แนะนำให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญและคุณค่า ที่แท้จริงของการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้ ไม่ใช่เพื่อความสนุกสนานเพลิดเพลิน 2) เปิดพื้นที่ให้ผู้เรียนมีอิสระในการเลือกใช้เทคโนโลยีดิจิทัลตามความคิดของผู้เรียนเองก่อนหากผู้เรียนใช้เทคโนโลยีดิจิทัลไม่เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ จึงชี้แนะให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ หลักการเลือกใช้เทคโนโลยีดิจิทัลที่เหมาะสม และตอบสนองวัตถุประสงค์ 3) กระตุ้นให้ผู้เรียนแสวงหาเครื่องมือดิจิทัลใหม่ ๆ ที่ตอบสนองความต้องการในการใช้งานได้ดีกว่าเครื่องมือดิจิทัลแบบเดิม ๆ 4) ให้ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการใช้เครื่องมือหรืออุปกรณ์ดิจิทัลในการทำงานเพื่อเป็นการเปิดโลกทัศน์ของการเรียนรู้แบบดิจิทัลของผู้เรียนให้กว้างขวางมากยิ่งขึ้น และ 5) ให้ผู้เรียนตระหนักถึงจริยธรรมในการใช้งานดิจิทัล

ได้แก่ การไม่ละเมิดลิขสิทธิ์ในทรัพย์สินทางปัญญาของบุคคลอื่นเทคโนโลยีดิจิทัลที่สารสนเทศส่งผลให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงการเรียนรู้ด้วยตนเองได้การจัดการเรียนรู้จึงใช่ประโยชน์จากเทคโนโลยีดิจิทัลเป็นเครื่องมือ การเรียนรู้เนื้อหาความรู้ในรูปของสื่อเทคโนโลยีดิจิทัลหลากหลายรูปแบบ รวมทั้งการจัดสภาพแวดล้อมเพื่อสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน และในกลุ่มผู้เรียนด้วยกัน โดยสามารถเรียนรู้ต่างสถานที่ ต่างเวลาได้ การเรียนรู้ของผู้เรียนโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลสนับสนุนการเรียนรู้ของ ผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพนั้น ครูต้องสร้างแรงจูงใจ แนะนำผู้เรียนถึงคุณค่าของการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้ ให้ผู้เรียนมีอิสระในการเลือกใช้เทคโนโลยีดิจิทัล และตระหนักถึงจริยธรรมในการใช้งานดิจิทัล กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม (2562, น. 4-5) กล่าวว่า โลกยุคดิจิทัลเริ่มจากการพัฒนาเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์มาใช้ทำงานแทนเครื่องมือแบบเก่า พร้อมกับการพัฒนาเทคโนโลยีด้านการสื่อสารมาใช้เชื่อมโยงเครื่องคอมพิวเตอร์เป็นระบบเครือข่ายอินเตอร์เน็ตสามารถส่งข้อมูลไปทั่วโลกได้อย่างรวดเร็วอย่างไร้ขีดจำกัด และมีการพัฒนาแอพพลิเคชั่นหลากหลายรูปแบบมาใช้ประโยชน์ในการทำงานให้เป็นไปด้วยความสะดวกรวดเร็วมีประสิทธิภาพ มีค่าใช้จ่ายลดลง ทั้งในการบริหารจัดการ การผลิต การค้า การลงทุน การบริการ ทั้งภาคราชการและภาคเอกชน โดยสามารถแบ่งวิวัฒนาการของโลกยุคดิจิทัลเป็น 4 ยุค ดังนี้

Digital 1.0 ยุค Internet เป็นยุคเริ่มต้นของการนำInternet มาใช้งานการดำเนินชีวิตของคนในสังคมเริ่มเปลี่ยนจากออฟไลน์ (offline) เป็นออนไลน์ (online) มากขึ้น มีการจัดทำเว็บไซต์ (Website) ของหน่วยงานและองค์กรต่าง ๆ เพื่อใช้ในการเผยแพร่ข้อมูลสารต่าง ๆ สู่สาธารณะ มีการส่งจดหมายทางอีเมล์ (E-mail) แทนการส่งจดหมายทางไปรษณีย์ สามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ บนโลก Internet ได้ง่ายสะดวกรวดเร็วได้ทั่วโลกในเวลาอันสั้นตลอด 24 ชั่วโมงส่งผลกระทบอย่างกว้างขวางต่อการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ โดยเฉพาะการสื่อสารและการดำเนินธุรกิจทั้งภาครัฐและเอกชนให้มีความสะดวกรวดเร็วมากขึ้น จึงต้องเริ่มปรับตัวรับกระแสการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ประโยชน์ในการทำธุรกรรมต่าง ๆ มากขึ้น

Digital 2.0 ยุค Social Media เป็นยุคที่มีการพัฒนาแอพพลิเคชั่นต่าง ๆ มาใช้บนเครื่องคอมพิวเตอร์และโทรศัพท์มือถือ ให้สามารถติดต่อสื่อสารบนโลกออนไลน์ เป็นเครือข่ายสังคม Social Network เริ่มจากการคุยหรือแชทกับเพื่อนทั้งเป็นบุคคลและเป็นกลุ่ม จากนั้นพัฒนาไปสู่การดำเนินธุรกิจโดยใช้ Social Media ในการสร้างเครือข่ายในการทำธุรกิจเพื่อตอบสนองความต้องการบริโภคและผู้รับบริการได้อย่างกว้างขวางสะดวกรวดเร็ว และมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นโดยเฉพาะการนำมาใช้ในการประชาสัมพันธ์และพัฒนาส่งเสริมภาพลักษณ์องค์กรออกไปสังคมโลกอย่างไร้ขีดจำกัดภายในเวลาอันสั้น ปัจจุบันเป็นที่ยอมรับว่า Social Media ได้กลายเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตประจำวันของคนส่วนใหญ่ ทุกคนที่ใช้ Social Media สามารถผลิตและเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารได้ทุกที่ทุกเวลาโดยไม่ต้องอยู่หน้าคอมพิวเตอร์อีกต่อไป สามารถปฏิสัมพันธ์กับคนอื่นทุกที่ทุกเวลาโดยเสรีด้วยต้นทุนน้อยที่สุด

Digital 3.0 ยุค Data เป็นยุคของการใช้ข้อมูลหรือ Data โดยการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลประมวลผลข้อมูลหรือสารสนเทศที่ถูกนำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์โดยเฉพาะข้อมูลขนาดใหญ่ Big Data เพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในการดำเนินกิจการต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็ว โดยใช้ระบบคลาวด์ Cloud Computing มาช่วยอำนวยความสะดวก จัดเก็บข้อมูลทำให้สามารถพัฒนาแอพลิเคชั่น Application จำนวนมากมาใช้ประโยชน์ในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ผ่าน Social Media ทำให้เกิดการขยายตัวในการทำธุรกรรมขององค์กรได้อย่างสะดวกรวดเร็วมากยิ่งขึ้น มีการสร้าง Platformต่าง ๆ เพื่อให้บริษัทหรือบุคคลภายนอกนำสินค้าหรือบริการมาไว้บน Platform สร้างขึ้นเพื่อให้คนทั่วไปมาใช้ซื้อขายสินค้าและบริการ เช่น Facebook, Uber, Airbnb, Alibaba, YouTube ในยุคนี้เป็นยุคที่ ใครมีข้อมูลมากก็มีอำนาจมาก

Digital 4.0 ยุค Machine-to-Machine เป็นยุคที่การพัฒนาเทคโนโลยีทำให้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ มีความฉลาดสามารถติดต่อสื่อสาร และสั่งการให้ทำงานเองได้อย่างอัตโนมัติ สามารถเปิด-ปิด หรือสั่งงานผ่านแอพลิเคชั่นได้โดยไม่ต้องกดสวิตช์ที่ตัวอุปกรณ์การสั่งงานด้วยคำพูดในโทรศัพท์แบบสมาร์ทโฟนให้ถ่ายภาพหรือเขียนข้อความโดยอัตโนมัติในยุคนี้เทคโนโลยีดิจิทัล เช่น Mobile Platform, AI หรือปัญญาประดิษฐ์, 3D Printing, Internet of Things, Fintech จะมาเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของการใช้ชีวิตประจำวันของคนในสังคมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้มากขึ้นเรื่อย ๆ องค์กรต่าง ๆ จึงต้องปรับตัวให้ทันกับการพัฒนานวัตกรรมต่าง ๆ บนโลกดิจิทัล เพื่อนำมาพัฒนาปรับปรุงการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ให้เกิดประโยชน์ต่อองค์กรและผู้ที่เกี่ยวข้องโดยไม่ให้เกิดผลกระทบและสร้างความเสียหายอย่างรุนแรงต่อไป

จากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนของการปรับตัวของประเทศไทยทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และการศึกษาเพื่อให้สามารถอยู่รอดและเหมาะสมกับสภาพสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงสู่การเป็นสังคมแห่งยุคดิจิทัล (digital era) ซึ่งเป็นยุคที่เทคโนโลยีมีความเจริญก้าวหน้าทำให้มีความสะดวกรวดเร็วในการสื่อสาร การส่งผ่านข้อมูลข่าวสาร และองค์ความรู้ต่าง ๆ ทำให้สามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่มีอยู่จำนวนมหาศาล ผ่านการวิเคราะห์ ประมวลผลอย่างรวดเร็ว ทำให้มีความสะดวกรวดเร็วในการใช้งานความเป็นยุคดิจิทัลนี้จึงเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของมนุษย์ไปได้อย่างมากมายร่วมถึงการบริหารจัดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลด้วย

จากที่กล่าวมานี้สรุปได้ว่า ช่วงเวลาทางประวัติศาสตร์ที่สังคมและมนุษย์มีการเปลี่ยนผ่านจากการพึ่งพาเทคโนโลยีแบบดั้งเดิมไปสู่การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นศูนย์กลางในการดำเนินชีวิต การติดต่อสื่อสาร การเรียนรู้ การทำงาน และการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม โดยมีลักษณะสำคัญคือ การเข้าถึงและแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารได้อย่างรวดเร็ว แม่นยำ และไร้พรมแดนผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต การบูรณาการเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ากับกิจกรรมทางสังคมและเศรษฐกิจ รวมถึงการเปลี่ยนรูปแบบการผลิต การบริการ และการสื่อสารให้เป็นระบบอัจฉริยะที่ใช้ข้อมูลเป็นฐาน จึงนับเป็นยุคที่ความรู้

และนวัตกรรมทางเทคโนโลยีเป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนคุณภาพชีวิตและการพัฒนาที่ยั่งยืนของมนุษย์และสังคม

การเรียนรู้ในยุคดิจิทัล

การเรียนรู้ในยุคดิจิทัลมีสภาพที่เปลี่ยนแปลงไปจากการเรียนรู้ในยุคที่ผ่านมา โดยในยุคที่ผ่านมาการอ่านออกเขียนได้เป็นเป้าหมายที่สำคัญเป้าหมายหนึ่งของการจัดการศึกษา แต่ในยุคดิจิทัลนั้นลักษณะของความรู้ ทฤษฎีการเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ ได้เปลี่ยนแปลงไปจากการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 20 แล้วอย่างสิ้นเชิง การเรียนรู้เพื่อการอ่านออกเขียนได้คงไม่เพียงพอต่อการอยู่อาศัยในโลกที่มีความซับซ้อนดังเช่นโลกในยุคดิจิทัลนี้ได้ สามารถสรุปความเปลี่ยนแปลงที่สำคัญของลักษณะการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลไว้ดังนี้

ลักษณะของความรู้ในยุคดิจิทัล

Bruce, Devon, & Floyd (2013) ได้นำเสนอความเปลี่ยนแปลงขององค์ความรู้ที่เกิดจากเทคโนโลยีเป็นตัวกระตุ้น (Technology is changing knowledge) ไว้ว่า ความรู้ในยุคดิจิทัลจะมีลักษณะดังนี้

1. มีความเชื่อมโยง (hyperlinked)
2. มีหลายมิติ (multidimensional)
3. สร้างขึ้นได้เอง (constructed)
4. อยู่ในรูปแบบของกราฟิก เสียง และวีดีโอ (held in graphic. audio and video formats) นอกจากนี้ยังมีลักษณะเพิ่มเติมอีกคือ
5. สนับสนุนปฏิสัมพันธ์ที่พลวัตของผู้ใช้ (support dynamic interactions with the user) ซึ่งรวมไว้ในโปรแกรมในการสืบค้นข้อมูลทางอินเทอร์เน็ตอันทรงพลังมหาศาล (incorporate powerful search engines)

Dron (2005) กล่าวว่า รูปแบบขององค์ความรู้ดังกล่าวจะทำให้มีค่าใช้จ่ายที่ถูกลงและอยู่ในรูปแบบของอุปกรณ์พกพาที่ผู้เรียนและครูสามารถใช้ในการเข้าถึงการเรียนรู้ได้ทั่วโลกโดยครูจะสามารถติดต่อสื่อสารและแลกเปลี่ยนองค์ความรู้กับผู้เรียนผ่านทางเว็บไซต์การเรียนรู้จึงไม่ได้จ ากัดอยู่แต่ในชั้นเรียนอีกต่อไป

จากลักษณะของความรู้ในยุคดิจิทัลที่ได้กล่าวมาแล้วนั้นสามารถสรุปได้ว่า

ความรู้ในยุคดิจิทัลมีลักษณะดังนี้

1. มีความหลากหลายมิติ เชื่อมโยงกันอย่างเป็นพลวัต โดยศาสตร์ต่าง ๆ ในโลกยุคดิจิทัลนี้จะมีลักษณะที่เป็นศาสตร์เชิงซ้อนที่ต้องอาศัยการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยวิธีการเรียนรู้ที่หลากหลายการจะเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น นอกจากผู้เรียนจะต้องมีทักษะการคิดวิเคราะห์เป็นพื้นฐาน

แล้ว จะต้องมีทักษะคิดเชื่อมโยง และทักษะการคิดสร้างสรรค์ เพื่อน าไปสู่การสร้างนวัตกรรมใหม่ที่เกิดจากการเรียนรู้ได้

2. ความรู้สามารถเปลี่ยนแปลงได้และอยู่ในรูปแบบที่หลากหลาย กล่าวคือสามารถสร้างขึ้นได้ใหม่ และความรู้เก่าบางอย่างก็อาจจะไม่ใช่ความรู้ที่เหมาะสมหรือใช้ได้กับยุคปัจจุบันหรือความรู้ที่ใช้ได้ในยุคปัจจุบันก็อาจจะไม่ได้หมายความว่าจะใช้ได้ตลอดไปในอนาคตโดยรูปแบบของความรู้อาจจะไม่ได้อยู่ในรูปแบบของตัวอักษรในหนังสือ สิ่งพิมพ์ต่าง ๆ เพียงอย่างเดียวแต่อาจจะอยู่ในรูปแบบของภาพและเสียงที่มีสีสันที่มีความน่าสนใจ และจัดเก็บได้ง่ายหยิบใช้สะดวก

3. สามารถเข้าถึงได้ง่าย ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าการเข้าถึงวิทยาการหรือความรู้ในโลกใบนี้จากทุกมุมของโลกจะมีความแตกต่างกันน้อยลง สิ่งที่จะแตกต่างกันบ้างก็คือความสามารถในกรเข้าถึงวิทยาการหรือความรู้ เช่น ข้อจ ากัดในการใช้อินเทอร์เน็ตของผู้เรียนในบางพื้นที่ข้อจำกัดในด้านภาษาต่างประเทศซึ่งนับวันข้อจำกัดเหล่านี้จะลดน้อยลง เนื่องจากศักยภาพที่เพิ่มขึ้นของเทคโนโลยี ดังจะเห็นได้จากความสามารถของโปรแกรมการแปลภาษาของกูเกิล (google translate) ที่สามารถแปลไปมาระหว่างภาษาต่าง ๆ ด้วยการพิมพ์ข้อความหรือการพูดแล้วเชื่อมโยงด้วยอินเทอร์เน็ตเพื่อแปลเป็นภาษาที่ต้องการได้หลากหลายภาษา

ทิศนา แขมมณี (2555) ระบุว่าการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลจำเป็นต้องบูรณาการเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ากับการจัดการเรียนการสอน เพื่อยกระดับคุณภาพของกระบวนการเรียนรู้ และเพิ่มประสิทธิภาพในการสื่อสารทางการศึกษา นอกจากนี้ ยังชี้ให้เห็นว่าการใช้เทคโนโลยีไม่เพียงเป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดความรู้เท่านั้น แต่ยังเป็นปัจจัยสำคัญที่เอื้อต่อการสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่หลากหลายและยืดหยุ่น ผู้เรียนสามารถเลือกวิธีการเรียนรู้ตามความสนใจและความถนัดของตนเอง อีกทั้งยังเปิดโอกาสให้เกิดการเรียนรู้แบบมีปฏิสัมพันธ์ ทั้งระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน และระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียน ส่งผลให้การเรียนรู้มีความหมาย (meaningful learning) และพัฒนาทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 เช่น การคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และการเรียนรู้ด้วยตนเองได้อย่างต่อเนื่อง

ณัฐพงษ์ ชาญณรงค์ (2561) การเรียนรู้ในยุคดิจิทัลมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาทักษะใหม่ ๆ ของผู้เรียน เนื่องจากสามารถเข้าถึงข้อมูล ข่าวสาร และนวัตกรรมได้อย่างรวดเร็วและกว้างขวาง การเรียนรู้จึงไม่จำกัดอยู่เพียงในห้องเรียน แต่ขยายออกไปสู่พื้นที่เสมือนจริง (virtual space) ที่ผู้เรียนสามารถแสวงหาความรู้ได้จากหลากหลายแหล่ง ทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับนานาชาติ ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่มีลักษณะเป็นอิสระและต่อเนื่อง (lifelong learning) อีกทั้งยังช่วยเสริมสร้างทักษะสำคัญของศตวรรษที่ 21 ได้แก่ การรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศ (media and information literacy) ความสามารถในการคิดเชิงวิพากษ์ การแก้ปัญหา และการสร้างสรรค์นวัตกรรม ทั้งนี้ การเข้าถึงข้อมูลที่รวดเร็วต้องมาควบคู่กับความสามารถในการคัดกรอง วิเคราะห์ และประเมินคุณภาพของข้อมูล เพื่อให้การเรียนรู้เกิดประสิทธิผลอย่างแท้จริง

จากที่กล่าวมานี้สรุปได้ว่า การเรียนรู้ในยุคดิจิทัลเป็นกระบวนการที่เปลี่ยนแปลงไปจากการเรียนรู้แบบดั้งเดิม โดยมีเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเป็นปัจจัยสำคัญที่ขับเคลื่อนการเรียนรู้ นักวิชาการไทยและต่างประเทศต่างเห็นพ้องว่า ผู้เรียนสามารถเข้าถึงข้อมูล ข่าวสาร และองค์ความรู้ได้อย่างรวดเร็วและไร้พรมแดน การเรียนรู้จึงมิได้จำกัดอยู่ในห้องเรียน แต่ขยายออกไปสู่แหล่งเรียนรู้เสมือนจริงที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองและเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต ขณะเดียวกันผู้สอนจำเป็นต้องบูรณาการเทคโนโลยีเข้ากับการจัดการเรียนการสอน เพื่อยกระดับคุณภาพกระบวนการเรียนรู้และการสื่อสารทางการศึกษา

องค์ประกอบทักษะการจัดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล

March (2012) กล่าวว่า ทักษะการจัดการทักษะการจัดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลท หมายถึง ความสามารถของครูที่สามารถใช้เทคโนโลยีเพื่อกระตุ้นแรงจูงใจภายในของนักเรียน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ ซึ่งประกอบด้วย 5 ทักษะ คือ ทักษะพื้นฐาน ทักษะเกี่ยวกับศาสตร์การสอนและแหล่งข้อมูลออนไลน์ ทักษะเพื่อการเรียนรู้ของนักเรียน ทักษะการเป็นพลเมืองดิจิทัล และทักษะการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

1. ทักษะพื้นฐาน (Foundation skills) เป็นทักษะที่จะช่วยให้ครูสามารถสื่อสารทางอิเล็กทรอนิกส์ การจัดทำเอกสารรายวิชา และการเข้าถึงแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ในปัจจุบันได้

2. ทักษะเกี่ยวกับศาสตร์การสอนและแหล่งข้อมูลออนไลน์ (Pedagogy & online resources) เป็นทักษะที่จะช่วยให้นักเรียนผูกพันกับการเรียนรู้ตามสภาพจริงมากขึ้น โดยการสร้างสถานการณ์ให้นักเรียนได้แสดงออก ได้สร้างการคิดเชิงวิพากษ์ในวัฒนธรรมแบบดั้งเดิมของโรงเรียน และได้ใช้แหล่งข้อมูลดี ๆ เพื่อเพิ่มพูนเนื้อหาของรายวิชา

3. ทักษะเพื่อการเรียนรู้ของนักเรียน (Student learning) เป็นทักษะที่จะช่วยให้นักเรียนเป็นเจ้าของการเรียนรู้ของตนเองทุกขั้นตอน เพื่อการบรรลุเป้าหมายในความเข้าใจและชำชองในตนเอง

4. ทักษะการเป็นพลเมืองดิจิทัล (Digital citizenship) เป็นทักษะที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมดิจิทัล (Digital culture) มากกว่าจะเกี่ยวข้องกับการสอน เป็นทักษะที่จะนำไปสู่การคิดเชิงวิพากษ์ การสะท้อนผล และการปฏิบัติ

5. การเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional learning) ครูมีการพัฒนาตนเองด้วยการสื่อสารและร่วมมือกับเพื่อนครู โดยการร่วมเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนการเรียนรู้มืออาชีพ (Professional learning communities)

Simmons, C. (2013) กล่าวถึง ทักษะการจัดการเรียนรู้สำหรับครูในศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นศตวรรษที่เข้าถึงสื่ออิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ ได้อย่างง่าย เป็นศตวรรษที่ต้องการอะไรมากกว่าการเข้าใจทฤษฎีเบื้องต้นทางการศึกษา และการจัดการชั้นเรียน แต่ครูจะต้องทำงานอย่างร่วมมือกับคนอื่นเพื่อนำเอาเทคโนโลยีใหม่ ๆ เข้าสู่ห้องเรียน และเตรียมนักเรียนออกสู่โลกกว้างใน 7 ทักษะ ดังนี้

1. การบริหารห้องเรียน (Classroom management) เพื่อการเรียนรู้ของนักเรียนเป็นห้องเรียนที่ห้องเรียนที่ให้ความรู้สึกปลอดภัย มีระเบียบกฎเกณฑ์เพื่อใช้ร่วมกัน

2. การทำให้บทเรียนมีความสอดคล้องกับชีวิตจริง (Making content relevant) การเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 ทำได้ยากกว่าศตวรรษที่ผ่านมา เพราะนักเรียนรับข้อมูลข่าวสารจากหลากหลายแห่ง ทั้งจากโทรทัศน์ จากคอมพิวเตอร์ หรือจากเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งโรงเรียนดูจะล้าหลังกว่าเสียอีก ดังนั้น สิ่งที่ท้าทายต่อครูในศตวรรษนี้ ก็คือการทำให้บทเรียนมีความสอดคล้องกับชีวิตประจำวันของนักเรียน ทำให้นักเรียนมีความผูกพันกับการเรียนรู้ในโรงเรียน

3. การคิดเชิงวิพากษ์ (Critical thinking) ครูการศึกษาสร้างโครงงานที่นักเรียนจะใช้ตลอดทั้งชีวิตของพวกเขาที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาทักษะการคิดในศตวรรษที่ 21 ที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ในแต่ละปี ที่ผ่านไปจะกลายเป็นโลกที่มีความซับซ้อนมากขึ้น ครูต้องเขียนแผนการสอนและการใช้กลยุทธ์การแนะนำวิธีใช้ที่จะทำให้นักเรียนใช้สูงกว่าทักษะการให้เหตุผลการสั่งซื้อ-นักศึกษาที่จบการศึกษาสามารถคิดเชิงวิพากษ์ในการแก้ปัญหาของสังคมเป็นสิ่งที่ต้องมี

4. ทักษะทางเทคโนโลยี (Technology) เทคโนโลยีที่ได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องในแต่ละปีที่ผ่านการทดสอบและเทคโนโลยีในการศึกษา คือ ไม่มีการยกเว้น ครูในศตวรรษที่ 21 จะต้องดำเนินการต่อเพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับพัฒนาการของเทคโนโลยีใหม่ซึ่งสามารถเพิ่มการเรียนรู้ของนักเรียนหรือเพิ่มคุณภาพชีวิตของพวกเขา การทำงานร่วมกับเทคโนโลยีใหม่ยังเป็นสิ่งสำคัญในส่วนที่เกี่ยวข้องกับนักเรียน ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากคนหนุ่มคนสาวถูกก่อกวนด้วยเทคโนโลยีใหม่ทุกวัน และครูที่ต้องทำงานกับความจริงนี้ในการสร้างความหมายและบทเรียนที่มีประสิทธิภาพ

5. ความเป็นสากล (Globalization) โลกาภิวัตน์ หมายถึง ความต้องการที่เพิ่มขึ้นของความสัมพันธ์ระหว่างโลก ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่ทำให้มีความเป็นไปได้สำหรับบริษัทที่มีการดำเนินงานในระดับนานาชาติ โทรทัศน์ อินเทอร์เน็ต และสื่ออื่น ๆ ที่ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมทั่วทั้งทวีปที่สามารถทำได้ในเวลาไม่กี่นาทีเท่านั้น ช่วยให้นักศึกษาได้มีความเข้าใจเกี่ยวกับการทำให้เป็นโลกาภิวัตน์จะสร้างผู้นำในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะจะทำให้มีความสามารถในการได้เห็นสิ่งต่าง ๆ จากโลกที่ดูได้ ครูที่มีทักษะในการสร้างบทเรียนที่สอนนักศึกษาเกี่ยวกับความสำคัญของโลกาภิวัตน์เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งในการส่งเสริมการศึกษาในศตวรรษที่ 21

6. ความร่วมมือ (Collaboration) เนื่องจากการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ยังขึ้นอยู่กับการทดสอบมาตรฐานและพันธะรับผิดชอบของครู ครูจะต้องให้ความสำคัญกับมาตรฐานของรัฐหรือมันจะสะท้อนให้เห็นในคะแนนของนักเรียนของตน งานนี้มีสาเหตุมาจากการเพิ่มขึ้นของการประสานการทำงานร่วมกันในการศึกษา ผู้อบรมต้องทำงานในทีมงานเพื่อตรวจสอบให้แน่ใจว่านักเรียนทั้งหมดได้รับการศึกษาที่เท่ากันโดยไม่คำนึงถึงสิ่งที่ครูหรือที่ลูกค้ามีอยู่

7. การพัฒนาวิชาชีพ (Professional development) ครูสามารถการเรียนรู้ไม่มีที่สิ้นสุด การประกอบวิชาชีพด้านการศึกษาได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และจะยังคงทำต่อไปตลอดทั่วทั้งพื้นที่ในศตวรรษที่ 21 การปรับปรุงในกลยุทธ์การสอนและเทคโนโลยีที่จะเกิดขึ้นได้เสมอการพัฒนาอย่างมืออาชีพในศตวรรษที่ 21 จะเข้าไปเกี่ยวข้องกับการเข้าถึงข้อมูลล่าสุดเกี่ยวกับการวิจัยใหม่และเข้าร่วมการสัมมนาและการฝึกอบรมสำหรับยังอยู่ในการพัฒนาใหม่ในวิชาชีพ

ภาสกร เรืองรอง และคณะ (2556) กล่าวว่า ครูจึงต้องเรียนรู้ที่จะปรับตัวและพัฒนาตนเองอยู่เสมอ ซึ่งสิ่งที่ครูไทยในศตวรรษที่ 21 จำเป็นต้องพัฒนาทักษะที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ ดังนี้

1. ทักษะในการตั้งคำถาม การตั้งคำถามเป็นการกระตุ้นความสนใจอยากรู้ของผู้เรียน นักเรียนจะได้ฝึกคิดและค้นหาคำตอบด้วยตนเองตามทฤษฎีการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem based learning) ดังนั้นครูจึงควรเรียนรู้และฝึกฝนทักษะการใช้คำถามในการเรียนการสอนให้ชำนาญ

2. ทักษะการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะ (Inquiry learning) ที่สอนให้เด็กหาความรู้ด้วยตัวเองจากการลงมือปฏิบัติเพราะความรู้ที่ได้จากการปฏิบัติจะเป็นความรู้ที่คงทน อีกทั้งผู้เรียนยังสามารถนำความรู้ที่ได้ไประยุกต์ใช้ในสถานการณ์อื่นได้อีกด้วย ครูจึงต้องเข้าใจบทบาทของตนเองและฝึกฝนอยู่เสมอ

3. ทักษะในการคัดเลือกความรู้ เป็นทักษะที่สอนให้ผู้เรียนสามารถจำแนกแยกแยะแหล่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือและไม่น่าเชื่อถือรวมถึงการคิดอย่างมีวิจารณญาณเพื่อกลั่นกรองข้อมูลความรู้ก่อนนำข้อมูลนั้นมาเป็นความรู้หรือนำเสนอ ดังนั้นครูต้องสามารถชี้แนะแนวทางในการคัดเลือกความรู้ให้แก่นักเรียนได้

4. ทักษะในการประเมินผลตามสภาพจริง ในการเรียนการสอนสมัยใหม่ครูต้องให้ความสำคัญต่อกระบวนการเรียนรู้ของนักเรียนควบคู่ไปกับความรู้ที่นักเรียนได้รับ ดังนั้นครูต้องกำหนดเกณฑ์การประเมินกระบวนการเรียนรู้ เกณฑ์การทดสอบความรู้ รวมถึงเจตคติของนักเรียนที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรม

5. ทักษะการสอนคิด ครูต้องสามารถจัดการเรียนรู้ที่สนับสนุนให้นักเรียนฝึกฝนการคิดหรือตกผลึกทางความคิด ออกแบบการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับระดับพัฒนาการของเด็ก ส่งเสริมความสามารถที่แตกต่างกันของนักเรียน (Multiple intelligences) และประเมินความก้าวหน้าของ

เด็กแต่ละกลุ่มไดอย่างเหมาะสม โดยใช้เหตุการณ์ปัจจุบันรอบตัวมาเป็นกรณีศึกษาให้นักเรียนค้นคำตอบ

6. ทักษะการบูรณาการสอน ครูต้องสามารถจัดการเรียนการสอนที่เชื่อมโยงความรู้หลายแขนงไว้ด้วยกัน เพราะในชีวิตจริงนักเรียนต้องประยุกต์ใช้ความรู้ที่หลากหลายในการดำเนินชีวิตและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น

7. ทักษะในการประเมินผลเนื่องจากนักเรียนมีความแตกต่างระหว่างบุคคลเพราะฉะนั้นครูจึงต้องออกแบบการประเมินผลการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับธรรมชาติของวิชา และให้เหมาะสมกับตามความต่างนั้น ๆ

ประสาท เนื่องเฉลิม (2558, น. 139 - 140) กล่าวว่า ทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคปัจจุบันประกอบด้วย

1. ทักษะด้านการเรียนรู้และนวัตกรรม (Learning and Innovation Skills) การเรียนรู้ของคนในศตวรรษที่ 21 ผ่านการสืบค้นข้อมูลข่าวสารที่มีอย่างมหาศาล ต้องสามารถวิเคราะห์สังเคราะห์และตัดสินใจนำข้อมูลที่มีอยู่มาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนานวัตกรรม หากเมื่อไรก็ตามการสอนที่เน้นความรู้อย่างเดียวความรู้ก็จะล้าสมัยอย่างรวดเร็ว ความคิดสร้างสรรค์จึงเป็นสิ่งที่ผู้สอนต้องสอดแทรกและส่งเสริมเข้าไปในกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนได้รู้จักวิธีการแสวงหาความรู้และนำความรู้ที่ได้ไปปรับประยุกต์สร้างสรรค์ออกมาเป็นนวัตกรรมที่มีมูลค่าความคิดสร้างสรรค์มิใช่แค่หมายความว่าสร้างขึ้นมาใหม่หรือพัฒนาสิ่งเดิมให้ดีขึ้นเท่านั้น หากแต่ต้องสร้างสรรค์ภายใต้ขอบเขต ที่ไม่ก่อให้เกิดผลเสียต่อสังคมหรือนำมาต่อการทำลายสิ่งแวดล้อม

2. ทักษะด้านสื่อสารสนเทศและเทคโนโลยี (Information, Media, and Technology) ผู้เรียควรได้รับการพัฒนาทักษะด้านสารสนเทศ เนื่องจากยุคสมัยนี้เกิดภาวะข้อมูลล้น (Overload Information) การรับรู้สารสนเทศ สื่อและเทคโนโลยี ต้องอาศัยกระบวนการเรียนการสอน ที่ให้ผู้เรียนได้สัมผัส คุ้นเคยและสามารถประยุกติใช้เทคโนโลยีสารสนเทศได้ การเรียนการสอนจึงต้องปลูกฝังและบ่มเพาะความคิดเรื่องการวิเคราะห์ คิดอย่างมีวิจารณญาณ การคิดตัดสินใจ ผู้เรียนสามารถเลือกบริโภคข้อมูล ข้าวสารและการในชีวิตได้วาสิงใดมีคุณค่าแท้คุณค่าเทียมไม่ใช่เลือกเสขหรือบริโภคตามคำโฆษณาชวนเชื่อหรือตามแฟชั่นนิยม

3. ทักษะชีวิตและอาชีพ (Life and Career Skills) การทำความเข้าใจชีวิต การเห็นคุณค่าของชีวิตตนเองและผู้อื่น เป็นเรื่องสำคัญที่จะทำให้ผู้เรียนดำรงชีวิตอยู่ในสังคมร่วมผู้อื่นได้อย่างปกติสุข รู้จักที่จะประกอบอาชีพอย่างสร้างสรรค์ รู้จักสร้างเครือข่ายองค์กรทั้งในโลกแห่งความเป็นจริงโลกเสมือนจริงและเรียนรู้สังคมข้ามวัฒนธรรมการประกอบอาชีพต้องยึดมั่นในจรรยาบรรณวิชาชีพเชื่อถือได้ มีความรับผิดชอบ ต่อหน้าที่ตนเองและรู้จักรับผิดชอบต่อสังคม รักษ์โลก และรักษ์สิ่งแวดล้อม

เยาวลักษณ์ มูลสระคู (2558, น. 85-86) ได้สรุปแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครูจากการสอบถามผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด 10 ด้าน ดังนี้

1. สมรรถนะครูด้านทักษะ ครูควรมีทักษะการสื่อสารที่ดีมีทักษะการสื่อสารในสถานการณ์ต่าง ๆ ใช้ภาษาโดยเฉพาะการฟังและพูดในชีวิตประจาวันด้วยความมั่นใจ

2. ทักษะการฟัง พูด อ่านและเขียน ครูต้องมีทักษะการฟัง พูด อ่าน และเขียนที่ถูกต้องเพื่อเป็นแบบอย่างให้กับผู้เรียนนำไปใช้ได้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์ต่าง ๆ โดยเฉพาะทักษะการฟังและการพูด ให้มีความเหมาะสมกับระดับของผู้เรียน ระดับของคำ ระดับของภาษา

3. ทักษะการใช้สื่อเทคโนโลยี การนำสื่อเทคโนโลยีมาช่วยในการจัดการเรียนรู้มีความสำคัญและมีประโยชน์ต่อผู้เรียนเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากเป็นสื่อที่ผู้เรียนมีความสนใจและกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้

4. ทักษะการวัดและประเมินผล ครูควรวัดอย่างหลากหลาย สร้างเครื่องมือให้ตรงกับสิ่งที่จะวัด ควรมีการวัดผลก่อนเรียน ระหว่างเรียน และหลังเรียน และวัดตามสภาพจริง

5. ทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น ครูควรมีการทำงานเป็นทีมจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการให้ความช่วยเหลือผู้อื่น มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี

6. ทักษะการพัฒนาตนเอง ครูควรมีการพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอเป็นพฤติกรรมที่ครูสอน ควรปฏิบัติ จำเป็นอย่างยิ่งที่ครูต้องรู้เรื่องภาษาที่ถูกต้องเพื่อนำไปจัดการเรียนรู้ให้เกิดประสิทธิภาพ กับผู้เรียน ด้วยการอบรม สัมมนา ศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองทั้งการฟัง การพูด การอ่านและการเขียน จากแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย

ถนอมพร เลาหจรัสแสง (2559) กล่าวว่า ได้เสนอทักษะที่จำเป็นสำหรับครูไทยในอนาคต (C-Teacher) ไว้ 8 ประการ คือ

1. C-Content หมายถึง การที่ผู้สอนต้องเป็นผู้เชี่ยวชาญเนื้อหาที่ตนรับผิดชอบในการสอน C-Content ถือเป็นลักษณะที่จำเป็นอย่างที่สุดและขาดไม่ได้สำหรับผู้สอน เพราะถึงแม้ผู้สอนจะมีทักษะ C อื่นที่เหลือทั้งหมด แต่หากขาดซึ่งความเชี่ยวชาญในเนื้อหาการสอนของตนแล้วเป็นไปไม่ได้เลยที่ผู้เรียนจะสามารถเรียนรู้จากกิจกรรมที่เกิดขึ้นจากผู้สอนที่ไม่แม่นในเนื้อหาหรือไม่เข้าใจในสิ่งที่ตนพยายามถ่ายทอดหรือส่งผ่านให้แก่ผู้เรียน

2. C-Computer (ICT) Integration หมายถึง การที่ผู้สอนมีทักษะในการใช้คอมพิวเตอร์ในการบูรณาการกับการเรียนการสอนในชั้นเรียน เหตุผลสำคัญที่ผู้สอนจำเป็นต้อง มีทักษะด้านการประยุกต์คอมพิวเตอร์เป็นเครื่องมือหนึ่งในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ นอกจากจะเป็นการติดอาวุธด้านทักษะในการใช้ ICT โดยทางอ้อมให้แก่ผู้เรียนแล้ว หากมีการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพก็ยังสามารถส่งเสริมทักษะกระบวนการคิดของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี

3. C-Constructionist หมายถึง การที่ผู้สอนเป็นผู้สร้างสรรค์มีความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิด Constructionism ซึ่งมุ่งเน้นว่าการเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้นั้นเป็นเรื่องภายในของตัวบุคคลจากการที่ได้ลงมือทำกิจกรรมใด ๆ ให้เกิดการสร้างสรรค์ความรู้ใหม่ที่เชื่อมโยงกับประสบการณ์หรือความรู้เดิมที่อยู่ในตัวบุคคลนั้นมาก่อน ผู้สอนที่เป็นผู้สร้างสรรค์ไม่เพียงแต่ใช้ทักษะนี้ในการพัฒนาในด้านของเนื้อหาความรู้ใหม่สำหรับผู้เรียน หากยังสามารถนำไปใช้ในการสร้างแผนการเรียนรู้ต่าง ๆ ซึ่งครอบคลุมกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้ขึ้นในตนเอง ผ่านการลงมือผลิตชิ้นงานต่าง ๆ เช่น งานศิลปะ การเขียน โปรแกรมคอมพิวเตอร์ ฯลฯ

4. C-Connectivity หมายถึง การที่ผู้สอนมีทักษะในการจัดกิจกรรมที่เชื่อมโยงระหว่างผู้เรียนด้วยกัน เพื่อนอาจารย์ทั้งในสถานศึกษาเดียวกันและต่างสถานศึกษา หรือเชื่อมโยงสถานศึกษา บ้าน และ/ หรือชุมชนเข้าเป็นส่วนหนึ่งของสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ของผู้เรียน เนื่องจากแนวคิดที่ว่าการเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้อย่างดี เมื่อสิ่งที่เรียนรู้มีความสัมพันธ์โดยตรง หรือเกี่ยวข้องกับความสนใจ ประสบการณ์ ความเชื่อ สังคม และวัฒนธรรมของผู้เรียน การที่ผู้สอนสามารถเชื่อมโยงสิ่งที่ผู้เรียนเรียนรู้ในชั้นเรียนกับเพื่อน อาจารย์ในสถานศึกษา บ้าน และสังคมแวดล้อมที่ผู้เรียนเป็นส่วนหนึ่งได้มากเท่าใด ก็ย่อมทำให้ผู้เรียนเกิดการเชื่อมโยงระหว่างสิ่งที่เรียนรู้กับประสบการณ์ตรงได้มากเท่านั้น

5. C-Collaboration หมายถึง การที่ผู้สอนมีความสามารถในการเรียนรู้แบบร่วมมือกันกับผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ กล่าวคือ ผู้สอนจะต้องมีทักษะในบทบาทของการเป็นโค้ชหรือที่ปรึกษาที่ดีในการเรียนรู้ (ส่วนใหญ่จะอยู่ในลักษณะของการเรียนรู้ด้วยตนเอง) ของผู้เรียน รวมทั้งการเป็นผู้เรียนเองในบางครั้ง ทักษะสำคัญของการเป็นโค้ชหรือที่ปรึกษาที่ดีนั้น ได้แก่ การสร้างฐานการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนเป็นระยะ อย่างเหมาะสม อำนวยให้ผู้เรียนเกิดฐานการเรียนรู้ที่จะต่อยอดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมขึ้นได้ ทั้งนี้การเรียนรู้จะเกิดขึ้นในผู้เรียนได้อย่างจำกัดหากปราศจากซึ่งฐานการเรียนรู้ที่เหมาะสมผู้สอน

6. C-Communication หมายถึง การที่ผู้สอนมีทักษะในการสื่อสารกับผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งมิใช่เฉพาะการพัฒนาให้เกิดทักษะของเทคนิคการสื่อสารที่ดี เช่น การอธิบายด้วยคำพูด ข้อความ ยกตัวอย่าง ฯลฯ เท่านั้น หากยังหมายรวมถึงการเลือกใช้สื่อ (Media) ที่หลากหลายที่ช่วยให้ผู้สอนสามารถส่งผ่านเนื้อหาสาระที่ต้องการจะนำเสนอ หรือสร้างสิ่งแวดล้อมที่เอื้อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองได้อย่างเหมาะสม

7. C-Creativity หมายถึง การที่ผู้สอนเป็นผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์ เพราะบทบาทของผู้สอนในยุคสมัยหน้านั้นไม่ได้มุ่งเน้นการเป็นผู้ป้อน/ ส่งผ่านความรู้ให้กับผู้เรียนโดยตรง หากมุ่งไปสู่บทบาทของการสร้างสรรค์ ออกแบบสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ที่เอื้อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองของผู้เรียน ผู้สอนจะได้รับการคาดหวังให้สามารถที่จะรังสรรค์กิจกรรมใหม่ ๆ ต่าง ๆ ที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน

8. C-Caring หมายถึง การที่ผู้สอนจะต้องมีความมุทิตา ความรัก ความปรารถนาและความห่วงใยอย่างจริงใจแก่ผู้เรียน ในทักษะทั้งหมดที่ได้กล่าวมานั้น ทักษะ Caring นับว่าเป็นทักษะที่สำคัญที่สุด ทั้งนี้เพราะความมีมุทิตา รัก ปรารถนาดี และห่วงใยกับผู้เรียนของผู้สอนนั้นจะทำให้ผู้เรียนเกิดความเชื่อใจต่อผู้สอน ส่งผลให้เกิดสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ในลักษณะการตื่นตัวอย่างผ่อนคลายแทนความรู้สึกวิตกกังวลในสิ่งที่จะเรียนรู้ ซึ่งการตื่นตัวอย่างผ่อนคลาย ถือว่าเป็นสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมที่สุดที่จะทำให้สมองเกิดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

พิณสุดา สิริธรังศรี (2560) ได้กล่าวสรุปว่า ทักษะของครูที่ส่งผลต่อการเรียนรู้และคุณภาพผู้เรียน ประกอบด้วย

1. ทักษะการสอน
2. ทักษะการจัดการชั้นเรียน
3. ทักษะทางด้านภาษาและการสื่อสาร
4. ทักษะด้านเทคโนโลยี
5. ทักษะด้านการวิจัยชั้นเรียน
6. ทักษะการประเมิน
7. ทักษะการคิดวิเคราะห์

สุริยาพร นพกรเศรษฐกุล (2561) กล่าวว่า ทักษะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 คือ ความสามารถของครูที่ต้องเปลี่ยนจุดเน้นจากการสอนไปเน้นที่การเรียนทั้งของนักเรียน และของตนเองเปลี่ยนบทบาทของตนเองจากครูสอนไปเป็นครูฝึก ต้องเรียนรู้ทักษะในการจัดการเรียนรู้โดยรวมตัวกันเป็นกลุ่มเพื่อเรียนรู้ร่วมกันอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง หรือ PLC (Professional learning community) และใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมืออำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนรู้

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2561, น. 141) กล่าวว่า ด้านทักษะการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 มีองค์ประกอบดังนี้

1. ทักษะการนำหลักสูตรไปใช้ หมายถึง ครูมีความสามารถในการนำหลักสูตรไปใช้ และการประเมินหลักสูตร

2. ทักษะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ หมายถึง ครูสามารถพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ถ่ายทอดความรู้ สื่อสาร จัดการชั้นเรียน และปฏิบัติการวิจัยในชั้นเรียน

3. ทักษะการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ หมายถึง ครูสามารถวัดและประเมินผลการเรียนรู้ได้อย่างหลากหลาย สร้างและพัฒนาเครื่องมือวัดและประเมินผลการเรียนรู้ นำผลการประเมินไปใช้ในการพัฒนานักเรียนและการจัดการเรียนรู้

4. ทักษะการใช้แหล่งเรียนรู้ สื่อ และเทคโนโลยี หมายถึง ครูมีความสามารถในการเลือกใช้และพัฒนาแหล่งเรียนรู้ สื่อและเทคโนโลยี และเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (IT)

5. ทักษะการใช้จิตวิทยา/การแก้ปัญหา หมายถึง ครูมีความสามารถในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นความแตกต่างระหว่างบุคคล การสร้างบรรยากาศในการจัดการเรียนรู้ การแนะแนว และการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นรายบุคคล

พิมพันธ์ เดชะคุปต์ และพเยาว์ ยินดีสุข (2562) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะจำเป็นที่ครู 4.0 หรือครูในยุคดิจิทัลต้องมี เพื่อให้สามารถจัดการเรียนรู้และพัฒนาเด็กในยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว โดยสรุปได้ 7 ประการ เรียกสั้น ๆ ว่า “7C” เพื่อการเป็นครูมืออาชีพ ดังนี้

1. การพัฒนาหลักสูตร (C_1: Curriculum Construction) การพัฒนาหลักสูตร หรือการสร้างหลักสูตรมีความสำคัญและความจำเป็นของความก้าวหน้าทางการศึกษา ครูในยุคดิจิทัลนั้นต้องเข้าใจธรรมชาติของหลักสูตรในประเด็นเกี่ยวกับความหมายระดับหลักสูตร องค์ประกอบตลอดจนกระบวนการพัฒนาหลักสูตร

2. การจัดการเรียนรู้ที่เน้นเด็กเป็นศูนย์กลาง (C_2: Co-Child-Oriented Instructional Management) ครูมีหน้าจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นเด็กเป็นสำคัญ ต้องเน้นให้ผู้เรียนได้คิดวิเคราะห์ วิพากษ์ วิจารณ์ แก้ปัญหาเป็น มีความตระหนัก มีจิตสำนึกและสามารถนำความรู้ไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน

3. การนำนวัตกรรมไปใช้ (C_3: Classroom Innovation Implementation) ครูในยุคดิจิทัลต้องมีความรู้ ความเข้าใจ และปฏิบัติด้วยความตระหนักและเน้นคุณค่า สามารถเลือกนวัตกรรมการเรียนรู้ไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนตลอดจนต้องสามารถนำนวัตกรรมการเรียนรู้ด้านต่าง ๆ ไปสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเองโดยผ่านการทำวิจัยในระดับต่าง ๆ

4. การประเมินการเรียนรู้ (C_4: Classroom Learning Assessment) ครูในยุคดิจิทัลต้องรู้เข้าใจสามารถปฏิบัติการประเมินการเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี โดยการรู้เข้าใจการเลือก การสร้างและการใช้เครื่องมือประเมินการเรียนรู้หลากหลายประเภท เพื่อรู้ผลการเรียนรู้ของนักเรียนเป็นรายบุคคลให้เป็นไปตามเป้าหมายตามตัวชี้วัดและมาตรฐานการเรียนรู้

5. การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน (C_5: Classroom Action Research Skills) ครูในยุคดิจิทัลจำเป็นต้องมีความสามารถในการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน เพื่อสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้ประเภทต่าง ๆ โดยอาศัยพื้นฐานจากการจัดการเรียนรู้

6. การจัดการชั้นเรียน (C_6: Classroom Management) ครูในยุคดิจิทัลต้องควรรู้ เข้าใจปฏิบัติอย่างตระหนักและเห็นคุณค่าของการจัดการชั้นเรียนอันเป็นปัจจัยสำคัญของการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้เชิงบวก เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก หรือจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

7. การพัฒนาคุณลักษณะนิสัย (C_7: Character Development) ครูมีหน้าที่ต้องช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความเก่ง ดีและมีสุข เป็นผู้มีความสำเร็จอย่างมีคุณธรรมจริยธรรม มีสุขภาพกายและใจดี ในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

สุกัญญา แช่มช้อย (2562) กล่าวว่า ครูในยุคดิจิทัลควรมีทักษะการจัดการเรียนการรู้ ดังนี้

1. ทักษะการเป็นผู้ฝึกสอนหรือชี้แนะ
2. ทักษะการตั้งคำถาม
3. ทักษะการออกแบบการเรียนรู้
4. ทักษะการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้
5. ทักษะการใช้เทคโนโลยีทางการศึกษา
6. ทักษะการประเมินผลการเรียนรู้
7. ทักษะในการทางานเป็นทีม

อรวรรณ ไชยชาญ (2562,น.56) กล่าวว่า ทักษะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ที่จำเป็นสำหรับครูผู้สอนระดับประถมศึกษา ดังนี้

1. ทักษะด้านหลักสูตรและรายวิชา
2. ทักษะการจัดการเรียนการสอน
3. ทักษะด้านการประเมินผลการจัดการเรียนรู้สู่วิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน
4. ทักษะด้านการจัดชั้นเรียนเพื่อสร้างบรรยากาศเชิงบวก
5. ทักษะความเป็นผู้มีคุณธรรมจริยธรรม
6. ทักษะด้านคอมพิวเตอร์

วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒผล (2563) กล่าวว่า ทักษะการจัดการเรียนรู้แนวใหม่ที่ครูควรมีเพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์โลกที่เปลี่ยนแปลง ซึ่งในโลกยุคดิจิทัลมีแพลตฟอร์มที่หลากหลายสำหรับการเรียนรู้ด้วยตนเองของ ผู้เรียน โดยทักษะครูยุคดิจิทัลที่สำคัญ 2 ประการ ได้แก่

1. ทักษะดิจิทัล (Digital Skills)
2. ทักษะความเป็นมืออาชีพ (Professional Skills) โดยครูต้องมีการพัฒนาทั้งสองทักษะนี้อย่างต่อเนื่องทบทวน และยกระดับเพื่อจัดการเรียนรู้ในยุควิถีชีวิตใหม่ (New Norma) เพื่อให้สามารถออกแบบและจัดการเรียนรู้ เลือกใช้แพลตฟอร์มให้ผู้เรียนอยากเรียนรู้

จิติมา วรรณศรี (2564, น. 137) ได้กล่าวถึง ครูยุคดิจิทัลที่พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงสามารถจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียน สามารถใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ให้เกิดประสิทธิผล และประสิทธิภาพมากขึ้น ทักษะด้านการสอน ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่

1. ทักษะการโค้ช ชี้แนะ กระตุ้น และสะท้อนผลเพื่อพัฒนาผู้เรียน

2. ทักษะการจัดการเรียนรู้ ออกแบบและจัดกิจกรรมโดยผู้เรียนมีบทบาทเชิงรุก และเกิดการเรียนรู้บรรลุวัตถุประสงค์

3. ทักษะดิจิทัล มีทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการสื่อสารและการเรียนรู้ ผลิตสื่อเทคโนโลยีเพื่อจัดการเรียนการสอนได้อย่างเหมาะสม และปลอดภัย

4. ทักษะสร้างนวัตกรรม สามารถคิดบูรณาการสร้างความรู้ใหม่ สร้างวิธีการสอน หรือสื่อใหม่ ๆ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุวัตถุประสงค์

ชานนท์ คำปิวทา (2565) ได้กล่าวถึง การจัดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลของครู หมายถึง คุณลักษะของครูโรงเรียนมัธยมศึกษาในการใช้สื่อ เทคโนโลยีดิจิทัล สนับสนุนการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย 6 ด้าน ได้แก่

1. การออกแบบการจัดการเรียนรู้แนวดิจิทัล (Digital Learning Design) คือ ทักษะของครูที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตร การออกแบบการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับและการเลือกแหล่งเรียนรู้ ให้เหมาะสมกับผู้เรียน และการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคดิจิทัล

2. การจัดกระบวนการเรียนรู้ผสานเทคโนโลยีดิจิทัล (Digital Pedagogical Strategies) คือ ทักษะของครูที่เกี่ยวข้องกับการเลือกใช้เทคนิคการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย ร่วมกับการเลือกใช้โปรแกรมหรือแอพลิเคชัน ที่ช่วยส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ และการวัดผลประเมินผลอย่างเหมาะสม

3. การอำนวยการเรียนรู้ผ่านสื่อดิจิทัล (Digital Learning Facilitation) คือ ทักษะของครูที่เกี่ยวข้องกับการเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน การควบคุมชั้นเรียน และการกระตุ้นผู้เรียนให้เกิดการพัฒนาทักษะ และคุณลักษณะที่จำเป็นในโลกยุคดิจิทัล

4. การชี้แนวทางการเรียนรู้บนโลกดิจิทัล (Digital Learning Direction) คือ ทักษะของครูที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ของผู้เรียน การส่งเสริมผู้เรียนตามความถนัด และการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นของตนเองผ่านสื่อสังคมออนไลน์

5. การใช้เครื่องมือดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้ (Digital Tool Using) คือ ทักษะของครูที่เกี่ยวข้องกับการใช้งานเครื่องมือดิจิทัล และโปรแกรมหรือแอปพลิเคชั่นต่าง ๆ ในการสร้างสื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสมให้กับผู้เรียน

6. การสร้างเครือข่ายพัฒนาการเรียนรู้บนฐานดิจิทัล (Digital Learning Network) คือ ทักษะของครูที่เกี่ยวข้องกับการใช้งานโปรแกรม หรือแอพลิเคชันในการติดต่อ สื่อสารกับผู้เรียน ผู้ปกครอง หรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอื่น ๆ เพื่อสร้างความร่วมมือทางการศึกษา และการพัฒนาตนเอง

วิลาวัณย์ จารุอริยานนท์ (2567, น. 128-129) ทักษะในการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ครูต้องมีทักษะในการจัดการเรียนรู้ได้แก่ วิธี รูปแบบ เทคนิคการจัดการเรียนรู้ที่คำนึงถึงผู้เรียนที่มีความแตกต่าง มีทักษะในการจัดการเรียนรู้เฉพาะบุคคล โดยครูนำความรู้ ความเข้าใจในตัวผู้เรียนและ

บริบทที่เกี่ยวข้อง และความรู้ด้านการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 มาใช้จัดการเรียนรู้ที่เหมาะสม สิ่งสำคัญที่พึงตระหนักในการจัดการเรียนรู้ คือ การเปลี่ยนบทบาทจากการเป็นผู้ให้ หรือบอกความรู้ มาเป็นการให้ผู้เรียนใช้กระบวนการคิดค้นความรู้ ตลอดจนแก้ปัญหาด้วยตนเอง ครูเปลี่ยนบทบาทจากผู้สอนมาเป็นผู้อำนวยความสะดวก กล่าวคือ ครูเป็นผู้เตรียมประสบการณ์ สื่อการเรียนรู้ ให้ผู้เรียนใช้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง กระตุ้นให้ผู้เรียนฝึกคิด ค้นคว้า ศึกษาให้ลึกซึ้ง รวมทั้งฝึกให้ผู้เรียนบริการสังคม โดยใช้ความรู้ให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม สำหรับการจัดการเรียนรู้แบบเรียนรวม และการเรียนรู้ส่วนบุคคลในการปฏิบัติกิจกรรมในชั้นเรียน สามารถจัดกลุ่มธรรมชาติและความต้องการของผู้เรียนที่เหมือนกันเข้าด้วยกันได้ในลักษณะ co-learning เพื่อให้ผู้เรียนที่มีธรรมชาติและความต้องการที่เหมือนกันหรือคล้ายคลึงกันได้ปฏิบัติกิจกรรมร่วมกัน และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ทั้งนี้ครูต้องพัฒนาทักษะการออกแบบการจัดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง โดยสามารถศึกษาจากตัวอย่างการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 และหมั่นพัฒนาทักษะการใช้นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้แนวใหม่อยู่เสมอ

ตาราง 1 แสดงการสังเคราะห์องค์ประกอบของทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัล

องค์ประกอบของทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัล	March (2012)	Simmons, C. (2013)	ภาสกร เรืองรอง และคณะ (2556)	ประสาท เนืองเฉลิม (2558, น. 139 - 140)	เยาวลักษณ์ มูลสระคู (2558, น. 85-86)	ธนอมพร เลาหจรัสแสง (2559)	พิณสุดา สิริธรังศรี (2560)	สุริยาพร นพการเศรษฐกุล (2561)	สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2561, น.	พิมพันธ์ เดชะคุปต์ และพเยาว์ ยินดีสุข (2562)	สุกัญญา แช่มช้อย (2562)	อรวรรณ ไชยชาญ (2562, น. 56)	วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒผล (2563)	จิตติมา วรรณศรี (2564, น. 137)	ชานนท์ คาปิวทา (2565)	วิลาวัณย์ จารุอริยานนท์ (2567, น.128-129)	ความถี่
ทักษะในการตั้งคำถาม			✓								✓						2
ทักษะการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้	✓	✓	✓	✓		✓		✓	✓		✓		✓	✓	✓	✓	12
ทักษะในการคัดเลือกความรู้			✓		✓												2
ทักษะการประเมินผลการเรียนรู้			✓		✓		✓		✓	✓	✓		✓	✓	✓		9
ทักษะการคิดวิเคราะห์				✓			✓										2
ทักษะการบูรณาการ			✓														1
ทักษะการพัฒนาหลักสูตร									✓	✓		✓	✓	✓	✓		6
ทักษะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	✓	✓	✓	✓			✓		✓	✓		✓		✓		✓	10

องค์ประกอบของทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัล	March (2012)	Simmons, C. (2013)	กาสกร ใจอารย์ และคนอื่น (2556)	ปวีณกาญ เกิดอนันต์ (2558, น. 139 - 140)	เยาวลักษณ์ ฐิตสาระคู (2558, น. 85-86)	ทนงฤทธ์ เอกนฤวัลลภ (2559)	พิมลพัฒ ลีรัรงษ์สกี (2560)	สุวัฒการ นพกาลเศรษฐกุล (2561)	สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2561, น.	พิมพ์พันธ์ เอกอนันต์ และพิเชฐ ธีนลัฏญ (2562)	สุกัญญา แข่มขันธ์ (2562)	อรวรรณ ไพฑูรย์ (2562, น. 56)	วัชรี วงษ์ไทญ่ และอนงค์ พิมพ์ผล (2563)	ถวัลย์ วรรณศรี (2564, น. 137)	ชานนท์ สาปัญญา (2565)	วัลภัสย์ ชาญชัยชานนท์ (2567, น.128-129)	ความถี่
ทักษะการนำนวัตกรรมไปใช้				✓												✓	3
ทักษะการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน							✓	✓	✓	✓							4
ทักษะการจัดการชั้นเรียน		✓				✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓					7
ทักษะการเสริมสร้างลักษณะ										✓		✓					2
ทักษะด้านการสื่อสาร				✓	✓		✓										3
ทักษะการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้	✓	✓		✓	✓	✓	✓		✓		✓	✓	✓	✓	✓		11
ทักษะการใช้จิตวิทยา					✓				✓								1
ทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น	✓	✓			✓						✓						4
ทักษะการพัฒนาตนเอง	✓	✓			✓										✓		4
ทักษะการเป็นผู้ฝึกสอนหรือชี้แนะ						✓								✓			4

จากตาราง 1 การสังเคราะห์แนวคิดของนักวิชาการและหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อกำหนดเป็นองค์ประกอบของทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลที่จะนำไปใช้สร้างกรอบแนวคิดในการวิจัยครั้งนี้ โดยผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือกคุณลักษณะสำคัญในยุคดิจิทัลของครูที่สังเคราะห์ต้องมีความถี่ตั้งแต่ 6 ขึ้นไป จึงจะนำมาใช้กำหนดเป็นเป็นองค์ประกอบของทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัล โดยสามารถสรุปทักษะที่สำคัญได้ ดังนี้

1. ทักษะการพัฒนาหลักสูตร
2. ทักษะการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้
3. ทักษะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
4. ทักษะการประเมินผลการเรียนรู้
5. ทักษะการจัดการชั้นเรียน
6. ทักษะการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้

หลักการ แนวคิดตามองค์ประกอบของทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัล ทั้ง 6 ทักษะ

จากการศึกษาข้อมูลจากหนังสือ กฎ ระเบียบ คู่มือ บทความทางวิชาการ งานวิจัยทั้งภายในและต่างประเทศ ศึกษาจากแหล่งข้อมูลออนไลน์จากอินเทอร์เน็ต ได้ข้อมูลดังนี้

ทักษะการพัฒนาหลักสูตร

Taba (1962) กล่าวถึง ตัวชี้วัดของการพัฒนาหลักสูตรของครู ประกอบด้วย

1. วินิจฉัยความต้องการ สำรวจสภาพปัญหา ความต้องการและความจำเป็นต่าง ๆ ของสังคมและผู้เรียน

2. กำหนดจุดมุ่งหมาย หลังจากได้วินิจฉัยความต้องการของสังคมและผู้เรียนแล้วจะกำหนดจุดมุ่งหมายที่ต้องการให้ชัดเจน

3. คัดเลือกเนื้อหาสาระ จุดมุ่งหมายที่กำหนด แล้วจะช่วยในการเลือกเนื้อหาสาระให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมาย วัย ความสามารถของผู้เรียน โดยเนื้อหาต้องมีความน่าเชื่อถือได้ และสำคัญต่อการเรียนรู้

4. จัดเนื้อหาสาระ เนื้อหาสาระที่เลือกได้ ยังต้องจัดโดยคำนึงถึงความต่อเนื่อง และความยากง่ายของเนื้อหา วุฒิภาวะ ความสามารถ และความสนใจของผู้เรียน

5. คัดเลือกประสบการณ์การเรียนรู้ ครูผู้สอนหรือผู้ที่เกี่ยวข้องจะต้องคัดเลือกประสบการณ์การเรียนรู้ให้สอดคล้องกับเนื้อหาวิชา และจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

6. จัดประสบการณ์การเรียนรู้ ประสบการณ์การเรียนรู้ควรจัดโดยคำนึงถึงเนื้อหาสาระและความต่อเนื่อง

7. กำหนดสิ่งที่จะประเมินและวิธีการประเมินผล ตัดสินใจว่าจะต้องประเมินอะไร เพื่อตรวจสอบผลว่าบรรลุตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ และกำหนดด้วยว่าจะใช้วิธีประเมินผลอย่างไร ใช้เครื่องมืออะไร

นิรมล ศตวุฒิ (2551,น.21-23) กล่าวถึง กระบวนการพัฒนาหลักสูตรประกอบด้วยขั้นตอน ซึ่งต้องทำให้สำเร็จตามลำดับ เพื่อให้การพัฒนาหลักสูตรมีความสมบูรณ์ งานที่ต้องทำในแต่ละขั้นตอนมีความหลากหลาย แต่มีการกำหนดผลที่แน่นอนเอาไว้ กระบวนการพัฒนาหลักสูตรเป็นกิจกรรมที่ต่อเนื่อง และเป็นวัฏจักรมากกว่าจะเป็นกิจกรรมที่ทำต่อกันเป็นเส้นตรง เป็นกิจกรรมที่เป็นพลวัตรมากกว่าจะเป็นกิจกรรมที่คงที่ จากการที่ได้ศึกษากระบวนการพัฒนาหลักสูตรหลายรูปแบบที่นักวิชาการด้านหลักสูตรหลายคนได้เสนอไว้ข้างต้นนั้น สามารถสรุปกระบวนการพัฒนาหลักสูตรที่ครบถ้วน ดังนี้

ขั้นที่ 1 การวิเคราะห์และรวบรวมข้อมูลพื้นฐาน จะวิเคราะห์ปรัชญาการศึกษา จิตวิทยาการเรียนรู้ ผู้เรียน สังคม และเนื้อหาความรู้ ในการวิเคราะห์ปรัชญาการศึกษาและจิตวิทยาการเรียนรู้ปีจุดประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิดของนักปรัชญา และนักจิตวิทยา แล้วนำแนวคิดเหล่านั้นมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาหลักสูตร ส่วนการวิเคราะห์ และรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับผู้เรียนมีจุดประสงค์เพื่อพิจารณาลักษณะธรรมชาติ และความต้องการของผู้เรียนและพัฒนาหลักสูตรให้สนองลักษณะธรรมชาติและความต้องการเหล่านั้น การวิเคราะห์ข้อมูลทางสังคมก็เพื่อศึกษาสภาพ สังคมในปัจจุบันและอนาคตทั้งด้านเศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง วัฒนธรรม ระบบครอบครัว ค่านิยมของสังคม รวมถึงความเปลี่ยนแปลงทางสังคมแล้วนำมาพัฒนาหลักสูตรที่เตรียมผู้เรียนให้พร้อมที่จะไปดำรงชีวิตและปฏิบัติงานในสังคมนั้น ส่วนการวิเคราะห์เนื้อหาความรู้นั้นกระทำเพื่อ ศึกษาลักษณะธรรมชาติของเนื้อหาความรู้ในศาสตร์ต่าง ๆ ตลอดจนความเปลี่ยนแปลงและความก้าวหน้าหาวิทยาการเพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการพัฒนาหลักสูตรที่ประกอบด้วยเนื้อหาความรู้ที่ทันสมัย

ขั้นที่ 2 การกำหนดหลักการและจุดมุ่งหมายของหลักสูตร จะต้องอาศัยข้อมูลพื้นฐานที่วิเคราะห์และรวบรวมได้ในขั้นที่ 1 มาเป็นแนวคิดและตัวชี้วัดในการกำหนด หลักการจะแสดงถึงปรัชญาและเป้าหมายของหลักสูตร ส่วนจุดมุ่งหมายจะบอกคุณลักษณะของผู้ที่เรียนจบตามหลักสูตรว่าจะมีความรู้ ทักษะ แนวคิดอะไรบ้าง มีเจตคติอย่างไร สามารถทำอะไรได้ และเป็นประโยชน์ต่อสังคมได้อย่างไร เป็นต้น

ขั้นที่ 3 การเลือกและจัดเนื้อหาและประสบการณ์การเรียนรู้จะต้องสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตร หมายความว่าเนื้อหาความรู้และประสบการณ์การเรียนรู้ที่เลือกและนำมาจัดในหลักสูตรจะช่วยเอื้อให้ผู้เรียนบรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

ขั้นที่ 4 การกำหนดแนวทางการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ประกอบด้วยคำแนะนำและข้อกำหนดในการติดตามความก้าวหน้า และการเปลี่ยนแปลงของผู้เรียนเพื่อตรวจสอบให้บรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

ขั้นที่ 5 การตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรและปรับแก้ก่อนนำไปใช้ เป็นขั้นที่นำหลักสูตรที่ร่างเสร็จแล้วไปตรวจสอบ ซึ่งมีวิธีการตรวจสอบได้หลายวิธี เช่นการใช้รูปแบบการตรวจสอบคุณภาพหลักสูตร การตรวจสอบกับลักษณะของหลักสูตรที่ดี การตรวจสอบโดย ผู้เชี่ยวชายหรือคณะกรรมการ หรือการวิเคราะห์แต่ละองค์ประกอบของหลักสูตรเพื่อพิจารณาความเหมาะสม เป็นต้น แล้วนำผลการตรวจสอบมาปรับปรุงแก้ไขร่างหลักสูตรให้ดีขึ้นเตรียมพร้อมที่จะนำไปใช้

ขั้นที่ 6 การนำหลักสูตรไปใช้ เป็นขั้นที่นำหลักสูตรที่ตรวจสอบคุณภาพและแก้ไขให้สมบูรณ์แล้วไปใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอน โดยใช้วิธีการต่าง ๆ ที่มั่นใจได้ว่าได้มีการใช้หลักสูตรอย่างเหมาะสม

ขั้นที่ 7 การประเมินหลักสูตร เป็นการตรวจสอบผลสัมฤทธิ์ของหลักสูตรทั้งโปรแกรมและประมินทั้งแยกส่วนของหลักสูตร ทีละส่วน และประเมินโดยรวมด้วย เพื่อนำผลการประเมินมาปรับปรุงประสิทธิภาพของหลักสูตร

ขั้นที่ 8 การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหลักสูตร เป็นการนำผลการประเมินหลักสูตรมาปฏิบัติต่อเนื่องในกรณีผลการประเมินหลักสูตรพบข้อบกพร่องหรือปัญหาอุปสรรคในส่วนปลีกย่อย ผู้พัฒนาหลักสูตรจะดำเนินการปรับปรุงหลักสูตร หากพบข้อบกพร่องหรือปัญหาอุปสรรคในประเด็นใหญ่ซึ่งจะต้องเปลี่ยนโครงสร้างของหลักสูตรก็จะดำเนินการเปลี่ยนแปลงหลักสูตร

สิริพัชร์ เจษฎาวิโรจน์ (2559, น. 224-225) กล่าวถึง การพัฒนาหลักสูตรมีกระบวนการที่เป็นขั้นตอน ดังนี้

1. การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน เป็นการศึกษาข้อมูลในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียน และนักเรียนสภาพและปัญหาของชุมชน เพื่อใช้เป็นแนวทางในการกำหนดองค์ประกอบต่าง ๆ ของหลักสูตร เช่น จุดหมาย เนื้อหาสาระ กิจกรรม การวัดและการประเมินผล

2. การกำหนดเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ เป็นการบอกถึงความต้องการอย่างชัดเจนที่ปรารถนาจะให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญแก่ผู้เรียน ควรเขียนให้สอดคล้องกับปรัชญาหรืออุดมการณ์ สนองความต้องการของผู้เรียนและสังคม รวมทั้งแก้ปัญหาของสังคมและสามารถปฏิบัติได้จริง

3. การออกแบบหลักสูตร เป็นการหารูปแบบ วิธีการวางแผนพัฒนาหลักสูตร จัดเตรียมองค์ประกอบหลัก เช่น เนื้อหาสาระ วิธีการสอน สื่อการเรียนการสอน กิจกรรมหรือประสบการณ์ของผู้เรียน เพื่อกำหนดแนวทางการดำเนินงาน

4. การนำหลักสูตรไปใช้ เป็นการนำเอาหลักสูตรที่ได้พัฒนาตามขั้นตามขั้นตอนที่กำหนดไปทดลองใช้สอนกับผู้เรียน ประสิทธิภาพของหลักสูตรขึ้นอยู่กับคณะครูที่สอน ถ้ามีความมุ่งมั่นในการสอนแบบบูรณาการและจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้เหมาะสม จะทำให้บรรลุผลสำเร็จด้วยดี และในการใช้หลักสูตรนั้นอาจจะต้องมีการยืดหยุ่นเนื้อหาสาระหรือวิธีการจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับผู้เรียนด้วย

5. การประเมินผลหลักสูตร เป็นการพิจารณาเกี่ยวกับคุณค่าของหลักสูตร ประเมินเพื่อตรวจสอบดูเนื้อหาสาระ กิจกรรม ประสบการณ์การเรียนรู้ที่จัดให้ผู้เรียนว่าเหมาะสมหรือไม่ เพียงใด การบูรณาการบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กาหนดไว้หรือไม่ และมีข้อสังเกตใดเกิดขึ้นในระหว่างใช้หลักสูตรบ้าง สรุปเป็นประเด็น ๆ และบันทึกไว้

6. การปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร เป็นการทบทวนดูองค์ประกอบทั้งหมดของหลักสูตรตั้งแต่ขั้นที่ 1 จนถึงขั้นที่ 5 เพื่อดูว่าจะมีส่วนใดที่ต้องปรับปรุงแก้ไขบ้าง ด้วยเหตุผลใด และใช้วิธีการใด อีกทั้งข้อสังเกตที่ได้ควรนำมาประกอบในการพิจารณาปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรด้วย

พิมพันธ์ เตชะคุปต์ และพเยาว์ ยินดีสุข (2560) กล่าวถึง การพัฒนาหลักสูตร หมายถึง กระบวนการทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำ และปรับปรุงหลักสูตร ดังนั้น จึงพบว่าในตำราที่ว่าด้วยการพัฒนาหลักสูตรโดยทั่วไปจะกล่าวตั้งแต่การศึกษาข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับการพัฒนาหลักสูตร ต่อจากนั้นจึงกล่าวถึง การดำเนินการ ร่างหลักสูตร ซึ่งในส่วนของการร่างหลักสูตรจะประกอบด้วยการวิเคราะห์สภาพของสังคมการกำหนดจุดมุ่งหมาย การเลือกและการจัดเนื้อหาสาระและการประเมินหลักสูตร เมื่อได้ร่างหลักสูตรเสร็จเรียบร้อยแล้ว เป็นขั้นของการนำหลักสูตรไปใช้ การประเมินผลที่ได้จากหลักสูตรการปรับปรุง แก้ไขหลักสูตร ตามลำดับ ซึ่งกล่าวได้ว่า การพัฒนาหลักสูตร (curriculum development) หมายถึง การทำหลักสูตรที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้น หรือการจัดทำหลักสูตรขึ้นมาใหม่โดยไม่มีหลักสูตรเดิมเป็นพื้นฐานอยู่เลย ความหมายของคำว่า การพัฒนาหลักสูตรจะรวมไปถึงการผลิตเอกสารต่าง ๆ สำหรับผู้เรียนด้วย การออกแบบหลักสูตร (curriculum design) มีความหมาย 2 นัย คือ ความหมายแรกจะมีความหมายในลักษณะของกระบวนการในการเลือกองค์ประกอบต่าง ๆ ตลอดจนเทคนิค วิธีการต่าง ๆ ทั้งหมดในการจัดทำหลักสูตร ส่วนอีกความหมายหนึ่ง จะหมายถึงลักษณะของการจัดเนื้อหาสาระ และมวลประสบการณ์ในหลักสูตรการร่างหลักสูตร (curriculum planning) หมายถึง การดำเนินการจัดทำหลักสูตร รวมทั้งกระบวนการต่าง ๆ เกี่ยวข้องกับการจัดทำหลักสูตรเท่านั้น ไม่รวมถึงการผลิตเอกสารสำหรับผู้เรียน การสร้างหลักสูตร (curriculum construction) มีความหมายใกล้เคียงกับคำว่า การร่างหลักสูตร (curriculum planning) แต่อย่างไรก็ตามความหมายดั้งเดิมของคำว่า “การสร้างหลักสูตร” มักมีความหมายถึงการสร้างรายวิชา (course of studies) ซึ่งมีความหมายค่อนข้างแคบกว่าการจัดทำหลักสูตรในรูปศัพท์คำอื่น การจัดการหรือการบริหารหลักสูตร (curriculum management) มีความหมายไปใน

ลักษณะของการบริหารงานเกี่ยวกับหลักสูตรเพื่อให้การใช้หลักสูตรเป็นไปตามทิศทางที่ต้องการอย่างมีประสิทธิภาพ เห็นได้ว่า ในกระบวนการพัฒนาหลักสูตรเป็นทั้งการจัดทำขึ้นใหม่ หรือการพัฒนาจากหลักสูตรที่มีอยู่เดิมที่มีอยู่ให้ดีขึ้น รวมถึงการบริหารงานเกี่ยวกับหลักสูตรเพื่อใช้หลักสูตรให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งครูควรมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาหลักสูตร เนื่องจากครูเป็นผู้ใช้หลักสูตรในการจัดการเรียนรู้

วารีรัตน์ แก้วอุไร (2564, น. 281-282) กล่าวถึง การพัฒนาหลักสูตรว่าเป็นกระบวนการที่มีระบบเป็นเหตุเป็นผลในการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหลักสูตรให้ดีขึ้นกว่าเดิม หรือกระบวนการในการจัดทำหลักสูตรเพื่อให้เหมาะกับความต้องการของ บุคคล และสภาพสังคม โดยอาจปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงทั้งหมดหรือเพียงบางส่วนของหลักสูตรเดิมเป็นการสร้างหลักสูตรขึ้นมาใหม่ กระบวนการพัฒนาหลักสูตรจะครอบคลุมทั้งการวางแผนการสร้างหลักสูตรหรือการจัดทำหลักสูตร การนำหลักสูตรไปใช้ และการประเมินหลักสูตรการพัฒนาหลักสูตร มีขั้นตอนที่สำคัญจำเป็นดังต่อไปนี้

1. การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานเพื่อกำหนดเป็นความต้องการจำเป็น

2. การกำหนดจุดมุ่งหมาย หลังจากวินิจฉัยข้อมูลพื้นฐานที่สำคัญจำเป็นในขั้นตอนแรกก็นำมากำหนดเป้าหมายของหลักสูตรให้ชัดเจน โดยทั่วไปจะกำหนดให้ครอบคลุมพฤติกรรมที่เป็นเป้าหมายทางการศึกษาทั่วไปมี 3 ด้าน ประกอบด้วยด้านพุทธิพิสัย ด้านจิตพิสัย และด้านทักษะ พิสัย หรือครอบคลุมตามมาตรฐานผลการเรียนรู้ 5 ด้านในระดับอุดมศึกษา ประกอบด้วย ด้านคุณธรรม จริยธรรม ด้านความรู้ ด้านทักษะทางปัญญา ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ และด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ หรืออาจจะมีจุดเน้นในลักษณะพิเศษใด ๆ ตามผลการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน

3. การกำหนดเนื้อหาของหลักสูตรโดยมีการคัดเลือกและจัดเนื้อหาสาระที่คำนึงถึงความต่อเนื่องและความยากง่ายของเนื้อหา วุฒิภาวะ ความสามารถและความสนใจของผู้เรียน

4. การกำหนดการจัดประสบการณ์โดยมีการคัดเลือกและจัดประสบการณ์ การเรียนรู้ให้มีความสอดคล้องกับเนื้อหาวิชาและจุดมุ่งหมายของหลักสูตรรวมทั้งพิจารณาความเหมาะสมกับเวลา ความยากง่าย และความต่อเนื่อง

5. การกำหนดแนวทางและวิธีการวัดและประเมินผลเพื่อตรวจสอบว่าผู้เรียนบรรลุตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรหรือไม่

6. การนำหลักสูตรไปใช้เป็นกระบวนการนำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติมีกระบวนการตั้งแต่การวางแผนการใช้หลักสูตรโดยการจัดทำคู่มือการใช้หลักสูตรหรือเอกสารประกอบหลักสูตร ประชาสัมพันธ์การใช้หลักสูตรเพื่อสร้างการรับรู้ ความรู้ความเข้าใจและการมีส่วนร่วมในการใช้

หลักสูตร เตรียมบุคลากร บริหารและบริการหลักสูตร ดำเนินการสอนตามหลักสูตร และนิเทศการใช้หลักสูตร

7. การประเมินผลหลักสูตรเป็นกระบวนการที่ดำเนินการได้เป็น 3 ระยะด้วยกัน ทั้งประเมินก่อนนำหลักสูตรไปใช้ ประเมินระหว่างการใช้หลักสูตรเพื่อตรวจสอบผลของการใช้หลักสูตรในระหว่างที่หลักสูตรกำลังใช้อยู่และยังไม่ครบถ้วนตามกำหนดเวลา และประเมินหลังการใช้หลักสูตรเป็นการประเมินผลรวบยอดจะจัดทำเมื่อนำหลักสูตรไปใช้ครบถ้วนตามกำหนดเวลา ซึ่งจะช่วยให้ได้ข้อมูลว่าหลักสูตรสามารถก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียนตรงตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรหรือควรจะแก้ไขหลักสูตรอย่างไร จะทำให้ได้ข้อมูลสำคัญเพื่อนำมาปรับปรุงหลักสูตร ที่มีอยู่ให้มีประสิทธิภาพเพื่อการพัฒนาการคุณภาพผู้เรียนให้เป็นไปตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตรกระบวนการประเมินผลหลักสูตรประกอบด้วย การวางแผนการประเมินผลการใช้หลักสูตรสามารถดำเนินการประเมินผลหลักสูตรได้ทั้งการประเมินย่อย การประเมินรวบยอด การประเมินระบบหลักสูตร ระบบการบริหารและสัมฤทธิ์ของผู้เรียน หลังจากนั้นเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลและรายงานข้อมูลตามลำดับ

8. การปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรเป็นการนำผลการประเมินหลักสูตรมาปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรให้ดีขึ้นอาจเป็นได้ทั้งการปรับปรุงเพียงเล็กน้อยหรือการปรับรื้อโครงสร้างต่าง ๆ หรืออาจ ต้องแก้ไขใหม่

มนสิช สิทธิสมบูรณ์ (2560, น. 28) กล่าวถึง กระบวนการพัฒนาหลักสูตร หมายถึงขั้นตอนการดำเนินการการศึกษาข้อมูลพื้นฐานหลักสูตร การร่างหลักสูตร การใช้หลักสูตร การประเมินผลหลักสูตร และการแก้ไขปรับปรุงหลักสูตร กระบวนการพัฒนาหลักสูตรที่นักวิชาการหลายท่านได้เสนอโดยสรุป มี 4 ขั้นตอน คือ

ขั้นที่ 1 การวิเคราะห์และรวบรวมข้อมูลพื้นฐาน ข้อมูลที่สำคัญคือ ความจำเป็นและความต้องการของสังคมที่มีต่อการจัดการศึกษาประเภทนั้น ๆ และระดับนั้น ๆ ปรัชญาการศึกษาก็ทำให้สามารถเตรียมการสร้างหลักสูตรได้เหมาะสม แนวคิดทางจิตวิทยาจะช่วยนำทางให้จัดหลักสูตรได้เหมาะสมกับธรรมชาติของผู้เรียน

ขั้นที่ 2 การยกร่างหลักสูตรและการตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตร เป็นขั้นการจัดทำและวางแผนการใช้หลักสูตร จากการประมวลความรู้โดยใช้ข้อมูลจากขั้นที่แล้วผนวกกับความรู้ความคิดของผู้เชี่ยวชาญเนื้อหาวิชา นักทฤษฎีการสอนจะเป็นที่มาของหลักการ จุดหมาย โครงสร้างเนื้อหาวิชา การจัดประสบการณ์การเรียนการสอนการวัดและการประเมินผล และองค์ประกอบอื่น ๆ ของหลักสูตร หลังจากนั้น ก็ผ่านกระบวนการทดลองนำร่องการใช้ เพื่อกำหนดระดับคุณภาพของหลักสูตรต่อไป

ขั้นที่ 3 การนำหลักสูตรไปใช้ ในระหว่างที่หลักสูตรกำลังใช้อยู่และยังไม่ครบถ้วนตามกำหนดเวลา การประเมินผลการใช้หลักสูตรจะช่วยให้ทราบปัญหา และอุปสรรคของกระบวนการใช้หลักสูตร อันเป็นแนวทางให้รีบปรับปรุงแก้ไขกระบวนการใช้ให้สามารถบรรลุ

ขั้นที่ 4 การประเมินหลักสูตร เป็นการตรวจสอบผลของการใช้หลักสูตร การประเมินผลรวบยอดจะจัดทำ เมื่อหลักสูตรใช้ไปครบถ้วนตามกำหนดเวลา ซึ่งจะช่วยให้ได้ข้อมูลว่าหลักสูตรสามารถก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียนตรงตามเป้าประสงค์ของหลักสูตรหรือไม่ ควรจะแก้ไขจุดหมายหรือควรหาทางปรับปรุงกระบวนการใช้

วิลาวัณย์ จารุอริยานนท์ (2567, น. 81) กล่าวถึง ทักษะการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาเมื่อครูมีความรู้ ความเข้าใจในหลักสูตร กระบวนการพัฒนาหลักสูตร บริบทของสถานศึกษา และลักษณะผู้เรียนแล้ว ครูควรหาโอกาสฝึกทักษะในการพัฒนาหลักสูตร โดยใช้ความรู้ ความเข้าใจกระบวนการในการพัฒนาหลักสูตรที่ได้รับจากการศึกษาหาความรู้จากเอกสาร ตำรา การอบรม การเรียนรู้จากผู้เชี่ยวชาญและผู้มีประสบการณ์ โดยมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรเพื่อเสริมสร้างทักษะตนเองให้มีความเชี่ยวชาญในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา โดยทักษะในการพัฒนาหลักสูตรนั้น ครูต้องใช้ทักษะในการวิเคราะห์รายละเอียดของหลักสูตรแกนกลางและหลักสูตรระดับสถานศึกษา หลักสูตรระดับรายวิชา หลักสูตรระดับหน่วยการเรียนรู้ และหลักสูตรระดับชั้นเรียน และพัฒนาหลักสูตรให้เหมาะสมกับผู้เรียน

สถิรพร เชาวน์ชัย (2566, น. 30-31) กล่าวถึง กระบวนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษามีขึ้นตอนที่สอดคล้องต่อเนื่องกันแคในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานนั้น สถานศึกษาจะต้อเด็ดแนวคิดของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 รวมถึงฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2560 เป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตร ดังนั้น สรุปขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานให้สอดคล้องกับแนวคิดของนักวิชาการ ได้ดังนี้

1. ชั้นการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน เป็นการศึกษาความต้องการ จุดเน้นของสถานศึกษาในการพัฒนาผู้เรียนได้ตรงตามเป้าหมายของสถานศึกษา

2. ขั้นการกำหนดเป้าหมายของหลักสูตร เป็นการเป็นนำข้อมูลพื้นฐานที่ได้การศึกษามากำหนดเป็นเป้าหมายในการออกแบบหลักสูตร

3. ขั้นการออกแบบโครงสร้างหลักสูตรและรายวิชา เป็นการคัดเลือกเนื้อหาจากมาตรฐานตัวชี้วัด และสาระการเรียนรู้แกนกลาง มาจัดทำเป็นโครงสร้างของเนื้อหาที่ผู้เรียนจะได้เรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดไว้

4. ขั้นการกำหนดเวลาเรียน และการประเมินผล เป็นการจัดเวลาในการเรียนตามเนื้อหารายวิชาที่ได้ออกแบบไว้ และกำหนดวิธีการและเครื่องมือในการประเมินการเรียนรู้ของผู้เรียน

5. ขั้นการนำหลักสูตรไปใช้ เป็นการนำเนื้อหารายวิชา เวลาเรียน และการประเมินผลไปสู่การออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้แล้วนำไปจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียน

6. ขั้นการประเมินหลักสูตร เป็นการนำข้อมูลจากการใช้หลักสูตรไปใช้ปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษาให้มีความทันสมัย และเหมาะสมกับการนำไปจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนได้อย่างแท้จริง และตรงกับเป้าหมายของสถานศึกษาในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

ที่กล่าวมาสรุปได้ว่า ทักษะการพัฒนาหลักสูตร หมายถึง ความสามารถของครูในการออกแบบ ปรับปรุง พัฒนา และจัดทำหลักสูตรได้อย่างเหมาะสมกับผู้เรียน บริบทของสถานศึกษา ชุมชน และสังคมในปัจจุบัน โดยสอดคล้องกับนโยบายการศึกษาและหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทักษะการพัฒนาหลักสูตรประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 7 ประการ ได้แก่

1. ความสามารถวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน คือ การวิเคราะห์ความต้องการของผู้เรียน ชุมชน และสังคม การวิเคราะห์ปรัชญาการศึกษา แนวคิดทฤษฎีทางจิตวิทยาการเรียนรู้ และแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และการวิเคราะห์เนื้อหาสาระให้ทันสมัยและสอดคล้องกับศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง

2. ความสามารถกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร คือ การกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน วัดได้ และเป็นรูปธรรม การกำหนดจุดประสงค์ที่ครอบคลุมพฤติกรรมการเรียนรู้ทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ พุทธิพิสัย (ความรู้) จิตพิสัย (เจตคติ) และทักษะพิสัย (ทักษะปฏิบัติ) และการกำหนดจุดมุ่งหมายที่สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด และสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

3. ความสามารถเลือกและจัดเนื้อหาสาระ คือ การคัดเลือกเนื้อหาที่มีความถูกต้องน่าเชื่อถือ มีคุณค่า และจำเป็นต่อผู้เรียน การจัดลำดับเนื้อหาโดยพิจารณาความต่อเนื่อง ความยากง่าย และความเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน และการบูรณาการเนื้อหาข้ามศาสตร์ที่เกี่ยวข้องอย่างเหมาะสม

4. ความสามารถออกแบบและจัดกิจกรรมการเรียนรู้ คือ การสร้างกิจกรรมที่สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายและเนื้อหาสาระ การใช้รูปแบบการเรียนรู้ที่หลากหลาย เช่น การเรียนรู้แบบบูรณาการ การเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) การเรียนรู้แบบโครงงาน (Project-Based Learning) หรือการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning) และการออกแบบกิจกรรมที่ส่งเสริมทักษะการคิดขั้นสูงและทักษะในศตวรรษที่ 21

5. ความสามารถในการวัดและประเมินผล คือ การกำหนดสิ่งที่จะวัด วิธีการวัด และเครื่องมือวัดที่เหมาะสม การประเมินผลที่ครอบคลุมทั้งการประเมินก่อนเรียน (Diagnostic Assessment) ระหว่างเรียน (Formative Assessment) และหลังเรียน (Summative Assessment) และการวิเคราะห์ผลการประเมินเพื่อนำมาปรับปรุงกระบวนการจัดการเรียนการสอน

6. ความสามารถบริหารจัดการหลักสูตร คือ การวางแผน นำหลักสูตรไปใช้ นิเทศติดตาม และประเมินผลการใช้หลักสูตร การประสานงานและสร้างการมีส่วนร่วมกับเพื่อนครู ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน และการจัดทำเอกสารประกอบหลักสูตร การเผยแพร่หลักสูตร

7. ความสามารถปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง คือ การวิเคราะห์จุดแข็งและจุดที่ควรพัฒนาของหลักสูตร การปรับเปลี่ยนองค์ประกอบของหลักสูตรให้สอดคล้องกับบริบทและสถานการณ์ปัจจุบัน และการนำผลการประเมินหลักสูตรมาเป็นข้อมูลสำคัญในการพัฒนาหลักสูตรอย่างเป็นระบบต่อเนื่อง

ทักษะการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้

Kemp (1985, น.11) กล่าวถึง กระบวนการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ ไว้ดังนี้ 1) ประเมินความต้องการในการเรียน 2) เลือกหัวเรื่อง หรือภาระงานที่ต้องทำและกำหนดจุดประสงค์โดยทั่วไป 3) พิจารณาลักษณะของผู้เรียน 4) กำหนดเนื้อหาวิชาและวิเคราะห์ส่วนประกอบของงาน 5) กำหนดวัตถุประสงค์ที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาวิชา และส่วนประกอบของภาระงาน 6) ออกแบบกิจกรรมการสอน 7) เลือกทรัพยากร 8) กำหนดการบริการสนับสนุน 9) เตรียมประเมินผลการเรียนรู้ และ 10) ทดสอบการเรียน

Sahin (2009) กล่าวถึง แนวคิดของการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ ในยุคหลังสมัยใหม่ (Postmodern Instructional Design) ว่าเหมาะสมต่อการเรียนการสอนในยุคปัจจุบัน โดยการออกแบบต้องคำนึงถึงความ ต้องการของผู้เรียนแต่ละคน นักออกแบบการสอนต้องให้ความสำคัญต่อกระบวนการเรียนรู้มากกว่าเนื้อหาหรือข้อมูลสารสนเทศที่เปลี่ยนแปลง และล้าสมัยไปอย่างรวดเร็วในปัจจุบันหลักการสำคัญของการออกแบบการสอนในยุคหลังสมัยใหม่ ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน ได้แก่

1. การวิเคราะห์เป้าหมายการเรียนรู้ คือ การระบุเป้าหมายและวัตถุประสงค์การเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับการพัฒนาทักษะแห่งศตวรรษที่ 21

2. การวิเคราะห์ผู้เรียน โดยนอกจากวิเคราะห์ความแตกต่าง ความต้องการของผู้เรียนแต่ละบุคคลแล้ว ยังต้องคำนึงถึงลักษณะของผู้เรียนที่มีความเป็นมนุษย์ดิจิตอลโดยธรรมชาติ

3. การพัฒนายุทธวิธีการสอน โดยการเลือกยุทธวิธีการสอนที่เหมาะสมกับผู้เรียน และสามารถพัฒนาผู้เรียนให้เกิดทักษะศตวรรษที่ 21 ได้

4. การวางแผนปฏิบัติการสอน ที่ให้ความสำคัญต่อผู้เรียนและการเรียนรู้ของผู้เรียนมากกว่าการสอน สร้างบรรยากาศแห่งการจัดการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ การสร้างความ ร่วมมือในการทำงานระหว่างผู้เรียนหรือทีม ตลอดจนถึงการออกแบบให้ผู้เรียนได้ใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้อย่างจริงจัง

5. การเลือกใช้สื่อและเทคโนโลยี โดยการเลือกใช้สื่อและเทคโนโลยีที่มีความทันสมัยและเหมาะสมสำหรับผู้เรียน สามารถสร้างความกระตือรือร้นต่อการเรียนของผู้เรียนนำไปสู่การสร้างผลงานที่เกิดจากการเรียนรู้ของผู้เรียนได้อย่างมีคุณภาพ

6. การประเมินผลผู้เรียน เน้นการใช้แฟ้มสะสมงาน โดยเฉพาะแฟ้มสะสมงานประเภทอิเล็กทรอนิกส์ในการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ประเมินตนเองและคนอื่น

อภินันท์ เวทยนุกูล (2551, น. 2) การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ มีองค์ประกอบประเด็นสำคัญ 4 ประการ ได้แก่ 1) การจัดลำดับจุดประสงค์ 2) จัดทำโครงร่างเนื้อเรื่อง 3) เลือกเทคนิคการเรียนการสอน 3.1) เลือกรูปแบบการเรียนการสอนทั้งหลักสูตร 3.2) เลือกเทคนิคการเรียนการสอนแต่ละจุดประสงค์ 3.3) เขียนจุดหมายปลายทาง 3.4) สรุปย่อเนื้อเรื่อง 3.5) เลือกเทคนิคการเรียนการสอน 3.6) เลือกสื่อการเรียนการสอนที่เหมาะสม 3.7) กำหนดข้อมูลย้อนกลับ/ผลตอบสนองที่คาดหวังว่าจะได้รับ 3.8) อธิบายเนื้อหาและเกณฑ์การประเมิน 3.9) กำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับการบริหารงานการเรียนการสอน 4) ตรวจสอบการวางแผน และ 5) การจัดทำแผนบทเรียน 5.1) จัดหมวดหมู่แผนการเรียนการสอนเข้าในบทเรียน 5.2) จัดตารางบทเรียน 5.3) กำหนดรายละเอียดของแต่ละบทเรียน 5.4) ทบทวนและปรับปรุงบทเรียน

สุคนธ์ ภูริเวทย์ (2552, น. 136) กล่าวถึง ขั้นตอนการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ ไว้ดังนี้ 1) กำหนดจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม 2) กำหนดการสอนแบบปฏิสัมพันธ์ 3) ขั้นตอนการปฏิบัติดำเนินการหรือกิจกรรมการเรียนการสอน

สุมนทิพย์ บุญสมบัติ (2552, น. 39-40) กล่าวถึง การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ มีองค์ประกอบที่ผู้สอนควรจะพิจารณา 4 ประการ ดังนี้

1. ผู้เรียนผู้สอนควรจะพิจารณาคุณลักษณะของผู้เรียนในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน โดยการพิจารณาพฤติกรรมเบื้องต้นของผู้เรียน ได้แก่ ความรู้ ประสบการณ์ในวิชาที่ศึกษา ทักษะการสื่อสารทั้งในด้านการพูด การฟัง การอ่านและการเขียน วิธีการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งประกอบด้วย ความถนัดในวิธีการเรียนแบบใด ต้องการเรียนในเวลาใด และเรียนได้ดีในสภาพการณ์อย่างไร นอกจากนี้ก็ให้พิจารณาเกี่ยวกับ บุคลิกภาพและเจตคติทางสังคม ได้แก่ ความรู้สึกที่มีต่อผู้อื่น ต่อการเรียน ต่อสถาบัน ต่อเพื่อน และ ต่อกิจกรรมต่าง ๆ เป็นต้น รวมทั้งสุขภาพทางกายภาพและจิตภาพของผู้เรียน ในการพิจารณาเกี่ยวกับ ผู้เรียนอาจพิจารณาจากการตอบคำถาม 4 ข้อ คือ ผู้เรียนต้องการเรียนรู้อะไร ผู้เรียนได้เรียนรู้อะไรมาบ้าง ปัญหาในการเรียนรู้ของผู้เรียนคืออะไร และผู้เรียนมีความพร้อมที่จะเรียนหรือไม่

2. จุดมุ่งหมายของการเรียนการพิจารณาจุดมุ่งหมายของการเรียน ผู้สอนควรพิจารณาจุดมุ่งหมายต่าง ๆ ซึ่งครอบคลุม จุดมุ่งหมายของหลักสูตร จุดมุ่งหมายของหน่วยการสอน และจุดมุ่งหมายของหัวเรื่อง และพิจารณาว่า จุดมุ่งหมายเน้นความรู้ความสามารถทางด้านใด เน้นพุทธิพิสัย ทักษะพิสัย หรือจิตพิสัย และการพิจารณา ด้านพุทธิพิสัยเน้นพฤติกรรม ความรู้ความสามารถ ได้แก่ ด้านความรู้ ความเข้าใจ การวิเคราะห์ หรือการประเมิน ส่วนด้านทักษะพิสัยจะ

พิจารณาเน้นความสามารถในการปฏิบัติสำหรับด้านจิตพิสัยก็พิจารณาเน้นพฤติกรรมด้านอารมณ์ ค่านิยม ความใฝ่ใจหรือการยอมรับ การตอบสนอง มีความเต็มใจหรือพอใจในการตอบสนอง การสร้างค่านิยม มีการตอบรับค่านิยมชมชอบหรือเอนเอียงไปยังค่านิยม การสรุปรวบรวม ค่านิยม และจัดระบบค่านิยม การจัดกลุ่มค่านิยม และการเกิดคุณลักษณะตามค่านิยม

3. วิธีสอนการพิจารณาวิธีการสอน ผู้สอนควรพิจารณาวิธีการสอนโดยเริ่มจากทฤษฎีการสอน ยุทธศาสตร์และหลักการออกแบบการเรียนการสอน การพิจารณากำหนดวิธีการสอนนี้มีทฤษฎีการสอนและการจัดสภาพการเรียนรู้ของนักการศึกษาหลายท่านที่น่าสนใจ เช่น แนวความคิดการจัด สภาพการเรียนรู้ซึ่งมี 9 ขั้นตอน ดังนี้ 1) เร้าความสนใจของผู้เรียน 2) แจ้งวัตถุประสงค์แก่ผู้เรียน 3) สร้างสถานการณ์เพื่อดึงความรู้เดิม 4) เสนอบทเรียนใหม่ 5) ชี้แนะแนวทางการเรียน 6) ลงมือปฏิบัติการเรียน 7) แจ้งผลการปฏิบัติ 8) ประเมินผลการปฏิบัติ และ 9) ย้ำให้เกิดความจำและถ่ายโอน

4. การประเมินสำหรับองค์ประกอบนี้ ควรจะพิจารณากระบวนการประเมินผลการเรียนโดยพิจารณาการวัดและประเมินผลก่อนการสอนและหลังการสอน การวัดและประเมินผลก่อนเริ่มต้นดำเนินการเรียนการสอนนั้น ผู้สอนจำเป็นต้องทราบว่าผู้เรียนมีความพร้อม หรือมีความรอบรู้ในเรื่องราวที่จะสอนมากน้อยเพียงใดและนำมาเป็นประโยชน์ในการกำหนดวัตถุประสงค์การสอน วางแผนกิจกรรมการเรียนการสอน และสำหรับการตัดสินใจว่าผู้เรียนมีความพร้อมหรือไม่ ถ้าผู้เรียนมีความพร้อมก็สามารถเริ่มการสอนได้เลยแต่ถ้าพบว่าผู้เรียนยังไม่พร้อมก็ให้ผู้สอนจัดประสบการณ์ที่ทำให้ผู้เรียนเกิดความพร้อมก่อนดำเนินการสอนตามที่วางแผนไว้ สำหรับการประเมินผลหลังเรียนให้พิจารณาการวัดและประเมินผลหลังการเรียนการสอน สิ้นสุดลงแล้ว เป็นการสรุปผลการเรียนรู้เพื่อตัดสินความรู้ความสามารถรวบยอดของผู้เรียน ซึ่งการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนนี้จะครอบคลุมเนื้อเรื่องอย่างกว้างขวางทุกหน่วยการสอน และผลสรุปนี้จะตอบคำถามว่าผู้เรียนประสบความสำเร็จในการเรียนรู้มากน้อยเพียงใด ดังนั้น จึงสามารถสรุปได้ว่า องค์ประกอบที่สำคัญของการออกแบบการเรียนการสอนที่ผู้สอนควรให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก เพื่อช่วยส่งเสริมและสนับสนุนให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ คือ ผู้เรียน จุดมุ่งหมายของการเรียน วิธีการสอน และการประเมิน

ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์ (2556, น. 15) กล่าวว่า การออกแบบการจัดการเรียนรู้ เป็นขั้นตอนหนึ่งที่เชื่อมโยงระหว่างหลักสูตรกับการจัดการเรียนรู้ โดยการออกแบบการจัดการเรียนรู้ เป็นขั้นตอนต่อเนื่องจากที่ผู้สอนได้ศึกษา และวิเคราะห์หลักสูตรจนเข้าใจแล้ว จึงนำสิ่งที่ได้วิเคราะห์ไว้มาออกแบบกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับความสนใจ โดยเลือกใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลที่เหมาะสมกับผู้เรียนและเหมาะกับความถนัดในการสอนของครู

Dick, & Carey (2005 อ้างถึงใน วาสนา กีรติจำเริญ, 2567) กล่าวถึง การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ มีหลักการสำคัญที่จะรวบรวมองค์ประกอบต่าง ๆ ของการจัดการเรียนการสอน โดยต้องคำนึงว่าจะต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งวิธีการออกแบบการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพประกอบด้วยขั้นตอนสำคัญ ได้แก่

1. กำหนดเป้าหมายการสอน (Identify Instructional Goals) ขั้นตอนแรกของการออกแบบการเรียนการสอน คือ การกำหนดเป้าหมายการสอนว่าต้องการให้ ผู้เรียนทำอะไรหลังกิจกรรมการสอนเสร็จสิ้นแล้ว การกำหนดเป้าหมายการสอนสามารถนำข้อมูลจากการประเมินความต้องการของผู้เรียน ปัญหาในการเรียนรู้ของผู้เรียน และการวิเคราะห์บทเรียนใหม่ว่าต้องการให้ผู้เรียนมีความรู้และทักษะในด้านใด

2. วิเคราะห์การเรียนการสอน (Conduct Instructional Analysis) ในขั้นตอนนี้ผู้สอนต้องพิจารณาถึงลำดับขั้นตอนของการเรียนการสอน ที่ทำให้ผู้เรียนบรรลุเป้าหมายการสอนที่กำหนดไว้ จากนั้นจึงพิจารณาว่าทักษะ ความรู้ และเจตคติ ซึ่งเป็นพฤติกรรมพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับผู้เรียนในการเรียนมีอะไรบ้าง

3. ศึกษาพฤติกรรมเบื้องต้น และคุณลักษณะของผู้เรียน (Identify Entry Behaviors and Characteristics) นอกจากการวิเคราะห์การเรียนการสอนแล้ว สิ่งที่จะต้องวิเคราะห์คือผู้เรียน ได้แก่ ทักษะความชอบ และเจตคติของผู้เรียน และสภาพของสิ่งแวดล้อมในการเรียนการสอน และการนำทักษะที่ได้เรียนรู้แล้วไปใช้ ซึ่งข้อมูลเหล่านี้จะมีประโยชน์ต่อการสร้างกลยุทธ์การเรียนการสอน

4. เขียนจุดประสงค์การเรียนรู้ (Write Performance Objectives) ข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์การเรียนการสอน การศึกษาพฤติกรรมเบื้องต้น และคุณลักษณะของผู้เรียน จะนำมาใช้ในการกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ ซึ่งเป็นข้อความที่ต้องเขียนอย่างชัดเจนว่าภายหลังที่ผู้เรียนได้รับการจัดการเรียนการสอนแล้ว ผู้เรียนต้องมีทักษะใด เงื่อนไขในการแสดงทักษะเป็นอย่างไร และระบุเกณฑ์ของการปฏิบัติที่วัดความสำเร็จของผู้เรียนเป็นอย่างไร

5. พัฒนาเครื่องมือในการประเมินผล (Develop criterion Referenced Test) การประเมินความสามารถในการปฏิบัติของผู้เรียน หลังจากได้รับการจัดการเรียนการสอนในบทเรียนแล้ว จะต้องเป็นการประเมินตามจุดประสงค์การเรียนรู้ที่ได้กำหนดไว้ เครื่องมือที่ใช้ในการวัดผลต้องวัดการปฏิบัติของผู้เรียนได้

6. พัฒนากลยุทธ์การเรียนการสอน (Develop Instructional Strategy) จากข้อมูลทั้ง 5 ขั้นตอนดังกล่าวข้างต้น จะนำไปใช้ในการกำหนดขั้นตอนในการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุจุดประสงค์ปลายทางที่ตั้งไว้ ขั้นตอนการเรียนการสอนโดยทั่วไปประกอบด้วย กิจกรรมก่อนการเรียน การนำเสนอข้อมูล การฝึกฝน และให้ข้อมูลย้อนกลับ การทำแบบทดสอบและกิจกรรมหลัง

การเรียน ดังนั้น การสร้างกลยุทธ์การเรียนการสอนจะอยู่บนพื้นฐานของทฤษฎีการเรียนรู้งานวิจัยด้านการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน เนื้อหาที่เรียน และลักษณะของผู้เรียน

7. พัฒนาและเลือกสื่อ วัสดุ อุปกรณ์การเรียนการสอน (Develop and Select Instructional Materials) ในขั้นนี้ผู้สอนจะใช้กลยุทธ์การเรียนการสอน เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอน และสื่อการเรียนการสอนที่รวมถึงสื่อการเรียนรู้ของผู้เรียน และสื่อที่ผู้สอนใช้ในการสอน เช่น ใบงาน ใบกิจกรรม ชุดการเรียน วิดิทัศน์ และสื่อที่ใช้ผ่านคอมพิวเตอร์ การที่ผู้สอนจะตัดสินใจว่าควรพัฒนาสื่อการเรียนการสอนใหม่หรือไม่ขึ้นอยู่กับประเภทของบทเรียน สื่อการเรียนการสอนที่มีอยู่แล้ว และทรัพยากรที่หาได้ในโรงเรียน

8. ออกแบบและประเมินระหว่างเรียน (Design and Conduct Formative Evaluation) การประเมินในระหว่างการเรียนการสอน มีจุดประสงค์เพื่อรวบรวมข้อมูลไปใช้ในการปรับปรุงการเรียนการสอน การประเมินความก้าวหน้า แบ่งได้เป็น 3 ลักษณะ คือ การประเมินผู้เรียนเป็นรายบุคคลแบบตัวต่อตัว การประเมินผู้เรียนเป็นกลุ่มย่อย และการประเมินภาคสนาม ซึ่งแต่ละวิธีทำให้ได้ข้อมูลที่นไปใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนต่อไป

9. ออกแบบและประเมินหลังเรียน (Design and Conduct Summative Evaluation) ข้อมูลจากการออกแบบและประเมินหลังเรียนนำมาใช้ประโยชน์ในการปรับปรุงการเรียนการสอน ข้อมูลเหล่านี้จะช่วยให้ผู้สอนทราบอุปสรรคของผู้เรียนที่ประสบในระหว่างการเรียนการสอนซึ่งทำให้ผู้เรียนไม่สามารถบรรลุจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้ได้ นอกจากนำข้อมูลจากการประเมินมาปรับปรุงการเรียนการสอนแล้ว ข้อมูลดังกล่าวยังช่วยในการตรวจสอบความถูกต้องของการวิเคราะห์พฤติกรรม และคุณลักษะของผู้เรียนที่จำเป็นต้องมีก่อนเริ่มการเรียนอีกด้วย ซึ่งจะนำไปสู่การปรับปรุงจุดประสงค์การเรียนรู้ให้มีความเหมาะสมมากขึ้น ทำให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

10. แก้ไขปรับปรุงการสอน (Revise Instruction) การประเมินภายหลังสิ้นสุดการเรียนการสอน ซึ่งเป็นการประเมินประสิทธิภาพและคุณภาพโดยรวมของการเรียนการสอนทั้งหมด การประเมินผลสรุปไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของขั้นตอนการออกแบบการสอน ขั้นตอนการออกแบบการเรียนการสอนจะสิ้นสุดเมื่อได้มีการพัฒนาและปรับปรุงการเรียนการสอนโดยพิจารณาจากผลการประเมินความก้าวหน้า และผลการประเมินหลังเรียน จากที่ทักษะการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้มีหลักการที่สำคัญที่ผู้สอนควรต้อง พิจารณา ได้แก่ กำหนดเป้าหมายการสอน วิเคราะห์การเรียนการสอน ศึกษาพฤติกรรมเบื้องต้น และคุณลักษณะของผู้เรียน เขียนจุดประสงค์การเรียนรู้ พัฒนาเครื่องมือในการประเมินผล พัฒนากลยุทธ์การเรียนการสอน พัฒนาและเลือกสื่อ วัสดุ อุปกรณ์การเรียนการสอน ออกแบบและประเมินระหว่างเรียนออกแบบและประเมินหลังเรียน และแก้ไขปรับปรุงการสอน

วิลาวัณย์ จารุอริยานนท์ (2567, น. 96) กล่าวถึง การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ครูต้องพิจารณาว่า ความรู้ และทักษะใดเป็น ส่วนที่จำเป็นที่สุด และตระหนักว่าการจัดการเรียนรู้ ครูไม่จำเป็นต้องสอนทุกเรื่อง แต่ต้องสอน ส่วนที่จำเป็นที่สุด ครูต้องประเมินเพื่อช่วยเหลือผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้รับความรู้ และทักษะ ส่วนที่จำเป็นที่สำคัญคือ ครูต้องตระหนักว่าผู้เรียนในชั้นเรียนมีการเรียนรู้แตกต่างกัน ครูจึงต้องมีเทคนิคในการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับผู้เรียนที่หลากหลาย มีวิธีการช่วยเหลือ ส่งเสริมผู้เรียนเฉพาะบุคคล ครูเป็นผู้อำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง ให้ค้นพบและสรุปความรู้ได้เอง นอกจากนี้ บทบาทหน้าที่ครูในการจัดการเรียนรู้และการพัฒนาผู้เรียนต้องปฏิบัติควบคู่กันไป

ที่กล่าวมาสรุปได้ว่า ทักษะการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ หมายถึง ความสามารถที่สำคัญของครูในการวางแผน ออกแบบ และจัดโครงสร้างกิจกรรมอย่างเป็นระบบ เพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยคำนึงถึงบริบทผู้เรียน จุดมุ่งหมายการเรียนรู้ และหลักจิตวิทยาที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้เพื่อตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคลและพัฒนาทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียน ทักษะการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 5 ประการ ได้แก่

1. ความสามารถวิเคราะห์หลักสูตร คือ การพิจารณา ตีความ และประเมินองค์ประกอบต่าง ๆ ของหลักสูตร เพื่อนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ
2. ความสามารถกำหนดจุดมุ่งหมายการเรียนรู้ คือ การเชื่อมโยงเป้าหมายการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับเนื้อหาและจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมอย่างชัดเจน
3. ความสามารถออกแบบกิจกรรมการสอน คือ การวางแผนกิจกรรมอย่างเป็นขั้นตอน สร้างกิจกรรมบนพื้นฐานของทฤษฎีการเรียนรู้ และกระตุ้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการสอน
4. ความสามารถเลือกสื่อและทรัพยากร คือ การเลือกใช้หรือผลิตสื่อและเทคโนโลยีที่ทันสมัย สอดคล้องกับลักษณะและความต้องการของผู้เรียน
5. ความสามารถปรับปรุงและพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ คือ การทบทวน แก้ไขแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และพัฒนาการออกแบบการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องโดยอาศัยผลการประเมินครูที่มีทักษะการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่ดีจะสามารถจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อผู้เรียน และส่งเสริมการพัฒนาทักษะที่จำเป็นสำหรับผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างเหมาะสม

ทักษะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

Bonwell, & Eison (1991, p. 5) กล่าวถึง การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกเป็นกลยุทธ์การส่งเสริม กระบวนการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนการสอนจะเป็นการกระตุ้นให้นักเรียนได้ลงมือกระทำสิ่งต่าง ๆ และเกิดความคิดเกี่ยวกับสิ่งที่พวกเขากำลังทำ นักเรียนไม่เพียงแต่จะต้องฟังมากขึ้น แต่ต้องอ่าน เขียน ปรึกษาหารือ และสิ่งที่สำคัญที่สุด คือ การได้มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาอย่างจริงจังซึ่งจะทำให้ นักเรียนเกิดกระบวนการคิดขั้นสูง นั้นคือ การคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ และการประเมินค่า

สิริวรรณ สุวรรณอาภา (2544, น. 166-170) กล่าวถึง องค์ประกอบของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ แบ่งการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน เป็นการกำหนดกิจกรรมที่มีเป้าหมายสำคัญ เพื่อช่วยกระตุ้นหรือเร้าให้ผู้เรียนเกิดความสนใจในบทเรียนนั้น ๆ อย่างแท้จริง หากกิจกรรมนำเข้าสู่บทเรียนไม่ได้ช่วยกระตุ้นหรือเร้าให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ ก็จะขาดจากการรับรู้ที่ดี ไม่มีการจำและคิดเพื่อตอบสนองอย่างใดอย่างหนึ่ง ผลสุดท้ายก็จะไม่เกิดการเรียนรู้ตามจุดประสงค์ที่ต้องการ การจัดกิจกรรมนำเข้าสู่บทเรียนจำเป็นต้องช่วยกระตุ้นหรือเร้าให้ผู้เรียนเกิดความสนใจในบทเรียนและต้องให้สัมพันธ์สอดคล้องกับกิจกรรมในขั้นสอนด้วย ดังนี้

1.1 การจัดกิจกรรมนำเข้าสู่บทเรียน เพื่อทบทวนพื้นฐานความรู้เพิ่มเติมให้สัมพันธ์กับการสอนเนื้อหาใหม่หรือแนวความคิดหรือหลักการใหม่ ซึ่งจะเป็นการช่วยให้ผู้เรียนเกิดการระลึกได้และเกิดความต่อเนื่องในการเรียนรู้ตามลำดับขั้นตอนต่อไป

1.2 การจัดกิจกรรมนำเข้าสู่บทเรียน เพื่อวางแผนการเรียนการสอนร่วมกันระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน ซึ่งจะเป็นการช่วยให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการกำหนดงานที่จะปฏิบัติว่าจะต้องทำอะไร อย่างไร เมื่อไหร่

1.3 การจัดกิจกรรมนำเข้าสู่บทเรียน เพื่อแจ้งจุดประสงค์ของบทเรียนให้ผู้เรียนทราบโดย ตรงหรือโดยทางอ้อมก็ได้ ซึ่งเป็นการช่วยให้ผู้เรียนได้ทราบว่าเมื่อเรียนจบบทเรียนแล้วจะเกิดการเรียนรู้อะไรต่อตนเองบ้าง ข้อควรคำนึงในการกำหนดกิจกรรม ในการพิจารณากำหนดกิจกรรมนำเข้าสู่บทเรียน ควรจะคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

1.3.1 ต้องเป็นกิจกรรมที่นำไปสู่การกำหนดกิจกรรมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ในขั้นสอนอย่างต่อเนื่องและสัมพันธ์กัน

1.3.2 ต้องกำหนดเวลาให้เหมาะสมกับลำดับขั้นการสอน ซึ่งโดยทั่วไปใช้เวลาไม่เกินร้อยละ 20 ของเวลาเรียนทั้งหมด ซึ่งอาจยืดหยุ่นได้ตามความเหมาะสม

1.3.3 ต้องกำหนดสิ่งที่จะต้องช่วยกระตุ้น หรือเร้าให้ผู้เรียนเกิดความสนใจตื่นเต้นสนุกสนาน เพลิดเพลิน หรือสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน

1.3.4 ต้องกำหนดกิจกรรมที่เป็นไปได้และเหมาะสมกับความสามารถและความถนัดของผู้สอนเอง ก็จะช่วยให้ผู้สอนเกิดความสำเร็จได้มากขึ้น

2. ขั้นสอนหรือขั้นกิจกรรม เป็นการกำหนดกิจกรรมที่มีลักษณะสำคัญ 2 ขั้นตอน ได้แก่

2.1 กิจกรรมแกนหลัก เป็นการกำหนดกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามจุดประสงค์ปลายทางการสอนในครั้งนั้น ๆ ซึ่งถือว่าเป็นการกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริง จึงมีความสำคัญมากที่สุดต่อการกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ของบทเรียนเรื่องนั้น ๆ ในการกำหนดกิจกรรมแกนหลักให้เกิดการเรียนรู้ตามจุดประสงค์ปลายทางของการสอนแต่ละครั้ง มีแนวทางปฏิบัติ ดังนี้

2.1.1 ต้องพิจารณาจุดประสงค์ปลายทางของการสอนในครั้งนั้นว่ามีพฤติกรรมตรงกับการเรียนรู้ชนิดใด จะพิจารณาเฉพาะคำกริยาของจุดประสงค์ปลายทางของการสอนอย่างเดียวไม่ได้ จำเป็นต้องพิจารณาข้อความที่เป็นพฤติกรรมของวัตถุประสงค์ปลายทางเป็นสำคัญ จึงตัดสินใจได้ว่าจุดประสงค์ปลายทางของการสอนครั้งนั้น ๆ ตรงกับการเรียนชนิดใด

2.1.2 ต้องเลือกหรือกำหนดกิจกรรมแกนหลักตามชนิดการเรียนรู้นั้นให้บรรลุผลตรงตามจุดประสงค์ปลายทาง

2.2 กิจกรรมทดสอบ เป็นการกำหนดกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนได้ใช้ความรู้ ความคิดการแก้ปัญหาและเจตคติในการตอบปัญหาหรือแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ เพื่อเป็นการตรวจสอบว่าผู้เรียนการเรียนรู้ที่สัมพันธ์กับกิจกรรมแกนหลักหรือไม่ หากผู้เรียนยังไม่เกิดการเรียนรู้ ก็ควรให้คำแนะนำเพิ่มเติมหรือสอนใหม่โดยไม่ให้ผู้เรียนเสียกำลังใจจนสามารถเกิดการเรียนรู้ตามจุดประสงค์ที่ต้องการ

3. ขั้นสรุปบทเรียน เป็นการกำหนดกิจกรรมที่มีลักษณะสำคัญ 2 ขั้นตอน ได้แก่

3.1 กิจกรรมสรุปบทเรียนเป็นการกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้เรียบเรียงความรู้ ความคิดและทักษะทางการแล้วสรุปเป็นแนวความคิดหรือมโนภาพหรือหลักการหรือข้อความสรุปบางอย่าง หรือลำดับขั้นตอนของการปฏิบัติงาน ผู้สอนควรจะตระหนักถึงการกำหนดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้แสดงออกร่วมกันโดยการอภิปรายหรือเขียนตอบก็ได้ ตามความเหมาะสมแต่มิใช่ผู้สอนเป็นผู้สรุปเสียเอง ครูควรจะเป็นเพียงผู้ช่วยแนะแนวทางบางประการเท่านั้น หรืออาจช่วยรวบรวมข้อสรุปไว้บนกระดาษบ้างก็ได้ เพื่อเป็นการเน้นให้ชัดเจนอีกสักครั้งหนึ่งหลังจากผู้เรียนช่วยกันสรุปบทเรียนแล้วก็ต้องจดจำข้อสรุปนั้น ๆ ต่อไป แต่อาจจำได้ไม่นานหรือลืมได้ง่าย ดังนั้นผู้สอนควรหาวิธีการที่จะช่วยให้ผู้เรียนจำได้นาน

3.2 กิจกรรมฝึกทักษะ เป็นการกำหนดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เพิ่มเติมทักษะทางสมองหรือทางกายให้มีความชำนาญเพิ่มสูงขึ้น เช่น ทำแบบฝึกหัด ศึกษาค้นความทำรายงาน ทำกิจกรรมเสริมหลักสูตร ทำกิจกรรมจากใบงาน ปฏิบัติตามโครงการ เพื่อเสริมทักษะการเรียนรู้ เป็นต้น

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2553, น. 3) กล่าวถึง การจัดการเรียนรู้มีลักษณะที่เด่นชัดอยู่ 3 ลักษณะ คือ

1. การจัดการเรียนรู้เป็นกระบวนการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน ซึ่งหมายความว่าการจัดการเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้นั้นทั้งผู้สอน และผู้เรียนต้องมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน และเป็นปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง เป็นไปตามลำดับขั้นตอนเพื่อทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้

2. การจัดการเรียนรู้มีจุดประสงค์ให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมนี้เป็นพฤติกรรมทั้ง 3 ด้าน ได้แก่

2.1 ด้านความรู้ความคิดหรือด้านพุทธิพิสัย

2.2 ด้านทักษะกระบวนการ หรือด้านทักษะพิสัย

2.3 ด้านเจตคติหรือด้านจิตพิสัย

3. การจัดการเรียนรู้จะบรรลุจุดประสงค์ได้ดีต้องอาศัยทั้งศาสตร์และศิลป์ของผู้สอนซึ่งหมายความว่าการจัดการเรียนรู้จะบรรลุจุดประสงค์ได้หรือไม่นั้น ต้องอาศัยความรู้ความสามารถของผู้สอนทั้งด้านวิชาการ (ศาสตร์) ทักษะ และเทคนิคการจัดการเรียนรู้ (ศิลป์) เป็นสำคัญ

อาภรณ์ ใจเที่ยง (2553, น. 78) กล่าวถึง องค์ประกอบของจัดกิจกรรมการเรียนรู้ไว้ 3 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน เป็นขั้นเตรียมความพร้อม และเร้าความสนใจให้กับผู้เรียน ให้ผู้เรียนเกิดความอยากรู้อยากเห็น อยากคิดและอยากทำ เพื่อเป็นการเชื่อมโยงความรู้เดิมและความรู้ใหม่ โดยมีหลักการนำเข้าสู่บทเรียน ดังนี้

1. นำให้น่าสนใจ โดยใช้เทคนิควิธีการต่าง ๆ เช่น ใช้เพลง เกมส์ หรือคำทาย

2. นำให้ตรงหรือสอดคล้องกับเรื่องที่จะใช้ในการสอน

3. ไม่ควรใช้เวลามากเกิน 10 นาที

ขั้นตอนที่ 2 ขั้นปฏิบัติกิจกรรมหรือขั้นสอน เป็นขั้นตอนที่ต่อจากขั้นนำสู่บทเรียน ถือเป็นขั้นสำคัญที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ กิจกรรมที่ปฏิบัติในขั้นนี้มีหลากหลายวิธี ขึ้นอยู่กับจุดประสงค์ที่ผู้สอนต้องการให้ผู้เรียนแสดงพฤติกรรมนั้นออกมา เช่น การค้นคว้า การอภิปรายกลุ่ม การรายงาน การแสดงบทบาทสมมติ การแสดงความคิดเห็น การสาธิต เป็นต้น โดยผู้สอนจะต้องคำนึงถึงหลักการ ดังต่อไปนี้

1. กิจกรรมต้องสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้

2. กิจกรรมต้องส่งเสริมความคิดแก้ปัญหา และความคิดสร้างสรรค์

3. กิจกรรมต้องสอดคล้องกับวัยวุฒิ วุฒิภาวะ และความพร้อมของผู้เรียน

4. กิจกรรมต้องตอบสนองความต้องการ ความสนใจ และความถนัดของผู้เรียน

5. กิจกรรมต้องส่งเสริมพัฒนาการทางร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาของผู้เรียน

6. กิจกรรมต้องเหมาะสมกับเวลาและสภาพแวดล้อม

7. กิจกรรมต้องเน้นให้ผู้เรียนได้ลงมือทำ หรือฝึกปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง

8. กิจกรรมต้องมีลำดับขั้นตอนลำดับความง่ายไปยาก รูปธรรมไปนามธรรม และความเรียบง่ายไปสู่ความซับซ้อน

9. กิจกรรมต้องใช้สื่อในการสอนได้สอดคล้องและเหมาะสม

ขั้นตอนที่ 3 ขั้นสรุปและวัดผล เป็นการสรุปเนื้อหาที่เรียนมาแล้วทั้งหมด สรุปทั้งด้านความรู้ ความคิด เจตคติ และทักษะที่ผู้เรียนได้รับ ตลอดจนการนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ในการสรุปนี้ผู้สอนควรให้ผู้เรียนเป็นผู้สรุป หรือผู้สอนร่วมสรุปกับผู้เรียน หลังจากนั้นผู้สอนควรวัดผลการเรียนรู้ว่าผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดหรือไม่ โดยอาจจะใช้วิธีการตอบคำถาม ทำแบบทดสอบ แบบฝึกหัด หรือรายงานตามที่ผู้สอนได้วางแผนไว้

สำนักงานวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2560, น. 1) กล่าวถึง กิจกรรมการเรียนรู้ ว่าเป็นกระบวนการที่เปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมดำเนินการในกิจกรรม การเรียนรู้เพื่อสร้างความเข้าใจที่ลึกซึ้งด้วยการเชื่อมโยงนักเรียนกับเนื้อหาในองค์ความรู้ทั้งที่เป็น ข้อเท็จจริง แนวความคิด และทักษะผ่านกิจกรรมที่นักเรียนได้ปฏิบัติหรือลงมือทำชิ้นงาน และใช้กระบวนการคิด ค้นคว้า แสวงหาความรู้ ไตร่ตรอง สะท้อนความคิด การอภิปราย การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น (Think Hard)

วัฒนา หงสกุล (2561, น. 479-486) กล่าวถึง ลักษณะสำคัญของกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในยุคไทยแลนด์ 4.0 จากการประชุมวิชาการเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ “Graduate School Conference 2018” ซึ่งประกอบด้วย

1. เป็นกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่วนรวม (Mindful Learning)

2. เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่จะทำให้นักเรียนได้รับทักษะที่จำเป็นสำหรับศตวรรษที่ 21 คือ ทักษะการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา การคิดสร้างสรรค์ การสร้างนวัตกรรม การเรียนและการทำงานร่วมกันเป็นทีม การมีภาวะผู้นำ การสื่อสาร การใช้ข้อมูลและสารสนเทศ การติดต่อสื่อสารทางไกลการใช้คอมพิวเตอร์และปัญญาประดิษฐ์ การคิดคำนวณ

3. เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการของการเรียนรู้โดยยึดปัญหาเป็นฐาน เพื่อการนำไปปฏิบัติ (Result-Based Learning) ส่งเสริมการวิเคราะห์และแก้ไขปัญหา จัดกิจกรรมการทำโครงงานและแก้ปัญหาโจทย์ในรูปแบบต่าง ๆ

4. เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ได้แสวงหาโอกาส นำไปสู่การออกแบบ ลงมือปฏิบัติ ค้นหาคำตอบจากห้องทดลอง ห้องปฏิบัติการ จัดให้มีกิจกรรมการเรียนรู้นอกห้องเรียน สถานประกอบการ แปลงสาธิต โรงงาน บริษัท ธุรกิจของรัฐ หรือของเอกชน เพื่อค้นหาคำตอบจากสถานที่และสถานประกอบการจริง

5. เป็นกิจกรรมการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์และกระตือรือร้นในการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ทำให้นักเรียนและครูค้นพบความรู้ใหม่ สร้างสรรค์ความรู้ใหม่ และสร้างนวัตกรรมใหม่

6. เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่เรียนรู้ทั่วโลกและภูมิปัญญาหลักของไทย ศึกษาทางเลือกของสังคมไทยและของโลกที่มีความหลากหลาย

7. เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีเป้าหมาย (Purposeful Learning) เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่มีความเชื่อมโยงกับวิถีชีวิต ส่งเสริมวัฒนธรรมการเรียนรู้ด้วยตนเองและการเรียนรู้ตลอดชีวิต และสามารถสร้างอาชีพได้

ปวันรัตน์ ศรีพรหม (2562, น. 34) กล่าวถึง ลักษณะการจัดการเรียนรู้ไว้ว่า เป็นลักษณะของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ดีจะต้องสอดคล้องกับหลักสูตรและแนวการสอนทุกหัวข้อในกิจกรรมการเรียนรู้มีความสัมพันธ์สอดคล้องกัน ต้องเหมาะสมกับวัย ความสามารถและความสนใจของผู้เรียน โดยจะต้องเน้นให้ผู้เรียนเป็นผู้ทำกิจกรรมด้วยตนเอง เพราะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีจุดประสงค์มุ่งให้ผู้เรียนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านพุทธิพิสัย ด้านทักษะพิสัย และด้านจิตพิสัย ตัวผู้สอนเองจะต้องใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์จึงจะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดี

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (2566, น. 7-8/7-9) กล่าวถึง ทักษะการสอนที่จำเป็นสำหรับครูในการจัดการเรียนการสอนบทเรียนให้เกิดประสิทธิภาพ จำเป็นจะต้องดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้คือ 1) ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน 2) ขั้นดำเนินการเรียนการสอน 3) ขั้นสรุปบทเรียน และ 4) ขั้นการประเมินผลการเรียน ซึ่งจะได้กล่าวถึงพฤติกรรมการสอนของผู้สอนแต่ละขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน การนำเข้าสู่บทเรียนเป็นขั้นเริ่มต้นของการเรียนการสอน โดยการจัดสิ่งเร้า กิจกรรม สถานการณ์หรือสิ่งแวดล้อมเพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดข้อสงสัย เห็นคุณค่าของสิ่งที่จะเรียนจนนำไปสู่ความอยากรู้อยากเห็น และสนใจบทเรียนที่จะเรียนใหม่ การนำเข้าสู่บทเรียนจะช่วยให้ผู้เรียนมีแรงจูงใจใคร่รู้และเกิดการเรียนรู้อย่างมีความหมาย ผู้สอนจึงต้องมีความสามารถในการนำเข้าสู่บทเรียนด้วยวิธีการหลากหลาย และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ เนื้อหาบทเรียน วัย และความสามารถของผู้เรียน ซึ่งโดยทั่วไปในขั้นการนำเข้าสู่บทเรียนจะพบว่า ผู้สอนมีพฤติกรรมการสอนหลายอย่าง เช่น การถามคำถามเพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนคิด การเขียนกระดาน การซักถามความรู้เดิมของผู้เรียน การบรรยาย การเล่าเรื่อง/นิทาน การใช้สื่อการสอน การสร้างสถานการณ์จำลอง การแสดงบทบาทสมมติ การทดลอง การเสริมแรง การใช้ภาษาท่าทางสื่อความหมายหรือเร้าความสนใจและอื่น ๆ เป็นต้น

2. ขั้นดำเนินการเรียนการสอน เป็นขั้นตอนที่ต่อจากการนำเข้าสู่บทเรียน ขั้นตอนนี้เป็นการนำเสนอเนื้อหาสาระของบทเรียนด้วยกระบวนการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ เนื้อหา และความสามารถของผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้สอนจึงต้องมีความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลาย น่าสนใจ

สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง ซึ่งในขั้นตอนนี้จะพบว่าผู้สอนมีพฤติกรรมการสอนหลายอย่าง เช่น การบรรยาย การอธิบาย การเขียนกระดาน การสาธิตให้ผู้เรียนเห็นขั้นตอนการปฏิบัติการมอบหมายงานให้ผู้เรียนปฏิบัติ การถามคำถามเพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนใช้ความคิด การยกตัวอย่างเพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจการเรียนมากขึ้น การเสริมแรงให้ผู้เรียนแสดงพฤติกรรมที่พึงประสงค์ซ้ำอีก การสร้างสถานการณ์จำลองเพื่อฝึกให้ผู้เรียนแก้ปัญหา การใช้สื่อประกอบการสอน การเสนอผลงาน การให้คำแนะนำ การดูแลเอาใจใส่ผู้เรียนขณะทำกิจกรรม และอื่น ๆ เป็นต้น

3. ขั้นสรุปบทเรียน เป็นขั้นตอนสุดท้ายของการเรียนเนื้อหาของบทเรียนที่มุ่งสรุปประเด็นของแนวคิดและเนื้อหาสาระของบทเรียนที่ผู้เรียนได้เรียนไปแล้ว เพื่อให้เกิดความเข้าใจ มองเห็นความเชื่อมโยงของสิ่งที่ได้เรียนไปแล้วกับสิ่งที่จะเรียนใหม่ รวมถึงสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ การสรุปบทเรียนอาจเป็นการสรุปบทเรียนโดยผู้สอนหรือให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการสรุป ในขั้นตอนนี้ผู้สอนอาจมีพฤติกรรมการสอนหลายอย่าง เช่น การบรรยายสรุป การถามคำถามเพื่อเน้นย้ำสาระสำคัญของบทเรียน การใช้สื่อประกอบการสรุป และอื่น ๆ เป็นต้น

4. ขั้นการประเมินผลการเรียน เป็นขั้นตอนของการตรวจสอบความรู้ความเข้าใจที่ผู้เรียนได้เรียนรู้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอนมากน้อยเพียงใด การประเมินผลการเรียนนอกจากจะประเมินเมื่อสิ้นสุดการเรียนเพื่อตรวจสอบความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทเรียนหรือพิจารณาดูผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแล้ว ยังมีการประเมินก่อนเรียนเพื่อตรวจสอบความรู้พื้นฐานของผู้เรียนในเรื่องที่จะเรียน และประเมินระหว่างเรียนเพื่อตรวจสอบความก้าวหน้าในการเรียนของผู้เรียนด้วยวิธีการและเครื่องมือประเมิน ที่อาจเลือกใช้ได้ตามความเหมาะสม ในขั้นตอนนี้ผู้สอนอาจมีพฤติกรรมการสอนหลายอย่างเช่น การถามคำถามเพื่อตรวจสอบความรู้ความเข้าใจของผู้เรียน การสร้างสถานการณ์ปัญหา การตรวจผลงาน การสังเกตพฤติกรรมผู้เรียน การออกแบบเครื่องมือวัดผล การสร้างเครื่องมือวัดผล และอื่น ๆ เป็นต้นจากขั้นตอนการสอนและพฤติกรรมที่ผู้สอนแสดงออกในแต่ละขั้นตอนของการสอน ดังกล่าวมาข้างต้น แสดงให้เห็นว่าการที่จะดำเนินการจัดการเรียนการสอนตามขั้นตอนดังกล่าวให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพได้นั้น ผู้สอนจำเป็นต้องมีความรอบรู้ในด้านการสอนและสามารถนำความรู้ด้านการสอนมาใช้ได้อย่างชำนาญ หรือกล่าวได้อีกอย่างหนึ่งก็คือ ผู้สอนต้องมีทักษะการสอนที่จำเป็นในเรื่องต่อไปนี้

- ทักษะการนำเข้าสู่บทเรียน
- ทักษะการใช้สื่อการสอน
- ทักษะการใช้คำถาม
- ทักษะการอธิบาย/บรรยาย
- ทักษะการเล่าเรื่อง/นิทาน

- ทักษะการยกตัวอย่าง
- ทักษะการเขียนกระดาน
- ทักษะการเร้าความสนใจ
- ทักษะการให้แรงเสริม
- ทักษะการมอบหมายงานและแสดงผลงาน
- ทักษะการจัดกิจกรรมที่หลากหลาย
- ทักษะการสร้างสถานการณ์จำลอง
- ทักษะการใช้ภาษาท่าทางเพื่อสื่อความหมาย
- ทักษะในการกระตุ้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมกิจกรรมการเรียน
- ทักษะการจัดสภาพแวดล้อมและสร้างบรรยากาศในการเรียน
- ทักษะการสรุปบทเรียน

ฯลฯ

อย่างไรก็ตาม ทักษะการสอนดังกล่าวข้างต้น มิได้หมายความว่า ทักษะหนึ่งใช้ได้กับขั้นตอนการสอนขั้นใดขั้นหนึ่งเท่านั้น ทักษะบางทักษะอาจใช้ได้เหมาะสมในหลายขั้นตอนของการสอน บางทักษะอาจใช้ได้ในทุกขั้นตอนของการสอน เช่น การใช้คำถาม เป็นต้น ดังนั้น การที่ผู้สอนจะใช้ทักษะการสอนใดในการสอนขั้นตอนใดหรือในสภาพการเรียนการสอนแบบใดขึ้นอยู่กับแผนการจัดการเรียนรู้ที่วางไว้ ผู้สอน จึงต้องพิจารณาว่าแผนการจัดการเรียนรู้กำหนดไว้อย่างไร จากนั้นจึงใช้ทักษะการสอนไปตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ จึงจะช่วยให้การสอนบรรลุวัตถุประสงค์

ที่กล่าวมาสรุปได้ว่า ทักษะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ หมายถึง ความสามารถของครูในการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยมีกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลายและเหมาะสมกับบริบทของผู้เรียน ตลอดจนเอื้อต่อการส่งเสริมพัฒนาการทางสติปัญญา เจตคติ และทักษะชีวิตที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพจำเป็นต้องเชื่อมโยงกับสถานการณ์จริง เน้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียน และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้คิด วิเคราะห์ แก้ปัญหา และลงมือปฏิบัติ ทักษะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 3 ประการ ได้แก่

1. ความสามารถนำเข้าสู่บทเรียน คือ การกระตุ้นความสนใจ เชื่อมโยงความรู้เดิมกับความรู้ใหม่ ใช้กิจกรรม เช่น เพลง เกม คำทาย สถานการณ์จำลอง หรือคำถามกระตุ้นคิดที่สอดคล้องกับเนื้อหาบทเรียน และใช้เวลาไม่เกิน 10 นาที เป็นการสร้างความพร้อมและกระตุ้นความสนใจของผู้เรียน เพื่อนำไปสู่การเรียนรู้เนื้อหาใหม่

2. ความสามารถสอนหรือปฏิบัติกิจกรรม คือ การส่งเสริมให้ผู้เรียนเรียนรู้ตามจุดประสงค์ โดยมีทั้งกิจกรรมแกนหลัก และกิจกรรมทดสอบ เพื่อพัฒนาความรู้ ทักษะ และเจตคติที่มีความหลากหลายเพื่อตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคล และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้เรียนอย่างทั่วถึง เป็นการพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุตามวัตถุประสงค์การเรียนรู้

3. ความสามารถสรุปบทเรียน คือ การสะท้อนความรู้และประสบการณ์ของผู้เรียน โดยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการสรุปสาระสำคัญ ใช้กิจกรรมฝึกทักษะเสริม เช่น แบบฝึกหัด รายงาน ใบงาน หรือโครงงาน และใช้วิธีวัดผลด้วยวิธีหลากหลาย เช่น การตอบคำถาม การสังเกตพฤติกรรม หรือการใช้เครื่องมือประเมินผลเชิงคุณภาพ ช่วยสะท้อนความเข้าใจและเชื่อมโยงความรู้ที่ได้เรียนมา

ทักษะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เป็นความสามารถที่ครูจำเป็นต้องพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีทั้งการนำเข้าสู่บทเรียนที่น่าสนใจ การจัดกิจกรรมที่หลากหลาย และการสรุปบทเรียนที่ช่วยให้ผู้เรียนเชื่อมโยงความรู้ได้อย่างเป็นระบบ

ทักษะการประเมินผลการเรียนรู้

MSU (2001) ได้กล่าวถึง การประเมินผลการเรียนรู้ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน

1. ขั้นวางแผน: กำหนดและแยกแยะผลการเรียนรู้อย่างชัดเจน ตัวอย่างเช่น ผลการเรียนรู้ที่เกี่ยวกับการแสดงความสามารถของนักเรียน กับผลการเรียนรู้ที่ต้องการวัดความรู้ของนักเรียน

2. เลือกวิธีการประเมินให้เหมาะสมกับผลการเรียนรู้: เลือกวิธีกาประเมินให้ ตรงกับเป้าหมาย เช่น การประเมินความสามารถของนักเรียนโดยการเขียนบรรยาย และใช้เกณฑ์การประเมิน (Rubrics)

3. วิเคราะห์ผลการประเมิน: การวิเคราะห์ผลการประเมินและการรายงานผลมี ความสำคัญต่อกระบวนการประเมิน เพราะการวิเคราะห์ผลการประเมินจะทำให้ได้ข้อมูลไปสู่การวางแผนพัฒนาผู้เรียน

4. การตัดสินหรือการตรวจสอบผลการประเมิน: ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนที่สำคัญ เพราะผลการประเมินจะไม่มีค่าหาไม่ถูกนำไปใช้ และผลการประเมินไม่สามารถตัดสินได้หรือไม่สามารถนำไปเป็นข้อมูลในการปรับปรุงกิจกรรมการเรียนการสอนได้ ถือว่าการประเมินล้มเหลวจากที่กล่าวมา

สำนักทดสอบทางการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (ม.ป.ป.) (2551) กล่าวถึง การวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 มี 3 ประการ ดังนี้

1. Assessment for learning เป็นการประเมินเพื่อสนับสนุนการเรียนการสอนในชั้นเรียน เชื่อมการประเมินและการเรียนการสอนเข้าด้วยกันแนวคิดของการประเมินเพื่อการเรียนรู้ ดังนี้

1.1 ประเมินในห้องเรียนในขณะที่จัดการเรียนการสอน

1.2 ครู และนักเรียนมีปฏิสัมพันธ์กันสูง ผ่านคาถามให้คิด ฟังอย่างตั้งใจ และให้คาตอบเพื่อสะท้อนความคิดออกมา

1.3 นักเรียน ครู และผู้ปกครองรู้ถึงสิ่งที่ต้องเรียนรู้และผลสำเร็จที่เกิดขึ้น

1.4 ครูให้ผลย้อนกลับ (Feedback) เกี่ยวกับคุณภาพของงานที่ทำ รวมถึงการที่จะปรับปรุงให้ดีขึ้น

1.5 นักเรียนและ ครู มีส่วนเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจในการผ่านขึ้นไปเรียน ในระดับต่อไป

2. Assessment as learning เป็นการใช้การประเมินเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้เชื่อมการเรียนการสอนกับหลักสูตร แนวคิดของการประเมินเพื่อการเรียนรู้ มีดังนี้

2.1 นักเรียน ใช้ผลการประเมินมาพัฒนาการเรียนรู้ของตน

2.2 นักเรียนใช้เครื่องมือประเมินเป็นหลักฐานหรือแนวทางในการเรียนรู้ของตนเอง

2.3 นักเรียนและครูช่วยกันจัดทาเป้าหมายการเรียนรู้

3. Assessment of learning เป็นการประเมินเพื่อใช้ในการตัดสินผลว่าเกิดการเรียนรู้บรรลุมาตรฐานการเรียนรู้ในหลักสูตรเพียงใด แนวคิดของการประเมินการเรียนรู้ มีดังนี้

3.1 ครูใช้สารสนเทศจากการประเมินเพื่อติดตามความก้าวหน้า และวางแผนการปรับปรุงพัฒนา

3.2 ครูใช้ผลการประเมินในการตัดสินผลการเรียนรู้ ปรึกษาหารือเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับมาตรฐานในโรงเรียนและระหว่างโรงเรียน

3.3 ครูใช้ผลการประเมินจากกิจกรรมแต่ละวัน เพื่อตรวจสอบความก้าวหน้าของนักเรียน

ผการัตน์ ใยทอง (2559, น. 14) กล่าวถึง การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ หมายถึง กระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลและตัดสินคุณค่าจากการวัดพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน และตรวจสอบคุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครูด้วยเครื่องมือการวัดและประเมินผลที่หลากหลาย และเหมาะสม สอดคล้องกับพฤติกรรมที่มุ่งวัดและเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้ ซึ่งข้อมูล ที่ได้จากการวัดจะนำมาประเมินผลความก้าวหน้า จุดเด่น จุดด้อยของนักเรียนที่จะต้องพัฒนา และปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ของครู

วิโรจน์ ลิ่วคงสถาพร และจุฑามาส สรุปราษฎร์ (2560) กล่าวถึง การประเมินเพื่อการเรียนรู้เป็นการประเมินเพื่ออาศัยข้อมูลสารสนเทศในการวินิจฉัยปัญหาการจัดการเรียนการสอน ผู้สอนวางแผนการเรียนในขั้นต่อไปเพื่อให้บรรลุตามมาตรฐานตัวชี้วัด โดยกำหนดข้อมูลที่มีคุณค่าดังนี้

1. การให้ข้อมูลกระตุ้นการเรียนรู้ (Feed-up) เป็นการให้ข้อมูลพื้นฐานของการ เรียนรู้ ซึ่งได้แก่ จุดประสงค์ วิธีการ กระบวนการ สื่อ แหล่งการเรียนรู้ และภาระงาน ตลอดจน วิธีการวัดและเกณฑ์การประเมินผลที่ผู้สอนต้องแจ้งให้ผู้เรียนทราบก่อนที่จะเริ่มสอนเพื่อให้ผู้เรียน มีแรงจูงใจ

2. การให้ข้อมูลย้อนกลับ (Feed back) เป็นการให้ข้อมูลย้อนกลับเกี่ยวกับผล การเรียนรู้ของผู้เรียน คุณภาพของผลงาน พฤติกรรม คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมอันพึงประสงค์ระหว่างและภายหลังที่ผู้เรียนได้ปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ จุดแข็งและจุดอ่อนที่ต้องการปรับปรุง แก้ไขตนเอง

3. การให้ข้อมูลเพื่อการเรียนต่อยอด (feed- forward) เป็นการให้ข้อมูลภายหลังการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียน ได้เรียนรู้เพิ่มเติมด้วยตนเอง โดยเน้นการชี้แนะแนวทางและวิธีการเรียนรู้ที่เหมาะสมแก่ผู้เรียนเป็นรายบุคคล เพิ่มแรงบันดาลใจในการเรียนรู้ให้กำลังใจผู้เรียนและเสริมพลังของการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้ทบทวนตนเองและสามารถนำไปพัฒนาการเรียนรู้ต่อไป

เฉลิมพล สุปัญญาบุตร (2562, น. 60) ได้กล่าวถึง การวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้เชิงรุก หมายถึง กระบวนการตรวจสอบผลการเรียนรู้และพัฒนาการต่าง ๆ ของผู้เรียน ตามมาตรฐานการเรียนรู้ของหลักสูตรในสภาพที่สอดคล้องกับความสามารถที่แท้จริงของผู้เรียน เพื่อนำผลไปปรับปรุงการเรียนการสอนให้ผู้เรียนบรรลุผลตามคุณภาพการศึกษาที่กำหนดไว้ และใช้เป็นข้อมูลสำหรับตัดสินผลการเรียน ประกอบด้วย 1) มีความรู้ความเข้าใจหลักการวัด และประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริง 2) สามารถออกแบบวิธีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ อย่างหลากหลายเหมาะสมกับเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนรู้ 3) สามารถสร้างและหาคุณภาพ เครื่องมือวัดและประเมินผล และนำเครื่องมือวัดและประเมินผลไปใช้อย่างถูกต้องเหมาะสม 4) สามารถวัดและประเมินผลได้สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้และเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนตามที่หลักสูตรกำหนด 5) ประเมินผลจากการปฏิบัติจริงและผู้เรียนได้ประเมินตนเอง และ 6) สามารถนำผลการประเมินไปใช้ในการปรับปรุงการจัดการเรียนรู้

วิลาวัณย์ จารุอริยานนท์ (2567, น. 231-232) กล่าวถึง การประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนในปัจจุบันและอนาคตได้มีการปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับสภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน และวิธีการจัดการเรียนรู้ของครู ซึ่งมีความแตกต่างหลากหลาย โดยการประเมินแนวใหม่เป็นการประเมินเพื่อมุ่งในการพัฒนาผู้เรียน โดยให้ความสำคัญกับการตัดสินผลน้อยลง ซึ่งเป็นการลดความกดดันแก่ผู้เรียน และให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการประเมินมากขึ้น โดยใช้วิธีการประเมินที่มีความหลากหลายที่ขึ้นอยู่กับบริบทของผู้เรียนและบริบทที่เกี่ยวข้อง มีความยืดหยุ่นมากขึ้นกว่าการประเมินในอดีต รวมทั้งผู้เรียนควรมีส่วนร่วมในการประเมินด้วยตั้งแต่เริ่มต้น และสามารถประเมินตนเองได้ด้วย เพราะผู้เรียน คือ เจ้าของการเรียนรู้ของตนเอง ทั้งนี้ เพื่อให้ได้ผลหรือข้อมูลที่ตรงกับสภาพความเป็นจริง ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาผู้เรียนได้อย่างแท้จริง ทั้งนี้ การประเมินการเรียนรู้จะประกอบไปด้วยการประเมินเพื่อการเรียนรู้ (Assessment for Learning) โดยเป็นการประเมินรายทาง (Formative Assessment) ที่ส่งผลให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูลอย่างต่อเนื่อง ระหว่างนักเรียนและครูเกี่ยวกับความก้าวหน้าของนักเรียนไปสู่ผลลัพธ์ของผู้เรียนที่ระบุอย่างชัดเจน ข้อมูลการประเมินไม่ได้ใช้เพื่อวัตถุประสงค์ในการให้คะแนน แต่ช่วยให้ครูเข้าใจจุดแข็ง และความต้องการการเรียนรู้ของนักเรียนแต่

ละคน ส่วนการประเมินผลการเรียนรู้ (Assessment of Learning) เป็นการประเมินเชิงสรุป (Summative Assessment) เพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการเรียนรู้ของนักเรียน เพื่อใช้ในการตัดสินเกี่ยวกับผลการเรียนและผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน เมื่อสิ้นสุดคาบหรือภาคเรียนของการจัดการเรียนรู้ หลักสำคัญ คือ ครูต้องคำนึงถึงผู้เรียนเป็นหลัก โดยเลือกใช้รูปแบบการประเมินที่เหมาะสมกับ ผู้เรียนและสภาพแวดล้อมของการเรียนรู้ เช่น การจัดการเรียนรู้แบบเรียนรวม การจัดการเรียนรู้ส่วนบุคคล

พิชิต ฤทธิ์จรูญ (2566, น.7-8/7-9) กล่าวถึง กระบวนการประเมินเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ มีขั้นตอน ดำเนินการ ดังนี้

1. ขั้นการวิเคราะห์จุดประสงค์การเรียนรู้ ในการจัดการเรียนรู้ผู้สอนจะต้องกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ ซึ่งเป็นผลลัพธ์การเรียนรู้ เพื่อเป็นเป้าหมายในการเรียนรู้ของผู้เรียน และการจัดการเรียนรู้ของผู้สอน ซึ่งเป็นสิ่งที่ผู้สอนคาดหวังว่า จะให้เกิดขึ้นจากการจัดการเรีย นรู้ และการเรียนรู้ของผู้เรียน ดังนั้น ในการวัดประเมินการเรียนรู้ ผู้สอนจึงต้องวิเคราะห์จุดประสงค์การเรียนรู้เพื่อกำหนดประเด็นการวัดประเมินการเรียนรู้ การกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้กับประเด็นการวัดประเมินการเรียนรู้ จึงต้องสอดคล้องสัมพันธ์กัน หรืออาจกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่าเมื่อกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ไว้อย่างไร ก็ต้องวัดประเมินดูว่าสิ่งนั้นเกิดขึ้นหรือไม่ อย่างไร

2. ขั้นการวางแผนการจัดการเรียนรู้ควบคู่กับการประเมินการเรียนรู้ จากผลการวิเคราะห์จุดประสงค์การเรียนรู้ ผู้สอนต้องวางแผนการจัดการเรียนรู้โดยออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ให้ตอบสนองต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน และบรรลุจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในขณะเดียวกันก็ต้องออกแบบและวางแผนการประเมินการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับประเด็นการวัดประเมินที่มีความชัดเจน กำหนดวิธีการและเครื่องมือในการวัดประเมินให้เหมาะสมครอบคลุมและหลากหลาย รวมทั้งกำหนดช่วงระยะเวลาของการวัดประเมินให้เหมาะสมและเป็นประโยชน์ต่อการใช้ผลการวัดประเมินเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ การออกแบบและวางแผนการวัดประเมินควบคู่ไปกับวางแผนการจัดการเรียนรู้ จะช่วยให้ผู้สอนได้คิดและกำหนดสารสนเทศ ที่ต้องการจากการวัดประเมินไว้ล่วงหน้า และมองเห็นการใช้ประโยชน์จากสารสนเทศดังกล่าวเพื่อการปรับปรุงพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของผู้สอนและการเรียนรู้ของผู้เรียน

3. ขั้นการกำหนดเทคนิควิธีการและสร้างเครื่องมือวัดประเมินการเรียนรู้ จากแผนการวัดประเมินการเรียนรู้ในขั้นที่ 2 ผู้สอนควรกำหนดเทคนิควิธีการและเตรียมจัดหาและสร้างเครื่องมือวัดประเมินให้มีคุณภาพ ครอบคลุมและพร้อมที่จะนำมาใช้ในการวัดประเมินการเรียนรู้เทคนิควิธีและเครื่องมือวัดประเมินการเรียนรู้ มีหลายวิธีดังนี้

3.1 การวัดประเมินด้วยวิธีการสื่อสารส่วนบุคคล เป็นวิธีการติดต่อสื่อสารและแลกเปลี่ยนข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และตอบสนองต่อจุดมุ่งหมายการเรียนรู้ที่หลากหลายระหว่างผู้สอนและผู้เรียน โดยให้ความสนใจข้อมูลสารสนเทศของผู้เรียนเป็นรายบุคคลและรายกลุ่ม

3.2 การวัดประเมินด้วยแบบทดสอบ เป็นวิธีการวัดประเมนผลการเรียนรู้ที่มุ่งวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชาต่าง ๆ ซึ่งผู้สอนส่วนใหญ่นิยมใช้แบบทดสอบ 2 ประเภท คือ แบบทดสอบประเภทเขียนตอบ ได้แก่ แบบอัตนัยหรือความเรียงแบบเติมคำให้สมบูรณ์ แบบตอบสั้น และแบบทดสอบประเภทเลือกตอบ ได้แก่ แบบถูก-ผิด แบบจับคู่ และแบบหลายตัวเลือก

3.3 การวัดประเมินจากการปฏิบัติ (performance assessment) เป็นการประเมินผลจากการลงมือปฏิบัติจริงของผู้เรียนเกี่ยวกับกระบวนการปฏิบัติงาน (process) และผลงานหรือผลผลิต (product) ที่เกิดจากการปฏิบัติงาน เพื่อมุ่งตรวจสอบทักษะความสามารถของผู้เรียนด้านต่าง ๆ

3.4 การประเมินตามสภาพจริง (authentic assessment) เป็นการประเมินการเรียนรู้ของผู้เรียนจากพฤติกรรม เน้นการตรวจสอบการแสดงออกของผู้เรียนจากผลงานหรือผลของกิจกรรมที่ผู้เรียนคิดทำโดยตรง

4. ขั้นการดำเนินการประเมินการเรียนรู้ เพื่อให้ได้ข้อมูลสารสนเทศที่ครอบคลุมและเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงพัฒนาการเรียนรู้ ผู้สอนควรมีการประเมินทั้งก่อนการจัดการเรียนรู้ใน ขณะจัดการเรียนรู้ และหลังการจัดการเรียนรู้ โดยใช้เทคนิควิธีและเครื่องมือในการประเมิน ดังที่กล่าวไว้แล้วในขั้นที่ 3 โดยส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้เรียนได้มีบทบาทร่วมในการประเมินการเรียนรู้ของตนเองและนำผลการประเมินไปใช้เพื่อปรับปรุงพัฒนาการเรียนรู้ของตนเองด้วย ซึ่งผู้สอนต้องอธิบายจุดมุ่งหมายของการเรียนรู้ งานหรือกิจกรรมที่มอบหมายให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และปฏิบัติ วิธีการประเมินตามสภาพจริง อาจใช้วิธีการสังเกต และจดบันทึก การสัมภาษณ์การประเมินจากการปฏิบัติ การประเมินจากแฟ้มสะสมงาน (portfolio assessment) การใช้แบบตรวจสอบรายการ และแบบมาตรประมาณค่า รวมทั้งกระตุ้นจูงใจ เสริมสร้างนิสัยการมีวินัย และสร้างแรงบันดาลใจในการใฝ่เรียนรู้และสู้งานการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

5. ขั้นการใช้ผลการประเมินให้เกิดคุณค่าและคุ้มค่า หลังการประเมินในแต่ละช่วงของการจัดการเรียนรู้ ผู้สอนต้องนำผลการประเมินมาใช้ให้เกิดคุณค่าอย่างคุ้มค่าต่อการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนและการปรับปรุงพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของผู้สอน โดยใช้ผลการประเมินเพื่อวางแผนกา ร จัดการเรียนรู้ เพื่อปรับปรุงพัฒนาการเรียนรู้ เพื่อตัดสินผลการเรียนรู้และรายงานผลการเรียนรู้ต่อผู้ปกครองและผู้เกี่ยวข้อง

ที่กล่าวมาสรุปได้ว่า ทักษะการประเมินผลการเรียนรู้ หมายถึง ความสามารถในการวางแผน เลือกใช้เทคนิค และเครื่องมือที่หลากหลายสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายการเรียนรู้ ดำเนินการเก็บรวบรวม และวิเคราะห์ข้อมูลผลการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ ตลอดจนตัดสินผลและใช้ข้อมูลดังกล่าวเพื่อปรับปรุงพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนและการจัดการเรียนการสอนให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ ประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 3 ประการ คือ

1. ความสามารถวัดและประเมินผลเพื่อการพัฒนา (Assessment for Learning) คือ การประเมินเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ในชั้นเรียน มีลักษณะสำคัญ เช่น ปฏิสัมพันธ์ครู-นักเรียน การให้ผลย้อนกลับ และนักเรียนมีส่วนร่วมเพื่อช่วยให้การเรียนรู้พัฒนาอย่างต่อเนื่องเป็นการประเมินที่ช่วยให้ครูเข้าใจความต้องการเฉพาะบุคคล

2. ความสามารถวัดและประเมินผลเพื่อการเรียนรู้ (Assessment as Learning) คือ การประเมินที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการประเมินตนเองและการเรียนรู้ของตนเองโดยใช้ผลการประเมินเป็นแนวทางพัฒนาผู้เรียน กับเป้าหมายการเรียนรู้

3. ความสามารถวัดและประเมินผลเพื่อสรุปผล (Assessment of Learning) คือ การประเมินผลสัมฤทธิ์อย่างยืดหยุ่นและเหมาะสมกับบริบทผู้เรียน โดยตัดสินว่าผู้เรียนบรรลุผลตามมาตรฐานหรือไม่ในช่วงท้ายของการเรียนการสอน

ทักษะการจัดการชั้นเรียน

Weber (1982) กล่าวถึง การจัดการในชั้นเรียนว่ามีลักษณะเป็นกระบวนการ เช่นเดียวกับการเรียนการสอน และกิจกรรมอื่น ๆ กระบวนการจัดการในชั้นเรียน มี 4 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 การกำหนดเป้าหมายสภาพที่พึงปรารถนา (Specifying Desirable Classroom Conditions) การจัดการในชั้นเรียนที่มีประสิทธิภาพ คือ การทำให้ชั้นเรียนอยู่ในสภาพที่มีการ เรียนรู้สูงสุด โดยเริ่มต้นจากความคิดและความรู้สึกของครูว่า สภาพบรรยากาศแบบใดที่ครูต้องการอยากให้เป็น ครูจะต้องมองให้แจ่มชัด ซึ่งสภาพที่ครูต้องการจะสะท้อนให้เห็นปรัชญาของตนเองการที่ครูกำหนดเป้าหมาย 2 ประการ คือ

1. ครูจะไม่หลงทาง

2. ครูจะมีพฤติกรรมที่มุ่งไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้ และสามารถประเมินผลได้

ขั้นตอนที่ 2 การวิเคราะห์สภาพชั้นเรียน ในปัจจุบัน (Analyzing Existing Classroom Conditions) เป็นการเปรียบเทียบและจำแนกระหว่าง “ชั้นเรียนในอุดมคติ” และ “ชั้นเรียนในความเป็นจริง” ตามแนวทางดังนี้

1. ความชัดแย้งระหว่างสภาพชั้นเรียน ปัจจุบันกับสภาพห้องเรียนที่พึงปรารถนา ครูจะต้องรวบรวมแล้วตัดสินใจว่า อะไรที่จะต้องได้รับความสนใจในทันทีทันใด อะไรที่ต้องจับตาดู จัดลำดับเหตุการณ์ แล้วติดตามดูจนถึงขั้นสุดท้าย

2. ปัญหาที่มีศักยภาพสูง อาจเกิดขึ้นได้ถ้าครูมีมาตรการในการป้องกันปัญหาไม่ดีพอ

3. สภาพที่ดีที่ปรากฏในชั้นเรียน เป็นสภาพที่ควรดำรงรักษาไว้ให้มีอยู่ตลอดไป

ขั้นตอนที่ 3 การเลือกวิธีการจัดการในชั้นเรียน (Selecting and Utilizing Managerial Strategies) เมื่อวิเคราะห์สภาพชั้นเรียนที่เป็นอยู่แล้ว ครูจะพบว่าจำเป็นต้องใช้เทคนิคของการจัดการในชั้นเรียน ต้องเลือกวิธีการอย่างระมัดระวังและมีประสิทธิภาพสูงสุด ตรงตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ซึ่งอาจเป็น การแก้ปัญหา การป้องกันปัญหา หรือการดำรงสภาพที่พึงปรารถนาให้คงอยู่

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินผลวิธีการจัดการในชั้นเรียน (Assessing Managerial Effectiveness) ดังนี้

1. พฤติกรรมของครู จะพิจารณาพฤติกรรมการจัดการในชั้นเรียนที่ครูกำลังใช้อยู่กับพฤติกรรมการจัดการในชั้นเรียน ที่ครูต้องการใช้ แล้วประเมินว่าวิธีการที่ครูใช้อยู่นั้นเป็นไปตามที่คาดหวังหรือไม่

2. พฤติกรรมของเด็ก พิจารณาจากพฤติกรรมของเด็ก ที่แสดงออกมาในสภาพจริงว่าเป็นไปตามที่ดาดหวัง (สภาพที่พึงปรารถนา) หรือไม่ โดยมีจุดเน้นที่ความแตกต่างของพฤติกรรมที่เขากำลังทำอยู่และสิ่งที่คาดหวังว่าเขาจะทำ

3. ข้อมูลพฤติกรรมของครูและเด็ก รวบรวมจาก 3 แหล่ง คือ ครูเด็ก และบุคคลภายนอก

Jones, & Jones (1990) กล่าวถึง การจัดการในชั้นเรียนควรมีองค์ประกอบที่สำคัญดังนี้

1. การจัดการในชั้นเรียน ควรมีพื้นฐานที่ความเข้าใจงานวิจัยในปัจจุบัน ทฤษฎีการจัดการในชั้นเรียน และจิตวิทยาพัฒนาการเด็ก

2. การจัดการในชั้นเรียน ขึ้นอยู่กับการสร้างความสัมพันธ์ทางบวกระหว่างครู กับเด็ก และเด็กกับเด็ก จะช่วยให้ครูสามารถค้นพบวิธีการ และช่วยให้เข้าใจความต้องการของเด็ก

3. การจัดการในชั้นเรียนที่มีประสิทธิภาพ เกี่ยวข้องกับวิธีสอนของครูที่ช่วย ให้เด็กเรียนรู้ได้ดีที่สุด ด้วยการตอบสนองเด็กเป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่ม

4. การจัดการในชั้นเรียน เกี่ยวข้องกับการใช้องค์กร และวิธีการจัดการของ กลุ่มที่ช่วยให้เด็กมีพฤติกรรมการทำงานสูงสุด

5. การจัดการในชั้นเรียน เกี่ยวข้องกับความสามารถในการแนะแนวและการปรับพฤติกรรมอย่างเหมาะสม

Gary D. Borich (1994) กล่าวถึง การจัดการในชั้นเรียนเกี่ยวข้องกับ ทักษะหลายด้านที่แตกต่างกัน ซึ่งเกี่ยวข้องกับ การจัดห้องเรียน การสร้างข้อตกลงในชั้นเรียน การตอบสนองการประพฤติผิดของเด็ก การดูแลเด็กในการดำเนินกิจกรรม การเลือกรางวัลและแรงเสริมทางบวก รวมทั้งการปฏิบัติตามตารางกิจกรรมประจำวัน เพื่อดูแลเด็กอย่างเหมาะสม เด็กเกิดการเรียนรู้จากสภาพแวดล้อมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

อารณ์ ใจเที่ยง (2546, น. 239 - 240) กล่าวถึง หลักการการบริหารจัดการห้องเรียน ได้ดังนี้

1. การจัดห้องเรียนควรให้ยืดหยุ่นได้ตามความเหมาะสม ห้องเรียนควรเป็นห้องใหญ่หรือกว้างเพื่อสะดวกในการโยกย้ายโต๊ะ เก้าอี้ จัดรูปแบบต่าง ๆ เพื่อประโยชน์ในการเรียนการสอน

2. ควรจัดห้องเรียนเพื่อสร้างเสริมความรู้ทุกด้านโดยจัดอุปกรณ์ในการทำกิจกรรมหรือหนังสืออ่านประกอบที่น่าสนใจไว้ตามมุมห้องเพื่อนักเรียนจะได้ค้นคว้าทากิจกรรมควรคิดอุปกรณ์รูปภาพและผลงานไว้เพื่อให้เกิดการเรียนรู้

3. ควรจัดห้องเรียนให้มีสภาพแวดล้อมที่ดี ได้แก่ สภาพแวดล้อมทางกายสติปัญญาอารมณ์และสังคม

4. ควรจัดห้องเรียน เพื่อเสริมสร้างลักษณะนิสัยที่ดีงาม ห้องเรียนจะน่าอยู่ก็ตรงที่นักเรียนรู้จักรักษาความสะอาด

5. ควรจัดห้องเรียน เพื่อสร้างเสริมประชาธิปไตยโดยครูอาจดำเนินการดังนี้

5.1 จัดให้นักเรียนเข้ากลุ่มทางานโดยให้มีการหมุนเวียนกลุ่มกันไป เพื่อให้ได้ฝึกการทำงานร่วมกับผู้อื่น

5.2 จัดที่นั่งของนักเรียนให้สลับที่กันเสมอ เพื่อให้ทุกคนได้มีสิทธิที่จะนั่งในจุดต่าง ๆ ของห้องเรียน

6. ควรจัดห้องเรียนให้เอื้อต่อหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ฉะนั้นปัจจุบันเน้นการจัดการเรียนการสอนโดยให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และใช้กระบวนการสอนต่าง ๆ

วชิราภรณ์ คำคล้าย (2551, น. 25) กล่าวถึง องค์ประกอบของการจัดการชั้นเรียน ประกอบด้วย 5 ด้าน คือ 1) การจัดสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ 2) การดำเนินการสอนอย่างเป็นระบบ 3) การจัดกิจกรรมให้นักเรียนประสบความสำเร็จ 4) การสร้างวินัยในชั้นเรียน และ 5) การคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลเป็นตัวแปรตาม

วิชัย มานะพิมพ์ (2556, น. 93) กล่าวถึง การจัดการชั้นเรียน ครูผู้สอนต้องมีแผนในการจัดการชั้นเรียน ประกอบไปด้วย 3 องค์ประกอบ 1) การจัดการชั้นเรียนเพื่อส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ 2) การจัดการชั้นเรียนด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ เช่นแสง สี อุณหภูมิ การจัดที่นั่งเรียน จัดสภาพภายในห้องเรียน ไม่ว่าจะเป็นป้ายนิเทศ มุมความรู้ เป็นต้น และ 3) การจัดการชั้นเรียนทางด้านจิตวิทยา เช่น การกำหนดกฎระเบียบของห้องเรียน ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับ นักเรียน นักเรียนกับนักเรียน เป็นต้น การจัดการชั้นเรียน เป็นการปฏิบัติ และกลยุทธ์ที่ใช้เพื่อจัดระเบียบในชั้นเรียน เป็นงานในหน้าที่ของผู้สอนที่จะต้องรับผิดชอบ ดำเนินการในการจัดระบบหรือ กิจกรรมต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน ในด้านการจัดการชั้นเรียนเพื่อส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ และทางด้านจิตวิทยา

จินตนา ศิริธัญญารัตน์ และนันท์นภัส นิยมทรัพย์ (2561, น. 21-22) กล่าวถึงแนวคิดและหลักการในการจัดการชั้นเรียนเป็นเรื่องจกาการจัดการทางกายภาพและสัมพันธภาพซึ่งล้วนต้องอาศัยหลักการแนวคิด ทฤษฎีทางจิตวิทยามาเป็นรากฐานในการหาวิธีปฏิบัติที่เหมาะสมให้ครอบคลุมหลักการในการจัดการชั้นเรียนตาม 5 ประเด็นดังต่อไปนี้

1. สร้างสัมพันธภาพที่ดีระหว่างครูกับนักเรียน นักเรียนกับนักเรียน กระทำได้โดย

1.1 แสดงชื่อนักเรียน เรียก ขาน ติดห้อง

1.2 แสดงความดูแลห่วงใย แสดงอารมณ์ดี มีอารมณ์ขัน

1.3 ให้ชั้นเรียนร่วมในการตัดสินใจบางกรณี ร่วมลงมือทำงานกับนักเรียน

2. กำหนดกฎ ระเบียบ กิจวัตร และกระบวนการ กระทำได้โดย

2.1 วางกฎ คือ ข้อตกลงเบื้องต้นเพื่อป้องกันความเสียหายต่อชีวิตและทรัพย์สิน ระเบียบ คือแนวปฏิบัติ โดยรวมคือความคาดหวังโดยทั่วไปในการอยู่ร่วมกัน ควรติดไว้บริเวณห้อง

2.2 บอกให้รู้ถึงกิจวัตร คือความคาดหวังที่ไม่ได้เขียนขึ้น ซึ่งปฏิบัติเป็นประจำในชั้นเรียน

2.3 กำหนดกระบวนการ ความคาดหวังเพื่อทำกิจกรรมเฉพาะอย่าง

3. จัดการด้วยตนเอง กระทำได้โดย

3.1 ดำเนินการตัดสินให้ข้อสรุปอย่างเป็นธรรม ทุกคนเท่าเทียมกัน ยุติธรรม

3.2 ให้นักเรียนได้เป็นส่วนหนึ่งของชั้น เข้มงวดตรวจสอบตนเอง

3.3 ให้นักเรียนรับรู้ว่าครูและเพื่อนในห้องเป็นมิตร ไม่เบียดเบียน ไม่ก่อความเดือนร้อนให้ผู้อื่น

3.4 เป็นไปตามข้อตกลง เป็นไปด้วยดี

3.5 เป็นแบบมืออาชีพ คือรู้กฎระเบียบ รู้หน้าที่ รู้เวลาและทำด้วยตนเองโดยไม่ต้องเตือน

4. รักษาพฤติกรรมที่เหมาะสมของนักเรียน กระทำได้โดย

4.1 กำกับดูแลพฤติกรรม ใช้สายตา เดินท่ามกลางนักเรียน

4.2 ป้องกันดีกว่าควบคุม กำหนดกฎเกณฑ์ตั้งแต่วันแรก ๆ และสร้างความชัดเจนกับนักเรียนว่าพฤติกรรมไม่เหมาะสมจะได้รับผลอย่างไร

4.3 ลดการหยุดชะงักในชั้นเรียน สร้างภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียน ขจัดวัสดุที่ดึงความสนใจ

5. ใช้แรงจูงใจ กระทำได้โดย

5.1 แสดงออกที่ดี สนใจนักเรียนพูด

5.2 แสดงความคิดเห็นด้านบวกต่อกิจกรรมของนักเรียน

5.3 ไวต่อการสังเกตเห็นสิ่งที่ดีและสิ่งที่ควรปรับปรุง

5.4 ให้ข้อมูลย้อนกลับที่คลอบคลุม บ่อย และเฉพาะเจาะจง

5.5 ให้การเสริมแรง ทั้งวาจา ท่าทาง และสิ่งของ

สุวดี อุปปินใจ และพูนชัย ยาวิราช (2562) กล่าวถึง การจัดการชั้นเรียนยุคดิจิทัลจึงควรยึดหลักการการจัดการเรียนรู้เพื่อจะพัฒนาทักษะที่จำเป็นเหล่านี้ได้นั้น มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ทางสถานศึกษาจะต้องปรับเปลี่ยนวิธีการจัดการเรียนรู้ โดยมุ่งเน้นการส่งเสริมการคิด และการเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติจริง โดยมีเงื่อนไขหรือสถานการณ์ที่มีความใกล้เคียงกับสภาพความเป็นจริงในการดำรงชีวิตอยู่ในโลกปัจจุบันให้มากที่สุด โดยคำนึงถึงความสามารถสำหรับการรู้ดิจิทัลสามารถแบ่งเป็น 3 ส่วนที่สำคัญ ได้แก่ ใช้ (Use) เข้าใจ (Understand) และสร้าง (Create) ใช้ (Use) หมายถึง ความคล่องแคล่วทางเทคนิคที่จำเป็นในการใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต ทักษะและความสามารถที่เกี่ยวข้องกับคำว่า “ใช้” ครอบคลุมตั้งแต่เทคนิคขั้นพื้นฐาน คือ การใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ เช่น โปรแกรมประมวลผลคำ (Word processor) เว็บเบราว์เซอร์ (Web browser) อีเมล และเครื่องมือสื่อสารอื่น ๆ สู่เทคนิคขั้นสูงขึ้นสาหรับการเข้าถึงและการใช้ความรู้ เช่น โปรแกรมที่ช่วยในการสืบค้นข้อมูลหรือ เสิร์ชเอนจิน (Search engine) และฐานข้อมูลออนไลน์ รวมถึงเทคโนโลยีอุบัติใหม่ เช่น Cloud computing เข้าใจ (Understand) คือ ชุดของทักษะที่จะช่วยผู้เรียนเข้าใจบริบทและประเมินสื่อดิจิทัล เพื่อให้สามารถตัดสินใจเกี่ยวกับอะไรที่ทำและพบบนโลกออนไลน์ จัดว่าเป็นทักษะที่สำคัญและที่จำเป็นที่จะต้องเริ่มสอนเด็กให้เร็วที่สุดเท่าที่พวกเค้าเข้าสู่โลกออนไลน์ เข้าใจยังรวมถึงการตระหนักว่าเทคโนโลยีเครือข่ายมีผลกระทบต่อพฤติกรรมและมุมมองของผู้เรียนอย่างไร มีผลกระทบต่อความเชื่อและความรู้สึกเกี่ยวกับโลกรอบตัวผู้เรียนอย่างไร เข้าใจยังช่วยเตรียมผู้เรียนสำหรับเศรษฐกิจฐานความรู้ที่ผู้เรียนพัฒนาทักษะการจัดการสารสนเทศเพื่อค้นหา ประเมิน และใช้สารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อติดต่อสื่อสาร ประสานงานร่วมมือ และแก้ไขปัญหา สร้าง (Create) คือ ความสามารถในการผลิตเนื้อหาและการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพผ่านเครื่องมือสื่อดิจิทัลที่หลากหลาย การสร้างด้วยสื่อดิจิทัลเป็นมากกว่าแค่การรู้วิธีการใช้โปรแกรมประมวลผลคำหรือการเขียนอีเมล แต่มันยังรวมความสามารถในการดัดแปลงสิ่งที่ผู้เรียนสร้างสำหรับบริบทและผู้ชมที่แตกต่างและหลากหลาย ความสามารถในการสร้างและสื่อสารด้วยการใช้ Rich media เช่น ภาพ วิดีโอ และเสียง ตลอดจนความสามารถในการมีส่วนร่วมกับ Web 2.0 อย่างมีประสิทธิภาพและรับผิดชอบ เช่น Blog การแชร์ภาพและวิดีโอ และ Social media รูปแบบอื่น ๆ

ที่กล่าวมาสรุปได้ว่า ทักษะการจัดการชั้นเรียน หมายถึง ความสามารถในการจัดกระบวนการ กิจกรรม และสภาพแวดล้อมในห้องเรียน ทั้งด้านกายภาพ และจิตวิทยา เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพ โดยมุ่งสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ กำหนดกฎระเบียบที่

ชัดเจน และพัฒนาความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูกับนักเรียน ประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 5 ประการ คือ

1. ความสามารถกำหนดเป้าหมายที่พึงประสงค์ คือ ความสามารถในการกำหนดเป้าหมายและสภาพที่พึงปรารถนาของชั้นเรียนอย่างชัดเจน กำหนดกฎ ข้อตกลง แนวปฏิบัติที่ชัดเจนและสมเหตุสมผล วิเคราะห์สภาพชั้นเรียนปัจจุบันเปรียบเทียบกับสภาพที่คาดหวัง เลือกวิธีการ กลยุทธ์ในการจัดการชั้นเรียนที่เหมาะสม ประเมินผลวิธีการจัดการชั้นเรียนทั้งจากพฤติกรรมครู และนักเรียน

2. ความสามารถจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพ คือ การจัดพื้นที่ให้ยืดหยุ่น เหมาะสมกับกิจกรรมการเรียนรู้ จัดแสง สี อุณหภูมิ การจัดที่นั่งเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ จัดมุมกิจกรรม สื่อการเรียนรู้ อุปกรณ์ส่งเสริมการค้นคว้า จัดป้ายนิเทศ และพื้นที่แสดงผลงานนักเรียน

3. ความสามารถสร้างบรรยากาศทางจิตวิทยา คือ การสร้างความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างครูกับนักเรียนและระหว่างนักเรียนด้วยกัน สร้างบรรยากาศที่ปลอดภัย อบอุ่น เป็นมิตร ส่งเสริมค่านิยมประชาธิปไตย และการทำงานร่วมกัน

4. ความสามารถจูงใจและการเสริมแรง คือ การใช้คำชม การให้รางวัล และการเสริมแรงทางบวกอย่างเหมาะสม การให้ข้อมูลย้อนกลับที่สร้างสรรค์และเฉพาะเจาะจง สร้างแรงจูงใจภายในและความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมที่ท้าทายและเหมาะสมกับความสามารถของนักเรียน

5. ความสามารถบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการชั้นเรียน คือ การส่งเสริมการใช้ (Use) เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างเหมาะสม มีความเข้าใจ (Understand) และประเมินสื่อดิจิทัล สร้างสรรค์ (Create) เนื้อหาและการสื่อสารผ่านเครื่องมือดิจิทัล และการใช้เทคโนโลยีในการส่งเสริมวิธีการจัดการเรียนรู้

ทักษะการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้

Bill Gates (1999) กล่าวถึง การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการศึกษา

1. การเรียนนำมาใช้ได้มีเฉพาะในห้องเรียน ในโลกยุคปัจจุบันคนสามารถที่จะเรียนได้จากแหล่งความรู้ที่หลากหลาย โดยเฉพาะทางด่วนข้อมูล (Information superhighway) ซึ่งกำลังจะมีบทบาท และมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการจัดการศึกษาของมนุษย์

2. ผู้เรียนมีความแตกต่างระหว่างบุคคล Bill Gates ได้อ้างทฤษฎีวิชาการศึกษาที่ว่าเด็กแต่ละคนมีความแตกต่างกัน จึงจำเป็นจะต้องจัดการเรียนการสอน ให้สอดคล้องกับ ความแตกต่างระหว่างบคคล เพราะเด็กแต่ละคนมีความรู้ความเข้าใจ ประสบการณ์ และการมองโลกแตกต่างกัน

3. การเรียนที่ตอบสนองความต้องการรายคน การศึกษาที่สอนเด็กจำนวนมากโดย รูปแบบที่จัดเป็นรายชั้นเรียน ในปัจจุบันไม่สามารถที่จะตอบสนองความต้องการของเด็กเป็นรายคนได้ แต่ด้วยอำนาจและประสิทธิภาพของเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ การเรียนตามความต้องการ ของแต่ละคน ซึ่งเป็น

ความฝันของนักการศึกษามานานแล้วนั้น สามารถจะเป็นจริงได้โดยมีครูคอยให้การดูแล ช่วยเหลือแนะนำ

4. การเรียนโดยใช้สื่อประสม ในอนาคตห้องเรียนทุกห้องจะมีสื่อประสมจากเครือข่ายคอมพิวเตอร์ที่เด็กสามารถเลือกเรียนเรื่องต่าง ๆ ได้ตามความต้องการ

5. บทบาทของทางด่วนข้อมูล กับการสอนของครู ด้วยระบบเครือข่ายทางด่วนข้อมูลจะทำให้ได้ครูที่สอนเก่งจากที่ต่าง ๆ มากมายมาเป็นต้นแบบ และสิ่งที่ครูสอนนั้นแทนที่จะใช้กับเด็กเพียงกลุ่มเดียว ก็สามารถสร้าง Web site ของตนขึ้นมาเพื่อเผยแผ่ จะช่วยในการปฏิวัติการเรียนการสอนได้มาก

6. บทบาทของครูจะเปลี่ยนไป ครูจะมีหลายบทบาทหน้าที่ เช่น ทำหน้าที่เหมือนกับครูฝึกของนักศึกษาคอยช่วยเหลือให้คำแนะนำ เป็นเพื่อนของผู้เรียน เป็นทางออกที่สร้างสรรค์ให้กับเด็ก และเป็นสะพานการสื่อสารที่เชื่อมโยงระหว่างเด็กกับโลก ซึ่งอันนี้ก็คือบทบาทที่ยิ่งใหญ่ของครู

7. ความสัมพันธ์ระหว่าง นักเรียน ครู และผู้ปกครอง จะใช้ระบบทางด่วนข้อมูลคอมพิวเตอร์ ช่วยเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่าง นักเรียน ครู และผู้ปกครอง เช่น การส่ง E-mail จากครูไปถึงผู้ปกครอง

Strayer University (2021) กล่าวถึง การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลมีประโยชน์มากมายต่อการจัดการเรียนการสอนและการศึกษาในยุคปัจจุบัน สรุปได้ดัง

1. ผู้เรียนมีแรงจูงใจในตนเอง การเรียนรู้โดยใช้เครื่องมือดิจิทัลและเทคโนโลยีจะทำให้ผู้เรียน มีส่วนร่วมและสนใจในการพัฒนาฐานความรู้ของตนเองมากขึ้น เพราะเป็นการเรียนแบบโต้ตอบและ น่าจดจำมากกว่าหนังสือเรียนที่มีการบรรยายเพียงอย่างเดียว และยังมีกิจกรรมที่น่าสนใจมากกว่าการ ศึกษาแบบเดิมช่วยให้ผู้เรียนมีแรงจูงใจในระหว่างกระบวนการเรียนรู้ ผู้เรียนสามารถค้นหาข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับเรื่องที่กำลังเรียนรู้ เล่นเกมการศึกษาที่เสริมสร้างบทเรียนหรือทำงานกับเนื้อหาขั้นสูงและ ยังสามารถเชื่อมต่อกับการสื่อการเรียนรู้ได้ดียิ่งขึ้น

2. สร้างแนวทางใหม่ในการเรียนรู้สำหรับผู้เรียน ผู้เรียนแต่ละคนมีเส้นทางการเรียนรู้และรูปแบบการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน ผู้เรียนบางคนเรียนด้วยภาพในขณะที่บางคนชอบเรียนรู้ผ่านเสียง ระบบการเรียนรู้แบบดิจิทัลมีตัวเลือกและทรัพยากรมากมายสามารถปรับเปลี่ยนในแบบที่ผู้เรียนต้องการได้หลายวิธีเหมาะกับความต้องการของผู้เรียนแต่ละคน ผู้เรียนที่เก่งกว่ามาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดไว้สามารถเรียนรู้เพื่อบรรลุศักยภาพสูงสุดของตัวเองได้ การเข้าถึงเทคโนโลยีที่ไม่จำเป็นต้องเปิดเผยตัวตนทำให้ผู้เรียนสามารถทดลองวิธีการเรียนรู้แบบใหม่ ๆ ผ่านการลองผิดลองถูกเพื่อดูว่ามีกลยุทธ์อื่น ๆ ที่จะช่วยให้เรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้นหรือไม่

3. เสริมสร้างทักษะในการกำกับตัวเองในการเรียนรู้ เครื่องมือและเทคโนโลยีการเรียนรู้ช่วยให้ผู้เรียนสามารถระบุสิ่งที่ต้องการเรียนรู้ ค้นหาและใช้แหล่งข้อมูลออนไลน์ การใช้ข้อมูลในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น และประเมินผลการเรียนรู้ได้ด้วยตัวเอง การใช้คำถามแบบปลายเปิดจะช่วยเรื่องการ จินตนาการและตรรกะการเรียนรู้ ซึ่งจะช่วยพัฒนาทักษะการคิดด้านต่าง ๆ เช่น การอย่างมีวิจารณญาณการคิดวิเคราะห์ซึ่งเป็นพื้นฐานสำหรับการพัฒนาเหตุผลเชิงวิเคราะห์ และพัฒนาทักษะการตัดสินใจในการแก้ไขปัญหาปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างสร้างสรรค์

4. พัฒนาความรับผิดชอบของผู้เรียน ระบบการศึกษาแบบดิจิทัลทำให้การประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนแต่ละคนมีความโปร่งใสและให้ข้อมูลมากขึ้นด้วยการตรวจสอบประสิทธิภาพแบบเรียลไทม์และรายงานผลที่สร้างขึ้นโดยอัตโนมัติ ช่วยให้ผู้เรียนสามารถวัดผลการปฏิบัติงานอย่างละเอียดและหาแนวทางแก้ไขในส่วนที่เกี่ยวข้องกับตัวเองและสามารถกำกับตนเองได้ การเรียนรู้ทางออนไลน์จะทำให้ผู้เรียนได้รับข้อมูลที่ดีที่สุดในการค้นคว้าหัวข้อและรับข้อมูลที่เป็นประโยชน์จากการเรียกดูข้อมูลออนไลน์

5. สร้างความมีวินัยและทักษะการจัดการเวลา ทักษะการจัดการเวลาเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการประสบความสำเร็จในการเรียนแบบดิจิทัล ทักษะเหล่านี้มีความสำคัญในทุก ๆ ด้านของชีวิตตั้งแต่การรักษาสมดุลระหว่างชีวิตการทำงานไปจนถึงการทำโครงการให้เสร็จก่อนวันครบกำหนด การเรียนแบบดิจิทัลจะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจวิธีการเรียนรู้ที่ดีที่สุดและใช้วิธีการเหล่านั้นในช่วงเวลาที่ดีที่สุดการสร้างทักษะการบริหารเวลาผู้เรียนจะได้รับการเตรียมพร้อมสำหรับความสำเร็จทั้งในด้านส่วนตัว และด้านอาชีพ

6. พัฒนาทักษะการเขียนและการสื่อสาร ผู้เรียนจะเรียนรู้วิธีการเขียนในแบบที่สามารถเข้าใจได้อย่างชัดเจนซึ่งจะเป็นแนวทางสำหรับการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ การสื่อสารผ่านคำพูดที่เป็นลายลักษณ์อักษรเป็นศาสตร์และศิลป์ เพราะการสื่อสารที่ไม่เห็นหน้าหรือการได้ยินเสียงอาจเป็นเรื่องง่าย ที่จะเข้าใจหรือสับสนในการตอบโต้ ผู้เรียนสามารถพัฒนาทักษะการเขียนและการสื่อสารเพื่อการถามคำถามเฉพาะเพื่อให้ได้คำตอบที่ต้องการ และสร้างข้อโต้แย้งที่น่าสนใจผ่านภาษาเขียน รวมถึงการเรียนรู้มารยาทผ่านห้องเรียนออนไลน์สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงและการทำงานได้

7. การเสริมสร้างทักษะการรู้ดิจิทัล การเรียนรู้แบบดิจิทัลสามารถช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้และการสอนได้ในทุกสาขาวิชา ทำให้ผู้เรียนเกิดความคุ้นเคยกับเครื่องมือและซอฟต์แวร์ใหม่ ๆ ได้ฝึกฝนทักษะทางเทคนิคที่จำเป็นในงานด้านต่าง ๆ และการแก้ไขปัญหาทั่วไปส่งผลให้ผู้เรียนได้พัฒนา ทักษะการรู้ดิจิทัลในระดับที่จำเป็นในโลกดิจิทัลที่เพิ่มมากขึ้นในปัจจุบัน

8. ส่งเสริมการสอนทักษะอาชีพที่สำคัญ การแนะนำเทคโนโลยีให้กับผู้เรียนตั้งแต่อายุยังน้อยสามารถสอนทักษะอาชีพที่สำคัญที่จำเป็นต่อความสำเร็จในโลกดิจิทัลได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งทักษะในการเขียนซึ่งเป็นทักษะที่มีความสำคัญที่สุด ดังนั้น แนวทางการจัดรูปแบบการเรียนการสอน การใช้

ซอฟต์แวร์และการรู้วิธีการวิจัยอย่างมีประสิทธิภาพถือเป็นทักษะที่จำเป็นสำหรับการประกอบอาชีพในอนาคต

9. เพิ่มความน่าเชื่อถือและประสิทธิผลของครูผู้สอน การใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีดิจิทัลและการจัดการข้อมูล ช่วยให้ครูสามารถรวบรวมข้อมูลและตีความข้อมูลต่าง ๆ รวมถึงจากการบ้านหรือการจัดส่งผลงานของผู้เรียนเพื่อการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนในประเด็นต่าง ๆ รวมถึงในด้านการจัดการเรียนการสอนจากการใช้ข้อมูลได้อย่างมีประสิทธิภาพผลและประสิทธิผล

10. การติดตามความก้าวหน้า การเรียนรู้แบบดิจิทัลช่วยให้ทราบถึงจุดแข็งและจุดอ่อนของผู้เรียนแต่และคนสามารถติดตามความก้าวหน้าของผู้เรียน ครูผู้สอนจะมีบันทึกการทำงานของผู้เรียนทางออนไลน์ที่และสามารถตรวจสอบการมีส่วนร่วมของผู้เรียนได้ ตัวอย่างเช่น ครูผู้สอนจะสามารถดูได้ว่าผู้เรียนเข้าร่วมการสัมมนาทั้งหมดของผู้เรียนหรือไม่ ดังนั้น ผู้สอนจะสามารถติดต่อกับผู้เรียนเพื่อเสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหาในการเรียนได้

11. ส่งเสริมการสื่อสารระหว่างครูและผู้ปกครอง การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้จะเพิ่มโอกาสมากขึ้นที่ผู้ปกครองและครูจะเชื่อมต่อกัน การใช้บล็อกสำหรับห้องเรียนสามารถช่วยให้ผู้ปกครองเห็นสิ่งที่บุตรหลานเรียนรู้ในแต่ละวัน ตัวเลือกแอปพลิเคชันหรือซอฟต์แวร์ช่วยให้ครูสามารถรายงานพฤติกรรมของผู้เรียนได้ทันที่เพื่อแจ้งให้ผู้ปกครองทราบแบบเรียลใหม่ว่าเกิดอะไรขึ้นตลอดทั้งวันรวมถึงตัวเลือกสำหรับกล่องแชทการส่งข้อความโต้ตอบแบบทันทีและรูปแบบการสื่อสารอื่น ๆ

กระทรวงศึกษาธิการ (2550) กำหนดขอบข่ายงานของสถานศึกษาด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีทางการศึกษา ดังนี้

1. จัดให้มีการร่วมกันกำหนดนโยบาย วางแผนในเรื่องการจัดหาและพัฒนา สื่อการเรียนรู้และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาของสถานศึกษา

2. พัฒนาครูและบุคลากรในสถานศึกษา ในเรื่องเกี่ยวกับการพัฒนาสื่อการ เรียนรู้ และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา พร้อมทั้งให้มีการจัดตั้งเครือข่ายทางวิชาการ ชมรมวิชาการ เพื่อ เป็นแหล่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา

3. พัฒนาและใช้สื่อและเทคโนโลยีทางการศึกษา โดยมุ่งเน้นการพัฒนาสื่อ และเทคโนโลยีทางการศึกษาที่ให้ข้อเท็จจริงเพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ ๆ เกิดขึ้น โดยเฉพาะหาแหล่ง สื่อที่เสริมการจัดการศึกษาของสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ

4. พัฒนาห้องสมุดของสถานศึกษาให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา และชุมชน

5. นิเทศ ติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากรในการจัดหาผลิตใช้และพัฒนาสื่อและเทคโนโลยีทางการศึกษา

พูนภัทรา พูลผล (2554, น. 59) กล่าวถึง การนำเทคโนโลยีทางการศึกษาไปใช้เพื่อเตรียมผู้เรียนสู่ ความเป็นพลเมืองโลก ด้วยการวางแผนการนำเทคโนโลยีมาช่วยในการอำนวยความสะดวกที่จะเป็น แหล่งเชื่อมความรู้มารวมไว้เป็นแหล่งเรียนรู้ร่วมกัน สามารถเชื่อมโยงองค์ความรู้จากทั่วโลก โดยการนำเทคโนโลยีมาใช้เป็นสื่อในการจัดการเรียนการสอน การวิเคราะห์และสังเคราะห์องค์ความรู้เป็น แหล่งของสื่อและนวัตกรรมการสอน การเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้โดยผ่านเครื่องมือสื่อสารทางด้านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ทางด้านเครือข่ายโทรศัพท์มือถือหรือเทคโนโลยีอื่น ๆ เพื่อให้ผู้เรียนมีความพร้อมในการเป็นพลเมืองโลก

พีระวัตร จันทกูล (2559, น. 25-26) กล่าวถึง เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารว่ามีความสำคัญต่อการศึกษาและการจัดการเรียนรู้อย่างยิ่งโดยเฉพาะในศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นโรคดิจิทัลนั้น มุ่งเน้นทักษะที่จำเป็นของผู้เรียน ได้แก่ ทักษะด้านการใช้ชีวิต (life skills) ทักษะด้านการเรียนรู้ Z ส่งไปให้ P (Learning Skills) และทักษะเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT Skills) เพื่อให้สามารถสนองตอบความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียนได้ อันจะเป็นการช่วยให้ครูผู้สอนสามารถพัฒนาผู้เรียนได้เต็มตามศักยภาพ เพราะเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สามารถที่จะช่วยให้ผู้เรียนเข้าถึงการเรียนรู้ได้โดยง่ายทำให้เกิดการเรียนรู้ได้อย่างรวดเร็ว และ เรียนรู้ได้อย่างกว้างขวาง และในแง่ของการบริหารงานวิชาการ การจัดการเรียนการสอน การแก้ปัญหาเกี่ยวกับการเรียนการสอน เช่น ปัญหาผู้เรียน ปัญหาด้านเนื้อหา ปัญหาด้านเวลา ปัญหาเรื่องระยะทาง และปัญหาผู้สอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เอมมิกา วชิระวินท์ และสินชัย จันทร์เสม (2563, น. 20-22) กล่าวถึง แนวทางการประยุกต์ใช้สื่อเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อ การเรียนรู้ออนไลน์ สามารถแบ่งตามลักษณะของ กิจกรรมการจัดการเรียนรู้ได้ คือ

1. ด้านการการติดต่อสื่อสารและบริหารจัดการชั้นเรียน สามารถใช้งาน Google classroom, Google drive, Line, และ Padlet ได้ โดยเครื่องมือเหล่านี้ ครูสามารถบริหารจัดการและกำหนดสิทธิ์ให้นักเรียนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้อย่างเหมาะสม ซึ่งเครื่องมือแต่ละชนิดนั้นมีข้อดีและข้อจำกัดแตกต่างกัน โดยจะได้มีการนำเสนอรายละเอียดของเครื่องมือต่าง ๆ ในบทต่อไป

2. การใช้ในการนำเข้าสู่บทเรียนและการวัดประเมินผล โดยสามารถใช้งานประเภทเกมแบบทดสอบต่าง ๆ ที่มีความน่าสนใจ ตื่นเต้น กระตุ้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ เช่น Kahoot, Plickers, Google form และPadlet เป็นต้น โดยครูสามารถประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับนักเรียนตามบริบทต่าง ๆ เช่น หากนักเรียนมีความพร้อมในด้านอุปกรณ์ก็สามารถใช้ Kahoot ได้ แต่หากไม่พร้อมก็สามารถใช้ Plickers ซึ่งมีเพียงครูที่ต้องมีอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ก็เพียงพอแล้ว

3. การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อสร้างสื่อการเรียนรู้ เราสามารถใช้เทคโนโลยี ดิจิทัลเป็นเครื่องมือในการพัฒนาสื่อนวัตกรรมการเรียนรู้ต่าง ๆ ทั้งด้านการออกแบบกราฟิกการพัฒนามัลติมีเดีย โดยเฉพาะสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เช่น หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ อินโฟกราฟิกเว็บไซต์ รวมถึงเกมการศึกษาต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี โดยในปัจจุบันมีโปรแกรมออนไลน์ต่าง ๆ ที่สามารถนำไปใช้ในการสร้างสื่อการเรียนรู้ เช่น หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ วิดีโอ รวมถึง สื่อปฏิสัมพันธ์อื่น ๆ ได้มากมาย เช่น PowToon, Piktochart และ Story Jumper เป็นต้น

4. ใช้เป็นเครื่องมือในการอภิปราย นำเสนอและแสดงผลงาน มีสื่อออนไลน์ เช่น สื่อสังคมออนไลน์ รวมถึงเว็บไซต์ที่สามารถนำมาใช้เพื่อเป็นเครื่องมือในการอภิปรายระดมความคิดเห็นของชั้นเรียน เป็นแหล่งที่ใช้นำเสนอผลงานของนักเรียนตลอดจนแสดงนิทรรศการออนไลน์ต่าง ๆ มากมาย เช่น YouTube, Padlet และ Google site ซึ่งนักเรียนสามารถชมผลงานเพื่อน แลกเปลี่ยนความคิดเห็นต่าง ๆ ได้แสดงความสามารถของตนเอง และได้แรงจูงใจในการสร้างสรรค์ผลงานของตนให้มีคุณภาพดี

นวลพรรณ ไชยมา (2568, น. 83) กล่าวถึง การใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนรู้แบบดิจิทัลมีคุณค่าและประโยชน์มากมายทั้งต่อผู้เรียน ผู้สอน ผู้ปกครอง และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา โดยมีเป้าหมายเพื่อ ส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 โดยเฉพาะอย่างยิ่งทักษะด้านการเรียนรู้ซึ่งเป็นทักษะสำคัญที่จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตัวเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต และทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ ได้แก่ การกำกับและนำพาตัวเอง ความรับผิดชอบ ความมีวินัย การบริหารและจัดการเวลา ทักษะการรู้ดิจิทัล รวมถึงทักษะด้านการคิด การแก้ปัญหา และการ ตัดสินใจ ซึ่งเป็นการเตรียมความพร้อมให้กับผู้เรียนออกไปสู่ตลาดแรงงานและการประกอบอาชีพได้ในอนาคต

ที่กล่าวมาสรุปได้ว่า ทักษะการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ หมายถึง ความสามารถในการเลือกใช้และประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ เพื่อส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อความแตกต่างระหว่างบุคคล พัฒนาทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 และสนับสนุนการจัดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยครอบคลุมทั้งการออกแบบการเรียนรู้ การสื่อสาร การวัดและประเมินผลการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 5 ประการ คือ

1. ความสามารถเลือกและใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม คือ การเลือกใช้เครื่องมือ หรือแพลตฟอร์มดิจิทัลให้สอดคล้องกับเป้าหมายการเรียนรู้ เนื้อหาสาระ และกระบวนการเรียนการสอน ใช้สื่อประสมและสื่อโต้ตอบเพื่อกระตุ้นความสนใจและมีส่วนร่วมของผู้เรียน พิจารณาบริบทการเรียนรู้ ทรัพยากรที่มีอยู่ และข้อจำกัดต่าง ๆ ในการเลือกใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสม

2. ความสามารถออกแบบการเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยี คือ การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้แบบผสมผสาน (Blended Learning) หรือการเรียนรู้แบบออนไลน์ สร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นและปรับตามความต้องการของผู้เรียน

3. ความสามารถพัฒนาทักษะดิจิทัลของผู้เรียน คือ การส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อ (Media Literacy) และความรู้ดิจิทัล (Digital Literacy) พัฒนาการสืบค้นข้อมูล วิเคราะห์ และใช้เทคโนโลยีในการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ

4. ความสามารถสื่อสารและการมีส่วนร่วมผ่านเทคโนโลยี คือ การใช้เครื่องมือดิจิทัลสื่อสารกับนักเรียน ผู้ปกครอง และเครือข่ายวิชาชีพ ใช้แพลตฟอร์มสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน

5. ความสามารถใช้เทคโนโลยีเพื่อการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ คือ การใช้เครื่องมือเทคโนโลยีดิจิทัลในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ทั้งการประเมินเพื่อการเรียนรู้ (Assessment for Learning) และการประเมินผลการเรียนรู้ (Assessment of Learning) วิเคราะห์ข้อมูลการเรียนรู้เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงการสอน ใช้เทคโนโลยีในการประเมินตามสภาพจริง (Authentic Assessment) และการประเมินแบบหลายมิติ ที่สอดคล้องกับทักษะในศตวรรษที่ 21

การจัดการเรียนการสอนแบบคละชั้น

ความหมายของการจัดการเรียนรู้แบบคละชั้น

การจัดการเรียนรู้แบบคละชั้นเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง สำหรับโรงเรียนขนาดเล็กที่กำลังประสบปัญหาเกี่ยวกับ การจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ มีนักวิชาการและนักการศึกษาทั้งในประเทศและต่างประเทศได้ให้ความหมาย ของการจัดการเรียนรู้แบบคละชั้นไว้หลายทัศนะ

Stuart (2006, p. 22) ได้ให้ความหมายของการจัดการเรียนรวมแบบคละชั้นว่า หมายถึง การจัดการเรียนการสอน โดยรวมเอานักเรียนทุกคนเรียนด้วยกัน นักเรียนที่มีความต้องการพิเศษจะมีส่วนร่วมใน การศึกษาทั่วไป ในชั้นนักเรียนจะมีช่วงอายุ ความสามารถทางวิชาการ ความสนใจแตกต่างกัน การเรียนการสอน จะสอนตามความสามารถที่หลากหลายด้วยการออกแบบการสอนที่กระตุ้นให้ผู้เรียนเรียนรู้จากการทำกิจกรรมที่มีความหมาย

Peterson (2015 อ้างถึงใน แสวง ทอนศรี, 2556, น. 40) ได้ให้ความหมายของการ จัดการเรียนรวมแบบคละชั้นว่า หมายถึง การจัดระบบการศึกษาสำหรับเด็กทุกน เป็นการเรียนรวมโดยแท้จริง เนื่องจากเป็นการจัดการเรียนการสอนขึ้นเพื่อให้นักเรียนที่มีระดับความสามารถที่หลากหลายมาเรียนรวมกัน เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้ตามระดับความสามารถของตนเอง เป็นการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งสู่การเรียนรวม

สุรางค์ โคว้ตระกูล (2542) ได้ให้ความหมายของการ จัดการเรียนรวมแบบคละชั้นว่า การเรียนการสอนในชั้นเรียนคละชั้นเป็นความท้าทายสำหรับครู เพราะต้องบริหารเวลาและเนื้อหาให้เหมาะสมกับผู้เรียนที่มีความแตกต่างกัน แต่ในขณะเดียวกันก็ช่วยสร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสามารถเรียนรู้จากกันและกันได้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2551, น. 2) ได้ให้ความหมายการจัดการชั้นเรียนแบบ คละชั้น เป็นการดำเนินการจัดชั้นเรียนที่นำนักเรียนต่างชั้น ต่างกลุ่มอายุและต่างความสามารถมาเรียนรู้พร้อมกัน ในห้องเดียวโดยมีครูคนเดียวจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เต็มตามศักยภาพ

ฆนัท ธาตุทอง (2552, น. 273) ให้ความหมายว่า การจัดการเรียนรู้แบบคละชั้นเป็นการดำเนินงาน และการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยจัดการห้องเรียนในลักษณะที่มีนักเรียนต่างกัน ต่างกลุ่ม ต่างสามารถ เรียนรู้อยู่ร่วมกันเหตุผลและความจ าเป็นของการจัดการชั้นเรียนแบบคละชั้น

ทิศนา แขมมณี (2555) ให้ความหมายว่า ว่าการเรียนการสอนแบบคละชั้นเป็นรูปแบบที่ครูต้องออกแบบกิจกรรมให้เหมาะสมกับผู้เรียนหลายระดับชั้นในเวลาเดียวกัน ครูจึงต้องใช้วิธีสอนที่ยืดหยุ่น เน้นการเรียนรู้แบบร่วมมือ และให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการสร้างความรู้ ซึ่งช่วยส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์และการทำงานเป็นกลุ่ม

ที่กล่าวมาสรุปได้ว่า การจัดการเรียนรู้แบบคละชั้นเป็นรูปแบบที่มีความสำคัญ เนื่องจากช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ร่วมกันในหลายระดับชั้น เกิดการพัฒนาทักษะทางสังคม การคิดวิเคราะห์ และการทำงานเป็นกลุ่ม โดยครูผู้สอนจำเป็นต้องมีการจัดการที่ยืดหยุ่น ใช้กลยุทธ์การบูรณาการและการเรียนรู้เชิงโครงงานเพื่อให้ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้และประยุกต์ใช้ได้จริง ดังนั้น การสอนแบบคละชั้นแม้จะเป็นความท้าทาย แต่ก็เป็นแนวทางที่ส่งเสริมการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพและเหมาะสม

แนวคิดหลักการจัดการเรียนรู้แบบคละชั้น

การจัดการเรียนการสอนแบบคละชั้นเป็นการจัดการเรียนรู้ที่มีนักเรียนต่างชั้นต่างวัยต่าง ความสามารถมาเรียนรู้พร้อมกันในเวลาเดียวกัน ดังนั้น ในการจัดการเรียนรู้จึงต้องอาศัยแนวคิดหลักการที่สำคัญ ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2551, น. 3)

1. เสริมสร้างปฏิสัมพันธ์ในการเรียนรู้ร่วมกัน การมีนักเรียนแต่ละชั้นจำนวนน้อยทำให้บรรยากาศในห้องเรียนดูเหงา ๆ ไม่สนุกสนาน การเรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่มในบางโอกาสไม่ สามารถทำได้

2. การจัดการเรียนรู้ที่เต็มตามศักยภาพ ห้องเรียนแบบคละชั้นเป็นห้องเรียนแบบ ธรรมชาติที่สอดคล้องกับวิถีการดำรงชีวิตปกติ และเด็กทุกคนในโรงเรียนก็จะมีครูสอนดูแลได้ ตลอดเวลา

3. จัดกลุ่มเด็กที่มีพัฒนาการและระดับความสามารถในการเรียนรู้ที่ใกล้เคียงกันไว้ ด้วยกัน

4. จัดประสบการณ์ให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองและเรียนรู้จากผู้อื่น

1. การจัดการชั้นเรียนแบบคละชั้น การจัดชั้นเรียนแบบคละชั้น เป็นรูปแบบการบริหารจัดการที่นำนักเรียนหลายชั้นมาเรียนรู้พร้อมกัน เพื่อให้การบริหารจัดการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สถานศึกษาควรคำนึงถึงองค์ประกอบต่อไปนี้

1.1 การจัดครูเข้าสอน การจัดครูเข้าสอนสำหรับชั้นเรียนแบบคละชั้น ควรคำนึงถึงข้อมูลพื้นฐาน ภูมิหลังของครูและเหตุผล ในการเลือกครูเข้าสอน โดยพิจารณาว่าจะจัดครูเข้าสอนอย่างไร มีเหตุผลใด จึงจัดเช่นนั้น มีข้อดี / ข้อเสีย ของการเลือกครูเข้าสอนนักเรียนแต่ละห้องอย่างไร โดยพิจารณาถึงความรู้ ทักษะและสมรรถนะ ตลอดจนเจต คติที่จำเป็นของครูในการจัดการเรียนรู้แบบคละชั้น ดังนี้

1.1.1 ด้านความรู้ ครูผู้สอนในห้องเรียนแบบคละชั้น ซึ่งมีนักเรียนต่างกลุ่มอายุต่างความสามารถเรียนรวมในห้องเดียวกัน ครูจึงควรมีความรู้ในเรื่องต่อไปนี้

1) เทคนิคการจัดชั้นเรียนแบบคละชั้น ประกอบด้วย

1.1) วิธีการหลากหลายในการจัดชั้นเรียน เช่น การจัดกลุ่มทั้งชั้นกลุ่มย่อย การจับคู่ การท างาน รายบุคคล และความรู้เกี่ยวกับเกณฑ์ในการจัดกลุ่มย่อย

1.2) การจัดกิจวัตรประจำวันด้านการเรียนรู้ที่ทำให้เด็กคุ้นเคยจนสามารถเรียนรู้ต่อเนื่องได้ แม้ครูไม่อยู่ ในชั้น เช่น การควบคุมกำกับโดยนักเรียนการใช้สื่อที่มีอยู่เพื่อให้นักเรียนเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง และเป็นกลุ่ม

1.3) วิธีการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพสูงตามธรรมชาติของแต่ละรายวิชา

1.4) รู้วิธีการสอนที่หลากหลายซึ่งสามารถใช้สอนในชั้นเรียนแบบคละชั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การสอนเป็นทีม การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง การทำงานกลุ่มย่อย การสอนเป็นชั้นรวม การเรียนรู้โดยกลุ่มเพื่อน จัดกิจกรรมหมุนเวียนตามฐานอย่างเป็นระบบ

2) ความรู้เรื่องประโยชน์และผลดีของการสอนแบบคละชั้นทั้งด้านวิชาการและด้านอื่น ๆ

3) การจัดโครงสร้างหลักสูตรที่สมดุล ครอบคลุมการสอนเป็นรายวัน รายสัปดาห์ รายภาค เรียน และรายปี

4) วิธีการจัดพื้นที่ในห้องเรียน การจัดสื่อค้นคว้าและแหล่งเรียนรู้ทั้งในนอกห้องเรียน สำหรับ กลุ่มนักเรียนที่คละชั้น

5) วิธีการประเมินผลที่ปฏิบัติได้และมีประสิทธิภาพสามารถประเมินผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง สำหรับนักเรียนในชั้นเรียนที่สอดคล้องตรงตามสภาพจริงของผู้เรียน

1.1.2 ด้านทักษะและสมรรถนะ ครูผู้สอนในห้องเรียนแบบคละชั้นควรมีทักษะและสมรรถนะที่ดี

1) ทักษะในการจัดการเรียนชั้นเรียน โดยครูผู้สอนควรมอบหมายงานให้นักเรียนทุกคนได้ ท างานตามความสามารถและครูมีปฏิสัมพันธ์เชิงบวกกับนักเรียน

2) ทักษะการวิเคราะห์ระดับความสามารถของเด็กเป็นรายบุคคล

3) มีทักษะการจัดกระบวนการเรียนรู้อย่างหลากหลายที่เอื้อต่อการเรียนรู้ที่สนองตอบตาม ระดับความสามารถของผู้เรียน

4) ทักษะการจัดทำ / หาสื่อส่งเสริมสนับสนุนการเรียนแบบคละชั้น

5) ทักษะในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนที่หลากหลายตรงตามสภาพจริง

1.1.3 ด้านทัศนคติ

1) มีความเชื่อว่าการสอนแบบคละชั้นจะเกิดประโยชน์แก่เด็กทั้งด้านพัฒนาการทางสติปัญญา และการพัฒนาทางสังคมและอารมณ์

2) เชื่อมั่นว่าผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง เรียนรู้ร่วมกันได้

3) ผู้ปกครองเห็นประโยชน์ของการสอนแบบคละชั้นทั้งในด้านวิชาการและด้านอื่น นอกเหนือจากงานวิชาการ

4) การจัดการเรียนการสอนแบบคละชั้นช่วยแก้ปัญหาการขาดแคลนครู

1.1.4 ด้านการเสริมสร้างวินัยเชิงบวก การจัดการเรียนการสอนในห้องเรียนแบบคละชั้น ครูผู้สอนจะต้องสร้างระเบียบวินัยในห้องเรียนก่อน ตลอดจนกำหนดข้อตกลงในการเรียนรู้ร่วมกันและควรเริ่มต้นจากชั้นเล็กที่สุด เช่น ชั้นอนุบาลหรือประถมศึกษา ปีที่ 1 ที่มาเข้าเรียน ครูจะแนะนำชีวิตความเป็นอยู่ กิจวัตรประจำวันและการปฏิบัติกิจกรรมในห้องเรียน โดย ครูผู้สอนทั้งโรงเรียนต้องร่วมกันฝึกวินัยการเรียนรู้ในห้องเรียนแบบคละชั้น เนื่องจากห้องเรียนคละชั้น ครูจัดกิจกรรมให้นักเรียนทุกคนตามระดับความสามารถ ครูเป็นผู้ดูแล อำนวยความสะดวกให้คำแนะนำโดยหมุนเวียน ไปตามกลุ่ม ดังนั้น เด็กจึงต้องมีวินัยในตนเองและรู้จักการเรียนรู้ ค้นคว้าทั้งจากเอกสารใบงาน ใบความรู้ สื่อ ICT ต่าง ๆ ตลอดจนเรียนรู้ จากการทำงานร่วมกับนักเรียนคนอื่นหรือนักเรียนในชั้นต่างกันโดยไม่ต้องมีครูอยู่ ในกลุ่ม แนวทางการเสริมสร้างวินัยและข้อตกลงของห้องเรียน มีดังนี้

1) จัดทำระเบียบข้อตกลงโดยนักเรียนมีส่วนร่วม

2) มีจำนวนข้อไม่มากนัก

3) ใช้ภาษาที่จดจำได้ง่าย และบ่งบอกถึงพฤติกรรมที่ต้องการให้เกิด

4) ใช้ภาพประกอบมีสีสัน / เป็นคำกลอน ตัวอย่างข้อตกลงในชั้นเรียน ตัวอย่างข้อตกลงในชั้นเรียน ชั้น ป.1

2. การจัดชั้นเรียนแบบคละชั้น ชั้นเรียนแบบคละชั้นเป็นห้องเรียนที่มีเด็กต่างชั้น ต่างกลุ่มย่อย ต่างกลุ่มอายุ ความสามารถต่างกัน แต่นำมาจัดการเรียนรู้พร้อมกัน ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย เช่น การจัดกิจกรรมแบบรวมชั้น การทำงานกลุ่มย่อย การทำงานแบบคู่ การทำงานรายบุคคล การจัดกลุ่มนักเรียนในชั้นเรียนแบบคละครูควร คำนึงถึง เรื่องต่อไปนี้

2.1 พัฒนาการหรือระดับความสามารถของเด็ก การจัดชั้นเรียนแบบคละชั้นไม่ควรจัดเด็กที่มี ความสามารถต่างกันมาก ๆ มาเรียนรวมกัน เช่น ป. 1 กับ ป. 5 ควรจัดเด็กที่มีระดับพัฒนาการในการเรียนรู้ ใกล้เคียงกันมาเรียนรวมกัน เช่น ป. 1 รวมกับ ป. 2 ป.2 รวมกับ ป.3 ป. 1-3 ป.4-6 เป็นต้น

2.2 ระดับผลการเรียน ความสนใจ ความพึงพอใจในกลุ่มเพื่อนหรือภาษาถิ่นที่เด็กพูดในชีวิตประจำวัน

2.3 ปริมาณเด็กในชั้นเรียนแบบคละสัดส่วนเด็กต่อครูไม่ควรเกิน 20 คน เพื่อให้การดูแลเด็กที่ต่าง ความสามารถในการเรียนรู้สามารถท ากิจกรรมต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพ

3. การจัดบรรยากาศห้องเรียนที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้แบบคละชั้น การจัดห้องเรียนที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้แบบคละชั้น ควรคำนึงถึงองค์ประกอบสำคัญ 2 ประการ คือ การจัดสภาพแวดล้อมห้องเรียน และการจัดบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ ซึ่งมีรายละเอียดแต่ละองค์ประกอบดังนี้

3.1 การจัดสภาพแวดล้อมในห้องเรียน เป็นการจัดแบ่งพื้นที่ของห้องเรียนสำหรับจัดกิจกรรม โดย คำนึงถึงลักษณะกิจกรรมการเรียนรู้ทั้งที่เป็นกลุ่มใหญ่ กลุ่มย่อย และการเรียนรู้รายบุคคล ดังนั้น ห้องเรียนควร มีมุมหรือศูนย์การจัดกิจกรรม ดังนี้

3.1.1 มุมสงบหรือมุมทำงานเดี่ยว

3.1.2 ศูนย์ทดสอบ

3.1.3 บริเวณที่ครูใช้สอนทั้งชั้นรวมกัน

3.1.4 มุมทำงานแบบจับคู่

3.1.5 บริเวณที่จัดไว้สำหรับทำงานกลุ่มย่อย

3.1.6 ศูนย์โสตทัศนศึกษาและค้นคว้าเอกสารอ้างอิง

3.1.7 บริเวณที่ครูสอนกลุ่มย่อย

3.1.8 มีป้ายนิเทศหรือที่จัดแสดงผลงานของนักเรียน

3.2 ลักษณะของชั้นเรียน เป็นการจัดชั้นเรียนในห้องเรียนแบบคละชั้น ให้เอื้อต่อการเรียนรู้จะต้องมี ลักษณะพื้นที่ กว้างขวางพอสมควร และมีที่ว่างสำหรับครูจัดกิจกรรมให้นักเรียนได้อย่างต่อเนื่องและหลากหลาย ดังตัวอย่างผังห้องเรียนแบบคละชั้น

ตัวย่างแผนผังการจัดการเรียนรู้แบบคละชั้น ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1- 3

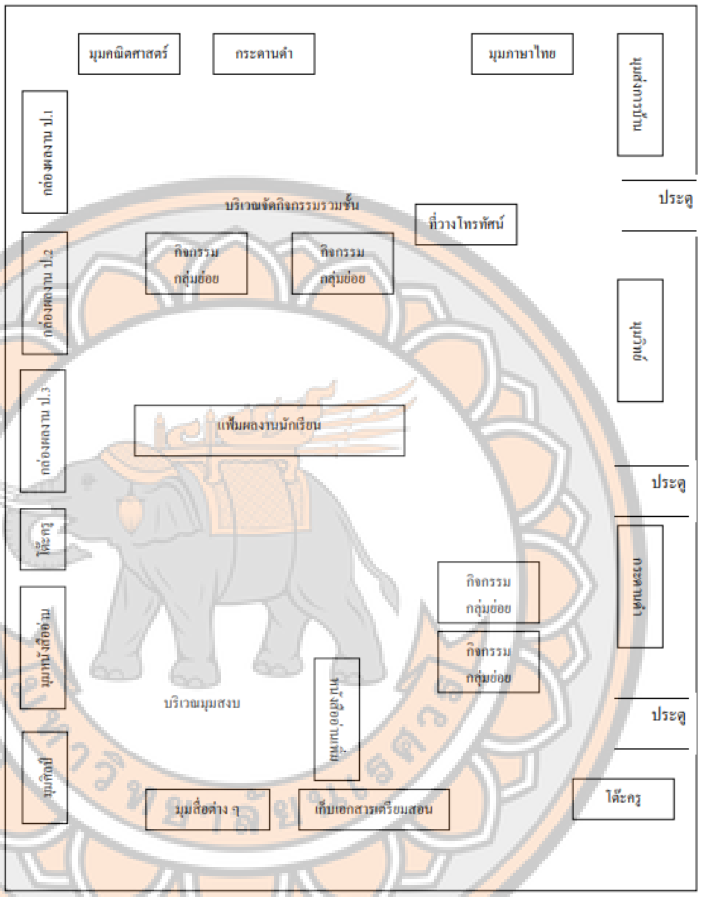

ภาพ 2 แสดงตัวย่างแผนผังการจัดการเรียนรู้แบบคละชั้น ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1- 3

3.3 จัดบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ การจัดบรรยากาศในชั้นเรียนที่ส่งเสริมการเรียนรู้สำหรับนักเรียนที่มีหลายชั้นมา เรียนรวมในห้องเรียนเดียวกัน สิ่งที่ควรคำนึงถึงเพื่อสร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ ดังนี้

3.3.1 นักเรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้

3.3.2 สร้างแรงจูงใจเมื่อเด็กเกิดความสนใจ และมีความพึงพอใจในการเรียน

3.3.3 จัดการเรียนรู้ที่ตอบสนองความแตกต่างของนักเรียน ด้านความพร้อม ความถนัด ความสนใจ ความถนัด ความเชื่อ

3.3.4 ใช้สื่อการเรียนรู้ที่หลากหลาย สอดคล้องกับหน่วยการเรียนรู้

3.3.5 จัดประสบการณ์ในการเรียนรู้ที่ท้าทายความสามารถของนักเรียน

3.3.6 ห้องเรียนสะอาด จัดเก็บสื่อ วัสดุอุปกรณ์การจัดการเรียนรู้เป็นหมวดหมู่ สะดวกต่อการนำไปใช้

3.3.7 นักเรียนมีความรู้สึกปลอดภัยและมีสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน

3.3.8 มีป้ายนิเทศ หรือที่จัดแสดงผลงานของนักเรียนที่เหมาะสม

4. การจัดตารางเรียน การจัดตารางเรียนในชั้นเรียนแบบคละชั้น สามารถจัดให้สอดคล้องกับโครงสร้าง หลักสูตรของสถานศึกษาหรือจุดเน้นของสถานศึกษาและสอดคล้องกับลักษณะการเรียนรู้แบบ คละชั้น เช่น จัดตารางเรียนช่วงเช้าเน้นการเรียนรู้ด้านภาษาและคณิตศาสตร์ ภาคบ่าย จัดตารางเรียนแบบบูรณาการเป็นหน่วยการเรียนรู้ โดยเน้นทักษะสำคัญที่เป็นทักษะร่วมในการ แสวงหาความรู้ เช่น ทักษะการคิด ทักษะการท างานร่วมกับผู้อื่น ทักษะการสื่อสาร

องค์ประกอบของทักษะการจัดการเรียนรู้แบบคละชั้น

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2551) ได้สรุปว่า ของการจัดการชั้นเรียนแบบคละชั้น คือ ครูต้องมีทักษสำคัญ 2 ประการ ดังนี้

1. ทักษะการจัดการชั้นเรียน (Classroom Management)

ในการจัดการชั้นเรียนแบบคละชั้น สิ่งสำคัญที่สุด คือ การจัดการชั้นเรียนของครู เนื่องจากห้องเรียนแบบคละชั้น มีเด็กต่างกลุ่มอายุมาจัดการเรียนรู้ด้วยกัน ครูจึงต้องฝึกนักเรียนด้านระเบียบวินัย ตลอดจนทำข้อตกลงร่วมกันในการจัดชั้นเรียน

บทบาทหลักของครูการเสริมสร้างวินัยสำหรับเด็ก ครูทั้งโรงเรียนต้องร่วมกันฝึกวินัยการเรียนรู้ในห้องเรียนแบบคละชั้น โดยเริ่มต้นจากชั้นเล็กที่สุด เช่น ชั้นอนุบาล หรือประถมศึกษาปีที่ 1 ที่เพิ่งมาโรงเรียน ครูจะแนะนำชีวิตความเป็นอยู่ กิจวัตรประจำวัน และการปฏิบัติกิจกรรมในห้องเรียน เนื่องจากห้องเรียนแบบคละชั้น ครูจัดกิจกรรมให้นักเรียนทุกคนทำตามระดับความสามารถ ครูเป็นผู้ดูแล อำนวยความสะดวก ให้คำแนะนำโดยหมุนเวียนไปตามกลุ่ม ดังนั้นเด็กจึงต้องมีวินัยในตนเอง และรู้จักการเรียนรู้ค้นคว้าทั้งจากเอกสาร ใบงาน ใบความรู้ สื่อ ICT ตลอดจนเรียนรู้จากการทำงานร่วมกับนักเรียนคนอื่น หรือนักเรียนในแต่ละชั้นต่างกัน แนวทางการเสริมสร้างวินัยและข้อตกลงของห้องเรียน เริ่มต้นโดย

1. จัดทำระเบียบและข้อตกลงของห้องเรียนโดยเด็กมีส่วนร่วม
2. จำนวนข้อไม่มาก ใช้ภาพประกอบ สีสัน คำกลอน
3. ใช้ภาษาที่จดจำได้ง่าย เช่น ตั้งใจฟังตั้งใจทำงาน มีน้ำใจและให้เกียรติผู้อื่น

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบคละชั้นในห้องเรียน ครูควรลดบทบาทการทำหน้าที่สอนโดยตรงให้น้อยลง ทำให้เด็กชั้นเรียนตามระดับความสามารถ โดยมีกิจกรรมพื้นฐานที่ใช้ดังนี้

1. กิจกรรมสอนรวมชั้น เป็นกิจกรรมเตรียมความพร้อม

2. กิจกรรมจับคู่ อาจจับคู่เด็กที่เรียนระดับชั้นเดียวกันหรือจับคู่เด็กต่างระดับชั้น

3. กิจกรรมกลุ่มย่อย ครูวิเคราะห์ความสามารถเด็กและจัดกลุ่มเด็กที่มีความสามารถใกล้เคียงกันให้ทำงานร่วมกัน

4. กิจกรรมการสอน (เพื่อนสอนเพื่อน)

5. กิจกรรมการทำงานรายบุคคล

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ดังกล่าว ทำให้เด็กแต่ละคนมีงานที่ได้รับมอบหมายตามระดับความสามารถ ความถนัด และความสนใจ ตลอดจนมีการสร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเด็กด้วยกันรู้จักเป็นผู้ให้ และผู้รับ มีวินัยในตนเอง สามารถรับผิดชอบตนเองได้เป็นอย่างดี ลักษณะการจัดกิจกรรมที่หลากหลายเช่นนี้ จึงทำให้ครูมีเวลาดูแลเด็กเป็นรายบุคคลและกลุ่มย่อยได้ครบถ้วนการเรียนรู้และทักษะที่สำคัญ

1. จัดการเรียนการสอนตามระดับความสามารถของผู้เรียนและเปิดโอกาสให้เด็กทุกคนประสบความสำเร็จ

2. สนับสนุนให้เด็กมีทัศนคติเชิงบวกต่อการเรียนรู้รวมทั้งมีความเต็มใจที่จะเรียนรู้ทดลองสิ่งใหม่ ๆ

3. จัดการเรียนรู้ที่หลากหลายสอดคล้องกับลักษณะการเรียนรู้ของเด็กที่แตกต่างกัน

4. กำหนดสภาพความสำเร็จและตัวชี้วัดสำหรับประเมินผลการเรียนรู้ที่คาดหวังเตรียมการสอนของครู เตรียมแผนการจัดการเรียนรู้ จัดหลักสูตรให้สมดุลการเตรียมหน่วยการเรียนรู้ประกอบด้วย วัตถุประสงค์การเรียนรู้ ทักษะสำคัญที่เด็กควรได้รับกระบวนการเรียนรู้ เกณฑ์การประเมิน และบันทึกของครู

เทคนิคการประเมินตนเองของครูเพื่อให้แน่ใจว่า การจัดการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ใช้เทคนิคให้เด็กเป็นผู้ลงมือทำ พูดคุยอภิปราย บันทึกผลการเรียนรู้ (DO - Talk - Record) ครูประเมินตนเองในการเตรียมแผนการสอน โดยตั้งคำถามคามตนเอง ดังนี้

1. นักเรียนได้ลงมือทำหรือฝึกปฏิบัติอะไรบ้าง

2. นักเรียนมีโอกาสพูดคุย อภิปรายเกี่ยวกับกิจกรรมที่ทำหรือไม่ ในลักษณะใด

3. นักเรียนบันทึกผลการชั้นเรียนอย่างไร การประเมินและถามตนเอง เช่นนี้ จะทำให้ครูพูดหรือสอนตรงน้อยลง แต่นักเรียนมีโอกาสเรียนรู้มากขึ้น

2. ทักษะวิเคราะห์ระดับความรู้ความสามารถของเด็กนักเรียน

2.1 ความสำคัญของการรู้จักเด็กเป็นรายบุคคล ให้แนวคิดว่า ความแตกต่างของนักเรียนแต่ละคนที่มีพื้นฐานความเป็นมาของชีวิตที่ไม่เหมือนกันหล่อหลอมให้เกิดพฤติกรรมหลากหลายโมเดลทั้งด้านบวกและด้านลบ ดังนั้นการรู้ข้อมูลที่จำเป็นเกี่ยวกับตัวนักเรียนจึงเป็น

สิ่งสำคัญ ที่จะช่วยให้ครูที่ปรึกษามีความเข้าใจนักเรียนมากขึ้น สามารถนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อคัดกรองนักเรียนเป็นประโยชน์ในการส่งเสริม การป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียนได้อย่างถูกทาง ซึ่งเป็นข้อมูลเชิงประจักษ์มิใช่การใช้ความรู้สึกหรือการคาดเดาโดยเฉพาะในการแก้ปัญหานักเรียน ซึ่งจะทำให้ไม่เกิดข้อผิดพลาดต่อการช่วยเหลือนักเรียนหรือเกิดได้น้อยที่สุด

2.2 ข้อมูลพื้นฐานของนักเรียน ครูที่ปรึกษาควรมีข้อมูลเกี่ยวกับนักเรียนอย่างน้อย 3 ด้านใหญ่ ๆ คือ

2.2.1 ด้านความสามารถ แยกเป็น ด้านการเรียน ด้านความสามารถอื่น ๆ

2.2.2 ด้านสุขภาพ แยกเป็น ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านพฤติกรรม

2.2.3 ด้านครอบครัว แยกเป็น ด้านเศรษฐกิจ ด้านการคุ้มครอง ด้านการเลี้ยงดู ด้านสังคม และด้านอื่น ๆ

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2553) ได้สรุปว่า ด้านทักษะและสมรรถนะครูผู้สอนในห้องเรียนแบบคละชั้นครูควรมีทักษะและสมรรถนะที่ดี ต่อไปนี้

1. ทักษะในการจัดการเรียนชั้นเรียน โดยครูผู้สอนควรมอบหมายงานให้นักเรียน ทุกคนได้ทำงานตามความสามารถและครูมีปฏิสัมพันธ์เชิงบวกกับนักเรียน

2. ทักษะการวิเคราะห์ระดับความสามารถของเด็กเป็นรายบุคคล

3. มีทักษะการจัดกระบวนการเรียนรู้อย่างหลากหลายที่เอื้อต่อการเรียนรู้ที่ สนองตอบตามระดับความสามารถของผู้เรียน

4. ทักษะการจัดทำ / หาสื่อส่งเสริมสนับสนุนการเรียนแบบคละชั้น

5. ทักษะในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนที่หลากหลายตรงตามสภาพจริง

แสวง ทอนศรี (2556, น. 54) กล่าวไว้ว่า ด้านทักษะและสมรรถนะครูผู้สอนในห้องเรียนแบบคละชั้นครูควรมีทักษะและสมรรถนะที่ดี ดังนี้

1. มีทักษะการจัดการที่ดี

2. สามารถจัดหาสื่อและแหล่งเรียนรู้ เพื่อสนับสนุนการสอนแบบคละชั้นโดยเฉพาะสำหรับการศึกษาด้วยตนเองของนักเรียน และการเรียนรู้โดยกลุ่มเพื่อน

อภิรัตน์ สุพิมพ์ (2562, น. 24) ได้สรุปว่า ด้านทักษะและสมรรถนะครูผู้สอนในห้องเรียนแบบคละชั้นครูควรมีทักษะและสมรรถนะที่ดี ต่อไปนี้

1. ทักษะในการจัดการเรียนชั้นเรียน โดยครูผู้สอนควรมอบหมายงานให้นักเรียน ทุกคนได้ทำงานตามความสามารถและครูมีปฏิสัมพันธ์เชิงบวกกับนักเรียน

2. ทักษะการวิเคราะห์ระดับความสามารถของเด็กเป็นรายบุคคล

3. มีทักษะการจัดกระบวนการเรียนรู้อย่างหลากหลายที่เอื้อต่อการเรียนรู้ที่ สนองตอบตามระดับความสามารถของผู้เรียน

4. ทักษะการจัดทำ / หาสื่อส่งเสริมสนับสนุนการเรียนแบบคละชั้น

5. ทักษะในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนที่หลากหลายตรงตามสภาพจริง

จากที่กล่าวมานี้สรุปได้ว่า องค์ประกอบของทักษะการจัดการเรียนรู้แบบคละชั้น หมายถึง ความสามารถของครูในการวางแผน ออกแบบ และดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ในห้องเรียนที่มีนักเรียนต่างช่วงวัยหรือต่างระดับชั้นเรียนอยู่ร่วมกัน โดยใช้แนวทางที่หลากหลายเพื่อให้เหมาะสมกับความสามารถ ความสนใจ และลักษณะเฉพาะของผู้เรียนแต่ละคน ทั้งนี้ ครูจำเป็นต้องมีทักษะสำคัญดังนี้

1. ทักษะในการจัดการเรียนชั้นเรียน คือ ความสารถในการควบคุมชั้นเรียนที่มีนักเรียนต่างวัยให้มีระเบียบ มีวินัย สร้างการเรียนรู้ร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ สร้างวินัยให้กับนักเรียน จัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับระดับความสามารถ อำนวยความสะดวก ให้คำแนะนำโดยหมุนเวียนตามกลุ่มอายุ และส่งเสริมให้นักเรียนเรียนรู้ด้วยตนเองจากแหล่งต่าง ๆ

2. ทักษะการวิเคราะห์ระดับความสามารถของเด็กเป็นรายบุคคล คือ ความสามารถในการประเมินความต้องการพื้นฐานของผู้เรียนเป็นรายบุคคล ใช้ข้อมูลในการส่งเสริมและแก้ไขปัญหาอย่างเหมาะสม

3. ทักษะการจัดกระบวนการเรียนรู้อย่างหลากหลาย คือ ความสามารถในการออกแบบกิจกรรมที่ตอบสนองต่อความแตกต่างของผู้เรียน ส่งเสริมทั้งการเรียนรู้รายบุคคล รายกลุ่ม เน้นการเรียนรู้แบบร่วมมือ และลงมือปฏิบัติจริง

4. การคัดสรรสื่อการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการเรียนแบบคละชั้น คือ ความสามารถในการคัดเลือกสื่อ แหล่งเรียนรู้ที่เหมาะกับแต่ละระดับ โดยมุ่งเน้นการเรียนรู้ด้วยตนเองและการเรียนรู้จากกลุ่มเพื่อน

5. ทักษะการวัดประเมินผลอย่างสอดคล้องกับสภาพจริงของผู้เรียน คือ ความสามารถในการใช้วิธีการและเครื่องมือที่เหมาะสมหลากหลาย เช่น การสังเกต การสัมภาษณ์ ชิ้นงาน ฯลฯ โดยสอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้และติดตาม ตรวจสอบ วัดและประเมินความรู้ ของนักเรียนในการจัดการเรียนรู้แบบคละชั้นนอกจากนี้ ทักษะการจัดการเรียนรู้แบบคละชั้นยังครอบคลุมถึงการส่งเสริมวินัยในตนเองของผู้เรียน การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ระหว่างเพื่อน การมอบหมายงานตามระดับความสามารถ ตลอดจนการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมการเรียนรู้ร่วมกัน และการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องของผู้เรียน

องค์ประกอบทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้น

การจัดการเรียนรู้แบบคละชั้นให้มีประสิทธิภาพในยุคดิจิทัลนั้น จำเป็นต้องอาศัยทักษะและองค์ความรู้ที่หลากหลายของครูผู้สอน ซึ่งไม่เพียงแต่ต้องเข้าใจหลักการสอนแบบคละชั้นเท่านั้น แต่ยังต้องสามารถประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนที่มีความแตกต่างทั้ง

ด้านอายุ พัฒนาการ และความสามารถในการเรียนรู้การศึกษาเกี่ยวกับองค์ประกอบทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาแนวทางการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพและตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนในบริบทที่มีข้อจำกัด นอกจากนี้ยังเป็นการเตรียมความพร้อมให้ผู้เรียนมีทักษะที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตและการทำงานในอนาคตที่เทคโนโลยีมีบทบาทสำคัญในทุกมิติของสังคม

จากการศึกษาข้อมูลจากหนังสือ กฎ ระเบียบ คู่มือ บทความทางวิชาการ งานวิจัยทั้งภายในและต่างประเทศ ศึกษาจากแหล่งข้อมูลออนไลน์จากอินเทอร์เน็ต ได้ข้อมูลดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2551, น. 14-15) ได้นำเสนอเกี่ยวกับเรื่องนี้ว่าจัดการเรียนรู้แบบคละชั้นนอกเหนือจากกิจกรรมที่ให้เด็กเรียนรู้ตามความแตกต่างรายบุคคลและรายกลุ่มย่อยแล้ว ครูผู้สอนที่จะใช้กิจกรรมพื้นฐานที่ช่วยให้นักเรียนได้เรียนรู้ อย่างเป็นระบบ และครูสามารถจัดกิจกรรมการเรียนได้ โดยมีการจัดดังนี้

1. กิจกรรมสอนรวมชั้น หรือการสอนทั้งชั้น (Whole Class Teaching) เป็นการสอนที่ครูทำหน้าที่ สอนโดยตรง แก่นักเรียนทั้งชั้น การสอนในลักษณะนี้ ไม่ควรใช้เวลามาก โดยเฉพาะชั้นเรียนแบบคละชั้นยิ่งต้องใช้เวลาสอนตรงน้อยลง เนื่องจากครูจะไม่สามารถดูแลนักเรียนได้ตามความต้องการของนักเรียนที่ต่างระดับชั้น และต่างความสามารถกัน ในขั้นนี้ถือเป็นกิจกรรมเตรียมความพร้อม นำเข้าสู่บทเรียน ทบทวนความรู้เดิม กิจกรรมนี้มีความสำคัญมาก เนื่องจากครูจำเป็นต้องชี้แจงกิจกรรมหลักที่จะเรียนรู้ในแต่ละวัน พร้อมทั้งมอบหมายงานให้เด็ก แต่ละกลุ่มย่อยก่อนที่เด็กจะแยกกันไปทำงานที่ได้รับมอบหมาย

2. การจัดการเรียนรู้โดยกลุ่มเพื่อน เป็นวิธีการจัดการเรียนรู้โดยให้นักเรียนเรียนรู้จากกันและกัน นักเรียนในกลุ่มย่อยอาจมาจากนักเรียนชั้นเดียวกันที่มีระดับความสามารถเดียวกันหรือเป็นนักเรียนชั้นสูงกว่า มีความสามารถมากกว่า ทำหน้าที่เป็น “ครู” ซึ่งลักษณะนี้จะเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “การสอนแบบข้ามชั้น” (Cross age teaching) การเรียนรู้โดยกลุ่มเพื่อนจำแนกได้ดังนี้

- กิจกรรมจับคู่ อาจจับคู่เด็กที่เรียนระดับชั้นเดียวกัน หรือจับคู่เด็กต่าง ระดับชั้น
- กิจกรรมกลุ่มย่อย ครูวิเคราะห์ความสามารถเด็กและจัดกลุ่มเด็กที่มี ความสามารถใกล้เคียงกันให้ทำงานร่วมกัน โดยครูจัดใบงานหรือใบกิจกรรมที่สอดคล้องกับระดับความสามารถของเด็กในแต่ละกลุ่ม
- กิจกรรมการสอนโดยกลุ่มเพื่อน (เพื่อนสอนเพื่อน) และการสอนข้าม กลุ่มอายุ
- กิจกรรมการทำงานรายบุคคล
- กิจกรรมการเรียนรู้กับครูเป็นกลุ่มย่อย

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ดังกล่าว ทำให้เด็กแต่ละคนมีงานที่ได้รับมอบหมาย ตามระดับความสามารถ ความถนัดและความสนใจ ตลอดจนมีการสร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเด็กด้วยกัน รู้จักเป็นผู้ให้ และผู้รับ มีวินัยในตนเอง สามารถรับผิดชอบตนเองได้เป็นอย่างดี ลักษณะการจัดกิจกรรมที่หลากหลายเช่นนี้ จึงทำให้ครูมีเวลาดูแลเด็กเป็นรายบุคคลและกลุ่มย่อยได้ครบถ้วน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2552, น. 11) ระบุว่า การสอนแบบคละชั้น (Multigrade Teaching) หมายถึง การจัดการเรียนรู้สำหรับเด็กต่างชั้น ต่างกลุ่มอายุ ซึ่งมีความสามารถต่างกันนำมาจัดการเรียนรู้พร้อมกันเพียงชั้นเดียวโดยมีลักษณะการจัดกิจกรรมที่ครูคนเดียวสามารถจัดกิจกรรมสอดคล้องกับระดับความสามารถของเด็กเป็นรายบุคคล หรือกลุ่มย่อย ซึ่งตรงกับแนวความคิดของการปฏิรูปการเรียนรู้ตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และชั้นเรียนทุกชั้น ย่อมมีนักเรียนที่มีระดับความสามารถแตกต่างกัน ตลอดจนมีความต้องการเรียนรู้ และลักษณะการเรียนรู้ (Leaming Styles) เฉพาะบุคคล การจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความต้องการและความสามารถของตัวนักเรียนรายบุคคล จึงจะเป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนที่มีครูสอนไม่ครบชั้น

แนวคิดหลักการจัดการเรียนรู้การสอนแบบคละชั้น

การจัดการเรียนการสอนแบบคละชั้นเป็นการจัดการเรียนรู้ที่มีนักเรียนต่างชั้นและต่างวัย ต่างความสามารถมาในการเรียนรู้พร้อมกันในเวลาเดียวกัน ดังนั้นในการจัดการเรียนรู้จึงต้องอาศัยแนวคิดหลักการที่สำคัญ ดังนี้

1. เสริมสร้างปฏิสัมพันธ์ในการเรียนรู้ร่วมกัน การมีนักเรียนแต่ละชั้นจำนวนน้อยทำให้บรรยากาศในห้องเรียนดูเหงา ๆ ไม่สนุกสนาน การเรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่มในบางโอกาสไม่สามารถทำได้

2. ด้านทักษะและสมรรถนะของครู ครูผู้สอนในห้องเรียนแบบคละชั้นควร มีทักษะและสมรรถนะที่ดี ต่อไปนี้

2.1 ทักษะในการจัดการเรียนชั้นเรียน โดยครูผู้สอนควรมอบหมายงาน ให้นักเรียนทุกคนได้ทำงานตามความสามารถและครูมีปฏิสัมพันธ์เชิงบวกกับนักเรียน

2.2 ทักษะการวิเคราะห์ระดับความสามารถของเด็กเป็นรายบุคคล

2.3 มีทักษะการจัดกระบวนการเรียนรู้อย่างหลากหลายที่เอื้อต่อ การเรียนรู้ที่สนองตอบตามระดับความสามารถของผู้เรียน

2.4 ทักษะการจัดทำ / หาสื่อส่งเสริมสนับสนุนการเรียนแบบคละชั้น

2.5 ทักษะในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนที่หลากหลาย ตรงตามสภาพจริง

3. ด้านทัศนคติของครู

3.1 มีความเชื่อว่าการสอนแบบคละชั้นจะเกิดประโยชน์แก่เด็กทั้งด้าน พัฒนาการทางสติปัญญา และการพัฒนาทางสังคมและอารมณ์

3.2 เชื่อมั่นว่าผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง เรียนรู้ร่วมกันได้

3.3 ผู้ปกครองเห็นประโยชน์ของการสอนแบบคละชั้นทั้งในด้านวิชาการ และด้านอื่นนอกเหนือจากงานวิชาการ

3.4 การจัดการเรียนการสอนแบบคละชั้นช่วยแก้ปัญหาขาดแคลนครู

4. ด้านการเสริมสร้างวินัยเชิงบวก การจัดการเรียนการสอนในห้องเรียนแบบคละชั้น ครูจะต้องสร้างระเบียบ วินัยในห้องเรียนก่อน ตลอดจนกำหนดข้อตกลงในการเรียนรู้ร่วมกันและควรเริ่มต้นจากชั้นเล็ก ที่สุด เช่น ชั้นอนุบาลหรือประถมศึกษาปีที่ 1 ที่มาเข้าเรียน ครูจะแนะนำชีวิตความเป็นอยู่ กิจวัตรประจำวันและการปฏิบัติกิจกรรมในห้องเรียน โดยครูทั้งโรงเรียนต้องร่วมกันฝึกวินัยการเรียนรู้ใน ห้องเรียนแบบคละชั้น ครูเป็นผู้ดูแล อำนวยความสะดวกให้คำแนะนำโดยหมุนเวียนไปตามกลุ่ม ดังนั้น เด็กจึงต้องมีวินัยในตนเองและรู้จักการเรียนรู้ ค้นคว้า ทั้งจากเอกสารใบงานใบความรู้ สื่อ ต่าง ๆ ตลอดจนเรียนรู้จากการทำงานร่วมกับนักเรียนคนอื่นหรือนักเรียนในชั้นต่างกันโดยไม่ต้องมีครูอยู่ในกลุ่ม ควรมีแนวทางการเสริมสร้างวินัยและข้อตกลงของห้องเรียน ผู้วิจัยสามารถสรุปองค์ประกอบทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้น ได้ดังนี้

ตาราง 2 แสดงการสรุปองค์ประกอบทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้น

องค์ประกอบของทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัล	องค์ประกอบของทักษะการจัดการเรียนรู้แบบคละชั้น	องค์ประกอบทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้น
ทักษะการพัฒนาหลักสูตร	-	ทักษะการพัฒนาหลักสูตร
ทักษะการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้	-	ทักษะการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้
ทักษะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	ทักษะการจัดกระบวนการเรียนรู้อย่างหลากหลาย	ทักษะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างหลากหลาย
ทักษะการประเมินผลการเรียนรู้	ทักษะการวัดประเมินผลอย่างสอดคล้องกับสภาพจริงของผู้เรียน	ทักษะการประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริง

องค์ประกอบของทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัล	องค์ประกอบของทักษะการจัดการเรียนรู้แบบคละชั้น	องค์ประกอบทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้น
ทักษะการจัดการชั้นเรียน	ทักษะในการจัดการเรียนชั้นเรียน	ทักษะการจัดการชั้นเรียนแบบคละชั้น
ทักษะการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้	การคัดสรรสื่อการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการเรียนแบบคละชั้น	ทักษะการใช้สื่อและเทคโนโลยีอย่างเหมาะสมกับผู้เรียนหลากหลายระดับ
-	ทักษะการวิเคราะห์ระดับความสามารถของเด็กเป็นรายบุคคล	ทักษะการวิเคราะห์ระดับความสามารถของเด็กเป็นรายบุคคล

จากตาราง 2 สรุปองค์ประกอบทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้น เพื่อกำหนดเป็นองค์ประกอบทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครู ที่จะนำไปใช้สร้างกรอบแนวคิดในการวิจัยครั้ง สามารถสรุปองค์ประกอบทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้น ได้ดังนี้

1. ทักษะการพัฒนาหลักสูตร หมายถึง ความสามารถของครูในการออกแบบและจัดทำหลักสูตรที่สามารถรองรับความแตกต่างของผู้เรียนที่อยู่ในระดับชั้นเรียนที่หลากหลายในเวลาเดียวกัน โดยยังคงคุณภาพและประสิทธิภาพของการเรียนรู้ไว้อย่างเหมาะสมตามบริบทของการจัดการเรียนการสอนแบบคละชั้น ประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 7 ประการ ได้แก่

1.1 ความสามารถวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน คือการวิเคราะห์บริบทของผู้เรียนที่มีความแตกต่างกันด้านอายุ ระดับความสามารถ และความสนใจที่หลากลาย รวมทั้งเข้าใจบริบทของโรงเรียน ชุมชน และสภาพสังคม ปัจจุบันเพื่อให้หลักสูตรสถานศึกษามีความทันสมัย

1.2 ความสามารถกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตรที่มีความยืดหยุ่น คือการกำหนดเป้าหมายที่ตอบสนองต่อศักยภาพของผู้เรียนในแต่ละระดับชั้น และครอบคลุมพฤติกรรมการเรียนรู้ทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ พุทธิพิสัย (ความรู้) จิตพิสัย (เจตคติ) และทักษะพิสัย (ทักษะปฏิบัติ) อย่างชัดเจน สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด และสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนในระดับชั้นต่าง ๆ ที่เรียนรวมกัน

1.3 ความสามารถเลือกและจัดเนื้อหาสาระ คือการเลือกเนื้อหาที่ครอบคลุมเนื้อหาสำคัญของแต่ละระดับชั้นที่เกี่ยวข้อง แต่จัดลำดับเนื้อหาให้สามารถสอนร่วมกันได้ โดยใช้การบูรณาการตัวชี้วัดในการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนต่างระดับชั้นสามารถเรียนรู้ร่วมกันตามศักยภาพของตนเอง

1.4 ความสามารถออกแบบและจัดกิจกรรมการเรียนรู้ คือการออกแบบกิจกรรมที่ยืดหยุ่นและสามารถปรับใช้ได้หลายระดับชั้น โดยอาจใช้การเรียนรู้แบบกลุ่มย่อย การเรียนรู้เป็นฐาน โดยให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มทำกิจกรรมตามระดับความพร้อมของตนเอง และครูคอยส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ร่วม (Peer Learning) ตามระดับชั้นเรียนที่แตกต่างกัน

1.5 ความสามารถในการวัดและประเมินผล คือการประเมินผลที่แยกตามระดับชั้นและวัตถุประสงค์ของแต่ละกลุ่มผู้เรียน โดยใช้เครื่องมือที่หลากหลาย เช่น แบบประเมินเชิงพฤติกรรม แบบประเมินแฟ้มสะสมงาน หรือการประเมินผลงานตามสภาพจริง โดยเน้นการประเมินที่สะท้อนพัฒนาการของผู้เรียนแต่ละคนในบริบทของกลุ่มที่คละชั้น

1.6 ความสามารถบริหารจัดการหลักสูตร คือการวางแผน นำหลักสูตรไปใช้ นิเทศติดตาม และประเมินผลการใช้หลักสูตร การประสานงานและสร้างการมีส่วนร่วมกับเพื่อนครู ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน และการจัดทำเอกสารประกอบหลักสูตร การเผยแพร่หลักสูตร รวมไปถึงการวางแผนการจัดตารางสอน การสลับเวลาเรียน และการหมุนเวียนกิจกรรมให้เหมาะสมกับกลุ่มระดับชั้นที่เรียนร่วมกันอย่างยืดหยุ่นตามบริบทของกลุ่มที่คละชั้น

1.7 ความสามารถปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง คือการวิเคราะห์จุดแข็งและจุดที่ควรพัฒนาของหลักสูตร การปรับเปลี่ยนองค์ประกอบของหลักสูตรให้สอดคล้องกับบริบทและสถานการณ์ปัจจุบัน และการนำผลการประเมินหลักสูตรมาเป็นข้อมูลสำคัญในการพัฒนาหลักสูตรอย่างเป็นระบบต่อเนื่องตามบริบทการจัดการเรียนรู้แบบคละชั้น

2. ทักษะการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ หมายถึง ความสามารถของครูในการวางแผนและออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างผู้เรียนที่อยู่ในระดับชั้นต่าง ๆ ภายในห้องเรียนเดียวกัน โดยต้องสามารถจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับเนื้อหา จุดมุ่งหมาย และพัฒนาทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 อย่างทั่วถึง และเท่าเทียม โดยประยุกต์ตามบริบทของการเรียนแบบคละชั้น ประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 5 ประการ ได้แก่

2.1 ความสามารถวิเคราะห์หลักสูตร คือการพิจารณา ตีความ และประเมินองค์ประกอบต่าง ๆ ของหลักสูตรหลายระดับชั้นพร้อมกัน โดยมุ่งเน้นหาจุดร่วมของตัวชี้วัด หรือสาระการเรียนรู้ที่สามารถบูรณาการเนื้อหาตามความแตกต่างของแต่ละระดับชั้นเพื่อนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้แบบคละชั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.2 ความสามารถกำหนดจุดมุ่งหมายการเรียนรู้ คือการเชื่อมโยงเป้าหมายการเรียนรู้ที่มีความยืดหยุ่นและสอดคล้องกับความหลากหลายของผู้เรียนในชั้นเรียนคละชั้น โดยสามารถเชื่อมโยงมาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด และจุดประสงค์การเรียนรู้ให้ครอบคลุมความต้องการ และความสามารถของผู้เรียนในระดับการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน

2.3 ความสามารถออกแบบกิจกรรมการสอน คือการวางแผนกิจกรรมการสอนอย่างเป็นขั้นตอน บนพื้นฐานของทฤษฎีการเรียนรู้ที่ตอบสนองความแตกต่างของแต่ละบุคคลสำหรับห้องเรียนคละชั้น ทั้งในด้านอายุ ระดับพัฒนาการ ความรู้พื้นฐาน และส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในทุกระดับชั้นเรียนเพื่อนำไปสู่ผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวัง

2.4 ความสามารถเลือกสื่อและทรัพยากร คือการคัดสรรหรือประดิษฐ์สื่อและเทคโนโลยีที่ทันสมัย ซึ่งมีความสอดคล้องกับความต้องการและระดับความสามารถของผู้เรียนในห้องเรียนคละชั้น

2.5 ความสามารถปรับปรุงและพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ คือการสะท้อนผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ ทบทวน แก้ไขแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และพัฒนาการออกแบบการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องโดยอาศัยผลการประเมิน เพื่อนำมาปรับรูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับความต้องการของผู้เรียนในห้องเรียนคละชั้น

3. ทักษะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างหลากหลาย หมายถึง ความสามารถของครูในการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับชั้นเรียนที่มีนักเรียนต่างระดับชั้นอยู่ร่วมกัน โดยอาศัยความสามารถของครูในการออกแบบกิจกรรมที่เหมาะสมกับบริบทและศักยภาพของผู้เรียนที่หลากหลาย โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ใช้กระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลาย และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้คิด วิเคราะห์ แก้ปัญหา และลงมือปฏิบัติจริง เพื่อพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 อย่างทั่วถึง ประยุกต์ให้สอดคล้องกับลักษณะของการเรียนแบบคละชั้น ประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 3 ประการ ได้แก่

3.1 ความสามารถนำเข้าสู่บทเรียน คือการเชื่อมโยงประสบการณ์เดิมของผู้เรียนในแต่ละระดับในช่วงเริ่มต้นการสอนเข้ากับเนื้อหาใหม่ในห้องเรียนคละชั้นได้อย่างสร้างสรรค์ โดยใช้กิจกรรมที่เข้าใจง่าย สนุก และกระตุ้นความสนใจให้ผู้เรียนพร้อมสำหรับการเรียนรู้

3.2 ความสามารถสอนหรือปฏิบัติกิจกรรม คือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายและมีความยืดหยุ่น โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างวัย ระดับชั้น และความสามารถของผู้เรียนแต่ละบุคคล เพื่อให้ผู้เรียนทุกคนสามารถเข้าถึงการเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพได้อย่างเต็มที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทของห้องเรียนคละชั้น

3.3 ความสามารถสรุปบทเรียน คือการประมวลผลบทเรียนโดยเน้นให้ผู้เรียนในห้องเรียนคละชั้นได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนความคิดเห็น สะท้อนความเข้าใจในเนื้อหาที่เรียน และสามารถเชื่อมโยงความรู้ที่ได้รับเข้ากับวิถีชีวิตจริงหรือบริบทที่เกี่ยวข้องได้อย่างเป็นรูปธรรมและมีความหมาย

4. ทักษะการประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริง หมายถึง ความสามารถของครูในการวางแผน เลือกใช้เทคนิค และเครื่องมือประเมินที่หลากหลายและสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายการเรียนรู้ โดยเน้นการเก็บข้อมูลจากสถานการณ์จริงของการเรียนรู้ มีการวิเคราะห์และใช้ข้อมูลเพื่อปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนและพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนอย่างเหมาะสมกับบริบทคละชั้น ประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 3 ประการ คือ

4.1 ความสามารถวัดและประเมินผลเพื่อการพัฒนา (Assessment for Learning) คือ การประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างต่อเนื่องในระหว่างกระบวนการจัดการเรียนรู้ โดยมีเป้าหมายหลักเพื่อสนับสนุนพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนแต่ละคนในห้องเรียนคละชั้น รวมถึงช่วยให้ครูเข้าใจการเรียนรู้ในภาพรวมของชั้นเรียน และเข้าใจผู้เรียนเป็นรายบุคคล

4.2 ความสามารถวัดและประเมินผลเพื่อการเรียนรู้ (Assessment as Learning) คือ การประเมินที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการประเมิน โดยผู้เรียนมีบทบาทสำคัญในการประเมินตนเองและเพื่อนร่วมกลุ่ม กับเป้าหมายการเรียนรู้เพื่อให้เกิดความตระหนักรู้ในกระบวนการเรียนรู้ของตนเองอย่างต่อเนื่อง และส่งเสริมการพัฒนาการเรียนรู้ตามแนวทางในห้องเรียนคละชั้น

4.3 ความสามารถวัดและประเมินผลเพื่อสรุปผล (Assessment of Learning) คือการประเมินผลสัมฤทธิ์ในช่วงท้ายของบทเรียนหรือหน่วยการเรียน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อตรวจสอบว่าผู้เรียนบรรลุจุดประสงค์ตามตัวชี้วัดที่กำหนดตามแนวทางในชั้นเรียนคละชั้น ใช้แบบทดสอบหลายระดับ ที่สามารถวัดสาระการเรียนรู้เดียวกันแต่ต่างระดับความยาก-ง่าย สร้างรูบริก (Rubrics) ที่อิงพฤติกรรมการเรียนรู้จริง และสอดคล้องกับระดับความสามารถของผู้เรียน หรือประเมินด้วยชิ้นงาน โครงงาน ที่แสดงศักยภาพของผู้เรียนแต่ละระดับชั้น

5. ทักษะการจัดการชั้นเรียนแบบคละชั้น หมายถึง ความสามารถในการการจัดกระบวนการกิจกรรม และสภาพแวดล้อมในห้องเรียน ทั้งด้านกายภาพ และจิตวิทยา โดยคำนึงถึงความแตกต่างของระดับชั้น และพัฒนาการของผู้เรียน เพื่อส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพภายใต้ข้อจำกัดของบริบทห้องเรียนแบบคละชั้น ประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 4 ประการ คือ

5.1 ความสามารถกำหนดเป้าหมายที่พึงประสงค์ คือการตั้งเป้าหมายที่พึงประสงค์ในชั้นเรียนที่หลากหลาย ทั้งด้านพฤติกรรม และการจัดการเรียนรู้ ซึ่งมีความสอดคล้องกับความแตกต่างของผู้เรียนแต่ละระดับชั้น รวมถึงการมีส่วนร่วมของผู้เรียนในการสร้างกฎระเบียบ บทบาทหน้าที่เพื่อส่งเสริมความรับผิดชอบร่วมกันที่เข้าใจง่ายเหมาะสมกับห้องเรียนคละชั้น

5.2 ความสามารถจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพ คือการออกแบบและจัดสรรพื้นที่เรียนรู้ในห้องเรียนคละชั้นให้มีความยืดหยุ่นและเป็นระบบ เพื่อรองรับกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายระดับได้อย่างมีประสิทธิภาพ จัดโต๊ะนั่งเรียนตามกลุ่มอายุ หรือแบบเวียนเปลี่ยนตาม

กิจกรรม ใช้ป้ายนิเทศ และพื้นที่แสดงผลงานแยกตามระดับชั้นเพื่อให้ทุกคนรู้สึกภาคภูมิใจ ดูแลแสง สว่าง อุณหภูมิ และสีห้องให้อบอุ่นสบายตา

5.3 ความสามารถสร้างบรรยากาศทางจิตวิทยา คือการสร้างสภาพแวดล้อมทางอารมณ์และสังคมภายในห้องเรียนคละชั้นที่ส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้เรียนต่างวัย สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ร่วมกันที่อบอุ่น ปลอดภัย และเอื้อต่อการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน รวมถึงการแสดงออกถึงความเข้าใจ ความเท่าเทียมต่อผู้เรียนแต่ละคน และส่งเสริมการแก้ปัญหาด้วยวิธีประชาธิปไตย

5.4 ความสามารถจูงใจและการเสริมแรง คือการประยุกต์ใช้วิธีการจูงใจและการเสริมแรงที่หลากหลายอย่างเหมาะสมกับวัยและระดับความแตกต่างของผู้เรียนในห้องเรียนคละชั้น พร้อมทั้งให้ข้อมูลย้อนกลับเชิงสร้างสรรค์และเฉพาะเจาะจง เพื่อกระตุ้นความภาคภูมิใจในตนเองและส่งเสริมการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นรายบุคคล

6. ทักษะการใช้สื่อและเทคโนโลยีอย่างเหมาะสมกับผู้เรียนหลากหลายระดับ หมายถึง ความสามารถของครูในการเลือกหรือประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างเหมาะสม เพื่อส่งเสริมกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางอย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 5 ประการ คือ

6.1 ความสามารถเลือกและใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม คือการคัดเลือก ประเมิน และประยุกต์ใช้เครื่องมือหรือแพลตฟอร์มดิจิทัลต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยคำนึงถึงความสอดคล้องกับเป้าหมายการเรียนรู้ เนื้อหาสาระ และกระบวนการเรียนการสอน รวมถึงพิจารณาผลการวิเคราะห์ระดับความสามารถที่แตกต่างกันของผู้เรียนแต่ละระดับชั้น และปัจจัยด้านทรัพยากรและข้อจำกัดของสถานศึกษาเป็นสำคัญ

6.2 ความสามารถออกแบบการเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยี คือการสร้างสรรค์กิจกรรมการเรียนรู้แบบผสมผสาน (Blended Learning) ที่มีความยืดหยุ่น สามารถดำเนินไปพร้อมกันได้หลายระดับชั้นในห้องเรียนคละชั้น และปรับให้เหมาะสมกับความต้องการ ความแตกต่าง รวมถึงศักยภาพของผู้เรียนแต่ละคน

6.3 ความสามารถพัฒนาทักษะดิจิทัลของผู้เรียน คือการส่งเสริมให้ผู้เรียนในห้องเรียนคละชั้นเกิดการรู้เท่าทันสื่อ (Media Literacy) และมีความรู้ดิจิทัล (Digital Literacy) อย่างรอบด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาทักษะการสืบค้น วิเคราะห์ และเลือกใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสมกับระดับชั้น พร้อมทั้งกระตุ้นความคิดสร้างสรรค์และการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติผ่านการใช้เทคโนโลยี

6.4 ความสามารถสื่อสารและการมีส่วนร่วมผ่านเทคโนโลยี คือการใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลและเทคโนโลยีต่าง ๆ เป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ทั้งผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และเครือข่ายทางวิชาชีพ เพื่อวัตถุประสงค์ในการสื่อสาร ติดตาม แลกเปลี่ยนความ

คิดเห็น และส่งเสริมการเรียนรู้แบบร่วมมือกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งระหว่างนักเรียนต่างระดับชั้นเรียนในห้องเรียนคละชั้น

6.5 ความสามารถใช้เทคโนโลยีเพื่อการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ คือ การประยุกต์ใช้เครื่องมือเทคโนโลยีดิจิทัลในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนในห้องเรียนคละชั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถวิเคราะห์ข้อมูลการเรียนรู้เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงการสอน ใช้เทคโนโลยีในการประเมินตามสภาพจริง (Authentic Assessment) และการประเมินแบบหลายมิติที่สามารถวัดได้ทั้งผลการเรียนรู้เชิงเนื้อหา ทักษะ และคุณลักษณะ ซึ่งสอดคล้องกับระดับความสามารถของผู้เรียนแต่ละกลุ่ม และใช้ข้อมูลการประเมินที่ได้มาออกแบบการเรียนรู้แบบเฉพาะบุคคล (Personalized Learning) ให้เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละคนในห้องเรียนคละชั้น

7. ทักษะการวิเคราะห์ระดับความสามารถของผู้เรียนเป็นรายบุคคล หมายถึง ความสามารถของครูในการประเมินศักยภาพ จุดแข็ง จุดอ่อน และความต้องการในการเรียนรู้ สะท้อนให้เห็นถึงความแตกต่างของผู้เรียนด้านความรู้พื้นฐาน ทักษะการเรียนรู้ และรูปแบบการเรียนรู้ที่เหมาะสม โดยไม่ยึดติดกับอายุหรือระดับชั้นเพียงอย่างเดียว แต่จะพิจารณาจากข้อมูลเชิงลึกของแต่ละบุคคลเป็นหลัก ประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 2 ประการ คือ

7.1 ความสามารถในการประเมินพหุปัญญาของผู้เรียน คือการสังเกต วิเคราะห์ และทำความเข้าใจถึงรูปแบบความฉลาดและความสามารถที่โดดเด่นหลากหลายด้านของผู้เรียนแต่ละคนตามแนวคิดทฤษฎีพหุปัญญา (Multiple Intelligences) เพื่อทำความเข้าใจและส่งเสริมศักยภาพของผู้เรียนได้อย่างเต็มที่

7.2 ความสามารถในการประเมินความต้องการในการเรียนรู้ คือการทำความเข้าใจผู้เรียนในมิติที่หลากหลาย โดยเฉพาะการรับรู้ถึงรูปแบบการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน และความต้องการของผู้เรียนที่แตกต่างกัน เพื่อนำไปสู่การออกแบบการเรียนรู้ที่เหมาะสม และมีประสิทธิภาพสูงสุด รวมถึงทำความเข้าใจถึงความต้องการพิเศษเฉพาะบุคคล

แนวคิดการพัฒนาครู

ความหมายการพัฒนาครู

การพัฒนาครูในแต่ละโรงเรียนให้มีศักยภาพ มีความสำคัญต่อการดำเนินงานของโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพ เพราะผลสำเร็จคือ คุณภาพของผู้เรียน ดังนั้น ครูจึงเป็นทรัพยากรที่สำคัญยิ่งในโรงเรียนการพัฒนาครู ได้มีผู้ให้ความหมายไว้ดังนี้

กระทรวงศึกษาธิการ (2546, น. 12) ได้ให้ความหมายของการพัฒนาครู หมายถึงการพัฒนาครูให้มีความรู้ความสามารถในด้านการจัดการเรียนสอนที่ให้ผู้เรียนคิดเป็น ทำเป็นแก้ปัญหาได้ เพื่อช่วยพัฒนาประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้า สามารถแข่งขันกับประเทศต่าง ๆ ในโลกได้

กีรติ ยศยิ่งยง (2548, น. 17) ได้ให้ความหมายของการพัฒนาบุคลากรว่า หมายถึง การพัฒนาที่ทำให้รูปแบบของการบริหารทรัพยากรบุคคลกับการพัฒนาบุคคล โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อเสริมสร้างให้บุคลากรมีความรู้ ความสามารถ เจตคติ และประสบการณ์ที่เพิ่มขึ้น จนบุคลากรสามารถปฏิบัติงานในตำแหน่งปัจจุบัน การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นกระบวนการเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ ความสามารถ และปรับปรุงพฤติกรรมของบุคลากร โดยองค์กรเป็นผู้จัดขึ้นในระยะเวลาที่จำกัด ผ่านกระบวนการพัฒนาปัจเจกบุคคล เช่น การฝึกอบรม การศึกษา และกระบวนการพัฒนาอาชีพและกระบวนการพัฒนาองค์กร เป็นต้น

ยนต์ ชุ่มจิตต์ (2550) ได้ให้ความหมายของการพัฒนาครู หมายถึง การดำเนินงานที่จะพยายามจะเสริมสร้างให้ครูมีความรู้ความสามารถ มีทักษะในการสอนและการทำงาน มีเจตคติที่ดีในการทำงาน และต่อวิชาชีพครู รวมถึงมีบุคลิกภาพและคุณธรรมของความเป็นครูที่ดีด้วย

อาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา (2553) ได้ให้ความหมาย ครูต้องเป็นตัวอย่างของคุณธรรมมีคุณค่าความเป็นมนุษย์หรืออุปนิสัยที่ดีงาม เพื่อให้ผู้เรียนได้เลียนแบบ ครูต้องเป็นแบบอย่างของสิ่งที่ครูครูปรารถนาจะให้นักเรียนเป็น ต้องเปลี่ยนบทบาทของตัวเองควรหาทางแนะนาให้ผู้เรียนได้หาความรู้และคาตอบด้วยตัวเอง

ทิศนา แขมมณี (2554) ได้ให้ความหมายว่า ครูต้องพัฒนาการสอนอยู่เสมอ ไม่มีวิธีการ สอนวิธีใดที่ดีที่สุด ครูควรเลือกวิธีการสอนที่หลากหลาย เพราะจะช่วยให้การสอนบรรลุผล การที่ ผู้สอนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการสอนยิ่งมากเท่าไรก็จะช่วยให้มีทางเลือกมากขึ้นเท่านั้น ทำให้ ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียนอยู่เสมอ

ไพฑูรย์ สินลารัตน์ (2554) ได้ให้ความหมายว่า ครูต้องพัฒนาการสอนใหม่ให้มีคุณค่าและสอดคล้องกับโลกยุคใหม่ คำนึงถึงหลักคิด 4 ประการ คือ มองปัญหาที่จะศึกษาเรียนรู้ (Problem – based) สอนโดยนาการวิจัยมาแก้ปัญหา (Research – based) ผลของการเรียนการสอนโดยกระบวนการวิจัยค้นคว้าจะต้องออกมาเป็นผลผลิต (Productivity – based) และนาผลผลิตนั้นมาวิเคราะห์วิจารณ์อย่างดีจนตกผลึกในความรู้นั้น (Crystal – based) แล้วกระบวนการเหล่านี้มาผสมผสานกันเพื่อพัฒนาผู้เรียน

ธงชัย คำปวง (2561,น.26) ได้ให้ความหมายว่า การพัฒนาครู หมายถึง กระบวนการขั้นตอนที่ส่งเสริมให้ครูที่ปฏิบัติงานเกิดการเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรมครู ให้เป็นที่ต้องการขององค์การ ทั้งในด้านความรู้ ความสามารถ ทักษะ ความชำนาญ มีทัศนคติ อุปนิสัย วิธีการทำงานให้มากขึ้น ตลอดจนเปลี่ยนแปลงทัศนคติในทางที่ดีจนปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น อันจะส่งผลให้องค์การหรือหน่วยงานที่ปฏิบัติอยู่สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เดชา เดชะวัฒนไพศาล (2563,น.120) ได้ให้ความหมายว่า การพัฒนาครู หมายถึง กรรมวิธีการเพิ่มพูนสมรรถะในการทำงานของบุคลากร ทั้งในด้านความคิด ความรู้ ความสามารถ ทักษะ ความชำนาญ และพฤติกรรม รวมถึงการส่งเสริมให้บุคลากรมีอุปนิสัย เจตคติ สำนึกรับผิดชอบ และมีขวัญกำลังใจที่ดีต่อการทำงานอันจะส่งผลให้การทำงานมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เป็นช่องทาง ที่ทำให้บุคลากรได้รับความรู้ใหม่ ๆ มีโอกาสสั่งสมความชำนาญในการปฏิบัติงานมากขึ้น เพิ่มระดับ ทักษะในการแก้ปัญหา มีศักยภาพพร้อมรองรับการปฏิบัติงานในอนาคต และมีทัศนคติที่จะปรับปรุง งานให้ดีและมีประสิทธิภาพมากขึ้นตามแนวทางที่องค์การกำหนด ช่วยให้เกิดความสัมพันธ์อันดี ระหว่างบุคลากรกับองค์การ และช่วยให้บุคลากรสามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมหรือ สถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปได้อย่างมีระบบ

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า การพัฒนาครู หมายถึง กระบวนการจัดกิจกรรมด้วยวิธีการต่าง ๆ เพื่อให้ บุคลากรได้เพิ่มพูนความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ เจตคติ เพื่อให้ครูสามารถจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาได้เต็มตามศักยภาพ และความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่ให้ก้าวทันกระแสการเปลี่ยนแปลงของวิทยาการ เทคโนโลยี ค่านิยมและวัฒนธรรมทางสังคม สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายขององค์การ

ความสำคัญการพัฒนาครู

การพัฒนาครูให้เป็นผู้มีความรู้ความสามารถด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะในภาวะปัจจุบันการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม การเมือง เศรษฐกิจ และสภาพแวดล้อมต่าง ๆ การจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ การพัฒนาครูจึงมีความสำคัญด้วยเหตุดังกล่าว มีนักวิชาการหลายท่านได้กล่าวถึงความสำคัญของการพัฒนาครู ดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2540) สรุปไว้ว่า การพัฒนาครูโลกในยุคไร้พรมแดนมีการเปลี่ยนแปลงด้านวิทยาการเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องรวดเร็วไร้ขอบเขต และหลั่งไหลไปสู่ส่วนต่าง ๆ ของโลกอย่างไม่หยุดยั้ง การแข่งขันของโลกเปรียบเทียบกันในเชิงความเจริญก้าวหน้าทางด้านวิทยาการ ความรู้เป็นพลังอำนาจที่สำคัญในการพัฒนาวิทยาการและการแข่งขันของโลก การศึกษานับเป็นปัจจัยเบื้องต้นในการเสริมสร้างให้คนมีความรู้เพื่อพัฒนาประเทศทั้งในด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรมได้อย่างสมดุล สอดคล้อง และเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกประเทศ ระบบการจัดการศึกษาของชาติ จึงคาดหวังที่จะผลิตพลเมืองของประเทศที่มีคุณภาพ สามารถปรับตัวและเผชิญหน้ากับสภาพการณ์ของสังคมโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วได้อย่างสมดุลและเหมาะสม มีวิสัยทัศน์ในการพัฒนาตนเอง ครอบครัวชุมชน ตลอดจนประเทศชาติให้ก้าวหน้าบนหลักการของความมีเหตุผล ความถูกต้อง มีความดีงามและความเหมาะสมของสภาพแวดล้อม

สวัสดิ์ จิตต์จนะ (2546) สรุปไว้ว่า ครูทุกคนจะต้องพัฒนาตนเองและเป็นหน้าที่ของผู้บังคับบัญชาทุกคนทุกระดับ ที่จะต้องส่งเสริมให้ครูทุกคนได้รับการพัฒนา โดยการพัฒนาครูนั้นควรยึดภาระงานครูเป็นหลัก พัฒนาครูควบคู่ไปกับการปฏิบัติหน้าที่เป็นฐานการพัฒนาเพื่อสร้างความเข้มแข็งทางวิชาการและวิชาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ยนต์ ชุ่มจิต (2550) สรุปไว้ว่า ครูเป็นบุคลากรที่มีความสำคัญที่สุดต่อการพัฒนาสังคมและชาติบ้านเมือง ทั้งนี้เพราะครูต้องรับหน้าที่ในการพัฒนาบุคลากรในสังคมให้มีความเจริญงอกงามอย่างเต็มที่ จนบุคคลเหล่านั้น สามารถที่จะใช้ความรู้ความสามารถของตนเพื่อพัฒนาบ้านเมืองต่อไป ดังนั้นการพัฒนาครูให้เป็นบุคคลที่มีศักยภาพอย่างที่สุด จึงต้องทำอย่างจริงจังและต่อเนื่อง

ชวนคิด มะเสนะ (2559,น.1-2) สรุปไว้ว่า ความจำเป็นในการพัฒนาทรัพยากรบุคคลทางการศึกษา การพัฒนาทรัพยากรบุคคลทางการศึกษา มีเป้าหมายหลักโดยมุ่งหวังให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรมของผู้ปฏิบัติงานตามที่องค์การต้องการ โดยทั่วไปแล้วการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการทำงานของบุคลากร เพื่อให้เป็นไปในทิศทางที่ต้องการได้นั้นเราจำเป็นต้องพัฒนาบุคลากรในด้านต่าง ๆ อย่างน้อย 3 ด้าน ประกอบด้วย

1. ด้านความรู้ (Knowledge) หมายถึง การพัฒนาให้มีความรู้ (Knowledge) เกิดการเรียนรู้ทำความเข้าใจ แล้วจึงนำแนวคิดมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงาน การพัฒนาบุคลากร ด้านความรู้นั้นควรให้ความรู้เกี่ยวกับนโยบายขององค์การหรือนโยบายของรัฐในกรณีที่เป็นราชการ ความรู้ด้านวิชาชีพ ความรู้เสริมที่เป็นประโยชน์ต่อการบริหารและความรู้ใหม่ ๆ ที่จะช่วยให้บุคคล เหล่านั้นสามารถปรับตัวให้ทันกับความก้าวหน้าทางวิทยาการ

2. ด้านทักษะ (Skill) หมายถึง การพัฒนาให้มีทักษะความชำนาญ เมื่อเรียนรู้และเข้าใจ ในข้อมูลแล้วต้องมีโอกาสนำความรู้ไปใช้ให้เกิดประสบการณ์ด้วยตัวเอง ฝึกฝน และปฏิบัติบ่อย ๆ จนเกิดความชำนาญ เพิ่มพูนสติปัญญาและมีความรอบรู้มากยิ่งขึ้น หากเน้นการพัฒนาบุคลากรให้ได้ฝึกปฏิบัติงานให้เกิดทักษะความชำนาญเพิ่มขึ้น จะทำให้บุคคลเหล่านั้นสามารถทำงานได้ดี ตามมาตรฐาน เป้าหมายหรือตามความคาดหวังของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ทำงานได้อย่างคล่องแคล่ว รวดเร็วขึ้นกว่าเดิม ทำงานได้อย่างมีคุณภาพที่ดีขึ้น

3. ด้านทัศนคติ (Attitude) หมายถึง การพัฒนาให้มีทัศนคติที่ดีต่อการทำงาน มีความคิดเชิงสร้างสรรค์ คิดเชิงบวก ซึ่งคนเราอาจมีความคิดทัศนคติที่เหมือนหรือต่างกันได้การเปลี่ยนทัศนคติเป็นสิ่งที่ยาก หากองค์การใดต้องการประสบความสำเร็จในการพัฒนาคุณภาพ ก็จำเป็นจะต้องปรับเปลี่ยนทัศนคติของบุคลากรด้วยการหาเทคนิคหรือแนวทางใหม่ ๆ จัดการความแตกต่างทางความคิดและสร้างวัฒนธรรมหรือมาตรฐานใหม่ เป็นเครื่องมือในการเปลี่ยนแปลงทัศนคติของคนในองค์การให้ไปสู่สิ่งที่ดีกว่า บุคลากรจะต้องได้รับการพัฒนาให้เกิดทัศนคติที่ดีและถูกต้องในการทำงาน เช่น การพัฒนาจิตสำนึกและความเข้าใจในการทำงานเพื่อสาธารณะ การทำงานเป็นทีม

และมีความสามัคคี (Team Work) เสริมสร้างความรู้สึกนึกคิดที่ถูก ต้องในการทำงาน (Work Attitude) สร้างเสริมจิตสำนึกที่ถูกต้องในการให้บริการ (Service Mind) และทัศนคติในการพัฒนาตนเอง (Self-Development) ให้มีความรู้ความสามารถเหมาะสมต่อตำแหน่งหน้าที่ และตื่นตัวตลอดเวลาในการเรียนรู้ เพื่อปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลง การปรับวิถีการทำงานเป็นแบบชีวิตดิจิตอล (Digital Life) รวมทั้งพัฒนาทางด้านจิตใจควบคู่กันเพื่อมุ่งสู่การพัฒนาเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า การพัฒนาครูอย่างต่อเนื่องความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะศักยภาพครูจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ซึ่งการพัฒนาครูสามารถจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีคุณภาพ ทำให้ครูเรียนรู้งานในหน้าที่ และมีความตื่นตัวในการเรียนรู้ตลอดชีวิต ปรับตัวได้ในสังคมดิจิทัล ทั้งด้านความรู้ ทักษะ และทัศนคติ การพัฒนาครูจะต้องใช้การนิเทศทั้งแบบกลุ่ม และเป็นรายบุคคล ดูงาน ฝึกอบรม และจะต้องได้รับการประเมินผลเป็นระยะ ๆ เพื่อปรับปรุงผลการพัฒนาให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพ เพราะครูเป็นกำลังสำคัญในการสร้างพลเมืองที่มีคุณภาพให้กับประเทศชาติ

แนวทางการพัฒนาครู

Palmer (1978) ได้สรุปไว้ว่า แนวทางการพัฒนาครูที่สำคัญต้องมีการฝึกอบรมที่ดำเนินการให้ความรู้แก่ครูซึ่งเป็นเครื่องมือที่ดี ในการเพิ่มพูนความรู้ ช่วยปรับปรุงการสอนในชั้นเรียนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นและทำให้เกิดความต้องการที่จะปฏิบัติงานสอนได้ดียิ่งขึ้น การที่จะบรรลุจุดหมายต้องมีการจัดฝึกอบรม จะต้องเป็นไปตามความต้องการของผู้เรียน การฝึกอบรมจึงนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการกระตุ้นที่สำคัญเพื่อให้ประสบผลสำเร็จในงานสอนระดับสูงสุดได้ ถึงแม้ว่าการจัดโปรแกรมการฝึกอบรมจะมีจุดมุ่งหมายหลายประการ แต่ส่วนใหญ่จะมุ่งพัฒนาการสอนการพัฒนาโดยวิธีนี้จะช่วยเพิ่มความรู้ในเนื้อหาในสาขาวิชาที่เป็นความรู้เฉพาะทางรวมทั้งเพื่อเพิ่มพูนความชำนาญในการจัดการเรียนรู้

ประเภทของการฝึกอบรม จำแนกเป็น 4 ประเภท คือ

1. การฝึกอบรมก่อนการเข้าทำงาน
2. การฝึกอบรมปฐมนิเทศ
3. การฝึกอบรมหลังเข้าทำงานแล้ว
4. การฝึกอบรมก่อนจะได้รับการเลื่อนตำแหน่ง

Spark (1989) ได้สรุปไว้ว่า วิธีการพัฒนาครูเป็นการพัฒนาวิชาชีพประกอบด้วย 7 รูปแบบ ดังนี้

1. การฝึกอบรม (Training model) เป็นรูปแบบที่ทุกคนต่างมีประสบการณ์ซึ่งการฝึกอบรมนี้ อาจเป็นการนำเสนอและการอภิปรายผลงาน การประชุมเชิงปฏิบัติการ การสัมมนาการสาธิต บทบาทสมมุติ การจำลองสถานการณ์ หรือการสอนระดับจุลภาค เป็นต้น

2. รูปแบบการสังเกตหรือการประเมิน (Observation/assessment Model) อาจเป็นการสังเกตคนอื่นหรือคนอื่นสังเกตตัวเรา อาจเป็นรายเดี่ยวหรือเป็นกลุ่มเพื่อให้ได้ผลสะท้อนกลับ (Feedback)

3. รูปแบบการให้มีส่วนเกี่ยวข้องในกระบวนการพัฒนาหรือการปรับปรุง (Involvement in a Development Improvement Process Model) เพราะการพัฒนาหรือปรับปรุงเรื่องใดเรื่องหนึ่งจาเป็นต้องอาศัยความรู้ใหม่ ๆ ทักษะใหม่ ๆ จะทำให้ผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วมนั้นต้องมีการศึกษาหาความรู้และพัฒนาทักษะเพิ่มเติม มีโอกาสในการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ตลอดจนมีการตัดสินใจร่วม และผลจากการมีส่วนร่วมนั้น จะทำให้เกิดความรู้สึกการมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของ และการมีพันธะผูกพันต่อการนาไปปฏิบัติให้บรรลุผล ซึ่งจะก่อประโยชน์ต่อการพัฒนาหรือปรับปรุงในเรื่องนั้น ๆ ด้วย

4. รูปแบบการศึกษาเป็นกลุ่ม (Study Groups Model) ในกรณีที่โรงเรียนต้องการหาทางแก้ปัญหาหลักร่วมกันจากทุกคนทุกฝ่าย โดยหากปัญหาหลักนั้นสามารถแยกย่อยเป็นปลายประเด็นก็จะแบ่งออกเป็นกลุ่ม ๆ อาจจะกลุ่มละ 4 – 6 ราย เพื่อศึกษาวิเคราะห์ประเด็นปัญหาในส่วนของกลุ่มนั้น ในตอนท้ายเมื่อมีการนาเสนอและแลกเปลี่ยนผลการวิเคราะห์ของแต่ละกลุ่มร่วมกันจะก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนความเห็นและข้อมูล ก่อให้เกิดการเรียนรู้และก่อให้เกิดเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ ซึ่งก็ถือว่าเป็นการพัฒนาวิชาชีพอีกรูปแบบหนึ่ง

5. รูปแบบการสืบค้นหรือการวิจัยปฏิบัติการ (Inquiry/action Research Model) เป็นความพยายามที่จะแก้ปัญหาหรือหาคำตอบในข้อคาถามที่เกิดขึ้นในการปฏิบัติงานซึ่งอาจกระทำได้ในระดับบุคคล ระดับกลุ่ม หรือระดับโรงเรียน และสามารถกระทำได้หลายวิธี แต่โดยทั่วไปมีขั้นตอนดังนี้

1) กำหนดหรือเลือกปัญหาหรือคำถามที่สนใจ

2) รวบรวม จัดกระทำ และแปลความในข้อมูลสารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับปัญหานั้น

3) ศึกษาวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

4) กำหนดทางเลือกเพื่อการปฏิบัติ5) ลงมือปฏิบัติและสรุปเป็นเอกสาร

6. รูปแบบการพัฒนาตนเอง (Individually Guided Activities Model) โดยแต่ละบุคคลจะกำหนดจุดมุ่งหมายในการพัฒนาวิชาชีพของตนเอง แล้วเลือกกิจกรรมเพื่อการปฏิบัติที่เชื่อว่าจะช่วยให้บรรลุผลสำเร็จ เป็นรูปแบบที่มีข้อตกลงเบื้องต้นว่า บุคคลสามารถจะตัดสินถึงความต้องการจาเป็นในการเรียนรู้ของตนเองได้ดีที่สุด สามารถที่จะกำหนดทิศทางและริเริ่มการเรียนรู้ด้วยตนเองได้และมีแรงจูงใจในตนเองได้มากขึ้นจากการที่ได้มีโอกาสได้ริเริ่มและวางแผนในกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง

7. รูปแบบการเป็นพี่เลี้ยง (Mentoring Model) นิยมจับคู่กันระหว่างผู้ที่มีประสบการณ์และประสบผลสำเร็จแล้วกับบุคคลที่เริ่มงานใหม่หรือที่มีประสบการณ์น้อยกว่าโดยให้มีการอภิปรายกันถึงจุดมุ่งหมายในการพัฒนาวิชาชีพ การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและกลยุทธ์ที่จะให้การปฏิบัติที่มี

ประสิทธิผล การสะท้อนถึงวิธีการที่ใช้กันอยู่ การสังเกตการณ์ทำงาน และการใช้เทคนิคเพื่อการปรับปรุงแก้ไข

Glickman (2004) ได้สรุปไว้ว่า การพัฒนาครูเป็นงานที่ช่วยเหลือครูทางด้านการ จัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพ ประกอบด้วย

1. การช่วยเหลือครูโดยตรง (Direct Assistance)

2. การพัฒนาทีมงานของครู (Group Development)

3. การพัฒนาวิชาชีพครู (Professional Development)

4. การพัฒนาหลักสูตร (Curriculum Development)

5. การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research)

บุญเลิศ กลิ่นรัตน์ (2542) ได้สรุปไว้ว่า องค์การต้องเร่งดำเนินการพัฒนาทรัพยากร มนุษย์เพื่อป้องกันมิให้เกิดความเสียหายต่องาน โดยมีวิธีการดังต่อไปนี้

1. การสอน และให้คำปรึกษา (Coaching and Counseling) วิธีนี้นามาใช้เมื่อ บุคลากรไม่สามารถปฏิบัติงานในหน้าที่ที่รับผิดชอบอยู่ให้เกิดผลดีได้ วิธีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์วิธี นี้เป็นวิธีที่ผู้บริหารเปิดโอกาสไว้ตลอดเวลา เมื่อตัวบุคลากรต้องการสอน หรือขอคำปรึกษาขณะที่เข้า ทำงาน

2. การสอนและการนิเทศงาน (Job Instruction and Job Supervision) ต่าง จากการสอนและการให้คำปรึกษา คือ การสอนและการนิเทศงานนั้น ตัวผู้บริหารต้องเป็นฝ่ายลงไป คลุกคลีกับการปฏิบัติงานของบุคลากรอย่างใกล้ชิด ไม่ใช่นั่งรอคอยข้อมูลอยู่ห่าง ๆ ดังเช่นวิธีการแรก จุดประสงค์ของวิธีนี้ คือ การสอน ตรวจ แนะนา แก้ไข และควบคุม ให้บุคลากรปฏิบัติงานด้วยความ ถูกต้อง รวดเร็วและมีประสิทธิภาพ ดังนั้น ผู้บริหารต้องเตรียมตัวอย่างเป็นทางการเพื่อสอนงานและ นิเทศงาน

3. การมอบหมายงานให้ทำและรักษาการ (Job Assignment and Acting)เป็น วิธีการที่ใช้เพิ่มขีดความสามารถของทรัพยากรมนุษย์ที่ดีมากวิธีหนึ่ง แต่วิธีนี้ต้องคำนึงในแง่กฎหมาย โดยเฉพาะองค์การของรัฐ และรัฐวิสาหกิจอาจใช้วิธีได้ไม่ง่ายนัก เพราะอาจเกิดปัญหาในทางกฎหมาย ได้หลักการสำคัญของการมอบหมายงานให้ทำและให้รักษาการคือ การให้โอกาสผู้ใต้บังคับบัญชาได้ แสดงฝีมือแทนตน เมื่อถึงเวลาและโอกาสอันควร โดยให้ปฏิบัติหน้าที่แทนบางเรื่อง โดยผู้บริหาร อาจจะคอยให้ความช่วยเหลืออยู่ห่าง ๆ หรือให้ทำแทนพร้อมทั้งหมดในช่วงระยะเวลาใดเวลาหนึ่งก็ได้

4. การโยกย้ายหมุนเวียนการปฏิบัติงาน (Job Rotation) ทำให้บุคลากรมีทักษะประสบการณ์ใหม่ ๆ และรอบรู้ต่าง ๆ นอกเหนือจากงานที่ตนรับผิดชอบประจำ วิธีนี้ช่วยให้บุคคลแต่ละฝ่ายรู้ปัญหาและอุปกรณ์ซึ่งกันและกัน เพราะบางปัญหามีสาเหตุมาจากความไม่เรียบร้อยของงานในฝ่ายอื่นก่อให้เกิดความเข้าใจและเห็นอกเห็นใจพร้อมที่จะให้ความร่วมมือและแก้ไข นอกจากนี้ยังมีความสำคัญต่อการที่จะนาไปใช้ ปรับตำแหน่งบุคลากรให้สูงขึ้นเช่นกัน แต่การใช้วิธีนี้ต้องตระหนักใน

ภูมิหลังของบุคลากรแต่ละคนด้วย เช่น เพศ วุฒิทางการศึกษา สาขาวิชาที่เรียนจบ ความถนัดขีดความสามารถ โรคประจำตัว

5. การฝึกอบรม (Training) ปัจจุบันกระแสความนิยมจัดให้มีการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์กำลังอยู่ในระดับที่สูงมาก มีการจัดฝึกอบรมอย่างแพร่หลายไม่ว่าจะเป็น ภาครัฐหรือเอกชนแต่การฝึกอบรมเป็นเพียงวิธีการหนึ่งเท่านั้น การฝึกอบรมที่ทำได้ผลจำเป็นต้องมี การเตรียมการวางแผนอย่างเป็นระบบ กับเรื่องที่เหมาะสมตามความจำเป็นโดยต้องปฏิบัติตามแผน อย่างเคร่งครัดด้วย

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2551, น. 47-48) ได้สรุปไว้ว่า การพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาไว้ ดังนี้

1. สร้างแรงจูงใจให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เช่นการจัดให้มีเงินพัฒนาสำหรับครูที่เข้ารับการพัฒนาตนเอง เพื่อเพิ่มพูนความรู้ในหลักสูตรที่ได้รับความเห็นชอบ

2. พัฒนาระบบประเมินสมรรถนะวิชาชีพครูให้เชื่อมโยงกับความสามารถในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนเป็นสำคัญ

3. พัฒนาครูประจำการและบุคลากรทางการศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ให้ทั่วถึงและต่อเนื่อง ต้องก้าวทันการเปลี่ยนแปลงและความต้องการในการพัฒนาการศึกษา

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2552, น. 61-62) ได้สรุปไว้ว่า การพัฒนาบุคลากรมีความสำคัญมากต่อการพัฒนาหลักสูตรและการใช้หลักสูตร ซึ่งในที่สุดจะส่งผลต่อการพัฒนา คุณภาพผู้เรียน เพื่อส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาและใช้หลักสูตรแบบอิงมาตรฐานให้ประสบความสำเร็จ สถานศึกษาจะต้องพัฒนาบุคลากรอย่างเป็นระบบ ต่อเนื่อง เน้นการสร้างความเข้าใจแก่ครูและบุคลากรทางการศึกษาให้ปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ในการพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ รวมทั้งการวัดประเมินผล โดยมีมาตรฐานและตัวชี้วัดเป็นเป้าหมาย การจัดการเรียนรู้แบบ บูรณาการ การฝึกทักษะการทำงานเป็นทีม รูปแบบการพัฒนาบุคลากรจะต้องใช้การนิเทศทั้งแบบกลุ่มและเป็นรายบุคคลโดยการสอนแนะ (Coaching) การศึกษาดูงาน การฝึกอบรม และจะต้องได้รับการประเมินผลเป็นระยะ ๆ เพื่อปรับปรุงการพัฒนาบุคลากรให้มีคุณภาพ และประสิทธิภาพสถานศึกษาควรกำหนดขั้นตอนการพัฒนาบุคลากร ดังนี้

1. มอบหมายให้มีคณะทำงานด้านการพัฒนาบุคลากร ซึ่งต้องดำเนินงานและมีบทบาทในเรื่องนี้อย่างจริงจัง และต่อเนื่อง

2. ประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนาบุคลากร และวางแผนการพัฒนาบุคลากรให้เป็นรูปธรรม ทั้งแผนระยะสั้นและแผนระยะยาว

3. ดำเนินการพัฒนาบุคลากรตามแผน ซึ่งอาจดำเนินการได้ในหลายลักษณะ เช่น การประชุมสัมมนา การอบรมเชิงปฏิบัติการ การศึกษาดูงาน โดยเฉพาะเน้นการพัฒนาครูซึ่งเป็น

ตัวจักรสำคัญที่สุดในการนำหลักสูตรไปใช้ ครูจะต้องสามารถจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความมุ่งหมายของหลักสูตร และการเลือกวิธีการสอนที่เหมาะสม สิ่งเหล่านี้เป็นปัจจัยสำคัญที่จะส่งผลต่อการนำหลักสูตรไปใช้บรรลุเป้าหมาย

4. ส่งเสริมสนับสนุน หรือจัดตั้งศูนย์รวมความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้แบบอิงมาตรฐาน เพื่อการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมด้วยตนเอง

5. ส่งเสริมให้ครูได้มีโอกาสเข้าอบรม แลกเปลี่ยนความรู้อย่างต่อเนื่อง ผู้บริหารจะต้องเป็นที่ปรึกษาให้ครูในกรณีที่มีปัญหาทางวิชาการ หรือบริหารจัดการ และควรจัดให้มีการประชุมเพื่อแก้ปัญหา ตลอดจนแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและแสวงหาวิธีการใช้หลักสูตรให้มีประสิทธิภาพ

จอมพงศ์ มงคลวนิช (2555, น. 113) ได้สรุปไว้ว่า แนวทางการพัฒนาครู เป็นกระบวนการสร้างเสริมบุคลากรให้สามารถนำศักยภาพที่มีมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อองค์การมากที่สุด เป็นการเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถ ความชำนาญ ตลอดจนทัศนคติของบุคลากรที่มีผล การปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ มีความพร้อมสำหรับรองรับการเปลี่ยนแปลงขององค์กรได้ การพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาเป็นกระบวนการที่ต้องทำอย่างต่อเนื่อง เริ่มด้วยการหาความจำเป็น หรือความต้องการในการพัฒนาโดยการวิเคราะห์องค์การ วิเคราะห์งาน และวิเคราะห์บุคลากร ดำเนินการพัฒนาบุคลากรตามแผน และติดตามประเมินผล โดยมีวิธีหลักในการพัฒนาบุคลากร ทางการศึกษา โดยเฉพาะครูอาจารย์ ไว้ดังนี้

1. การฝึกอบรม (Training of personnel) การฝึกอบรมเป็นวิธีในการพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ ความเข้าใจ มีความสามารถ มีทักษะ เกิดเจตคติที่ดีต่อการปฏิบัติงานโดยใช้กลวิธี ที่เหมาะสมในการสร้างประสบการณ์จากการฝึกปฏิบัติจริงของผู้เข้ารับการฝึกอบรมเพื่อเป็นการแก้ไข ปัญหาหรือพัฒนาองค์กร

2. การนิเทศการสอน (Teaching supervision) การนิเทศการสอนภายในสถานศึกษา หมายถึง กระบวนการทำงานร่วมกันของผู้บริหารกับบุคลากรภายในสถานศึกษา ซึ่งจะต้องร่วมมือช่วยเหลือซึ่งกันและกันเพื่อปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการปฏิบัติงานของครู เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนให้สูงขึ้นตามจุดมุ่งหมายทีสถานศึกษาคาดหวังไว้

3. การสัมมนา (Seminar) การสัมมนา เป็นการประชุมที่สมาชิกผู้เข้าร่วมประชุมเป็นผู้มีความรู้ ความสนใจในเรื่องเดียวกันมาร่วมปรึกษาหรือร่วมกันคิดแก้ปัญหา เป็นการแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็น ประสบการณ์ ทัศนคติ มีการรับฟังแนวคิดประสบการณ์จากวิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้รู้แล้วเป็นสมาชิกผู้ร่วมประชุมร่วมกันให้ข้อมูล เสนอปัญหา ร่วมกันคิดวิเคราะห์ตัดสินใจหาข้อสรุปหรือแนวทางแก้ไขปัญหา

4. การประชุมปฏิบัติการ (Workshop) การประชุมเชิงปฏิบัติการ หมายถึง การประชุมร่วมกันเป็นกลุ่ม ๆ เน้นการร่วมกันทำงานเพื่อฝึกการแก้ปัญหา โดยผู้เข้าประชุมทุกคนจะต้อง มีส่วนร่วมลงมือปฏิบัติ (Hands-on training) การประชุมเชิงปฏิบัติการ เป็นการประชุมเพื่อปฏิบัติ ภารกิจร่วมกันระหว่างผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ซึ่งผู้เข้าประชุมจะมีการเรียนรู้ร่วมกันจากวิทยากร มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและลงมือปฏิบัติร่วมกัน เมื่อเสร็จสิ้นการประชุมเชิงปฏิบัติการ จะต้องมีผลงานที่ได้รับจากการปฏิบัติงานร่วมกัน มีการนำเอาผลงานที่ได้จากการประชุมไปใช้ เช่น การประชุมปฏิบัติการจัดทำแผนการสอน การประชุมปฏิบัติการวิเคราะห์ข้อสอบการประชุม ปฏิบัติการจัดทำแผนกลยุทธ์ เป็นต้น

5. การศึกษาดูงาน (Field study) หรือการทัศนศึกษา เป็นการพัฒนาบุคลากร โดยการให้บุคลากรได้พบเห็นการปฏิบัติงานจริงนอกองค์กร ได้เห็น ได้ยิน ได้ซักถาม ได้สัมผัสประสบการณ์ใหม่ ๆ ที่แตกต่างไปจากเดิม จากที่เคยปฏิบัติในองค์กร บุคลากรได้เปลี่ยนบรรยากาศ ได้ผ่อนคลาย ได้รับความบันเทิง ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้จากผู้มีประสบการณ์ของหน่วยงานอื่น นอกจากนี้ ยังเป็นการพัฒนาสัมพันธภาพระหว่างหน่วยงาน และระหว่างผู้ดูงานพัฒนามนุษยสัมพันธ์ ความร่วมมือของทีมงาน

6. การศึกษาต่อและการศึกษาทางไกล เป็นการพัฒนาบุคลากรที่ส่งผลระยะยาว ได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่ต้องใช้เวลาและการลงทุน โดยการให้บุคลากรเข้าศึกษาในสถานศึกษา ตามหลักสูตรของสถานศึกษานั้น ซึ่งทำได้ทั้งการศึกษาทางไกล คือการศึกษาที่เน้นชั้นเรียนหรือ การศึกษาทางไกล ซึ่งผู้เรียนและผู้สอนอยู่ห่างไกลกันแต่เน้นการใช้สื่อและเทคโนโลยี

สำนักงานคณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2558) ได้สรุปไว้ว่า วิธีการพัฒนาบุคลากรของหน่วยงาน จำแนกตามบทบาทและภารกิจของหน่วยงาน เพื่อนำไปสู่เป้าหมายเดียวกัน คือ การเพิ่มศักยภาพของบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถทักษะในการปฏิบัติงาน สามารถปฏิบัติงาน ควบคู่ไปกับการมีคุณธรรมจริยธรรม และมีเจตคติที่ดีต่อหน้าที่ เพื่อนร่วมงานและหน่วยงาน ซึ่งจำแนกรูปแบบของการพัฒนาบุคลากรสำนักงานคณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อใช้ ในการประกันคุณภาพการพัฒนาบุคลากรสำนักงานคณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐาน ไว้ดังนี้

1. การฝึกอบรม หมายถึง การเพิ่มพูนความรู้ความสามารถทักษะความชำนาญ ทัศนคติที่ดีและคุณธรรมจริยธรรมของบุคลากรตามหลักสูตรการฝึกอบรม

2. การศึกษาดูงาน หมายถึง การเพิ่มพูนวิสัยทัศน์และประสบการณ์ในการทำงานที่เกี่ยวข้องกับงานในหน้าที่ที่รับผิดชอบ

3. การสัมมนา หมายถึง กิจกรรมที่สร้างความเข้าใจในการปฏิบัติงานให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน สอดรับกับนโยบาย เช่น การประชุมสัมมนาเพื่อมอบนโยบายของผู้บริหาร การประชุมชี้แจงเรื่องต่าง ๆ เป็นต้น

4. การเรียนรู้ด้วยตนเอง หมายถึง การแสดงหาความรู้และการเพิ่มพูนความรู้ด้วยตนเองของบุคลากร โดยผ่านอุปกรณ์หรือเครื่องมือที่เป็นสื่อในการเรียนรู้

พรรณอร อุชุภาพ (2561, น. 249) ได้สรุปไว้ว่า การพัฒนาวิชาชีพครูมีวิธีการที่หลากหลายขึ้นอยู่กับการนำไปใช้ เช่น การสรรหาผู้เข้าเรียนวิชาชีพครู การจัดการศึกษาสำหรับผู้ประกอบวิชาชีพครู การอบรมครูประจำการ การพัฒนาของสถาบันฝึกหัดครู การนิเทศ การบริหารจัดการ การเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนของครู รวมทั้งแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ซึ่งแนวคิดดังกล่าวมาแล้วช่วยให้การพัฒนาวิชาชีพครูให้มีความเข้มแข็ง อันเป็นประโยชน์และเป็นแนวทางในการพัฒนางานของครูให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

สุนิสา ดวงชตา (2564, น. 48) ได้สรุปไว้ว่า การพัฒนาครูมีวิธีการที่หลากหลาย ขึ้นอยู่กับการนำไปใช้ ซึ่งสามารถพัฒนาครู ได้โดยการฝึกอบรม การนิเทศการสอน การสัมมนา การประชุมปฏิบัติการ การศึกษาดูงาน และการศึกษาต่อและการศึกษาทางไกล ทั้งนี้การพัฒนาครูให้มีความรู้สามารถในการปฏิบัติงาน จะเป็นประโยชน์และเป็นแนวทางในการพัฒนางานของครูให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า แนวทางการพัฒนาครูให้มีสมรรถนะสูง ให้สามารถพัฒนาการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น ต้องมีทิศทางและเป้าหมายของการพัฒนาที่ชัดเจน สอดคล้องกับความต้องการของครู โดยมีกิจกรรมการพัฒนาครูที่สำคัญ คือ การพัฒนาครูโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน การพัฒนาครูด้วยวิธีการที่หลากหลาย เช่น การฝึกอบรม การสัมมนา การเรียนรู้ทางไกล การปฏิบัติงานในสภาพจริง การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกัน การประชุมปฏิบัติการ เป็นต้น รวมถึงการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น ทั้งนี้ควรมีการนิเทศภายในอย่างสม่ำเสมอว่าครูได้นำความรู้ไปใช้ในการเสริมสร้างประสิทธิภาพการทำงานให้สูงกว่าเดิมอย่างต่อเนื่องและจริงจัง

บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการพัฒนาครู

ผู้บริหารสถานศึกษาถือว่าเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาครู และเป็นหัวใจในการยกระดับคุณภาพการศึกษา โดยเฉพาะในยุคที่การเปลี่ยนแปลงทางสังคม เทคโนโลยี และความต้องการของผู้เรียนมีความหลากหลายและซับซ้อนมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ การพัฒนาครูให้มีความรู้ ทักษะ และเจตคติที่เหมาะสม จำเป็นต้องอาศัยบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะผู้นำทางวิชาการและผู้นำการเปลี่ยนแปลง

ศิวเทพ สมชิต (2546, น. 13) ได้สรุปไว้ว่า การพัฒนาครูควรตั้งอยู่บนพื้นฐาน 3 ประการ ได้แก่ ครูทุกคนทั้งที่มีประสบการณ์และไม่มีประสบการณ์ย่อมมีความต้องการพัฒนาบุคลากร เพราะครูทุกคนมีความรับผิดชอบในการพัฒนาตนเอง และเป็นหน้าที่ของผู้บริหาร ที่จะต้องจัดให้ครูได้มีโอกาสในการปรับปรุงตนเองอย่างเพียงพอ และวางโครงการในการพัฒนาครูต้องกำหนดเป้าหมายและจุดประสงค์เป็นที่ยอมรับของครูที่เกี่ยวข้อง

สุวิมล ว่องวาณิช, อรอุมา เจริญสุข และอัจศรา ประเสริฐสิน (2554, น. 9-10) ได้สรุปไว้ว่า การพัฒนานวัตกรรมทางการศึกษาเพื่อการพัฒนาครูตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษา พบว่าปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่งที่จะส่งผลต่อการพัฒนาครู คือ ลักษณะและกระบวนการของผู้บริหาร โดยพบปัญหาว่าผู้บริหารสถานศึกษาขาดการให้ความช่วยเหลือแก่ครู และขาดการกำหนดวิสัยทัศน์ที่เกี่ยวกับการพัฒนาครูที่ชัดเจน ดังนั้นจึงมีข้อเสนอเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหาร ดังนี้

1. ผู้บริหารต้องพัฒนาวิสัยทัศน์ เห็นความสำคัญของการพัฒนาครูที่จะเกิดประโยชน์ต่อระบบการศึกษาอย่างแท้จริง ผู้บริหารต้องมีความเข้าใจที่ถ่องแท้เกี่ยวกับการพัฒนาครูและการพัฒนาระบบการศึกษา

2. ผู้บริหารสถานศึกษาต้องให้การสนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและการพัฒนาครู

3. ผู้บริหารสถานศึกษาต้องเสริมสร้างบรรยากาศที่ดีในการทำงานและสนับสนุนการใช้ทรัพยากรที่จำเป็นต่อการพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและการพัฒนาครูอย่างเต็มความสามารถ

4. ผู้บริหารต้องให้การสนับสนุนด้านการพัฒนาครูให้ได้รับการฝึกอบรมในเรื่องต่าง ๆ อย่างต่อเนื่องโดยเฉพาะทักษะการวางแผน การออกแบบการจัดการเรียนรู้ ทักษะความรู้ความเข้าใจในการจัดทำหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ให้สอดคล้องกับแนวทางการปฏิรูปการศึกษา ทักษะการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอน

5. ผู้บริหารต้องจัดให้ครูมีการประเมินสมรรถนะของตนเองเป็นระยะอย่างต่อเนื่องเพื่อสำรวจและตรวจสอบประสิทธิภาพของครู ทำการคัดเลือกนวัตกรรมทางการศึกษาที่เหมาะสมต่อการพัฒนาสมรรถนะ ที่ครูมีความต้องการจำเป็น หากพบว่าวิธีการพัฒนาครูแบบเดิมไม่ได้ผลหรือได้ผลลดน้อยลง จึงหาแนวทางการพัฒนานวัตกรรมทางการศึกษาใหม่ ๆ ต่อไป

ชัยยุทธ มอญสร้อย (2562,น.20) ได้สรุปไว้ว่า บทบาทของผู้บริหาร คือ มีหน้าที่ในการพัฒนาบุคลากรด้วยความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ด้านการบริหาร มีการบริหารแบบมีส่วนร่วม มีความสามารถในการประสานงาน สร้างแรงจูงใจและให้กำลังใจในการทำงานแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา เป็นผู้ส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาบุคลากรให้มีประสิทธิภาพ และมีการกำกับติดตามประเมินผลการดำเนินงานอย่างสม่ำเสมอ เพื่อความก้าวหน้าขององค์กร

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (2564, น. 14-43) ได้สรุปไว้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษาที่ต้องสร้างความตระหนักให้ครูมีต่อการ พัฒนาวิชาชีพ มีระบบและกระบวนการพัฒนาครูที่มีคุณภาพตลอดจนบทบาทการร่วมวางแผน การสนับสนุนและการส่งเสริมกิจกรรมต่าง ๆ ของผู้บริหารจะเป็นบทบาทที่จำเป็นอย่างยิ่งต่อการบรรลุผลของการพัฒนาวิชาชีพครู นั่นย่อมแสดงถึงความจำเป็นที่สถานศึกษาจะต้องมีผู้บริหารที่มีวิสัยทัศน์ มีภาวะผู้นำเชิงวิชาการ ที่เห็นคุณค่าการพัฒนาวิชาชีพของ

ครูอย่างแท้จริงที่จะเป็นปัจจัยสำคัญให้ครูได้พัฒนาตนเพื่อนำสู่การพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่อง ผู้บริหารสถานศึกษาควรจะมีบทบาทในการเกี่ยวกับการพัฒนาครู ดังนี้

1. ดำเนินการให้มีการจัดทำฐานข้อมูลครู โดยการวิเคราะห์ข้อมูลศักยภาพครู เกี่ยวกับผลการเรียนความถนัด ความเชี่ยวชาญในทักษะวิชาชีพตามมาตรฐานวิชาชีพครู เพื่อใช้ข้อมูลสำหรับการวางแผนพัฒนาครูต่อไป

2. พัฒนาระบบการนิเทศภานในสถานศึกษา เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับหาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาได้ตรงกับปัญหาและความต้องการที่แท้จริง ครอบคลุมทั้งด้านปฏิบัติการสอน การดูแลช่วยเหลือ และการจัดกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้ต่าง ๆ

3. รวบรวมข้อมูลหน่วยพัฒนาครู หน่วยฝึกอบรม หลักสูตรการฝึกอบรม และพัฒนาซึ่งมีรายละเอียดต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์กับการพัฒนาครูต่อไป

4. สนับสนุน ส่งเสริมให้มีการระดมความคิด หาแนวทาง จัดรูปแบบการพัฒนาครูที่เน้นการพัฒนาในสถานศึกษา ในลักษณะของชุมชนแห่งการเรียนรู้ ตลอดจนวางแผนด้านงบประมาณ จัดหาทรัพยากรที่จำเป็นและวางแผนด้านเวลาเพื่อให้การดำเนินการเกิดได้จริงอย่างมีประสิทธิภาพ

5. ติดตามให้นำผลการพัฒนาของครูที่ได้จากการฝึกอบรมมาใช้จริง จัดระบบการเผยแพร่ความรู้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ในกลุ่มครูเพื่อให้นำความรู้มาใช้ประโยชน์ได้อย่างจริงจัง

6. สร้างแรงจูงใจให้ครูเกิดความตระหนัก เห็นคุณค่าในวิชาชีพครู เห็นประโยชน์ของการพัฒนาตนเองและวิชาชีพเพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในการปฏิบัติงาน ด้วยการสนับสนุนโอกาส ทรัพยากร และให้ขวัญและกำลังใจอย่างต่อเนื่อง

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีหน้าที่ในการส่งเสริม สนับสนุน และอำนวยความสะดวกให้ครูสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่อง ครอบคลุมตั้งแต่การกำหนดวิสัยทัศน์ การวางแผน การจัดสภาพแวดล้อม และทรัพยากร การสนับสนุนด้านวิชาการและนวัตกรรม ไปจนถึงการติดตามและประเมินผล โดยมีเป้าหมายเพื่อยกระดับสมรรถนะครูให้มีคุณภาพสอดคล้องกับแนวทางการปฏิรูปการศึกษา และสามารถจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพได้อย่างต่อเนื่อง

การพัฒนาครูตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ PLC (Professional Learning Community)

ความหมายของชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพ PLC (Professional Learning Community)

PLC เป็นคำย่อของ Professional Learning Community ในภาษาไทยมีชื่อเรียกอยู่หลายคำ เช่น ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ชุมชนเชิงวิชาการ ชุมชนครูเพื่อศิษย์ ชุมชนกัลยาณมิตรเพื่อศิษย์ เป็นต้น แต่ในปัจจุบันชื่อที่ได้รับการยอมรับมากที่สุดคือ “ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ” ได้มีนักวิชาการให้ความหมายไว้ดังนี้

Senge (1990) กล่าวถึง ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ หมายถึง องค์กรที่กลุ่มบุคคลแสดงความสามารถในการสร้างสรรค์งานที่บังเกิดผลที่เป็นที่ต้องการอย่างแท้จริงของบุคลากรและองค์กร โดยสมาชิกมีอิสระในการคิด การทำงาน และการสร้างสรรค์งานอย่างเต็มที่

Hord (1997) ได้ให้ความหมายของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ หมายถึง โรงเรียนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับวิชาชีพมาเรียนรู้ร่วมกันภายใต้สังคมที่สร้างขึ้นและได้รับการสนับสนุ และผู้บริหารได้รับการเรียนรู้ที่ซับซ้อนขึ้น และเข้มข้นมากขึ้น ทำให้ผู้เข้าร่วมมีปฏิสัมพันธ์กัน เกิดการทดสอบแนวคิด เกิดความท้าทายในการสรุปและแปลความหมาย และแลกเปลี่ยนข้อมูลใหม่ ๆ ซึ่งกันและกัน เมื่อคนหนึ่งเรียนรู้เอง ถือว่าเป็นแหล่งความรู้และความคิดให! และเมื่อความรู้ดังกล่าวได้รับการปฏิสัมพันธ์แลกเปลี่ยนกับเพื่อนจะเกิดความรู้และความเชี่ยวชาญหลายเท่าตัว ก่อนจะนำไปทดสอบหาประสบการณ์ ชุมชนแห่งการเรียนรู้ก่อให้เกิดการกระตุ้นมากขึ้น

DuFour (2004, pp. 6-11) ได้ให้ความหมายของ ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพรามตัวของบุคลากร โดยเฉพาะบุคลากร โดยเฉพาะบุคลากรวิชาชีพ ที่มีเป้าหมายชัดเจนในการรวมตัวกันเพื่อปฏิบัติภารกิจ หรือทำกิจกรรมต่าง ๆ จนเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมโรงเรียน (School Culture)

Silins et al. (2006 อ้างถึงใน สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2551, น. 44) ให้ความหมายของ PLC ว่า หมายถึง กลุ่มสมาชิกในสถาบันการศึกษาที่มีการทางานเป็นทีมและเรียนรู้เป็นทีม คิดเป็นระบบ สื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ มีวิสัยทัศน์และพันธกิจร่วมกัน มีการศึกษาและการอบรมในสถานศึกษา

วิโรจน์ สารรัตนะ (2544, น. 11) ได้กล่าว ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ หมายถึง องค์การที่สมาชิกในองค์การมีความตื่นตัวและมีแรงบันดาลใจที่จะพัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างต่อเนื่องมีความสัมพันธ์เพื่อการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างสมาชิกในองค์การโดยภาพรวมจะเป็นองค์การที่มุ่งแสวงหาความเป็นไปได้และโอกาสเพื่อการเพื่อการพัฒนา เพื่อความเติบโต และเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสิ่งใหม่ ๆ อย่างต่อเนื่อง

เสริมศักดิ์ วิสาลาภรณ์ (2545, น.13) ได้กล่าวว่าชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพครู หมายถึง การรวมตัวของกลุมคนในวิชาชีพครูที่มีความรู้ ความสนใจ ในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง มาร่วมแลกเปลี่ยน แบ่งปันเรียน ในเรื่องนั้น " ร่ามกันทำให้ได้มาขึ่งองค์ความรู้ใหม่ เพื่อนำไปประยุกต์และปรับใช้ตามแต่สภาพแวดล้อม และสถานการณ์ต่างชุมขนแห่งการเรียนรู้จะเปลี่ยนแปลงการทำงานของครู จากวัฒนธรรมแบบเดิม ที่ทำงานอย่างโดดเดี่ยว มาเป็นการทำงานร่วมกันเป็นทีม เกิดผลลัพธ์ต่อสมรรถนะทางวิชาชีพสำหรับครู และทักษะการเรียนรูของนักเรียน ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและเกิดสังคมแห่งความรูที่อาศัยความร่วมมือเป็นฐานในการปรับตัวและสรรสร้างสิ่งใหม่ ๆ ใหเกิดขึ้น

ณัฐริกา นครสูงเนิน (2556, น. 49-50) ได้กล่าวถึง ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพไว้ว่า เป็นการรวมตัวขององค์กรทางการศึกษา ซึ่งได้แก่ ครูผู้สอน ผู้บริหาร ผู้ปกครอง บุคลากร ในชุมชนอื่น ๆ และนักเรียน ในการทำกิจกรรมหรือการดำเนินการเพื่อเป้าหมายของ "การเรียนรู้มี" วัฒนธรรมองค์กรที่มีความร่วมมือ มีการทำงานเป็นทีม โดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย มีระบบสื่อสารที่ดีระหว่างสมาชิก โดยการรวมตัวกันทำอย่างกระตือรือร้นและต่อเนื่อง โดยสมาชิกในชุมชนเกิดแรงจูงใจภาย (intrinsic motivation) ในการร่วมกิจกรรม เพราะได้รับอิสระในความคิด ทำงาน และสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ ตามความต้องการที่แท้จริงของตนเองและองค์กร

ดลนภา วงศ์ศิริ (2556, น. 11) ได้กล่าวถึง ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพว่า หมายถึง โรงเรียนที่มีการเปลี่ยนแปลงเรียนรู้ร่วมกันของบุคลากร โดยเฉพาะบุคลากรวิชาชีพที่มีเป้าหมายที่ชัดเจน การยอมรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน เมื่อความรู้ดังกล่าวได้รับการปฏิสัมพันธ์แลกเปลี่ยนกันเพื่อจะเกิดความรู้และความเชี่ยวชาญหลายเท่าตัว และเป้าหมายสูงสุด คือประโยชน์ที่จะเกิดกับผู้เรียน

วราลักษณ์ ชูกำเนิด (2557, น. 26) ได้กล่าวว่า ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพหรือ PLC หมายถึง การรวมตัว ร่วมใจ ร่วมพลัง ร่วมทำ และร่วมเรียนรู้ร่วมกันของครูและผู้บริหาร และนักการศึกษา บนพื้นฐานวัฒนธรรมความสมพันธ์แบบกัลยาณมิตร ที่มีวิสัยทัศน์คุณค่า เป้าหมาย และภารกิจร่วมกัน โดยทำงานร่วมกันแบบทีมเรียนรู้ที่ครูเป็นผู้นำร่วมกัน และผู้บริหารแบบผู้ดูแลสนับสนุนสู่การเรียนรู้ และพัฒนาวิชาชีพเปลี่ยนแปลงคุณภาพตนเองสู่คุณภาพการจัดการเรียนรู้ที่เน้นความสำเร็จหรือประสิทธิผลของผู้เรียนเป็นสำคัญ และความสุขของการทำงานร่วมกันของสมาชิกในชุมชน

วิจารณ์ พานิช (2559, น. 32) ให้ความหมายของคำว่า ชุมชนแห่งการเรียนรู้ ทางวิชาชีพ (PLC) คือ การรวมตัวกันของครูในโรงเรียน หรือเขตพื้นที่การศึกษาเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ วิธีการจัดการเรียนรู้ ให้ศิษย์เรียนรู้ ได้ทักษะ 21st Century Skills โดยที่ผู้บริหารโรงเรียน คณะกรรมการโรงเรียน ผู้บริหารเขตพื้นที่การศึกษา และผู้บริหารการศึกษาระดับประเทศ เข้าร่วมจัดระบบสนับสนุนให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ต่อเนื่องมีการพัฒนาวิธีการเรียนรู้ของศิษย์อย่างต่อเนื่องเป็นวงจรไม่รู้จบ คือ CQI (Continuous Quality Improvement) ในวงการ ศึกษาหรืออาจเรียกว่าเป็น R2R

ชูชาติ พ่วงสมจิตร์ (2560, น. 34) ได้กล่าวว่าชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ หรือ PLC คือ วิธีการในการพัฒนาครูโดยการจัดบรรยากาศให้ครูได้ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ส่งผลให้ครูไม่โดดเดี่ยวและมีเครือข่ายในการทำงานเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน

ธีระเกียรติ เจริญเศรษฐศิลป์ (2560) ได้กล่าวว่า ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) คือ การรวมตัว ร่วมใจ ร่วมพลัง ร่วมทำและร่วมเรียนรู้ร่วมกันของครู ผู้บริหาร และนักการศึกษาบนพื้นฐาน วัฒนธรรมความสัมพันธ์แบบกัลยาณมิตร สู่คุณภาพการจัดการเรียนรู้ที่เน้น ความสำเร็จหรือประสิทธิผลของผู้เรียนเป็นสำคัญ และความสุขของการทำงานร่วมกัน ของสมาชิกในชุมชน

สำนักพัฒนาครูและบุคลากรการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2560, น. 25) ได้กล่าวว่า ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เป็นการรวมตัว ร่วมใจ ร่วมพลัง ร่วมทำ และร่วมเรียนรู้ร่วมกันของผู้ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในสถานศึกษา บนพื้นฐานวัฒนธรรมความสัมพันธ์แบบกัลยาณมิตร ที่มีวิสัยทัศน์ คุณค่า เป้าหมายและภารกิจร่วมกัน โดยทำงานร่วมกันแบบทีมเรียนรู้ที่ครูเป็นผู้นำ ร่วมกันและผู้บริหารแบบผู้ดูแล สนับสนุนสู่การเรียนรู้และพัฒนาวิชาชีพเปลี่ยนแปลงคุณภาพ ตนเองสู่คุณภาพการจัดการเรียนรู้ที่เน้นความสำเร็จหรือประสิทธิผลของผู้เรียนเป็นสำคัญ และความสุขของการทำงานร่วมกันของสมาชิกในชุมชน

สิริพันธุ์ สุวรรณมรรคา (2561, น. 6-9) ให้ความหมายของ PLC ว่า หมายถึง การรวมตัวกันของบุคคลทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องอย่างร่วมมือรวมพลังกันเรียนรู้เพื่อพัฒนาการปฏิบัติงานทางวิชาชีพของตนและของทุก ๆ คนในองค์การเพื่อให้เกิดคุณภาพและเกิดประโยชน์สร้างสรรค์ต่อทุกคนและสังคม

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า “ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ” เป็นการรวมกลุ่มของบุคลากรวิชาชีพทางการศึกษาที่มุ่งเน้นการเรียนรู้ร่วมกัน การมีเป้าหมายร่วมกัน การแลกเปลี่ยนความรู้ การสนับสนุนซึ่งกันและกัน โดยมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องภายใต้บรรยากาศความไว้วางใจ ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างต่อเนื่อง

ความสำคัญของกระบวนการ PLC (Professional Learning Community)

ฮอร์ด (Hord, 1997) ได้กล่าวถึงความสำคัญของ PLC ว่าการดำเนินการในรูปแบบ PLC นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงเชิงคุณภาพทั้งด้านวิชาชีพและผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน ดังนี้

1. ประเด็นที่เป็นผลดีต่อครูผู้สอน PLC ส่งผลต่อครูผู้สอน คือลดความรู้สึกโดดเดี่ยวงานสอนของครู เพิ่มความรู้สึกผูกพันต่อพันธกิจและเป้าหมายของโรงเรียนมากขึ้น โดยเพิ่มความกระตือรือร้น จะปฏิบัติให้บรรลุพันธกิจอย่างแข็งขัน จนเกิดความรู้สึกว่าต้องการร่วมกันเรียนรู้และรับ พัฒนาการโดยรวมของนักเรียนถือเป็นพลังการเรียนรู้ซึ่งส่งผลให้การปฏิบัติการสอนในชั้นเรียนให้มี ผลดียิ่งขึ้น มีการค้นพบความรู้ และความเชื่อที่เกี่ยวกับวิธีการสอนและตัวผู้เรียนซึ่งที่เกิดจากการคอย สังเกตอย่างสนใจ รวมถึงเข้าใจในด้านเนื้อหาสาระ ที่ต้องจัดการเรียนรู้ได้แตกฉานยิ่งขึ้น จนตระหนัก ถึงบทบาทและพฤติกรรมการสอนที่จะช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดีที่สุด อีกทั้งการรับทราบ ข้อมูลสาระสนเทศต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อวิชาชีพได้อย่างกว้างขวางและรวดเร็วขึ้น ส่งผลดีต่อการปรับปรุง พัฒนางานวิชาชีพได้ตลอดเวลา เป็นผลให้เกิดแรงบันดาลใจที่จะพัฒนาและอุทิศตนทางวิชาชีพเพื่อ ศิษย์ ซึ่งเป็นทั้งคุณค่าและขวัญกำลังใจต่อการปฏิบัติงานให้ดียิ่งขึ้น ที่สำคัญคือยังสามารถลดอัตราการลาหยุดงานน้อยลง เมื่อเปรียบเทียบกับโรงเรียนแบบเก่ายังพบว่ามีความก้าวหน้าในการปรับเปลี่ยน วิธีการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับลักษณะผู้เรียนได้อย่างเด่นชัดและรวดเร็วกว่าที่พบในโรงเรียน แบบเก่า มีความผูกพันที่จะสร้างการเปลี่ยนแปลงใหม่ ๆ ให้ปรากฏอย่างเด่นชัดและยั่งยืน

2. ประเด็นที่เป็นผลดีต่อผู้เรียน PLC ส่งผลต่อผู้เรียน คือสามารถลดอัตราการตกซ้ำชั้นและจำนวนชั้นเรียนที่ต้องเลื่อนหรือชะลอการจัดการเรียนรู้ให้น้อยลงอัตราการขาดเรียนลดลงมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในวิชาวิทยาศาสตร์ประวัติศาสตร์และวิชาการอ่านที่สูงขึ้นอย่างเด่นชัด เมื่อเทียบกับ โรงเรียนแบบเก่าสุดท้าย คือมีความแตกต่างด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างกลุ่มนักเรียนที่มีภูมิหลังไม่เหมือนกันและลดลงชัดเจน

ฟูลเลน (Fullan, 2005) ได้กล่าวถึงความสำคัญของ PLC ว่าเป็นกลยุทธ์ในการเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ของนักเรียน และทำให้เกิดสภาพแวดล้อมแห่งการเรียนรู้ในโรงเรียนที่สนับสนุนให้เกิดการพัฒนาภาวะผู้นำและความสามารถของครูโดยการพัฒนาความสามารถในการทำหน้าที่ร่วมกันจนนำมาสู่การเปลี่ยนแปลง PLC เป็นแนวทางที่ช่วยให้ผู้บริหารนำไปปรับปรุงพัฒนาสถานศึกษา เมื่อผู้บริหารและครูทำงานร่วมกัน เพื่อสร้าง PLC ภายในโรงเรียนและทำข้อตกลงร่วมกันในการพัฒนาขีดความสามารถโดยการทำงานร่วมกัน การร่วมพัฒนาทักษะใหม่ ๆ การค้นหาและใช้ประโยชน์ด้านทรัพยากรการจัดการเรียนรู้ และการร่วมยึดข้อตกลงร่วมกัน และแรงจูงใจในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน

McLaughlin, & Tallbert (2006 อ้างถึงใน พิชิต ขาดี, 2561) ได้กล่าวถึง ความสำคัญของความเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพไว้ว่า ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เป็นการร่วมมือรวมพลังของครูที่สะท้อนผลการปฏิบัติงานในการทางาน และมีการตรวจสอบหลักฐานที่แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างผลการเรียนรู้ของผู้เรียนกับการปฏิบัติงานของครูผู้สอน เพื่อช่วยให้เกิดการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนโดยเฉพาะภายในชั้นเรียน

เวสซีโอ, โรส และอดัมส์ (Vescio, Ross, & Adams, 2008, pp. 80-91) กล่าวถึงความสำคัญของ PLC ว่าช่วยทำให้เกิดการพัฒนาอย่างมีพลังของครูทุกคนและเป็นกลยุทธ์สำคัญของสถานศึกษาในการเปลี่ยนแปลงเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและจากการติดตามผลของสถานศึกษาที่ทำแนวทางการสร้าง PLC ไปใช้ในสถานศึกษาและพบการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ คือ

1. ผลดีต่อครูผู้สอน การนำ PLC ไปใช้องค์กรจะทำให้ครูและบุคลากร์ในโรงเรียนได้พูดคุยและเข้าใจกันมากขึ้น ลดการทำงานและความรู้สึกโดดเดียวของครู เพิ่มความรู้สึกผูกพันต่อพันธ์กิจหมายของโรงเรียนมากขึ้น มีความกระตือรือร้นที่จะปฏิบัติงานอย่างเข้มแข็ง มีความแตกฉานในสาระและการออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนมากขึ้น รับรู้ข้อมูลสารสนเทศเพื่อการ เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา มีแรงบันดาลใจเพื่อจะพัฒนางานเพื่อศิษย์มากขึ้นและมีอัตราการลางาน

2. ผลดีต่อผู้เรียน PLC ส่งผลให้จำนวนการขาดโรงเรียนของนักเรียนน้อยลง เด็กมีความน้อยลงขึ้นอย่างชัดเจนเมื่อเทียบกับโรงเรียนแบบเดิมกระตือรือร้นสนใจจะเข้าร่วมกิจกรรมที่ทางโรงเรียนจัดขึ้น มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูง

อมรา จำรูญศิริ (2554) กล่าวถึงความสำคัญของชุมชนแห่งการเรียนรู้ ถ้าโรงเรียนต้องการประสิทธิภาพมากขึ้น จำเป็นต้องหยุดการดำเนินงานในรูปแบบของอุตสาหกรรมและสร้างสรรค์และนำรูปแบบใหม่มาใช้ เช่น ปรับองค์กรแห่งการเรียนรู้ เนื่องจากองค์การแห่งการเรียนรู้เป็น "ชุมชนแห่งการเรียนรู้" ในหลายเหตุผล คำว่า “องค์การ” (Organization) "เกิดจากความเห็นหุ้นส่วนที่มีประสิทธิภาพมีความเรียบง่ายและมีความสนใจร่วมกัน ส่วนคำว่า “ชุมชน” (community)" ให้ความสำคัญมากกว่าในด้านความสัมพันธ์ การแลกเปลี่ยนวิสัยทัศน์และวัฒนธรรมที่เข้มแข็ง ซึ่งปัจจัยทั้งหมดที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาโรงเรียนความท้าทายของนักการศึกษา คือ การสร้างชุมชนที่มีพันธสัญญาที่เรียกว่า ชุมชนแห่งการเรียนรู้ (PLC)

ชวลิต ชูกำแพง (2560, น. 5) ได้กล่าวถึงความสำคัญของชุมชนแห่งการเรียนรู้ของครูว่าเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาบุคลากรที่สร้างการเปลี่ยนแปลงและเห็นผลที่ยั่งยืนในโรงเรียน โดยอาศัยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การทำงานร่วมกันด้วยสัมพันธภาพที่ดีโดยมีค่านิยมที่มีนักเรียนเป็นเป้าหมายสำคัญนอกจากผลที่เกิดขึ้นจะส่งผลที่ดีต่อนักเรียนแล้ว ยังช่วยทำให้โรงเรียนมีความเข้มแข็งและสามารถทำงานอื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพด้วย

ชูชาติ พ่วงสมจิตร์ (2560, น. 36-37) กล่าวถึงความสำคัญของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพก่อให้เกิดผลดีต่อทั้งครูผู้สอน และต่อนักเรียน ดังนี้

1. PLC เป็นประโยชน์ต่อครู เพราะ

1.1 ช่วยลดความโดดเดี่ยวให้กับงานครู จากเดิมที่ครูแต่ละคนต่างคิดต่างทำต่างแก้ปัญหา ขาดการปรึกษาหารือกัน เปลี่ยนมาเป็นเพื่อนและเครือข่ายในการทำงานร่วมกันโดยมีเป้าหมายอย่างเดียวกันคือพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน

1.2 เพิ่มความรู้สึกผูกพันต่อพันธ์กิจและเป้าหมายของ สถานศึกษา ซึ่งเนื่องมาจากการมีเพื่อน มีเครือข่ายและการทำงานร่วมกันก่อให้เกิดความผูกพันต่อกัน

1.3 เพิ่มความกระตือรือร้นในการปฏิบัติงานให้บรรลุภารกิจ เนื่องจากกระบวนการของ PLC เริ่มจากการสร้างวิสัยทัศน์ร่วม ค่านิยมร่วม และเป้าหมายร่วม ส่งผลให้ครูเห็นเป้าหมายชัดเจนและยอมรับเป้าหมายดังกล่าว

1.4 การเรียนการสอนในชั้นเรียนได้ผลดียิ่งขึ้นทั้งนี้เพราะครูมีการเรียนรู้มากขึ้น ได้เห็นตัวอย่างที่ดีในการจัดการเรียนการสอนของ เพื่อนครูซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ในชั้นเรียนของตนเองทำให้การเรียนการสอนได้ผลดียิ่งขึ้น

1.5 รับทราบขอมูล สารสนเทศที่จำเป็นต่อวิชาชีพได้กว้างขวาง รวดเร็วขึ้น เนื่องจาก PLC ช่วยให้เกิดเครือข่ายและการสื่อสารที่ กว้างขวางทั่วถึงยิ่งขึ้นค่านิยมร่วม วิสัยทัศน์ร่วมและการเห็นตัวอย่างที่ดีของเพื่อนครู

1.6 ก่อให้เกิดแรงบันดาลใจที่จะพัฒนาและอุทิศตนเพื่อศิษย์ ซึ่งเป็นผลจากการมี

1.7 ช่วยให้อัตราการลาหยุดงานน้อยลงเมื่อเทียบกับสถานศึกษาที่ ไม่มี PLC ทั้งนี้เพราะโรงเรียนที่ใช้ 'PLC ช่วยให้ครูมีความเป็นกัลยาณมิตร เอื้ออาทรและช่วยเหลือเกื้อกูลต่อกัน

1.8 ครูปรับเปลี่ยนวิธีการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับผู้เรียนได้ดีกว่าสถานศึกษาที่ไม่มี PLC ซึ่งเป็นผลจาก สภาพแวดล้อมและบรรยากาศและการเรียนรู้จากเพื่อนครูด้วยกัน

2. PLC เป็นประโยชน์ต่อนักเรียน จำแนกเป็นประเด็นได้ 4 ประเด็น คือ

2.1 ช่วยลดอัตราการตกซ้ำชั้นของนักเรียน

2.2 อัตราการขาดเรียนของนักเรียนลดลง

2.3 นักเรียนมีความสุขในการเรียนมากกว่าสถานศึกษาที่ไม่มี PLC

2.4 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชา วิทยาศาสตร์ ประวัติศาสตร์ และการอ่านสูงขึ้นอย่างเด่นชัดเมื่อเทียบกับสถานศึกษาแบบเก่า ซึ่งผลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนข้างต้นเป็นผลจากการที่ครูได้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้วิธีการจัดการเรียนการสอนที่ดีต่อกันและกระบวนการจัด PLCในโรงเรียนมักเริ่มต้นจากการสร้างวิสัยทัศน์ร่วม ที่ทำให้ครูได้เสนอปัญหาความต้องการและแนวทางในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนร่วมกันส่งผลให้ครูมีเป้าหมายเดียวกันในการพัฒนาซึ่งย่อมส่งผลสะท้อนไปสู่บรรยากาศที่ดีในการจัดการเรียนรู้และการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดีขึ้น

สำนักพัฒนาข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาแห่งชาติ (2560,น.25-26) กล่าวว่า การดำเนิน งานชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) สามารถแบ่งระดับได้ 3 ระดับ คือ ระดับสถานศึกษา ระดับเครือข่าย และระดับชาติ โดยแต่ละลักษณะจะแบ่งตามระดับของความเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ย่อย ดังนี้

1. ระดับสถานศึกษา (School Level) คือ ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ที่ขับเคลื่อนในบริบทสถานศึกษาหรือโรงเรียน สามารถแบ่งได้ 3 ระดับย่อย คือ

1.1 ระดับนักเรียน (Student Level) นักเรียนจะได้รับการส่งเสริมและร่วมมือให้เกิดการเรียนรู้ขึ้นจากครูและเพื่อนนักเรียนอื่นให้ทำกิจกรรมเพื่อแสวงหาคำตอบที่สมเหตุสมผล สำหรับตนนักเรียน จะได้รับการพัฒนาทักษะที่สำคัญ คือ ทักษะการเรียนรู้

1.2 ระดับผู้ประกอบวิชาชีพ (Professional Level) ประกอบด้วยครูผู้สอน และผู้บริหารของโรงเรียนโดยใช้ฐานของ “ชุมชนแห่งวิชาชีพ” เชื่อมโยงกับการเรียนรู้ของชุมชนจึงเรียกว่า “ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ” ซึ่งเป็นกลไกสำคัญอย่างยิ่งที่ทุกคนในโรงเรียนร่วมกัน พิจารณาทบทวนเรื่องนโยบาย การปฏิบัติ และกระบวนการบริหารจัดการต่าง ๆ ของโรงเรียนใหม่อีกครั้ง โดยยึดหลักในการปรับปรุงแก้ไขสิ่งเหล่านี้ เพื่อให้สามารถบริการด้านการเรียนรู้ แก่นักเรียนได้อย่างมีประสิทธิผล อีกทั้งเพื่อให้การปรับปรุงแก้ไข้ ดังกล่าว นำมาสู่การสนับสนุน การปฏิบัติงานวิชาชีพของครูผู้สอน และผู้บริหารให้มีคุณภาพและประสิทธิผลสูงยิ่งขึ้น มีบรรยากาศและสภาพแวดล้อมของการทำงานที่ดีต่อกัน

1.3 ระดับการเรียนรู้ของชุมชน (Learning Community Level) ครอบคลุมถึงผู้ปกครอง สมาชิกชุมชนและผู้นำชุมชน โดยบุคคลกลุ่มนี้จำเป็นต้องมีส่วนเข้ามาร่วมสร้าง และผลักดันวิสัยทัศน์ของโรงเรียนให้บรรลุผลตามเป้าหมาย กล่าวคือ ผู้ปกครองนักเรียน ผู้อาวุโสในชุมชน ตลอดจนสถาบันต่าง ๆ ของชุมชนเหล่านี้ ต้องมีส่วนร่วมในการส่งเสริม เป้าหมายการเรียนรู้ของชุมชนและโรงเรียน กล่าวคือ ผู้ปกครอง มีส่วนร่วมทางการศึกษา ได้โดยการให้การดูแลแนะนำการเรียนที่บ้านของนักเรียน รวมทั้งให้การสนับสนุนแก่ครู และผู้บริหารสถานศึกษาในการจัดการเรียนรู้ ให้แก่บุตรหลานของตน ผู้อาวุโสในชุมชนสามารถ เป็นอาสา สมัครถ่ายทอดความรู้

2. ระดับกลุ่มเครือข่าย (Network Level) คือ ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ที่ขับเคลื่อนในลักษณะการรวมตัวกันของกลุ่มวิชาชีพจากองค์กร หรือหน่วยงานต่าง ๆ ที่มุ่งมั่น ร่วมกันสร้างชุมชน เครือข่ายภายใต้วัตถุประสงค์ร่วม คือ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ส่งเสริม สนับสนุนให้กำลังใจ สร้างความสัมพันธ์ และพัฒนาวิชาชีพร่วมกัน อาจมีเป้าหมายที่เป็นแนวคิด ร่วมกันอย่างชัดเจน สามารถแบ่งได้ 2 ลักษณะ คือ

2.1 กลุ่มเครือข่ายความร่วมมือระหว่างสถาบัน คือ การตกลงร่วมมือกันในการพัฒนาวิชาชีพครูระหว่างสถาบัน โดยมองว่าการร่วมมือกันของสถาบันต่าง ๆ จะทำให้เกิดพลัง การขับเคลื่อนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวิชาชีพ การแลกเปลี่ยน หรือร่วมลงทุนด้านทรัพยากร และการเกื้อหนุนเป็นกัลยาณมิตรคอยสะท้อนการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน

2.2 กลุ่มเครือข่ายความร่วมมือของสมาชิกวิชาชีพครู คือ การจัดพื้นที่เปิดกว้าง ให้สมาชิกวิชาชีพครูที่มีอุดมการณ์ร่วมกันในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของตนเองเพื่อการเปลี่ยนแปลงเชิงคุณภาพของผู้เรียนเป็นหัวใจสำคัญ สมาชิกที่รวมตัวกันไม่มีเงื่อนไขเกี่ยวกับสังกัดแต่จะตั้งอยู่บนความมุ่งมั่น สมัครใจ ใช้อุดมการณ์ร่วมเป็นหลักในการรวมกันเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC)

3. ระดับชาติ (The National Level) คือ ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ที่เกิดขึ้นโดยนโยบายของรัฐที่มุ่งจัดเครือข่ายชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ของชาติเพื่อขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงเชิงคุณภาพของวิชาชีพ โดยความร่วมมือของสถานศึกษา และครูที่ผนึกกำลังร่วมกันพัฒนาวิชาชีพ ภายใต้การสนับสนุนของรัฐ

สิริพันธุ์ สุวรรณมรรคา (2561, น. 9-10) ได้กล่าวถึงความสำคัญของความเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพว่า ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ หรือ PLC ให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมการทำงานแบบร่วมมือรวมพลังโดยที่สมาชิกในชุมชนจะทำงานแบบร่วมมือรวมพลังไม่ทำงานแบบโดดเดี่ยว มีความเป็นเพื่อนร่วมทางที่ช่วยเหลือเกื้อกูลและสนับสนุนกันและกัน เพื่อประกอบภารกิจของตนอย่างมีคุณภาพ มีความเข้มแข็งในการเรียนรู้ เกิดการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียน ครูและผู้บริหารเกิดการเปลี่ยนแปลงพัฒนาความเชี่ยวชาญทางวิชาชีพของตนเอง นักเรียนได้รับการ

เรียนรู้อย่างมีคุณภาพและเสมอภาค นอกจากนี้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ยังใช้เป็นภาระงานประจำตำแหน่งของวิทยฐานะของครูช่วยส่งเสริมความก้าวหน้าทางวิชาชีพให้แก่ครู

Stoll, & Louis (2007 อ้างถึงใน พิชิต ขาดี, 2561) ได้กล่าวถึงความสำคัญของชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ไว้ว่า เป็นกลุ่มของครูที่มาร่วมกันทางานและวางเป้าหมายร่วมกันเพื่อการเรียนรู้ของผู้เรียน มีการสะท้อนการทางานร่วมกันอย่างต่อเนื่อง เพื่อมุ่งเน้นและส่งเสริมพัฒนาการและการเจริญเติบโตทางวิชาชีพ

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า กระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC) มีความสำคัญทั้งต่อการพัฒนาองค์รวมของสถานศึกษา โดยเฉพาะในการพัฒนาศักยภาพต่อตัวครูผู้สอน และต่อผู้เรียน สร้างวัฒนธรรมการทำงานร่วมกันอย่างมีเป้าหมาย สามารถพัฒนาบุคลากรในสถานศึกษา โดยอาศัยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพทำให้สถานศึกษาเกิดความเปลี่ยนแปลงเชิงบวก

ประเภทของกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ PLC (Professional Learning Community)

กระบวนการ PLC (Professional Learning Community) หรือภาษาไทยว่า “ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ” ได้มีนักวิชาการได้แบ่งประเภทของกระบวนการ PLC ไว้ดังนี้

เซอร์จิโอวานนี (Sergiovanni, 1994) ได้กล่าวถึงกระบวนการ PLC ในประเภทระดับสถานศึกษา ระดับกลุ่มเครือข่าย และระดับชาติ ไว้ดังนี้

1. ระดับสถานศึกษา คือ ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพที่ขับเคลื่อนของบริบทสถานศึกษาสามารถแบ่งได้ 3 ระดับย่อย ดังนี้

1.1 ระดับนักเรียน (Student Level) ซึ่งนักเรียนจะได้รับการส่งเสริมและร่วมมือให้เกิดการเรียนรู้ขึ้นจากครูและเพื่อนนักเรียนอื่นให้ทำกิจกรรมเพื่อแสวงหาคำตอบที่สมเหตุสมผลสำหรับตน นักเรียนจะได้รับการพัฒนาทักษะที่สำคัญคือทักษะการเรียนรู้

1.2 ระดับผู้ประกอบวิชาชีพ (Professional Level) ประกอบด้วยครูผู้สอน และผู้บริหารของโรงเรียนโดยใช้ฐานของ "ชุมชนแห่งวิชาชีพ" เชื่อมโยงกับการเรียนรู้ของชุมชนซึ่งเรียกว่า "ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ" ซึ่งเป็นกลไกสำคัญอย่างยิ่งที่ทุกคนในโรงเรียนร่วมกันพิจารณาทบทวนเรื่องนโยบายการปฏิบัติ และกระบวนการบริหารจัดการต่าง ๆ ของโรงเรียนใหม่อีกครั้งโดยยึดหลักในการปรับปรุงแก้ไขสิ่งเหล่านี้เพื่อให้สามารถบริการด้านการเรียนรู้แก่นักเรียนได้อย่างมีประสิทธิผลอีกครั้งเพื่อให้การปรับปรุงแก้ไขดังกล่าว นำมาสู่การสนับสนุนการปฏิบัติงานวิชาชีพของครูผู้สอน และผู้บริหารให้มีคุณภาพและประสิทธิผลสูงยิ่งขึ้น มีบรรยากาศและสภาพแวดล้อมของการทำงานที่ดีต่อกันของทุกฝ่าย

1.3 ระดับการเรียนรู้ของชุมชน (Learning community Level) ครอบคลุมถึงผู้ปกครองสมาชิกชุมชน และผู้นำชุมชนโดยบุคคลกลุ่มนี้จำเป็นต้องมีส่วนเข้ามาร่วมสร้าง และผลักดันวิสัยทัศน์ของโรงเรียนให้บรรลุตามเป้าหมาย กล่าวคือ ผู้ปกครอง นักเรียน ผู้อาวุโส ในชุมชนตลอดจนสถาบันต่าง ๆ ของชุมชนเหล่านี้ ต้องมีส่วนร่วมในการส่งเสริมเป้าหมายการเรียนรู้ของชุมชนและโรงเรียนกล่าวคือ ผู้ปกครองมีส่วนร่วมทางการศึกษาได้โดยการให้การดูแลและแนะนำกรเรียนที่บ้านของนักเรียนรวมทั้งให้การสนับสนุนแก่ครู และผู้บริหารสถานศึกษาในการจัดการเรียนรู้ให้แก่บุตรหลานของตน ผู้อาวุโสในชุมชนสามารถเป็นอาสาสมัคร ถ่ายทอดความรู้

2. ระดับกลุ่มเครือข่าย Network Level คือ PLC ที่ขับเคลื่อนในลักษณะการรวมตัวกันของกลุ่มวิชาชีพจากองค์กรหรือหน่วยงานต่าง ๆ ที่มุ่งมั่นร่วมกันสร้างชุมชนเครือข่ายภายใต้วัตถุประสงค์ร่วมคือการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ส่งเสริมสนับสนุนให้กำลังใจสร้างความสัมพันธ์และพัฒนาวิชาชีพร่วมกัน อาจมีเป้าหมายที่เป็นแนวคิดร่วมกันอย่างชัดเจนสามารถแบ่งได้ 2 ลักษณะ คือ

2.1 กลุ่มเครือข่ายความร่วมมือระหว่างสถาบันคือการตกลงร่วมมือกันในการพัฒนาครูระหว่างสถาบันดยมองว่าการร่วมมือกันของสถาบันต่าง ๆ จะทำให้เกิดพลังการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวิชาชีพการแลกเปลี่ยนหรือร่วมลงทุนด้านทรัพยากรและการเคลื่อนหมุนเป็นกัลยาณมิตรสะท้อนการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน กรณีตัวอย่างเช่น กรณีศึกษาการจัด PLC เป็นกลุ่มของโรงเรียนในประเทศสิงโปร์เพื่อร่วมพัฒนาแลกเปลี่ยนและสะท้อนร่วมกันทางวิชาชีพเป็นต้นสมาชิกวิชาชีพครูที่มีอุดมการณ์ร่วมกันในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของตนเองเพื่อการเปลี่ยนแปลง

2.2 กลุ่มเครือข่ายความร่วมมือของสมาชิกวิชาชีพครู คือ การจัดพื้นที่เปิดกว้างให้เชิงคุณภาพของผู้เรียนเป็นหัวใจสำคัญสมาชิกที่ รวมตัวกันไม่มีเงื่อนไขเกี่ยวกับ สังกัดแต่จะตั้งอยู่บนความมุ่งมั่นสมัครใจใช้อุดมการณ์ร่วมเป็นหลักในการรวมกันเป็น PLC

3. ระดับชาติ The National Level คือ PLC ที่เกิดขึ้นโดยนโยบายของรัฐที่มุ่งจัดเครือข่าย PLC ของชาติเพื่อขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงเชิงคุณภาพของวิชาชีพโดยความร่วมมือของสถานศึกษาครูที่ผนึกกำลังร่วมกันพัฒนาวิชาชีพ ภายใต้การสนับสนุนของรัฐดังกรณีตัวอย่างนโยบาย เพื่อความร่วมมือของกระทรวงศึกษาธิการประเทศสิงคโปร์ ในปี 2009 รัฐจัดให้มี PLC ชาติสิงคโปร์เพื่อหวังขับเคลื่อนแนวคิดสอนให้น้อยเรียนรู้ให้มาก (Teach Less Leamn more) ให้เกิดผลสำเร็จ เป็นต้น

วัตคินส์ และมาร์ซิค (Watkins, & Marsick, 1993, p. 278) ได้กล่าวถึง ระดับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ PLC ไว้ 3 ระดับ ได้แค่ ระดับบุคคล ระดับกลุ่ม และระดับองค์กร ดังนี้

1. ระดับบุคคล คือ ทุกคนอภิปรายและเรียนรู้จากข้อผิดพลาดอย่างเปิดเผย ระบุทักษะที่ต้องการเพื่อการทำงานในอนาคต ช่วยเหลือกันในการเรียนรู้ การสนับสนุนด้านงบประมาณและทรัพยากร การสนับสนุนในการเรียนรู้ ปัญหาในการทำงาน รางวัลจากการเรียนรู้ ให้ข้อมูลย้อนกลับอย่างเปิดและตรงไปตรงมา ฟังก่อนพูด เคารพกันและกัน

2. ระดับกลุ่ม คือ ทุกคนใช้เวลาเพื่อสร้างความเชื่อถือกับผู้อื่นระดับกลุ่ม ทีมมีอิสระในการเป้าหมายที่ต้องการทุกนในทีมมีความเท่าเทียมกัน ทีมมีจุดเน้นที่านของกลุ่มและวิธีการทำงานดีที่มีการทบทวนความคิดในผลงานของกลุ่ม ทีมได้รับรางวัลสำหรับผลสัมฤทธิ์ของงานร่วมกัน ที่มีความมั่นใจว่าองค์กรจะปฏิบัติตามข้อเสนอแนะของทีม

3. ระดับองค์กร มีการสื่อสารสองทาง คนในองค์กรสามารถข้าถึงสารสนเทศได้สะดวกและรวดเร็ว องค์กรเก็บรักษาฐานข้อมูลเกี่ยวกับทักษะของผู้ปฏิบัติงาน มีระบบการวัดช่องว่างระหว่างภาพการปฏิบัติงานที่เป็นจริงและที่คาดหวัง องค์กรสร้างบทเรียนง่าย ๆ สำหรับผู้ปฏิบัติงาน องค์กรวัดการฝึกอบรมจากเวลาและทรัพยากรที่ใช้ องค์กรย่องยอมรับผู้ที่ริเริ่มสิ่งใหม่ 1 องค์กรให้ทางเลือกในการปฏิบัติงาน องค์กรเชิญชวนทุกคนร่วมสนับสนุนวิสัยทัศน์ขององค์กร องค์กรให้ทุกคน มีส่วนร่วมในการบริหารทรัพยากร องค์กรสนับสนุนผู้ปฏิบัติงานที่มีความเสี่ยงสูง องค์กรนำวิสัยทัศน์ไปสู่การปฏิบัติในระดับและกลุ่มที่ต่างกัน องค์กรสนับสนุนให้ผู้ปฏิบัติงานมีชีวิตครอบครัวและการทำงานที่สมดล องค์กรส่งเสริมให้ทุกคนมีมุมมองที่กว้างไกล องค์กรส่งเสริมให้ทุกคนยึดเอา มุมมองของ ผู้รับบริการมาใช้ตัดสินใจ องค์กรคำนึงถึงสิ่งที่จะมีต่อขวัญกาลังใจของผู้ปฏิบัติงาน องค์กรมีการทำงานร่วมกับชุมชนภายนอก องค์กรสนับสนุนให้ค้นหาคำตอบจากปัญหาจากการศึกษาองค์กรอื่น ๆ องค์กรสนับสนุนโอกาสตามความต้องการการเรียนรู้และการฝึกอบรม องค์กรมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างผู้นำกับผู้ปฏิบัติงานในเรื่องการแข่งขัน แนวโน้มและทิศทางขององค์กร องค์กรมีการเสริมสร้างอำนาจเพื่อร่วมกันำพาองค์กร องค์กรสร้างภาวะผู้นำ องค์กรมองหาโอกาสที่จะเรียน และองค์กรมีการปฏิบัติงานที่สอดคล้องกับค่านิยมในองค์กร

ศักดิ์ชัย ภู่เจริญ (2557) ได้แบ่งประเภทของ PLC ออกเป็น 6 ประเภท ดังนี้

1. พันธมิตรครู (Teacher Partnership) เน้นการปรับปรุงยุทธศาสตร์การสอนที่เฉพาะเจาะจง

2. ทีมตามระดับชั้นเรียน (Grade-level teams) เน้นการร่วมมือในการวางแผนและการสอน

3. ทีมตามสาระการเรียนรู้ (Content-area teams) เน้นการปรับปรุงหลักสูตร

4. ทีมระหว่างหลักสูตร (Vertical teams) เน้นการจัดเตรียมความคาดหวังและประสบการณ์ของนักเรียน

5. ทีมทางโรงเรียน (Whole school เน้นนวัตกรรมการสอนและการเรียนรู้

6. ทีมระหว่างเขตพื้นที่ (Cross district) เน้นประเด็นของการปฏิบัติและความเท่าเทียมกัน

ชูชาติ พ่วงสมจิตร์ (2560, น. 38-39) กล่าวถึงประเภทของกระบวนการ PLC สามารถแบ่งออกเป็น 4 ประเภท ใหญ่ ๆ ดังนี้

1. ชุมชนมุ่งเน้นการแก้ปัญหา (Problem Solving Communities) เป็นชุมชนที่มุ่งเน้นการแก้ปัญหาสำคัญขององค์กรด้วยสรรพวิธี เช่น โรงเรียนมีปัญหาเรื่องเด็กขาดเรียน ครูหาทางแก้ปัญหาด้วยวิธีการที่หลากหลาย เช่น การใช้โทรศัพท์ติดตาม การเผชิญผู้ปกครองมาพบ การเยี่ยมบ้านนักเรียน การสัมภาษณ์นักเรียนเพื่อค้นหาสาเหตุ ฯลฯ

2. ชุมชนมุ่งเน้นการแบ่งปันความรู้ (Knowledge Sharing Communities) เป็นชุมชนที่เน้นการค้นหาความรู้ ใหม่มาพัฒนาการปฏิบัติงาน โดยโรงเรียนจัดเวลาให้ครูได้นำความรู้และประสบการณ์ที่เกิดจากการปฏิบัติจริง การเข้าผึกอบรม การค้นคว้าวิจัย ฯ มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน

3. ชุมชนมุ่งเน้นการค้นหาแนวปฏิบัติที่ดีกว่า (Better Practice Communities) เป็นชุมชนค้นหาวิธีการ หรือแนวปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพดีกว่าเดิมและนำมาแบ่งปันให้สมาชิกนำไปใช้ปฏิบัติงาน เช่น โรงเรียนมีปัญหา นักเรียนอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ วิธีที่ครูใช้ในการแก้ปัญหาคือการให้นักเรียนมาฝึกการอ่านแบบเรียนในช่วงพัก กลางวันและฝึกเขียนคำตามคำบอกซึ่งได้ผลดีในระดับหนึ่ง ต่อมาครูค้นพบว่าการดำเนินการตามขั้นตอนใน หนังสือ "เด็กอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้แก้ง่ายนิดเดียว" ของศิวกานต์ ปทุมสูต สามารถแก้ปัญหาได้อย่างมี ประสิทธิภาพ แก้ปัญหาได้ภายใน 4 เดือน ครูจึงนำแนวทางนี้มาแลกเปลี่ยนกับเพื่อนครู ส่งผลให้เพื่อนครูได้ใช้วิธีการที่ดีกว่าในการแก้ปัญหาเด็กอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้

4. ชุมชนมุ่งเน้นการใช้นวัตกรรม (Innovation Communities) ซึ่งนวัตกรรมอาจ ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ เครื่องมือ อุปกรณ์ รูปแบบ วิธีการ เทคโนโลยี กระบวนการ หรือ ระบบการทำงาน เพื่อให้สมาชิกนำมาใช้ปฏิบัติงานให้ สำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า ประเภทของกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพสามารถแบ่งได้เป็น 3 ระดับ คือ 1) ระดับสถานศึกษา แบ่งเป็นย่อยได้ 3 มิติ ระดับนักเรียน ระดับครู/ผู้บริหาร, และระดับชุมชน ซึ่งจะมุ่งเน้นการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ และความร่วมมือกับผู้ปกครอง 2) ระดับเครือข่าย ประกอบด้วยกลุ่มความร่วมมือระหว่างองค์กร และกลุ่มครูผู้มีอุดมการณ์ร่วมส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และพัฒนาวิชาชีพข้ามองค์กร 3) ระดับชาติ ขับเคลื่อนโดยนโยบายของรัฐ เน้นการสนับสนุนอย่างเป็นระบบ เพื่อยกระดับคุณภาพวิชาชีพครูทั่วประเทศ

องค์ประกอบของการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ PLC (Professional Learning Community)

องค์ประกอบของการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC ได้มีผู้กล่าวถึงองค์ประกอบต่าง ๆ ไว้ดังนี้

Senge (1990) กล่าวถึงองค์ประถอบของการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ 5 ประการ ได้แก่ การแลกเปลี่ยนวิสัยทัศน์ แบบจำลองในใจ การคิดอย่างมีระบบ ความเชี่ยวชาญของบุคคล และการเรียนรู้เป็นทีม และนอกจากนี้การสร้างองค์การแห่งการเรียนรู้อยู่ที่ การเสริมสร้างหลักการหรือ

วินัยที่สำคัญให้เกิดผลจริงจังในรูปแบบของการนำไปปฏิบัติ ซึ่งสามารถนำแนวคิดดังกล่าวมาประยุกต์ใช้เพื่อสร้างโรงเรียนแห่งการเรียนรู้ ดังนี้

1. ความรอบรู้แห่งตน คือ ทุกคนอยู่ในโรงเรียนที่เป็นองค์การแห่งการเรียนรู้จะต้องเข้าใจว่าตนมีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อการสร้างผลงานหรือ ความสำเร็จของโรงเรียนโดยรวม ครูแต่ละคนจะต้องตระหนักว่าตนต้องปฏิบัติงานในฐานะเป็นสมาชิก ของทีมงานที่จะต้องร่วมกันนำพาและยกระดับผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน ตลอดจนความสำเร็จของผู้ปกครอง และชุมชนให้สูงขึ้น ความรอบรู้แห่งตนจึงหมายความว่า ครูทุกคนจะต้องมีพันธะผูกพันต่อการประกอบ วิชาชีพครูของตนเยี่ยงมืออาชีพและต้องเป็นสมาชิกที่ดี เพื่อช่วยเหลือให้ทีมงานของตนวัดผลงานระดับสูงยิ่งขึ้นเท่าที่จะทำได้ ครูแต่ละคนจะต้องมีความผูกพันต่อเพื่อนร่วมงานด้วยการสร้างบรรยากาศที่ดีของ ที่ทำงาน และร่วมมือร่วมใจกันยกระดับคุณภาพการเรียนการสอนของนักเรียนให้ดีที่สุด การสร้าง ความรอบรู้แห่งตนของครูก็คือการร่วมการเรียนรู้ไปกับนักเรียน ครูจึงมีบทบาทต้องเป็นผู้เรียนรู้ในขณะที่ ปฏิบัติงานสอนอีกด้วย

2. แบบแผ่นความคิดอ่าน คือ ความเชื่อที่ฝังลึกอยู่ภายในบุคคล ที่มีต่อสิ่งต่าง ๆ ที่ยึดปฏิบัติที่มีอิทธิพลในการกำหนดว่าโรงเรียนของตนจะดำเนินการต่อการกิจต่าง 1 อย่างไร เช่น แบบแผนความคิดอ่านของคนที่เป็นนักการศึกษา จะต้องตอยตนเองให้ได้ว่าในฐานที่เป็นมืออาชีพตนจะมีหลักคิดและวิธีจัดกิจกรรมด้านการเรียนรู้ การสอน การบริหารพฤติกรรมบุคคลในโรงเรียน ตลอดจนการใช้ภาวะผู้นำได้อย่างไร เป็นต้น เนื่องจากแบบแผนความคิดอ่านเหล่านี้มัดไม่ได้ถูกหยิบยกขึ้นมาพิจารณาว่ามีความเหมาะสมเพียงไร มีอะไรบ้างที่โรงเรียน ทำได้หรือมีอะไรบ้างที่ควรทำแต่ยังไม่ได้ทำดังนั้นถ้าเป็นโรงเรียนแห่งการเรียนรู้ประเด็นต่าง 1 ที่เป็นแบบแผนความคิดอ่านดังกล่าวเหล่านี้ จะถูกนำมาพิจารณาตรวจสอบร่วมกันของทุกฝ่ายที่มีส่วนได้เสีย เช่น สิ่งที่โรงเรียนเชื่อและใช้เป็นแนวทางจัดการศึกษาอยู่นั้นสอดคล้องกับสิ่งที่เป็นวิสัยทัศน์ของโรงเรียนซึ่งทุกฝ่ายร่วมกำหนดขึ้นหรือนักเรียนได้รับการส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้อย่างเต็มศักยภาพหรือไม่ และสอดคล้องกับความคาดหวังของผู้ปกครองและชุมชนเพียงไร ตลอดจนกฎเกณฑ์ ระเบียบปฏิบัติ และวิธีการต่าง ๆ ที่ดำเป็นการอยู่นั้นมีความสอดคล้องหรือขัดนบังกับความเชื่อ วิถีชีวิตและวิสัยทัศน์ที่สังคมคาดหวังต่อโรงเรียนหรือไม่เพียงไร เป็นต้น

3. วิสัยทัศน์ร่วม คือ ภาพในอนาคตของโรงเรียนที่ทุกคนปรารถนาร่วมกันที่จะให้เกิดขึ้นจริงกับโรงเรียนของตน วิสัยทัศน์ร่วมจึงทรงพลังที่ช่วยยึดเหนี่ยวทุกคนให้เกิดความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวขึ้นและมีความรู้สึกร่วมในเป้าหมายที่จะต้องก้าวไปให้ถึง ดังนั้นวิสัยทัศน์ร่วมมิได้เกิดขึ้นหรือเป็นของผู้หนึ่งผู้ใดโดยเฉพาะ วิสัยทัศน์ร่วมที่ดีควรมีความชัดเจน ทั้งเป้าหมายและแนวทางที่สามารถบรรลุได้จริง และไม่ควรเป็นเพียงแต่ข้อความสั้นที่กระชับชัดเจนดึงดูดใจเท่านั้น แต่ควรมีพลังในการกำกับพฤติกรรมของบุคคลให้ปฏิบัติงานสอนได้ตรงกับความคาดหวัง อย่างมีความหวังและมีความเต็มใจที่จะ

ปฏิบัติภารกิจทั้งของส่วนตนและของทีมงานโดยเต็มความสามารถ โดยยึดหลักการทำเพื่อส่วนรวมร่วมกัน

4. การเรียนรู้ของทีม คือ ปัจจัยที่สำคัญสำหรับโรงเรียนแห่งการเรียนรู้เป็นที่ประจักษ์แล้วว่าผลงานที่เกิดจากการทำงานร่วมกันแบบที่มย่อยมากกว่าผลรวมของงานที่แต่ละคนทำ ซึ่งเรียกว่าเป็นการได้ “พลังทวีคูณ หรือ Synergy” ขึ้น ทั้งนี้เพราะการเรียนรู้ที่สมาชิกแต่ละคนได้ระหว่างทำงานทีมทำให้ได้เพิ่มทักษะและศักยภาพเฉพาะตนมากยิ่งขึ้น ย่อมส่งผลให้ทักษะและโดยรวมของทีมสูงขึ้นตามไปด้วย และสำหรับโรงเรียนเพื่อสร้างการเรียนรู้แบบทีม ทำได้โดยการใช้วิธีเสวนา และวิธีอภิปรายถกปัญหา โดยทีมงานองประกอบด้วย ผู้บริหารครูผู้สอน และผู้ปกครองร่วมกันกันถกปัญหาในประเด็นต่าง ๆ ที่โรงเรียนดำเนินการอยู่ เช่น วิธีการจัดชั้นเรียนตารางสอน เทคนิควิธีสอน วิธีวัดผลประเมินผล วิธีจูงใจ ให้นักเรียนมีนิสัยใฝ่เรียน ตลอดจบกการโรงเรียนในด้านต่าง ๆ เป็นต้น และกิจกรรมเพื่อการพัฒนาบุคลากรโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานเป็นวิธีการพัฒนาองค์การหนึ่งที่มีประสิทธิผลและเป็นคารสร้างภาวะผู้นำให้แก่ทุกคนที่ร่วมอยู่ในทีม ดังนั้นโรงเรียนแห่งการเรียนรู้จึงควรมีกิจกรรมต่าง ๆ ให้สมาชิกของทีมได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูลตลอดจนความคิดเห็นต่าง ๆ ระหว่างกันโดยผ่านกระบวนการเสวนาและการอภิปรายร่วมกันอย่างต่อเนื่องอยู่เนื่องนิตย์ จนกลายเป็นวัฒนธรรมขององค์การไปในที่สุด

5. การคิดอย่างเป็นระบบ คือความสามารถของสมาชิกในองค์การ แห่งการเรียนรู้ที่สามารถมองเห็นองค์การในลักษณะของภาพรวม ซึ่งประคอบขึ้นจากองค์ประกอบย่อยต่าง 1 คือ ในโรงเรียนแห่งการเรียนรู้ครูจะมีแนวโน้มที่เห็นว่าการปฏิบัติงานของแต่ละคนก็ดีหรือ กิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้นก็ดีล้วนมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงต่อการดำเนินภารกิจโดยรวมทั้งหมดของโรงเรียน การคิดอย่างเป็นระบบของโรงเรียนแห่งการเรียนรู้ คือสมาชิกจะมีทักษะในการพิจารณาเห็นความสัมพันธ์ของส่วนย่อยที่มีต่อองค์รวมของโรงเรียน และให้การยอมรับว่าถ้าการดำเนินงาน ณ จุดใด จุดหนึ่งเกิดปัญหาขึ้นก็จะส่งผลกระทบต่อการดำเนินงานของจุดอื่นด้วย ตัวอย่างเช่น ถ้าการเรียนการสอนวิชาคณิตศาสตร์ในชั้นเรียนหนึ่งเกิดปัญหาย่อมส่งผลกระทบต่อการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ของนักเรียนตามมา หรือถ้าการเรียนการสอนให้นักเรียนมีทักษะคอมพิวเตอร์และภาษาอังกฤษเกิดปัญหา ก็ย่อมส่งผลกระทบต่อการจัดการเรียนการสอนแบบ E-learning ของนักเรียน เป็นต้น

นอกจากนี้ เซนต์ ยังได้เสนอแนะเพิ่มเติมว่า ถ้าจะพัฒนาให้สถานศึกษาเป็นโรงเรียนแห่งการเรียนรู้นั้น จำเป็นต้องปรับภายในโรงเรียนในประเด็นต่อไปนี้

1. การเรียนการสอนของโรงเรียนต้องเน้นการยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ มากกว่ายึดผู้สอน เป็นศูนย์กลาง

2. ในการดำเนินงานต้องกระตุ้นและให้การยอมรับถึงความสำคัญของความหลากหลายแทนการทำแบบเดียวกัน เช่น การจัดทำหลักสูตรและการจัดกิจกรรมต่าง 1 ของโรงเรียนจึงต้องยึดหลักการของทฤษฎีพหุปัญญา

3. สร้างความเข้าใจและยอมรับว่า ในการเปลี่ยนแปลงนั้น ทุกองค์ประกอบจะต้องเกี่ยวพันและส่งผลกระทบต่อกันตลอดเวลา ดังนั้นการจัดการเรียนรู้ให้นักเรียน จะต้องละเว้นการสอนแบบที่มุ่งเน้นความจำ ข้อเท็จจริง หรือการให้ผู้เรียนพยายามค้นหาเฉพาะคำตอบที่ถูกต้องเพียงคำตอบเดียวเท่านั้น

4. ต้องช่วยกันให้ทุกคนร่วมกันเรียนรู้เพื่อแสวงหาและค้นคว้าทดลองหาทฤษฎีใหม่ ๆ ที่สามารถนำมาใช้ในทางการศึกษาได้อย่างเหมาะสม และอย่างกว้างขวางโดยสมาชิกของโรงเรียน

5. ต้องบูรณาการการจัดการศึกษาของโรงเรียน เข้ากับเครือข่ายความสัมพันธ์ทางสังคม ตัวอย่างเช่น เชื่อมโยงโรงเรียนเข้ากับครอบครัว ตลอดจนหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาคเอกชนและภาครัฐที่ประกอบเป็นชุมชนโดยรวม เป็นต้น (Senge, 1990 อ้างถึงใน ขจร เขียวน้อย และคณะ. 2562, น. 27)

Hord (1997) กล่าวถึงองค์ประกอบของการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ ไว้ 5 ประการ ได้แก่

1. การสนับสนุนและการเป็นผู้นำร่วมกัน หมายถึง ผู้บริหารและครูผู้สอนร่วมการสนับสนุนการปฏิบัติงานในโรงเรียนให้ประสบความสำเร็จ ทั้งด้านนโยบายการปฏิบัติ การตัดสินใจรวมกันหรือการปรับปรุงโรงเรียน สนับสนุนให้เพื่อนร่วมงานมีความก้าวหน้าในวิชาชีพ ผู้บริหารสนับสนุนครูในการพัฒนาวิชาชีพและเพิ่มพูนความรู้

2. การสร้างค่านิยมและวิสัยทัศน์ร่วมกัน หมายถึง ผู้บริหารและครูผู้สอนมีส่วนร่วมในการสร้างค่านิยมและวิสัยทัศน์ร่วมกันเกี่ยวกับด้านการสอนของครู และการเรียนรู้ของนักเรียนเพื่อให้นักเรียนและโรงเรียนมีคุณภาพ

3. การเรียนรู้ร่วมกันและประยุกต์ใช้ความรู้ หมายถึง ผู้บริหารและครูผู้สอนมีวิธีการสอนที่หลากหลาย มีหลักสูตรที่ทันสมัย มีการแก้ปัญหาด้านต่าง ๆ ให้กับนักเรียน ทราบความต้องการของนักเรียน มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการเรียนรู้ระหว่างครูผู้สอนและนักเรียน

4. การมีเงื่อนไขที่สนับสนุน หมายถึง ผู้บริหารต้องสร้างเงื่อนไขให้ครูผู้สอนมีกำลังใจ มีการยกย่องชมเชย มีการปรับปรุงพัฒนาโรงเรียนให้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ ครูมีความคิดสร้างสรรค์ มีนวัตกรรมใหม่ ๆ มาในการจัดการเรียนการสอน โดยมุ่งเน้นให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น

5. การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างบุคคล หมายถึง ผู้บริหารและผู้สอนต้องลดช่องว่างระหว่างครูผู้สอนและผู้เรียน ครูต้องสร้างความน่านับถือและความไว้วางใจให้แก่นักเรียนมีความมุ่งมั่นพัฒนาตนเอง พัฒนางานและสร้างโรงเรียนให้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้

ดูโฟร์ และเอเกอร์ (DuFourn, & Eaker, 1998) กล่าวถึงองค์ประกอบของการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ 5 ประการ ได้แก่ 1) การแลกเปลี่ยนวิสัยทัศน์ พันธกิจ และค่านิยม 2) ความต้องการร่วมกัน 3) การร่วมมือกันของทีมงาน 4) การปฏิบัติงานและการทดลอง 5) การพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และ 6) การใช้ความสำคัญกับผลที่เกิดขึ้น

Sergiovanni (2000, pp. 57-75) ได้ให้มุมมองใหม่เกี่ยวกับโรงเรียนที่เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพ โดยเขามีความเห็นว่า “โรงเรียนเป็นชุมชน (Community) ไม่ใช่โรงเรียนเป็นองค์การ (Organization)” ความเป็นชุมชน (Community) จะยึดโยงภายในต่อกันด้วยค่านิยม (Values) แนวคดิ (Ideas) และความผูกพัน (Commitments) ร่วมกันของทุกคนที่เป็นสมาชิก ซึ่งตรงกันข้ามกับ ความเป็นองค์การ (Organization) ที่มีความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในลักษณะที่ยึดตามระดับที่ลดหลั่นกันลงมา (Hierarchical relationships) มีกลไกการควบคุมและมีโครงสร้างแบบตึงตัวที่เต็มไปด้วยกฎระเบียบ และวัฒนธรรมของการใช้อำนาจ (Authority) เป็นหลักในขณะที่ “ชุมชน” ใช้อิทธิพล (Influence) ที่เกิดจากการมีค่านิยมและวัตถุประสงค์ร่วมกัน เป็นความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกเชิงวิชาชีพ (Professional relationships มีความเป็นกัลยาณมิตรเชิงวิชาการหรือวิทยสัมพันธ์ต่อกัน (Collegiality culture) และยึดหลักต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันในการปฏิบัติงาน นอกจากนี้องค์การ ยังทำให้เกิดคุณลักษณะบางอย่างขึ้น เช่น ลดความเป็นกันเองต่อกันลง (Impersonal มีความเป็นราชการ (Bureaucratic) มากขึ้น และถูกควบคุมจากภายนอกให้ต้องรักษาสถานภาพเดิม (Maintain status quo) ของหน่วยงานไว้ ดังนั้นถ้ามองโรงเรียนในฐานะแบบองค์การดังกล่าวแล้ว จะทำให้โรงเรียนมีความเป็นแบบทางการที่สร้างความรู้สึกห่างระหว่างบุคคลมีมากยิ่งขึ้น มีกลไกที่บังคับควบคุมมากมาย และมีจุดเน้นในเรื่องที่เป็นงานด้านเทคนิคเป็นหลักแต่ในทางตรงข้าม หากโรงเรียนมีฐานะแบบที่เป็นชุมชนแล้ว บรรยากาศที่ก็ตามมาคือ สมาชิกมีการผูกพันต่อกันด้วยวัตถุประสงค์ร่วม มีการสร้างสัมพันธภาพที่ใกล้ชิดสนิทสนม และเกิดการร่วมสร้างบรรยากาศที่ทุกคนแสดงออกถึงความห่วงหาอาทรต่อกันและช่วยดูแลสวัสดิภาพร่วมกัน และเขาได้ให้ความสำคัญและถือเป็นจุดเน้นที่ต้องการให้โรงเรียนเปลี่ยนไปเป็นชุมชนที่ชัดเจนในวัตถุประสงค์ (Purposeful communities) ที่มีคุณลักษณะของความเอื้ออาทร (Caring มีการเรียนรู้ (Learning) มีความเป็นวิชาชีพ (Professional) มีความเป็นกัลยาณมิตรเชิงวิชาการหรือมีสัมพันธ์ต่อกัน (Collegiality) มีจิตใจใฝ่การแสวงหาคำตอบ (Inquiring) และบรรยากาศเช่นนี้ครอบคลุมทั่วถึงทั้งโรงเรียน โดยมีความเชื่อว่า ชุมชนที่ชัดเจนในวัตถุประสงค์จะเป็นสถานที่ซึ่งสมาชิกทุกคนยึดเหนี่ยวผูกพันกันด้วยอุดมการณ์ร่วม (Shared ideology) และมีแนวทางปฏิบัติของตนเองที่ใช้เพื่อเป็นเครื่องสนับสนุนให้เกิดการเป็นชุมชนขึ้น ทั้งนี้การมีอุดมการณ์ร่วมกัน (รวมถึงมีวิสัยทัศน์ร่วม) จะช่วยผูกมัดให้ทุกคนรวมกันเป็นชุมชนและให้การช่วยเหลือต่อกันมีความเข้าใจถึงเหตุผลและความจำเป็นของการต้องดำรงชีวิตและการทำงานร่วมกันแบบชุมชน

ณรงค์ฤทธิ์ อินทนาม (2553, น.19-21) ได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยแล้วสรุปองค์ประกอบของชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพว่ามีองค์ประกอบที่สำคัญ 5 ประการ คือ

1. การมีบรรทัดฐานและค่านิยมร่วมกัน
2. การวางเป้าหมายร่วมกันสู่การเรียนรู้ของนักเรียน
3. การร่วมมือรวมพลัง
4. การชี้แนะการปฏิบัติ
5. การสะท้อนผลการปฏิบัติงาน (Reflective Dialogue)

สิวรี พิศุทธิ์สินธพ (2554) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบ 6 ประการ ของชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพ ได้แก่

1. ภาวะผู้นำแบบสนับสนุนและภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วมซึ่งความเป็นไปได้สำหรับแนวทางในการปฏิบัติจริงนั้นมี 3 ประการ คือ 1) มีการแบ่งปันอำนาจ 2) มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และ 3) มีการส่งเสริมการพัฒนาภาวะผู้นำ

2. ค่านิยมและวิสัยทัศน์ร่วม ซึ่งความเป็นไปได้สำหรับในการปฏิบัติจริงนั้นมี 2 ประการ คือ มีค่านิยมและวิสัยทัศน์เพื่อการเรียนรู้ของผู้เรียน และมีค่านิยมและวิสัยทัศน์เพื่อการทำงานร่วมกันของบุคลากร

3. การเรียนรู้ร่วมกันและประยุกต์การเรียนรู้ ซึ่งความเป็นไปได้สำหรับแนวทางในการปฏิบัติจริงนั้นมี 2 ประการ คือ มีการเรียนรู้ร่วมกัน และมีการประยุกต์ความรู้เพื่อประโยชน์ของผู้เรียน

4. สภาพการณ์ที่สนับสนุน ซึ่งความเป็นไปได้สำหรับแนวทางในการปฏิบัติจริงนั้นมี 2 ประการ คือมีโครงสร้างทางกายภาพ และมีโครงสร้างทางทรัพยากรบุคคล

5. แนวปฏิบัติที่ดีร่วมกัน ซึ่งความเป็นไปได้สำหรับแนวทางในการปฏิบัติจริงนั้นมี 2 ประการ คือ มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้แนวปฏิบัติที่ดี และมีการให้ข้อมูลย้อนกลับ

6. ความเป็นเลิศแห่งความเป็นมนุษย์ ซึ่งความเป็นไปได้สำหรับแนวทางในการปฏิบัติจริงนั้นมี 2 ประการ คือ มีการพัฒนามิติบุคคล และมีการพัฒนามิติสังคม

วรลักษณ์ ชูกำเนิด และคณะ (2557, น. 127-132) ได้วิเคราะห์องค์ประกอบของการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC) ไว้ 6 องค์ประกอบ ได้แก่

1. วิสัยทัศน์ร่วม (Shared Vision) เป็นเสมือนเข็มทิศในการขับเคลื่อนการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ร่วมกัน เป็นการกำหนดเป้าหมายร่วมกันในองค์กร ซึ่งวิสัยทัศน์รวมกันนั้นคือ การพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนให้ประสบผลสำเร็จ วิสัยทัศน์ร่วมมีลักษณะสำคัญ 4 ประการ ดังนี้

1.1 การเห็นภาพและทิศทางร่วม (Shared Vision) การเชื่อมโยงให้เห็นภาพความสำเร็จร่วมกัน

1.2 เป้าหมายร่วม (Shared Goals)เป็นเป้าหมายชีวิตของสมาชิกแต่ละคนในองค์กรที่สำคัญกับเป้าหมายร่วมกันในการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ ซึ่งเป้าหมายสำคัญ คือ การพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน

1.3 คุณค่าร่วม (Shared Values) เป็นการเชื่อมโยงเป้าหมาย และเป้าหมายดังกล่าวมีอิทธิพลกับการตระหนักถึงคุณค่าของตนเองและของงาน เชื่อมโยงความหมายของงานที่เกิดจากการตระหนักรู้ของสมาชิกในองค์กร จนเกิดเป็นพันธะสัญญาร่วมกัน และทำงานร่วมกันเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้

1.4 ภารกิจร่วม (Shared Mission) เป็นพันธ์กิจแนวทางการปฏิบัติงานร่วมกันเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ สิ่งสำคัญ คือ การปฏิรูปการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นสำคัญโดยเริ่มจากการรับผิดชอบในการพัฒนาวิชาชีพของตนเองเพื่อพัฒนาสิทธิ์ร่วมกันกับคือของครู

2. ทีมงานร่วมแรงร่วมใจ (Collaborative Teamwork) เป็นการทำงานร่วมกันแบบมีวิสัยทัศน์คุณค่า เป้าหมาย และพันธกิจร่วมกัน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งเป้าหมายไว้มีลักษณะการคิด การวางแผน ข้อตกลง การตัดสินใจ แนวปฏิบัติ การประเมินผล และการรับผิดชอบร่วมกัน

3. ภาวะผู้นำร่วม (Shared Leadership) ภาวะผู้นำร่วมในการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพมีนัยสำคัญ2 ลักษณะ คือ กาวะผู้นำผู้สร้างให้เกิดการน้ำร่าม และภาจะผู้นำรวมกันให้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ที่ขับเคลื่อนด้วยการนำร่วมกัน มีรายละเอียดดังนี้

3.1 ภาวะผู้นำผู้สร้างให้เกิดการนำร่วม เป็นผู้นำที่สามารถทำให้สมาชิกในองค์กรเกิดการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงทั้งตนเองและวิชาชีพ จนสามารถเกิดภาวะผู้นำในตนเองและเป็นผู้นำร่วมขับเคลื่อนสู่การเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ โดยมีผลมาจากการเสริมพลังอำนาจจากผู้นำทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยเฉพาะการเป็นผู้นำที่เริ่มจากตนเองก่อนด้วยการลงมือทำงานอย่างตระหนักรู้และใส่ใจกับผู้ร่วมงานทุกคน จนทำให้ผู้ร่วมงานมีแรงบันดาลใจและมีความสุขกับการทำงานร่วมกันอย่างวิสัยทัศน์ร่วม ผู้นำที่จะสามารถสร้างให้เกิดการนำร่วมได้นั้น ควรมีลักษณะสำคัญ คือ มีความสามารถในการลงมือทำงานร่วมกัน การเข้าไปอยู่ความรู้สึกของผู้อื่นได้ การตระหนักรู้ในตนเอง ความเมตตากรุณา การคอยดูแลช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การมีวิสัยทัศน์ การมีความมุ่งมันและทุ่มเทต่อการเจริญเติบโตของผู้อื่น เป็นต้น

3.2 ภาวะผู้นำร่วมกัน เป็นผู้นำร่วมกันของสมาชิกในองค์กรด้านการกระจายอำนาจเพิ่มพลังอำนาจซึ่งกันและกัน ให้สมาชิกมีภาวะผู้นำเพิ่มมากขึ้น จนเกิดเป็นผู้นำร่วมของครูในการขับเคลื่อนสู่การเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ มุ่งการพัฒนาการจัดการการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญโดยยึดหลักแนวทางบริหารจัดการร่วม การสนับสนุน การกระจายอำนาจ การสร้างแรงบันดาลใจของ

ครู โดยครูเป็นผู้ลงมือกระทำเพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงในการจัดการเรียนรู้ ผู้นำร่วมจะเกิดขึ้นได้ดีเมื่อมีบรรยากาศส่งเสริมให้ครูสามารถแสดงออกด้วยความเต็มใจ

4. การเรียนรู้และการพัฒนาวิชาชีพ (Professional learning and development) การเรียนรู้และพัฒนาวิชาชีพในการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ มีจุดเน้นสำคัญ 2 ด้าน คือ การเรียนรู้เพื่อพัฒนาวิชาชีพ และการเรียนรู้เพื่อจิตวิญญาณความเป็นครู รายละเอียดดังนี้

4.1 การเรียนรู้เพื่อพัฒนาวิชาชีพ อ้างถึงแนวคิดของ Dale (2969) แนวคิดกรวยประสบการณ์ (Cone of Experience) ยืนยันว่าการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรงจะส่งผลต่อประสิทธิภาพการเรียนรู้ได้มากที่สุด

4.2 การเรียนรู้เพื่อจิตวิญญาณความเป็นครู เป็นการเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเองจากข้างในหรือวุฒิภาวะความเป็นครู ให้เป็นครูที่สมบูรณ์ โดยครูรู้จักคนเอง เพื่อที่จะเข้าใจผู้เรียนที่มากกว่าความรู้ แต่เรียนรู้ผู้เรียนในความเป็นมนุษย์ ความฉลาดทางอารมณ์ เมื่อครูมีความเข้าใจในตนเองแล้วจึงจะสามารถเข้าใจผู้เรียนได้ จนสามารถจัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญได้

5. ชุมชนกัลยาณมิตร (Caring Community) มีลักษณะสำคัญคือ การอยู่ร่วมกันของกลุ่มของคนที่มุ่งเน้นความสุขทั้งการทำงานและการอยู่ร่วมกัน มีลักษณะวัฒนธรรม แบบวัฒนธรรมเปิดเผยที่ทุกคนสามารถแสดงความคิดเห็นของตนเองได้อย่างอิสระ มีความไว้วางใจ และเคารพซึ่งกันและกันมีความเอื้ออาทร เกื้อกูลกัน สมาชิกร่วมกันทำงานแบบอุทิศตนเพื่อวิชาชีพ มีเจตคติทางบวกต่อการศึกษาและผู้เรียน

6. โครงสร้างของชุมชน (Supportive Structure) โครงสร้างของการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ ต้องใช้วัฒนธรรมแบบกัลยาณมิตรแทนวัฒนธรรมแบบราชการ และเป็นวัฒนธรรมที่ส่งเสริมวิสัยทัศน์ การดำเนินการที่ต่อเนื่องและยั่งยืน มีโครงสร้างการบริหารงานชุมชนแบบปกครองตนเองเพื่อลดความขัดแย้งระหว่างครูผู้สอนกับฝ่ายบริหาร มีการบริหารจัดการ และการปฏิบัติงานในสถานศึกษาที่มีรูปแบบทีมงานเป็นหลัก จัดบรรยายกาศให้เอื้อต่อการเรียนรู้และการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข เน้นความคล่องแคล่วในการดำเนินการจัดการกับเงื่อนไขความขัดแย้งและมีระบบสารสนเทศของชุมชนเพื่อการพัฒนาวิชาชีพ

สำนักงานพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2560, น. 26-29) ได้นำเสนอเป็นองค์ประกอบของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ที่มาจากข้อมูลที่รวบรวม และวิเคราะห์จากเอกสารทั้งในประเทศไทย และต่างประเทศนำเสนอเป็น 6 องค์ประกอบของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในบริบทสถานศึกษา ซึ่งประกอบด้วย วิสัยทัศน์ร่วมทีมร่วมแรงร่วมใจ ภาวะผู้นำร่วม การเรียนรู้และการพัฒนาวิชาชีพ ชุมชนกัลยาณมิตร และโครงสร้างสนับสนุนชุมชน นำเสนอจากการสังเคราะห์แนวคิดต่าง ๆ และรายละเอียดต่อไปนี้

องค์ประกอบที่ 1 วิสัยทัศน์ร่วม (Shared Vision) วิสัยทัศน์ร่วมเป็นการมองเห็นภาพเป้าหมาย ทิศทาง เส้นทาง และสิ่งที่จะเกิดขึ้นจริง เป็นเสมือนเข็มทิศในการขับเคลื่อนชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ที่มีทิศทางร่วมกันโดยมีวิสัยทัศน์เชิงอุดมการณ์ทางวิชาชีพร่วมกัน คือพัฒนาการการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นภาพความสำเร็จที่มุ่งหวังในการนาทางร่วมกัน

องค์ประกอบที่ 2 ทีมร่วมแรงร่วมใจ (Collaborative Teamwork) ทีมร่วมแรงร่วมใจ เป็นการพัฒนามาจากกลุ่มที่ทำงานร่วมกันอย่างสร้างสรรค์ ลักษณะการทำงานร่วมกันแบบมีวิสัยทัศน์ คุณค่าเป้าหมาย และพันธกิจร่วมกัน รวมกันด้วยใจ จนเกิดเจตจำนงในการทำงานร่วมกันอย่างสร้างสรรค์ เพื่อให้บรรลุผลที่การเรียนรู้ของผู้เรียน

องค์ประกอบที่ 3 ภาวะผู้นำร่วม (Shared Leadership) ภาวะผู้นำร่วมในชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ มีนัยสำคัญของการผู้นำร่วม 2 ลักษณะสำคัญ คือ ภาวะผู้นำผู้สร้างให้เกิดการนำร่วม และภาวะผู้นำร่วมกัน ให้เป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ที่ขับเคลื่อนด้วยการนำร่วมกัน

องค์ประกอบที่ 4 การเรียนรู้และการพัฒนาวิชาชีพ (Professional learning and development) การเรียนรู้และการพัฒนาวิชาชีพในชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ มีจุดเน้นสำคัญ 2 ด้าน คือ การเรียนรู้เพื่อพัฒนาวิชาชีพและการเรียนรู้เพื่อจิตวิญญาณความเป็นครู

องค์ประกอบที่ 5 ชุมชนกัลยาณมิตร (Caring community) กลุ่มคนที่อยู่ร่วมโดยมีวิถี และวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกันในชุมชน มีคุณลักษณะคือ มุ่งเน้นความเป็นชุมชนแห่งความสุข สุขทั้งการทำงานและการอยู่ร่วมกันที่มีลักษณะวัฒนธรรมแบบ “วัฒนธรรมแบบเปิดเผย” ที่ทุกคนมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของตนเป็นวิถีแห่งอิสรภาพ และเป็นพื้นที่ให้ความรู้สึกปลอดภัย หรือปลอดการใช้อำนาจกดดัน บนพื้นฐานความไว้วางใจ เคารพซึ่งกันและกัน มีจริยธรรมแห่งความเอื้ออาทรเป็นพลังเชิงคุณธรรม คุณงามความดีที่สมาชิกร่วมกันทำงานแบบอุทิศตนเพื่อวิชาชีพโดยมีเจตคติเชิงบวกต่อการศึกษาและผู้เรียน

องค์ประกอบที่ 6 โครงสร้างสนับสนุนชุมชน (Supportive structure) โครงสร้างที่สนับสนุนการก่อเกิดและคงอยู่ของ PLC มีลักษณะ ดังนี้ ลดความเป็นองค์การที่ยึดวัฒนธรรมแบบราชการ หันมาใช้วัฒนธรรมแบบกัลยาณมิตรทางวิชาการแทน และเป็นวัฒนธรรมที่ส่งเสริมวิสัยทัศน์ การดำเนินการที่ต่อเนื่อง และ มุ่งความยั่งยืน จัดปัจจัยเงื่อนไขสนับสนุนตามบริบทชุมชนมี โครงสร้างองค์การแบบไม่รวมศูนย์

ตาราง 3 แสดงการสังเคราะห์องค์ประกอบของการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ PLC (Professional Learning Community)

องค์ประกอบของการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ PLC (Professional Learning Community)	Senge (1990)	Hord (1997)	Sergiovanni (2000, pp. 57-75)	ณรงค์ฤทธิ์ อินทนาม (2553, น. 19-21)	สิวรี พิศฐิสินธพ (2554)	วรลักษณ์ ชูกำเนิด และคณะ (2557, น. 127-132)	สำนักงานพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2560, น. 26-29)	ความถี่
วิสัยทัศน์ร่วม (Shared Vision)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	7
การทำงานร่วมกันเป็นทีม (Collaborative Teamwork)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	7
ภาวะผู้นำร่วม (Shared Leadership)	✓	✓	✓		✓	✓	✓	6
การเรียนรู้ร่วมกันทางวิชาชีพ (Professional Learning)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	7
ชุมชนกัลยาณมิตร (Caring Community)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	7
โครงสร้างสนับสนุนของชุมชน (Supportive Structure)	✓	✓	✓		✓	✓	✓	6
การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Knowledge Sharing)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	7

องค์ประกอบของการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ PLC (Professional Learning Community)	Senge (1990)	Hord (1997)	Sergiovanni (2000, pp. 57-75)	ณรงค์ฤทธิ์ อินทนาม (2553, น. 19-21)	สิวรี พิศทธีสินธพ (2554)	วรลักษณ์ ชูกำเนิด และคณะ (2557, น. 127-132)	สำนักงานพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2560, น. 26-29)	ความถี่
การคิดอย่างเป็นระบบ (System Thinking)	✓		✓					2
แบบแผนทางความคิด (Mental Model)	✓							1
ความรอบรู้แห่งตน (Personal Mastery)	✓							1

จากตาราง 3 การสังเคราะห์องค์ประกอบของการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ PLC (Professional Learning Community) โดยผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือกองค์ประกอบสำคัญในยุคดิจิทัลที่สังเคราะห์ต้องมีความถี่ตั้งแต่ 6 ขึ้นไป จึงจะนำมาใช้กำหนดเป็นเป็นองค์ประกอบของการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ PLC (Professional Learning Community) โดยสามารถสรุปองค์ประกอบที่สำคัญได้ ดังนี้

1. วิสัยทัศน์ร่วม (Shared Vision)
2. การทำงานร่วมกันเป็นทีม (Collaborative Teamwork)
3. ภาวะผู้นำร่วม (Shared Leadership)
4. การเรียนรู้ร่วมกันทางวิชาชีพ (Professional Learning)
5. ชุมชนกัลยาณมิตร (Caring Community)
6. โครงสร้างสนับสนุนของชุมชน (Supportive Structure)
7. การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Knowledge Sharing)

จากการศึกษาข้อมูลจากหนังสือ คู่มือ บทความทางวิชาการ งานวิจัยทั้งภายในและต่างประเทศ ศึกษาจากแหล่งข้อมูลออนไลน์จากอินเทอร์เน็ต ได้ข้อมูลดังนี้

1. วิสัยทัศน์ร่วม (Shared Vision) เป็นหัวใจสำคัญของการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ ซึ่งทำหน้าที่เป็นเสมือนเข็มทิศที่กำหนดทิศทาง และเป้าหมายของการพัฒนาองค์กร โดยสมาชิกในชุมชนต้องมีการกำหนดวิสัยทัศน์ร่วมกัน เพื่อสร้างความเข้าใจที่ตรงกันเกี่ยวกับจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษา โดยเฉพาะการมุ่งพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน วิสัยทัศน์ร่วมที่มีพลังจะก่อให้เกิดความเชื่อมโยงทั้งทางความคิดและการกระทำ นำไปสู่การขับเคลื่อนองค์กรอย่างมีเอกภาพ

2. การทำงานร่วมกันเป็นทีม (Collaborative Teamwork) เป็นลักษณะการดำเนินงานที่เน้นความร่วมมือร่วมใจของสมาชิกทุกฝ่ายภายในองค์กร ไม่ว่าจะเป็นผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง หรือชุมชน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายทางการศึกษาร่วมกัน การทำงานเป็นทีมจะสร้างพลังในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การร่วมวางแผน การแก้ไขปัญหา และการพัฒนานวัตกรรมทางการศึกษา ซึ่งกระบวนการเหล่านี้ช่วยให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันและเสริมสร้างศักยภาพของทีมงานอย่างต่อเนื่อง

3. ภาวะผู้นำร่วม (Shared Leadership) เป็นแนวคิดที่เน้นการกระจายอำนาจและเสริมพลังให้แก่สมาชิกทุกคนในองค์กรมีบทบาทในการเป็นผู้นำ ไม่จำกัดเฉพาะผู้บริหารเท่านั้น แต่ครูและบุคลากรทุกคนสามารถเป็นผู้นำในการเรียนรู้และพัฒนาองค์กรได้ การมีภาวะผู้นำร่วมจะช่วยสร้างบรรยากาศแห่งความร่วมมือ เสริมสร้างความไว้วางใจ และเปิดโอกาสให้ทุกคนได้แสดงศักยภาพในการขับเคลื่อนโรงเรียนไปในทิศทางที่มุ่งสู่ความเป็นมืออาชีพ

4. การเรียนรู้ร่วมกันทางวิชาชีพ (Professional Learning) มุ่งเน้นให้ครูและบุคลากรในโรงเรียนมีโอกาสในการเรียนรู้ร่วมกันทั้งจากการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การศึกษาค้นคว้า การทดลองนวัตกรรม ตลอดจนการพัฒนาทักษะ และจิตวิญญาณของความเป็นครู การเรียนรู้ร่วมกันเช่นนี้ช่วยให้เกิดการเติบโตทั้งในด้านความรู้ ทักษะ และค่านิยมวิชาชีพที่ส่งผลต่อคุณภาพการจัดการเรียนรู้

5. ชุมชนกัลยาณมิตร (Caring Community) จำเป็นต้องสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างสมาชิกในองค์กร โดยยึดถือหลักของความไว้วางใจ ความเคารพซึ่งกันและกัน และการให้เกียรติในความเห็นที่หลากหลาย สภาพแวดล้อมเช่นนี้เอื้อต่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เปิดใจกันอย่างจริงใจ และร่วมกันสร้างวัฒนธรรมแห่งความเอื้ออาทร ส่งผลให้สมาชิกมีความสุขในการทำงานและพร้อมที่จะทุ่มเทเพื่อประโยชน์ของผู้เรียน

6. โครงสร้างสนับสนุนของชุมชน (Supportive Structure) การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม จำเป็นต้องมีโครงสร้างที่เอื้อต่อการดำเนินงาน ทั้งในด้านเวลา สถานที่ งบประมาณ ระบบบริหาร และการจัดองค์กรแบบไม่รวมศูนย์ การสนับสนุนในเชิงโครงสร้างจะช่วยให้การแลกเปลี่ยนเรียนรู้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง เกิดการปฏิบัติจริง และส่งเสริมให้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ PLC เป็นวัฒนธรรมที่ยั่งยืนในสถานศึกษา

7. การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Knowledge Sharing) เป็นกระบวนการที่สำคัญในการขับเคลื่อนชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ PLC ให้มีพลังและประสิทธิภาพ เป็นการเปิดพื้นที่ให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาได้แบ่งปันความรู้ ประสบการณ์ และแนวปฏิบัติที่ดีซึ่งกันและกัน อันเกิดจากการสั่งสมผ่านการสอน การบริหาร หรือการทำงานพัฒนาผู้เรียนในบริบทที่แตกต่าง โดยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้มิใช่เพียงแค่การถ่ายทอดข้อมูลเท่านั้น หากแต่เป็นกระบวนการของการเรียนรู้ร่วมที่ผู้เกี่ยวข้องได้ร่วมกันวิเคราะห์ สังเคราะห์ วิพากษ์ และนำข้อค้นพบไปปรับใช้เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาให้ดียิ่งขึ้น

แนวทางในการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ PLC (Professional Learning Community)

จากการศึกษา พบว่า มีนักการศึกษาได้สรุปแนวทางในการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพ ไว้ ดังนี้

Murphy, & Dale (2005) สรุปว่า แนวทางสำคัญที่ควรใช้เพื่อให้ครูเกิดการรวมกลุ่มและเกิดการทำงานแบบร่วมมือรวมพลัง ซึ่งจะทำให้ในโรงเรียนเกิดชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพขึ้นโดยการสร้างกลุ่มหรือทีม ได้แก่

1. กลุ่มคณะกรรมการ (Committees) เป็นการรวมกลุ่มของสมาชิกในโรงเรียนตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป โดยสมัครใจ ส่วนใหญ่มักเป็นลักษณะงานด้านการบริหารที่มีการกำหนดวัตถุประสงค์ไว้ล่วงหน้า โดยมีงานที่ได้รับมอบหมายเป็นจุดเน้นในการสืบสอบหาแนวทางในการแก้ปัญหาและ พัฒนาเพื่อนำไปทดลองใช้

2. กลุ่มวิพากษ์ (Critical Friends Group) เป็นการรวมกลุ่มของครูที่มีความสนใจตรงกัน รวมทั้งผู้เชี่ยวชาญหรือที่ปรึกษาของกลุ่ม โดยในแต่ละกลุ่มจะมีสมาชิกไม่เกิน 12 คนเพื่อพบปะและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน รวมทั้งฝึกวางแผนและพัฒนาแนวทางการจัดการเรียนรู้อย่างน้อยเดือนละครั้งตามข้อตกลงที่วางไว้ โดยมีจุดมุ่งหมายหลักอยู่ที่การเรียนรู้ของผู้เรียน

3. กลุ่มให้คำปรึกษา (Peer Coaching Team) เป็นการรวมกลุ่มของครู 2-3 คน เพื่อร่วมกันวางแผนการจัดการเรียนรู้และทำการสังเกตการสอนของเพื่อนครูที่เป็นสมาชิกในกลุ่ม จากนั้น จึงให้ข้อสังเกต คำแนะนำ และข้อเสนอแนะ เพื่อพัฒนาแนวทางการจัดการเรียนรู้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

4. กลุ่มเรียนรู้ (Study Groups / Independent or Stand-Alone) เป็นกลุ่มที่เรียนรู้การปฏิบัติจากกลุ่มการเรียนรู้ย่อย ๆ กลุ่มอื่น หรือสมาชิกคนอื่นในชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพในกรณีนี้อาจเป็นการเรียนรู้ของสมาชิกครูที่อยู่โรงเรียนต่างกันได้ โดยมีจุดมุ่งหมายอยู่ที่การเรียนรู้ในประเด็นที่ตนสนใจ เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจในประเด็นนั้นเพิ่มมากขึ้น

5. ทีมวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research Team) การวิจัยเพื่อแก้ปัญหาหรือ พัฒนาการปฏิบัติงานของบุคคล หรือหน่วยงาน เป็นกระบวนการวิจัยที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงานจริงโดยคำนึงถึงบริบททางการศึกษา

6. ชุมชนการเรียนรู้ย่อย (Small Learning Community) เป็นการรวมกลุ่มของสมาชิกส่วนหนึ่งในโรงเรียนที่มีภาระหน้าที่ หรือความรับผิดชอบใกล้เคียงกัน เช่น สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้เดียวกัน ประจำระดับชั้นเดียวกัน เป็นต้น เพื่อร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ให้ข้อแนะนำ เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้และพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนให้สูงขึ้น นอกจากการสร้างกลุ่มหรือทีมแล้ว กระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายในชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพ เช่น

6.1 การประชุมกลุ่ม (Department, Team and Grade-Level Meetings) ซึ่งมุ่งเน้นการประชุมของสมาชิกในหลาย ๆ ระดับ อาจเป็นกลุ่มครูในกลุ่มสาระการเรียนรู้เดียวกันหรือระดับชั้นเดียวกัน หรือมีความสนใจในประเด็นเดียวกัน มารวมกลุ่มกัน เพื่อมุ่งพัฒนาตามเป้าหมายที่โรงเรียนหรือเขตพื้นที่กำหนดไว้ โดยใช้วิธีการพูดคุยเป็นหลัก

6.2 การพัฒนาบทเรียนร่วมกัน ซึ่งเป็นแนวคิดการพัฒนาครูที่มีการรวมกลุ่มของครูหรือใช้โรงเรียนเป็นฐาน โดยมุ่งที่การศึกษาตัวบทเรียนซึ่งหมายถึงแผนการจัดการเรียนรู้กระบวนการจัดการเรียนรู้ และการสังเกตสะท้อนผลการจัดการเรียนรู้ ซึ่งอยู่ในบริบทการทำงานจริงและการวิจัยในชั้นเรียนเป็นวงจรการปฏิบัติ ก็อาจจะช่วยให้เกิดการรวมตัวกันของสมาชิกชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

Hord, Roussin, & Sommers (2010) สรุปว่า แนวทางที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ภายในชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพ มีดังนี้

1. ครูและสมาชิกในกลุ่มร่วมกันระบุเป้าหมายการเรียนรู้ของผู้เรียน หรือผลการเรียนรู้ที่คาดหวังที่จำเป็นต้องให้ความสำคัญเป็นพิเศษ

2. ครูและสมาชิกในกลุ่มร่วมกันการสะท้อนผลการปฏิบัติการจัดการเรียนรู้ และสิ่งที่มีผลกระทบกับผลการเรียนรู้ของผู้เรียน

3. ครูและสมาชิกในกลุ่มร่วมกันพิจารณาและตัดสินใจเลือกแนวทางที่ควรจัดให้กับผู้เรียนเพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดีที่สุด โดยพิจารณาจากข้อมูลที่มีอยู่การจัดการเรียนรู้แต่ละครั้งนั้นจะพบว่า ผู้เรียนมีความต้องการที่หลากหลายแตกต่างกันไป ครูจึงไม่สามารถ จัดการเรียนรู้แบบเฉพาะเจาะจง หรือใช้แนวทางในการจัดการเรียนรู้ที่เหมือนกันทุกครั้งได้ ดังนั้นในการเตรียมการสอนหรือวางแผนการสอนแต่ละครั้ง ครูที่เป็นสมาชิกในชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิง วิชาชีพควรแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันในประเด็นต่อไปนี้

3.1 มีบรรทัดฐานค่านิยมร่วมกัน สนับสนุนความสัมพันธ์บุคลากร ร่วมมือรวมพลังร่วมกันรับผิดชอบการเรียนรู้ของผู้เรียน

3.2 สืบสอบเพื่อสะท้อนผลเชิงวิชาชีพ องค์ความรู้ที่เกิดขึ้นจากการรวมกลุ่มและสมาชิกในกลุ่ม สามารถนำความรู้ดังกล่าวไปประยุกต์ใช้คุณลักษณะสำคัญที่ก่อให้เกิดองค์ความรู้

3.3 ระบุความต้องการของผู้เรียนและความสำคัญ

3.4 ครูร่วมกันวางแผนการเรียนรู้และทดลองใช้ตรวจสอบแผนและกระบวนการนำไปใช้ปรับปรุงแก้ไขบนพื้นฐานของข้อมูล สะท้อนผลการทำงานและพิจารณาแนวทางที่เหมาะสม กับผู้เรียน

3.5 ศึกษาแนวทางวิธีการสอนและทดลองใช้วิธีใหม่

3.6 ระบุขอบเขตความรู้ที่สำคัญที่ผู้เรียนควรได้เรียนรู้และพิจารณาเลือกจากสิ่งที่สำคัญที่สุด

3.7 กำหนดแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับเนื้อหาและสัมพันธ์กับความต้องการของผู้เรียน ระยะนี้เป็นระยะที่ต้องอาศัยการเรียนรู้ทางวิชาชีพในการเลือกใช้และพัฒนาเทคนิควิธีการสอน แนวทางรวมทั้งรูปแบบการสอนที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด

3.8 ยอมรับเทคนิควิธีการสอน แนวทาง รวมทั้งรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เป็นองค์ความรู้ใหม่ หรือสิ่งที่ครูเกิดการเรียนรู้จากการนำองค์ความรู้ไปประยุกต์ใช้

3.9 ตัดสินใจเลือกแนวทางที่เหมาะและนำไปปรับใช้ รวมทั้งการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ของผู้เรียน และของครูที่เป็นสมาชิกในชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพอย่างต่อเนื่องเพื่อพัฒนาแนวทางจัดการเรียนรู้ของตนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

3.10 วางแผนการทำงานร่วมกัน เพื่อทดลองใช้แนวทางการจัดการเรียนรู้ที่ร่วมกันพัฒนาขึ้น

3.11 พิจารณาใช้แผนการจัดการเรียนรู้ที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขอีกครั้ง โดยอาจให้ครูท่านอื่นนำแผนการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวไปใช้ เพื่อประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน

3.12 ปรับปรุงและแก้ไขแผนการจัดการเรียนรู้ จนได้แผนการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับบริบทมากที่สุด

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า แนวทางในการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ PLC (Professional Learning Community) มีดังนี้

1. การสร้างกลุ่มชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เป็นการรวมกลุ่มหรือทีมย่อยที่มีหน้าที่แตกต่างกัน ประกอบด้วย

1.1 กลุ่มคณะกรรมการอำนวยการ มีหน้าที่ดูแลงานด้านการบริหารที่มีวัตถุประสงค์และงานที่ได้รับมอบหมายเป็นจุดเน้นในการสืบสอบหาแนวทางแก้ปัญหาและพัฒนา

1.2 กลุ่มวิพากษ์ และให้คำปรึกษา มีหน้าที่ ศึกษาแนวคิดทางการศึกษาที่ทันสมัย วิเคราะห์ปัญหาการเรียนรู้ของผู้เรียนร่วมกัน แลกเปลี่ยนประสบการณ์และแนวปฏิบัติที่ดี ร่วมวางแผนการพัฒนาวิธีการสอนใหม่ ๆ สังเกตการสอนและให้ข้อมูลป้อนกลับ ช่วยเหลือแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า

1.3 กลุ่มเรียนรู้ มีหน้าที่ ร่วมกันสะท้อนสิ่งที่เกิดผ่านกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับกลุ่มวิพากษ์ และให้คำปรึกษา พัฒนาการจัดการเรียนรู้ในประเด็นที่ตนสนใจ เพิ่มความรู้ความเข้าใจ พัฒนาตนเองสู่คุณภาพการจัดการเรียนรู้ที่เน้นประสิทธิผลของผู้เรียนเป็นสำคัญ

2. การวางแผนด้วยความร่วมมือ (Plan) โดยสมาชิกของกลุ่มกำหนดสารสนเทศที่ต้องใช้ในการดำเนินการ เช่น แผนการเรียนรู้ เครื่องมือวัดและประเมินผล

3. การปฏิบัติและสังเกตการณ์ (Do and See) เป็นการนำแผนที่ร่วมกันคิดไปปฏิบัติตามกำหนดการทางาน หากเป็นแผนการจัดการเรียนรู้ก็นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่สร้างไปปฏิบัติการสอนและสมาชิกชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพร่วมสังเกตการณ์

4. การสะท้อนคิด (Reflect) เป็นขั้นที่สมาชิกชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ร่วมกันสะท้อนความคิดเกี่ยวกับการปฏิบัติที่ผ่านมาว่าเมื่อดำเนินการตามแผนแล้วผลเป็นประการใด ร่วมกันสะท้อนผล และปรับปรุงงานให้ดีขึ้น หากผลการปฏิบัติประสบผลสำเร็จก็เผยแพร่ ซึ่งสิ่งสำเร็จนั้น คือ นวัตกรรม หากผลการปฏิบัติไม่ประสบผลสำเร็จ ก็ปรับปรุงแล้วนำไปปฏิบัติใหม่

กระบวนการพัฒนาครูตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ PLC (Professional Learning Community)

กระบวนการดำเนินการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC) เป็นกระบวนการสร้างการเปลี่ยนแปลงโดยเรียนรู้จากการปฏิบัติงานของกลุ่มบุคคลที่มารวมตัวกันเพื่อทำงานร่วมกันและสนับสนุนซึ่งกันและกัน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน ร่วมกันวางเป้าหมายการเรียนรู้ของผู้เรียนและตรวจสอบ สะท้อนผลการปฏิบัติงานทั้งในส่วนบุคคลและผลที่เกิดขึ้นโดยรวมผ่านกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้การวิพากษ์วิจารณ์การทำงานร่วมกัน การร่วมมือรวมพลังโดยมุ่งเน้นและส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้อย่างเป็นองค์รวม โดยมี การดำเนินการอย่างน้อย 5 ประการดังนี้ (กลุ่มนิเทศติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา, 2562)

1. มีเป้าหมายร่วมกันในการจัดการเรียนรู้/การพัฒนาผู้เรียนให้พัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ

2. มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากหน้างานสถานการณ์จริงของชั้นเรียน

3. ทุกฝ่ายเกี่ยวข้องร่วมเรียนรู้และ รวมพลัง/หนุนเสริมให้เกิดการสร้างความเปลี่ยนแปลงตามเป้าหมาย

4. มีการวิพากย์ สะท้อนผลการทำงานพัฒนาผู้เรียน

5. มีการสร้าง HOPE ให้ทีมงาน ประกอบด้วย 1) honesty & humanity เป็นการยึดข้อมูลจริงที่เกิดขึ้นและให้การเคารพกันอย่างจริงใจ 2) option & openness เป็นการเลือกสรรสิ่งที่ดีที่สุดให้ผู้เรียนและพร้อมเปิดเผย/ปิดใจเรียนรู้จากผู้อื่น 3) patience & persistence เป็นการพัฒนาความอดทนและความมุ่งมั่นทุ่มเท พยายยามจนเกิดผลชัดเจน 4) efficacy & enthusiasmเป็นการสร้าง

ความเชื่อมั่นในผลของวิธีการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนว่าจะทำให้ผู้เรียนเรียนรู้และกระตือรือร้นที่จะพัฒนาตนเองอย่างเต็มที่

Bolam et al. (2005) ให้แนวคิด กระบวนการในการพัฒนาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ประกอบด้วย

1. การปรับปรุงโครงสร้างและทรัพยากรในส่งเสริมการพัฒนาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ
2. การส่งเสริมการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ
3. การประเมินและการสนับสนุนชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ
4. การนำและการจัดการในการส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

Marx (2007) กล่าวว่าในชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้มีบทบาทสำคัญ การทำงานร่วมกันอย่างต่อเนื่องและการมีโครงสร้างของครูช่วยเพิ่มคุณภาพการสอน ให้คำแนะนำเกี่ยวกับวิธีที่ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถสนับสนุนรูปแบบของการเรียนรู้อย่างมืออาชีพ ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพที่มีประสิทธิภาพ โรงเรียนจะต้องเปลี่ยนชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพให้เป็นกลยุทธ์หนึ่งในการพัฒนานักเรียนอย่างต่อเนื่อง ทีมงานต้องทำงานร่วมกัน ซึ่งสมาชิกทำงานร่วมกันเพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมายที่วางไว้ ทีมงานมีความเข้าใจร่วมกันว่าการเรียนรู้ไม่ใช่การสอนเป็นศูนย์กลาง ลักษณะสำคัญสองประการของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ คือ การมุ่งเน้นที่การเรียนรู้เป็นบรรทัดฐานทางวัฒนธรรมควบคู่กับครูยอมรับความรับผิดชอบร่วมกันสำหรับการเรียนรู้ของนักเรียนทุกคน การพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ขึ้นอยู่กับการมีส่วนร่วมตามกระบวนการ แนวทางปฏิบัติที่ดีที่สุด คือ การได้รับคำแนะนำจากประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียนหลายครั้ง สนทนาสะท้อนคิดเกี่ยวกับการเรียนการสอน ในระหว่างการประชุมทีมจะนำไปสู่การปฏิบัติและการทดลองในห้องเรียนความพยายามทั้งหมดคือพิจารณาจากผลกระทบที่กิจกรรมมีต่อการเรียนรู้ ผลลัพธ์ที่ตั้งใจไว้คือ การปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง

Sagor (2010) ได้กล่าวถึงกระบวนการของชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ดังนี้

1. ชี้แจงวิสัยทัศน์สู่ความสำเร็จร่วมกัน (Clarifying a share vision for success)
2. ลงมือปฏิบัติอย่างชัดเจน (Articulating theories of action)
3. รวบรวมข้อมูลจากการลงมือปฏิบัติ (Acting purposefully while collecting data)
4. วิเคราะห์ข้อมูลและสะท้อนผลร่วมกัน (Analyzing data collaboratively)
5. ใช้ข้อมูลเพื่อการวางแผนครั้งต่อไป (Using informed team action planning)

บุญชู บุญลิขิตศิร (2553, น. 24-26) ได้กล่าวถึง ขั้นตอนของการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ดั้งนี้

1. การแบ่งปันความรู้ที่เป็นนัย (Sharing Tacit Knowledge) ความรู้ที่เป็นนัยถูกแบ่งปันผ่านกระบวนการแลกเปลี่ยนความรู้ Socialization) ของทีมโครงการหรือที่เรียกว่าชุมชนขนาดเล็กของความรู้ (Micro community of Knowledge) การแลกเปลี่ยนความรู้ (Socialization) หมายถึงการที่สมาชิกของชุมชนไม่เพียงแต่เข้าใจความหมายของสถานการณ์แบ่งปันซึ่งกันและกัน แต่ก็ยังเห็นด้วยกับความหมายทั่ว 'ไป และพิสูจน์ความเชื่อที่แท้จริงเกี่ยวกับว่าจะปฏิบัติในสถานการณ์นั้นได้อย่างไร เนื่องจากความรู้ที่เป็นนัยเกี่ยวข้องกับความรู้สึก ประลบการณ์ของบคุคลและกระรานการทั้งมวลดังนั้นแนวทางแบ่งปันความรู้ คือ

1.1 การสังเกตโดยตรง (Direct Observation) สมาชิกสังเกตงานที่อยู่ในมือและทักษะของผู้อื่นในการแก้ปัญหา ผู้สังแคตจะแบ่งปันความเชื่อเกี่ยวกับงานที่ปฏิบัติและไม่ได้ปฏิบัติดังนั้นจึงเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพของสมาชิกในการปฏิบัติในนสถานการณ์เดียวกัน

1.2 การสังเกตโดยตรงและการบรรยาย (Direct Observation and Narration) สมาชิก สังเกตงานที่อยู่ในมือและได้รับคำแนะนำเพิ่มเติมจากสมาชิกอื่นที่เกี่ยวกับกระบวนการของการ แก้ปัญหานั้นบ่อยครั้งในรูปแบบของการพรรณนาเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เหมือนกัน

1.3 การเลียนแบบ (Imitation) สมาชิกพยายามที่จะเลียบแบบงานโดยอยู่บนพื้นฐานของการสังเกตโดยตรงของบคุคลอื่น

1.4 การทดลองและการเปรียบเทียบ (Experimentation and Comparison) สมาชิกทดลองใช้สถานการณ์หลาย ๆ แบบและสังเกตผู้เชี่ยวชาญในที่ทำงาน เปรียบเทียบประสิทธิภาพของคนที่มีประสบการณ์น้อย

1.5 การปฏิบัติร่วมกัน (Joint Execution) สมาชิกชุมชนร่วมกันในการแก้ไขงานและผู้ที่มีประสบการณ์มากจะให้คำแนะนำและแนวคิดเกี่ยวกับการที่จะปรับปรุงประสิทธิภาพของคนที่มีประสบการณ์น้อย

2. การสร้างแนวคิด (Creating Concept) ซึ่งจัดอยู่ในกระบวนการสกัดความรู้จากบุคคล (Externalization) ในขั้นตอนนี้ชุมชนพยายามที่จะทำความรู้ของพวกเขาให้เป็นความรู้ที่ชัดแจ้ง กระบวนการในการสร้างแนวคิดใหม่ ๆ ภาษาที่เป็นรูปร่างจะ ใช้การอุปมาและเปรียบเทียบ ซึ่งเป็นสิ่งที่สำคัญสำหรับการสร้างแนวคิด การอุปมาเป็นชนิดหนึ่งของ สื่อแนวคดิที่ใช้ได้สะดวกในการทำแนวคิดและการสื่อสาร

3. การพิสูจน์ความถูกต้องของแนวคิด (Justifying Concepts) ซึ่งจัดอยู่ในกระบวนการของความรู้จากบคุคล (Externalization) หลังจากแนวคิดถูกสร้างขึ้นมาแล้วก็จำเป็นที่การประเมินแนวคิดนั้น ชุมชนจะต้องนำเสนอแนวคิดของชุมชนและเปิดการสนทนาเกี่ยวกับแนวคิดก่อนที่จะมีการพิสจูน์แนวคิด ชุมชน และผู้มีส่วนร่วมอื่น จำเป็นต้องเห็นด้วยกับเงื่อนไข แนวคิดจะทวนในต้านผลกระทบที่มีต่อกลยุทธ์ความก้าวหน้าขององค์กร ผู้มีส่วนร่วมในการพิสูจน์จะต้องเชื่อว่าความรู้ถูก

สร้างเพื่อที่จะสร้างประสิทธิภาพ กระบวนการตรวจสอบความถูกต้องเป็นสิ่งจำเป็น เพราะจะช่วยในการตัดสินใจว่าความรู้ใหม่นั้นจะถูกปฏิเสธถ้าไม่ตรงกับปัญหาหรือจะต้องนำกับไปทบทานใหม่ หรือเป็นความรู้ที่เหมาะสมที่ได้พิสูจน์ว่ามีความน่าเชื่อถือได้

4. การสร้างต้นแบบ (Building a Prototype) ซึ่งจัดอยู่ในกระบวนการของการจัดระบบความรู้ (Combination) ต้นแบบเป็นรูปแบบที่จับต้องได้ของแนวคิด และเกิดขึ้นจาการรวบรวมแนวคิด ผลิตภัณฑ์ องค์ประกอบ และชั้นตอนที่เกิดขึ้นอยู่แล้วด้วยแนวคิดใหม่

5. การดึงดูดความรู้ไปใช้ (Cross-Leveling Knowledge) ซึ่งจัดอยู่ในกระบวนการดึงความรู้ไปใช้ Internal ration) ผลลัพธ์ที่ได้จากขั้นตอนทั้ง 4 ขั้นตอน จะอยู่ในรูปของนวัตกรรมหรือความรู้เดิม กลยุทธ์ความก้าวหน้าขององค์กรสามารถยกระดับของความรัตลอดทั้งองค์กร

มิ่งขวัญ คงเจริญ (2553, น. 22-23) ได้แสดงความเห็นเกี่ยวกับรูปแบบและกระบวนการเพื่อเสริมสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ ไว้ดังนี้

1. ต้องร่วมกับชุมชนค้นหาความรู้/ภูมิปัญญาที่มีอยู่ในชุมชน แล้วนำมาพัฒนาให้เกิดประโยชน์ ให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน หน้าที่ของการศึกษาปัจจุบันคือ การสร้าง การเพิ่มผลผลิต

2. ความร่วมมือกับชุมชนต้อมีรูปธรรม เป็นโครงสร้างพอสมควร มีการแลกเปลี่ยนการแบ่งปันความรู้ (Commitment) ร่วมกันนแต่ละหน่วยงานร่วมมือกัน โดยไม่ทิ้งเอกลกัษณ์ของตนในขณะเดียวกันก็สามารถเป็นเครือข่ายด้วยกันได้

3. ต้องกำหนดกรอบหรือทิศทางในการพัฒนาให้ชัดเจน ให้รู้ว่าเราจะพัฒนาสังคมแห่งการ

4. เนื่องจากแต่ชุมชนมีความแตกต่างกัน การสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้จึงมีลีลาแตกต่างกัน

5. การสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ อาจจะต้องประกอบด้วย

5.1 ต้องมีทีมทำ (แกนนำ - ขาประจำ - ขาจร)

5.2 มีแก่นของเรื่อง (Theme) หรือ ขอบเขตของความรู้ (Domain) ที่จะเรียนรู้

5.3 มีผู้ทำหน้าที่กระต้นให้เกิดการเรียนรู้

5.4 มีช่องทางที่จะเรียนรู้

5.5 อาจจะเป็นชุมชนที่มีความสนใจร่วมกัน/เป็นกลุ่ม มีใช่เฉพาะพื้นที่การปกครอง

6. นักการศึกษาต้องเป็นผู้กระตุ้นให้คนรักการเรียนรู โดยต้องสร้าง ช่องทางให้คนสามารถเข้าถึงความรู้ได้อย่างสะดวกพอสมควร

7. นักการศึกษาต้องเปิดโลกทัศนให้กว้าง เปิดตัวให้กับหน่วยงานต่าง ๆ รู้จักและยอมรับมาก

เยาวลักษณ์ พิพัฒน์จำเริญกุล (2554, น. 14) กล่าวถึง กระบวนการพัฒนาชมชนแห่งการเรียนรู้ ประกอบด้วย ขั้นตอน 6 ขั้นตอน คือ

1. ตระหนักในปัญหา หมายถึง เข้าใจว่าเรื่องใดเป็นปัญหาที่ต้องการแก้ไข

2. การหาทางเลือกที่หลากหลาย หมายถึง การกำหนดทางเลือกในการแก้ปัญหา

3. กำหนดทางเลือกที่เหมาะสม หมายถึง การตัดสินใจเลือกทางเลือกที่คาดวาจะ แก้ปัญหา

4. การเรียนรู้ปฏิบัติการ หมายถึง การดำเนินการตามทางเลือก

5. การปรับปรุงแก้ไข หมายถึง การรวบรวมข้อมลู และปรับปรุงแก้ไข

6. การประเมินผล หมายถึง การสรุปผลการปฏิบัติการ

ชวลิต ชูกำแพง (2560, น. 23) กล่าวถึง กระบวนการเริ่มต้นในการทำ (Professional Learning Community) ชุนชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ไว้ดังนี้

1. การมีเป้าหมายหรือฉันทะร่วมกันในด้านการเรียนการสอน ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นสำคัญของการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ของครู โดยผู้บริหารโรงเรียนจะต้องมีบทบาทสำคัญในการให้ครูทั้งโรงเรียนร่วมทบทวนและกำหนดทิศทางหรือเป้าหมายอย่างแท้จริง ซึ่งสิ่งสำคัญของการเริ่มต้น PLC เน้นที่การเรียนรู้ของเด็กเป็นหลัก

2. การแสวงหาแนวทางแก้ปัญหาร่วมกัน ซึ่งเริ่มต้นจากผู้บริหารและครูในโรงเรียนร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากเป้าหมายขององค์กรโดยนำประสบการณและความรู้จากการปฏิบัติหรือความรู้ที่ฝังอยู่จากการทำงานของครูแต่ละคน ถ่ายทอดและบูรณาการร่วมกันทั้งองค์กรและนำไปสู่การปฏิบัติที่ชัดเจน และถ้าการแก้ปัญหาในบางเรื่องที่ยังไม่สามารถคลี่คลายอุปสรรคได้ดีจำเป็นต้องมีผู้ชี้แนะที่เป็นไปตามความต้องการของครู โดยการชี้แนะนั้นต้องสอดคล้องกับบริบทของพื้นที่อย่างแท้จริง

3. ทบทวนผลการปฏิบัติที่ได้ร่วมกันวางแผนพัฒนาการสอนอย่างสม่ำเสมอ เมื่อครูได้ร่วมทบทวนวิธีที่จะปฏิบัติร่วมกันก่อนไปสอนจริง (Before Action Review: BAR) ในวง PLC แล้ว มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องนำผลปฏิบัติเหล่านั้นมาทบทวนถึงผลที่เกิดขึ้น สิ่งที่เห็นและเรียนรู้อะไรหรือเรียกกิจกรรมนี้ว่า การทบทวหลังจากได้ปฏิบัติ (After Action Review: AAR) โดยในวง AAR จะเป็นวงที่ทบทวนการปฏิบัติ โดยบอกเล่าถึงสิ่งที่ทำและสิ่งที่ได้เรียนรู้ ส่วนเพื่อนครูท่านอื่นก็ได้ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ในสิ่งที่เห็น และสิ่งที่ได้เรียนรู้จากเพื่อนครู วงนี้จึงเป็นวงที่ทำอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอด้วยบรรยากาศที่ไม่เป็นทางการ

4. ร่วมเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงของเพื่อนร่วมวิชาชีพ เมื่อมีเป้าหมายร่วมกันของครู การเชื่อใจต่อกันการมีสัมพันธภาพที่ดีในวงสนทนา กิจกรรมทั้งหลายในวง PLC อาจหมายรวมถึงการสังเกตการณ์สอนของเพื่อนครูการนำสื่อมาอธิบายในวง PLCการสร้างแรงบันดาสใจจากผู้ประสบความสำเร็จการสร้างความมั่นใจจากสิ่งที่ปฏิบัตินำไปสู่ทฤษฎี หรือการสร้างเครือขข่ายกับครูต่างโรงเรียนที่มีเป้าหมายเดียวกัน กิจกรรมทั้งหลายล้วนมีเป้าหมายสำคัญ เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนของครูให้สู่ผู้เรียนอย่างแท้จริง

5. เผยแพร่สู่สาธารณะและสร้างเครือข่าย เมื่อกระบวนการในการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กมีความสำเร็จ วิธีที่จะก่อให้เกิดความยั่งยืน และแพร่ขยาย คือ การนำเรื่องราวหรือกลไกนั้นสู่สาธารณชนเพื่อเปิดให้ชุมชนอื่นได้มาศึกษาและแลกเปลี่ยนร่วมกัน การสร้างคู่คิดของชุมชน (Community Buddy) ข้อสำคัญการเปิดกว้างสู่สาธารณะ คือ การใช้พื้นที่ของโรงเรียนเป็นแหล่งเรียนรู้และแลกเปลี่ยน ในเวลาที่ไม่กระทบต่อการจัดกิจกรรมปกติของครู ซึ่งจะทำให้องค์กรมีความยั่งยืนและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

ชูชาติ พวงสมจิตร์ (2560, น. 39) กล่าวถึง การนำ PLC มาใช้ในสถานศึกษา มีกระบวนการในการดำเนินการที่เรียกว่า PAOR ได้แก่ ขั้นวางแผน (Planning) ขั้นลงมือปฏิบัติ (Action) ขั้นสังเกตผลการปฏิบัติ (Observation) และขั้นสะท้อนผล (Reelection) มาเป็นกรอบในการดำเนินงานได้ โดยรายละเอียดดังนี้

1. ขั้นวางแผน (Planning) มีขั้นตอนสำคัญ 2 ขั้นตอน คือ

1.1 การสร้างวิสัยทัศน์ พันกิจและเป้าหมายร่วม เป็นขั้นตอนที่ผู้บริหาร ครู ในโรงเรียนพูดคุยแลกเปลี่ยนประสบการณ์ เพื่อให้เห็นปัญหา ความต้องการ ความพร้อมในการดำเนินการ ซึ่งนำไปสู่การสร้าง วิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าหมายร่วมกัน ซึ่งขั้นตอนนี้จะช่วยให้สมาชิกของชุมชนมีส่วนร่วมในการกำหนด เป้าหมาย ก่อให้เกิดการยอมรับ เข้าใจในสภาวการณ์และเกิด สัมพันธภาพที่ดีต่อกัน

1.2 การวางแผนพัฒนา เป็นขั้นตอนที่สมาชิกทุกคนร่วมกันถกแถลง ให้เหตุผลว่ากลุ่มควรมุ่งเป้าการทำ PLC ไปที่เรื่องใดปัญหาใด หรือนวัตกรรมใด โดยขั้นตอนนี้ กลุ่มต้องประคับประคองให้การทำ PLC เป็นกิจกรรมพัฒนาครูที่มุ่งสู่เป้าหมายสุดท้าย คือการพัฒนาผู้เรียนเป็นหลัก และเมื่อได้ประเด็นในการทำ PLC สำหรับรอบนี้แล้ว กลุ่มจึงช่วยกันวางแผนงานโดยละเอียดว่ากลุ่มจะดำเนินการอย่างไร จะแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันอย่างไร จะสร้างเครือข่ายอย่างไร ช่วงเวลาที่เหมาะสมในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ควรเป็นช่วงใด นวัตกรรมที่ใช้ควรเป็นอะไร และทรัพยากรที่ต้องการ คืออะไรบ้าง

2. ขั้นลงมือปฏิบัติ (Action) เป็นขั้นตอนที่กลุ่มทำกิจกรรมตามแผนที่วางไว้ ที่สำคัญ คือการมาพบกันตาม ช่วงเวลาที่กำหนด นำประสบการณ์ของแต่ละคนมาแลกเปลี่ยนกัน ทำให้สมาชิกแต่ละคนได้เล่าความประทับใจ ปัญหา ความภาคภูมิใจ แนวปฏิบัติที่ดี แนวปฏิบัติที่ไม่ประสบความสำเร็จ ฯลฯ ให้สมาชิกได้รับทราบ ทำให้แต่ละ คนไม่โดดเดี่ยว และสามารถเลือกแนวที่ดีของเพื่อนไปประยุกต์ใช้ในงานของตนเองได้

3. ขั้นสังเกตผลการปฏิบัติงาน (Observation) เมื่อการดำเนินงานผ่านไประยะหนึ่ง สมาชิกแต่ละคนนำผลการปฏิบัติมาเสนอในวงสนทนาโดยเทียบกับเป้าหมายที่ตั้งไว้ว่า สิ่งใดบ้างที่ทำได้ดีสิ่งใดบ้างที่มีปัญหา ซึ่งขั้นนี้นิยมใช้การทบทวนระหว่างปฏิบัติงาน ที่เรียกว่า AAR (After Action Review) เป็นเครื่องมือในการสังเกตผลการปฏิบัติงาน

4. ขั้นสะท้อนผล (Reflection) เป็นขั้นของการสะท้อนผลการพัฒนาความรู้ความสามารถของครูผ่านผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้แก้ ตัวครูที่เป็นสมาชิกของชุมชน นักเรียน ผู้บริหาร ผู้ปกครอง กรรมการสถานศึกษาฯ เป็นต้นซึ่งผลที่ได้คือข้อมูลย้อนกลับที่สมาชิกนำมาใช้ปรับปรุงการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นได้ต่อไป

ยุพาภรณ์ ติรไพรวงศ์ และกรองทอง ออมสิน (2561, น. 166) ได้กล่าวว่า PLC คือ กระบวนการในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนร่วมกันในเชิงวิชาการระหว่างผู้สอนและผู้เกี่ยวข้อง โดยอาศัยการร่วมมือร่วมพลัง เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน สะท้อนผลการปฏิบัติงานเพื่อการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า กระบวนการพัฒนาครูตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ PLC (Professional Learning Community) เป็นกระบวนการพัฒนาครูที่มุ่งยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนการสอน โดยมีเป้าหมายสูงสุดคือการพัฒนาผู้เรียนอย่างเต็มศักยภาพ ผ่านการทำงานเป็นทีม แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และปรับปรุงการสอนอย่างต่อเนื่อง โดยกระบวนการพัฒนาครูตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สามารถสรุปเป็นขั้นตอนสำคัญได้ดังนี้ 1) การกำหนดเป้าหมายของการพัฒนา 2) การดำเนินการพัฒนา 3) การสังเกตการจัดการเรียนรู้ 4) การนิเทศและสะท้อนผล และ 5) การปรับปรุงการจัดการเรียนรู้

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research)

ความหมายและความสำคัญการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

การพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา การบริหารสถานศึกษา หรือการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 นั้น แนวทางหนึ่งที่ได้รับความนิยมอย่างมากคือการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) ซึ่งเน้นการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการค้นหาวิธีการปรับปรุงปัญหาในบริบทจริงอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในบริบทของสถานศึกษา PAR ถือเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยให้บุคลากรในองค์กรได้เรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติจริง ร่วมกันวิเคราะห์สภาพปัญหา และร่วมกันพัฒนาแนวทางการแก้ไขอย่างเป็นระบบ

Kerlinger (1988) ให้ความหมาย การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เป็นการผสมผสานระหว่าง “การวิจัย” “เชิงปฏิบัติการ” และ “การมีส่วนร่วม” เข้าด้วยกัน คำว่า “การวิจัย” หมายถึงรูปแบบหนึ่งของการแสวงหาความรู้ ความจริง ที่ถูกต้อง เชื่อถือได้ ตรวจสอบได้ เกี่ยวกับปรากฏการณ์

ต่าง ๆ ในสังคมด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ ส่วนคำว่า “เชิงปฏิบัติการ” หมายถึงการปฏิบัติงานในกิจกรรมการพัฒนาที่ควบคู่ไปกับการวิจัย และคำว่า "การมีส่วนร่วม" หมายถึงการเข้าร่วมอย่างแข็งขันของกลุ่มบุคคลในขั้นตอนต่าง ๆ ของการดำเนินกิจกรรมอย่างหนึ่ง จึงสรุปได้ว่าการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม หมายถึง การแสวงหาความรู้ ความจริงที่ถูกต้อง เชื่อถือได้ ตรวจสอบได้ โดยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งมีกลุ่มบุคคลเข้ามาร่วมกันเรียนรู้เพื่อรู้จักตัวเอง ชุมชน สิ่งแวดล้อมให้เห็นปัญหาของตัวเองและเห็นทางแก้หรือทางออกจากปัญหาโดยลงมือปฏิบัติจริง ได้ผลจริง แก้ปัญหาได้จริง

Selener (1997) ให้ความหมาย การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมว่า “การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม” (PAR) คือ การวิจัยที่เริ่มต้นและจบลงในชุมชน เป็นงานวิจัยที่ดำเนินการเพื่อมุ่งแก้ปัญหาในเชิงปฏิบัติในสภาพความเป็นจริง (to solve practical problem in real word) และนักวิจัยมีบทบาทในการทำงานร่วมกับผู้เกี่ยวข้องในชุมชนในทุกขั้นตอน

ชอบ เข็มกลัด และโกวิทย์ พวงงาม (2547, น.23-26) ได้กล่าวถึง ความสำคัญของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ประกอบไปด้วย

1. ความเชื่อในศักยภาพของมนุษย์ สามารถนำออกมาใช้ได้หากได้รับการพัฒนาซึ่งเกิดจากการลงมือปฏิบัติในการคิด วางแผน ตัดสินใจ และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง

2. ความเชื่อที่ว่ามนุษย์สามารถช่วยเหลือตนเอง (adied self – help) ดังนั้นควรยึดโอกาสให้ทุกคนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการปัญหาของตนเองและช่วยเหลือตนเองมากขึ้น

3. การมีส่วนร่วมของประชาชน (people participation) เป็นความร่วมมือในลักษณะของหุ้นส่วน (partnership) ที่เน้นการทาวานร่วมกนั อย่างเสมอภาคในทุกขั้นตอนตั้งแต่การวิเคราะห์ปัญหา วางแผน ปฏิบัติ ติดตามและประเมินผล

4. แนวคิดเรื่องเครือข่ายทางสังคม (social network) เป็นการทางานที่เปิดโอกาสให้เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างองค์กรเพื่อการแลกเปลี่ยน สร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันและการมีส่วน ร่วมในการทำงานมีเป้าหมายร่วมกันโดยที่บุคคลเหล่านั้นมีฐานะเท่าเทียมกัน

5. ต้องเกิดจากความต้องการของประชาชน อันจะส่งผลให้ประชาชนต้องการเข้ามามีส่วนร่วมและเรียนรู้ในการพัฒนาตนเองต่อไปอย่างยั่งยืน

6. ความเท่าเทียมกันของคนในสังคม ทำให้เกิดความรู้สึกถึงคุณค่าแห่งความเป็นมนุษย์ในตนเอง ได้ปลดปล่อยความคิด ไม่ถูกกดขี่ครอบงำสามารถพัฒนาตนเองในทุกกระบวนการตั้งแต่ร่วมคิด ร่วมพิจารณาปัญหา ร่วมตัดสินใจวางแผนปฏิบัติร่วมกนั จึงอยู่ในนฐานะแบบเพื่อน

ฉวีวรรณ เพ็งดี (2549, น. 19) ให้ความหมาย การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมไว้ว่า เป็นกระบวนการเรียนรู้โดยกลุ่มบุคคล องค์กรหรือชุมชน โดยมีส่วนในการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมประเมิน เพื่อปรับปรุงพัฒนา หรือเปลี่ยนแปลงสิ่งที่กลุ่มต้องการพัฒนา ไปสู่เป้าหมายร่วมกันและนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ประโยชน์ต่อไป

ดนัย บัวสถาพร (2550, น. 25) ให้ความหมาย การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเป็นการเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องทั้งในด้านการรับรู้ การปฏิบัติ การคิด การตัดสินใจรวมทั้งการรับผิดชอบร่วมกันของบุคคลหรือกลุ่มบุคคล เพื่อให้การดาเนินกิจกรรมขององค์กรบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ได้กำหนดไว้อย่างเป็นระบบและขั้นตอน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดและเป็นการสร้างความสัมพันธ์ในการทำงานร่วมกันของบุคลากร

สุภางค์ จันทวานิช (2551, น. 67-68) ให้ความหมาย การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมว่าเป็นวิธีการเรียนรู้จากประสบการณ์ โดยอาศัยการมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการวิจัย นับตั้งแต่การระบุปัญหาการดำเนินการ การติดตามผล จนถึงขั้นประเมินผล

ชัชวาล ทัตศิวัช (2552) ให้ความหมาย การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม หมายถึง การร่วมกันดำเนินกระบวนการวิจัยโดยผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่ทั้งที่เป็นชาวบ้านและ นักพัฒนากับผู้วิจัยภายนอก เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสภาพความจริงของสังคมนั้นและเพื่อให้เห็นภาพแห่งคุณลักษณะสำคัญของการการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมที่เด่นชัด

พรสวรรค์ สอนสุภาพ (2553, น. 60) ให้ความหมาย การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม หมายถึง การวิจัยปฏิบัติการเป็นการวิจัยเพื่อค้นหาความจริงหรือสิ่งที่ดีขึ้นของบุคลากรในองค์การซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติงาน ที่จะนำมาแก้ไขปัญหาและพัฒนาการดำเนินงานให้เป็นไปในทางที่ดีขึ้นโดยการใช้กระบวนการต่าง ๆ ตั้งแต่การวิเคราะห์ปัญหา การวางแผนเพื่อการพัฒนาการดำเนินการแก้ไขปัญหาและมีการติดตามประเมินผลไปพร้อม ๆ กับการดำเนินการพัฒนาได้ข้อมูลย้อนกลับ จนกว่าการพัฒนากิจกรรมต่าง ๆ นั้นบรรลุตามที่ต้องการ

ครรชิต พุทธโกษา (2554) ให้ความหมาย การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเป็นเทคนิคที่เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนในการเข้าศึกษาหาสาเหตุปัญหาของชุมชนเพื่อร่วมกันวิเคราะห์วางแผนดำเนินการแก้ไขปัญหาของชุมชนให้เบาบางลง ซึ่งมีวิธีการและขั้นตอนที่เป็นประโยชน์ต่อการทำงานร่วมกันของชุมชนและนักวิจัย ผู้ศึกษาชุมชนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม จึงเป็นเทคนิคที่เหมาะสมต่อยุคสมัยปัจจุบันที่ต้องการการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่าย

สุวิทย์ ภาณุจารี (2563, น. 237) ให้ความหมาย การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) คือ การวิจัยที่มุ่งศึกษาชุมชน โดยเน้นการวิเคราะห์ปัญหา ศึกษาแนวทางการแก้ปัญหา ปฏิบัติตามแผน และติดตามประเมินผล โดยเน้นคนเป็นศูนย์กลาง และมุ่งสร้างพลังอำนาจให้กับประชาชนโดยทุกขั้นตอนมีสมาชิกของชุมชนเข้าร่วมด้วย

ทองสุข พามี (2565, น. 49) ให้ความหมาย การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม หมายถึง การร่วมกันพัฒนาหรือการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน โดยให้ปัญหาของชุมชนนั้น ๆ เป็นฐานในการดำเนินการโดยต้องอาศัยความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องในชุมชน ได้แก่ ผู้ที่อยู่กับปัญหาในชุมชน นักพัฒนา และนักวิจัย

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (2566, น. 5-7) ให้ความหมาย การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เป็นรูปแบบการวิจัยที่คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกับ นักวิจัยในทุกขั้นตอนของการวิจัย ตั้งแต่การวิเคราะห์ปัญหา การศึกษาแนวทางการแก้ปัญหา การวางแผนการปฏิบัติตามแผน และการติดตามประเมินผล ซึ่งช่วยส่งเสริมให้คนในชุมชนเกิดความเข้มแข็งและพึ่งพาตนเองได้

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เป็นการวิจัยเพื่อการพัฒนาที่รวมการวิจัยอย่างมีส่วนร่วมกับการวิจัยเชิงปฏิบัติการเข้าด้วยกัน ร่วมกันพัฒนาหรือการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน โดยให้ปัญหาของชุมชนนั้น ๆ เป็นฐานในการดำเนินการโดยต้องอาศัยความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องในชุมชนโดยเน้นการวิเคราะห์ปัญหา ศึกษาแนวทางการแก้ปัญหา ปฏิบัติตามแผน และติดตามประเมินผล โดยกระบวนการวิจัยดำเนินไปในลักษณะของการแลกเปลี่ยนความเห็นระหว่างชาวบ้านกับผู้วิจัยเพื่อให้ได้ข้อสรุปเป็นขั้น ๆ

ลักษณะของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

Kemmis, & Wilkinson (n.d. อ้างถึงใน ผ่องพรรณ ตรัยมงคลกูล, 2543; พรสันต์ เลิศวิทยาวิวัฒน์, 2550) ได้สรุปลักษณะเด่นของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมไว้ 6 ประเด็นหลักดังนี้

1. กระบวนการวิจัย PAR เป็นกระบวนการทางสังคมโดยเชื่อว่าการพัฒนาคนเป็นกระบวนกาเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างสัมพันธ์กันไม่ว่าคนนั้น ๆ จะได้รับประโยชน์โดยส่วนตัวมากหรือน้อยเพื่อสร้างความเข้าใจผู้วิจัยจะทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างส่วนบุคคลกับส่วนรวมเพื่อศึกษาการทำงานร่วมกัน ซึ่งอาจจะเป็นลักษณะการทำงานของผู้ประกอบการในชุมชนอย่างมีส่วนร่วมและเกื้อหนุนกัน

2. การวิจัย PAR อาจเริ่มต้นหรือถูกจุดประกายโดยนักวิจัยภายนอก แต่กระบวนการวิจัยเน้นการมีส่วนร่วมของชาวบ้านซึ่งเป็นเจ้าของการวิจัยร่วมกันไม่ใช่เพียงในฐานะผู้ให้ข้อมูลกับนักวิจัยภายนอกหรือในฐานะผู้ได้รับผลประโยชน์แต่ถือว่าทุกคนร่วมกันวิจัยเกี่ยวกับเรื่องของของตนเองไม่ใช่ไปวิจัยเรื่องของผู้อื่นกลุ่มอื่นทุกคนมีส่วนร่วมพินิจพิเคราะห์ศักยภาพและคุณค่าในตนเองการมีส่วนร่วมในการจัดการใช้ความรู้ความคิดของตนเพื่อการเปลี่ยนแปลงรวมทั้งเรียนรู้ที่จะสะท้อนความคิดวิพากษ์ตนเองในสิ่งที่ได้กระทำร่วมกันระหว่างกระบวนการศึกษานี้ พวกเขาดำเนินการตรวจสอบว่าตนเองมีความเข้าใจอย่างไรมีทักษะค่านิยมรวมถึงความรู้ของตนเองในปัจจุบันทั้งในแง่ที่ดีและแง่ที่เป็นอุปสรรคนั้นมีอะไรบ้าง ทั้งนี้ PAR ในอุดมคตินั้นสมาชิกจะมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการวิจัยตั้งแต่การตกลงใจที่จะทำการวิจัยการกำหนดปัญหาวิจัยการเลือกวิธีการเก็บข้อมูลการวิเคราะห์ข้อมูลการตรวจสอบข้อมูลการตัดสินใจที่จะปฏิบัติตามแผนและการวิเคราะห์ผลการปฏิบัติ

3. การวิจัย PAR เป็นการวิจัยที่เน้นการลงมือปฏิบัติที่เกิดจากปฏิสัมพันธ์ของคนในสังคม โดยมุ่งทำความเข้าใจวิธีการและผลการปฏิบัติงานที่เป็นอยู่ศึกษาวิธีการที่จะปฏิบัติให้ดีขึ้นและเรียนรู้จากกระบวนการปฏิบัติและผลที่เกิดขึ้นความรู้ที่ได้รับจากการวิจัยจะเป็นพื้นฐานของการปฏิบัติ ตัวอย่างเช่นผู้ประกอบการอาจต้องทำงานร่วมกันเพื่อลดความเสี่ยงจากการคิดและปฏิบัติด้วยตนเองคนเดียว ซึ่งทำให้ขาดความคิดหรือแนวทางใหม่ ๆ ที่สร้างสรรค์ เป็นต้น

4. การวิจัยแบบ PAR เป็นกระบวนการวิจัยเพื่อสร้างอิสรภาพและจุดประกายที่สร้างสรรค์ คือ ปลุกจิตสำนึกเพื่อให้คนได้คลี่คลายและเอาชนะปัญหาอุปสรรค อันเนื่องจากการถูกเอารัดเอาเปรียบในสังคมที่มีโครงสร้างมาเป็นธรรมทำให้คนเรียนรู้ที่จะแบ่งปันและสร้างสังคม ที่เป็นธรรมและสงบสุขมากขึ้น ตัวอย่างเช่น จุดประสงค์ของการศึกษาเพื่อมุ่งเปลี่ยนแปลงกระบวนดำเนินงานของผู้ประกอบการผ้ามัดย้อมสีธรรมชาติ โดยการปรับกระบวนการออกแบบการผลิตและการตลาดเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่ดีขึ้น เป็นต้น

5. การวิจัยแบบ PAR เน้นกระบวนการเชิงวิพากษ์เป็นการช่วยให้แต่ละบุคคลได้หลุดพ้นจากอุปสรรคที่พบในสื่อในภาษาในกระบวนการทำงาน เพื่อสะท้อนตนเองในขั้นตอนของการวิจัยทั้งก่อนและหลังการปฏิบัติ

6. การวิจัยแบบ PAR เป็นการสะท้อนถึงวงจรของการเรียนรู้แบบไตร่ตรองครุ่นคิดและเน้นในเรื่องของการนำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงในเชิงปฏิบัตินี้เกิดขึ้นในรูปแบบของการไตร่ตรองอย่างต่อเนื่องควบคู่กับการลงมือกระทำเพื่อการเปลี่ยนแปลง ซึ่งจะช่วยให้เรียนรู้ต่อไปอีกจึงเป็นกระบวนการเรียนรู้จากการปฏิบัติร่วมกัน

พะนอรัตน์ ชุนหวานิช (2550) ได้สรุปคุณลักษณะของวิจัยในแนวทาง PAR บางประการที่เป็นจุดเด่น ดังนี้

1. คำถามวิจัย (Research Questions) ใน PAR จะไม่มีคำถามวิจัยที่ชัดเจนกำหนดไว้ก่อนโดยนักวิจัยภายนอกแต่คำถามวิจัยจะมีจุดกำเนิดจากปัญหาในกลุ่มหรือชุมชน ดังนั้นกลุ่มจะร่วมกันกำหนดคำถามวิจัยที่จะนำไปสู่การศึกษาและปฏิบัติ เพื่อแก้ปัญหาและคำถามวิจัยนี้อาจปรับเปลี่ยนได้อีกในระหว่างดำเนินการวิจัย

2. การเก็บข้อมูลด้วยเทคนิคสามเส้า (Triangulation) เทคนิคสามเส้ามีจุดกำหนดจากการวิจัยเชิงคุณภาพใช้เพื่อเสริมความเที่ยงตรงและความน่าเชื่อถือของวิจัยการใช้เทคนิคสามเส้ามีหลายระดับสำหรับการวิจัยแบบมีส่วนร่วมใช้ ดังนี้ 1) ใช้กลุ่มนักวิจัยสหวิทยากร (Multidisciplinary Term) สมาชิกในกลุ่มวิจัย ควรประกอบด้วย ผู้ที่มีประสบการณ์และความเชี่ยวชาญจากต่างสาขาเพื่อให้สามารถมองเห็นปัญหาและแนวทางการศึกษา ได้ครบคลุมทุกแง่มุมและลึกซึ้งเป็นการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน 2) มีความหลากหลายของแหล่งข้อมูล (Diversity of Sources of Information) ใช้แหล่งข้อมูลที่หลากหลาย ทั้งจากคนเหตุการณ์และสถานที่โดยเน้นข้อมูลเชิงคุณภาพมากกว่าข้อมูลเชิงปริมาณ

ข้อมูลต่าง ๆ จะตรวจสอบและยืนยันซึ่งกันและกัน เพื่อประกันความเชื่อถือได้ 3) มีความหลากหลายของเทคนิคการเก็บข้อมูล (Diversity of Information and Techniques) ใช้เทคนิคการเก็บข้อมูลหลากหลายวิธีผสมผสานกัน

3. การวิเคราะห์ข้อมูลและวิธีนำเสนอการวิจัยแบบ PAR มีการวิเคราะห์ข้อมูลที่มีความยืดหยุ่นให้ความสำคัญกับการวิเคราะห์ร่วมกันในพื้นที่วิธีการวิเคราะห์ไม่จำกัดเทคนิค เช่น การวิเคราะห์เชิงปริมาณที่ใช้ค่าสถิติบางอย่างเป็นบรรทัดฐาน ผู้วิจัยเลือกใช้เทคนิค ที่ไม่ซับซ้อนและคนในชุมชนสามารถเข้าใจและมีส่วนร่วมได้ ตัวอย่างเช่น การจัดลำดับความสำคัญ (Ranking) การใช้แผนผังชนิดต่าง ๆ ด้วยสัญลักษณ์ที่เข้าใจง่ายการเขียนลำดับเหตุการณ์ (time line/Historical Profile) เป็นต้น ผลการวิเคราะห์ควรนำเสนอร่วมกันในทันที การนำเสนอผลการวิจัยไม่จำกัดเพียงรายงานแบบเป็นทางการ อาจนำเสนอในลักษณะการเสวนาที่ทุกคน มีส่วนร่วมในการพูดคุยเสนอความคิดเห็นและวิพากษ์ สุดท้ายผลการวิจัยและความรู้ที่ได้จากการวิจัยและการปฏิบัติเป็นของทุกคนและได้รับการยอมรับร่วมกัน

4. บทบาทของนักวิจัยภายนอกในงานวิจัยแบบ PAR จะมีผู้เกี่ยวข้องอยู่สองกลุ่มที่ทำงานร่วมกัน คือ กลุ่มคนใน ซึ่งได้แก่ กลุ่มคนที่อยู่ในชุมชนที่เผชิญสถานการณ์และปัญหานั้น ๆ โดยตรง และกลุ่มคนนอกหรือที่เรียกว่านักวิจัยภายนอก ซึ่งจะมีบทบาทที่ซับซ้อนมากกว่านักวิจัยโดยทั่วไป เพราะไม่ใช่เพียงแต่ดำเนินการเก็บข้อมูลตามแผนที่กำหนดไว้แล้วจากไปแต่จะมีสถานภาพเป็นทั้งผู้มีส่วนร่วมและผู้ประสานงานในกิจกรรมทั้งปวงบางครั้งจึงเรียกว่าเป็น “ Catalytic Agent” คือ ผู้กระตุ้นให้กิจกรรมดำเนินไปได้ดีนักวิจัยภายนอก จึงต้องมีคุณลักษณะเฉพาะตัวมีประสบการณ์การทำงานภาคสนามมีทักษะทางมนุษย์สัมพันธ์ ที่นักวิจัยต้องรับผิดชอบจึงมีหลากหลายผสมผสานทั้งงานของนักวิจัยและงานของนักพัฒนา

ทองสุข พามี (2565, น. 53) การวิจัยแบบมีส่วนร่วมมีลักษณะสำคัญ ได้แก่ เป็นการแสวงหาปัญหา แนวทางการแก้ปัญหา และร่วมกันแก้ปัญหา ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของชุมชนนั้นอย่างประชาธิปไตยและเท่าเทียม ใช้หลักการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์มาเป็นหลักการในการไขแก้ปัญหา เน้นการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องในชุมชน ใช้นำปัญหาของชุมชนจากคนในชุมชนเป็นฐานในการดำเนินการแก้ไขปัญหา เพื่อให้การแก้ไขปัญหาตรงตามความต้องการ อย่างต่อเนื่อง เชื่อมโยง และยั่งยืน

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (2566, น. 5-13) ลักษณะของการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเป็นการวิจัยที่เน้นการมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันและแท้จริงของคนในชุมชนในทุกขั้นตอนของการวิจัย โดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างปัญญาและความเข้มแข็งให้กับคนในชุมชนซึ่งจะก่อให้เกิดการพึ่งพาตนเองและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น โดยผู้วิจัยเป็นเพียงผู้มีส่วนร่วมที่ทุ่มเท ที่คอยช่วยอำนวยความสะดวกและร่วมเรียนรู้ตลอดกระบวนการของการวิจัย

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า ลักษณะของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการวิจัยที่เน้นการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในชุมชนหรือกลุ่มเป้าหมายในทุกขั้นตอนของการวิจัย โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อการเรียนรู้ร่วมกัน สร้างการเปลี่ยนแปลง และการพัฒนาร่วมกัน ลักษณะสำคัญของการวิจัย PAR ประกอบด้วยการพัฒนาความเข้าใจจากประสบการณ์ตรงของผู้เกี่ยวข้อง การมีส่วนร่วมในกระบวนการตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงการนำผลไปใช้ การใช้กระบวนการสะท้อนคิด (reflection) เพื่อการเรียนรู้และปรับปรุง การพัฒนาอิสรภาพทางความคิด มุ่งสร้างการเปลี่ยนแปลงเชิงสังคมอย่างมีระบบ

หลักการของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

Kemmis, S., & Wilkinson, M. (1998) ได้เสนอ หลักของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมไว้ 6 ประการ ดังนี้

1. การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เป็นกระบวนการทางสังคมเพราะมีความเชื่อว่าการพัฒนาบุคคลกับกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางสังคมจะต้องเป็นไปอย่างมีความสัมพันธ์กันไม่ว่าบุคคลเหล่านั้นจะได้รับประโยชน์มากหรือน้อยก็ตาม

2. การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เป็นกระบวนการที่มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของทุก ๆ คนในการใช้ความรู้ ความคิดของตนเพื่อการเปลี่ยนแปลงรวมทั้งเรียนรู้ที่จะสะท้อนความคิดในสิ่งที่ได้กระทำร่วมกัน ในทุกขั้นตอนของการวิจัยตั้งแต่การตกลงใจที่ทำการวิจัย การกำนดปัญหาวิจัย การเลือกเก็บข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล การตรวจสอบข้อมูล การตัดสินใจในการปฏิบัติตามแผนและการวิเคราะห์ผลในการปฏิบัติงาน

3. การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เป็นการวิจัยที่เน้นการปฏิบัติที่เกิดจากความร่วมมือในสังคมโดยมุ่งทำความเข้าใจวิธีการและผลการปฏิบัติที่เป็นอยู่ให้ดีขึ้น

4. การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เป็นกระบวนการสร้างจิตสานึกเพื่อให้บุคคลได้ตระหนักถึงปัญหาและสามารถเอาชนะปัญหาอุปสรรคเหล่านั้นให้ดีขึ้น

5. การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เป็นกระบวนการเชิงวิพากษ์และสะท้อนตนเองในทุกขั้นตอนของการวิจัยทั้งก่อน ระหว่าง และหลังการปฏิบัติ

6. การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เป็นการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง และในการเปลี่ยนแปลงเหล่านั้นจะช่วยให้เกิดการเรียนรู้จึงเป็นกระบวนการเรียนรู้จากการปฏิบัติร่วมกัน

พันธุ์ทิพย์ รามสูต (2540, อ้างถึงใน ชอบ เข็มกลัด และโกวิทย์ พวงงาม, 2547) และ Stringer (2007 อ้างถึงใน อุทัยทิพย์ เจียวิวรรธน์กุล, 2553) ได้เสนอ หลักการของการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมได้ 7 ประการ ดังนี้

1. หลักความสัมพันธ์ หลักการสำคัญประการหนึ่งของการวิจัย PAR คือ หลักในการสร้างความ สัมพันธ์แนวราบระหว่างผู้วิจัย และประชาชน โดยทุกฝ่ายควรอยู่ในสถานะที่เท่าเทียมกัน หรือที่เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ความสัมพันธ์แบบ "นั่งเสมอกัน" เพราะหากนักวิจัยและประชาชนมีความสัมพันธ์ชิงอำนาจที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งอยู่ในสถานะที่เหนือกว่า จะกลายเป็นอุปสรรคต่อการสร้างความไว้วางใจ การเรียนรู้ และการยอมรับซึ่งกันและกัน ดังนั้น ทุกฝ่ายควรไวต่อความรู้สึกและระมัดระวังไม่ให้เกิดความสัมพันธ์ที่ไม่เท่าเทียมกัน

2. หลักความเคารพซึ่งกันและกัน โดยปกติการมีความสัมพันธ์ที่เท่าเทียมกัน มักแฝงด้วยความเคารพซึ่งกันและกันอยู่ส่วนหนึ่ง อย่างไรก็ตามหากทุกฝ่ายแสดงให้เห็นถึงความเคารพซึ่งกันและกันในมิติต่าง ๆ เช่น ความเคารพในความรู้และภูมิปัญญา ความเคารพในทักษะและประสบการณ์ ความเคารพใน ทัศนะและข้อวิจารณ์ซึ่งกันและกัน เป็นต้น จะช่วยทำให้ความสัมพันธ์แบบเสมอภาคมีความยั่งยืนยิ่งขึ้นโดยเฉพาะนักวิจัยที่ปกติมักมีวุฒิ ตำแหน่ง ความรู้ ทักษะในการวิจัย รวมถึงฐานะและสถานภาพทางสังคม สูงกว่าชาวบ้าน ต้องตระหนักและระมัดระวังอย่างมาก โดยควรแสดงความเคารพต่อความรู้ ภูมิปัญญา ทักษะประสบการณ์ ทัศนะ ความเห็นและข้อวิจารณ์ของฝ่ายประชาชนอย่างจริงใจ

3. หลักการสื่อสาร ในการวิจัย PAR ต้องยึดหลักการสื่อสารความจริง เปิดกว้าง ทั่วถึง และจริงใจ ต่อกัน เพื่อให้ทุกฝ่ายเกิดความรู้ความเข้าใจที่ตรงกัน แต่สำหรับนักวิจัยอาจต้องระมัดระวังมากขึ้นในเรื่องของการใช้ภาษา การใช้ศัพท์ทางวิชาการ ศัพท์เทคนิค ฯลฯ โดยหลีกเลี่ยงไม่สื่อสารด้วยภาษาที่เข้าใจยากหรือหลีกเลี่ยงการพูดทับศัพท์ภาษาอังกฤษกับชาวบ้าน จนทำให้อีกฝ่ายหนึ่งรู้สึกว่าตนเองด้อยกว่า ซึ่งจะกลายเป็นสาเหตุให้เกิดความรู้สึกว่าสองฝ่ายมีสถานะไม่เท่าเทียมกัน

4. หลักการมีส่วนร่วม การวิจัย PAR เป็นการวิจัยที่เน้นให้ประชาชนมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการวิจัย ซึ่งจะส่งผลดีต่อการเรียนรู้ร่วมกัน การส่งเสริมสนับสนุนซึ่งกันและกัน อันจะนำมาสู่การพัฒนาศักยภาพและการสร้างความสำเร็จร่วมกัน

5. หลักการพิจารณารอบด้าน เป็นหลักการสำคัญอีกประการหนึ่งของการวิจัย PAR โดยการวิจัย ลักษณะนี้ให้ความสนใจและความสำคัญต่อทุกปัจจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้มั่นใจว่าได้ดำเนินการแก้ปัญหาและ ทันนได้อย่างรอบคอบ รอบด้าน ทั่วถึงทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ทั้งระดับบุคคล กลุ่มหรือองค์กร ทั้งนี้โดยคำนึงผลกระทบและผลประโยชน์ของทุกฝ่ายเป็นสำคัญ

6. หลักการพัฒนาศักยภาพของประชาชน เป็นหลักการสำคัญอีกประการหนึ่งที่เน้นการพัฒนากายภาพของประชาชน ให้เป็นผู้มีความรู้ความสามารถ และพึ่งพาตนเองได้ สามารถนำความรู้และสบการณ์จากการร่วมวิจัยไปใช้ในการแก้ปัญหาของตนเองและชุมชนได้ในอนาคต ดังนั้นกระบวนการวามรู้ทักษะ และประสบการณ์แก่ประชาชนควรตระหนักถึงเรื่องความเหมาะสมของการเรียนรู้และการนำได้จริง

7. หลักคุณค่า การวิจัย PAR ต้องเกิดคุณค่าในทางปฏิบัติที่สามารถแก้ปัญหาหรือพัฒนาประชาชนมชนได้ทันที เป็นรูปธรรม ซึ่งผู้วิจัยควรระมัดระวังและตระหนักในการดำเนินการวิจัยให้เกิดประโยชน์ชาชนและชุมชนนั้น ๆ อย่างชัดเจน

ศตรรฆ ประจงค์ (2559, น. 63-34) ได้เสนอ หลักการที่ควรคำนึงถึงในการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมนี้มีดังต่อไปนี้

1. ให้ความสำคัญและเคารพต่อภูมิความรู้ของชาวบ้าน โดยยอมรับว่าความรู้พื้นบ้านตลอดจนระบบการสร้างความรู้ และกำเนิดความรู้ในวิธีอื่นที่แตกต่างไปจากของนักวิชาการ

2. ปรับปรุงความสามารถและศักยภาพของชาวบ้านด้วยการส่งเสริม ยกระดับ และพัฒนาความเชื่อมั่นในตัวเองของเขา ให้สามารถวิเคราะห์และสังเคราะห์สถานการณ์ปัญหาของเขาเอง

3. ให้ความรู้ที่เหมาะสมกับชาวบ้านและคนยากจน โดยให้สามารถได้รับความรู้ที่เกิดขึ้นในระบบสังคมของเขา และสามารถที่จะทำความเข้าใจ แปลความหมาย ตลอดจนนำไปใช้ได้อย่างเหมาะสม

4. สนใจปริทัศน์ของชาวบ้าน โดยการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมจะช่วยเปิดเผยให้เห็นคำถามที่ตรงกับปัญหาของชาวบ้าน

5. ปลดปล่อยความคิด การวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมจะช่วยให้ชาวบ้านและคนยากจนสามารถใช้ความคิดเห็นของตนอย่างเสรี

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า หลักการของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม หลักการของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) จากแนวคิดของนักวิชาการต่าง ๆ สามารถสรุปหลักการสำคัญได้ ดังนี้

1. การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เป็นกระบวนการทางสังคมเน้นการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างความไว้วางใจ มุ่งหวังให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งในระดับบุคคลและสังคมอย่างสอดคล้องกัน

2. เน้นความสัมพันธ์ที่เท่าเทียมและเคารพซึ่งกันและกัน สร้างความสัมพันธ์ที่มีพื้นฐานบนความเคารพในภูมิปัญญา ทักษะ ประสบการณ์ และความคิดเห็นของทุกฝ่าย ลดช่องว่างระหว่างนักวิจัยกับประชาชน

3. เป็นกระบวนการสื่อสารที่เปิดกว้าง ตรงไปตรงมา และเข้าใจง่าย หลีกเลี่ยงการใช้ภาษาทางวิชาการที่ซับซ้อนหรือศัพท์เทคนิค สื่อสารอย่างจริงใจ เพื่อให้เกิดความเข้าใจร่วมกัน และไม่สร้างความรู้สึกต่ำต้อย

4. เป็นกระบวนการเรียนรู้แบบวิพากษ์และสะท้อนตนเอง มีการทบทวน วิเคราะห์ และวิจารณ์ทุกขั้นตอนของการดำเนินการ สร้างจิตสำนึกให้ตระหนักถึงปัญหาและสามารถเอาชนะอุปสรรคได้

5. มุ่งพัฒนาศักยภาพของประชาชนส่งเสริมการเรียนรู้ของชุมชน ให้สามารถวิเคราะห์แก้ปัญหา และพึ่งพาตนเองได้อให้ความรู้ที่เหมาะสมกับบริบทของท้องถิ่นและสามารถนำไปใช้ได้จริง

6. พิจารณาอย่างรอบด้าน พิจารณาทุกปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับปัญหา ทั้งระดับบุคคล กลุ่มองค์กร รวมถึงผลกระทบและประโยชน์ของทุกฝ่าย

7. สร้างคุณค่าในทางปฏิบัติมุ่งให้ผลการวิจัยสามารถแก้ปัญหาได้จริง เห็นผลเป็นรูปธรรมและเกิดประโยชน์ต่อชุมชนในทันที

8. ให้ความสำคัญกับความรู้ของชาวบ้านและการปลดปล่อยความคิด เคารพภูมิปัญญาท้องถิ่น และให้ความสำคัญกับคำถามหรือมุมมองของชาวบ้าน สนับสนุนให้ประชาชนใช้ความคิดเห็นอย่างเสรีและกล้าแสดงออก

กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

Kemmis, & Mctaggart (1988) ได้กล่าวถึง กระบวนการการวิจัยเชิงปฏิบัติการไว้ 4 ขั้นตอนหลัก คือ (1) วางแผนเพื่อไปสู่การเปลี่ยนแปลงในสภาพที่พึงปรารถนา (Planning) (2) ลงมือปฏิบัติการตามแผน (Action) (3) การสังเกตการณ์ (Observation) กระบวนการและผลของการเปลี่ยนแปลงตามแผน และ (4) การสะท้อนกลับ (Refection) กระบวนการและผลของการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น รวมทั้งการปรับปรุงแผนการปฏิบัติงาน (Re - Planning) และดำเนินการเช่นนี้ต่อไปเรื่อย ๆ ความสัมพันธ์ระหว่างกิจกรรมการวิจัยหลักที่หมุนเคลื่อนไปเป็นวัฏจักรของกระบวนวิจัยเสมือนแหล่งที่ก่อให้เกิดความรู้เชิงปฏิบัติและกลไกการนำความรู้ที่ได้รับไปใช้แก้ปัญหาอย่างต่อเนื่อง หรือเป็นการดำเนินงานวิจัยที่ไม่แยกกิจกรรมการสืบค้นหาความรู้ความจริงออกจากกิจกรรมการพัฒนา ซึ่งการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมสามารถประยุกต์ใช้ระเบียบวิธีวิจัยตามแนวคิดเคมมิสและแมคแทกการ์ทได้ซึ่งมีรายละเอียดในแต่ละขั้นตอน ดังนี้

1. การวางแผน (Planning) เป็นขั้นเริ่มต้นซึ่งดำเนินการด้วยการสำรวจปัญหาที่ต้องการให้มีการแก้ไขหรือพัฒนาโดยผู้มีส่วนร่วมหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้แก่ ครูผู้สอนในชั้นเรียนและผู้เกี่ยวข้องอาจเป็นเป็นครูอื่น ๆ ที่สอนร่วมกัน นักเรียน ผู้ปกครองและ/หรือผู้บริหาร ตลอดจนชุมชนวางแผนร่วมกันโดยการสำรวจสภาพปัญหา ที่ต้องการแก้ไขจะใช้วิธีการใดบ้าง บทบาทหน้าที่ของผู้มีส่วนร่วมเป็นอย่างไร เครื่องมือที่ใช้การแก้ปัญหามีอะไรบ้าง เป็นต้น ในขั้นของการวางแผนจะมีการปรึกษาร่วมกันระหว่างผู้มีส่วนร่วมซึ่งจะช่วยให้มองสภาพปัญหาได้ชัดเจน รอบด้าน สอดคล้องกับความเป็นจริงที่เกิดขึ้นแล้วร่วมกันกำหนดเป็นแผนปฏิบัติการ

2. การปฏิบัติการ (Action) เป็นการนำข้อมูลจากขั้นวางแผนงานมาดำเนินการปฏิบัติโดยผู้มีส่วนร่วมใช้การวิเคราะห์วิจารณ์ประกอบการปฏิบัติไปด้วย โดยร่วมกันให้ข้อมูลย้อนกลับว่า แผนที่วางไว้อย่างสมเหตุสมผลนั้นปฏิบัติได้จริงมากน้อยเพียงใด และอาจมีอุปสรรคอื่น ๆ มาเกี่ยวข้องโดยไม่คาดคิด ฉะนั้นแผนงานที่กำหนดไว้อาจจะยืดหยุ่นได้นั้นคือ การปฏิบัติการโดยมีลักษณะเป็น Fluid

and Dynamic โดยผู้มีส่วนร่วมต้องใช้วิจารณญาณและการตัดสินใจที่เหมาะสม และมุ่งการปฏิบัติเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ด้วย

3. การสังเกตการณ์ (Observation) ในการดำเนินการวิจัยในขั้นปฏิบัติการ จำเป็นต้องมีการสังเกตการณ์ควบคู่ไปด้วย เพื่อให้เกิดความเที่ยงตรงในการปฏิบัติ ควรให้ผู้มีส่วนร่วมทุกฝ่ายได้ร่วมการสังเกตการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างระมัดระวัง พร้อมกับจดบันทึกสิ่งที่เกิดขึ้น ทั้งที่คาดหวังและไม่ได้คาดหวัง สิ่งที่ต้องทำการ สังเกต คือ กระบวนการของการปฏิบัติการสังเกต (The Action Process) ผลของการปฏิบัติการ (The Effects of Action) และสภาพแวดล้อมและข้อจำกัดของการปฏิบัติ (The Circumstances and Constraints) การสังเกตนี้รวมถึงการรวบร่วมผลที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติ โดยมากจะใช้เครื่องมือในการสังเกตเพื่อบันทึกข้อมูลเชิงคุณภาพ หรือแบบสังเกตที่วัดผลออกมาในเชิงปริมาณใช้แบบสำรวจ แบบสอบถามวัดสิ่งที่ต้องการทราบความเปลี่ยนแปลงด้วย

4. การสะท้อนกลับ (Reflection) ขั้นตอนสุดท้ายของวงจรการวิจัยเชิงปฏิบัติการ คือ การประเมินหรือตรวจสอบกระบวนการ ผู้มีส่วนร่วมจะต้องตรวจสอบ ปัญหาที่เกิดขึ้นในแง่มุมต่าง ๆ ที่สัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมของโรงเรียนชุมชน และสังคมโดยร่วมกันอภิปรายเพื่อสะท้อนผลการปฏิบัติที่เกิดขึ้น การประเมินโดยผู้มีส่วนร่วมจะทำให้ข้อมูลครอบคลุมรอบด้าน โดยข้อมูลที่จะเป็นแนวทางในการปรับปรุงและวางแผนการปฏิบัติต่อไปจนกว่าจะสามารถแก้ปัญหาหรือพัฒนางานที่เกิดขึ้นได้

Kemmis, & Wilkinson (1998) ได้กล่าวถึง การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเป็นการวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้คนได้ตรวจสอบควะเพริงที่จะนำไปสู่การแก้ปัญหา การเปลี่ยนแปลงการดำเนินชีวิต และสังคม ให้เกิดความเหมาะสม โดย Kemmis, & Wilkinson ยืนยันว่า วงจรเกลียวสว่านทั้ง 4 ขั้นตอนของการวิจัยเชิงปฏิบัติการมีความเหมาะสมที่จะนำมาใช้เป็นกระบวนการของการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมทั้งนี้โดยเน้นการมีส่วนร่วมของผู้ร่วมวิจัย โดยวงจรหลัก คือ การวางแผน (planning) การปฏิบัติ (acting) การสังเกต (observing) และการสะท้อนการปฏิบัติ (reflecting) ซึ่งอาจมีการดำเนินการในวงรอบ ต่อไป ได้แก่ การวางแผนใหม่ (re-planning) การปฏิบัติ (acting) การสังเกต (observing) และการสะท้อน การปฏิบัติ (reflecting) ตามลำดับ แต่ละ

ขั้นตอนของกระบวนการ PAOR มีแนวทางในการดำเนินการ ดังนี้

1. การวางแผน (planning) แนวทางในการดำเนินการขั้นตอนนี้ ได้แก่

1.1 การศึกษาชุมชน เป็นสิ่งที่นักวิจัยควรศึกษาชุมชนที่เป็นเป้าหมายให้เข้าใจชุมชนอย่างชัดเจน ทั้งด้านประวัติความเป็นมาของชุมชน อาณาบริเวณ ประชากร ผู้นำชุมชน อาชีพ วัฒนธรรม ประเพณีค่านิยมของคนในชุมชน ศักยภาพและทรัพยากรของชุมชนทั้งด้านทุนมนุษย์ ทุนสังคม ทุนวัฒนธรรม ทุนภูมิปัญญา การเมืองในท้องถิ่น เศรษฐกิจชุมชน เป็นต้น โดยระยะเริ่มต้น

นักวิจัยอาจศึกษาชุมชนมาก่อนเป็นพื้นฐาน และอาจศึกษาเพิ่มเติมให้ละเอียดลึกซึ่งยิ่งขึ้นในช่วงที่ร่วมวิเคราะห์สภาพปัจจุบันและปัญหา ร่วมกับชุมชน กรณีที่เป็นการวิจัยทางบริหารการศึกษา ผู้วิจัยควรศึกษาให้เกิดความรู้ความเข้าใจต่อสถานศึกษานั้น ๆ ทั้งประวัติความเป็นมาของสถานศึกษา บุคลากร นักเรียน ผู้ปกครอง ประชาชน ชุมชนที่ แวดล้อมโรงเรียน ฯลฯ

1.2 การวิเคราะห์สภาพปัจจุบันและปัญหาของชุมชน ได้แก่ การศึกษาให้เข้าใจถึงสภาพปัจจุบันและปัญหาของชุมชนอย่างรอบด้าน โดยเน้นการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ซึ่งอาจเกี่ยวข้องกับสภาวะทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ค่านิยม ประเพณี การเมืองการปกครอง และปัญหาสังคมอื่น ๆ ซึ่งควร ศึกษาเจาะลึกให้เข้าใจถึงเงื่อนไข ปัจจัยของปัญหาและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับสภาพปัจจุบันและปัญหานั้น ๆ กรณีที่เป็นการวิจัยทางบริหารการศึกษา ควรศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาที่เกี่ยวข้องกับปรัชญา วิสัยทัศน์ พันธกิจ ผลการดำเนินงานของสถานศึกษา สภาพการมีส่วนร่วมของชุมชน และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ศักยภาพและความพร้อมของบุคลากรและทรัพยากรในการบริหารอื่น ๆ

1.3 การตั้งโจทย์วิจัยร่วมกับชุมชน เป็นขั้นตอนของการระบุปัญหาสำคัญที่ชุมชนต้องการแก้ไข หรือพัฒนาให้ดีขึ้น ซึ่งชุมชนอาจมีปัญหาหลายปัญหาให้ต้องแก้ไข ทำให้จำเป็นต้องจัดลำดับความสำคัญของปัญหาและเลือกปัญหาที่สำคัญที่สุดมาใช้เป็นโจทย์การวิจัย ทั้งนี้โดยการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน เป็นสำคัญ กรณีที่เป็นการวิจัยทางบริหารการศึกษา มีแนวทางการดำเนินการเช่นเดียวกับการวิจัยชุมชนโดยผู้วิจัยควรรับฟังความคิดเห็นของบุคลากรและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของสถานศึกษาเพื่อระบุปัญหา สาเหตุของปัญหา ผลกระทบของปัญหา และร่วมกันคัดเลือกปัญหาที่สำคัญที่สุดมากำหนดเป็นโจทย์การวิจัย

1.4 การร่วมกันศึกษา วิเคราะห์ปัญหา และร่วมกันกำหนดแนวทางในการแก้ปัญหาหรือพัฒนาชุมชน เป็นขั้นตอนที่คนในชุมชนคัดเลือกประเด็นที่เป็นปัญหาและต้องการพัฒนาได้แล้ว ขั้นตอนนี้คือการศึกษาประเด็นหรือปัญหาดังกล่าวอย่างละเอียดลึกซึ้งอีกครั้ง โดยนักวิจัยและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียร่วมกันระบุสภาพปัญหา สาเหตุของปัญหา และร่วมกันเสนอแนวทางในการแก้ปัญหาเพื่อนำมาใช้กำหนดเป็นแผนงานหรือโครงการเพื่อดำเนินการวิจัยในขั้นต่อไป กรณีที่เป็นการวิจัยทางบริหารการศึกษา เป็นขั้นตอนที่นักวิจัยร่วมกับบุคลากรของสถานศึกษา และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียร่วมกันระบุสภาพปัญหา สาเหตุของปัญหา และแนวทางในการแก้ปัญหาดังกล่าว

1.5 การจัดทำแผนงานโครงการเพื่อแก้ไขปัญหา เป็นขั้นตอนที่นักวิจัยและบุคคลในชุมชน ร่วมกันจัดทำแผนงาน โครงการเพื่อแก้ปัญหา โดยแผนงานและโครงการควรระบุเป้าหมายในการดำเนินการ กิจกรรม ทรัพยากร ช่วงเวลา สถานที่ และผู้รับผิดชอบดำเนินการให้ชัดเจน กรณีที่เป็นการวิจัยทางบริหารการศึกษา มีการดำเนินการเช่นเดียวกับการวิจัยชุมชน โดย นักวิจัย บุคลากร

สถานศึกษาและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียร่วมกันกำหนดแผนงานและโครงการที่มีรายละเอียด ชัดเจนเพื่อใช้เป็นแผนงานและโครงการในการแก้ปัญหาหรือพัฒนาสถานศึกษา

2. การปฏิบัติ (Acting) ขั้นตอนนี้ คือ ขั้นการสื่อสารแผนงานและโครงการ ให้ชุมชนรับรู้โดยทั่วถึงกันโดยจัดให้มีการประชุมทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องก่อนที่จะดำเนินการตามแผน โดยมอบหมายหน้าที่ให้ดำเนินการตามที่ตกลงกันไว้ สิ่งสำคัญในขันตอนนี้ คือ มีการดำเนินการตามแผนอย่างจริงจังในทุกขันตอนและดำเนินการตามช่วงเวลาที่กำหนดกรณีของการวิจัยทางบริหารการศึกษา ดำเนินการเช่นเดียวกับการวิจัยชุมชน คือ มีการประชุมชี้แจงทำความเข้าใจถึงขั้นตอนการดำเนินงานตามแผนงานและโครงการที่กำหนด และมีการมอบหมายงานให้แต่ละคนร่วมกันรับผิดชอบดำเนินการตามแผนอย่างจริงจัง

3. การสังเกตการณ์ (observing) เป็นการดำเนินการที่แฝงอยู่ในทุกกิจกรรมของการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม นับตั้งแต่ขั้นวางแผนเป็นต้นมา โดยการสังเกตการณ์ควรสังเกตให้ครอบคลุมทั้งด้านบริบทและสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้อง พฤติกรรมการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง กระบวนการทำงานผลการปฏิบัติตามแผน ข้อจำกัดในการดำเนินการในทุกขั้นตอน โดยเครื่องมือที่ใช้ในการสังเกตการณ์ อาจต้องใช้เครื่องมือที่หลากหลายให้เหมาะสมกับสิ่งที่สังเกต เช่น ใช้การสังเกตการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่มแบบสอบถาม การจดบันทึก และหรือการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุม รอบคอบ แม่นตรง เพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในการปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงานในทุกขั้นตอนของการวิจัยให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลยิ่งขึ้น กรณีของการวิจัยทางบริหารการศึกษา ดำเนินการเช่นเดียวกับการวิจัยชุมชน ทั้งประเด็น และ เครื่องมือที่ใช้ในการสังเกตการณ์ทั้งนี้โดยพิจารณาให้เหมาะสมกับการวิจัยแต่ละเรื่อง

4. การสะท้อนผลการปฏิบัติ (reflecting) ขั้นตอนนี้เป็นจุดเด่นที่สำคัญของการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยเน้นให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้เข้ามาร่วมวิเคราะห์ อภิปรายผล และประเมินผลตามแผนที่กำหนดไว้ โดยนำข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้จากการดำเนินการตามแผน การสังเกตการณ์และการรับรู้ทั้งหมดมาร่วมกันสะท้อนให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องรับรู้ โดยกระบวนการสะท้อนผลต้องดำเนินการอย่างรอบคอบและใคร่ครวญอย่างดี ทั้งนี้โดยคำนึงถึงความสัมพันธ์ และผลกระทบที่จะเกิดขึ้นทั้งด้านองค์ประกอบของ สิ่งที่เกี่ยวข้อง บุคคล และองค์กร ซึ่งการสะท้อนผลการปฏิบัติสามารถสะท้อนได้ทั้งช่วงที่อยู่ระหว่างดำเนินการและสิ้นสุดการปฏิบัติ ทั้งนี้เพื่อนำการสะท้อนผลนี้ไปใช้ในการวางแผนใหม่ (re-planning) เพื่อเข้าสู่วงรอบใหม่ของการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

Aimers (2000) ได้กล่าวถึง กระบวนการการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ไว้ขั้นตอนหลัก คือ

1. การพัฒนาหลักการสำคัญเพื่อการมีส่วนร่วม

1.1 จัดตั้งกลุ่มทำงานโดยมีตัวแทนของกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียเข้ามาร่วมเป็นตัวแทนที่จะให้สารสนเทศต่าง ๆ

1.2 แต่งตั้งผู้ประสานงานวิจัยที่มีคุณภาพเหมาะสม

1.3 กำหนดกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียที่มี ศักยภาพ รวมทั้งชุมชนและหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

1.4 กำหนดบทบาทและความรับผิดชอบ และวางแผน/ออกแบบโครงสร้างเพื่อให้กลุ่มผู้มีส่วนได้เสียเข้าร่วม

1.5 พัฒนาโครงการของ PAR ซึ่ง ประกอบด้วยกรอบระยะเวลา เจ้าหน้าที่ และทรัพยากรที่จะจัดหาได้

2. การรวบรวม และวิเคราะห์ข้อมูล

2.1 เก็บรวบรวมข้อมูลที่เป็นภูมิหลังใช้โอกาสให้กลุ่มผู้มีส่วนได้เสียได้เข้ามามีส่วนร่วมในการเก็บข้อมูล

2.2 กำหนดสารสนเทศใหม่ที่จำเป็นเก็บสารสนเทศใหม่ ๆ ใช้โอกาสให้กลุ่มผู้มีส่วนได้เสียได้เข้ามามีส่วนร่วมในการเก็บข้อมูล

2.3 กลุ่มผู้มีส่วนได้เสียวิเคราะห์สารสนเทศ และกำหนดความเข้าใจร่วมกัน

3. การกระทำ และประเมินผล

3.1 กลุ่มผู้มีส่วนได้เสียวางแผนและ มีการกระทำต่าง ๆ ซึ่งขึ้นอยู่กับผลที่ได้จากการวิเคราะห์

3.2 กลุ่มผู้มีส่วนได้เสียตรวจสอบ และประเมินผลการกระทำต่าง ๆ

3.3 ถ้ามีความจำเป็นต้องปรับ เปลี่ยนการกระทำต่าง ๆ สามารถดำเนินการได้ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับผลการประเมิน

3.4 การเก็บข้อมูลใหม่ ๆ วิเคราะห์ใหม่ ถ้าจำเป็นจะต้องทำ

อลิศรา ชูชาติ (ม.ป.ป. อ้างถึงใน อมรวิชช์ นาครทรรพ และดวงแก้ว จันทร์สระแก้ว, 2541, น. 3-11) ได้กล่าวถึงกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมว่าเป็นการวิจัยที่ประกอบด้วยการวิจัยทางการบริหารการศึกษา 3 ขั้นตอนหลัก ซึ่งอาจสรุปได้ ดังนี้

1. ขั้นเตรียมการประสานพื้นที่ เป็นขั้นแรกที่สำคัญมากเพราะต้องอาศัยการมีส่วนร่วมและความร่วมมือของชุมชนเป็นสำคัญ ถ้าผู้วิจัยไม่สามารถบูรณาการตนเองเข้ากับชุมชนได้ ไม่สามารถสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดโครงการได้ ก็จะเป็นการยากที่จะก้าวไปสู่ขันต่อไป ในขั้นตอนนี้ประกอบด้วยขั้นตอนย่อย 2 ขั้นตอน ดังนี้

1.1 การคัดเลือกชุมชน โดยผู้วิจัยดำเนินการสำรวจและศึกษาข้อมูลของ ชุมชนอย่างรอบด้าน นับตั้งแต่ลักษณะทางกายภาพแหล่งทรัพยากรชุมชน ลักษณะทางด้านชีวภาพ ข้อมูลด้านประชากร สังคม เศรษฐกิจ การสื่อสาร เพื่อให้ได้ชุมชนที่เหมาะสมต่อการทำวิจัย โดยผู้วิจัยอาจใช้การ

สัมภาษณ์ หรือการสนทนากลุ่มกับชาวบ้าน ทั้งนี้ผู้วิจัยต้องให้เกียรติและเปิดใจรับ ฟังข้อมูลจากชาวบ้านอย่างเต็มที่

1.2 การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน ผู้วิจัยต้องทำให้คนในชุมชนยอมรับและไว้วางใจ ซึ่งจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อผู้วิจัยมีความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชนเสียก่อน ใน ขั้นตอนนี้ผู้วิจัยควรดำเนินการดังนี้คือ 1) เข้าชุมชนอย่างสม่ำเสมอต่อเนื่อง 2) บอกสถานะและบทบาทของผู้วิจัย 3) ปฏิบัติต่อชุมชน/ชาวบ้านอย่างให้เกียรติ ยอมรับในความรู้ ความคิดของชาวบ้าน และวางตนเสมอกับชาวบ้าน 4) เข้ามาพักอยู่ในชุมชนเพื่อเรียนรู้และสร้างความคุ้นเคย 5) ปฏิบัติตนให้ถูกต้องตามขนบธรรมเนียมประเพณีของชุมชน 6) ร่วมกิจกรรมกับชุมชนอย่างสม่ำเสมอ 7) ให้ความช่วยเหลือชุมชนและแสดงความมีน้ำใจกับชุมชนในโอกาสที่เหมาะสม และ 8) รักษาสัมพันธภาพที่ดีกับชุมชนให้ต่อเนื่อง ทั้งนี้เพื่อปูทางไปสู่ความร่วมมือร่วมใจระหว่างผู้วิจัย กับสมาชิกของชุมชน

2. ขั้นลงมือวิจัย ประกอบด้วยกิจกรรมต่าง ๆ ที่ผู้วิจัยพึงกระทำ 5 กิจกรรม ได้แก่

2.1 การศึกษาปัญหาและความต้องการของชุมชน โดยเปิดโอกาสให้คนในชุมชนได้สะท้อน ปัญหาและแสดงความคิดเห็นอย่างเต็มที่ ตลอดจนการประเมินทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนนั้น

2.2 การกำหนดปัญหาวิจัย ผู้วิจัยดำเนินการโดยเปิดโอกาสให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการอภิปรายแสดงความคิดเห็นและตัดสินใจในการเลือกและกำหนดปัญหาที่มีความสำคัญ เพื่อนำมาสู่การแก้ปัญหาและการพัฒนา

2.3 การออกแบบการวิจัย ผู้วิจัยออกแบบการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม คือ ให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมตัดสินใจ ให้ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการวิจัยแก่ชาวบ้านโดยอาจเริ่มตั้งแต่การกำหนดปัญหาการวิจัยว่า เป็นปัญหาอะไร สำคัญอย่างไร วิธีการเก็บข้อมูลว่า จะเก็บข้อมูลอะไร อย่างไร ส่วนใดจะใช้แบบสอบถาม สัมภาษณ์ สังเกต หรืออาจจะใช้การอภิปรายกลุ่ม จะใช้เวลาในการเก็บข้อมูลนานเท่าไร ใครจะรับผิดชอบในการเก็บข้อมูลเรื่องอะไร ฯลฯ

2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล เป็นขั้นตอนวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อสรุปให้เห็นถึงสาเหตุของปัญหา แนวทางการแก้ปัญหา และทรัพยากรที่ต้องใช้ ทั้งนี้โดยชุมชนมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ข้อมูล

2.5 การนำเสนอข้อมูลต่อชุมชน ผู้ร่วมวิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลต่อชุมชนโดยเปิดโอกาสให้ประชาชนตรวจสอบข้อมูลหรือยืนยันความถูกต้องอันจะเป็นประโยชน์ต่อการนำผลการวิจัยไปใช้ในการจัดทำแผนงานหรือโครงการเพื่อแก้ปัญหาต่อไป

3. ขั้นพัฒนา ประกอบด้วยกิจกรรมต่าง ๆ ที่ผู้วิจัยพึงดำเนินการ 3 กิจกรรม ดังนี้ คือ

3.1 การกำหนดโครงการเพื่อแก้ปัญหา ผู้วิจัยดำเนินการให้ชาวบ้านตัดสินใจเลือกโครงการที่จะนำมาใช้แก้ไขปัญหา/พัฒนา เป็นผู้ที่คอยกระตุ้นให้สมาชิกมีส่วนร่วมในกระบวนการต่าง ๆ และอาจจะต้องทำหน้าที่ในการสนับสนุนด้านต่าง ๆ เช่น แนะนำช่องทางในการหาแหล่ง

ทรัพยากรหรือแหล่งที่ให้การสนับสนุนจากภายนอกชุมชน นอกเหนือจากทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน เพื่อนำมาใช้ในการดำเนินงาน

3.2 การปฏิบัติตามแผนที่กำหนดไว้ผู้วิจัยดำเนินการให้ได้ตัวแทนชุมชนที่จะมาเป็นคณะทำงานพัฒนาเป็นผู้ประสานงานให้คณะทำงานสามารถทำงานตามโครงการได้ และเป็นสื่อกลางในการให้ความรู้เสริมประสบการณ์และสรรหาทรัพยากรเพื่อการดำเนินการ

3.3 การติดตามและประเมินผล ผู้วิจัยวางแผนการประเมินผลโดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมกำกับติดตามประเมินผลการดำเนินงานทั้งการประเมินก่อนการดำเนินการ ระหว่างดำเนินการ และหลังการดำเนินการ โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน และนำผลการประเมินมาปรับปรุงพัฒนาการดำเนินงานโดยชุมชนมีส่วนร่วมในการปรับปรุงแก้ไข ซึ่งกิจกรรมทั้งสามดังกล่าวถือเป็นกิจกรรมที่มีความจำเป็นอย่างยิ่ง เพื่อดูปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานว่า มีอะไรบ้างที่จะต้องแก้ไข โครงการและกิจกรรมต่าง ๆ ดำเนินไปตามแผนงานที่กำหนดไว้หรือไม่

อารีวัณย์ อรุณสิทธิ์ (2544,น.54) ได้กล่าวถึง กระบวนการในการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมไว้ 4 ขั้นตอน คือ

1. การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา และสาเหตุของปัญหา ซึ่งเป็นขั้นตอนที่สำคัญเพราะจะทำให้เข้าใจปัญหาและสามารถจัดลำดับความสำคัญของปัญหาเพื่อการแก้ไขปัญหาเหล่านั้น

2. การมีส่วนร่วมในการวางแผน เป็นขั้นตอนในการร่วมวางแผนเพื่อแก้ไขปัญหาอันจะทำให้สามารถร่วมกันตัดสินใจอย่างมีเหตุผล โดยการนำสารสนเทศมาใช้ในการวางแผน

3. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน เป็นขั้นตอนที่ทำให้ผู้ดาเนินงานมีความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของงาน เกิดการเรียนรู้แลกเปลี่ยน และสามารถดำเนินการจนบรรลุจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ร่วมกัน

4. การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล เป็นขั้นตอนในการทบทวนการปฏิบัติงานร่วมกันถึงสภาพปัญหาในการดำเนินงาน ซึ่งอาจจะทำระหว่างหรือหลังเสร็จสิ้นการดำเนินงานก็ได้

ชัชวาล ทัตศิวัช (2552) ได้กล่าวถึง ลำดับขั้นตอนกระบวนการการวิจัยเชิงปฏิบัติการดังต่อไปนี้

1. ก่อนทำการวิจัย เป็นระยะการวิจัย (Pre-research Phase) ในการเตรียมชุมชนเพื่อให้มีความ พร้อมในการมีส่วนร่วมในกระบวนการวิจัยซึ่งเป็นเรื่องสำคัญและเป็นแก่นหลักของการวิจัยชิ้นนี้ โดยมีจุดมุ่งเน้นความสำคัญที่จะทำให้เกิดสัมพันธภาพดีระหว่างผู้วิจัยผู้นำชุมชนชาวบ้านรวมถึงเจ้าหน้าที่หน่วยงานต่าง ๆ ขั้นตอนนี้เป็นการศึกษาข้อมูลที่เป็นลักษณะทางกายภาพและแหล่งทรัพยากรต่าง ๆ ภายในชุมชน รวมถึงการศึกษาข้อมูลพื้นฐานด้านประชากร สังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม และการเมือง ซึ่งโดยมากแล้วผู้วิจัยจะใช้แบบสังเกตสมุดบันทึกและถ่ายภาพสถานที่ต่าง ๆ รวมถึงการศึกษาข้อมูลจากเอกสารหลักฐานจากหน่วยงานราชการหรือจากองค์การพัฒนา ที่เกี่ยวข้อง

นอกจากนี้ ยังมีบางโครงการวิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนหรือผู้สูงอายุเพื่อทราบประวัติความเป็นมาของชุมชนด้วยส่วนการจัดเลือกชุมชนนั้น

1.1 คัดเลือกชุมชน หน้าที่ของผู้วิจัยในการสำรวจและศึกษาข้อมูลเบื้องต้นมชนทุกด้านนับตั้งแต่ลักษณะทางกายภาพ แหล่งทรัพยากรในชุมชนลักษณะทางด้านชีวภาพข้อมูลทางด้านประชากร สังคม เศรษฐกิจ การสื่อสารในการศึกษา และรวบรวมข้อมูล ดังกล่าวควรรวบรวมข้อมูลทั้งด้านเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ซึ่งผู้วิจัยอาจอาศัยจากหน่วยงานราชการที่มีอยู่องค์การพัฒนาเอกชนที่เกี่ยวข้องร่วมกับการสำรวจเบื้องต้นในชุมชน ต่อจากนั้น จึงตัดสินใจเลือกชุมชนที่มีความเหมาะสมและมีปัญหาที่สามารถดำเนินการวิจัยได้ ซึ่ง สิทธิณัฐ

ประพุทธ นิติสาร (2547) ได้เสนอความเห็นไว้ว่า โดยทั่วไปแล้วการคัดเลือกชุมชนจะยึดหลักการเลือกชุมชน ด้วยโอกาสในการพัฒนาเพื่อเป้าหมายในการยกระดับคุณภาพชีวิตและสร้างโอกาสความเท่าเทียมในการพัฒนากับชุมชนอื่น อย่างไรก็ดี งานวิจัยจำนวนมากคัดเลือกชุมชนโดยยึดเอาประเด็นของปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนและจำเป็นต้องได้รับการแก้ไขเยียวยาโดยเร่งด่วน

1.2 การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชนการสร้างความร่วมมือร่วมใจระหว่าง สมาชิกของชุมชน โดยผู้วิจัยต้องเป็นผู้ที่คนในชุมชนไว้วางใจและให้การยอมรับซึ่งเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อผู้วิจัยมีความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชนเสียก่อนโดยวิธีการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนที่ดีที่สุด คือ การปฏิบัติตัวของนักวิจัยที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนในชุมชน ทั้งนี้ นักวิจัยควรร่วมกิจกรรม ทุกอย่างของชุมชนซึ่งเป็นเครื่องช่วยให้นักวิจัยสามารถทำความเข้าใจโลกทัศน์ของชาวบ้านได้ดีมากขึ้น เนื่องจากในปัจจุบันแทบจะไม่มีชุมชนใดที่ไม่เคยมีคนภายนอกนักวิจัยนักพัฒนาเข้าไป ทุกชุมชนต่างได้รับอิทธิพลจากสังคมภายนอกมากบ้างน้อยบ้าง ดังนั้น บทบาทภาระหน้าที่ของผู้วิจัยในการดำเนินการ คือ 1) เข้าพื้นที่ด้วยความเชื่อมั่นว่า บุคคลในชุมชนมีความคิดมีความสามารถในการวิเคราะห์แจกแจงปัญหาตลอดจนแก้ปัญหาได้ 2) เปิดโอกาสให้ชุมชนแสดงความคิดความรู้สึกปัญหานักวิจัยต้องรับฟังคนในชุมชนให้มาก 3) นักวิจัยจะเป็นเพียงผู้กระตุ้นให้กลุ่มเป้าหมายเกิดแนวความคิดในการพัฒนาเป็นผู้คอยประดับประคองเกื้อหนุนร่วมดำเนินกิจกรรม กับชุมชนและทำหน้าที่ในการถ่ายทอดความรู้เตรียมความพร้อมให้ชุมชนรู้จักการบูรณาการตนเองให้เข้ากับวิถีชีวิตในชุมชนนั้น 4) ทำการติดต่อกับบุคคลในเพื่อแนะนำตนเองว่าท่านเป็นใครมาทำอะไร รวมทั้ง แนะนำโครงการซึ่งเป็นการเผยแพร่แนวคิดเกี่ยวกับงานวิจัยนี้ 5) เปิดโอกาสให้มีการซักถามและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทุกขั้นตอนเพื่อเป็นการเข้าใจสภาพปัญหาข้อจำกัดความต้องการและศักยภาพของทุกฝ่ายเพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหาที่มีประสิทธิภาพ

1.3 การเตรียมคนการเตรียมเครือข่ายการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมนั้น มีผู้ที่เกี่ยวข้อง คือ นักวิจัยนักพัฒนาและชุมชนที่จะต้องมีความเข้าใจที่ตรงกันเพื่อให้เกิดการประสานงานกันในการปฏิบัติ 1) การเตรียมชุมชนควรกำหนดกิจกรรมที่กระตุ้นให้ชุมชนได้เห็นกระบวนการวิจัย

ปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ซึ่งสะท้อนถึงการมีสวนร่วมและการแก้ปัญหา รวมทั้งให้ความรู้เกี่ยวกับแนวคิดและหลักการของการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อให้ทราบเป้าหมายและวิสัยทัศน์ร่วมกัน ให้สมาชิกในชุมชนเป็นกลุ่มหรือทีม ในการวิจัยจะทำให้ชุมชนรู้สึกว่าทุกคนในชุมชนเป็นทรัพยากรที่สำคัญในการพัฒนาชุมชน 2) การเตรียมนักพัฒนา นักพัฒนาเปรียบเสมือนผู้ประสานงานที่ต้องมีความรอบรู้เกี่ยวกับชุมชนและวัฒนธรรม รวมทั้งปัญหาในการพัฒนาชุมชนเป็นอย่างดี รวมทั้งเป็นรู้ขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานภายนอกเช่นช่วยในการฝึกอบรมจัดหา วัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ 3) การเตรียมนักวิจัย นักวิจัยต้องเตรียมตัวเองให้มีความรู้ที่เกี่ยวกับการพัฒนาและเรียนรู้หลักในการสร้างสัมพันธภาพรับฟังความคิดเห็นของชุมชนกระตุ้นให้ชุมชนเกิดแนวคิดในการพัฒนาตนเองและคอยสนับสนุนกิจกรรมต่าง ๆ 4) การเตรียมเครือข่ายนักวิจัยจะทำหน้าที่ประสานงานกับเครือข่ายทั้งภายในและภายนอกชุมชนเพื่อร่วมกันดำเนินการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยให้เครือข่ายรับรู้และตระหนักถึงสภาพปัญหาร่วมกันเพื่อช่วยกันหาทางแก้ไขให้เครือข่ายเข้าใจถึงหลักการของการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อรู้ถึงหน้าที่ของตนที่จะร่วมแก้ปัญหาในขั้นนี้

2. ระยะดำเนินการวิจัย (Research Phase)

2.1 การศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาชุมชน (Problem Identification and Diagnosis) ในขั้นนี้เน้นการศึกษาวิเคราะห์ชุมชนและการให้การศึกษากับชุมชน (Community Education Participation: CEP) โดยเน้นไปที่กระบวนการเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติโดยวิธีการจะใช้การอภิปรายถกปัญหาเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับชาวบ้านทั้งที่เป็นการสนทนาแลกเปลี่ยนระดับบุคคลและระดับกลุ่มบุคคล เพื่อเป็นการประเมินปัญหาและความต้องการของชุมชนพร้อมไปกับการประเมินความเป็นไปได้ในด้านที่มีอยู่ในชุมชนทั้งที่เป็นทรัพยากรมนุษย์ โดยเฉพาะภูมิปัญญา ท้องถิ่นและทรัพยากรธรรมชาติเพื่อที่จะนำทรัพยากรมาใช้ในการกำหนดแผนเพื่อการจัดโครงการ ต่อไป

2.2 การพิจารณาความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโครงการ (Project Appraisal and Identification) เมื่อมีการวิเคราะห์โครงการโดยการประเมินความต้องการของ ชุมชนหาแนวทางในการแก้ไขปัญหานี้ในความเป็นจริงมักจะมีหลายแนวทางชาวบ้านและนักวิจัยจะต้องพิจารณาร่วมกันว่าวิธีการแก้ไขปัญหาใดที่เหมาะสมกับท้องที่หรือมีความเป็นไปได้โดยชาวบ้านควรรีบทบาทหลักเข้ามีส่วนร่วมให้มากยิ่งขึ้นและกำหนดโครงการหรือกิจกรรมที่จะดำเนินการ

2.3 การกำหนดแผนงานโครงการและการจัดการ (Planning Phase) กิจกรรมในช่วงนี้จะเป็นกระบวนการติดสินใจร่วมกันเพื่อคัดเลือกโครงการและกิจกรรมที่จะต้องดำเนินการ ดังนั้นเพื่อความมั่นใจว่าโครงการที่ได้รับการตัดเลือกเป็นโครงการและกิจกรรที่ต้องดำเนินการ ดังนั้นหลังจากที่ผ่านขั้นตอน 2.1 มาแล้วผู้วิจัยควรจะต้องใช้วิธีการกระตุ้นให้ชาวบ้านมีบทบาทหลักในการแก้ไขปัญหาการกำหนดโครงการและกิจกรรมที่จะดำเนินการ

2.4 การปฏิบัติตามโครงการ (Implementation Phase) เป็นขั้นตอนที่สำคัญอีกขั้นตอนหนึ่ง โดยคำถามที่ผู้วิจัยจะต้องใช้ถามกันในกลุ่มหรือในคณะทำงานเพื่อการดำเนินการในขั้นนี้คือใคร ทำอะไรที่ไหน เมื่อไร และอย่างไร ในแง่ปัญหาอุปสรรคที่อาจเกิดขึ้นในขั้นตอนนี้โดยทั่วไปมักเป็นประเด็นการมีส่วนร่วมของชาวบ้านในกระบวนการวิจัยจากประสบการณ์ของผู้เขียนพบว่าความไม่สนใจเข้ามีส่วนร่วมของชาวบ้านจำนวนไม่น้อยนอกเหนือไปจากการขวดความรู้ความเข้าใจอันดีต่อกระบวนการ และผลประโยชน์ของการทำวิจัยแล้ว ยังปรากฏด้วยว่าชาวบ้าน มักมองเห็นการวิจัยเป็นเรื่องทางเทคนิคที่ต้องอาศัยความรู้เชี่ยวชาญเฉพาะและไม่เกี่ยวอะไรนักกับปากท้องที่จะต้องทำมาหากินเป็นประจำวัน ประกอบกับธรรมชาติของการวิจัยแบบนี้ที่มักไม่มีการจ่ายตอบแทนเป็นเงินให้แก่ผู้เข้าร่วมกิจกรรมการวิจัยด้วยแล้วการมีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผนการวิจัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการนำผลของการวิจัยไปสู่การปฏิบัติ แล้วก็ยิ่งห่างไกลจากบริบทชีวิตประจำวันของเขาออกไปมากขึ้นการเข้าร่วมงานวิจัยของชาวบ้านจึงเป็นไปโดยเน้นการรับฟังสิ่งที่ผู้วิจัยและนักพัฒนาพูดเป็นหลัก ผลสืบเนื่องประการต่อมา คือ บุคคลที่สนใจเข้าร่วม กิจกรรมการวิจัยเชิงปฏิบัติการก็มักจะได้ชาวบ้านกลุ่มเดิม เพื่อง่ายต่อการวิจัยที่มักอยู่ในวงข่าย อิทธิพลของเจ้าหน้าที่ภาครัฐหรือการเมืองท้องถิ่นมาเข้าร่วมกิจกรรมและส่งผลให้สุดท้ายแล้วผลของการวิจัยเป็นสิ่งที่ช่วยสร้างความชอบธรรมให้แก่การดำเนินกิจกรรมโครงการพัฒนาของภาครัฐดังที่ได้กล่าวไปแล้วข้างต้น

3. ระยะการติดตามและประเมินผลโครงการ (Monitoring and Evaluation Phase) เป็นขั้นตอนที่เกี่ยวกับการการวัดผลสำเร็จของโครงการซึ่งหากโครงการมี สามารถดำเนินการได้อย่างเหมาะสม และอย่างต่อเนื่องก็อาจจะเป็นข้อพิสูจน์ถึงความไม่ประสบผลสำเร็จของโครงการได้ในขั้นตอนนี้โดยมากแล้วคณะผู้วิจัยจะร่วมกับชาวบ้านที่เป็นผู้ร่วมงาน วิจัยทำการตรวจสอบข้อมูลที่เป็นผลของการวิจัยว่าครบถ้วนถูกต้องหรือไม่ จากนั้นจะมีการจัดทำรายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ และจัดเวทีชาวบ้านเพื่อนำเสนอผลการวิจัยเพื่อเรียนรู้ร่วมกันระหว่างคณะผู้วิจัยกับชุมชนรวมถึงการสานต่อให้ชาวบ้านนาผลของการวิจัยไปดำเนินการแก้ไขปัญหาหรือ พัฒนาชุมชนต่อไปอย่างไรก็ดีระยะของการทำวิจัย และขั้นตอนของการทำวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมนั้นอาจมีความแตกต่างกันไปบ้างในรายละเอียดซึ่งไม่ถือว่าเป็นเรื่องผิดหรือถูกหากแต่เป็นความเหมาะสมในบริบทของการดำเนินงานวิจัยที่ อาจมีข้อจำกัดที่คณะผู้วิจัยจำเป็นต้องรวม กิจกรรมหลายกิจกรรมไว้ดำเนินการในในคาบเวลาที่ใกล้เคียงกันหรือเป็นความต้องการของชุมชนเอง ที่จะกระชับขั้นตอนของการดำเนินงานวิจัย เพื่อมิให้กระทบต่อการ์ดำรงชีวิตประจำวันขั้นตอนการดำเนินการวิจัยจะสั้นหรือยาวมีรายละเอียดมากหรือน้อยเพียงใด จึงอาจจะไม่ใช่เรื่องใหญ่ หากแต่การมุ่งตอบสนองความต้องการและข้อจำกัดของชุมชนรวมถึงการทำให้ชุมชนได้มองเห็นปัญหาของตนเองเกิดความต้องการอย่างแข็งขันและมุ่งมั่นมีส่วนร่วมทั้งในการปฏิบัติงานวิจัยและการนำผลของการวิจัยไปใช้เพื่อปรับปรุงชุมชนให้ดีขึ้นนั่นเองนับเป็นเรื่องที่สำคัญมากกว่าในขั้นตอนนี้ยังคงต้องอาศัยการมีเข้าใจที่ถูกต้องและการมีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์

และกระตือรือร้นของ ฝ่ายต่าง ๆ โดยเฉพาะชาวบ้านไม่น้อยไปกว่าขั้นตอนก่อนหน้าการมีความเข้าใจที่ถูกต้องการสร้าง ช่องทางการตรวจสอบงานวิจัยและการมีเครื่องมือประเมินผลการวิจัยว่าประสบความสำเร็จมากน้อยเพียงใด มีปัญหาและอุปสรรคอย่างไรบ้างนี่เองจะทำให้ทุกฝ่ายคาดหมายได้ว่าผลลัพธ์ของการวิจัยจะปรากฏออกมาสอดคล้องกับความต้องการพัฒนาหรือสามารถใช้ได้กับการแก้ไขปัญหาอย่างตรงจุดและเข้าร่วมกระบวนการวิจัยอย่างต่อเนื่องและบังเกิดผลประโยชน์ในภาพรวม

4. การประเมินผลการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม การประเมินผลคุณภาพของการทำวิจัยเชิงปฏิบัติการให้พิจารณาประเด็น ต่อไปนี้ซึ่งสามารถนำมาวิเคราะห์ได้ทั้งการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมและเชิงการปฏิบัติ (Sce Mills, 2000; Kemmis, & Wilkinson, 1998 อ้างถึงในพรสันต์ เลิศวิทยาวิวัฒน์, 2543)

4.1 การวิจัยเป็นประเด็นปัญหาในเชิงปฏิบัติที่ชัดเจนและจำเป็นต้องได้รับการแก้ไขหรือไม่

4.2 ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลอย่างเพียงพอที่จะไปสู่การกำหนดปัญหาหรือไม่

4.3 ผู้วิจัยได้ร่วมกับบุคคลอื่นในระหว่างทำการศึกษาค้นคว้าหรือไม่ได้ให้การยอมรับกับผู้ร่วมงานทุกคนหรือไม่

4.4 แผนปฏิบัติการเกิดขึ้นจากการศึกษาข้อมูลอย่างสมเหตุสมผลหรือไม่

4.5 มีหลักฐานอะไรที่แสดงให้เห็นว่าแผนปฏิบัติการนั้นเกิดขึ้นมาจากการคิดไตร่ตรองของผู้วิจัยอย่างเชี่ยวชาญ

4.6 งานวิจัยได้เพิ่มคุณภาพชีวิตของผู้ร่วมงานให้มีพลังอำนาจในตัวเองมากขึ้นการเปลี่ยนแปลงในตนเองหรือทำให้เกิดความเข้าใจใหม่หรือไม่

4.7 การวิจัยเชิงปฏิบัติการได้นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงจริง ๆ หรือวิธีการแก้ปัญหาทำให้เกิดความแตกต่างขึ้นใหม่หรือไม่

4.8 ผลการวิจัยเชิงปฏิบัติการได้ถูกรายงานให้กับผู้ที่เกี่ยวข้องซึ่งอาจจะนำข้อมูลเหล่านี้ไปใช้หรือไม่ วิธีการและกระบวนการศึกษาวิเคราะห์ชุมชนในการเก็บรวบรวมข้อมูลของ ชุมชนในด้านต่าง ๆ ซึ่งนับว่ามีความสำคัญต่อผู้ที่จะเข้าไปศึกษาชุมชนเนื่องจากการเรียนรู้ถึงสภาพแท้จริงของชุมชนการวางตัวที่เหมาะสมและการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับคนในชุมชนเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่ถูกต้องนั้นจะเป็นต้องมีเทคนิควิธีการและกระบวนการในการเก็บรวบรวมข้อมูลของ ชุมชนโดยมีวิธีการศึกษาอยู่หลายวิธี

รสสุคนธ์ อินชัยเขา (2561, น. 106) ได้กล่าวถึง การวิจัยแบบ PAR คือ การพัฒนาหรือแก้ปัญหาที่เกิดในชุมชนต้องให้คนอยู่กับ ปัญหาเป็นศูนย์กล่าง โดยมีการรวมพลังในการดำเนินงานอย่างเป็นระบบอาศัยความร่วมมือจาก นักวิชาการและนักพัฒนาจากภายนอกของชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหาของเขาทั้งระยะสั้นและระยะยาวให้เกิดกระบวนการเรียนรู้เพื่อนำไปสู่เป้าหมายการพัฒนา

ความสามารถของคนที่อยู่กับปัญหาให้แก้ไขปัญหาได้อย่างยั่งยืนโดยมีผู้เกี่ยวข้องอย่างน้อย 3 ฝ่าย ฝ่ายแรกผู้ประกอบการ คือ กลุ่มผู้ที่อยู่กับปัญหาฝ่ายที่สองนักพัฒนา คือ คนที่มีประสบการณ์และความรู้ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการ วิจัย ฝ่ายที่สามนักวิจัยเป็นผู้ที่เชี่ยวชาญด้านแนวคิดทฤษฎี ระเบียบวิจัยต้องการแสวงหาองค์ความรู้แบบใหม่ เพื่อแก้ปัญหาในการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ของชุมชนโดยมีขั้นตอนในการดำเนินงานเป็นกระบวนการและขั้นตอน ดังต่อไปนี้ คือ

1. การศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาชุมชน
2. การศึกษาแนวทางในการแก้ไขปัญหา
3. การวางแผนดำเนินการเพื่อแก้ในปัญหา
4. การปฏิบัติตามแผน
5. การติดตามและประเมินผล

ตาราง 4 แสดงการสังเคราะห์กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม	Kemmis, & Mctaggart (1988)	Kemmis, & Wilkinson (1998)	Aimers (2000)	อดิศรา ชูชาติ (ม.ป.ป. อ้างถึงใน อมรวิชช์ นาคทรรพ และดวงแก้ว จันทร์สระแก้ว, 2541,น. 3-11)	อารีวัณย์ อรุณสิทธิ์ (2544, น. 54)	ชัชวาล ทัตศิวัช (2552)	รสสุคนธ์ อินชัยเขา (2561, น. 106)	ความถี่
ค้นหาปัญหา					✓	✓	✓	3
เตรียมการ			✓	✓		✓	✓	4
การวางแผน (Planning)	✓	✓		✓	✓	✓	✓	6
การปฏิบัติการ (Acting)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	7
การสังเกตการณ์ (Observing)	✓	✓	✓		✓			4
การสะท้อนกลับ (Reflecting)	✓	✓		✓	✓	✓		5
การติดตามและประเมินผล					✓	✓	✓	3
การถอดบทเรียน	✓		✓		✓	✓		4

จากตาราง 4 การสังเคราะห์แนวคิดของนักวิชาการ เพื่อกำหนดเป็นกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ที่จะนำไปใช้สร้างกรอบแนวคิดในการวิจัยครั้งนี้ โดยผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือกคุณลักษณะสำคัญในยุคดิจิทัลของครูที่สังเคราะห์ต้องมีความถี่ตั้งแต่ 4 ขึ้นไป จึงจะนำมาใช้กำหนดเป็นเป็นกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยสามารถสรุปกระบวนการที่สำคัญได้ 6 องค์ประกอบ ดังนี้

1. การเตรียมการ
2. การวางแผน (Planning)
3. การปฏิบัติการ (Acting)
4. การสังเกตการณ์ (Observing)
5. การสะท้อนกลับ (Reflecting)

และ 6. การถอดบทเรียน

เป็นกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพที่เน้นการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องในทุกขั้นตอนของการวิจัย โดยมีเป้าหมายเพื่อการพัฒนา ปรับปรุง หรือแก้ไขปัญหาในสถานการณ์จริงอย่างเป็นระบบ และมีความต่อเนื่องเป็นวงรอบ โดยยึดหลักการของความร่วมมือระหว่างนักวิจัยกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยเป็นกระบวนการที่หมุนเวียน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ และปรับปรุงอย่างต่อเนื่องในการปฏิบัติจริง ผู้วิจัยได้สรุปกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม มีขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 ขั้นเตรียมการ ประกอบด้วย ประกอบด้วย 1) ศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยศึกษาจากหนังสือ คู่มือ บทความทางวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2) การคัดเลือกสถานที่วิจัย 3) การเตรียมทีมวิจัย ขั้นตอนที่ 2 ขั้นปฏิบัติการ ประกอบด้วย 1) ขั้นการวางแผน (Planning) 2) ขั้นการปฏิบัติการ (Acting) 3) ขั้นการสังเกตการณ์ (Observing) 4) ขั้นการสะท้อนกลับ (Reflecting) และ ขั้นตอนที่ 3 ขั้นการถอดบทเรียน โดยการจัดประชุมของผู้วิจัย ทีมพัฒนา และชุมชน เพื่อถอดบทเรียนองค์ความรู้ใหม่ของรูปแบบการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนขนาดเล็ก

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมด้วยเทคนิค A-I-C

เทคนิค A-I-C

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (2566) กล่าวว่า A-I-C (Appreciation - Influence - Control) เป็นเทคนิคที่พัฒนามาจากแนวคิดของสถาบันเอกชน ชื่อ Organization a For Development and International Institute (ODI) ตั้งขึ้นโดย Mr. Turid Sato และ Dr. Wilam E. Smuth กระบวนการนี้ได้มานำมาทดลองและเผยแพร่ในประเทศไทยโดยสถาบัน ODD1 ร่วมกับสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI) และสมาคมพัฒนาประชากรและชุมชน (PDA) (สิทธิณัฐ ประพุทธนิติสาร, 2545, น. 49) จากการศึกษาได้พบว่า เทคนิค A-I-C เป็นกระบวนการที่มี

ศักยภาพในการสร้างพลังและกระตุ้นการยอมรับของชาวบ้านให้ร่วมพัฒนาชุมชนและยังมีศักยภาพที่จะขยายผลได้ เทคนิค A-I-C ที่นำมาประยุกต์สำหรับการประชุมระดมความคิดเห็นในการพัฒนาหมู่บ้าน คือ เทคนิคการระดมความคิดเห็นที่ให้ความสำคัญ ต่อความคิดเห็นและการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชนบนพื้นฐานแห่งความเสมอภาค เป็นกระบวนการที่นำคนมาเป็นศูนย์กลางในการพัฒนา (อรพินธ์ สพโชคชัย, 2537, น. 13) เทคนิค A-I-C เป็นเทคนิคที่ง่ายและสามารถนำมาประยุกต์ให้เหมาะสำหรับการวางแผนพัฒนาหมู่บ้าน และกำหนดแผนปฏิบัติ และยังสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการระดมความคิดเห็นและขั้นตอนที่จะรวมความคิดเห็นและความต้องการไว้ในแผนได้ เพราะในส่วนรายละเอียดของเทคนิค A-I-C มีเทคนิค วิธีการประชุมระดมความคิดที่เปิดโอกาสให้ผู้ร่วมได้มีส่วนร่วมอย่างเป็นประชาธิปไตย มีการแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ ข้อมูลข่าวสาร ซึ่งทำให้เข้าใจถึงสภาพปัญหา ข้อจำกัด ความต้องการ และศักยภาพของผู้ที่เข้ามาระดมความคิดเห็น (ธนพรรณ ธานี, 2540, น. 91) A-I-C เป็นคำย่อของ Appreciation, Influence และ Control ซึ่งเป็นเทคนิคในการระดมความคิดเห็นของประชาชนในชุมชนเพื่อช่วยกันวางแผนเพื่อการพัฒนาชุมชน โดย A-T-C เป็นกระบวนการ 3 ขั้นตอน (สิทธิณัฐ ประพุทธนิติสาร, 2545) ซึ่ง A-I-C แต่ละขั้นตอนมีความหมายโดยสรุป ดังนี้

A (Appreciation) หมายถึง รับรู้ เห็นคุณค่า เข้าใจ เห็นใจและชื่นชมยกย่อง เป็นการทำให้ทุกคนยอมรับและชื่นชม ซึ่งเป็นขั้นตอนแรกของการระดมความคิดเห็นที่เปิดโอกาสให้ทุกคนแสดงความคิดเห็นอย่างเท่าเทียมและเสรี คนอื่น ๆ มีหน้าที่รับฟังและชื่นชมยกย่อง โดยยังไม่เปิดโอกาสให้โต้แย้งหรือคัดค้าน

I (Influence) หมายถึง ปฏิสัมพันธ์ หรือการโน้มน้าวชักจูง เป็นขั้นตอนที่สองของการระดมความคิดเห็นที่เปิดโอกาสให้ทุกที่ร่วมระดมความคิดเห็นซักถาม วิพากษ์วิจารณ์ สนับสนุน หรือคัดด้านต่อความคิดเห็นที่ตนเองสนใจ อันจะนำมาสู่การได้วิธีการสำคัญที่กลุ่มเห็นพ้องต้องกัน

C (Control) หมายถึง การจัดการ การควบคุม ให้เป็นไปตามวิธีการสำคัญที่กลุ่มเห็นพ้องต้องกันเป็นขั้นตอนที่สามของการระดมความคิดเห็น โดยเมื่อกลุ่มเห็นพ้องต้องกันในวิธีการสำคัญใดแล้ว กลุ่มจะ ร่วมมือกันนำวิธีการสำคัญนั้นมากำหนดเป็นแผนงานและโครงการ ที่มีรายละเอียดแสดงถึงวัตถุประสงค์เป้าหมาย กิจกรรม ขั้นตอนการดำเนินงาน งบประมาณ ผู้รับผิดชอบ และวิธีการประเมินความสำเร็จ ซึ่งกลุ่มจะใช้เป็นแผนงานและโครงการดังกล่าวเป็นแนวทางในการดำเนินงาน

อนุรักษ์ ปัญญานุวัฒน์ (2548) กล่าวว่า เทคนิค AIC หรือ Appreciation Influence Control คือ การมีส่วนร่วมวิธีและกระบวนการคิดการตัดสินใจเพื่อนำไปสู่การวางแผนการวางโครงการการดำเนินงานการติดตามและประเมินผล อันจะก่อให้เกิดความยั่งยืนของโครงการ และคุณภาพชีวิตของกลุ่มเป้าหมายที่เป็นเจ้าของโครงการและกิจกรรมนั้น ๆ โดยตรงแนวคิด AIC ได้รับการยอมรับทั่วไปในกลุ่มนักวิชาการภาคสนามว่าค่อนข้างเหมาะสมในการใช้แก้ปัญหาการขาด

ความร่วมมือจากกลุ่มเป้าหมายเพราะสามารถช่วยผู้เกี่ยวข้องในการสรรหาข้อมูลในทุกระดับของการจัดการการสำรวจวางแผนและดำเนินการอันจะนำมาซึ่งการมีส่วนร่วมของกลุ่มเป้าหมายในระดับปัจเจกบุคคลและมวลชนได้

ประชาสรรณ์ แสนภักดี (2562) กล่าวว่า เทคนิค A-I-C เป็นกระบวนการประชุมที่ก่อให้เกิดการทำงานร่วม กันเพื่อจัดทำแผน โดยเป็นวิธีการที่เปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมประชุมได้มีเวทีพูดคุยแลกเปลี่ยนความรู้ประสบการณ์ นำเสนอข้อมูลข่าวสารที่จะทำให้เกิดความเข้าใจถึงสภาพปัญหาความต้องการ ข้อจำกัดและศักยภาพของผู้ที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ เป็นกระบวนการที่ช่วยให้มีการระดมพลังสมองในการ ศึกษา วิเคราะห์ และพัฒนาทางเลือก เพื่อใช้ในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาเกิดการตัดสินใจร่วมกันเกิดพลังของการสร้างสรรค์และรับผิดชอบต่อการพัฒนาชุมชน ท้องถิ่น ซึ่งมีขั้นตอน 3 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นตอนการสร้างความรู้ (Appreciation หรือ A) เป็นขั้นตอนการเรียนรู้ และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ขั้นตอนนี้จะเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมประชุมทุกคนแสดงข้อคิดเห็น รับฟัง และหาข้อสรุปร่วมกันอย่างเป็นประชาธิปไตย โดยใช้การวาดรูปเป็นสื่อในการแสดง ข้อคิดเห็น แบ่งเป็น 2 ช่วง ดังนี้

1.1 การวิเคราะห์สถานการณ์ของหมู่บ้าน ชุมชน หรือตำบล ในปัจจุบัน (A1)

1.2 การกำหนดอนาคตหรือวิสัยทัศน์ ของหมู่บ้าน ชุมชน หรือตำบล อันเป็นภาพพึงประสงค์ในการพัฒนาว่า ต้องการให้เกิดการพัฒนาในทิศทางใด อย่างไร (A2)

โดยการวาดภาพซึ่งมีความสำคัญ 3 ประการ ได้แก่ 1) การวาดภาพจะช่วยให้ผู้เข้าร่วมประชุมสามารถสร้างจินตนาการ คิด วิเคราะห์ จนสรุปมาเป็นภาพ และช่วยให้ผู้ไม่ถนัดในการเขียนสามารถสื่อสารได้ 2) ช่วยกระตุ้นให้ผู้เข้าร่วมประชุมคิดและพูด เพื่ออธิบายภาพ ซึ่งตนเองวาด นอกจากนี้ยังเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมประชุมอื่น ๆ ได้ซักถามข้อมูลจากภาพ เป็นการเปิดโอกาสให้มีการพูดคุย แลกเปลี่ยน และกระตุ้นให้คนที่ไม่ค่อยกล้าพูด ให้มีโอกาสนำเสนอ 3) การรวมภาพของแต่ละบุคคล เพื่อเป็นภาพรวมของกลุ่ม จะช่วยให้มีความง่ายต่อการรวบรวมแนวคิดของผู้เข้าร่วมประชุมและสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของภาพ (ความคิด) และเป็นผู้มีส่วนร่วนในการสร้างภาพอันพึงประสงค์ของกลุ่ม และ (4) จะช่วยเสริมสร้างบรรยากาศของการประชุมให้มีความสุข และเป็นกันเองในบางครั้งผู้เข้าร่วมประชุม มักมองว่าการวาดภาพเป็นกิจกรรมสำหรับเด็ก ดังนั้นวิทยากรกระบวนการจำเป็นต้องสร้างความเข้าใจและนำเกมต่าง ๆ เกี่ยวกับการวางแผนการละลายพฤติกรรมกลุ่ม หรือการวาดภาพเพื่อการแนะนำตนเอง หรือวาดภาพซึ่งเป็นสิ่งที่ตนเองชอบ ไม่ชอบ มาใช้อุ่นเครื่องเพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมของผู้เข้าร่วมประชุม

2. ขั้นตอนการสร้างแนวทางการพัฒนา (Influence หรือ I) คือ ขั้นตอนการหาวิธีการที่จะทำให้เกิดการพัฒนาหมู่บ้านตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ในช่วง (A2) และเป็นช่วงการหามาตรการหรือวิธีการในการพัฒนาและการค้นหาเหตุผล เพื่อจัดลำดับความสำคัญตามความเห็นของกลุ่มผู้เข้าร่วมประชุม แบ่งออกเป็น 2 ช่วง ดังนี้

2.1 การคิดโครงการที่จะให้บรรลุวัตถุประสงค์ (I1)

2.2 จัดลำดับความสำคัญของโครงการ (I2)

โดยแยกออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ กิจกรรมหรือโครงการที่ชาวบ้านทำเอง และขอความ ช่วยเหลือจากแหล่งทุนภายนอก กิจกรรมหรือโครงการที่ชาวบ้านทำเองบางส่วน และขอความ ช่วยเหลือจากแหล่งทุนภายนอก และกิจกรรมหรือโครงการที่สามารถขอทุนอุดหนุนจากรัฐโดยผ่านตำบล

3. ขั้นตอนการสร้างแนวทางปฏิบัติ (Control หรือ C) คือ การนำโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ มาสู่การปฏิบัติและจัดกลุ่มผู้ดำเนินงานซึ่งจะรับผิดชอบต่อโครงการหรือกิจกรรม นี้ โดยแบ่งออกเป็น 2 ช่วง ได้แก่

3.1 การแบ่งกลุ่มรับผิดชอบ (C1)

3.2 การตกลงในรายละเอียดเกี่ยวกับการดำเนินงาน (C2)

โดยมีผลลัพธ์ที่ได้จากการประชุม ได้แก่ 1) รายชื่อกิจกรรม หรือโครงการที่กลุ่มองค์กรชุมชนดำเนินการได้เอง ภายใต้ความรับผิดชอบ และเป็นแผนปฏิบัติการ ของหมู่บ้าน ชุมชน 2) กิจกรรมหรือโครงการที่ชุมชนหรือองค์กรชุมชนเสนอขอรับการส่งเสริมสนับสนุนจากองค์กรปกครองท้องถิ่นและหน่วยงานภาครัฐที่ทำงานหรือสนับสนุนชุมชน และ (3) รายชื่อกิจกรรม โครงการที่ชาวบ้านต้องแสวงหาทรัพยากร และประสานงานความร่วมมือจากภาคีความ ร่วมมือต่าง ๆ ทั้งจากภาครัฐหรือองค์กรพัฒนาเอกชน ฯลฯ

กล่าวโดยสรุป เทคนิค AIC ในส่วนของกระบวนการ AIC ภาคแนวคิดนั้นเป็นเทคนิค ที่รวมพลังระดับความคิดเห็นของประชาชนในชุมชนเพื่อช่วยกันวางแผนเพื่อการพัฒนาชุมชนเป็นเทคนิคที่มีศักยภาพในการสร้างพลังและกระตุ้นการยอมรับของชาวบ้านให้มีส่วนร่วมในการ คิดและการวางแผนเพื่อพัฒนาชุมชนของตนเอง

1. กระบวนการ AIC ภาคปฏิบัติ สำหรับกระบวนการ AIC ภาคปฏิบัติของเทคนิค AIC ประกอบด้วย 1) การเตรียมการหกขั้นตอนก่อนเริ่ม AIC 2) การกำหนดภารกิจของผู้เข้าร่วมประชุม 3) ภารกิจสมาชิกกลุ่ม 4) วิธีประชุมด้วย AIC 5) ปัจจัยที่ช่วยให้การประชุม AIC ประสบความสำเร็จ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1.1 การเตรียมการหกขั้นตอนก่อนเริ่ม AIC

1.1.1 การคัดเลือกผู้เข้าประชุม เนื่องจากเป็นวิธีประชุมที่ต้องการผู้มี ส่วนได้ส่วนเสียทุกระดับ จึงเลือกจากระดับนโยบาย ผู้บริหาร ผู้ปฏิบัติ นักวิชาการ ผู้นำในสังคมและชุมชน ประชาชนกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่จะพิจารณา ทำแผน/โครงการ ด้วยหลักการที่ว่า ทุกคนมีทักษะชีวิตและประสบการณ์หลากหลาย

1.1.2 เตรียมประเด็นหรือหัวข้อเรื่องที่จะทำแผน/ โครงการ สำหรับอนาคต

1.1.3 เขียนวัตถุประสงค์ของประเด็น ต้องเขียนให้ชัดเจน เพื่อนำเสนอ ในที่ประชุมร่วมให้ผู้ร่วมประชุมซึ่งหลากหลายประสบการณ์ เข้าใจง่าย

1.1.4 การแบ่งกลุ่ม

1) เลือกบุคคลและแบ่งกลุ่มไว้ล่วงหน้า โดยให้มีกลุ่มละ 8 คน แตกต่างกัน คือ ให้ครบทั้งบุคคลระดับนโยบาย ผู้บริหาร ผู้ปฏิบัติ ผู้นำประชาชน หรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่อเรื่องที่จะพิจารณา

2) เตรียมผู้สนับสนุนกลุ่ม (Facilitator) ซักซ้อมทำความเข้าใจกับกระบวนการ ซึ่งมีหลักการให้ทุกคนได้มีโอกาสเท่าเทียมกัน ในการแสดงความคิดเห็น

3) เตรียมอุปกรณ์ให้ครบ

1.1.5 การเตรียมห้องประชุม

1) ห้องรวม พร้อมม้านั่ง ครบคน จัดเป็นครึ่งวงกลม

2) มุมกลุ่มย่อย จัดม้านั่งรอบโต๊ะเขียนหนังสือ กลุ่มละ 8 คน ตามจำนวนกลุ่มที่เตรียมไว้

1.1.6 เตรียมอุปกรณ์

1) เครื่องฉายแผ่นใส และแผ่นใสพร้อมปากกา 1 ชุด

2) ปากกาเส้นใหญ่ หรือดินสอสี ประจำกลุ่ม กระดาษ A4 ตัดแบ่ง 4 ส่วน แล้วแจกคนละ 20 แผ่น

3) กระดาษแผ่นพลิก พร้อมขาตั้ง ประจำกลุ่ม พร้อมกับปากกาเขียน

4) แผ่นใส พร้อมปากกา ประจำกลุ่มกลุ่มละ 6-10 แผ่น

1.2 การกำหนดภารกิจของผู้สนับสนุนกลุ่มให้มีการกำหนดภารกิจของผู้สนับสนุนกลุ่ม (Facilitator) ดังนี้

1.2.1 เป็นผู้ควบคุมขั้นตอน กำกับเวลา

1.2.2 กระตุ้นให้สมาชิกทุกคนเขียน

1.2.3 รวบรวมผลหรือมติจากการถกเถียงและอภิปรายของสมาชิก

1.2.4 แนะนำวิธีเขียน วิธีรวมมติและวิธีเสนอแผ่นใส

1.2.5 ไม่ต้องมีความรู้ และชี้แนะเนื้อหา หรือเรื่องที่พิจารณา เนื่องจาก สมาชิกกลุ่ม คือ ผู้มีทักษะและประสบการณ์มาก

1.2.6 รวบรวมผลขั้นตอนสุดท้ายของการประชุมกลุ่มไปสรุปและพิมพ์แล้วนำเสนอผู้รับผิดชอบในหน่วยงาน

1.3 ภารกิจของสมาชิกกลุ่ม สมาชิกในกลุ่มทุกกลุ่ม มีภารกิจที่ต้องดำเนินการ ดังนี้

1.3.1 เขียนภาพหรือข้อคิดเห็นตามขั้นตอนที่ผู้สนับสนุนการประทุนริ ผู้สนับสนุนกลุ่มแจ้งให้ปฏิบัติ

1.3.2 เขียนอักษรบรรจง ตัวโตเพื่อแปะบนกระดาษขาตังให้สมาชิกในกลุ่ม อ่านแทนการพูด

1.3.3 เขียนประโยคสั้น ๆ 1 บรรทัด เฉพาะสาระสำคัญ ไม่พรรณนา แผ่นละ 1 ข้อคิดเห็น เพราะต้องนำไปรวมกับข้อความที่คล้ายกันของสมาชิกอื่น

1.3.4 ทุกคนมีอิสระในการเขียน ตามขันตอนที่กำหนดให้ จากที่คิดเองจากประสบการณ์ หรือเห็นส่วนดีได้จากผู้อื่น โดยไม่ต้องถูกโน้มน้าว หรือแย่งกันพูด

1.3.5 ข้อเขียนของทุกคน นำไปติดแปะบนขาตัง หรือผนัง ให้อ่านทั่วกัน ให้ซักถามหรืออธิบาย ไม่วิจารณ์ว่า ถูกหรือผิด เรียนรู้ความคิดเห็นของกันและกัน แล้วรวมความ ที่คล้ายกัน เข้าเป็นข้อเดียว ที่ต่างกันให้แยกไว้ เพื่ออภิปราย จนกว่าจะได้มติร่วม (หลายข้อรับเป็นมติกลุ่ม บางข้อเก็บไว้ เพราะข้อคิดเห็นแปลก ๆ ของวันนี้ ยังไม่เป็นที่ยอมรับ แต่บางคนนำไปทำต่อ กลายเป็นเรื่องที่ดีก็มีบ่อย ๆ)

1.3.6 การเขียนได้จากการกลั่นกรองหลายชั้น มีเวลาคิดวิเคราะห์ เลือกอง สั้นกระชับ การรวบรวมข้อเขียนที่เหมือนกัน ก็คือ มติของที่ประชุม ซึ่งทำได้ง่ายมากกว่าการพูด ที่อาจยืดยาว ควบคุมไม่ได้ มีสาระน้อย และประธานสรุปไม่ได้

1.3.7 กลุ่มไม่จำเป็นต้องตั้งประธานถาวร ให้ผลัดกันนำผลัดกันจดรวบรวมมติเขียนแผ่นใส และนำเสนอ เพื่อสร้างบรรยากาศเป็นมิตร รับผิดชอบร่วมกัน มีพลัง บทบาทเท่าเทียมกัน

1.4 วิธีประชุมด้วย AIC ทุกขั้นตอนของการทำงานในกลุ่ม เป็นการเสริมพลัง ให้เกิดทักษะชีวิต รู้จักเลือกและปฏิบัติเข้าใจวิธีสื่อสัมพันธ์ และยอมรับกันและกันด้วยเหตุผล จากการอภิปราย อันเป็นลักษณะของคนพัฒนา วิธีประชุมทำงาน การประชุมแบ่งเป็น 6 ขั้นตอน คือ A-1, A-2, I-1, 12, C1 C-2 ในบางกลุ่มมีความเข้าใจเร็ว ก็ต้องปล่อยให้ทำรวดเดียวต่อเนื่องไปได้เพื่อไม่เป็นการยับยั้งความ ทีละขั้นตอน คิดที่กำลังลื่นไหล ในทางปฏิบัติ ผู้สนับสนุนการประชุมไม่ต้องบอกชื่อขั้นตอน บอกแต่กิจกรร เริ่มประชุม นั่งรวมกันก่อน ผู้นำการสนับสนุนการประชุม จะชี้แจงทั้งประเด็น

และวัตถุประสงค์ของเรื่องที่จะให้ที่ประชุมพิจารณา ให้ซักถามจนเข้าใจเรื่อง จึงแบเข้ากลุ่มเล็ก นั่งคละกัน โดยมีการดำเนินการ 6 ขั้นตอน ดังนี้

1.4.1 ขั้นตอน A - 1 (15 นาที) เข้าใจสถานการณ์ สภาพความเป็นจริง (Reality) ผู้สนับสนุน แจ้งให้ทุกคนวาดภาพบนกระดาษของตน สะท้อนให้เห็น ว่า ในปัจจุบันนี้ เรื่องที่จะพิจารณากัน มีรูปลักษณ์อย่างไร ภาพเป็นลายเส้น หรือระบายสี หรือภาพสัญลักษณ์ (Logo) แทนภาพก็ได้ เช่น ภาพต้นไม้ ภาพคนจับมือ ภาพสามเหลี่ยม ฯ (การเขียนภาพแทนการพูด หรือเขียนข้อความเป็นการฝึกสมอง (ซีกขวา) มีศิลปะ จินตนาการ สร้างสรรค์เขียนเป็นสัญลักษณ์ หรือให้สีที่สื่อความหมายได้ โดยไม่ต้องอธิบายสิงที่แสดงความลึกซึงของความ คิดของคนนั้น) ในกลุ่มเล็ก นำภาพของทุกคน มาปิดแปะ แล้วอธิบายความหมายร่วมกัน รวมให้เป็นภาพเดียวของกลุ่ม ลงแผ่นใส นำเสนอต่อที่ประชุมร่วม ให้ซักถามปรับปรุงร่วมกัน ขั้นตอนนี้เป็นการเริ่มให้ทบทวน ระบายอารมณ์ความคิด มีศิลปะ มีสัมพันธ์กับคนอื่น ไม่เคร่งเครียด

1.4.2 ขั้นตอน A - 2 (20 นาที) สร้างวิสัยทัศน์ สภาพที่คาดหวังในอนาคต (Ideal vision หรือ Scenario) เข้ากลุ่มเล็ก ทุกคนเขียนภาพแสดงให้เห็นว่า ในอนาคต 10 ปี ภาพเดิม จะเปลี่ยนไป คาดหวังจะให้เป็นอย่างไร ที่มีความเป็นไปได้ นำมาแลกเปลี่ยน อธิบาย และรวมกันเป็นภาพเดียวของกลุ่ม ลงแผ่นใส นำเสนอต่อที่ประชุมร่วม ซักถามความหมาย แล้วรวมกันเหลือภาพเดียว อาจให้ผู้แทนกลุ่มนำไปรวมและยกร่างความหมายเป็นปณิธาน คำขวัญ ของโครงการนี้ภาพนี้ต้องเก็บไว้ ยึดเป็นแนวทางหลักของความคาดหวัง ที่จะนำไปคิดกลวิธี และโครงการเพื่อให้บรรลุผล ขั้นตอนนี้เป็นมติที่ทุกคนเข้าใจความเป็นมา และคาดหวัง มีความประสงค์ร่วมกันตั้งแต่ต้น เริ่มมีพลัง

1.4.3 ขั้นตอน I - 1 (30 นาที) คิดหากลวิธี (Solution design) กลุ่มเล็ก ทุกคนเขียนกิจกรรมที่คิดว่าต้องทำ เพื่อให้เกิดผลสำเร็จ ให้ ได้ภาพรวมของ A-2 เขียนกิจกรรมละ 1 แผ่น ให้มากเท่าที่ตนมีศักยภาพ และประสบการณ์ นำมารวมกันและเลือกข้อที่เหมือนกัน เป็นมติ 3-5 ข้อ ที่แตกต่างเก็บไว้ (บางคนนำไปใช้เอง) เขียนลงแผ่นใส หรือแผ่นพลิก นำเสนอต่อที่ประชุมร่วม เพื่อให้ซักถาม และร่วมกันคัดไว้ 5-6 เรื่องและอาจมีข้อย่อยภายในข้อใหญ่ก็ได้ ในขั้นตอนนี้ ทุกคนได้แสดงพลัง ประสบการณ์ มีส่วนร่วมหากความคิดของตนมีเหตุผล ได้รับการยอมรับ จะเกิดความภูมิใจ ถ้าของผู้อื่นดีกว่า ก็ยอมรับกันงานนี้จะเป็นของทุกคนตั้งแต่ต้น

1.4.4 ขั้นตอน 1 - 2 (30 นาที) จัดความสำคัญ จำแนกกิจกรรม (Priority) กลุ่มเล็ก ทุกคนเขียนแผ่นละ 1 กิจกรรมที่ได้รับรู้จากการอภิปรายมา เลือกกิจกรรมตามความถนัดของตนว่า กิจกรรมใดสำคัญ และเป็นไปได้ องค์กร หรือหน่วยงานใด ที่น่าจะทำได้แยกออกเป็น 1) กิจกรรมที่จะทำได้เอง 2) กิจกรรมที่ต้องทำร่วมกับคนอื่น 3) กิจกรรมที่ต้องให้คนอื่นทำให้ นำไปแปะ อ่าน ชี้แจง ร่วมกันคัดเลือกไว้เขียนชื่อกลวิธี หรือกิจกรรมลงแผ่นพลิก หรือแผ่นใส นำเสนอต่อที่ประชุมร่วม เพื่อให้ร่วมกันเลือกให้เหลือชุดเดียว จากนั้นให้เรียงลำดับความสำคัญ ตามจำนวนแผ่น

ข้อเขียนที่เหมือนกัน เขียนลงแผ่นใส ฉายให้ทุกคนรับทราบผลของ 1-2 เก็บไว้เป็นแนวทางหลักของการทำขั้นตอนต่อไป และประกอบการเขียนโครงการ ใน ขั้นตอนนี้ ทุกคนจะได้แสดงประสบการณ์ให้ผู้อื่นเลือกใช้ประโยชน์ โดยใช้กิจกรรมเป็นสิ่งควบคุมความสำเร็จ

1.4.5 ขั้นตอน C-1 (30 นาที) วางแผน หาผู้รับผิดชอบ (Responsibility) กลุ่มเล็กทุกคนเลือกหาหัวข้อ กลวิธี และกิจกรรมที่ได้จาก 1-2 เขียนลงแผ่นละ 1 กิจกรรม มากน้อยตามแต่ที่ตนมีบทบาท หน้าที่ และความสามารถที่จะทำได้เองหรือร่วมทำกับใคร หรือต้องขอให้ใครทำให้ เขียนชื่อคนทำกิจกรรมด้วย นำไปรวมกันให้เป็น ชุดเดียว จากนั้นให้เขียนแผ่นใส นำเสนอต่อที่ประชุมร่วมเพื่อให้มีการอภิปราย เรียนรู้งานกันและกัน ขั้นตอนนี้ ทุกคนได้วิเคราะห์ตนเอง แสดงพลังความสามารถ และภารกิจที่จะร่วมทำงานในเรื่องใดได้บ้าง

1.4.6 ขั้นตอน C-2 (30 นาที) จัดทำแผน / กิจกรรม / โครงการ (Action plan) แบ่งกลุ่มใหม่ ให้เข้าตามระดับงานที่รับผิดชอบ เช่น กลุ่มนโยบาย กลุ่มนักวิชาการ กลุ่มผู้บริหาร กลุ่มผู้นำชุมชน กลุ่มประชาชน หรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับเรื่องนี้ ภารกิจขั้นตอนนี้สำคัญ คือ ต้องร่วมกันเขียนแผนงาน / โครงการ ตามรูปแบบมาตรฐาน คือ 1) ชื่อโครงการ/แผนงาน 2) หลักการเหตุผล 3) สาเหตุที่ต้องทำ 4) ความมุ่งหมาย หรือความประสงค์ หรือวัตถุประสงค์ที่ต้องการให้เป็นผล 5) กลวิธี ทำอย่างไร 6) วิธีทำ กิจกรรมที่ต้องทำ 7) ชื่อหน่วยงาน หรือบุคคล ผู้รับผิดชอบแต่ละกิจกรรม (มีหลายชื่อได้) ระยะเวลาเริ่มต้น สิ้นสุด 9) วิธีการประเมินผลสำเร็จ ตามข้อชีวัดและวัตถุประสงค์ 10) งบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ คน ที่ต้องการ พร้อมกับแหล่งที่สนับสนุน (อาจมีรายละเอียดงบประมาณแสดงรายกิจกรรม และประเภทหมวดเงิน อาจมีผังกำกับเวลา/กิจกรรมแนบท้าย หรือแต่ละกลุ่มนำกลับไปเขียนภายหลังการประชุม) ผลจากการประชุมขั้นตอน C-2 นี้ ผู้จัดประชุมต้องนำไปรวบรวมพิมพ์ และส่งกลับให้หน่วยงานของผู้เข้าประชุม เช่น ฝ่าย กอง กรม องค์กรชุมชน ฯลฯ ที่ต้องทำแผน พัฒนาประจำปี ให้นำไปเขียนเป็นโครงการขออนุมัติหัวหน้างานตามลำดับขั้น และไปชี้แจง ต่อสู้เพื่อให้ได้งบประมาณ และการสนับสนุน ภายหลังการประชุมมีความสำคัญยิ่งกว่าการประชุม ผู้เข้าร่วมประชุม ย่อมรู้ตนเองว่า ได้เสนออะไรไป หน้าที่ และบทบาทของตนเกี่ยวกับงานนี้ เป็นของแต่ละคน ที่จะ ต้องรับไปเสนอหัวหน้าหน่วยงาน และผู้ร่วมงาน นำไปปฏิบัติตามแผน และจัดให้มีการประชุมสามเส้า เพื่อทบทวนงาน ตามตัวชีวัดและเป้าหมาย ปรับเปลี่ยนกลวิธี และการสนับสนุนเพื่อขจัดอุปสรรคที่ทำให้ไม่สำเร็จ โครงการใดที่ทำสำเร็จแล้วก็ต้องพัฒนาโครงการ (Program development) และคิดกิจกรรมใหม่ ๆ เพราะความสำเร็จในเรื่องหนึ่ง อาจจะมีปัญหาเรื่องอื่น ตามมาใหม่

1.5 ปัจจัยที่ช่วยให้การประชุม AIC ประสบความสำเร็จ ปัจจัยสำคัญที่จะช่วยให้การประชุม AIC ประสบความสำเร็จได้ อาจแบ่งออกได้ 3 ประการ ซึ่งอาจสรุปได้ดังต่อไปนี้

1.5.1 ความเป็นกระบวนการ การจัดประชุมกระบวนการ AIC ต้องเน้นความเป็นกระบวนการ จะดำเนินการข้ามขั้นตอนหรือสลับขั้นตอนไม่ได้ ในกระบวนการดังกล่าว มีการเน้นเรื่องการระดมความคิด และการสร้างความยอมรับซึ่งกันและกัน โดยให้ความสำคัญกับการตัดสินใจการกำหนดอนาคตร่วมกัน มีการเน้นเรื่องการสร้างพลังความคิด วิเคราะห์และเสนอทางเลือกในการพัฒนาและมีการเน้นเรื่องพลังความรัก ความเอื้ออาทร และการสร้างบรรยากาศที่ เป็นมิตร อันเป็นพลังเชิงสร้างสรรค์ในการพัฒนา

1.5.2 การศึกษาและเตรียมชุมชน ในการจัดประชุมกระบวนการ AIC จะต้องมีการศึกษาชุมชนและเตรียมชุมชน ดังนี้

1) การศึกษาชุมชน เป็นการศึกษาเพื่อให้เข้าใจสภาพของหมู่บ้าน ชุมชน หรือตำบล ความสัมพันธ์ของกลุ่มต่าง ๆ ความสามารถหรือศักยภาพของกลุ่ม สภาพการพึ่งตนเอง ฯลฯ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เพียงพอและเป็นข้อเท็จจริง อันจะเป็นประโยชน์ในการกำหนดอนาคตทางเลือก รวมทั้งกลวิธีที่เหมาะสมในการแก้ไขปัญหา และการประสานความร่วมมือ

2) การเตรียมชุมชน ต้องมีการเตรียมชุมชนเพื่อทำให้กลุ่มต่าง ๆ ในชุมชนเข้าใจ และส่งผู้แทนที่มีอำนาจในการตัดสินใจของกลุ่ม เข้าร่วมประชุม รวมทั้งมีการพิจารณาเพื่อกระจายโอกาสให้กลุ่มต่าง ๆ ในชุมชน เข้ามามีส่วนร่วม เช่น กลุ่มสตรี เด็ก คนจน ผู้ประสบ ปัญหาต่าง ๆ ฯลฯ

1.5.3 ผู้ดำเนินการประชุม จะต้องจัดเตรียมผู้ดำเนินการประชุมในกระบวนการ AIC ที่มีความเข้าใจขั้นตอนของกระบวนการ AIC มีความรู้และประสบการณ์ในเรื่องที่เกี่ยวข้องในการประชุม มีไหวพริบในการแก้ไขปัญหาสถานการณ์เฉพาะหน้า สามารถไกล่เกลี่ย หรือ มีวิธีการในการจัดการกับความขัดแย้งที่เหมาะสมในกรณีที่อาจจะเกิดขึ้น โดยสามารถทำหน้าที่ ดังนี้

1) เตรียมชุมชน เตรียมการประชุม ดำเนินการประชุม และสรุปผล

2) สร้างบรรยากาศในการประชุม เพื่อคลายความตึงเครียดของผู้เข้าร่วมประชุม

3) ควบคุมขั้นตอนและเวลาในการดำเนินการประชุมให้เป็นไปตามกระบวนการ

4) สรุปความเห็นที่แท้จริงของผู้เข้าร่วมประชุม โดยไม่สอดแทรกความเห็นหรือทัศนะของตนเองลงไป

5) ในกรณีที่มีข้อถกเถียงระหว่างผู้เข้าร่วมประชุม ซึ่งเกิดความต้องการปกป้องผลประโยชน์ของตนเอง ต้องสามารถทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยและหาข้อยุติได้

6) วิเคราะห์และสังเกตบรรยากาศในการประชุม สำหรับจำนวนผู้จัดการประชุมอาจมีเพียงคนเดียวก็ได้โดยเป็นผู้นำการประชุม ซึ่งจะมีข้อดี คือ กระบวนการประชุมเป็น

เอกภาพมากกว่าแต่หากไม่มั่นใจในการดูแลบรรยากาศการประชุม น่าจะจัดคณะทำงานมาช่วยโดยแบ่งหน้าที่ดังนี้คือ 1) เป็นผู้จัดการประชุม ดูแลอำนวยความสะดวกทั่วไป ได้แก่ การลงทะเบียนอาหารเครื่องดื่ม 2) เป็นผู้นำการประชุม 3) เป็นผู้จัดกิจกรรมเกมส์ สร้างบรรยากาศเพื่อการละลายพฤติกรรมคลายเครียด และการนำเข้าสู่ขั้นตอนแต่ละขั้นตอน และ 4) เป็นผู้เตรียมวัสดุอุปกรณ์

ทองสุข พามี (2565,น.65-66) กล่าวว่า การดำเนินการของเทคนิค AIC แยกเป็นประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

ขั้นตอนของการดำเนินการเทคนิคการวางแผนแบบมีส่วนร่วม AIC (Appreciation Influence Control) ซึ่งเป็นการประชุมที่ก่อให้เกิดการทำงานร่วมกันเพื่อจัดทำแผนโดยเป็นวิธีการที่เปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมประชุมได้มีเวทีพูดคุยแลกเปลี่ยนความรู้ประสบการณ์นำเสนอข้อมูลข่าวสารที่จะทำให้เกิดความเข้าใจถึงสภาพปัญหาความต้องการข้อจำกัดและศักยภาพของผู้ที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ เป็นกระบวนการที่ช่วยให้มีการระดมพลังสมองในการศึกษาวิเคราะห์พัฒนาทางเลือกเพื่อใช้ในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาเกิดการตัดสินใจร่วมกันเกิดพลังของการสร้างสรรค์และรับผิดชอบต่อการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นเพราะกระบวนการ AIC มีขั้นตอน คือ

ขั้นตอนการสร้างความรู้ (Appreciation: A) คือ ขั้นตอนการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ขั้นตอนนี้จะเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมประชุมทุกคนแสดงความคิดเห็นรับฟังและหาข้อสรุปร่วมกันอย่างสร้างสรรค์เป็นประชาธิปไตยยอบรับในความคิดของเพื่อนสมาชิก โดยใช้การวาดรูปเป็นสื่อในการแสดงความคิดเห็นและแบ่งเป็น 2 ส่วน

A1 การวิเคราะห์สภาพการของหมู่บ้านชุมชนตำบลในปัจจุบัน

B2 การกำหนดอนาคตหรือวิสัยทัศน์อันเป็นภาพพึงประสงค์ในการพัฒนา ว่าต้องการอย่างไร โดยการวาดภาพมีความสำคัญ คือ

1. การวาดภาพจะช่วยให้ผู้เข้าร่วมประชุมสามารถสร้างจินตนาการคิดวิเคราะห์จนสรุปมาเป็นภาพและช่วยให้ผู้ไม่ถนัดในการเขียนสามารถสื่อสารได้

2. ช่วยกระตุ้นให้ผู้เข้าร่วมประชุมคิดและพูดเพื่ออธิบายภาพซึ่งตนเองวาด นอกจากนี้ยังเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมประชุมอื่น ๆ ได้ซักถามข้อมูลจากภาพเป็นการเปิดโอกาสให้มีการพูดคุยแลกเปลี่ยนและกระตุ้นให้คนที่ไม่ค่อยกล้าพูดให้มีโอกาสนำเสนอ

3. การรวมภาพของแต่ละบุคคลเพื่อเป็นภาพรวมของกลุ่มจะช่วยให้มีความง่ายต่อการรวบรวมแนวคิดของผู้เข้าร่วมประชุมและสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของภาพ (ความคิด) และส่วนรวมในการสร้างภาพพึงประสงค์ของกลุ่ม

4. จะช่วยเสริมสร้างบรรยากาศการประชุมให้มีความสุขและเป็นกันเอง ในบางครั้งผู้เข้าร่วมประชุมมักมองว่าการวาดภาพเป็นกิจกรรมสำหรับเด็ก ดังนั้น วิทยากรต้องมีการสร้างความเข้าใจและนำเกมต่าง ๆ เกี่ยวกับการวางแผนการละลายพฤติกรรมกลุ่มหรือการวาดภาพเพื่อการแนะนำตนเอง

หรือวาดภาพสิ่งที่ตนเองชอบ ไม่ชอบ มาใช้อุ่นเครื่อง เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมของผู้เข้าร่วมประชุม

ขั้นตอนการสร้างแนวทางการพัฒนา (Influence: I) คือ ขั้นตอนการหาวิธีการและเสนอทางเลือกในการพัฒนาตามที่ได้สร้างภาพพึงประสงค์หรือที่ได้ช่วยกันกำหนดวิสัยทัศน์ (A2) เป็นขั้นตอนที่จะต้องช่วยกันหามาตรการวิธีการและค้นหาเหตุผลเพื่อกำหนดทางเลือกในการพัฒนาเป้าหมายกำหนดกิจกรรมและจัดลำดับความสำคัญของกิจกรรมโดยแบ่งเป็น 2 ช่วง คือ

1. การคิดเกี่ยวกับกิจกรรมโครงการที่จะทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามภาพพึงประสงค์
2. การจัดลำดับความสำคัญของกิจกรรมโครงการ
3. กิจกรรมหรือโครงการที่หมู่บ้านชุมชนท้องถิ่นทำเองได้เลย
4. กิจกรรมหรือโครงการที่บางส่วนต้องการความร่วมมือหรือการสนับสนุนจากองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นหรือหน่วยงานที่ร่วมทำงานสนับสนุนอยู่
5. กิจกรรมที่หมู่บ้านชุมชนตำบลไม่สามารถดำเนินการได้เองต้องขอความร่วมมือ เช่น ดำเนินการจากแหล่งอื่นทั้งภาครัฐและเอกชน

ขั้นตอนการสร้างแนวทางปฏิบัติ (Control: C) คือ ยอมรับและทำงานร่วมกันโดยนำโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ มาสู่การปฏิบัติและจัดกลุ่มผู้ดำเนินการซึ่งจะรับผิดชอบโครงการโดยขั้นตอนกิจกรรม ประกอบด้วย

C1 หน้า การแบ่งความรับผิดชอบ

C2 หน้า การตกลงใจในรายละเอียดของการดำเนินการจัดทำแผนปฏิบัติ นอกจากนี้ผลลัพธ์ที่ได้จากการประชุม คือ

1. รายชื่อกิจกรรมหรือโครงการที่กลุ่มองค์การชุมชนดำเนินการได้เองภายใต้ความรับผิดชอบและเป็นแผนปฏิบัติการของหมู่บ้านชุมชน
2. กิจกรรมโครงการที่ชุมชนหรือองค์การชุมชนหรือองค์การชุมชนเสนอขอรับการส่งเสริมสนับสนุนจากองค์การปกครองท้องถิ่นและหน่วยงานภาครัฐที่ทำงานหรือสนับสนุนชุมชน
3. รายชื่อกิจกรรมโครงการที่ชาวบ้านต้องแสวงหาทรัพยากรและประสานงานความร่วมมือจากภาคีความร่วมมือต่าง ๆ ทั้งจากภาครัฐหรือองค์การพัฒนาเอกชน เป็นต้น

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมด้วยเทคนิค A-I-C (Appreciation-Influence-Control) เป็นกระบวนการที่มีจุดมุ่งหมายในการระดมความคิดเห็นเพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างมีส่วนร่วม บนพื้นฐานของความเสมอภาคและประชาธิปไตย เป็นเทคนิคที่มีศักยภาพในการสร้างพลัง และกระตุ้นการยอมรับของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียให้มีส่วนร่วมในการสร้างความรับรู้ร่วมกัน การสร้างแนวทางการพัฒนา และการควบคุมตามแนวปฏิบัติ เพื่อพัฒนาชุมชนของตนเองมีขั้นตอน 3 ขั้นตอน ดังนี้

1. การสร้างความรับรู้ร่วมกัน A - Appreciation เป็นขั้นตอนการวิเคราะห์สถานการณ์ปัจจุบันของชุมชน การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ และมุมมองที่หลากหลาย เปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมประชุมทุกคนแสดงความคิดเห็น รับฟัง และหาข้อสรุป เพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกันเกี่ยวกับปัญหาหรือความต้องการของชุมชน แบ่งเป็น 2 ช่วง ดังนี้

ช่วงที่ 1 วิเคราะห์สถานการณ์ปัจจุบัน (A-1)

ช่วงที่ 2 สร้างสภาพที่คาดหวังในอนาคต (A-2)

2. การสร้างแนวทางการพัฒนา I - Influence เป็นขั้นตอนการกำหนดวิสัยทัศน์ และเป้าหมายร่วมกัน ระดมความคิดเพื่อสร้างทางเลือกในการพัฒนา และประเมินความเป็นไปได้ของแนวทางต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการพัฒนาตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ แบ่งเป็น 2 ช่วง ดังนี้

ช่วงที่ 1 ค้นหาแนวทางเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ (I-1)

ช่วงที่ 2 จำแนกกิจกรรมเพื่อควบคุมความสำเร็จ (I-2)

3. การควบคุมตามแนวปฏิบัติ C - Control เป็นขั้นตอนการควบคุมแนวปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม ที่มีรายละเอียดแสดงถึงวัตถุประสงค์ เป้าหมาย กิจกรรม ขั้นตอนการดำเนินงาน งบประมาณ ผู้รับผิดชอบ และวิธีการประเมินผลความสำเร็จตามแนวทางในการดำเนินงาน แบ่งเป็น 2 ช่วง ดังนี้

ช่วงที่ 1 การแบ่งผู้รับผิดชอบ (C-1)

ช่วงที่ 2 การตกลงแนวทางการดำเนินงาน (C-1)

ตาราง 5 แสดงขั้นตอนการประชุมด้วยเทคนิค A-I-C (Appreciation-Influence-Control) 6 ขั้นตอน

ขั้นตอน	เวลา	ภารกิจหลัก
การสร้างความรับรู้ร่วมกัน A - Appreciation		
A-1	15 นาที	วิเคราะห์สถานการณ์ปัจจุบัน แลกเปลี่ยนข้อมูล ความคิดเห็น และประสบการณ์ ด้วยสุนทรียสนทนา สร้างสัมพันธ์ที่ดี ไม่เคร่งเครียด เปิดใจรับฟังอย่างลึกซึ้ง เพื่อระบุปัญหาและความต้องการที่แท้จริงของชุมชน
A-2	20 นาที	สร้างสภาพที่คาดหวังในอนาคต ระบุสภาพที่พึงประสงค์ร่วมกัน เพื่อจุดประกายทางความคิดและแรงจูงใจร่วมกัน
การสร้างแนวทางการพัฒนา I - Influence		

ขั้นตอน	เวลา	ภารกิจหลัก
การสร้างความรับรู้ร่วมกัน A - Appreciation		
I-1	30 นาที	ค้นหาแนวทางเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ เปิดโอกาสให้ทุกคนแสดงความคิดเห็น แสดงพลัง เพื่อหาแนวทางการพัฒนาที่หลากหลาย เพื่อนำมาสร้างทางเลือกที่เป็นไปได้
I-2	30 นาที	จำแนกกิจกรรมเพื่อควบคุมความสำเร็จ โดยคัดเลือกแนวทางที่เหมาะสม และแปลงเป็นกิจกรรมที่นำไปสู่การปฏิบัติที่มีเป้าหมายร่วมกัน
การควบคุมตามแนวปฏิบัติ C - Control		
C-1	30 นาที	การแบ่งผู้รับผิดชอบ กำหนดบทบาทหน้าที่ของแต่ละฝ่ายในการดำเนินการให้มีความชัดเจน
C-2	30 นาที	การตกลงแนวทางการดำเนินงาน จัดทำแผนปฏิบัติการ/โครงการ/กิจกรรม ที่ชัดเจน ครอบคลุมทั้งกระบวนการ งบประมาณ ระยะเวลา การติดตาม และการประเมินผล

รูปแบบและการพัฒนารูปแบบ

ความหมายของรูปแบบ

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 (2542) ได้ให้นิยามศัพท์ของคำว่า“รูปแบบ” ไว้ว่าหมายถึง รูปที่กำหนดขึ้นเป็นหลักหรือเป็นแนวซึ่งเป็นที่ยอมรับ คำว่า “รูปแบบ” (Model) นั้น มีการใช้คำเรียกหลากหลาย เช่น “รูปแบบ” หรือ “โมเดล” หรือ “ตัวแบบ” หรือ“แบบจำลอง” เป็นต้น (อนุศิษฎ์ ศุขโรจน์, 2559) ซึ่งในการวิจัยในครั้งนี้จะใช้คำว่า “รูปแบบ”

Good (1973) ได้รวบรวมความหมายของรูปแบบไว้ในพจนานุกรมการศึกษา 4 ความหมาย คือ

1. เป็นแบบอย่างของสิ่งใดสิ่งหนึ่งเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างหรือทำซ้ำ
2. เป็นตัวอย่างเพื่อการเลียนแบบ เช่น การออกเสียงภาษาต่างประเทศเพื่อให้ผู้เรียนได้เลียนแบบ เป็นต้น
3. เป็นแผนภูมิหรือรูปสามมิติ ซึ่งเป็นตัวแทนของสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือหลักการหรือแนวคิด
4. เป็นชุดของปัจจัยหรือตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ซึ่งรวมกันเป็นตัวประกอบและเป็นสัญลักษณ์ทางระบบสังคม อาจเขียนออกมาเป็นสูตรทางคณิตศาสตร์หรือบรรยายเป็นภาษาก็ได้

Longman Dictionary of Contemporary English (1981) ให้ความหมายของรูปแบบ (model) โดยสรุป 3 ลักษณะ ใหญ่ ๆ คือ

1. รูปแบบ หมายถึง สิ่งซึ่งเป็นแบบย่อส่วนของของจริง

2. รูปแบบ หมายถึง สิ่งของหรือคนที่นำมาใช้เป็นแบบอย่างในการดำเนินการบางอย่าง เช่น แม่แบบในการวาดภาพศิลป์

ถวัลย์รัฐ วรเทพพุฒิพงษ์ (2540, น. 23) รูปแบบ หมายถึง ลักษณะที่พึงปรารถนา ซึ่งมีลักษณะเป็นอุดมคติ หรือเกิดได้ยากในโลกของความเป็นจริงโดยเฉพาะอย่างยิ่งสิ่งที่เราอยากได้กับความสามารถที่จะหาสิ่งที่ต้องการนั้นแตกต่างกันมาก เช่น เมืองในอุดมคติ เป็นต้น ศิริชัย กาญจนวาสี (2547, น. 80) รูปแบบ หมายถึง รูปแบบอาจเป็นเพียงของจริงหรือการจำลองของจริงหรืออาจจะมีลักษณะเป็นทฤษฎีหรืออาจเป็นการเชื่อมโยงทฤษฎีส รูปธรรมหรือการปฏิบัติได้

เยาวดี วิบูลย์ศรี (2545, น. 27) ให้ความหมายว่า รูปแบบคือวิธีการที่บุคคลใดบุคคล หนึ่งได้ถ่ายถอดความคิด ความเข้าใจ ตลาดทั้งจินตนาการที่มีต่อปรากฏการณ์ หรือเรื่องราวใด ๆ ให้ปรากฏโดยใช้การสื่อสารในลักษณะต่าง ๆ เช่น ภาพวาด ภาพเสมือน แผนภูมิ แผนผัง ต่อเนื่อง หรือสมการทางคณิตศาสตร์ ให้สามารถเข้าใจได้ง่าย และในขณะเดียวกันก็สามารถนำเสนอเรื่องราว หรือประเด็นต่าง ๆ ได้อย่างกระชับภายใต้หลักการอย่างมีระบบ

ทิศนา แขมมณี (2551, น. 1) รูปแบบ หมายถึง ตัวแทนที่สร้างขึ้นเพื่ออธิบายพฤติกรรมของลักษณะบางประการของสิ่งที่เป็นจริงอย่างหนึ่งหรือเป็นเครื่องมือทางความคิดที่บุคคลใช้ในการหาความรู้ความเข้าใจปรากฏการณ์

รัตนะ บัวสนธ์ (2552, น. 124) ให้ความหมายของรูปแบบไว้ว่า สามารถจำแนกได้เป็น3 ความหมาย ดังนี้1) แผนภาพหรือภาพร่างของสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่ยังไม่สมบูรณ์เหมือนของจรงิ รูปแบบในความหมายนี้มักจะเรียกทับศัพท์ในภาษาไทยว่า “โมเดล” ได้แก่ โมเดลบ้าน โมเดลรถยนต์ โมเดลเสื้อ เป็นต้น 2) แบบแผนความสัมพันธ์ของตัวแปร หรือสมการทางคณิตศาสตร์ที่รู้จักกันในชื่อที่เรียกว่า “Mathematical Model” และ 3) แผนภาพแสดงถึงองค์ประกอบการทำงานของสิ่งใดสิ่งหนึ่งรูปแบบในความหมายนี้บางทีเรียกกันว่าภาพย่อส่วนของทฤษฎีหรือแนวคิดในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เช่นรูปแบบการสอน รูปแบบการบริหาร รูปแบบการประเมิน เป็นต้น

พัฒนา พรหมณี และคณะ (2560) ได้ให้คำจำกัดความรูปแบบว่า หมายถึง แบบจำลองหรือตัวแบบย่อส่วนของปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่ผ่านการศึกษาและพัฒนาขึ้น เพื่อแสดงหรืออธิบายปรากฏการณ์ให้เข้าใจได้ง่ายขึ้น เป็นสิ่งที่สร้างหรือพัฒนาขึ้นจากหลักปรัชญา ทฤษฎีหลักการ แนวคิดและความเชื่อที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นการแสดงโครงสร้างทางความคิดหรือ องค์ประกอบ และความสัมพันธ์ขององค์ประกอบที่สำคัญ เป็นขั้นเป็นตอนสำหรับถ่ายทอดความสัมพันธ์ของ

องค์ประกอบโดยใช้สื่อหรือเครื่องมือเข้าช่วยเพื่อทำให้เกิดความรู้ เข้าใจได้ง่ายและกระชับ ถูกต้อง สามารถวัด ตรวจสอบและเปรียบเทียบความรู้ความเข้าใจได้

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า รูปแบบ หมายถึงทฤษฎีหรือกรอบความคิดที่เป็นตัวแทนของความเป็นจริง ที่ทำให้การอธิบายปรากฏการณ์เข้าใจได้ง่ายขึ้น โดยสะท้อนถึงความสัมพันธ์กันของชุดหรือตัวแปร ที่อาจอยู่ในรูปของแผนภูมิ ทฤษฎีหรือเป็นการเชื่อมโยงทฤษฎีสู่การปฏิบัติ

องค์ประกอบของรูปแบบ

ศักดิ์จิต มาศจิตต์ (2550, น. 226-227) ได้เสนอองค์ประกอบของรูปแบบ กล่าวคือ 1) องค์ประกอบพื้นฐาน ประกอบด้วย จุดมุ่งหมาย หลักการ การมีส่วนร่วม และการกำหนดแนวทางการนำรูปแบบไปใช้ 2) องค์ประกอบ โครงสร้าง 3) องค์ประกอบกระบวนการดำเนินงาน และ 4) องค์ประกอบด้านการสนับสนุน

พิเชฐ โพธิ์ภักดี (2553, น. 159-160) ได้สรุปไว้ว่า รูปแบบ ประกอบด้วย ส่วนประกอบ 3 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 หลักการและวัตถุประสงค์ของรูปแบบ ประกอบด้วย 1) หลักการของรูปแบบ 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ ส่วนที่ 2 โครงสร้างและสาระสำคัญของรูปแบบ ประกอบด้วย 1) ฐานะของสถานศึกษา และความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ส่วนกลาง 2) บทบาทคณะกรรมการสถานศึกษาและผู้อำนวยการ 3) การกระจายอำนาจภารกิจ การจัดการศึกษา 4 ด้าน 4) หน่วยงานกำกับติดตาม ตรวจสอบและส่งเสริมสนับสนุนภารกิจของโรงเรียน 5) มาตรฐานและการประกันคุณภาพผู้เรียน ส่วนที่ 3 การนำสู่การปฏิบัติและเงื่อนไข ความสำเร็จ 1) การนำไปสู่การปฏิบัติ 2) เงื่อนไขความสำเร็จในส่วนการบริหารขององค์การ

อุไร ปัญญาสิทธิ์ (2561, น. 20) สรุปได้ว่า องค์ประกอบของรูปแบบขึ้นอยู่กับสิ่งที่ต้องการศึกษา โดยต้องดูว่าสิ่งนั้น ๆ มีโครงสร้างและความสัมพันธ์กันอย่างไร ทั้งนี้ต้องดูปัจจัยหรือตัวแปรต่าง ๆ ที่กำลังศึกษาควรจะประกอบด้วยอะไรจำนวนเท่าใด ซึ่งจะออกแบบตามแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยและหลักการพื้นฐาน ในการกำหนดรูปแบบนั้นเป็นหลักซึ่งการวิจัยในครั้งนี้จะมีองค์ประกอบความสัมพันธ์ของการเสริม

วาโร เพ็งสวัสดิ์ (2553, น. 6) ได้สรุปการกำหนดองค์ประกอบของรูปแบบว่าจะประกอบไปด้วยอะไร จำนวนเท่าใด มีโครงสร้างและความสัมพันธ์อย่างไร ขึ้นอยู่กับปรากฏการณ์ปัจจัยหรือตัวแปรต่าง ๆ ที่กำลังศึกษา ซึ่งจะออกแบบตามแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัย และหลักการพื้นฐานในการกำหนดรูปแบบนั้น ๆ เป็นหลัก

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่าเมื่อรูปแบบมีได้หลายลักษณะ ในการกำหนดองค์ประกอบของรูปแบบว่าจะประกอบด้วยอะไรบ้าง จำนวนเท่าใด มีโครงสร้างและความสัมพันธ์กันอย่างไรนั้น ขึ้นอยู่กับการวิเคราะห์ความสอดคล้องระหว่างแนวคิดของรูปแบบ ทฤษฎีและหลักการพื้นฐานกับประเด็น

ปัญหา ตลอดจนปรากฏการณ์ที่ศึกษา ในการกำหนดรูปแบบนั้น ๆ เป็นหลัก ดังนั้น จึงมีการพัฒนารูปแบบให้มีความสมบูรณ์และมีประสิทธิภาพมากขึ้น

ประเภทของรูปแบบ

นักวิชาการต่าง ๆ ได้แบ่งประเภทของรูปแบบไว้หลายลักษณะแตกต่างกันไป ดังนี้

Smith (1980, p. 641) จำแนกประเภทของรูปแบบออกเป็น ดังนี้

1. รูปแบบเชิงกายภาพ (Physical model)

1.1 รูปแบบคล้ายจริง (Iconic model) มีลักษณะคล้ายของจริง เช่น เครื่องบินจำลอง หุ่นไล่กา หุ่นตามร้านตัดเสื้อผ้า เป็นต้น

1.2 รูปแบบเหมือนจริง (Analog model) มีลักษณะคล้ายปรากฏการณ์จริง เช่น การทดลองเคมีในห้องปฏิบัติการก่อนที่จะทำการทดลองจริง เครื่องบินจำลองที่บินได้ เป็นต้น

2. รูปแบบเชิงสัญลักษณ์ (Symbolic model) ได้แก่

2.1 รูปแบบข้อความ (Verbal model) หรือรูปแบบเชิงคุณภาพ (Qualitative model) เป็นการใช้ข้อความปกติธรรมดาในการอธิบายโดยย่อ เช่น คำพรรณนาลักษณะงานคำอธิบายรายวิชา

2.2 รูปแบบทางคณิตศาสตร์ (Mathematical model) หรือรูปแบบเชิงปริมาณ (Quantitative model) เช่น สมการ และโปรแกรมเชิงเส้น เป็นต้น

Bardo, & Hartman (1982, pp. 70-72) ได้กล่าวถึง การแบ่งประเภทของรูปแบบด้วยการอธิบายลักษณะจากลักษณะของเรื่องออกเป็นรูปแบบที่อธิบายโดยลักษณะพื้นที่และรูปแบบที่อธิบายโดยลักษณะของประชากร รูปแบบที่ใช้ในการอธิบายโดยพื้นที่นั้น มีจุดมุ่งหมายในการบรรยายลักษณะของเรื่องว่ามีลักษณะเช่นไร เช่น Concentric Zone Model และ Social Area Analysis Model เป็นต้น สำหรับรูปแบบที่ใช้อธิบายคุณลักษณะของประชากร เรื่องนั้นเป็นรูปแบบที่เสนอแนวคิดในการอธิบายเกี่ยวกับลักษณะของประชากรเรื่องต่าง ๆ เช่น Residential Segregation Model เป็นต้น

Husen, & Postlethwaite (1994, pp. 3866-3872) ได้แบ่งประเภทของรูปแบบไว้ 5 ประการ ดังต่อไปนี้

1. รูปแบบเชิงอุปมาหรือเปรียบเหมือน (Analogue Models) เป็นรูปแบบที่ใช้หลักการคิดหาเหตุผล รูปแบบนี้นิยมใช้ในสาขาวิทยาศาสตร์กายภาพ รูปแบบนี้ไม่ค่อยใช้ในสาขาสังคมและพฤติกรรมศาสตร์ตัวอย่างของรูปแบบประเภทนี้ใช้ทางการศึกษา คือ ขนาดของโรงเรียน จำนวนของนักเรียนในโรงเรียน เช่น ตามเกณฑ์อายุ ตามเขตพื้นที่ ตามการย้ายเข้ามาอยู่ของผู้ปกครอง รูปแบบนี้มีประโยชน์ในการอธิบายการเปลี่ยนแปลง และการทำนายในอนาคต ซึ่งสามารถใช้ในการวางแผนและการกำหนดนโยบายได้

2. รูปแบบเชิงภาษา (Semantic Model) เป็นรูปแบบที่แสดงออกด้วยการใช้คำพูดภาษาท่าทาง รูปภาพ เป็นหลัก แต่รูปแบบนี้มีจุดอ่อนที่ขาดความชัดเจนแน่นอนที่ยากต่อการทดสอบฉะนั้นรูปแบบนี้จึงขึ้นอยู่กับความชัดเจนของการใช้ภาษา

3. รูปแบบเชิงแบบแผน (Schematic Models) เป็นรูปแบบที่แสดงแผนที่หรือแผนภูมิที่จะพยายามเชื่อมโยงหน่วยงานและกลุ่มต่าง ๆ ให้เข้ามาสัมพันธ์กัน รูป แบบนี้นิยมใช้ในสาขาจิตวิทยา

4. รูปแบบเชิงคณิตศาสตร์ (Mathematic Model) รูปแบบเชิงคณิตศาสตร์นี้มีประโยชน์ที่สามารถทำให้ข้อสันนิษฐานได้ มีการพิจารณาด้วยเชิงปริมาณและทดสอบได้ด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์ รูปแบบเชิงคณิตศาสตร์สามารถเขียนความสัมพันธ์ได้ในรูปสูตรหรือสมการทางคณิตศาสตร์ได้

5. รูปแบบเชิงเหตุผล (Causal Models) รูปแบบนี้เริ่มได้รับความสนใจในช่วงหลังปีค.ศ. 1970 และนิยมใช้ในการวิจัยมากขึ้น เชื่อกันว่ารูปแบบนี้เริ่มใช้ในสาขาพันธุศาสตร์ ซึ่งมีการนำเทคนิคการวิเคราะห์เส้นทาง (Path Analysis) มาใช้แนวคิดสำคัญของรูปแบบเชิงเหตุผลนี้จะเกี่ยวข้องกับการสร้างสมการโครงสร้างอย่างง่ายของสาเหตุกับตัวแปรต่าง ๆ ภายใต้การให้เหตุผลการตัดสินใจ

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่ารูปแบบเป็นรูปแบบที่ใช้ภาษา เป็นสื่อในการบรรยายหรืออธิบายปรากฏการณ์ที่ศึกษาด้วยภาษา แผนภูมิ เพื่อให้เห็นโครงสร้างทางความคิดองค์ประกอบและความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของการพัฒนาสมรรถนะครูของโครงการผลิตครูระบบปิด

โรงเรียนขนาดเล็ก

โรงเรียนขนาดเล็ก ตาม ประกาศสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) หมายถึง โรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียนรวมทั้งโรงเรียน ไม่เกิน 120 คน (ตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาลจนถึงมัธยมศึกษาตอนต้นในกรณีที่มี) โดยเกณฑ์นี้ถูกใช้เพื่อการจำแนกกลุ่มโรงเรียน เพื่อวางแผนการบริหารจัดการ การจัดสรรงบประมาณ และการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างเหมาะสม

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ชานนท์ คำปิวทา (2565) ได้ทำการวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา ผลการวิจัย พบว่า รูปแบบการบริหารเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลของครู โรงเรียนมัธยมศึกษา มี 3 องค์ประกอบ คือ องค์ประกอบที่ 1 ปัจจัยสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ในยุค ดิจิทัลของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา องค์ประกอบที่ 2 คือ กระบวนการบริหารเพื่อส่งเสริมการจัดการ เรียนรู้ในยุคดิจิทัลของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา และ องค์ประกอบที่ 3 การจัดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล ของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา และรูปแบบการบริหารเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลของครู โรงเรียนมัธยมศึกษาที่พัฒนาขึ้นมีความเป็นไปได้ของรูปแบบในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และความ เป็นประโยชน์ของรูปแบบ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

สัมฤทธิ์ สันเต (2560) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบคละชั้นกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 5-6 ในโรงเรียนขนาดเล็กผลการวิจัยพบว่า 1) กิจกรรมการเรียนรู้แบบคละชั้นกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 ในโรงเรียนขนาดเล็ก ที่พัฒนาขึ้นมาจากความต้องการ จำนวน 5 ประเด็น ประกอบด้วย 1.1) หลักสูตรหรือคู่มือที่ใช้สำหรับการจัดการเรียนรู้แบบคละชั้น 1.2) สื่อการเรียนรู้และหนังสือเรียนแบบคละชั้น 1.3) การออกแบบการจัดการเรียนรู้แบบคละชั้น 1.4) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบคละชั้น และ 1.5) การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนในห้องเรียนแบบคละชั้น โดยได้สร้างคู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบคละชั้นกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 ในโรงเรียนขนาดเล็ก ประกอบด้วย 1) ส่วนนำ 2) หลักการ 3) จุดมุ่งหมาย 4) เนื้อหา 5) คำอธิบายขอบข่ายเนื้อหา 6) แนวทางการจัดการเรียนรู้ 7) แนวทางการประเมินผล และ 8) โครงสร้างขอบข่ายเนื้อหา หนังสือเรียนแบบคละชั้นกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 จำนวน 7 หน่วยการเรียนรู้ และแผนการจัดการเรียนรู้ แบบคละชั้นกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 จำนวน 42 แผน โดยมีขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นเตรียมความพร้อม 2) ขั้นสร้างความตระหนัก 3) ขั้นสร้างความคิดรวบยอด 4) ขั้นพัฒนาความรู้5) ขั้นแลกเปลี่ยนเรียนรู้และ 6) ขั้นสรุป และขยายความรู้ซึ่งกิจกรรมการเรียนรู้แบบคละชั้นที่พัฒนาขึ้นนี้มีประสิทธิภาพ 82.05/81.85

แสวง ทอนศรี (2556) ได้ทำการวิจัยเรื่องการวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อการพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบคละชั้นชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 -4 ของโรงเรียนบ้านโนนตาดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 ผลการวิจัย พบว่า สภาพปัญหาของโรงเรียนบ้านโนนตาด คือ ครูไม่ครบชั้นและนักเรียนมีจำนวนน้อยในแต่ละชั้น จึงได้พัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้แบบคละชั้นชั้นประถมศึกษาปีที่ 3-4 โดยใช้วิจัยปฏิบัติการดังนี้ขั้นตอนที่ 1 การวางแผน โดยการร่างแผนการจัดการเรียนรู้แบบคละชั้นชั้นประถมศึกษาปีที่ 3-4 ทั้ง 8 กลุ่มสาระ จำนวน 8 หน่วยการเรียนรู้ ขั้นตอนที่ 2 นำแผนการจัดการเรียนรู้แบบคละชั้น ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3-4 ไปใช้สอน ขั้นตอนที่ 3 ขั้นการสังเกตผลที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงานในวงรอบที่ 1 การจัดการเรียนการสอนคละชั้นตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้ยังไม่บรรลุเป้าหมาย คือ นักเรียนทำใบงานไม่ทัน ครูประหม่า สื่อการเรียนการสอนไม่สอดคล้อง จากนั้นจึงได้นำมาปรับปรุงแก้ไข วางแผนการจัดการเรียนรู้แบบคละชั้นในวงรอบที่ 2 โดยการจัดการเรียนการสอนอีกรอบเพื่อให้นักเรียนเกิดทักษะในการปฏิบัติ มีการยืดหยุ่นแผนการเรียนการสอนและการปฏิบัติ และขั้นตอนที่ 4 ขั้นการสะท้อนผลหลังการปฏิบัติงาน โดยได้ปรับปรุงแก้ไขในเรื่องของการเตรียมแผนการจัดการเรียนการสอนให้ยืดหยุ่นตามระยะเวลาที่เหมาะสม พบว่ากลุ่มเป้าหมายมีความมั่นใจในการสอน สามารถใช้สื่อการสอนได้อย่างเพียงพอและเหมาะสม กิจกรรมมีความสอดคล้องกันทุกขั้นตอน

เกียรติภูมิ มะแสงสม (2558) การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูด้านการจัดการเรียนรู้แบบคละชั้น ในโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 พบว่า ผลจากการทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรมที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น พบว่า1) ครูที่เข้ารับการฝึกอบรมมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้แบบคละชั้นในโรงเรียนขนาดเล็ก หลังการฝึกอบรมสูงกว่าก่อนเข้ารับการฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 2) ครูที่เข้ารับการฝึกอบรมมีทักษะการจัดการเรียนรู้แบบคละชั้นในโรงเรียนขนาดเล็กอยู่ในระดับมากและ 3) ครูที่เข้ารับการฝึกอบรมมีความพึงพอใจต่อหลักสูตรฝึกอบรมอยู่ในระดับมาก

อภิรัตน์ สุพิมพ์ (2562) การพัฒนาโปรแกรมพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้แบบคละชั้นสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภูเขต 1 พบว่า โปรแกรมที่พัฒนาขึ้นเป็นโปรแกรมที่มุ่งพัฒนาครูในด้านการจัดการเรียนรู้แบบคละชั้น 7 ขั้น โดยใช้กระบวนการพัฒนาที่มีความหลากหลายเพื่อสร้างองค์ความรู้ความเข้าใจ และทักษะด้านการเรียนรู้แบบคละชั้นที่ลึกซึ้งและมีความยั่งยืน ครูผู้สอนที่เข้ารับการพัฒนาสามารถนำหลักการไปใช้ในการพัฒนาตนเองต่อได้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งวิธีการต่าง ๆ ที่จะนำมาใช้ดำเนินการพัฒนาตามโปรแกรม เช่น การฝึกอบรม การเรียนรู้ด้วยตนเอง การแลกเปลี่ยนเรียนรู้โดยการระดมความคิด การศึกษาดูงาน การเรียนรู้จากการปฏิบัติงาน เพื่อปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ใหม่ในด้านการจัดการเรียนรู้สำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก โดยเน้นการฝึกปฏิบัติเพื่อผู้เรียนเกิดทักษะในการเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่นได้ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองพัฒนาทั้งด้านอารมณ์สังคมสติปัญญา

กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสามารถนำมากำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยรูปแบบการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนขนาดเล็กแสดงดัง ภาพ 2

ภาพ 3 แสดงกรอบแนวคิดการวิจัย

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัย เรื่องรูปแบบการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนขนาดเล็กด้วยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ มีวิธีการดำเนินงานวิจัยแบ่งออก เป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ภาพ 4 แสดงขั้นตอนที่ 1 การศึกษาองค์ประกอบและแนวทางการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนขนาดเล็ก

ภาพ 5 แสดงขั้นตอนที่ 2 การศึกษาผลการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนขนาดเล็กด้วยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR)

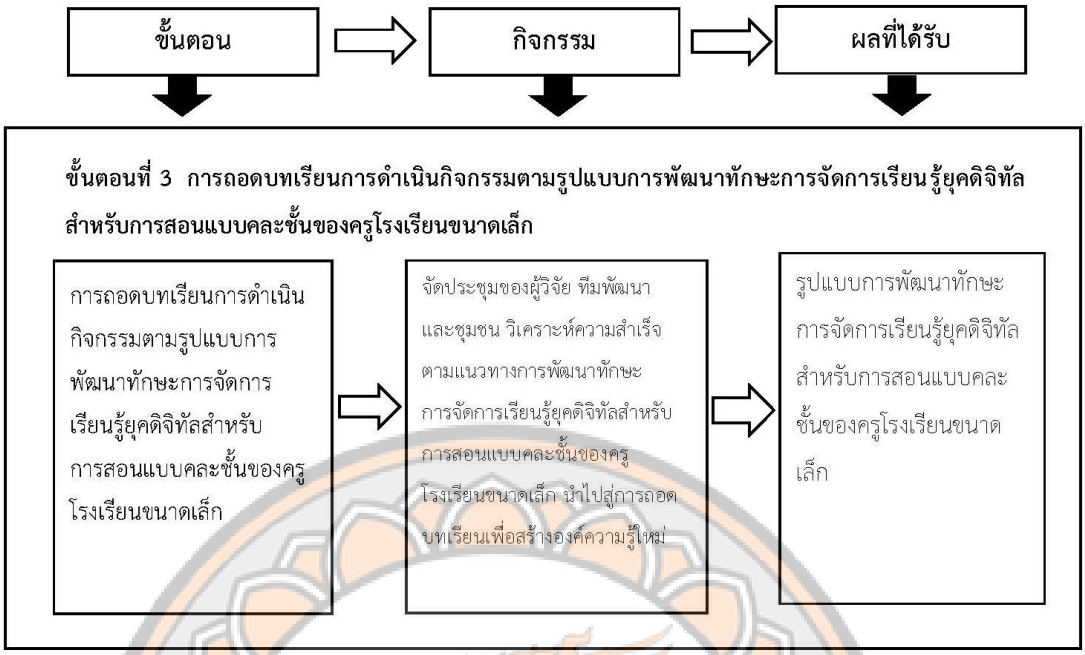

ภาพ 6 แสดงขั้นตอนที่ 3 การถอดบทเรียนการดำเนินกิจกรรมตามรูปแบบการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนขนาดเล็ก

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาองค์ประกอบและแนวทางการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนขนาดเล็ก

ซึ่งกำหนดไว้ ดังนี้

ขั้นที่ 1.1 การศึกษาองค์ประกอบการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนขนาดเล็ก โดยการสังเคราะห์เอกสาร

1. แหล่งข้อมูล

ศึกษา เอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวกับ แนวคิดการพัฒนาครู แนวคิดการจัดการเรียนรู้ ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม และแนวคิดการพัฒนารูปแบบ เพื่อกำหนดกรอบแนวคิดในการดำเนินการวิจัย โดยศึกษาหลักการ แนวคิด และสาระสำคัญที่เกี่ยวกับองค์ประกอบของการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนขนาดเล็ก

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2.1 ลักษณะของเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ได้แก่ แบบสังเคราะห์เอกสารเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนขนาดเล็ก โดยการรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ เข้าด้วยกัน เชื่อมโยงแนวคิดและผลการค้นพบทั้งหมด

2.2 การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

2.2.1 ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนขนาดเล็ก แล้วนำมาสังเคราะห์เชื่อมโยงแนวคิดและผลการค้นพบทั้งหมด เพื่อหาองค์ประกอบของการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ของครู

2.2.2 นำแบบสังเคราะห์เอกสารเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ของครูที่สังเคราะห์ได้จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นำเสนอกับอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อขอคำแนะนำและปรับปรุงแก้ไข เพื่อให้การสังเคราะห์เอกสารมีความชัดเจน ถูกต้องสมบูรณ์และตรงตามวัตถุประสงค์

2.2.3 ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้สรุปประเด็นสำคัญที่มีความสอดคล้องกัน และเกี่ยวข้องกันจากเอกสาร วรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องลงในแบบสังเคราะห์เอกสาร

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากข้อมูลที่รวบรวมมาได้ทั้งหมดโดยการแยกให้เห็นถึงข้อมูลองค์ประกอบและความสัมพันธ์ของเนื้อหาในประเด็นที่ศึกษาว่ามีส่วนประกอบอะไรบ้าง จัดหมวดหมู่ของส่วนประกอบ และศึกษาความเชื่อมโยงของเนื้อหา และสรุปสาระสำคัญที่เป็นข้อค้นพบจากการศึกษา

ขั้นที่ 1.2 การศึกษาแนวทางการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนขนาดเล็ก โดยการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ

1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครู จำนวน 3 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยเลือกจากผู้มีคุณสมบัติ ดังนี้

กลุ่มที่ 1 นักวิชาการหรืออาจารย์ จากมหาวิทยาลัยที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์ ด้านการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ของครู จำนวน 2 คน ดังนี้

1. ดร.อโณทัย ไทยวรรณศรี อดีตผู้อำนวยการสำนักเทคโนโลยีเพื่อการเรียนการสอน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2. รองศาสตราจารย์ ดร.นิคม นาคอ้าย อาจารย์ประจำหลักสูตรสาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

กลุ่มที่ 2 ผู้อำนวยการหรือรองผู้อำนวยการโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์ ด้านการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ของครู จำนวน 1 คน ดังนี้

1. ดร.ปรเมธ สมบูรณ์ ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านตะโม่ประชาสรรค์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พิษณุโลก เขต 1

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2.1 ลักษณะของเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structural Interview) โดยผู้วิจัยสร้างขึ้นเป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวด้านการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนขนาดเล็ก ซึ่งประกอบด้วย 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 ประเด็นข้อคำถามในการสัมภาษณ์

2.2 การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2.2.1 ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนขนาดเล็ก แล้วนำมากำหนดกรอบแนวคิดเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์ต่อไป

2.2.2 นำข้อมูลที่ได้จากการสังเคราะห์เอกสารมากำหนดเป็นประเด็นคำถามตามองค์ประกอบของตัวแปรที่ต้องการ เพื่อสร้างแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง

2.2.3 สร้างแบบสัมภาษณ์ฉบับร่างนำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา

2.2.4 ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ และจัดทำแบบสัมภาษณ์ฉบับจริง

2.2.5 หาความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) นำแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างที่ได้จัดทำขึ้นเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน โดยพิจารณาจากค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) โดยที่เกณฑ์ในการพิจารณาค่าความสอดคล้องมีดังนี้

+1 หมายถึง แน่ใจว่าข้อคำถามวัดได้ตามนิยามศัพท์เฉพาะ

0 หมายถึง ไม่แน่ใจว่าข้อคำถามวัดได้ตามนิยามศัพท์เฉพาะ

-1 หมายถึง แน่ใจว่าข้อคำถามวัดไม่ตรงตามนิยามศัพท์เฉพาะ

ผู้เชี่ยวชาญที่ทำหน้าที่ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา ได้แก่

1) ดร. พลวัฒน์ กัลยาประสิทธิ์ ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านกกไทร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1

2) ดร. อมรรัตน์ สารเถื่อนแก้ว ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านใหม่พนมทอง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2

3) ดร. เบญจวรรณ อินต๊ะวงศ์ ศึกษานิเทศก์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1

4) ดร. ประภาพร ศิริสกุลวัฒนาพร ศึกษานิเทศก์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3

5) ดร. นราภรณ์ สโรดม ศึกษานิเทศก์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3

นำผลที่ได้จากการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาของผู้เชี่ยวชาญ ไปหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์ (Item Objective Congruence: IOC) โดยมีเกณฑ์ ในการคัดเลือกข้อคำถามที่เหมาะสมจากการพิจารณาค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถาม (บุญชม ศรีสะอาด, 2560, น. 70-71)

โดยใช้สูตร ดังนี้ IOC = ΣR/N

เมื่อ IOC แทน ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์

ΣR แทน ผลรวมของคะแนนการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ

N แทน จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

เกณฑ์การประเมินความสอดคล้องของข้อคำถามกับเนื้อหา ดังนี้

ถ้า IOC ≥ 0.50 หมายถึง ข้อคำถามนั้นวัดได้สอดคล้องกับจุดประสงค์

ถ้า IOC ≤ 0.50 หมายถึง ข้อคำถามนั้นวัดได้ไม่สอดคล้องกับจุดประสงค์

ผลการหาค่า IOC พบว่า ข้อคำถามมีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.80 - 1.00

2.2.6 ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะและจัดทำแบบสัมภาษณ์ฉบับจริง

2.2.7 ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์เสนออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อขอความเห็นชอบก่อนนำไปใช้จริงในลำดับต่อไป

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ผู้วิจัยดำเนินการตามลำดับ ดังนี้

3.1 ผู้วิจัยขอความอนุเคราะห์จากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร ในการออกหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยจากผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 3 ท่าน

3.2 ผู้วิจัยส่งหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัย ไปยังผู้ทรงคุณวุฒิแต่ละท่าน โดยโทรศัพท์ไปชี้แจงรายละเอียดเบื้องต้น และนัดหมาย วัน เวลา และสถานที่ที่ผู้วิจัยจะเข้าไปสัมภาษณ์ และส่งเอกสารประกอบ ได้แก่ โครงร่างวิทยานิพนธ์และแบบสัมภาษณ์ไปล่วงหน้า

3.3 ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิแต่ละท่าน หรือสัมภาษณ์ในรูปแบบออนไลน์ ตามวัน เวลาที่ได้นัดหมายไว้

ตาราง 6 แสดงการดำเนินการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ตามที่ได้นัดหมาย

ที่	รายชื่อ	เวลา	วันที่สัมภาษณ์
1.	ดร. อโณทัย ไทยวรรณศรี	10.00 น. – 11.30 น.	6 มิถุนายน 2568
2.	รองศาสตราจารย์ ดร. นิคม นาคอ้าย	13.00 น. – 15.00 น.	7 มิถุนายน 2568
3.	ดร. ปรเมธ สมบูรณ์	10.00 น. – 11.30 น.	10 มิถุนายน 2568

3.4 ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ พร้อมด้วยการจดบันทึก และขออนุญาตบันทึกเทปการสนทนาเพื่อเป็นข้อมูลประกอบในการทำวิจัย โดยชี้แจงต่อผู้ให้สัมภาษณ์ก่อน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ตามประเด็นที่กำหนดไว้

ขั้นที่ 1.3 การศึกษาแนวทางการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนขนาดเล็ก โดยการศึกษาการบริหารที่เป็นเลิศ (Best Practice) ในสถานศึกษาต้นแบบการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้น

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่มีวิธีการปฏิบัติที่ดี (Best Practice) ในการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครู จำนวน 2 โรงเรียน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยมีคุณสมบัติของโรงเรียน ดังนี้

1. เป็นโรงเรียนประถมศึกษาขาดเล็กที่มีการจัดการเรียนรู้แบบคละชั้น และการจัดการเรียนรู้ภายในสถานศึกษามีความโดดเด่น

2. เป็นโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่เคยได้รับรางวัล IQA AWARD

3. เป็นโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ที่ส่งเสริม และสนับสนุนครูให้มีการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้อย่างชัดเจนโดยมีรายละเอียดของสถานศึกษาที่มีวิธีการปฏิบัติที่ดี (Best Practice) ดังนี้

3.1 โรงเรียนบ้านเนินสุขสำรอง เป็นโรงเรียนประถมศึกษาขาดเล็กที่มีการจัดการเรียนรู้แบบคละชั้น เคยได้รับรางวัล IQA AWARD ปีการศึกษา 2566 และส่งเสริมครูเข้ารับการอบรมเชิงปฏิบัติการ SMART TEACHER ยกระดับการจัดการเรียนการสอนด้วยเทคโนโลยีและสื่อการเรียนรู้เพื่อเตรียมความพร้อมสู่ศตวรรษที่ 21 และยกระดับคุณภาพทางการศึกษา

3.2 โรงเรียนวัดน้อย (วิเชียรสร้อยเกลียวอุปถัมภ์) เป็นโรงเรียนประถมศึกษาขาดเล็กที่มีการจัดการเรียนรู้แบบคละชั้น เคยได้รับรางวัล IQA AWARD ปีการศึกษา 2566 และเข้าร่วมการคัดสรรรางวัล “หนึ่งโรงเรียน หนึ่งนวัตกรรม”

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2.1 ลักษณะของเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structural Interview) โดยผู้วิจัยสร้างขึ้นเป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครู ซึ่งประกอบด้วย 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สภาพทั่วไป มีลักษณะเป็นแบบสอบถามปลายเปิด

ตอนที่ 2 ข้อคำถามประเด็นการสัมภาษณ์เกี่ยวกับความคิดเห็นถึงแนวการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครู

2.2 การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2.2.1 ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครู แล้วนำมากำหนดกรอบแนวคิดเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์ต่อไป

2.2.2 นำข้อมูลที่ได้จากการสังเคราะห์เอกสารมากำหนดเป็นประเด็นคำถามตามองค์ประกอบของตัวแปรที่ต้องการ เพื่อสร้างแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง

2.2.3 สร้างแบบสัมภาษณ์ฉบับร่างนำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา

2.2.4 ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ และจัดทำแบบสัมภาษณ์ฉบับจริง

2.2.5 หาความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) นำแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างที่ได้จัดทำขึ้นเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน โดยพิจารณาจากค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) โดยที่เกณฑ์ในการพิจารณาค่าความสอดคล้อง มีดังนี้

+1 หมายถึง แน่ใจว่าข้อคำถามวัดได้ตามนิยามศัพท์เฉพาะ

0 หมายถึง ไม่แน่ใจว่าข้อคำถามวัดได้ตามนิยามศัพท์เฉพาะ

-1 หมายถึง แน่ใจว่าข้อคำถามวัดไม่ตรงตามนิยามศัพท์เฉพาะ

ผู้เชี่ยวชาญที่ทำหน้าที่ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา ได้แก่

1) ดร. พลวัฒน์ กัลยาประสิทธิ์ ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านกกไทร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1

2) ดร. อมรรัตน์ สารเถื่อนแก้ว ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านใหม่พนมทอง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2

3) ดร. เบญจวรรณ อินต๊ะวงศ์ ศึกษานิเทศก์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1

4) ดร. ประภาพร ศิริสกุลวัฒนาพร ศึกษานิเทศก์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3

5) ดร. นราภรณ์ สโรดม ศึกษานิเทศก์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3

นำผลที่ได้จากการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาของผู้เชี่ยวชาญ ไปหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์ (Item Objective Congruence: IOC) โดยมีเกณฑ์ ในการคัดเลือกข้อคำถามที่เหมาะสมจากการพิจารณาค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถาม (บุญชม ศรีสะอาด, 2560, น. 70-71) โดยใช้สูตร

ดังนี้ IOC = $\Sigma R/N$

เมื่อ IOC แทน ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์

ΣR แทน ผลรวมของคะแนนการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ

N แทน จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

เกณฑ์การประเมินความสอดคล้องของข้อคำถามกับเนื้อหา ดังนี้

ถ้า IOC ≥ 0.50 หมายถึง ข้อคำถามนั้นวัดได้สอดคล้องกับจุดประสงค์

ถ้า IOC ≤ 0.50 หมายถึง ข้อคำถามนั้นวัดได้ไม่สอดคล้องกับจุดประสงค์

ผลการหาค่า IOC พบว่า ข้อคำถามมีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.80 -1.00

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ผู้วิจัยดำเนินการตามลำดับ ดังนี้

3.1 ผู้วิจัยขอความอนุเคราะห์จากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวรในการออกหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยจากสถานศึกษาที่มีวิธีการปฏิบัติที่ดี จำนวน 2 โรงเรียน

3.2 ผู้วิจัยส่งหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัย ไปยังผู้บริหารสถานศึกษาที่มีวิธีการปฏิบัติที่ดี จำนวน 2 โรงเรียน โดยโทรศัพท์ไปชี้แจงรายละเอียดเบื้องต้น และนัดหมาย วัน เวลา และสถานที่ที่ผู้วิจัยจะเข้าไปสัมภาษณ์ และส่งเอกสารประกอบ ได้แก่ โครงร่างวิทยานิพนธ์และแบบสัมภาษณ์ไปล่วงหน้า

3.3 ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กจัดการเรียนรู้แบบคละชั้นที่มีวิธีการปฏิบัติที่ดี (Best Practice) ตามวัน เวลาที่ได้นัดหมายไว้

ตาราง 7 แสดงการดำเนินการเก็บข้อมูลกับสถานศึกษาที่มีวิธีปฏิบัติที่ดี ตามวัน เวลาที่ได้นัดหมายไว้

ที่	โรงเรียน	เวลา	วันที่สัมภาษณ์
1.	โรงเรียนบ้านเนินสุขสำรอง	09.00 น.- 11.00 น.	20 มิถุนายน 2568
2.	โรงเรียนวัดน้อย (วิเชียรสร้อยเกลียวอุปถัมภ์)	14.00 น.- 15.30 น.	20 มิถุนายน 2568

3.4 ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนของโรงเรียนขนาดประถมศึกษาขนาดเล็กจัดการเรียนรู้แบบคละชั้นที่มีวิธีการปฏิบัติที่ดี พร้อมด้วยการจดบันทึกและขออนุญาตบันทึกเทปการสนทนาเพื่อเป็นข้อมูลประกอบในการทำวิจัย โดยชี้แจงต่อผู้ให้สัมภาษณ์ก่อน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ตามประเด็นที่กำหนดไว้

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาผลการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนขนาดเล็กด้วยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR)

ขั้นที่ 2.1 การเตรียมทีมพัฒนา และคัดเลือกสถานศึกษา

ผู้วิจัยกับทีมพัฒนา ประกอบด้วย ผู้วิจัย 1 คน หัวหน้าฝ่ายบริหารงานวิชาการ 1 คน ผู้อำนวยการสถานศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก 1 คน รองผู้อำนวยการโรงเรียนผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้แบบคละชั้น 1 คน ครูผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้แบบคละชั้น 1 คน ศึกษานิเทศก์ 1 คน รวมทั้งสิ้น 6 คน ดำเนินการคัดเลือกสถานศึกษาที่จะเป็นพื้นที่วิจัยโดยการกำหนดคุณสมบัติดังนี้ 1) เป็นสถานศึกษาที่ผู้วิจัยมีความคุ้นเคย ปฏิบัติงานได้ตลอดเวลาในการดำเนินการวิจัย 2) มีการจัดการเรียนรู้แบบคละชั้น 3) มีสภาพปัญหาที่สอดคล้องกับปัญหาที่ทำ 4) มีด้านกายภาพสอดรับกับเรื่องวิจัย 5) บุคลากรในชุมชนมีความสนใจในเรื่องที่ทำวิจัย และ 6) บุคลากรยินดีให้ความร่วมมือ

ขั้นที่ 2.2 การวางแผน (Planning) ด้วยกระบวนการ AIC

จัดทำแนวทางการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ของครู โดยการจัดประชุมใช้เทคนิค AIC กับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยการจัดประชุมใช้เทคนิค AIC จุดมุ่งหมายในการระดมความคิดเห็นเพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างมีส่วนร่วม บนพื้นฐานของความเสมอภาคและประชาธิปไตย เป็นเทคนิคที่มีศักยภาพในการสร้างพลัง และกระตุ้นการยอมรับของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียให้มีส่วนร่วมในการสร้างความรับรู้ร่วมกัน การสร้างแนวทางการพัฒนา และการควบคุมตามแนวปฏิบัติ เพื่อพัฒนาชุมชนของตนเองกับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องใน 3 ขั้นตอน ได้แก่

ขั้นที่ 1 การสร้างความรับรู้ร่วมกัน (Appreciation)

ขั้นที่ 1.1 วิเคราะห์สถานการณ์ปัจจุบัน (A-1) เข้าใจสถานการณ์สภาพความเป็นจริงในปัจจุบัน (Reality) ของการจัดการเรียนรู้สำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนบ้านบัวจันทร์ โดยให้ทุกคนวิเคราะห์สถานการณ์ปัจจุบัน แลกเปลี่ยนข้อมูล ความคิดเห็น และประสบการณ์ ด้วยสุนทรียสนทนา สร้างสัมพันธ์ที่ดี ไม่เคร่งเครียด เปิดใจรับฟังอย่างลึกซึ้ง เพื่อระบุปัญหาและความต้องการที่แท้จริงของชุมชน

ขั้นที่ 1.2 สร้างสภาพที่คาดหวังในอนาคต (A-2) สร้างวิสัยทัศน์ร่วม สภาพคาดหวังในอนาคต (Ideal vision scenario) ร่วมกันแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในวงสนทนา และสรุป รวบรวมข้อมูลร่วมกันกำหนดแนวทางการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้สำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนขนาดเล็ก เพื่อเป้าหมายการส่งเสริมทักษะการจัดการเรียนรู้สำหรับการสอนแบบคละชั้นในครั้งนี้

ขั้นที่ 2 การสร้างแนวทางการพัฒนา (Influence)

ขั้นที่ 2.1 ค้นหาแนวทางเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ (I-1) คิดหากลวิธี (Solution design) โดยให้ทุกคนได้แสดงความคิดเห็น ค้นหาแนวทางเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ เปิดโอกาสให้ทุกคนแสดง

ความคิดเห็น แสดงพลัง เพื่อหาแนวทางการพัฒนาที่หลากหลาย เพื่อนำมาสร้างทางเลือกที่เป็นไปได้ที่ผ่านมาอย่างอิสระ และช่วยกันเพิ่มประเด็นที่ขาดหาย จากนั้นร่วมกันกำหนดกลวิธี แนวทางการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้สำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนขนาดเล็กให้บรรลุวัตถุประสงค์ในครั้งนี้

ขั้นที่ 2.2 จำแนกกิจกรรมเพื่อควบคุมความสำเร็จ (I-2) จัดเรียงความสำคัญ จำแนกกิจกรรม (Priority) ร่วมกันวิพากย์ กลวิธี แนวทางการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้สำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนขนาดเล็ก จำแนกกิจกรรมเพื่อควบคุมความสำเร็จ โดยคัดเลือกแนวทางที่เหมาะสมและแปลงเป็นกิจกรรมที่นำไปสู่การปฏิบัติที่มีเป้าหมายร่วมกัน

ขั้นที่ 3 การควบคุมตามแนวปฏิบัติ (Control)

ขั้นที่ 3.1 การแบ่งผู้รับผิดชอบ (C-1) หาผู้รับผิดชอบ (Responsibility) โดยการวิเคราะห์ภารกิจงานของตนเอง วิเคราะห์ภารกิจ และร่วมกันกำหนดภารกิจงานในส่วนที่ต้องร่วมกันทำ เพื่อระบุผู้รับผิดชอบ กำหนดบทบาทหน้าที่ของแต่ละฝ่ายในการดำเนินการให้มีความชัดเจน

ขั้นที่ 3.2 การตกลงแนวทางการดำเนินงาน (C-1) จัดทำแนวทางในการดำเนินการพัฒนาโดยครอบคลุมทั้งกระบวนการ งบประมาณ ระยะเวลา การติดตาม และการประเมินผลโดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ระบุรายละเอียดของแต่ละกิจกรรมย่อย ประจำปีการศึกษา 2568 ดังภาพ 7

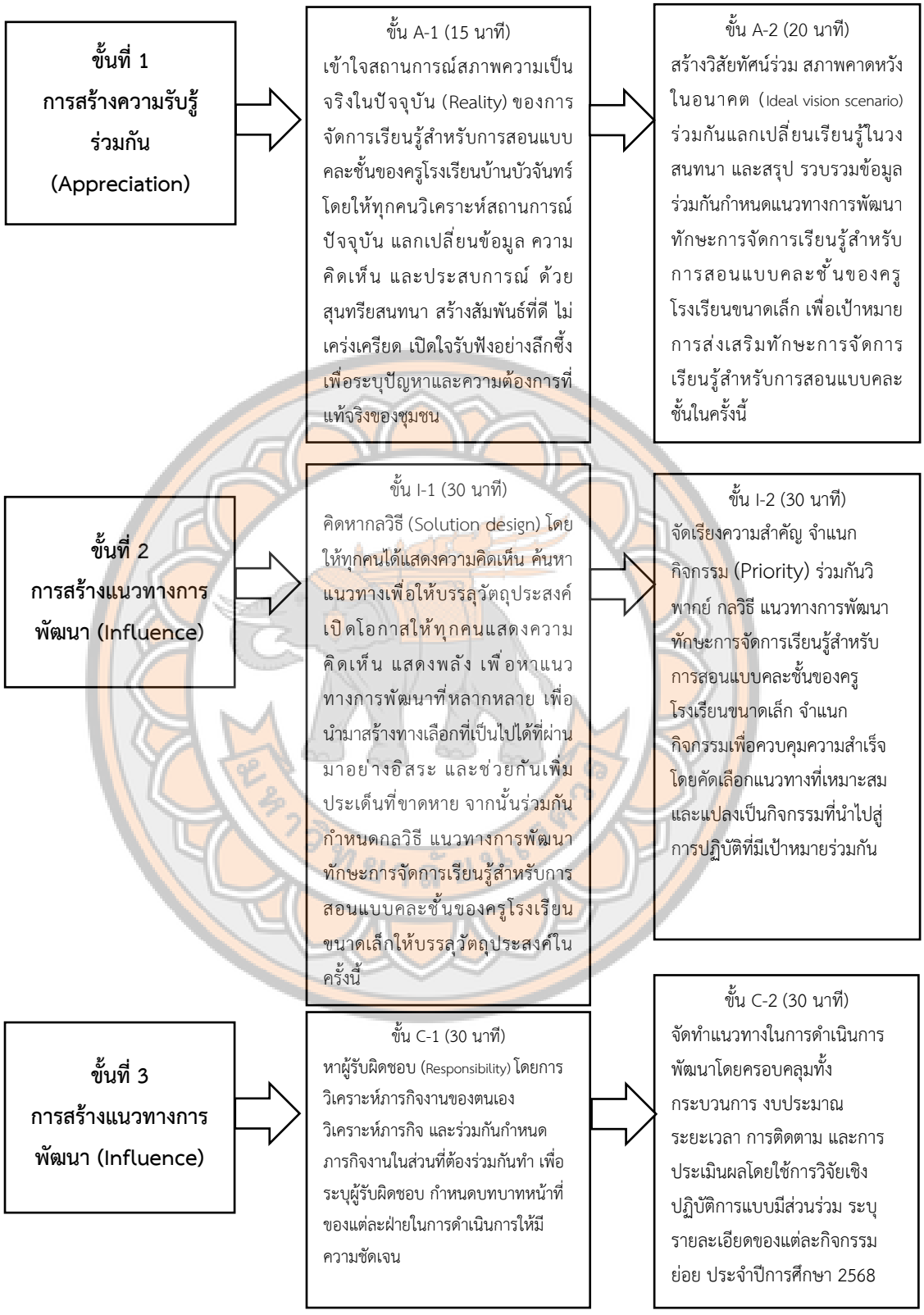

ภาพ 7 แสดงขั้นวางแผนในกระบวนการของ PAR ด้วยเทคนิค AIC

1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

ได้แก่ ผู้วิจัยกับทีมพัฒนา ประกอบด้วย ผู้วิจัย 1 คน หัวหน้าฝ่ายบริหารงานวิชาการ 1 คน ผู้อำนวยการสถานศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก 1 คน รองผู้อำนวยการโรงเรียนผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้แบบคละชั้น 1 คน ครูผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้แบบคละชั้น 1 คน ศึกษานิเทศก์ 1 คน รวมทั้งสิ้น 6 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2.1 แบบบันทึกผลการประชุมเชิงปฏิบัติการด้วยเทคนิคการวางแผนแบบมีส่วนร่วม AIC (Appreciation Influence Control) จัดทำแนวทางการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนขนาดเล็ก โรงเรียนบ้านบัวจันทร์ อ.บางระกำ จ.พิษณุโลก ในปีการศึกษา 2568

2.2 การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพ

2.2.1 กำหนดกรอบเนื้อหาและบันทึกผลในการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการด้วยเทคนิคการวางแผนแบบมีส่วนร่วม AIC (Appreciation Influence Control) ในแต่ละขั้นตอนย่อย พร้อมเอกสารประกอบ

2.2.2 จัดทำแบบบันทึกผลการประชุมฉบับบร่างเพื่อเสนออาจารย์ที่ปรึกษา

2.2.3 ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอของอาจารย์ที่ปรึกษา

2.2.4 จัดเตรียมเครื่องบันทึกเสียงของการประชุมเชิงปฏิบัติการด้วยเทคนิคการวางแผนแบบมีส่วนร่วม AIC (Appreciation Influence Control)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลจากแบบบันทึกผลการประชุมเชิงปฏิบัติการด้วยเทคนิคการวางแผนแบบมีส่วนร่วม AIC (Appreciation Influence Control) เครื่องบันทึกเสียงของการประชุมเชิงปฏิบัติการของการประชุมกลุ่ม การอภิปราย การประชุมเชิงปฏิบัติการด้วยเทคนิคการวางแผนแบบมีส่วนร่วม AIC (Appreciation Influence Control)

3.1 ผู้วิจัยทำหนังสือเชิญผู้เกี่ยวข้องที่จะเข้าร่วมการประชุมเชิงปฏิบัติการด้วยเทคนิคการวางแผนแบบมีส่วนร่วม AIC (Appreciation Influence Control)

3.2 ผู้วิจัยประสานงานผู้เกี่ยวข้อง ขออนุญาตผู้บังคับบัญชา หรือผู้ที่สามารถอนุญาตให้เข้าร่วมการประชุมเชิงปฏิบัติการด้วยเทคนิคการวางแผนแบบมีส่วนร่วม AIC (Appreciation Influence Control) ในครั้งนี้ได้

3.3 ผู้วิจัยเชิญผู้เชี่ยวชาญด้านการดำเนินการมาเป็นผู้ดำเนินการร่วมกับทีมพัฒนากลุ่มผู้เข้าร่วมกิจกรรม รวมทั้งหมด 9 คน ณ ห้องประชุมสัตตบงกช โรงเรียนบ้านบัวจันทร์ อำเภอบาง

ระกำ จังหวัดพิษณุโลก และออนไลน์ผ่านระบบ Zoom ในระหว่างวันที่ 2-4 กรกฎาคม 2568 โดยส่งเอกสารประกอบการประชุมไปพร้อมหนังสือเชิญ เพื่อให้ผู้ร่วมประชุมในครั้งนี้ได้ศึกษารายละเอียดและกระบวนการในการประชุมด้วยเทคนิคดังกล่าวล่วงหน้า

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากบันทึกวีดีโอการประชุม และบันทึกผลการประชุมเชิงปฏิบัติการด้วยเทคนิคการวางแผนแบบมีส่วนร่วม AIC (Appreciation Influence Control)

ขั้นที่ 2.3 การปฏิบัติการ (Acting) พัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้สำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนขนาดเล็ก

โดยนำแนวทางการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนขนาดเล็ก ไปดำเนินการโดยประยุกต์ใช้ร่วมกับกระบวนการ PLC ณ โรงเรียนบ้านบัวจันทร์ อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก ในปีการศึกษา 2568

1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

ได้แก่ ผู้วิจัย 1 คน หัวหน้าฝ่ายบริหารงานวิชาการ 1 คน ผู้อำนวยการสถานศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก 1 คน รองผู้อำนวยการโรงเรียนผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้แบบคละชั้น 1 คน ครูผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้แบบคละชั้น 1 คน ศึกษานิเทศก์ 1 คน รวมทั้งสิ้น 6 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

วงรอบที่ 1

2.1 แบบวางแผนกำหนดกิจกรรมการพัฒนาทักษะการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยเทคนิคประชุมระดมสมอง

2.2 การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพ

2.2.1 สร้างแบบวางแผนกำหนดกิจกรรมการพัฒนาทักษะการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยเทคนิคประชุมระดมสมองฉบับร่างนำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบ และปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา

2.2.2 ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ และจัดทำแบบวางแผนกำหนดกิจกรรมฉบับจริง

2.2.3 หาความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) นำแบบวางแผนกำหนดกิจกรรมการพัฒนาทักษะการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ แบบมีโครงสร้างที่ได้จัดทำขึ้นเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน โดยพิจารณาจากค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) โดยที่เกณฑ์ในการพิจารณาค่าความสอดคล้อง มีดังนี้

+1 หมายถึง แน่ใจว่าข้อคำถามวัดได้ตามนิยามศัพท์เฉพาะ

0 หมายถึง ไม่แน่ใจว่าข้อคำถามวัดได้ตามนิยามศัพท์เฉพาะ

-1 หมายถึง แน่ใจว่าข้อคำถามวัดไม่ตรงตามนิยามศัพท์เฉพาะ

ผู้เชี่ยวชาญที่ทำหน้าที่ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา ได้แก่

1) ดร. พลวัฒน์ กัลยาประสิทธิ์ ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านกกไทร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1

2) ดร. อมรรัตน์ สารเถื่อนแก้ว ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านใหม่พนมทอง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2

3) ดร. เบญจวรรณ อินต๊ะวงศ์ ศึกษานิเทศก์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1

4) ดร. ประภาพร ศิริสกุลวัฒนาพร ศึกษานิเทศก์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3

5) ดร. นราภรณ์ สโรดม ศึกษานิเทศก์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3

นำผลที่ได้จากการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาของผู้เชี่ยวชาญ ไปหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์ (Item Objective Congruence: IOC) โดยมีเกณฑ์ ในการคัดเลือกข้อคำถามที่เหมาะสมจากการพิจารณาค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถาม (บุญชม ศรีสะอาด, 2560, น. 70-71) โดยใช้สูตร

ดังนี้ IOC = $\Sigma R/N$

เมื่อ IOC แทน ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์

ΣR แทน ผลรวมของคะแนนการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ

N แทน จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

เกณฑ์การประเมินความสอดคล้องของข้อคำถามกับเนื้อหา ดังนี้

ถ้า IOC ≥ 0.50 หมายถึง ข้อคำถามนั้นวัดได้สอดคล้องกับจุดประสงค์

ถ้า IOC ≤ 0.50 หมายถึง ข้อคำถามนั้นวัดได้ไม่สอดคล้องกับจุดประสงค์

ผลการหาค่า IOC พบว่า ข้อคำถามมีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.80 -1.00

2.3 แบบประเมินตนเองเกี่ยวกับความเข้าใจในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับการสอนแบบคละชั้นของครู

2.4 การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพ

2.4.1 สร้างแบบประเมินตนเองเกี่ยวกับความเข้าใจในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูฉบับร่างนำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบ และปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา

2.4.2 ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ และจัดทำแบบประเมินตนเองฉบับจริง

2.4.3 หาความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) นำแบบประเมินตนเองที่ได้จัดทำขึ้นเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน โดยพิจารณาจากค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) โดยที่เกณฑ์ในการพิจารณาค่าความสอดคล้อง มีดังนี้

+1 หมายถึง แน่ใจว่าข้อคำถามวัดได้ตามนิยามศัพท์เฉพาะ

0 หมายถึง ไม่แน่ใจว่าข้อคำถามวัดได้ตามนิยามศัพท์เฉพาะ

-1 หมายถึง แน่ใจว่าข้อคำถามวัดไม่ตรงตามนิยามศัพท์เฉพาะ

ผู้เชี่ยวชาญที่ทำหน้าที่ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา ได้แก่

1) ดร. พลวัฒน์ กัลยาประสิทธิ์ ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านกกไทร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1

2) ดร. อมรรัตน์ สารเถื่อนแก้ว ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านใหม่พนมทอง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2

3) ดร. เบญจวรรณ อินต๊ะวงศ์ ศึกษานิเทศก์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1

4) ดร. ประภาพร ศิริสกุลวัฒนาพร ศึกษานิเทศก์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3

5) ดร. นราภรณ์ สโรดม ศึกษานิเทศก์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3

นำผลที่ได้จากการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาของผู้เชี่ยวชาญ ไปหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์ (Item Objective Congruence: IOC) โดยมีเกณฑ์ ในการคัดเลือกข้อคำถามที่เหมาะสมจากการพิจารณาค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถาม (บุญชม ศรีสะอาด, 2560, น. 70-71) โดยใช้สูตร

ดังนี้ $IOC = \Sigma R/N$

เมื่อ IOC แทน ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์

ΣR แทน ผลรวมของคะแนนการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ

N แทน จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

เกณฑ์การประเมินความสอดคล้องของข้อคำถามกับเนื้อหา ดังนี้

ถ้า IOC ≥ 0.50 หมายถึง ข้อคำถามนั้นวัดได้สอดคล้องกับจุดประสงค์

ถ้า IOC ≤ 0.50 หมายถึง ข้อคำถามนั้นวัดได้ไม่สอดคล้องกับจุดประสงค์

ผลการหาค่า IOC พบว่า ข้อคำถามมีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.80 -1.00

2.5 แบบสังเกตการณ์การเปลี่ยนแปลงในทักษะการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับการสอนแบบคละชั้นของครู

2.6 การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพ

2.6.1 สร้างแบบสังเกตการณ์การเปลี่ยนแปลงในทักษะการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ฉบับร่างนำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบ และปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา

2.6.2 ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ และจัดทำแบบสังเกตการณ์การเปลี่ยนแปลงฉบับจริง

2.6.3 หาความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) นำแบบสังเกตการณ์การเปลี่ยนแปลงที่ได้จัดทำขึ้นเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน โดยพิจารณาจากค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) โดยที่เกณฑ์ในการพิจารณาค่าความสอดคล้อง มีดังนี้

+1 หมายถึง แน่ใจว่าข้อคำถามวัดได้ตามนิยามศัพท์เฉพาะ

0 หมายถึง ไม่แน่ใจว่าข้อคำถามวัดได้ตามนิยามศัพท์เฉพาะ

-1 หมายถึง แน่ใจว่าข้อคำถามวัดไม่ตรงตามนิยามศัพท์เฉพาะ

ผู้เชี่ยวชาญที่ทำหน้าที่ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา ได้แก่

1) ดร. พลวัฒน์ กัลยาประสิทธิ์ ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านกกไทร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1

2) ดร. อมรรัตน์ สารเถื่อนแก้ว ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านใหม่พนมทอง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2

3) ดร. เบญจวรรณ อินต๊ะวงศ์ ศึกษานิเทศก์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1

4) ดร. ประภาพร ศิริสกุลวัฒนาพร ศึกษานิเทศก์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3

5) ดร. นราภรณ์ สโรดม ศึกษานิเทศก์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3

นำผลที่ได้จากการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาของผู้เชี่ยวชาญ ไปหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์ (Item Objective Congruence: IOC) โดยมีเกณฑ์ ในการคัดเลือกข้อคำถามที่เหมาะสมจากการพิจารณาค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถาม (บุญชม ศรีสะอาด, 2560, น. 70-71) โดยใช้สูตร

ดังนี้ IOC = $\Sigma R/N$

เมื่อ IOC แทน ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์

ΣR แทน ผลรวมของคะแนนการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ

N แทน จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

เกณฑ์การประเมินความสอดคล้องของข้อคำถามกับเนื้อหา ดังนี้

ถ้า IOC ≥ 0.50 หมายถึง ข้อคำถามนั้นวัดได้สอดคล้องกับจุดประสงค์

ถ้า IOC ≤ 0.50 หมายถึง ข้อคำถามนั้นวัดได้ไม่สอดคล้องกับจุดประสงค์

ผลการหาค่า IOC พบว่า ข้อคำถามมีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.80 -1.00

วงรอบที่ 2

2.7 แบบวางแผนกำหนดกิจกรรมการพัฒนาทักษะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างหลากหลายด้วยเทคนิคประชุมระดมสมอง

2.8 การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพ

2.8.1 สร้างแบบวางแผนกำหนดกิจกรรมการพัฒนาทักษะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างหลากหลายด้วยเทคนิคประชุมระดมสมองฉบับร่างนำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบ และปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา

2.8.2 ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ และจัดทำแบบวางแผนฉบับจริง

2.8.3 หาความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) นำแบบวางแผนกำหนดกิจกรรมการพัฒนาทักษะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างหลากหลาย แบบมีโครงสร้างที่ได้จัดทำขึ้นเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน โดยพิจารณาจากค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) โดยที่เกณฑ์ในการพิจารณาค่าความสอดคล้อง มีดังนี้

+1 หมายถึง แน่ใจว่าข้อคำถามวัดได้ตามนิยามศัพท์เฉพาะ

0 หมายถึง ไม่แน่ใจว่าข้อคำถามวัดได้ตามนิยามศัพท์เฉพาะ

-1 หมายถึง แน่ใจว่าข้อคำถามวัดไม่ตรงตามนิยามศัพท์เฉพาะ

ผู้เชี่ยวชาญที่ทำหน้าที่ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา ได้แก่

1) ดร. พลวัฒน์ กัลยาประสิทธิ์ ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านกกไทร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1

2) ดร. อมรรัตน์ สารเถื่อนแก้ว ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านใหม่พนมทอง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2

3) ดร. เบญจวรรณ อินต๊ะวงศ์ ศึกษานิเทศก์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1

4) ดร. ประภาพร ศิริสกุลวัฒนาพร ศึกษานิเทศก์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3

5) ดร. นราภรณ์ สโรดม ศึกษานิเทศก์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3

นำผลที่ได้จากการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาของผู้เชี่ยวชาญ ไปหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์ (Item Objective Congruence: IOC) โดยมีเกณฑ์ ในการคัดเลือกข้อคำถามที่เหมาะสมจากการพิจารณาค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถาม (บุญชม ศรีสะอาด, 2560, น. 70-71) โดยใช้สูตร

ดังนี้ IOC = $\Sigma R/N$

เมื่อ IOC แทน ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์

ΣR แทน ผลรวมของคะแนนการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ

N แทน จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

เกณฑ์การประเมินความสอดคล้องของข้อคำถามกับเนื้อหา ดังนี้

ถ้า IOC ≥ 0.50 หมายถึง ข้อคำถามนั้นวัดได้สอดคล้องกับจุดประสงค์

ถ้า IOC ≤ 0.50 หมายถึง ข้อคำถามนั้นวัดได้ไม่สอดคล้องกับจุดประสงค์

ผลการหาค่า IOC พบว่า ข้อคำถามมีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.80 -1.00

2.9 แบบประเมินตนเองเกี่ยวกับความเข้าใจในทักษะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างหลากหลายสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครู

2.10 การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพ

2.10.1 สร้างแบบประเมินตนเองเกี่ยวกับความเข้าใจในทักษะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างหลากหลายฉบับร่างนำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบ และปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา

2.10.2 ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ และจัดทำแบบประเมินตนเองฉบับจริง

2.10.3 หาความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) นำแบบประเมินตนเองที่ได้จัดทำขึ้นเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน โดยพิจารณาจากค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) โดยที่เกณฑ์ในการพิจารณาค่าความสอดคล้อง มีดังนี้

+1 หมายถึง แน่ใจว่าข้อคำถามวัดได้ตามนิยามศัพท์เฉพาะ

0 หมายถึง ไม่แน่ใจว่าข้อคำถามวัดได้ตามนิยามศัพท์เฉพาะ

-1 หมายถึง แน่ใจว่าข้อคำถามวัดไม่ตรงตามนิยามศัพท์เฉพาะ

ผู้เชี่ยวชาญที่ทำหน้าที่ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา ได้แก่

1) ดร. พลวัฒน์ กัลยาประสิทธิ์ ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านกกไทร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1

2) ดร. อมรรัตน์ สารเถื่อนแก้ว ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านใหม่พนมทอง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2

3) ดร. เบญจวรรณ อินต๊ะวงศ์ ศึกษานิเทศก์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1

4) ดร. ประภาพร ศิริสกุลวัฒนาพร ศึกษานิเทศก์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3

5) ดร. นราภรณ์ สโรดม ศึกษานิเทศก์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3

นำผลที่ได้จากการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาของผู้เชี่ยวชาญ ไปหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์ (Item Objective Congruence: IOC) โดยมีเกณฑ์ ในการคัดเลือกข้อคำถามที่เหมาะสมจากการพิจารณาค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถาม (บุญชม ศรีสะอาด, 2560, น. 70-71) โดยใช้สูตร

ดังนี้ IOC = $\Sigma R/N$

เมื่อ IOC แทน ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์

ΣR แทน ผลรวมของคะแนนการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ

N แทน จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

เกณฑ์การประเมินความสอดคล้องของข้อคำถามกับเนื้อหา ดังนี้

ถ้า IOC ≥ 0.50 หมายถึง ข้อคำถามนั้นวัดได้สอดคล้องกับจุดประสงค์

ถ้า IOC ≤ 0.50 หมายถึง ข้อคำถามนั้นวัดได้ไม่สอดคล้องกับจุดประสงค์

ผลการหาค่า IOC พบว่า ข้อคำถามมีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.80 -1.00

2.11 แบบสังเกตการณ์การเปลี่ยนแปลงในทักษะทักษะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างหลากหลายสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครู

2.12 การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพ

2.12.1 สร้างแบบสังเกตการณ์การเปลี่ยนแปลงในทักษะทักษะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างหลากหลายฉบับร่างนำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบ และปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา

2.12.2 ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ และจัดทำแบบสังเกตการณ์การเปลี่ยนแปลงฉบับจริง

2.12.3 หาความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) นำแบบสังเกตการณ์การเปลี่ยนแปลงที่ได้จัดทำขึ้นเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน โดยพิจารณาจากค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) โดยที่เกณฑ์ในการพิจารณาค่าความสอดคล้อง มีดังนี้

+1 หมายถึง แน่ใจว่าข้อคำถามวัดได้ตามนิยามศัพท์เฉพาะ

0 หมายถึง ไม่แน่ใจว่าข้อคำถามวัดได้ตามนิยามศัพท์เฉพาะ

-1 หมายถึง แน่ใจว่าข้อคำถามวัดไม่ตรงตามนิยามศัพท์เฉพาะ

ผู้เชี่ยวชาญที่ทำหน้าที่ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา ได้แก่

1) ดร. พลวัฒน์ กัลยาประสิทธิ์ ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านกกไทร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1

2) ดร. อมรรัตน์ สารเถื่อนแก้ว ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านใหม่พนมทอง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2

3) ดร. เบญจวรรณ อินต๊ะวงศ์ ศึกษานิเทศก์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1

4) ดร. ประภาพร ศิริสกุลวัฒนาพร ศึกษานิเทศก์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3

5) ดร. นราภรณ์ สโรดม ศึกษานิเทศก์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3

นำผลที่ได้จากการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาของผู้เชี่ยวชาญ ไปหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์ (Item Objective Congruence: IOC) โดยมีเกณฑ์ ในการคัดเลือกข้อคำถามที่เหมาะสมจากการพิจารณาค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถาม (บุญชม ศรีสะอาด, 2560, น. 70-71) โดยใช้สูตร

ดังนี้ $IOC = \Sigma R/N$

เมื่อ IOC แทน ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์

ΣR แทน ผลรวมของคะแนนการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ

N แทน จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

เกณฑ์การประเมินความสอดคล้องของข้อคำถามกับเนื้อหา ดังนี้

ถ้า IOC ≥ 0.50 หมายถึง ข้อคำถามนั้นวัดได้สอดคล้องกับจุดประสงค์

ถ้า IOC ≤ 0.50 หมายถึง ข้อคำถามนั้นวัดได้ไม่สอดคล้องกับจุดประสงค์

ผลการหาค่า IOC พบว่า ข้อคำถามมีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.80 -1.00

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ผู้วิจัยดำเนินการตามลำดับ ดังนี้

ตาราง 8 แสดงการดำเนินการเก็บข้อมูลทางการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนขนาดเล็ก โดยประยุกต์ใช้ร่วมกับกระบวนการ PLC

วงรอบ	กิจกรรม	วัน	เวลา	สถานที่
1	- การวางแผนด้วยความร่วมมือ (Plan) บันทึกข้อมูลวางแผนกำหนดกิจกรรมการพัฒนาทักษะการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยเทคนิคประชุมระดมสมอง	10 กรกฎาคม 2568	09.00 น. - 10.30 น.	โรงเรียนบ้านบัวจันทร์
	- การปฏิบัติและสังเกตการณ์ (Do and See) บันทึกผลประชุมเชิงปฏิบัติการพัฒนาทักษะการออกแบบการจัดการเรียนรู้สำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนขนาดเล็ก	16 กรกฎาคม 2568	09.00 น.- 15.30 น.	โรงเรียนบ้านบัวจันทร์
	- การสะท้อนคิด (Reflect) บันทึกผลสังเกตการณ์การเปลี่ยนแปลงในทักษะการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับการสอนแบบคละชั้นของครู	23 กรกฎาคม 2568	09.00 น.- 15.30 น.	โรงเรียนบ้านบัวจันทร์
2	- การวางแผนด้วยความร่วมมือ (Plan) บันทึกข้อมูลวางแผนกำหนดกิจกรรมการพัฒนาทักษะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างหลากหลายด้วยเทคนิคประชุมระดมสมอง	29 กรกฎาคม 2568	09.00 น.- 10.30 น.	โรงเรียนบ้านบัวจันทร์

วงรอบ	กิจกรรม	วัน	เวลา	สถานที่
	- การปฏิบัติและสังเกตการณ์ (Do and See) บันทึกผลประชุมเชิงปฏิบัติการพัฒนาทักษะการออกแบบการจัดการเรียนรู้สำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนขนาดเล็ก	6 สิงหาคม 2568	09.00 น.-15.30 น.	โรงเรียนบ้านบัวจันทร์
	- การสะท้อนคิด (Reflect) บันทึกผลสังเกตการณ์การเปลี่ยนแปลงในทักษะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างหลากหลายสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครู	14 สิงหาคม 2568	09.00 น.-15.30 น.	โรงเรียนบ้านบัวจันทร์

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การวางแผนกำหนดกิจกรรมการพัฒนาทักษะการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยเทคนิคประชุมระดมสมอง สรุปข้อคิดเห็นตามประเด็นขั้นตอน วิธีดำเนินการ ผู้รับผิดชอบ และผลลัพธ์การเปลี่ยนแปลงที่คาดหวัง โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

4.2 การประเมินตนเองเกี่ยวกับความเข้าใจในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับการสอนแบบคละชั้นของครู ประเมินมาตรส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นของครูผู้สอน โดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ยของประชากร ($\overline{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

4.2.1 เกณฑ์การให้คะแนนเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) โดยมีเกณฑ์ให้ระดับคะแนนแบบประเมินกำหนดค่าน้ำหนักคะแนน ออกเป็น 5 ระดับ ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560)

5 หมายถึง มีความเข้าใจอยู่ในระดับมากที่สุด

4 หมายถึง มีความเข้าใจอยู่ในระดับมาก

3 หมายถึง มีความเข้าใจอยู่ในระดับปานกลาง

2 หมายถึง มีความเข้าใจอยู่ในระดับน้อย

1 หมายถึง มีความเข้าใจอยู่น้อยที่สุด

4.2.2 เกณฑ์การแปลความหมาย แบบประเมินผล (บุญชม ศรีสะอาด, 2560)

4.51 - 5.00 หมายถึง มีความเข้าใจ อยู่ในระดับมากที่สุด

3.51 - 4.50 หมายถึง มีความเข้าใจ อยู่ในระดับมาก

2.51 - 3.50 หมายถึง มีความเข้าใจ อยู่ในระดับปานกลาง

1.51 - 2.50 หมายถึง มีความเข้าใจ อยู่ในระดับน้อย

1.00 - 1.50 หมายถึง มีความเข้าใจ อยู่ในระดับน้อยที่สุด

4.3 การสังเกตการณ์การเปลี่ยนแปลงในทักษะการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับการสอนแบบคละชั้นของครู วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นของทีมพัฒนา ประเมินมาตรส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นของทีมพัฒนา โดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ยของประชากร ($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

4.3.1 เกณฑ์การให้คะแนนเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) โดยมีเกณฑ์ให้ระดับคะแนนแบบประเมินกำหนดค่าน้ำหนักคะแนน ออกเป็น 5 ระดับ ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560)

5 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด

4 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก

3 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง

2 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อย

1 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่น้อยที่สุด

4.3.2 เกณฑ์การแปลความหมาย แบบประเมินผล (บุญชม ศรีสะอาด, 2560)

4.51 - 5.00 หมายถึง มีความคิดเห็น อยู่ในระดับมากที่สุด

3.51 - 4.50 หมายถึง มีความคิดเห็น อยู่ในระดับมาก

2.51 - 3.50 หมายถึง มีความคิดเห็น อยู่ในระดับปานกลาง

1.51 - 2.50 หมายถึง มีความคิดเห็น อยู่ในระดับน้อย

1.00 - 1.50 หมายถึง มีความคิดเห็น อยู่ในระดับน้อยที่สุด

4.4 การวางแผนกำหนดกิจกรรมการพัฒนาทักษะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างหลากหลายด้วยเทคนิคประชุมระดมสมอง สรุปข้อคิดเห็นตามประเด็นขั้นตอน วิธีดำเนินการ ผู้รับผิดชอบ และผลลัพธ์การเปลี่ยนแปลงที่คาดหวัง โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

4.5 การประเมินตนเองเกี่ยวกับความเข้าใจในการพัฒนาทักษะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างหลากหลายของครู ประเมินมาตรส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นของครูผู้สอน โดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ยของประชากร ($\overline{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

4.5.1 เกณฑ์การให้คะแนนเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) โดยมีเกณฑ์ให้ระดับคะแนนแบบประเมินกำหนดค่าน้ำหนักคะแนน ออกเป็น 5 ระดับ ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560)

5 หมายถึง มีความเข้าใจอยู่ในระดับมากที่สุด

4 หมายถึง มีความเข้าใจอยู่ในระดับมาก

3 หมายถึง มีความเข้าใจอยู่ในระดับปานกลาง

2 หมายถึง มีความเข้าใจอยู่ในระดับน้อย

1 หมายถึง มีความเข้าใจอยู่น้อยที่สุด

4.5.2 เกณฑ์การแปลความหมาย แบบประเมินผล (บุญชม ศรีสะอาด, 2560)

4.51 - 5.00 หมายถึง มีความเข้าใจ อยู่ในระดับมากที่สุด

3.51 - 4.50 หมายถึง มีความเข้าใจ อยู่ในระดับมาก

2.51 - 3.50 หมายถึง มีความเข้าใจ อยู่ในระดับปานกลาง

1.51 - 2.50 หมายถึง มีความเข้าใจ อยู่ในระดับน้อย

1.00 - 1.50 หมายถึง มีความเข้าใจ อยู่ในระดับน้อยที่สุด

4.6 การสังเกตการณ์การเปลี่ยนแปลงในการพัฒนาทักษะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างหลากหลายของครู วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นของทีมพัฒนา ประเมินมาตรส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นของทีมพัฒนา โดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ยของประชากร ($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

4.6.1 เกณฑ์การให้คะแนนเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) โดยมีเกณฑ์ให้ระดับคะแนนแบบประเมินกำหนดค่าน้ำหนักคะแนน ออกเป็น 5 ระดับ ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560)

5 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด

4 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก

3 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง

2 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อย

1 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่น้อยที่สุด

4.6.2 เกณฑ์การแปลความหมาย แบบประเมินผล (บุญชม ศรีสะอาด, 2560)

4.51 - 5.00 หมายถึง มีความคิดเห็น อยู่ในระดับมากที่สุด

3.51 - 4.50 หมายถึง มีความคิดเห็น อยู่ในระดับมาก

2.51 - 3.50 หมายถึง มีความคิดเห็น อยู่ในระดับปานกลาง

1.51 - 2.50 หมายถึง มีความคิดเห็น อยู่ในระดับน้อย

1.00 - 1.50 หมายถึง มีความคิดเห็น อยู่ในระดับน้อยที่สุด

ขั้นที่ 2.4 ขั้นการสังเกตการณ์ (Observing) สังเกตผลการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนขนาดเล็ก

1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

ได้แก่ ผู้วิจัย 1 คน หัวหน้าฝ่ายบริหารงานวิชาการ 1 คน ผู้อำนวยการสถานศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก 1 คน รองผู้อำนวยการโรงเรียนผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้แบบคละชั้น 1 คน ครูผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้แบบคละชั้น 1 คน ศึกษานิเทศก์ 1 คน รวมทั้งสิ้น 6 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2.1 แบบสังเกตการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนขนาดเล็ก

2.2 การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพ

2.2.1 สร้างแบบสังเกตการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนขนาดเล็กฉบับร่างนำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบ และปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา

2.2.2 ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ และจัดทำแบบสังเกตการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ฉบับจริง

2.3.3 หาความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) นำแบบสังเกตการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้แบบมีโครงสร้างที่ได้จัดทำขึ้นเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน โดยพิจารณาจากค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) โดยที่เกณฑ์ในการพิจารณาค่าความสอดคล้อง มีดังนี้

+1 หมายถึง แน่ใจว่าข้อคำถามวัดได้ตามนิยามศัพท์เฉพาะ

0 หมายถึง ไม่แน่ใจว่าข้อคำถามวัดได้ตามนิยามศัพท์เฉพาะ

-1 หมายถึง แน่ใจว่าข้อคำถามวัดไม่ตรงตามนิยามศัพท์เฉพาะ

ผู้เชี่ยวชาญที่ทำหน้าที่ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา ได้แก่

1) ดร. พลวัฒน์ กัลยาประสิทธิ์ ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านกกไทร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1

2) ดร. อมรรัตน์ สารเถื่อนแก้ว ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านใหม่พนมทอง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2

3) ดร. เบญจวรรณ อินต๊ะวงศ์ ศึกษานิเทศก์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1

4) ดร. ประภาพร ศิริสกุลวัฒนาพร ศึกษานิเทศก์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3

5) ดร. นราภรณ์ สโรดม ศึกษานิเทศก์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3

นำผลที่ได้จากการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาของผู้เชี่ยวชาญ ไปหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์ (Item Objective Congruence: IOC) โดยมีเกณฑ์ ในการคัดเลือกข้อคำถามที่เหมาะสมจากการพิจารณาค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถาม (บุญชม ศรีสะอาด, 2560, น. 70-71) โดยใช้สูตร

ดังนี้ IOC = $\Sigma R/N$

เมื่อ IOC แทน ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์

ΣR แทน ผลรวมของคะแนนการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ

N แทน จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

เกณฑ์การประเมินความสอดคล้องของข้อคำถามกับเนื้อหา ดังนี้

ถ้า IOC ≥ 0.50 หมายถึง ข้อคำถามนั้นวัดได้สอดคล้องกับจุดประสงค์

ถ้า IOC ≤ 0.50 หมายถึง ข้อคำถามนั้นวัดได้ไม่สอดคล้องกับจุดประสงค์

ผลการหาค่า IOC พบว่า ข้อคำถามมีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.80 -1.00

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ผู้วิจัยดำเนินการ ดังนี้

ตาราง 9 แสดงการดำเนินการเก็บข้อมูลการสังเกตการณ์ (Observing) พัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนขนาดเล็ก

กิจกรรม	วัน	เวลา	สถานที่
สังเกตการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนขนาดเล็ก	19 สิงหาคม 2568	09.00 น.- 11.00 น.	โรงเรียนบ้านบัวจันทร์

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) การนิเทศ ติดตาม และประเมินผล นำมาสรุปผลการดำเนินการสังเกตการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนขนาดเล็ก ประกอบด้วย วัตถุประสงค์ การสังเกต ปัจจัยสนับสนุน ปัจจัยที่เป็นอุปสรรค และสิ่งที่ได้เรียนรู้

ขั้นที่ 2.5 ขั้นสะท้อนกลับ (Reflecting) สะท้อนผลการดำเนินงานตามแนวทางพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนขนาดเล็ก

1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

ได้แก่ ผู้วิจัย 1 คน หัวหน้าฝ่ายบริหารงานวิชาการ 1 คน ผู้อำนวยการสถานศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก 1 คน รองผู้อำนวยการโรงเรียนผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้แบบคละชั้น 1 คน ครูผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้แบบคละชั้น 1 คน ศึกษานิเทศก์ 1 คน รวมทั้งสิ้น 6 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2.1 แบบการสะท้อนความสำเร็จดำเนินการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนบ้านบัวจันทร์ ปีการศึกษา 2568

2.2 การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพ

2.2.1 สร้างแบบการสะท้อนความสำเร็จดำเนินการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนบ้านบัวจันทร์ ปีการศึกษา 2568 ฉบับร่าง นำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบ และปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา

2.2.2 ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ และจัดทำแบบการสะท้อนความสำเร็จดำเนินการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ฉบับจริง

2.2.3 หาความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) นำแบบการสะท้อนความสำเร็จดำเนินการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ แบบมีโครงสร้างที่ได้จัดทำขึ้นเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน โดยพิจารณาจากค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) โดยที่เกณฑ์ในการพิจารณาค่าความสอดคล้อง มีดังนี้

+1 หมายถึง แน่ใจว่าข้อคำถามวัดได้ตามนิยามศัพท์เฉพาะ

0 หมายถึง ไม่แน่ใจว่าข้อคำถามวัดได้ตามนิยามศัพท์เฉพาะ

-1 หมายถึง แน่ใจว่าข้อคำถามวัดไม่ตรงตามนิยามศัพท์เฉพาะ

ผู้เชี่ยวชาญที่ทำหน้าที่ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา ได้แก่

1) ดร. พลวัฒน์ กัลยาประสิทธิ์ ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านกกไทร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1

2) ดร. อมรรัตน์ สารเถื่อนแก้ว ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านใหม่พนมทอง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2

3) ดร. เบญจวรรณ อินต๊ะวงศ์ ศึกษานิเทศก์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1

4) ดร. ประภาพร ศิริสกุลวัฒนาพร ศึกษานิเทศก์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3

5) ดร. นราภรณ์ สโรดม ศึกษานิเทศก์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3

นำผลที่ได้จากการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาของผู้เชี่ยวชาญ ไปหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์ (Item Objective Congruence: IOC) โดยมีเกณฑ์ ในการคัดเลือกข้อคำถามที่เหมาะสมจากการพิจารณาค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถาม (บุญชม ศรีสะอาด, 2560, น. 70-71) โดยใช้สูตร

ดังนี้ IOC = $\Sigma R/N$

เมื่อ IOC แทน ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์

ΣR แทน ผลรวมของคะแนนการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ

N แทน จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

เกณฑ์การประเมินความสอดคล้องของข้อคำถามกับเนื้อหา ดังนี้

ถ้า IOC ≥ 0.50 หมายถึง ข้อคำถามนั้นวัดได้สอดคล้องกับจุดประสงค์

ถ้า IOC ≤ 0.50 หมายถึง ข้อคำถามนั้นวัดได้ไม่สอดคล้องกับจุดประสงค์

ผลการหาค่า IOC พบว่า ข้อคำถามมีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.80 -1.00

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ผู้วิจัยดำเนินการ ดังนี้

ตาราง 10 แสดงการดำเนินการสะท้อนความสำเร็จดำเนินการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครู

กิจกรรม	วัน	เวลา	สถานที่
สะท้อนความสำเร็จดำเนินการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครู	26 สิงหาคม 2568	09.00 น.-11.00 น.	โรงเรียนบ้านบัวจันทร์

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) การสะท้อนความสำเร็จดำเนินการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครู ประกอบด้วย ผลการดำเนินงานปัจจัยสนับสนุน ปัจจัยที่เป็นอุปสรรค และสิ่งที่ได้เรียนรู้

ขั้นตอนที่ 3 การถอดบทเรียนการดำเนินกิจกรรมตามรูปแบบการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนขนาดเล็ก

จัดประชุมของผู้วิจัย ทีมพัฒนา และชุมชน วิเคราะห์ความสำเร็จตามแนวทางการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนขนาดเล็ก นำไปสู่การถอดบทเรียนเพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ของรูปแบบการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนขนาดเล็ก ผู้วิจัย ทีมพัฒนา และกลุ่มผู้เข้าร่วมกิจกรรมดำเนินการการประชุมแบบไม่เป็นทางการ ณ โรงเรียนบ้านบัวจันทร์ วันที่ 2 กันยายน พ.ศ. 2568 ร่วมวิพากษ์ ในประเด็นปัจจัยแห่งความสำเร็จในการดำเนินการในครั้งนี้ เพื่อร่วมกันจัดทำรูปแบบการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนขนาดเล็ก

1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก 1 คน รองผู้อำนวยการโรงเรียน ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้แบบคละชั้น 1 คน ครูผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้แบบคละชั้น 1 คน ศึกษานิเทศก์ 1 คน คน และครูโรงเรียนบ้านบัวจันทร์ 5 คน รวมทั้งสิ้น 11 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2.1 แบบวิเคราะห์ความสำเร็จตามแนวทางการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนขนาดเล็ก นำไปสู่การถอดบทเรียนเพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่

2.2 การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพ

2.2.1 สร้างแบบวิเคราะห์ความสำเร็จตามแนวทางการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนขนาดเล็กฉบับร่างนำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบ และปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา

2.2.2 ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ และจัดทำแบบวิเคราะห์ความสำเร็จตามแนวทางการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนขนาดเล็กฉบับจริง

2.2.3 หาความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) นำแบบวิเคราะห์ความสำเร็จตามแนวทางการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียน

ขนาดเล็ก แบบมีโครงสร้างที่ได้จัดทำขึ้นเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน โดยพิจารณาจากค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) โดยที่เกณฑ์ในการพิจารณาค่าความสอดคล้อง มีดังนี้

+1 หมายถึง แน่ใจว่าข้อคำถามวัดได้ตามนิยามศัพท์เฉพาะ

0 หมายถึง ไม่แน่ใจว่าข้อคำถามวัดได้ตามนิยามศัพท์เฉพาะ

-1 หมายถึง แน่ใจว่าข้อคำถามวัดไม่ตรงตามนิยามศัพท์เฉพาะ

ผู้เชี่ยวชาญที่ทำหน้าที่ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา ได้แก่

1) ดร. พลวัฒน์ กัลยาประสิทธิ์ ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านกกไทร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1

2) ดร. อมรรัตน์ สารเถื่อนแก้ว ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านใหม่พนมทอง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2

3) ดร. เบญจวรรณ อินต๊ะวงศ์ ศึกษานิเทศก์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1

4) ดร. ประภาพร ศิริสกุลวัฒนาพร ศึกษานิเทศก์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3

5) ดร. นราภรณ์ สโรดม ศึกษานิเทศก์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3

นำผลที่ได้จากการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาของผู้เชี่ยวชาญ ไปหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์ (Item Objective Congruence: IOC) โดยมีเกณฑ์ ในการคัดเลือกข้อคำถามที่เหมาะสมจากการพิจารณาค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถาม (บุญชม ศรีสะอาด, 2560, น. 70-71) โดยใช้สูตร

ดังนี้ IOC = $\Sigma R/N$

เมื่อ IOC แทน ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์

ΣR แทน ผลรวมของคะแนนการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ

N แทน จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

เกณฑ์การประเมินความสอดคล้องของข้อคำถามกับเนื้อหา ดังนี้

ถ้า IOC ≥ 0.50 หมายถึง ข้อคำถามนั้นวัดได้สอดคล้องกับจุดประสงค์

ถ้า IOC ≤ 0.50 หมายถึง ข้อคำถามนั้นวัดได้ไม่สอดคล้องกับจุดประสงค์

ผลการหาค่า IOC พบว่า ข้อคำถามมีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.80 -1.00

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ผู้วิจัยดำเนินการ ดังนี้

ตาราง 11 แสดงการดำเนินการสะท้อนความสำเร็จดำเนินการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครู

กิจกรรม	วัน	เวลา	สถานที่
วิเคราะห์ความสำเร็จตามแนวทางการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนขนาดเล็ก นำไปสู่การถอดบทเรียนเพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่	2 กันยายน 2568	09.00 น.-11.00 น.	โรงเรียนบ้านบัวจันทร์

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยร่วมกันวิเคราะห์ข้อมูลผลการสังเคราะห์รูปแบบการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนขนาดเล็ก โดยการวิเคราะห์ (Content Analysis) จากการถอดเทปบันทึกเสียง และการบันทึกการประชุม

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การวิจัย เรื่อง รูปแบบการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนขนาดเล็ก ผู้วิจัยนำเสนอขั้นตอนที่ดำเนินการตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยแบ่งเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาองค์ประกอบและแนวทางการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนขนาดเล็ก

ขั้นที่ 1.1 การศึกษาองค์ประกอบการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนขนาดเล็ก โดยการสังเคราะห์เอกสาร

ขั้นที่ 1.2 การศึกษาแนวทางการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนขนาดเล็ก โดยการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ

ขั้นที่ 1.3 การศึกษาแนวทางการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนขนาดเล็ก โดยการศึกษาการบริหารที่เป็นเลิศ (Best Practice) ในสถานศึกษาต้นแบบการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้น

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาผลการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนขนาดเล็กด้วยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR)

ขั้นที่ 2.1 การเตรียมทีมพัฒนา และคัดเลือกสถานศึกษา

ขั้นที่ 2.2 การวางแผน (Planning) ด้วยกระบวนการ AIC

ขั้นที่ 2.3 การปฏิบัติการ (Acting) พัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนขนาดเล็ก

ขั้นที่ 2.4 ขั้นการสังเกตการณ์ (Observing) สังเกตผลการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนขนาดเล็ก

ขั้นที่ 2.5 ขั้นสะท้อนกลับ (Reflecting) สะท้อนผลการดำเนินงานตามแนวทางพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนขนาดเล็ก

ขั้นตอนที่ 3 การถอดบทเรียนการดำเนินกิจกรรมตามรูปแบบการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนขนาดเล็ก

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาองค์ประกอบและแนวทางการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนขนาดเล็ก

ขั้นที่ 1.1 การศึกษาองค์ประกอบการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนขนาดเล็ก โดยการสังเคราะห์เอกสาร

ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาองค์ประกอบการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูจากการสังเคราะห์ เอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวกับแนวคิดการพัฒนาครู แนวคิดการจัดการเรียนรู้ ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม และแนวคิดการพัฒนารูปแบบ เพื่อกาหนดกรอบแนวคิดในการดาเนินการวิจัย โดยศึกษาหลักการ แนวคิด และสาระสำคัญที่เกี่ยวกับองค์ประกอบของการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนขนาดเล็ก

ตาราง 12 แสดงผลการวิเคราะห์และสังเคราะห์องค์ประกอบการการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครู

องค์ประกอบของทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัล	องค์ประกอบของทักษะการจัดการเรียนรู้แบบคละชั้น	องค์ประกอบทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้น
March (2012) Simmons (2016) ภาสกร เรืองรอง และคณะ (2556) ประสาท เนื่องเฉลิม (2558, น. 139 - 140) เยาวลักษณ์ มูลสระคู (2558, น. 85-86) ถนอมพร เลาหจรัสแสง (2559) พิณสุดา สิริธรังศรี (2560) สุริยาพร นพกรเศรษฐกุล (2561) สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2561, น.141) พิมพันธ์ เดชะคุปต์ และพเยาว์ ยินดีสุข (2562) สุกัญญา แช่มช้อย (2562) อรวรรณ ไชยชาญ (2562, น. 56) วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒผล (2563) จิติมา วรรณศรี (2564, น. 137) ชานนท์ คำปิวทา (2565) วิลาวัณย์ จารุอริยานนท์ (2567, น. 128-129)	สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2552, น. 11) สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2553) แสวง ทอนศรี (2556, น. 54) และอภิรัตน์ สุพิมพ์ (2562, น. 24)	
ทักษะการพัฒนาหลักสูตร	-	ทักษะการพัฒนาหลักสูตร
ทักษะการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้	-	ทักษะการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้
ทักษะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	ทักษะการจัดกระบวนการเรียนรู้อย่างหลากหลาย	ทักษะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างหลากหลาย
ทักษะการประเมินผลการเรียนรู้	ทักษะการวัดประเมินผลอย่างสอดคล้องกับสภาพจริงของผู้เรียน	ทักษะการประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริง
ทักษะการจัดการชั้นเรียน	ทักษะในการจัดการเรียนชั้นเรียน	ทักษะการจัดการชั้นเรียนแบบคละชั้น
ทักษะการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้	การคัดสรรสื่อการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการเรียนแบบคละชั้น	ทักษะการใช้สื่อและเทคโนโลยีอย่างเหมาะสมกับผู้เรียนหลากหลายระดับ

องค์ประกอบของทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัล	องค์ประกอบของทักษะการจัดการเรียนรู้แบบคละชั้น	องค์ประกอบทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้น
-	ทักษะการวิเคราะห์ระดับความสามารถของเด็กเป็นรายบุคคล	ทักษะการวิเคราะห์ระดับความสามารถของเด็กเป็นรายบุคคล

จากตาราง 12 แสดงผลการวิเคราะห์และสังเคราะห์องค์ประกอบการการพัฒนาทักษะการจัดการ เรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครู ทั้งนี้ผู้วิจัยได้สรุปองค์ประกอบสรุปองค์ประกอบทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้น เพื่อกำหนดเป็นองค์ประกอบทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครู ที่จะนำไปใช้สร้างกรอบแนวคิดในการวิจัยครั้ง สามารถสรุปองค์ประกอบทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้น ได้ดังนี้

1. ทักษะการพัฒนาหลักสูตร หมายถึง ความสามารถของครูในการออกแบบและจัดทำหลักสูตรที่สามารถรองรับความแตกต่างของผู้เรียนที่อยู่ในระดับชั้นเรียนที่หลากหลายในเวลาเดียวกัน โดยยังคงคุณภาพและประสิทธิภาพของการเรียนรู้ไว้อย่างเหมาะสมตามบริบทของการจัดการเรียนการสอนแบบคละชั้น ประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 6 ประการ ได้แก่

1.1 ความสามารถวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน คือการวิเคราะห์บริบทของผู้เรียนที่มีความแตกต่างกันด้านอายุ ระดับความสามารถ และความสนใจที่หลากลาย รวมทั้งเข้าใจบริบทของโรงเรียน ชุมชน และสภาพสังคม ปัจจุบันเพื่อให้หลักสูตรสถานศึกษามีความทันสมัย

1.2 ความสามารถกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตรที่มีความยืดหยุ่น คือการกำหนดเป้าหมายที่ตอบสนองต่อศักยภาพของผู้เรียนในแต่ละระดับชั้น และครอบคลุมพฤติกรรมการเรียนรู้ทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ พุทธิพิสัย (ความรู้) จิตพิสัย (เจตคติ) และทักษะพิสัย (ทักษะปฏิบัติ) อย่างชัดเจน สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด และสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนในระดับชั้นต่าง ๆ ที่เรียนรวมกัน

1.3 ความสามารถเลือกและจัดเนื้อหาสาระ คือการเลือกเนื้อหาที่ครอบคลุมเนื้อหาสำคัญของแต่ละระดับชั้นที่เกี่ยวข้อง แต่จัดลำดับเนื้อหาให้สามารถสอนร่วมกันได้ โดยใช้การบูรณาการตัวชี้วัดในการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนต่างระดับชั้นสามารถเรียนรู้ร่วมกันตามศักยภาพของตนเอง

1.4 ความสามารถในการวัดและประเมินผล คือการประเมินผลที่แยกตามระดับชั้นและวัตถุประสงค์ของแต่ละกลุ่มผู้เรียน โดยใช้เครื่องมือที่หลากหลาย เช่น แบบประเมินเชิงพฤติกรรม แบบ

ประเมินแฟ้มสะสมงาน หรือการประเมินผลงานตามสภาพจริง โดยเน้นการประเมินที่สะท้อนพัฒนาการของผู้เรียนแต่ละคนในบริบทของกลุ่มที่คละชั้น

1.5 ความสามารถบริหารจัดการหลักสูตร คือการวางแผน นำหลักสูตรไปใช้ นิเทศติดตาม และประเมินผลการใช้หลักสูตร การประสานงานและสร้างการมีส่วนร่วมกับเพื่อนครู ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน และการจัดทำเอกสารประกอบหลักสูตร การเผยแพร่หลักสูตร รวมไปถึงการวางแผนการจัดตารางสอน การสลับเวลาเรียน และการหมุนเวียนกิจกรรมให้เหมาะสมกับกลุ่มระดับชั้นที่เรียนร่วมกันอย่างยืดหยุ่นตามบริบทของกลุ่มที่คละชั้น

1.6 ความสามารถปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง คือการวิเคราะห์จุดแข็งและจุดที่ควรพัฒนาของหลักสูตร การปรับเปลี่ยนองค์ประกอบของหลักสูตรให้สอดคล้องกับบริบทและสถานการณ์ปัจจุบัน และการนำผลการประเมินหลักสูตรมาเป็นข้อมูลสำคัญในการพัฒนาหลักสูตรอย่างเป็นระบบต่อเนื่องตามบริบทการจัดการเรียนรู้แบบคละชั้น

2. ทักษะการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ หมายถึง ความสามารถของครูในการวางแผนและออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างผู้เรียนที่อยู่ในระดับชั้นต่าง ๆ ภายในห้องเรียนเดียวกัน โดยต้องสามารถจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับเนื้อหา จุดมุ่งหมาย และพัฒนาทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 อย่างทั่วถึง และเท่าเทียม โดยประยุกต์ตามบริบทของการเรียนแบบคละชั้น ประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 5 ประการ ได้แก่

2.1 ความสามารถวิเคราะห์หลักสูตร คือการพิจารณา ตีความ และประเมินองค์ประกอบต่าง ๆ ของหลักสูตรหลายระดับชั้นพร้อมกัน โดยมุ่งเน้นหาจุดร่วมของตัวชี้วัด หรือสาระการเรียนรู้ที่สามารถบูรณาการเนื้อหาตามความแตกต่างของแต่ละระดับชั้นเพื่อนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้แบบคละชั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.2 ความสามารถกำหนดจุดมุ่งหมายการเรียนรู้ คือการเชื่อมโยงเป้าหมายการเรียนรู้ที่มีความยืดหยุ่นและสอดคล้องกับความหลากหลายของผู้เรียนในชั้นเรียนคละชั้น โดยสามารถเชื่อมโยงมาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด และจุดประสงค์การเรียนรู้ให้ครอบคลุมความต้องการ และความสามารถของผู้เรียนในระดับการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน

2.3 ความสามารถออกแบบกิจกรรมการสอน คือการวางแผนกิจกรรมการสอนอย่างเป็นขั้นตอน บนพื้นฐานของทฤษฎีการเรียนรู้ที่ตอบสนองความแตกต่างของแต่ละบุคคลสำหรับห้องเรียนคละชั้น ทั้งในด้านอายุ ระดับพัฒนาการ ความรู้พื้นฐาน และส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในทุกระดับชั้นเรียนเพื่อนำไปสู่ผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวัง

2.4 ความสามารถเลือกสื่อและทรัพยากร คือการคัดสรรหรือประดิษฐ์สื่อและเทคโนโลยีที่ทันสมัย ซึ่งมีความสอดคล้องกับความต้องการและระดับความสามารถของผู้เรียนในห้องเรียนคละชั้น

2.5 ความสามารถปรับปรุงและพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ คือการสะท้อนผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ ทบทวน แก้ไขแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และพัฒนาการออกแบบการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องโดยอาศัยผลการประเมิน เพื่อนำมาปรับรูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับความต้องการของผู้เรียนในห้องเรียนคละชั้น

3. ทักษะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างหลากหลาย หมายถึง ความสามารถของครูในการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับชั้นเรียนที่มีผู้เรียนต่างระดับชั้นอยู่ร่วมกัน โดยอาศัยความสามารถของครูในการออกแบบกิจกรรมที่เหมาะสมกับบริบทและศักยภาพของผู้เรียนที่หลากหลาย โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ใช้กระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลาย และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้คิด วิเคราะห์ แก้ปัญหา และลงมือปฏิบัติจริง เพื่อพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 อย่างทั่วถึง ประยุกต์ให้สอดคล้องกับลักษณะของการเรียนแบบคละชั้น ประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 3 ประการ ได้แก่

3.1 ความสามารถนำเข้าสู่บทเรียน คือการเชื่อมโยงประสบการณ์เดิมของผู้เรียนในแต่ละระดับในช่วงเริ่มต้นการสอนเข้ากับเนื้อหาใหม่ในห้องเรียนคละชั้นได้อย่างสร้างสรรค์ โดยใช้กิจกรรมที่เข้าใจง่าย สนุก และกระตุ้นความสนใจให้ผู้เรียนพร้อมสำหรับการเรียนรู้

3.2 ความสามารถสอนหรือปฏิบัติกิจกรรม คือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายและมีความยืดหยุ่น โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างวัย ระดับชั้น และความสามารถของผู้เรียนแต่ละบุคคล เพื่อให้ผู้เรียนทุกคนสามารถเข้าถึงการเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพได้อย่างเต็มที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทของห้องเรียนคละชั้น

3.3 ความสามารถสรุปบทเรียน คือการประมวลผลบทเรียนโดยเน้นให้ผู้เรียนในห้องเรียนคละชั้นได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนความคิดเห็น สะท้อนความเข้าใจในเนื้อหาที่เรียน และสามารถเชื่อมโยงความรู้ที่ได้รับเข้ากับวิถีชีวิตจริงหรือบริบทที่เกี่ยวข้องได้อย่างเป็นรูปธรรมและมีความหมาย

4. ทักษะการประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริง หมายถึง ความสามารถของครูในการวางแผน เลือกใช้เทคนิค และเครื่องมือประเมินที่หลากหลายและสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายการเรียนรู้ โดยเน้นการเก็บข้อมูลจากสถานการณ์จริงของการเรียนรู้ มีการวิเคราะห์และใช้ข้อมูลเพื่อปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนและพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนอย่างเหมาะสมกับบริบทคละชั้น ประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 3 ประการ ได้แก่

4.1 ความสามารถวัดและประเมินผลเพื่อการพัฒนา (Assessment for Learning) คือการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างต่อเนื่องในระหว่างกระบวนการจัดการเรียนรู้ โดยมีเป้าหมายหลักเพื่อสนับสนุนพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนแต่ละคนในห้องเรียนคละชั้น รวมถึงช่วยให้ครูเข้าใจการเรียนรู้ในภาพรวมของชั้นเรียน และเข้าใจผู้เรียนเป็นรายบุคคล

4.2 ความสามารถวัดและประเมินผลเพื่อการเรียนรู้ (Assessment as Learning) คือ การประเมินที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการประเมิน โดยผู้เรียนมีบทบาทสำคัญในการประเมินตนเองและเพื่อนร่วมกลุ่ม กับเป้าหมายการเรียนรู้เพื่อให้เกิดความตระหนักรู้ในกระบวนการเรียนรู้ของตนเองอย่างต่อเนื่อง และส่งเสริมการพัฒนาการเรียนรู้ตามแนวทางในห้องเรียนคละชั้น

4.3 ความสามารถวัดและประเมินผลเพื่อสรุปผล (Assessment of Learning) คือ การประเมินผลสัมฤทธิ์ในช่วงท้ายของบทเรียนหรือหน่วยการเรียน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อตรวจสอบว่าผู้เรียนบรรลุจุดประสงค์ตามตัวชี้วัดที่กำหนดตามแนวทางในชั้นเรียนคละชั้น ใช้แบบทดสอบหลายระดับ ที่สามารถวัดสาระการเรียนรู้เดียวกันแต่ต่างระดับความยาก-ง่าย สร้างรูบริก (Rubrics) ที่อิงพฤติกรรมการเรียนรู้จริง และสอดคล้องกับระดับความสามารถของผู้เรียน หรือประเมินด้วยชิ้นงาน โครงงาน ที่แสดงศักยภาพของผู้เรียนแต่ละระดับชั้น

5. ทักษะการจัดการชั้นเรียนแบบคละชั้น หมายถึง ความสามารถในการการจัดกระบวนการกิจกรรม และสภาพแวดล้อมในห้องเรียน ทั้งด้านกายภาพ และจิตวิทยา โดยคำนึงถึงความแตกต่างของระดับชั้น และพัฒนาการของผู้เรียน เพื่อส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพภายใต้ข้อจำกัดของบริบทห้องเรียนแบบคละชั้น ประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 4 ประการ ได้แก่

5.1 ความสามารถกำหนดเป้าหมายที่พึงประสงค์ คือการตั้งเป้าหมายที่พึงประสงค์ในชั้นเรียนที่หลากหลาย ทั้งด้านพฤติกรรม และการจัดการเรียนรู้ ซึ่งมีความสอดคล้องกับความแตกต่างของผู้เรียนแต่ละระดับชั้น รวมถึงการมีส่วนร่วมของผู้เรียนในการสร้างกฎระเบียบ บทบาทหน้าที่เพื่อส่งเสริมความรับผิดชอบร่วมกันที่เข้าใจง่ายเหมาะสมกับห้องเรียนคละชั้น

5.2 ความสามารถจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพ คือการออกแบบและจัดสรรพื้นที่เรียนรู้ในห้องเรียนคละชั้นให้มีความยืดหยุ่นและเป็นระบบ เพื่อรองรับกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายระดับได้อย่างมีประสิทธิภาพ จัดโต๊ะนั่งเรียนตามกลุ่มอายุ หรือแบบเวียนเปลี่ยนตามกิจกรรม ใช้ป้ายนิเทศ และพื้นที่แสดงผลงานแยกตามระดับชั้นเพื่อให้ทุกคนรู้สึกภาคภูมิใจ ดูแลแสงสว่าง อุณหภูมิ และสีห้องให้อบอุ่นสบายตา

5.3 ความสามารถสร้างบรรยากาศทางจิตวิทยา คือการสร้างสภาพแวดล้อมทางอารมณ์และสังคมภายในห้องเรียนคละชั้นที่ส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้เรียนต่างวัย สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ร่วมกันที่อบอุ่น ปลอดภัย และเอื้อต่อการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน รวมถึงการแสดงออกถึงความเข้าใจ ความเท่าเทียมต่อผู้เรียนแต่ละคน และส่งเสริมการแก้ปัญหาด้วยวิธีประชาธิปไตย

5.4 ความสามารถจูงใจและการเสริมแรง คือการประยุกต์ใช้วิธีการจูงใจและการเสริมแรงที่หลากหลายอย่างเหมาะสมกับวัยและระดับความแตกต่างของผู้เรียนในห้องเรียนคละชั้น พร้อมทั้งให้ข้อมูลย้อนกลับเชิงสร้างสรรค์และเฉพาะเจาะจง เพื่อกระตุ้นความภาคภูมิใจในตนเองและส่งเสริมการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นรายบุคคล

6. ทักษะการใช้สื่อและเทคโนโลยีอย่างเหมาะสมกับผู้เรียนหลากหลายระดับ หมายถึง ความสามารถของครูในการเลือกหรือประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างเหมาะสม เพื่อส่งเสริมกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางอย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 5 ประการ ได้แก่

6.1 ความสามารถเลือกและใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม คือ การคัดเลือก ประเมิน และประยุกต์ใช้เครื่องมือหรือแพลตฟอร์มดิจิทัลต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยคำนึงถึงความสอดคล้องกับเป้าหมายการเรียนรู้ เนื้อหาสาระ และกระบวนการเรียนการสอน รวมถึงพิจารณาผลการวิเคราะห์ระดับความสามารถที่แตกต่างกันของผู้เรียนแต่ละระดับชั้น และปัจจัยด้านทรัพยากรและข้อจำกัดของสถานศึกษาเป็นสำคัญ

6.2 ความสามารถใช้เทคโนโลยีจัดกิจกรรมการเรียนรู้ คือ การสร้างสรรค์กิจกรรมการเรียนรู้แบบผสมผสาน (Blended Learning) ที่มีความยืดหยุ่น สามารถใช้เทคโนโลยีระหว่างจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ดำเนินไปพร้อมกันได้หลายระดับชั้นในห้องเรียนคละชั้น และปรับให้เหมาะสมกับความต้องการ ความแตกต่าง รวมถึงศักยภาพของผู้เรียนแต่ละคน

6.3 ความสามารถพัฒนาทักษะดิจิทัลของผู้เรียน คือ การส่งเสริมให้ผู้เรียนในห้องเรียนคละชั้นเกิดการรู้เท่าทันสื่อ (Media Literacy) และมีความรู้ดิจิทัล (Digital Literacy) อย่างรอบด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาทักษะการสืบค้น วิเคราะห์ และเลือกใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสมกับระดับชั้น พร้อมทั้งกระตุ้นความคิดสร้างสรรค์และการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติผ่านการใช้เทคโนโลยี

6.4 ความสามารถสื่อสารและการมีส่วนร่วมผ่านเทคโนโลยี คือ การใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลและเทคโนโลยีต่าง ๆ เป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ทั้งผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และเครือข่ายทางวิชาชีพ เพื่อวัตถุประสงค์ในการสื่อสาร ติดตาม แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และส่งเสริมการเรียนรู้แบบร่วมมือกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งระหว่างผู้เรียนต่างระดับชั้นเรียนในห้องเรียนคละชั้น

6.5 ความสามารถใช้เทคโนโลยีเพื่อการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ คือ การประยุกต์ใช้เครื่องมือเทคโนโลยีดิจิทัลในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนในห้องเรียนคละชั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถวิเคราะห์ข้อมูลการเรียนรู้เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงการสอนใช้เทคโนโลยีในการประเมินตามสภาพจริง (Authentic Assessment) และการประเมินแบบหลายมิติที่

สามารถวัดได้ทั้งผลการเรียนรู้เชิงเนื้อหา ทักษะ และคุณลักษณะ ซึ่งสอดคล้องกับระดับความสามารถของผู้เรียนแต่ละกลุ่ม และใช้ข้อมูลการประเมินที่ได้มาออกแบบการเรียนรู้แบบเฉพาะบุคคล (Personalized Learning) ให้เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละคนในห้องเรียนคละชั้น

7. ทักษะการวิเคราะห์ระดับความสามารถของผู้เรียนเป็นรายบุคคล หมายถึง ความสามารถของครูในการประเมินศักยภาพ จุดแข็ง จุดอ่อน และความต้องการในการเรียนรู้ สะท้อนให้เห็นถึงความแตกต่างของผู้เรียนด้านความรู้พื้นฐาน ทักษะการเรียนรู้ และรูปแบบการเรียนรู้ที่เหมาะสม โดยไม่ยึดติดกับอายุหรือระดับชั้นเพียงอย่างเดียว แต่จะพิจารณาจากข้อมูลเชิงลึกของแต่ละบุคคลเป็นหลัก ประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 2 ประการ ได้แก่

7.1 ความสามารถในการประเมินพหุปัญญาของผู้เรียน คือการสังเกต วิเคราะห์ และทำความเข้าใจถึงรูปแบบความฉลาดและความสามารถที่โดดเด่นหลากหลายด้านของผู้เรียนแต่ละคน ตามแนวคิดทฤษฎีพหุปัญญา (Multiple Intelligences) เพื่อทำความเข้าใจและส่งเสริมศักยภาพของผู้เรียนได้อย่างเต็มที่

7.2 ความสามารถในการประเมินความต้องการในการเรียนรู้ คือการทำความเข้าใจผู้เรียนในมิติที่หลากหลาย โดยเฉพาะการรับรู้ถึงรูปแบบการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน และความต้องการของผู้เรียนที่แตกต่างกัน เพื่อนำไปสู่การออกแบบการเรียนรู้ที่เหมาะสม และมีประสิทธิภาพสูงสุด รวมถึงทำความเข้าใจถึงความต้องการพิเศษเฉพาะบุคคล

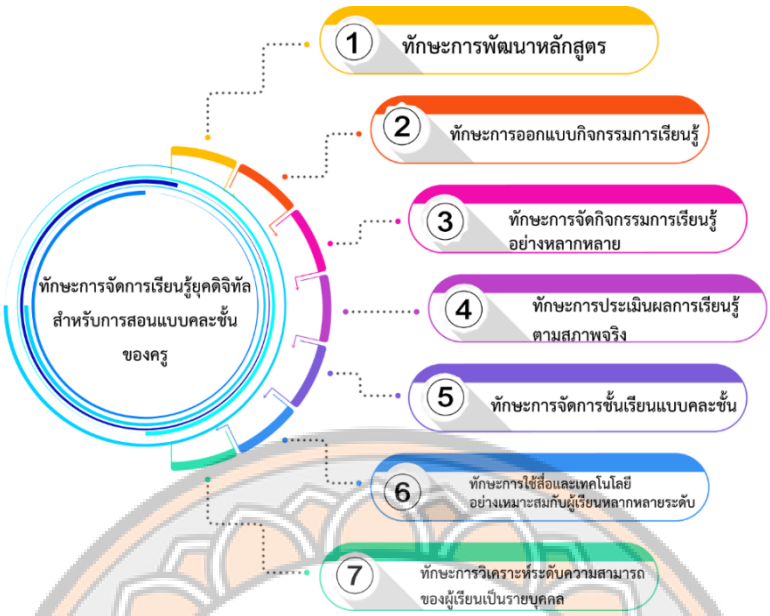

ภาพ 8 แสดงองค์ประกอบทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครู

ขั้นที่ 1.2 การศึกษาแนวทางการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนขนาดเล็ก โดยการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ

จากการศึกษาแนวทางการบริหารเพื่อส่งเสริมการทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนขนาดเล็กผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน เกี่ยวกับแนวทางการบริหารเพื่อส่งเสริมการทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนขนาดเล็ก ดังตาราง 13

ตาราง 13 แสดงการสังเคราะห์การพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนขนาดเล็ก โดยการศึกษาจากผู้ทรงคุณวุฒิ

ผู้ทรงคุณวุฒิ 1	ผู้ทรงคุณวุฒิ 2	ผู้ทรงคุณวุฒิ 3	สรุป
ประเด็นที่ 1 ทักษะการพัฒนาหลักสูตร			
1.1 ความสามารถวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน			
1.1.1 ครูศึกษาบริบทชุมชนและข้อมูลพื้นฐานผู้เรียน วิเคราะห์เพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาหลักสูตรที่สอดคล้องกับสภาพจริง	1.1.1 ครูอาศัยข้อมูลพื้นฐานและสภาพแวดล้อมของผู้เรียน วิเคราะห์นำมาพัฒนาหลักสูตร	1.1.1 ครูเข้าใจบริบทชุมชนและความแตกต่างของผู้เรียนอย่างลึกซึ้งเพื่อวิเคราะห์นำไปสู่การพัฒนาหลักสูตร	1.1.1 ครูวิเคราะห์บริบทชุมชนและเก็บข้อมูลพื้นฐานผู้เรียน เพื่อเข้าใจสภาพแวดล้อมอย่างลึกซึ้ง
1.1.2 ครูศึกษาลักษณะเฉพาะและศักยภาพของผู้เรียนแต่ละคน เพื่อปรับรูปแบบการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับความแตกต่างระหว่างวัย	1.1.2 ครูประเมินความต้องการและความสามารถของผู้เรียนเป็นรายบุคคล เพื่อพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ที่ตอบสนองความหลากหลายของผู้เรียน	1.1.2 ครูทำความเข้าใจความแตกต่างด้านวิธีเรียนรู้ของผู้เรียนทุกระดับ เพื่อวางแผนการสอนที่สอดคล้องกับศักยภาพเฉพาะบุคคล	1.1.2 ครูวิเคราะห์ผู้เรียนเป็นรายบุคคล โดยคำนึงถึงความแตกต่างที่หลากหลายในห้องเรียนแบบคละชั้น

ผู้ทรงคุณวุฒิ 1	ผู้ทรงคุณวุฒิ 2	ผู้ทรงคุณวุฒิ 3	สรุป
1.2 ความสามารถกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตรที่มีความยืดหยุ่น			
1.2.1 ครูเข้าใจปรัชญาและโครงสร้างของหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ของตน	1.2.1 ครูพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับปรัชญาหลักสูตรและผลการวิเคราะห์ข้อมูลผู้เรียน เพื่อให้การจัดการเรียนรู้ตรงตามมาตรฐาน	1.2.1 ครูเข้าใจปรัชญาหลักสูตร และใช้ข้อมูลสภาพปัญหาที่พบเป็นแนวทางปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง	1.2.1 ครูเข้าใจปรัชญาของหลักสูตร วิเคราะห์สภาพปัญหา และใช้ข้อมูลในการวางแผนพัฒนาหลักสูตร
1.2.2 ครูกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ให้สอดคล้องกับมาตรฐานหลักสูตร พร้อมปรับระดับความยากง่ายตามศักยภาพของผู้เรียน	1.2.2 ครูกำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น เพื่อตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคลและระดับชั้นของผู้เรียน	1.2.2 ครูกำหนดเป้าหมายการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับความต้องการและความสามารถเฉพาะบุคคลของผู้เรียนในห้องเรียนแบบคละชั้น	1.2.2 ครูกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ของหลักสูตรโดยปรับให้เหมาะสมกับศักยภาพและความแตกต่างของผู้เรียนในแต่ละชั้นเรียน
1.3 ความสามารถเลือกและจัดเนื้อหาสาระ			
1.3.1 ครูออกแบบและจัดลำดับเนื้อหาตามช่วงชั้น เพื่อบูรณาการการสอนร่วมกัน เชื่อมโยงตัวชี้วัดสู่กิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสม	1.3.1 ครูออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้โดยจัดหมวดหมู่เนื้อหาให้เหมาะสมกับแต่ละระดับชั้น และนำตัวชี้วัดหลักสูตรมาประยุกต์ใช้	1.3.1 ครูจัดกลุ่มเนื้อหาให้ครอบคลุมผู้เรียนหลายระดับชั้น ควบคู่กับการประยุกต์ตัวชี้วัดเพื่อออกแบบกิจกรรมที่ตอบสนองความแตกต่างระหว่างวัย	1.3.1 ครูจัดกลุ่มเนื้อหาให้สอดคล้องกับระดับชั้นต่าง ๆ เพื่อให้สามารถสอนร่วมกันพร้อมประยุกต์ตัวชี้วัดในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้

ผู้ทรงคุณวุฒิ 1	ผู้ทรงคุณวุฒิ 2	ผู้ทรงคุณวุฒิ 3	สรุป
1.3.2 ครูจัดทำโครงสร้างรายวิชาโดยผสานตัวชี้วัดของแต่ละระดับชั้นเข้าด้วยกัน เพื่อให้การจัดการเรียนรู้เหมาะสมกับห้องเรียนแบบคละชั้น	1.3.2 ครูออกแบบโครงสร้างรายวิชาแบบบูรณาการที่เชื่อมโยงตัวชี้วัดและครอบคลุมผู้เรียนทุกช่วงชั้นในห้องเรียนหลายระดับ	1.3.2 ครูออกแบบหน่วยการเรียนรู้ให้สอดประสานตัวชี้วัดของหลักสูตรและตอบสนองผู้เรียนที่มีความหลากหลาย	1.3.2 ครูออกแบบโครงสร้างรายวิชาให้บูรณาการตัวชี้วัดและครอบคลุมผู้เรียนหลายระดับชั้นในห้องเรียนคละชั้น
1.4 ความสามารถในการวัดและประเมินผล			
1.4.1 ครูวัดผลการเรียนรู้ผู้เรียนตามวัตถุประสงค์ โดยพิจารณาความแตกต่างของระดับชั้นและเป้าหมายการเรียนรู้รายบุคคล 1.4.2 ครูใช้วิธีการประเมินผลที่หลากหลายและสอดคล้องกับบริบทการเรียนรู้จริง	1.4.1 ครูวัดผลการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับระดับชั้น และจุดประสงค์เฉพาะของผู้เรียน เพื่อสะท้อนผลอย่างแท้จริง 1.4.2 ครูดำเนินการวัดและประเมินผลด้วยเครื่องมือและเทคนิคที่หลากหลาย ครอบคลุมสถานการณ์จริง	1.4.1 ครูจัดการประเมินผลการเรียนรู้แบบยืดหยุ่น โดยปรับตามศักยภาพและเป้าหมายเฉพาะของผู้เรียนในแต่ละบุคคล 1.4.2 ครูวัดและประเมินผลตามสภาพจริง โดยใช้วิธีการที่หลากหลาย	1.4.1 ครูวัดผลการเรียนรู้โดยคำนึงถึงระดับชั้นและวัตถุประสงค์เฉพาะของแต่ละบุคคล 1.4.2 ครูวัดและประเมินผลที่หลากหลายและตรงตามสภาพที่เกิดขึ้นจริง

ผู้ทรงคุณวุฒิ 1	ผู้ทรงคุณวุฒิ 2	ผู้ทรงคุณวุฒิ 3	สรุป
1.5 ความสามารถบริหารจัดการหลักสูตร			
1.5.1 ครูมีส่วนร่วมในการวางแผนและดำเนินการใช้หลักสูตร พร้อมติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตรอย่างเป็นระบบ	1.5.1 ครูออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ นำหลักสูตรไปปฏิบัติ และร่วมกับผู้เกี่ยวข้องในการนิเทศและประเมินผลการใช้หลักสูตร	1.5.1 ครูร่วมมือกับคณะกรรมการบริหารหลักสูตร วางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร ตลอดจนติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการใช้หลักสูตรอย่างต่อเนื่อง	1.5.1 ครูนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติ ควบคู่กับรับการนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการใช้หลักสูตรอย่างเป็นระบบ
1.5.2 ครูประสานงานกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็นเพื่อนร่วมวิชาชีพ ผู้บริหาร ผู้ปกครอง และคณะกรรมการสถานศึกษา เพื่อร่วมกันบริหารจัดการหลักสูตรให้บรรลุผลตามเป้าหมาย	1.5.2 ครูสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับคณะครู ผู้บริหาร ผู้ปกครอง และคณะกรรมการสถานศึกษา เพื่อผลักดันการบริหารจัดการหลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพ	1.5.2 ครูเชื่อมโยงการทำงานระหว่างเพื่อนครู ผู้บริหาร ผู้ปกครอง และคณะกรรมการสถานศึกษา เพื่อให้การดำเนินงานด้านหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพ	1.5.2 ครูประสานความร่วมมือกับผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ทั้งเพื่อนครู ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้ปกครอง และคณะกรรมการสถานศึกษา เพื่อขับเคลื่อนการบริหารจัดการหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพ
1.6 ความสามารถปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง			
1.6.1 ครูดำเนินการวิเคราะห์จุดแข็งและข้อจำกัดของหลักสูตร	1.6.1 ครูประเมินคุณภาพและความเหมาะสมขององค์ประกอบ	1.6.1 ครูศึกษารายละเอียดและโครงสร้างหลักสูตร เพื่อระบุส่วนที่เป็น	1.6.1 ครูตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตร พร้อมระบุประเด็นที่เป็นจุดเด่นและ

ผู้ทรงคุณวุฒิ 1	ผู้ทรงคุณวุฒิ 2	ผู้ทรงคุณวุฒิ 3	สรุป
พร้อมกำหนดแนวทางปรับปรุงให้เหมาะสมกับบริบทการจัดการเรียนรู้แบบคละชั้น	หลักสูตร เพื่อนำผลการประเมินไปปรับใช้ให้สอดคล้องกับลักษณะผู้เรียนหลายระดับชั้นในห้องเดียวกัน	จุดเด่นและส่วนที่ต้องพัฒนา แล้วปรับให้ตอบสนองต่อความแตกต่างของผู้เรียนในห้องเรียนคละชั้น	จุดอ่อน เพื่อนำข้อมูลไปปรับปรุงให้สอดคล้องกับบริบทและสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ
1.6.2 ครูใช้ผลการประเมินหลักสูตรเป็นฐานข้อมูลสำคัญในการวิเคราะห์และปรับปรุงโครงสร้างหลักสูตรอย่างเป็นขั้นตอน เพื่อให้ตอบสนองต่อความแตกต่างทางการเรียนรู้ของผู้เรียน	1.6.2 ครูประมวลและวิเคราะห์ข้อมูลจากการประเมินหลักสูตรเพื่อนำไปพัฒนาโครงสร้างหลักสูตรให้เหมาะสมกับความต้องการของผู้เรียนหลากหลายระดับ	1.6.2 ครูนำผลการประเมินหลักสูตรมาจัดระบบข้อมูลและปรับโครงสร้างหลักสูตรให้สอดคล้องกับลักษณะการเรียนรู้และความแตกต่างของผู้เรียน	1.6.2 ครูนำข้อมูลจากการประเมินหลักสูตรมาวิเคราะห์และพัฒนาโครงสร้างหลักสูตรอย่างเป็นระบบ ให้สอดคล้องกับลักษณะการเรียนรู้ของผู้เรียนหลากหลายระดับ
ประเด็นที่ 2 ทักษะการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้			
2.1 ความสามารถวิเคราะห์หลักสูตร			
2.1.1 ครูมีความรู้และสามารถบูรณาการตัวชี้วัดทั้งระหว่างทางและปลายทาง พร้อมทั้งสาระการเรียนรู้และสมรรถนะหลัก ตามกรอบหลักสูตรได้อย่างเป็นระบบ	2.1.1 ครูเข้าใจและสังเคราะห์ตัวชี้วัดสำคัญร่วมกับสาระหลักและสมรรถนะผู้เรียน เพื่อใช้จัดการเรียนรู้สอดคล้องกับมาตรฐานของหลักสูตร	2.1.1 ครูเชื่อมโยงตัวชี้วัดทุกระดับกับสาระสำคัญและสมรรถนะหลัก เพื่อวางแผนและพัฒนาการสอนตามหลักสูตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ	2.1.1 ครูวิเคราะห์ตัวชี้วัดทั้งปลายทางและระหว่างทาง พร้อมกำหนดสาระสำคัญและสมรรถนะหลัก เพื่อใช้เป็นกรอบการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรอย่างเป็นระบบ

ผู้ทรงคุณวุฒิ 1	ผู้ทรงคุณวุฒิ 2	ผู้ทรงคุณวุฒิ 3	สรุป
2.1.2 ครูวิเคราะห์และคัดเลือกตัวชี้วัดหรือสาระสำคัญที่สามารถบูรณาการเนื้อหาได้อย่างเหมาะสม เพื่อใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้ร่วมกัน	2.1.2 ครูดำเนินการวิเคราะห์และเลือกสาระการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงตัวชี้วัดได้อย่างเป็นระบบเพื่อพัฒนาแผนการจัดกิจกรรมในห้องเรียนแบบคละชั้นให้มีประสิทธิภาพ	2.1.2 ครูคัดเลือกและประมวลสาระสำคัญพร้อมตัวชี้วัดที่สอดคล้องและเชื่อมโยงกันได้ เพื่อรองรับการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับผู้เรียนที่หลากหลาย	2.1.2 ครูวิเคราะห์และคัดเลือกตัวชี้วัดหรือสาระการเรียนรู้ที่สามารถเชื่อมโยงเนื้อหาได้อย่างเหมาะสม เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบคละชั้น
2.2 ความสามารถกำหนดจุดมุ่งหมายการเรียนรู้			
2.2.1 ครูกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ ออกแบบลำดับขั้นตอนกิจกรรม ระบุผลลัพธ์ที่ต้องการ และจัดภาระงานให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของกระบวนการ	2.2.1 ครูวางแผนเป้าหมายการสอน คิดกระบวนการจัดกิจกรรมอย่างเป็นระบบ พร้อมกำหนดผลลัพธ์และชิ้นงานที่ผู้เรียนต้องสร้างสรรค์เป็นหลัก	2.2.1 ครูกำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง พร้อมออกแบบกิจกรรมและชิ้นงานให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติ โดยยึดผู้เรียนและผลลัพธ์การเรียนรู้เป็นแกนสำคัญของการสอน	2.2.1 ครูวางเป้าหมายการเรียนรู้สอดคล้องกับมาตรฐาน/ตัวชี้วัด โดยกำหนดผลลัพธ์ปลายทางและภาระงานของผู้เรียน
2.2.2 ครูกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ให้มีความยืดหยุ่น เพื่อให้สอดคล้องกับความหลากหลายด้าน	2.2.2 ครูเชื่อมโยงวัตถุประสงค์การเรียนรู้ให้ยืดหยุ่น เพื่อรองรับความแตกต่างกันของผู้เรียนในแต่ละช่วงวัยและแต่ละชั้นเรียน	2.2.2 ครูเชื่อมโยงเป้าหมายการเรียนรู้แบบบูรณาการที่ปรับได้ตามความแตกต่างระหว่างวัยและระดับความสามารถในห้องเรียนแบบคละชั้น	2.2.2 ครูเชื่อมโยงเป้าหมายการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นได้ เพื่อรองรับความแตกต่างด้านวัย ระดับความสามารถ และความสนใจของผู้เรียนในชั้นเรียนคละชั้น

ผู้ทรงคุณวุฒิ 1	ผู้ทรงคุณวุฒิ 2	ผู้ทรงคุณวุฒิ 3	สรุป
อายุ ความสามารถ และความสนใจของผู้เรียนหลายระดับ			
2.3 ความสามารถออกแบบกิจกรรมการสอน			
2.3.1 ครูนำทฤษฎีการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับความแตกต่างของผู้เรียนมาใช้เป็นพื้นฐานในการวางแผนกิจกรรมการสอนอย่างเป็นขั้นตอน 2.3.2 ครูสามารถออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้โดยคำนึงถึงลักษณะเฉพาะและสาระสำคัญของเนื้อหาวิชาที่ตนเองรับผิดชอบ	2.3.1 ครูประยุกต์หลักการจากทฤษฎีการเรียนรู้ที่ตอบสนองความหลากหลายของนักเรียน เพื่อออกแบบการจัดการเรียนรู้เป็นลำดับขั้นตอน 2.3.2 ครูสามารถออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับคุณลักษณะของเนื้อหาและสาระสำคัญของวิชา	2.3.1 ครูใช้แนวคิดทางการเรียนรู้ที่รองรับความแตกต่างของผู้เรียนเป็นแนวทางในการจัดลำดับขั้นตอนกิจกรรมการสอนอย่างมีระบบ 2.3.2 ครูสามารถออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับลักษณะเนื้อหาและสาระสำคัญของวิชาที่ตนเองรับผิดชอบ	2.3.1 ครูใช้หลักการและแนวคิดจากทฤษฎีการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อความหลากหลายของผู้เรียน เพื่อวางแผนการจัดการเรียนรู้เป็นลำดับขั้นอย่างมีระบบ 2.3.2 ครูสามารถออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับลักษณะและสาระสำคัญของเนื้อหาวิชาที่รับผิดชอบ
2.4 ความสามารถเลือกสื่อและทรัพยากร			
2.4.1 ครูเลือกหรือพัฒนาสื่อ และเทคโนโลยีที่ทันสมัยเพื่อสนับสนุน	2.4.1 ครูพัฒนาหรือเลือกใช้สื่อและเทคโนโลยีที่สอดคล้องกับศักยภาพ	2.4.1 ครูใช้สื่อและเทคโนโลยีทันสมัยให้เหมาะสมกับความต้องการและความสามารถของผู้เรียน	2.4.1 ครูเลือกหรือพัฒนาสื่อและเทคโนโลยีทันสมัยที่เหมาะสมกับความ

ผู้ทรงคุณวุฒิ 1	ผู้ทรงคุณวุฒิ 2	ผู้ทรงคุณวุฒิ 3	สรุป
การเรียนรู้ให้ตรงกับความต้องการและระดับความสามารถของผู้เรียน 2.4.2 ครูเลือกใช้สื่อและเทคโนโลยีทันสมัยเพื่อสนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และจัดทำคลังสื่อดิจิทัลสำหรับการใช้งานร่วมกัน	และความแตกต่างของผู้เรียนแต่ละระดับ 2.4.2 ครูใช้สื่อและเทคโนโลยีในการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ พร้อมจัดเก็บและแบ่งปันสื่อในรูปแบบดิจิทัล	2.4.2 ครูคัดสรรสื่อดิจิทัลและเทคโนโลยีที่ทันสมัยเพื่อจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และสร้างคลังสื่อดิจิทัลไว้ใช้งาน	ต้องการและศักยภาพของผู้เรียนแต่ละระดับ 2.4.2 ครูคัดเลือกสื่อและเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ พร้อมสร้างคลังสื่อดิจิทัลไว้ใช้งาน
2.5 ความสามารถปรับปรุงและพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้			
2.5.1 ครูประเมินและสะท้อนผลการจัดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องเพื่อนำข้อมูลมาปรับปรุงแผนการสอน 2.5.2 ครูนำข้อมูลจากการประเมินมาปรับปรุงแผนการจัดกิจกรรมและพัฒนาการออกแบบการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เพื่อสอดคล้องกับความแตกต่างด้านวัยและ	2.5.1 ครูทบทวนและปรับแก้แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอตามผลการดำเนินงาน 2.5.2 ครูใช้ผลการประเมินเป็นข้อมูลในการทบทวนและปรับปรุงการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ พร้อมพัฒนาการออกแบบการสอนให้	2.5.1 ครูใช้ผลการสะท้อนคิดเพื่อตรวจสอบและพัฒนาแผนการเรียนการสอนให้เหมาะสมยิ่งขึ้น 2.5.2 ครูวิเคราะห์ผลการประเมินเพื่อนำไปปรับปรุงแผนการจัดกิจกรรมและออกแบบการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เพื่อรองรับความแตกต่างของผู้เรียนในห้องเรียนแบบคละชั้น	2.5.1 ครูทบทวนผลลัพธ์จากกิจกรรมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง 2.5.2 ครูใช้ผลการประเมินเป็นข้อมูลในการทบทวน ปรับปรุงแผนการจัดกิจกรรมและพัฒนาการออกแบบการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เหมาะสมกับความแตกต่างของผู้เรียนในห้องเรียนคละชั้น

ผู้ทรงคุณวุฒิ 1	ผู้ทรงคุณวุฒิ 2	ผู้ทรงคุณวุฒิ 3	สรุป
ความสามารถของผู้เรียนในห้องเรียนแบบคละชั้น	เหมาะสมกับความแตกต่างของผู้เรียนในห้องเรียนคละชั้น		
ประเด็นที่ 3 ทักษะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้			
3.1 ความสามารถนำเข้าสู่บทเรียน			
3.1.1 ครูสามารถจัดกิจกรรมเปิดบทเรียนแบบรวมชั้น เพื่อทบทวนความรู้เดิมและเตรียมความพร้อมให้ผู้เรียนเข้าสู่บทเรียนใหม่ 3.1.2 ครูนำสื่อมัลติมีเดียมาประยุกต์กับคำถามกระตุ้นคิด เพื่อเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของผู้เรียน	3.1.1 ครูใช้กิจกรรมสอนรวมชั้นในช่วงนำเข้าสู่บทเรียน เพื่อสร้างความรู้เดิมและเตรียมผู้เรียนสำหรับเนื้อหาใหม่ 3.1.2 ครูใช้สื่อภาพ เสียงและวิดิทัศน์ควบคู่กับการตั้งคำถามเพื่อกระตุ้นความสนใจและการมีส่วนร่วมของผู้เรียน	3.1.1 ครูนำเข้าสู่บทเรียนโดยสอนรวมชั้น เพื่อเสริมพื้นฐานความรู้และกระตุ้นความพร้อมในการเรียนรู้ 3.1.2 ครูใช้สื่อมัลติมีเดียกับคำถามกระตุ้นความคิด เพื่อสนับสนุนการมีส่วนร่วมของผู้เรียน	3.1.1 ครูนำเข้าสู่บทเรียนโดยใช้กิจกรรมสอนรวมชั้น เพื่อกระตุ้นความพร้อม และสร้างพื้นฐานความรู้ก่อนเรียนเนื้อหาใหม่ 3.1.2 ครูใช้สื่อมัลติมีเดียควบคู่กับการตั้งคำถามเชิงกระตุ้นความสนใจ เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้เรียน
3.2 ความสามารถสอนหรือปฏิบัติกิจกรรม			
3.2.1 ครูจัดกิจกรรมเรียนรู้หลากหลายรูปแบบ เพื่อรองรับ	3.2.1 ครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีความยืดหยุ่นและหลากหลาย	3.2.2 ครูประยุกต์กิจกรรมการเรียนรู้หลากหลายรูปแบบ เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ที่แตกต่างกันของนักเรียน	3.2.1 ครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย เพื่อตอบสนองความแตกต่างด้านวัยและระดับความสามารถของผู้เรียน

ผู้ทรงคุณวุฒิ 1	ผู้ทรงคุณวุฒิ 2	ผู้ทรงคุณวุฒิ 3	สรุป
ความแตกต่างด้านอายุ ระดับชั้นและความสามารถของผู้เรียน 3.2.2 ครูประยุกต์แนวคิดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เพื่อจัดกิจกรรมที่ตอบสนองความแตกต่างระหว่างวัยของผู้เรียนภายในห้องเดียวกันอย่างยืดหยุ่นและเหมาะสม	เพื่อให้สอดคล้องกับศักยภาพและความแตกต่างของผู้เรียน 3.2.2 ครูประยุกต์แนวคิด Active Learning ในการจัดกิจกรรมเรียนรู้เพื่อให้นักเรียนเกิดการคิดวิเคราะห์และปฏิบัติจริง	3.2.2 ครูจัดกิจกรรมตามแนวคิด Active Learning เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนคิด วิเคราะห์ และลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง	3.2.2 ครูใช้แนวคิด Active Learning มาดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อให้นักเรียนได้คิด วิเคราะห์ และลงมือปฏิบัติจริง
3.3 ความสามารถสรุปบทเรียน			
3.3.1 ครูสรุปบทเรียนโดยเชื่อมโยงสาระความรู้กับสถานการณ์จริงและวิถีชีวิตของผู้เรียน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่มีความหมาย 3.3.2 ครูจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนสรุปเนื้อหาด้วยตนเอง ผ่านการทำงาน	3.3.1 ครูใช้กระบวนการสะท้อนคิดในขั้นสรุปบทเรียน เพื่อให้นักเรียนสามารถอธิบายความรู้และเชื่อมโยงกับประสบการณ์จริง 3.3.2 ครูประยุกต์กิจกรรมกลุ่มการเขียน Mind Map และการ	3.3.1 ครูนำวิธีการสะท้อนคิดมาประยุกต์ในขั้นสรุปบทเรียน เพื่อสนับสนุนให้นักเรียนอธิบายสิ่งที่เรียนรู้และเชื่อมโยงกับบริบทของตนเอง 3.3.2 ครูใช้กระบวนการเรียนรู้แบบร่วมมือและการเขียน Mind Map	3.3 .1 ครูประยุกต์การสะท้อนคิดเป็นขั้นตอนสรุปบทเรียน เพื่อให้นักเรียนอธิบายและเชื่อมโยงความรู้กับประสบการณ์ของตนเอง 3.3.2 ครูส่งเสริมให้ผู้เรียนสรุปบทเรียนด้วยตนเองผ่านกิจกรรมกลุ่ม การเขียน

ผู้ทรงคุณวุฒิ 1	ผู้ทรงคุณวุฒิ 2	ผู้ทรงคุณวุฒิ 3	สรุป
เป็นกลุ่ม การสร้าง Mind Map และการอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น	อภิปราย เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนสรุปความรู้ด้วยตนเอง	ร่วมกับการอภิปราย เพื่อให้นักเรียนสามารถสรุปบทเรียนด้วยตนเอง	Mind Map และการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการอภิปราย
3.3.3 ครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ให้นักเรียนเชื่อมโยงเนื้อหากับประสบการณ์ชีวิตจริงและบริบทชุมชน	3.3.3 ครูส่งเสริมให้นักเรียนนำความรู้ไปประยุกต์กับสถานการณ์ในชีวิตประจำวันและสังคมรอบตัว	3.3.3 ครูจัดกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้กับบริบททางสังคมและวิถีชีวิตของตนเอง	3.3.3 ครูใช้กิจกรรมเรียนรู้ที่ช่วยให้ผู้เรียนเชื่อมโยงเนื้อหากับวิถีชีวิตและบริบทสังคมรอบตัว
ประเด็นที่ 4 ทักษะการประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริง			
4.1 ความสามารถวัดและประเมินผลเพื่อการพัฒนา (Assessment for Learning)			
4.1.1 ครูพัฒนาเครื่องมือวัดและประเมินผลที่สอดคล้องกับเป้าหมายการเรียนรู้ เพื่อประเมินความก้าวหน้าและส่งเสริมพัฒนาการผู้เรียนอย่างรอบด้าน	4.1.1 ครูสร้างเครื่องมือประเมินผลที่ตอบสนองต่อผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวัง เพื่อสนับสนุนการพัฒนาทักษะและสมรรถนะของผู้เรียนในทุกมิติ	4.1.1 ครูพัฒนาเครื่องมือวัดผลที่สะท้อนความสามารถของผู้เรียนตามเป้าหมายการเรียนรู้ และใช้เป็นข้อมูลในการส่งเสริมศักยภาพของผู้เรียนในทุกมิติ	4.1.1 ครูพัฒนาเครื่องมือประเมินผลที่สอดคล้องกับผลลัพธ์การเรียนรู้ที่ตั้งไว้ เพื่อใช้ตรวจสอบความก้าวหน้าและสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนในทุกมิติ
4.1.2 ครูจัดระบบประเมินที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนสะท้อนผลการ	4.1.2 ครูมีระบบการประเมินแบบมีส่วนร่วมที่ช่วยให้ผู้เรียนติดตาม	4.1.2 ครูพัฒนาระบบวัดและประเมินผลที่ให้นักเรียนมีส่วนร่วมใน	4.1.2 ครูจัดระบบการประเมินที่มุ่งให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการติดตาม

ผู้ทรงคุณวุฒิ 1	ผู้ทรงคุณวุฒิ 2	ผู้ทรงคุณวุฒิ 3	สรุป
เรียนรู้ของตนเองอย่างต่อเนื่องเพื่อพัฒนาความเข้าใจและความสามารถตามศักยภาพแต่ละบุคคล 4.1.3 ครูมีระบบเก็บหลักฐานการเรียนรู้ทั้งในรูปแบบดิจิทัลและเอกสารชั้นเรียน เพื่อใช้ติดตามความก้าวหน้าและประเมินพัฒนาการของผู้เรียน	ความก้าวหน้าของตนเองและตระหนักถึงการเรียนรู้ของตนอย่างต่อเนื่อง 4.1.3 ครูใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ และเอกสารประกอบการเรียนรู้เป็นข้อมูล เพื่อวิเคราะห์และติดตามความก้าวหน้าของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง	การตรวจสอบความก้าวหน้าและเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้เชิงสะท้อนตัวเอง 4.1.3 ครูรวบรวมหลักฐานการเรียนรู้ทั้งดิจิทัลและเอกสาร เพื่อสนับสนุนการติดตาม และพัฒนาผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง	ความก้าวหน้าของตนเองอย่างต่อเนื่องเพื่อเสริมสร้างความตระหนักรู้ในกระบวนการเรียนรู้และการพัฒนาตามศักยภาพของแต่ละบุคคล 4.1.3 ครูมีระบบรวบรวมและจัดเก็บหลักฐานการเรียนรู้ในรูปแบบสื่ออิเล็กทรอนิกส์ควบคู่กับเอกสาร เพื่อติดตามความก้าวหน้าและใช้เป็นข้อมูลอ้างอิงในการพัฒนาผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง
4.2 ความสามารถวัดและประเมินผลเพื่อการเรียนรู้ (Assessment as Learning)			
4.2.1 ครูกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้และพัฒนาเครื่องมือประเมินระหว่างเรียน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถติดตามและสะท้อนพัฒนาการของตนเองได้	4.2.1 ครูกำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้ควบคู่กับแบบประเมินระหว่างเรียนที่สนับสนุนการประเมินตนเองและการติดตามความก้าวหน้าของผู้เรียน	4.2.1 ครูกำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้และสร้างเครื่องมือวัดผลระหว่างเรียนเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนประเมินตนเองและปรับปรุงการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง	4.2.1 ครูกำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้สร้างแบบประเมินระหว่างเรียนที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนประเมินและติดตามพัฒนาการของตนเอง

ผู้ทรงคุณวุฒิ 1	ผู้ทรงคุณวุฒิ 2	ผู้ทรงคุณวุฒิ 3	สรุป
4.2.2 ครูการประเมินเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ต่อเนื่อง โดยเก็บข้อมูลรายบุคคลเพื่อติดตามความก้าวหน้าของผู้เรียนและปรับกิจกรรมการเรียนการสอนให้เหมาะสม	4.2.2 ครูประเมินอย่างต่อเนื่องควบคู่กับการจัดเก็บข้อมูลรายบุคคล เพื่อช่วยให้ผู้เรียนทบทวนและปรับปรุงกระบวนการเรียนรู้จนบรรลุผลลัพธ์	4.2.2 ครูติดตามผลการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นรายบุคคลโดยใช้การประเมินต่อเนื่อง เพื่อสนับสนุนการปรับปรุง และพัฒนาความสามารถของผู้เรียนตามเป้าหมายที่กำหนด	4.2.2 ครูใช้การประเมินเพื่อการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง โดยจัดเก็บข้อมูลรายบุคคลเพื่อตรวจสอบความก้าวหน้า และช่วยผู้เรียนปรับปรุงการเรียนรู้ของตนให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนด
4.3 ความสามารถวัดและประเมินผลเพื่อสรุปผล (Assessment of Learning)			
4.3.1 ครูจัดทำแบบทดสอบหลายระดับเพื่อประเมินความรู้และทักษะของผู้เรียนในห้องเรียนคละชั้น ให้สอดคล้องกับตัวชี้วัดและจุดประสงค์การเรียนรู้ 4.3.2 ครูกำหนดเกณฑ์การประเมินผลงานสอดคล้องกับมาตรฐานและตัวชี้วัดหลักสูตร และใช้การประเมินตามสภาพจริง	4.3.1 ครูใช้เครื่องมือทดสอบที่มีหลายระดับความยากง่ายเพื่อตรวจสอบการบรรลุผลตามมาตรฐานและตัวชี้วัดของผู้เรียนในชั้นเรียนหลายระดับ 4.3.2 ครูกำหนดมาตรฐานการประเมินตามตัวชี้วัดหลักสูตร และดำเนินการประเมินผลในบริบทจริงเพื่อแสดงผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของ	4.3.1 ครูพัฒนาแบบทดสอบแบบปรับระดับ เพื่อประเมินความก้าวหน้าของนักเรียนแต่ละช่วงวัยให้ตรงตามตัวชี้วัดที่หลักสูตรกำหนดในบริบทคละชั้น 4.3.2 ครูกำหนดเกณฑ์ประเมินตามมาตรฐานหลักสูตร พร้อมใช้วิธีประเมินที่สะท้อนสภาพจริงของการ	4.3.1 ครูจัดทำแบบทดสอบและวิธีประเมินผลหลากหลายประเภท เพื่อสรุปผลการเรียนรู้ของผู้เรียนตามระดับความรู้และทักษะที่แตกต่างกันอย่างเหมาะสม 4.3.2 ครูกำหนดเกณฑ์การประเมินผลงานตามมาตรฐานและตัวชี้วัดหลักสูตร พร้อมดำเนินการประเมินตามสภาพจริง เพื่อ

ผู้ทรงคุณวุฒิ 1	ผู้ทรงคุณวุฒิ 2	ผู้ทรงคุณวุฒิ 3	สรุป
เพื่อสะท้อนความสามารถของผู้เรียน	ผู้เรียนเป็นรายบุคคลได้อย่างชัดเจน	เรียนรู้ เพื่อให้เห็นผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างชัดเจน	สะท้อนผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของผู้เรียนรายบุคคลได้อย่างชัดเจน
ประเด็นที่ 5 ทักษะการจัดการชั้นเรียนแบบคละชั้น			
5.1 ความสามารถกำหนดเป้าหมายที่พึงประสงค์			
5.1.1 ครูกำหนดจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมสำหรับผู้เรียนในห้องเรียนคละชั้น	5.1.1 ครูกำหนดเป้าประสงค์เชิงพฤติกรรมของนักเรียนแต่ละระดับชั้นในห้องเรียนคละชั้น	5.1.1 ครูกำหนดเป้าประสงค์ด้านพฤติกรรมผู้เรียนสำหรับในห้องเรียนคละชั้น	5.1.1 ครูกำหนดเป้าประสงค์ด้านพฤติกรรมผู้เรียนห้องเรียนคละชั้น
5.1.2 ครูกำหนดข้อตกลงในชั้นเรียนร่วมกับผู้เรียน โดยอาศัยกระบวนการวางแผนที่ทุกคนมีส่วนร่วม	5.1.2 ครูกำหนดกฎระเบียบและข้อตกลงชั้นเรียนร่วมกับผู้เรียนผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมในการวางแผน	5.1.2 ครูใช้วิธีวางแผนแบบมีส่วนร่วมเพื่อกำหนดข้อตกลงและกติกาของห้องเรียนร่วมกับผู้เรียน	5.1.2 ครูจัดกระบวนการให้ผู้เรียนร่วมกันกำหนดกฎระเบียบและความรับผิดชอบในชั้นเรียน เพื่อสร้างความเข้าใจร่วมและเหมาะสมกับความสามารถของผู้เรียนทุกระดับ
5.1.3 ครูสนับสนุนการทำกิจกรรมกลุ่มในห้องเรียนคละชั้น เพื่อให้ผู้เรียนมีความรับผิดชอบร่วมกันและสามารถทำงานเป็นทีมได้	5.1.3 ครูสนับสนุนการเรียนรู้แบบร่วมมือสำหรับห้องเรียนคละชั้น เพื่อพัฒนาความรับผิดชอบและทักษะการทำงานร่วมกัน	5.1.3 ครูสนับสนุนผู้เรียนทำงานเป็นกลุ่มในชั้นเรียนหลายระดับชั้น เพื่อสร้างวินัย ความรับผิดชอบ และความร่วมมือกัน	5.1.3 ครูสนับสนุนการทำงานร่วมกันของผู้เรียนในชั้นเรียนคละชั้น เพื่อปลูกฝังความรับผิดชอบต่อหน้าที่ร่วมกัน

ผู้ทรงคุณวุฒิ 1	ผู้ทรงคุณวุฒิ 2	ผู้ทรงคุณวุฒิ 3	สรุป
5.2 ความสามารถจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพ			
5.2.1 ครูจัดพื้นที่ห้องเรียนโดยแบ่งโซนตามกิจกรรมและภารกิจการเรียนรู้ของผู้เรียน	5.2.1 ครูจัดสภาพแวดล้อมในห้องเรียนโดยแบ่งพื้นที่เพื่อรองรับแต่ละกิจกรรมการเรียนรู้	5.2.1 ครูจัดห้องเรียนให้มีมุมแยกตามภารกิจการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมความสะดวกและประสิทธิภาพของกิจกรรม	5.2.1 ครูจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพในห้องเรียนคละชั้นแบบยืดหยุ่น เพื่อสนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายและเหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละกลุ่ม
5.2.2 ครูปรับผังที่นั่งและจัดกลุ่มนักเรียนตามวัยหรือประเภทกิจกรรม เพื่อส่งเสริมความร่วมมือและเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนรู้แบบคละชั้น	5.2.2 ครูจัดที่นั่งและกลุ่มผู้เรียนให้เหมาะสมกับกิจกรรมและระดับอายุ เพื่อสนับสนุนการทำงานร่วมกันในชั้นเรียนแบบคละชั้น	5.2.2 ครูจัดกลุ่มนักเรียนและปรับผังที่นั่งตามลักษณะกิจกรรมและช่วงวัย เพื่อเสริมสร้างความร่วมมือและประสิทธิภาพของการเรียนรู้แบบหลายระดับชั้น	5.2.2 ครูปรับผังที่นั่งและการจัดกลุ่มผู้เรียนตามช่วงวัยหรือกิจกรรมที่กำหนด เพื่อสนับสนุนการทำงานร่วมกันและประสิทธิภาพของการจัดกิจกรรมในห้องเรียนแบบคละชั้น
5.2.3 ครูจัดมุมแสดงผลงานแยกตามระดับชั้น เพื่อส่งเสริมความภาคภูมิใจและแรงจูงใจในการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน	5.2.3 ครูจัดพื้นที่โชว์ผลงานของนักเรียนตามระดับชั้น เพื่อเสริมสร้างการรับรู้คุณค่าในความสามารถและกระตุ้นความสนใจในการเรียนรู้ต่อเนื่อง	5.2.3 ครูจัดมุมจัดแสดงผลงานที่เหมาะสมกับช่วงวัยและระดับชั้นของผู้เรียน เพื่อสนับสนุนแรงจูงใจและการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้	5.2.3 ครูจัดทำมุมแสดงผลงานที่สอดคล้องกับระดับชั้นของผู้เรียน เพื่อสนับสนุนการรับรู้คุณค่าในความสามารถของตนเองและสร้างแรงบันดาลใจในการเรียนรู้ต่อเนื่อง

ผู้ทรงคุณวุฒิ 1	ผู้ทรงคุณวุฒิ 2	ผู้ทรงคุณวุฒิ 3	สรุป
5.2.4 ครูออกแบบสภาพแวดล้อมทางกายภาพของห้องเรียน โดยคำนึงถึงแสงสว่าง อุณหภูมิ และสีสัน เพื่อสนับสนุนสมาธิและการมีส่วนร่วมของผู้เรียน	5.2.4 ครูปรับสภาพแวดล้อมในห้องเรียนให้เหมาะสม ทั้งด้านแสง สี และอุณหภูมิ เพื่อส่งเสริมความสะดวกสบายและความพร้อมในการเรียนรู้ของผู้เรียน	5.2.4 ครูจัดองค์ประกอบทางกายภาพของห้องเรียนอย่างเหมาะสม เช่น การจัดแสง การควบคุมอุณหภูมิ และการเลือกสีสัน เพื่อเอื้อต่อสมาธิและการเรียนรู้ของผู้เรียน	5.2.4 ครูจัดการองค์ประกอบของห้องเรียนทั้งแสงสว่าง อุณหภูมิ และสีสัน เพื่อให้สภาพแวดล้อมเอื้อต่อสมาธิและความพร้อมในการเรียนรู้ของผู้เรียน
5.3 ความสามารถสร้างบรรยากาศทางจิตวิทยา			
5.3.1 ครูจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่อบอุ่นและปลอดภัย เพื่อส่งเสริมความร่วมมือและการช่วยเหลือกันระหว่างผู้เรียน 5.3.2 ครูส่งเสริมให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นอย่างเสรี พร้อมสร้างความสัมพันธ์ที่เชื่อถือได้ระหว่างผู้เรียนทุกช่วงวัย	5.3.1 ครูสร้างบรรยากาศในชั้นเรียนที่เป็นมิตรและเกื้อกูล ทำให้ผู้เรียนรู้สึกมั่นใจและพร้อมที่จะมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ร่วมกัน 5.3.2 ครูเปิดโอกาสให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็น และสร้างบรรยากาศที่ปลอดภัยและไว้วางใจระหว่างนักเรียน	5.3.1 ครูสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ร่วมกัน โดยเน้นความปลอดภัย ความอบอุ่น และเท่าเทียมกัน 5.3.2 ครูเปิดโอกาสให้ผู้เรียนสื่อสารอย่างเปิดเผย พร้อมเสริมสร้างความไว้วางใจและความเข้าใจข้ามช่วงวัยในห้องเรียน	5.3.1 ครูส่งเสริมบรรยากาศห้องเรียนที่สนับสนุนการเรียนรู้ร่วมกัน พร้อมให้ความสำคัญกับความเท่าเทียม 5.3.2 ครูเปิดโอกาสให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นและสร้างบรรยากาศความไว้วางใจระหว่างวัย

ผู้ทรงคุณวุฒิ 1	ผู้ทรงคุณวุฒิ 2	ผู้ทรงคุณวุฒิ 3	สรุป
5.4 ความสามารถจูงใจและการเสริมแรง			
5.4.1 ครูใช้การสื่อสารที่สร้างแรงจูงใจ ที่เหมาะสมกับความแตกต่างด้านอายุ และความสามารถ	5.4.1 ครูสร้างแรงจูงใจผู้เรียนให้เหมาะสมกับความแตกต่างในห้องเรียนแบบคละชั้น	5.4.1 ครูสื่อสารอย่างเข้าใจ ส่งเสริมแรงจูงใจ ที่เหมาะสมกับความแตกต่างด้านอายุ ความสามารถและลักษณะการเรียนรู้ของผู้เรียนแต่ละคน	5.4.1 ครูสร้างแรงจูงใจผู้เรียนให้เหมาะสมกับความแตกต่างด้านอายุ ความสามารถและลักษณะการเรียนรู้ของผู้เรียนแต่ละคน
5.4.2 ครูเสริมแรงเชิงบวกเฉพาะเจาะจงกับผู้เรียนแต่ละคน เพื่อกระตุ้นความภาคภูมิใจในตนเอง	5.4.2 ครูเสริมแรงเชิงบวกผ่านการสื่อสาร รับฟังความคิดเห็นของผู้เรียน และสร้างความสัมพันธ์ไว้วางใจข้ามช่วงวัย	5.4.2 ครูเสริมแรงเชิงบวกอย่างเหมาะสมกับศักยภาพของผู้เรียนแต่ละคน เพื่อสร้างความมั่นใจและส่งเสริมการเรียนรู้รายบุคคล	5.4.2 ครูเสริมแรงทางบวกต่อผู้เรียนแต่ละคน เพื่อส่งเสริมความมั่นใจและพัฒนาการเรียนรู้แบบรายบุคคล
ประเด็นที่ 6 ทักษะการใช้สื่อและเทคโนโลยีอย่างเหมาะสมกับผู้เรียนหลากหลายระดับ			
6.1 ความสามารถเลือกและใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม			
6.1.1 ครูคัดเลือกสื่อการเรียนการสอนและเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับผู้เรียน พร้อมพิจารณาความพร้อมด้านอุปกรณ์ของโรงเรียน	6.1.1 ครูใช้สื่อและเทคโนโลยีที่ตอบสนองความต้องการของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความพร้อมและข้อจำกัดของทรัพยากรที่มีอยู่	6.1.1 ครูประยุกต์สื่อและเทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความสามารถของผู้เรียนและอุปกรณ์ที่มีในห้องเรียน	6.1.1 ครูใช้สื่อและเทคโนโลยีให้สอดคล้องกับอุปกรณ์และความพร้อมของสถานศึกษา เพื่อสร้างการณ์การเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียน

ผู้ทรงคุณวุฒิ 1	ผู้ทรงคุณวุฒิ 2	ผู้ทรงคุณวุฒิ 3	สรุป
6.1.2 ครูเลือกใช้แอปพลิเคชันพื้นฐานที่สอดคล้องกับความสามารถและระดับของผู้เรียนแต่ละคน	6.1.2 ครูประยุกต์ใช้แอปพลิเคชันพื้นฐานเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เรียนทุกระดับชั้น	6.1.2 ครูใช้เครื่องมือและแอปพลิเคชันพื้นฐานที่เหมาะสมกับศักยภาพของผู้เรียนหลายระดับ	6.1.2 ครูเลือกใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เรียนทุกระดับในห้องเรียนแบบคละชั้น
6.3 ความสามารถพัฒนาทักษะดิจิทัลของผู้เรียน			
6.3.1 ครูส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีของผู้เรียนอย่างมีความรับผิดชอบเพื่อเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้และความปลอดภัยในสื่อดิจิทัล	6.3.1 ครูส่งเสริม และสนับสนุนผู้เรียนในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ที่สร้างสรรค์และปลอดภัย	6.3.1 ครูส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีอย่างรอบด้าน เพื่อสนับสนุนพัฒนาการด้านความรู้ ทักษะ และจริยธรรมดิจิทัลของผู้เรียน	6.3.1 ครูส่งเสริมผู้เรียนใช้เทคโนโลยีในการเรียนรู้อย่างปลอดภัยและสร้างสรรค์
6.3.2 ครูพัฒนาทักษะด้านการสืบค้น วิเคราะห์ และประเมินข้อมูล พร้อมทั้งเลือกใช้เครื่องมือเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับการเรียนรู้ของตน	6.3.2 ครูพัฒนาทักษะด้านการค้นหาข้อมูล วิเคราะห์อย่างมีวิจารณญาณ และใช้เทคโนโลยีสนับสนุนการเรียนรู้ให้เหมาะสม	6.3.2 ครูพัฒนาทักษะด้านการจัดการข้อมูล การวิเคราะห์ และการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้	6.3.2 ครูพัฒนาทักษะด้านการสืบค้นและวิเคราะห์ข้อมูล รวมทั้งการเลือกใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับตนเอง

ผู้ทรงคุณวุฒิ 1	ผู้ทรงคุณวุฒิ 2	ผู้ทรงคุณวุฒิ 3	สรุป
6.4 ความสามารถสื่อสารและการมีส่วนร่วมผ่านเทคโนโลยี			
6.4.1 ครูใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและเครื่องมือสื่อสารออนไลน์ เพื่อส่งเสริมความร่วมมือและการสื่อสารระหว่างครูและผู้ปกครอง	6.4.1 ครูใช้เครื่องมือดิจิทัลและแพลตฟอร์มออนไลน์เป็นช่องทางในการสื่อสารข้อมูลการเรียนรู้ และสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับผู้ปกครอง	6.4.1 ครูนำเทคโนโลยีและสื่อดิจิทัลมาประยุกต์เพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์และการสื่อสารเชิงรุกกับผู้ปกครองเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เรียน	6.4.1 ครูใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลและเครื่องมือเทคโนโลยีต่าง ๆ ในการสร้างความร่วมมือและการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพกับผู้ปกครอง
6.4.2 ครูใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการสร้างเครือข่ายทางวิชาชีพ เพื่อแลกเปลี่ยนแนวปฏิบัติที่ดีและแบ่งปันประสบการณ์ระหว่างกัน	6.4.2 ครูใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลและสื่อออนไลน์ในการพัฒนาความร่วมมือทางวิชาชีพและการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างครูผู้สอน	6.4.2 ครูนำเครื่องมือดิจิทัลมาประยุกต์เพื่อสร้างชุมชนทางวิชาชีพ ที่ครูสามารถแลกเปลี่ยนข้อมูล การเรียนการสอน	6.4.2 ครูใช้เครื่องมือดิจิทัล สร้างเครือข่ายวิชาชีพเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์
6.4.3 ครูใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อสนับสนุนการทำงานกลุ่มและการเรียนรู้แบบร่วมมือของผู้เรียนในห้องเรียน	6.4.3 ครูใช้เครื่องมือดิจิทัลและสื่อออนไลน์เป็นตัวกลางในการส่งเสริมกิจกรรมกลุ่ม และการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างผู้เรียน	6.4.3 ครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ โดยใช้เทคโนโลยีและแพลตฟอร์มดิจิทัลเป็นสื่อสนับสนุนการสื่อสารและการทำงานร่วมกัน	6.4.3 ครูใช้เทคโนโลยีและเครื่องมือดิจิทัลเป็นสื่อกลางในการส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมมือกันของผู้เรียน

ผู้ทรงคุณวุฒิ 1	ผู้ทรงคุณวุฒิ 2	ผู้ทรงคุณวุฒิ 3	สรุป
6.5 ความสามารถใช้เทคโนโลยีเพื่อการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้			
6.5.1 ครูใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการวัดและประเมินผลผู้เรียนในห้องเรียนคละชั้น ครอบคลุมความรู้ ทักษะ และเจตคติของผู้เรียน	6.5.1 ครูใช้เครื่องมือดิจิทัลเพื่อประเมินผลการเรียนรู้แบบองค์รวมของผู้เรียนทุกระดับชั้น ทั้งด้านความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะของผู้เรียน	6.5.1 ครูนำเทคโนโลยีและแพลตฟอร์มดิจิทัลมาสนับสนุนการประเมินผลนักเรียนรอบด้าน ครอบคลุมความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะของผู้เรียน	6.5.1 ครูใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียนทุกระดับชั้นในห้องเรียนแบบคละชั้น ครอบคลุมทั้งความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะของผู้เรียน
6.5.2 ครูใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลผลการเรียนรู้ของผู้เรียน เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาปรับปรุงกลยุทธ์การสอนให้มีประสิทธิภาพ	6.5.2 ครูวิเคราะห์ข้อมูลการเรียนรู้ของผู้เรียนโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นเครื่องมือปรับปรุงและพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง	6.5.2 ครูใช้เทคโนโลยีในการติดตาม วิเคราะห์ และประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน เพื่อนำข้อมูลมาปรับปรุงการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง	6.5.2 ครูใช้เครื่องมือเทคโนโลยีดิจิทัลวิเคราะห์ข้อมูลการเรียนรู้ของผู้เรียน เพื่อนำผลลัพธ์มาปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง

ผู้ทรงคุณวุฒิ 1	ผู้ทรงคุณวุฒิ 2	ผู้ทรงคุณวุฒิ 3	สรุป
7. ทักษะการวิเคราะห์ระดับความสามารถของผู้เรียนเป็นรายบุคคล			
7.1 ความสามารถในการประเมินพหุปัญญาของผู้เรียน			
7.1.1 ครูจัดทำแบบประเมินพหุปัญญาอย่างง่ายควบคู่กับการสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนในห้องเรียน 7.1.2 ครูสังเกตพฤติกรรมผู้เรียนอย่างสม่ำเสมอ 7.1.3 ครูวิเคราะห์พฤติกรรมและรูปแบบการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างละเอียด เพื่อออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมตามความสนใจ	7.1.1 ครูสร้างเครื่องมือประเมินพหุปัญญาและสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนเพื่อประเมินความสามารถรอบด้าน 7.1.2 ครูบันทึกการสังเกตพฤติกรรมผู้เรียนอย่างเป็นระบบ 7.1.3 ครูวิเคราะห์พฤติกรรมความสามารถและความสนใจของผู้เรียนอย่างรอบด้าน เพื่อนำข้อมูลไปปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความต้องการเฉพาะของนักเรียน	7.1.1 ครูใช้แบบประเมินพหุปัญญาแบบง่ายร่วมกับการติดตามและสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียน 7.1.2 ครูสังเกต และบันทึกพฤติกรรมผู้เรียนอย่างเป็นระบบ 7.1.3 ครูวิเคราะห์พฤติกรรมดตามพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง เพื่อปรับกระบวนการสอนให้เหมาะสม	7.1.1 ครูใช้แบบประเมินพหุปัญญาในการสำรวจความสามารถของผู้เรียนแต่ละคน เพื่อนำไปปรับกิจกรรมการเรียนรู้ให้เหมาะสม 7.1.2 ครูบันทึกการสังเกตพฤติกรรมผู้เรียนอย่างเป็นระบบ 7.1.3 ครูวิเคราะห์พฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างรอบด้าน เพื่อปรับกระบวนการจัดการเรียนรู้ให้ตอบสนองความสามารถและความต้องการเฉพาะของนักเรียน

ผู้ทรงคุณวุฒิ 1	ผู้ทรงคุณวุฒิ 2	ผู้ทรงคุณวุฒิ 3	สรุป
7.2 ความสามารถในการประเมินความต้องการในการเรียนรู้			
7.2.1 ครูประเมินลักษณะการเรียนรู้ของนักเรียนแต่ละคน เพื่อนำผลลัพธ์ไปออกแบบกิจกรรมที่เหมาะสมตามความต้องการ	7.2.1 ครูประเมินรูปแบบการเรียนรู้และความแตกต่างของผู้เรียน เพื่อนำข้อมูลไปปรับกิจกรรมการสอนให้ตรงกับความต้องการเฉพาะบุคคล	7.2.1 ครูประเมินรูปแบบการเรียนรู้ของผู้เรียน เพื่อนำไปพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ที่สนับสนุนการเรียนรู้รายบุคคล	7.2.1 ครูประเมินรูปแบบการเรียนรู้ของผู้เรียน เพื่อนำไปสร้างกิจกรรมการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อความต้องการของแต่ละบุคคล
7.2.2 ครูสำรวจความต้องการเฉพาะบุคคลของนักเรียน เพื่อนำไปวางแผนสนับสนุนการพัฒนาสมรรถนะที่สำคัญของผู้เรียน	7.2.2 ครูสำรวจความต้องการพิเศษ เพื่อออกแบบกิจกรรมที่เสริมสร้างสมรรถนะที่จำเป็นของผู้เรียน	7.2.2 ครูสำรวจความต้องการพิเศษของผู้เรียนแต่ละคน เพื่อนำไปปรับปรุงกระบวนจัดการเรียนรู้	7.2.2 ครูสำรวจความต้องการพิเศษเพื่อส่งเสริมสมรรถนะที่สำคัญของผู้เรียน

ขั้นที่ 1.3 การศึกษาแนวทางการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนขนาดเล็ก โดยการศึกษาการบริหารที่เป็นเลิศ (Best Practice) ในสถานศึกษาต้นแบบการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้น

จากการศึกษาแนวทางการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนขนาดเล็ก โดยการศึกษาการพัฒนาที่เป็นเลิศ (Best Practice) ในสถานศึกษาต้นแบบการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครู จำนวน 2 โรงเรียน เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนขนาดเล็ก ดังตาราง 14

ตาราง 14 แสดงการสังเคราะห์การพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนขนาดเล็ก โดยการศึกษาจากสถานศึกษาที่มีวิธีปฏิบัติที่ดี (Best Practice)

โรงเรียน 1	โรงเรียน 2	สรุป
ประเด็นที่ 1 ทักษะการพัฒนาหลักสูตร		
1.1 ความสามารถวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน		
1.1.1 ครูสำรวจบริบทของชุมชนและเก็บข้อมูลพื้นฐานของนักเรียนเพื่อออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม 1.1.2 ครูทำความเข้าใจความแตกต่างด้านวัย ระดับความสามารถ และความสนใจของผู้เรียนแต่ละคนเพื่อออกแบบการเรียนรู้ที่เหมาะสม	1.1.1 ครูสำรวจภาพแวดล้อมชุมชนและคุณลักษณะพื้นฐานของผู้เรียน 1.1.2 ครูเข้าใจความหลากหลายของผู้เรียนในด้านอายุ ความ สามารถ และความสนใจ เพื่อปรับวิธีการสอนให้ตอบสนองต่อความต้องการของนักเรียน	1.1.1 ครูสำรวจบริบทชุมชนและรวบรวมข้อมูลพื้นฐานของผู้เรียนเพื่อเข้าใจสภาพแวดล้อมและความต้องการการเรียนรู้ 1.1.2 ครูเข้าใจความแตกต่างของผู้เรียนแต่ละคน ทั้งด้านอายุ ความสามารถ และความสนใจ
1.2 ความสามารถกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตรที่มีความยืดหยุ่น		
1.2.1 ครูทำความเข้าใจปรัชญาและแนวคิดหลักของหลักสูตร วิเคราะห์สภาพปัญหา และใช้	1.2.1 ครูศึกษาปรัชญาและโครงสร้างของหลักสูตร วิเคราะห์ปัญหาที่เกิดขึ้น และ	1.2.1 ครูศึกษาปรัชญาของหลักสูตร วิเคราะห์ปัญหา และนำข้อมูลมาวางแผนพัฒนา

โรงเรียน 1	โรงเรียน 2	สรุป
ข้อมูลเพื่อวางแผนปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียน	ใช้ข้อมูลเชิงระบบในการออกแบบและพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับบริบทการเรียนรู้ของโรงเรียน	หลักสูตรให้เหมาะสมกับบริบทโรงเรียน
1.2.2 ครูกำหนดจุดมุ่งหมายการเรียนรู้ของหลักสูตรโดยปรับให้เหมาะสมกับศักยภาพและความแตกต่างของผู้เรียนในแต่ละชั้นเรียน	1.2.2 ครูกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตรอย่างยืดหยุ่น เพื่อตอบสนองต่อความสามารถและความต้องการเฉพาะของผู้เรียนแต่ละระดับชั้น	1.2.2 ครูกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตรอย่างยืดหยุ่นเพื่อให้สอดคล้องกับความสามารถและศักยภาพของผู้เรียนแต่ละระดับชั้น
1.2.3 ครูออกแบบหน่วยการเรียนรู้โดยสอดคล้องกับตัวชี้วัดหลักสูตร บริบทปัจจุบัน และนโยบายการศึกษา เพื่อบูรณาการกับหลักสูตรสถานศึกษา	1.2.3 ครูออกแบบหน่วยการเรียนรู้โดยนำตัวชี้วัด นโยบาย และเหตุการณ์ปัจจุบันมาผสมผสานอย่างเหมาะสมในหลักสูตร	1.2.3 ครูออกแบบหน่วยการเรียนรู้โดยเชื่อมโยงตัวชี้วัด นโยบาย และสถานการณ์ปัจจุบัน บูรณาการเข้ากับหลักสูตรสถานศึกษา
1.3 ความสามารถเลือกและจัดเนื้อหาสาระ		
1.3.1 ครูจัดกลุ่มเนื้อหาให้สอดคล้องกับระดับชั้นต่าง ๆ เพื่อให้สามารถสอนร่วมกัน พร้อมประยุกต์ตัวชี้วัดในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้	1.3.1 ครูกำหนดเนื้อหาการเรียนรู้ที่สามารถสอนร่วมกันได้หลายระดับชั้น โดยบูรณาการตัวชี้วัดและมาตรฐานหลักสูตรในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	1.3.1 ครูคัดเลือกเนื้อหาที่ครอบคลุมทุกระดับชั้น และออกแบบการสอนร่วมโดยบูรณาการตัวชี้วัดการเรียนรู้
1.3.2 ครูกำหนดโครงสร้างรายวิชาที่บูรณาการตัวชี้วัดและครอบคลุมเนื้อหาสำหรับผู้เรียนหลายระดับชั้นในห้องเรียนแบบคละชั้น	1.3.2 ครูออกแบบโครงสร้างรายวิชา โดยบูรณาการตัวชี้วัดและสาระสำคัญ เพื่อให้ผู้เรียนทุกระดับชั้นสามารถเข้าถึงเนื้อหาในห้องเรียนคละชั้น	1.3.2 ครูออกแบบโครงสร้างรายวิชาให้บูรณาการตัวชี้วัดและครอบคลุมผู้เรียนหลายระดับชั้นในห้องเรียนคละชั้น
1.4 ความสามารถในการวัดและประเมินผล		
1.4.1 ครูประเมินผลการเรียนรู้โดยคำนึงถึงระดับชั้นและ	1.4.1 ครูวัดและประเมินผลผู้เรียนแยกตามความสามารถ	1.4.1 ครูวัดผลการเรียนรู้แยกตามระดับชั้นและเป้าหมายการ

โรงเรียน 1	โรงเรียน 2	สรุป
เป้าหมายการเรียนรู้เฉพาะของผู้เรียนแต่ละกลุ่มในห้องเรียนคละชั้น	และเป้าหมายการเรียนรู้ของแต่ละระดับชั้น เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้แบบคละชั้น	เรียนรู้ของแต่ละกลุ่มในห้องเรียนแบบคละชั้น
1.4.2 ครูใช้เครื่องมือประเมินที่หลากหลาย เพื่อตรวจสอบผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ตามสภาพจริงของผู้เรียน	1.4.2 ครูใช้เครื่องมือวัดผลและประเมินผลหลากหลายรูปแบบเพื่อให้สอดคล้องกับความแตกต่างและบริบทการเรียนรู้ของผู้เรียน	1.4.2 ครูใช้เครื่องมือวัดและประเมินผลที่หลากหลายเพื่อสะท้อนผลการเรียนรู้ตามบริบทจริงของผู้เรียน
1.5 ความสามารถบริหารจัดการหลักสูตร		
1.5.1 ครูวางแผนการใช้หลักสูตรอย่างเป็นระบบ พร้อมกำหนดกลไกการนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการจัดการเรียนการสอน	1.5.1 ครูจัดทำแผนการบริหารหลักสูตรโดยรวมขั้นตอนการนิเทศ ติดตาม และประเมินผลเพื่อให้การนำหลักสูตรไปใช้เกิดประสิทธิภาพ	1.5.1 ครูจัดทำแผนการดำเนินงานเพื่อการใช้หลักสูตร พร้อมวางระบบนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการนำหลักสูตรไปใช้
1.5.2 ครูประสานงานกับครูเพื่อน ผู้บริหาร ผู้ปกครอง และชุมชน เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมในกระบวนการบริหารหลักสูตร	1.5.2 ครูสร้างความร่วมมือกับผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ทั้งครู ผู้บริหาร ผู้ปกครอง และชุมชน เพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการหลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพ	1.5.2 ครูร่วมมือกับเพื่อนครู ผู้บริหาร ผู้ปกครอง และชุมชน เพื่อมีส่วนร่วมในกระบวนการบริหารจัดการหลักสูตรอย่างรอบด้าน
1.6 ความสามารถปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง		
1.6.1 ครูวิเคราะห์จุดแข็งและข้อจำกัดของหลักสูตร เพื่อนำผลวิเคราะห์มาปรับปรุงให้สอดคล้องกับบริบทการเรียนรู้และความต้องการของผู้เรียน	1.6.1 ครูวิเคราะห์จุดเด่นและจุดที่ควรปรับปรุงของหลักสูตรเพื่อนำผลวิเคราะห์ไปปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ให้ตอบสนองต่อผู้เรียนและบริบทปัจจุบัน	1.6.1 ครูวิเคราะห์จุดแข็งและจุดที่ควรพัฒนาในหลักสูตรเพื่อพัฒนาหรือปรับใช้ให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมการเรียนรู้และความต้องการของผู้เรียนในปัจจุบัน

โรงเรียน 1	โรงเรียน 2	สรุป
1.6.2 ครูใช้ข้อมูลจากการประเมินหลักสูตรเป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง ให้สอดคล้องกับความแตกต่างของผู้เรียน	1.6.2 ครูใช้ผลการประเมินหลักสูตรมาวิเคราะห์เพื่อปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ในห้องเรียนแบบคละชั้น	1.6.2 ครูใช้ผลการประเมินหลักสูตรเป็นข้อมูลหลักในการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เหมาะสมกับการจัดการเรียนรู้แบบคละชั้น
ประเด็นที่ 2 ทักษะการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้		
2.1 ความสามารถวิเคราะห์หลักสูตร		
2.1.1 ครูวิเคราะห์ตัวชี้วัดและออกแบบการเชื่อมโยงกับสมรรถนะหลัก พร้อมสาระสำคัญของรายวิชา เพื่อสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ตามหลักสูตร 2.1.2 ครูคัดเลือกเนื้อหาและตัวชี้วัดที่เหมาะสมกับความแตกต่างด้านความสามารถและความสนใจของผู้เรียน เพื่อสร้างแผนการสอนแบบบูรณาการในชั้นเรียนคละชั้น	2.1.1 ครูวิเคราะห์ตัวชี้วัดในแต่ละระดับและบูรณาการเข้ากับสมรรถนะหลักและสาระสำคัญของรายวิชา เพื่อให้การเรียนการสอนตรงตามมาตรฐานหลักสูตร 2.1.2 ครูคัดสรรและบูรณาการตัวชี้วัดพร้อมสาระการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความหลากหลายของผู้เรียน เพื่อออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ในห้องเรียนคละชั้น	2.1.1 ครูวิเคราะห์และบูรณาการตัวชี้วัดทุกระดับกับสมรรถนะหลัก และสาระสำคัญของรายวิชาเพื่อให้สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ตามหลักสูตร 2.1.2 ครูคัดสรรสาระการเรียนรู้และตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้องโดยคำนึงถึงความแตกต่างของผู้เรียน เพื่อพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการในชั้นเรียนคละชั้น
2.2 ความสามารถกำหนดจุดมุ่งหมายการเรียนรู้		
2.2.1 ครูกำหนดจุดมุ่งหมายการเรียนรู้โดยอิงมาตรฐานและตัวชี้วัดของหลักสูตร พร้อมระบุผลลัพธ์และภาระงานของผู้เรียน เพื่อให้เห็นพฤติกรรมที่คาดว่าจะเกิดขึ้นหลังการเรียนรู้	2.2.1 ครูกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ตามมาตรฐานหลักสูตร ระบุผลลัพธ์และงานของผู้เรียนอย่างชัดเจน เพื่อสะท้อนพฤติกรรมการเรียนรู้ที่คาดหวัง	2.2.1 ครูกำหนดจุดมุ่งหมายการเรียนรู้ตามมาตรฐานและตัวชี้วัดของหลักสูตร พร้อมระบุผลลัพธ์การเรียนรู้และภาระงานของผู้เรียนอย่างชัดเจน เพื่อสะท้อนพฤติกรรมที่คาดหวังหลังการเรียนรู้

โรงเรียน 1	โรงเรียน 2	สรุป
2.2.2 ครูกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น รองรับความหลากหลายของผู้เรียน เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ที่เหมาะสม	2.2.2 ครูกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ที่มีความยืดหยุ่นและสอดรับกับศักยภาพของผู้เรียนแต่ละบุคคล	2.2.2 ครูกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ที่มีความยืดหยุ่นและสอดรับกับศักยภาพที่หลากหลายของผู้เรียน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับแต่ละบุคคล
2.3 ความสามารถออกแบบกิจกรรมการสอน		
2.3.1 ครูใช้หลักทฤษฎีการเรียนรู้ที่ตอบสนองความแตกต่างของผู้เรียนแต่ละคนในการวางแผนและออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้แบบคละชั้น เพื่อให้ผู้เรียนทุกคนบรรลุเป้าหมายการเรียนรู้	2.3.1 ครูนำแนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้ที่คำนึงถึงความหลากหลายของนักเรียนมาประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมการสอนร่วมหลายระดับชั้น เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ตามเป้าหมาย	2.3.1 ครูประยุกต์ใช้ทฤษฎีการเรียนรู้ที่คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลเป็นฐานในการออกแบบกิจกรรมการสอนแบบคละชั้น เพื่อให้บรรลุผลลัพธ์ตามที่กำหนด
2.3.2 ครูจัดทำแผนการสอนโดยคำนึงถึงคุณลักษณะของเนื้อหาและทักษะที่ต้องการพัฒนาของผู้เรียน เพื่อให้สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ตามหลักสูตร	2.3.2 ครูจัดทำแผนการสอนโดยประเมินความต้องการด้านเนื้อหาและทักษะของผู้เรียน เพื่อให้กิจกรรมการเรียนรู้สอดคล้องกับข้อกำหนดของหลักสูตร	2.3.2 ครูจัดทำแผนการสอนโดยพิจารณาลักษณะเฉพาะของเนื้อหาและทักษะที่ผู้เรียนต้องการพัฒนาให้สอดคล้องกับมาตรฐานของหลักสูตร
2.4 ความสามารถเลือกสื่อและทรัพยากร		
2.4.1 ครูคัดสรรและนำสื่อการเรียนรู้รวมถึงเทคโนโลยีมาใช้โดยพิจารณาความหลากหลายของความสามารถและความสนใจของนักเรียนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ที่เหมาะสม	2.4.1 ครูคัดสรรและประยุกต์ใช้สื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับความสามารถและความสนใจของผู้เรียนแต่ละคน เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ตามความสนใจของผู้เรียน	2.4.1 ครูคัดสรรและประยุกต์ใช้สื่อการเรียนรู้และเทคโนโลยีที่สอดคล้องกับความแตกต่างด้านความสามารถและความสนใจของผู้เรียน

โรงเรียน 1	โรงเรียน 2	สรุป
2.4.2 ครูเลือกสื่อและเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับผู้เรียน	2.4.2 ครูจัดทำคลังสื่อดิจิทัลและส่งเสริมการแบ่งปันสื่อร่วมกัน	2.4.2 ครูเลือกสื่อและเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับผู้เรียน จัดทำคลังสื่อดิจิทัลและส่งเสริมการแบ่งปันสื่อร่วมกัน
2.5 ความสามารถปรับปรุงและพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้		
2.5.1 ครูสะท้อนผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เพื่อนำข้อมูลมาปรับปรุงแผนการสอนให้เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละคน	2.5.1 ครูใช้กระบวนการสะท้อนผลการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพของการจัดกิจกรรมและสนับสนุนการเรียนรู้ตามความแตกต่างของผู้เรียน	2.5.1 ครูสะท้อนผลการจัดการเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการจัดกิจกรรมและตอบสนองความต้องการของผู้เรียน
2.5.2 ครูวิเคราะห์ผลการประเมินเพื่อปรับแก้และพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง ให้สอดคล้องกับความต้องการและความแตกต่างของผู้เรียน	2.5.2 ครูวิเคราะห์ผลการประเมินผู้เรียนเพื่อนำมาปรับปรุงแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมพัฒนาการและตอบสนองต่อความสามารถที่หลากหลายของผู้เรียน	2.5.2 ครูวิเคราะห์ผลการประเมินเพื่อนำมาปรับแก้แผนการจัดการเรียนรู้และพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง ให้ตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียน
ประเด็นที่ 3 ทักษะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้		
3.1 ความสามารถนำเข้าสู่บทเรียน		
3.1.1 ครูเริ่มต้นจัดกิจกรรมบทเรียนรวมชั้น เพื่อเชื่อมโยงความรู้เดิมกับเนื้อหาใหม่ และกระตุ้นความพร้อมของผู้เรียนก่อนเข้าสู่บทเรียนหลัก 3.1.2 ครูใช้สื่อมัลติมีเดียและสถานการณ์จำลองควบคู่กับ	3.1.1 ครูเริ่มต้นจัดกิจกรรมเปิดบทเรียนรวมชั้น เพื่อกระตุ้นความสนใจและทบทวนความรู้พื้นฐานก่อนเริ่มเนื้อหาใหม่	3.1.1 ครูจัดกิจกรรมเริ่มต้นบทเรียนแบบรวมชั้น เพื่อทบทวนความรู้เดิมและเตรียมความพร้อมให้ผู้เรียนเข้าสู่เนื้อหาใหม่

โรงเรียน 1	โรงเรียน 2	สรุป
การตั้งคำถามเชิงกระตุ้นความคิด เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้เรียน	3.1.2 ครูประยุกต์ใช้สื่อมัลติมีเดียและกิจกรรมจำลองสถานการณ์ เพื่อกระตุ้นความคิดและสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ของผู้เรียน	3.1.2 ครูนำสถานการณ์จำลองหรือสื่อมัลติมีเดียมาประกอบการสอน พร้อมตั้งคำถามเพื่อดึงความสนใจและกระตุ้นความคิดของผู้เรียน
3.2 ความสามารถสอนหรือปฏิบัติกิจกรรม		
3.2.1 ครูดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีความยืดหยุ่น เพื่อรองรับความแตกต่างด้านอายุ ระดับความสามารถ และความสนใจของผู้เรียน	3.2.1 ครูดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายและปรับตามความแตกต่างของผู้เรียนในด้านวัย ความสามารถ และความถนัดเฉพาะบุคคล	3.2.1 ครูดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้แบบยืดหยุ่น โดยคำนึงถึงความแตกต่างของผู้เรียนแต่ละช่วงวัยและระดับความสามารถ
3.2.2 ครูประยุกต์แนวคิด Active Learning มาประยุกต์ในการวางแผนกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการคิด วิเคราะห์ และลงมือปฏิบัติ	3.2.2 ครูประยุกต์แนวคิด Active Learning เป็นกรอบในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนคิดอย่างลึกซึ้ง วิเคราะห์ปัญหา และลงมือทำกิจกรรมร่วมกัน	3.2.2 ครูประยุกต์แนวคิด Active Learning ในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนคิดวิเคราะห์ และปฏิบัติอย่างมีส่วนร่วม
3.3 ความสามารถสรุปบทเรียน		
3.3.1 ครูใช้กิจกรรมสะท้อนคิดในช่วงสรุปบทเรียน เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนอธิบายความเข้าใจและสรุปสาระสำคัญของเนื้อหา	3.3.1 ครูใช้กิจกรรมสะท้อนคิดแบบมีส่วนร่วมในขั้นสรุปบทเรียน เพื่อให้นักเรียนอธิบายความเข้าใจและสรุปสาระสำคัญของบทเรียนอย่างชัดเจน	3.3.1 ครูใช้กิจกรรมสะท้อนคิดในขั้นสรุปบทเรียนเพื่อให้ผู้เรียนอธิบายและสรุปความรู้ที่ได้รับ
3.3.2 ครูจัดกิจกรรมกลุ่ม การสร้างแผนผังความคิด (Mind Map) และการอภิปราย เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนสังเคราะห์	3.3.2 ครูใช้กิจกรรมกลุ่มและการสร้าง Mind Map ควบคู่กับการอภิปราย เพื่อสนับสนุน	3.3.2 ครูใช้กิจกรรมกลุ่ม การสร้าง Mind Map และการอภิปรายเป็นวิธีช่วยให้ผู้เรียน

โรงเรียน 1	โรงเรียน 2	สรุป
ความรู้และสรุปสาระสำคัญของบทเรียนด้วยตนเอง	ผู้เรียนในการสังเคราะห์และสรุปเนื้อหาของบทเรียน	สังเคราะห์และสรุปเนื้อหาด้วยตนเอง
3.3.3 ครูดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ที่ช่วยให้นักเรียนเชื่อมโยงความรู้กับประสบการณ์ส่วนตัวและบริบทสังคมรอบตัว	3.3.3 ครูใช้วิธีการสอนที่สนับสนุนให้ผู้เรียนเชื่อมโยงเนื้อหาวิชากับชีวิตจริงและสถานการณ์ที่พบเจอในชีวิตประจำวัน	3.3.3 ครูดำเนินกิจกรรมเพื่อให้นักเรียนสามารถเชื่อมโยงเนื้อหาที่เรียนกับประสบการณ์และบริบทชีวิตจริงของตน
ประเด็นที่ 4 ทักษะการประเมินผลการเรียนรู้		
4.1 ความสามารถวัดและประเมินผลเพื่อการพัฒนา (Assessment for Learning)		
4.1.1 ครูสร้างเครื่องมือวัดผลตามผลลัพธ์การเรียนรู้ที่กำหนด เพื่อสนับสนุนการสะท้อนผลและปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียน	4.1.1 ครูจัดทำแบบประเมินผลที่สอดคล้องกับเป้าหมายการเรียนรู้ เพื่อให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ผู้เรียนและนำไปปรับปรุงการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	4.1.1 ครูจัดทำแบบวัดและประเมินผลบนพื้นฐานของจุดประสงค์การเรียนรู้ที่ชัดเจน เพื่อใช้เป็นข้อมูลสะท้อนกลับและปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง
4.2.2 ครูส่งเสริมการประเมินเพื่อการเรียนรู้โดยให้ผู้เรียนมีบทบาทสำคัญในการสะท้อนคิดของตนเอง	4.2.2 ครูส่งเสริมการประเมินผลเพื่อการเรียนรู้ โดยให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการทบทวนและติดตามความก้าวหน้าของตนเองภายในห้องเรียนแบบคละชั้น	4.2.2 ครูส่งเสริมการประเมินเพื่อการเรียนรู้โดยให้ผู้เรียนมีบทบาทสำคัญในการสะท้อนคิดและตรวจสอบพัฒนาการของตนเองในบริบทห้องเรียนคละชั้น
4.2.3 ครูจัดทำแฟ้มสะสมผลงานในรูปแบบดิจิทัลควบคู่กับเอกสาร เพื่อสนับสนุนการติดตามพัฒนาการและการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นรายบุคคล	4.2.3 ครูจัดทำแฟ้มสะสมผลงานในรูปแบบเอกสารและดิจิทัล เพื่อเก็บหลักฐานพัฒนาการและผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของผู้เรียน	4.2.3 ครูจัดทำแฟ้มสะสมผลงานของผู้เรียน ทั้งในรูปแบบดิจิทัลและเอกสาร เพื่อบันทึกพัฒนาการและผลการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างเป็นระบบและตรวจสอบได้

โรงเรียน 1	โรงเรียน 2	สรุป
4.2 ความสามารถวัดและประเมินผลเพื่อการเรียนรู้ (Assessment as Learning)		
4.2.1 ครูกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ที่ชัดเจน พร้อมออกแบบเครื่องมือประเมินระหว่างเรียนเพื่อช่วยผู้เรียนทบทวนและปรับปรุงกระบวนการเรียนรู้ของตนเองอย่างต่อเนื่อง	4.2.1 ครูกำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้ที่ชัดเจน และสร้างเครื่องมือวัดและประเมินผลระหว่างเรียน เพื่อสนับสนุนการติดตามและพัฒนาการเรียนรู้ตนเองอย่างต่อเนื่อง	4.2.1 ครูกำหนดจุดมุ่งหมายการเรียนรู้ที่ชัดเจนและพัฒนาเครื่องมือประเมินระหว่างเรียนเพื่อตรวจสอบ และปรับปรุงการเรียนรู้ของตนเองอย่างต่อเนื่อง
4.2.2 ครูดำเนินการประเมินระหว่างเรียนที่มุ่งกระบวนการเรียนรู้ โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบและสะท้อนผลการเรียนรู้ของตนเอง เพื่อพัฒนาการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ	4.2.2 ครูดำเนินการประเมินผลระหว่างเรียนที่ให้ผู้เรียนมีบทบาทในการสะท้อนผลและตรวจสอบพัฒนาการของตนเอง เพื่อปรับปรุงและพัฒนาการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง	4.2.2 ครูดำเนินการประเมินผลเชิงกระบวนการ โดยเน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบและสะท้อนผลการเรียนรู้ของตนเอง เพื่อติดตามพัฒนาการอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง
4.3 ความสามารถวัดและประเมินผลเพื่อสรุปผล (Assessment of Learning)		
4.3.1 ครูพัฒนาเครื่องมือวัดผลที่หลากหลาย เพื่อประเมินและสรุปผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนให้สอดคล้องกับความสามารถและความแตกต่างระหว่างบุคคล	4.3.1 ครูพัฒนาเครื่องมือประเมินผลที่หลากหลาย เพื่อใช้ในการสรุปผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้สอดคล้องกับความสามารถ ศักยภาพ และความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน	4.3.1 ครูพัฒนาเครื่องมือประเมินผลหลายรูปแบบ เพื่อใช้สรุปผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้สอดคล้องกับศักยภาพและความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน
4.3.2 ครูกำหนดเกณฑ์และมาตรฐานการประเมินที่เชื่อมโยงกับตัวชี้วัดตามหลักสูตร พร้อมทั้งพิจารณาผลงานของผู้เรียนเพื่อสะท้อนสมรรถนะการเรียนรู้ของแต่ละบุคคลอย่างถูกต้อง	4.3.2 ครูกำหนดเกณฑ์การประเมินที่สัมพันธ์กับตัวชี้วัดหลักสูตร เพื่อใช้ในการพิจารณาผลงานผู้เรียน อันเป็นการสะท้อนผลการเรียนรู้เชิงสมรรถนะของผู้เรียนแต่ละคนอย่างแท้จริง	4.3.2 ครูกำหนดเกณฑ์มาตรฐานการประเมินที่สอดคล้องกับตัวชี้วัดในหลักสูตร พิจารณาผลงานผู้เรียน เพื่อสะท้อนผลการเรียนรู้เชิงสมรรถนะของแต่ละบุคคลอย่างแท้จริง

โรงเรียน 1	โรงเรียน 2	สรุป
ประเด็นที่ 5 ทักษะการจัดการชั้นเรียนแบบคละชั้น		
5.1 ความสามารถกำหนดเป้าหมายที่พึงประสงค์		
5.1.1 ครูกำหนดลักษณะพฤติกรรมที่คาดหวังจากผู้เรียนเพื่อเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในห้องเรียนคละชั้นอย่างเหมาะสม	5.1.1 ครูกำหนดพฤติกรรมบ่งชี้ความสำเร็จของผู้เรียนเพื่อเป็นเกณฑ์การจัดกิจกรรมและประเมินผลในห้องเรียนที่มีผู้เรียนหลากหลายระดับชั้น	5.1.1 ครูกำหนดพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของการจัดการเรียนรู้ในห้องเรียนแบบคละชั้น
5.1.2 ครูส่งเสริมการมีส่วนร่วมเชิงสร้างสรรค์ของผู้เรียน ในการกำหนดกติกาและหน้าที่ภายในห้องเรียน โดยให้ความสำคัญกับความแตกต่างระหว่างบุคคลและศักยภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน	5.1.2 ครูกระตุ้นให้ผู้เรียนร่วมกันสร้างข้อตกลงและกำหนดบทบาท เพื่อให้การจัดการเรียนรู้เป็นไปอย่างมีส่วนร่วมและสอดคล้องกับศักยภาพเฉพาะบุคคล	5.1.2 ครูส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมกำหนดกติกาและบทบาทหน้าที่ภายในชั้นเรียนโดยคำนึงถึงระดับศักยภาพของผู้เรียนแต่ละคน
5.1.3 ครูสร้างสภาพแวดล้อมที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อผลลัพธ์ของกิจกรรมต่าง ๆ โดยคำนึงถึงความเสมอภาคและความแตกต่างของผู้เรียนในชั้นเรียนคละระดับ	5.1.3 ครูสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เน้นการมีส่วนร่วมเพื่อให้ผู้เรียนรับผิดชอบต่อกระบวนการและผลลัพธ์การเรียนรู้อย่างเท่าเทียมกันในบริบทของห้องเรียนคละชั้น	5.1.3 ครูสร้างสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนร่วมรับผิดชอบต่อกิจกรรมและผลลัพธ์ของห้องเรียนคละชั้นอย่างเท่าเทียมกัน
5.2 ความสามารถจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพ		
5.2.1 ครูจัดพื้นที่ห้องเรียนยืดหยุ่น เพื่อรองรับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายและตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียน	5.2.1 ครูจัดพื้นที่ห้องเรียนรองรับกิจกรรมที่หลากหลาย ทั้งการเรียนรู้รายบุคคล การทำงานกลุ่ม และกิจกรรมการเรียนรู้ต่าง ๆ	5.2.1 ครูจัดพื้นที่ห้องเรียนให้ยืดหยุ่น รองรับกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย
5.2.2 ครูจัดโต๊ะและพื้นที่กิจกรรมตามกลุ่มวัย หรือปรับเปลี่ยนตามลักษณะของ	5.2.2 ครูจัดโต๊ะและพื้นที่เรียนโดยพิจารณาช่วงวัยและประเภทกิจกรรม เพื่อส่งเสริม	5.2.2 ครูจัดโต๊ะและพื้นที่เรียนตามกลุ่มวัยหรือหมุนเวียนตามลักษณะกิจกรรม เพื่อเอื้อต่อ

โรงเรียน 1	โรงเรียน 2	สรุป
กิจกรรม เพื่อเอื้อต่อการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียน	การเรียนรู้ของผู้เรียนแต่ละกลุ่ม	การเรียนรู้ของผู้เรียนแต่ละกลุ่ม
5.2.3 ครูจัดพื้นที่แสดงผลงานและป้ายนิเทศจำแนกตามระดับชั้น เพื่อกระตุ้นแรงจูงใจในการเรียนรู้ และเสริมสร้างความภาคภูมิใจในความสำเร็จของผู้เรียน	5.2.3 ครูจัดพื้นที่จัดแสดงผลงานจำแนกตามระดับชั้น เพื่อส่งเสริมการยอมรับคุณค่าของตนเองและปลูกฝังความภาคภูมิใจในผลสำเร็จของผู้เรียน	5.2.3 ครูจัดพื้นที่แสดงผลงานและป้ายนิเทศแยกตามระดับชั้น เพื่อสร้างแรงจูงใจและส่งเสริมความภาคภูมิใจในความสำเร็จของผู้เรียน
5.2.4 ครูปรับแสงสว่าง อุณหภูมิ และโทนสีของห้องเรียนให้เหมาะสมและสบายตา เพื่อสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อสมาธิและการเรียนรู้ของผู้เรียน	5.2.4 ครูปรับแสง อุณหภูมิ และสีห้องเรียนให้เหมาะสม เพื่อเอื้อต่อสมาธิและการเรียนรู้ของผู้เรียน	5.2.4 ครูปรับสภาพแวดล้อมทางกายภาพ เช่น แสงสว่าง อุณหภูมิ และโทนสีของห้องเรียนให้เหมาะสมและสบายตา เพื่อสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน
5.3 ความสามารถสร้างบรรยากาศทางจิตวิทยา		
5.3.1 ครูใช้จิตวิทยาเชิงบวกในการดูแลผู้เรียนทุกคนอย่างเท่าเทียมเพื่อส่งเสริมบรรยากาศการทำงานร่วมกันอย่างเกื้อกูลและสร้างความเข้าใจระหว่างผู้เรียน	5.3.1 ครูใช้จิตวิทยาที่เอื้อต่อการทำงานร่วมกัน เข้าใจถึงความแตกต่าง และปฏิบัติต่อผู้เรียนอย่างเท่าเทียมกัน	5.3.1 ครูใช้จิตวิทยาที่เอื้อต่อการทำงานร่วมกันของผู้เรียนโดยแสดงความเข้าใจและปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกัน
5.3.2 ครูสนับสนุนกระบวนการแก้ปัญหาเชิงมีส่วนร่วม โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นและมีบทบาทในการตัดสินใจร่วมกัน	5.3.2 ครูสนับสนุนให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการระดมความคิดเห็นและวิธีแก้ปัญหาร่วมกัน	5.3.2 ครูสนับสนุนกระบวนการแก้ปัญหาแบบมีส่วนร่วม โดยฟังความคิดเห็นของผู้เรียน

โรงเรียน 1	โรงเรียน 2	สรุป
5.4 ความสามารถจูงใจและการเสริมแรง		
5.4.1 ครูสร้างแรงจูงใจที่หลากหลาย เพื่อกระตุ้นการเรียนรู้ของผู้เรียนแต่ละระดับชั้นตามศักยภาพและความสนใจที่แตกต่างกัน	5.4.1 ครูตอบสนองต่อความสนใจเฉพาะบุคคล เพื่อสร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียน	5.4.1 ครูสร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียนแต่ละระดับชั้นได้รับการกระตุ้นตามศักยภาพและความสนใจที่แตกต่างกัน
5.4.2 ครูเสริมแรงทางบวกเพื่อกระตุ้นความภาคภูมิใจในตนเอง และส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นรายบุคคล	5.4.2 ครูให้กำลังใจเพื่อสร้างความมั่นใจและสนับสนุนการเรียนรู้ตามลักษณะเฉพาะของผู้เรียน	5.4.2 ครูเสริมแรงทางบวกกระตุ้นความภาคภูมิใจ และสนับสนุนการเรียนรู้รายบุคคล
ประเด็นที่ 6 ทักษะการใช้สื่อและเทคโนโลยีอย่างเหมาะสมกับผู้เรียนหลากหลายระดับ		
6.1 ความสามารถเลือกและใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม		
6.1.1 ครูเลือกใช้สื่อและเทคโนโลยีที่สอดคล้องกับทรัพยากรของสถานศึกษา เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน	6.1.1 ครูคัดเลือกสื่อการสอนและเทคโนโลยีให้เหมาะสมกับทรัพยากรที่มีอยู่ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างเต็มศักยภาพ	6.1.1 ครูคัดเลือกสื่อและเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับทรัพยากรที่สถานศึกษามีอยู่ เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ
6.1.2 ครูใช้เทคโนโลยีดิจิทัลแอปพลิเคชันพื้นฐาน และปัญญาประดิษฐ์ (AI) อย่างเหมาะสมกับระดับความสามารถของผู้เรียนในห้องเรียนแบบคละชั้น	6.1.2 ครูใช้เครื่องมือดิจิทัลและเทคโนโลยีสมัยใหม่เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ตามศักยภาพของนักเรียนในห้องเรียนแบบคละชั้น	6.1.2 ครูใช้เทคโนโลยีและเครื่องมือดิจิทัล รวมทั้ง AI และแอปพลิเคชันพื้นฐาน ให้เหมาะสมกับความความสามารถของผู้เรียนในห้องเรียนแบบคละชั้น
6.2 ความสามารถใช้เทคโนโลยีจัดกิจกรรมการเรียนรู้		
6.2.1 ครูประยุกต์เทคโนโลยีเพื่อออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้แบบผสมผสาน (Blended Learning) ที่	6.2.1 ครูใช้เทคโนโลยีในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบผสมผสานโดยปรับกิจกรรมให้เหมาะสมกับความต้องการของผู้เรียน	6.2.1 ครูใช้เทคโนโลยีในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ Blended Learning ที่ปรับเปลี่ยนได้ตามความต้องการของผู้เรียน

โรงเรียน 1	โรงเรียน 2	สรุป
ยืดหยุ่นตามความต้องการและศักยภาพของผู้เรียน 6.2.2 ครูใช้เทคโนโลยีเพื่อจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อความแตกต่างด้านความสามารถ ความสนใจ และความต้องการของผู้เรียน	6.2.2 ครูใช้เทคโนโลยีสนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยคำนึงถึงความหลากหลายและความต้องการเฉพาะบุคคลของผู้เรียน	6.2.2 ครูใช้เทคโนโลยีในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่รองรับความแตกต่างและความต้องการเฉพาะของผู้เรียน
6.3 ความสามารถพัฒนาทักษะดิจิทัลของผู้เรียน		
6.3.1 ครูเสริมสร้างทักษะการรู้เท่าทันสื่อ และความรู้ดิจิทัลของผู้เรียนอย่างรอบด้านเพื่อให้สามารถประเมิน วิเคราะห์ และใช้สื่อดิจิทัลอย่างเหมาะสม 6.3.2 ครูพัฒนาความสามารถของผู้เรียนสืบค้น วิเคราะห์ และเลือกใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับตนเองอย่างมีประสิทธิภาพ	6.3.1 ครูพัฒนาความสามารถของผู้เรียนในการเข้าใจ ตีความ และใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างมีประสิทธิภาพ 6.3.2 ครูพัฒนาความสามารถของผู้เรียนในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อตอบสนองความต้องการในการเรียนรู้	6.3.1 ครูพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อและความรู้ด้านดิจิทัลของผู้เรียนอย่างครบถ้วนเพื่อให้ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์และใช้สื่อดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ 6.3.2 ครูพัฒนาความสามารถของผู้เรียนในการค้นหา วิเคราะห์ และประยุกต์ใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสม
6.4 ความสามารถสื่อสารและการมีส่วนร่วมผ่านเทคโนโลยี		
6.4.1 ครูใช้เครื่องมือดิจิทัลและแพลตฟอร์มออนไลน์ในการสื่อสารและประสานงานกับผู้ปกครอง เพื่อสร้างความร่วมมือและสนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เรียน	6.4.1 ครูประยุกต์เทคโนโลยีและแพลตฟอร์มดิจิทัลในการแลกเปลี่ยนข้อมูลและความคิดเห็นกับผู้ปกครอง เพื่อเสริมสร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน 6.4.2 ครูใช้เครื่องมือดิจิทัลเพื่อพัฒนาความร่วมมือและขยายเครือข่ายทางวิชาชีพ	6.4.1 ครูใช้เทคโนโลยีและแพลตฟอร์มดิจิทัลเป็นเครื่องมือในการสื่อสารและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้ปกครอง เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ของผู้เรียน

โรงเรียน 1	โรงเรียน 2	สรุป
6.4.2 ครูใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลและเทคโนโลยีต่าง ๆ ในการสร้างเครือข่ายวิชาชีพ 6.4.3 ครูใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลและเทคโนโลยีต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้แบบร่วมมือกันของผู้เรียน	6.4.3 ครูใช้เครื่องมือดิจิทัลเป็นสื่อกลางในการสร้างกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นความร่วมมือระหว่างผู้เรียน	6.4.2 ครูใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลและเทคโนโลยีต่าง ๆ เพื่อสร้างและขยายเครือข่ายวิชาชีพ 6.4.3 ครูใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลและเทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนการทำงานร่วมกันของผู้เรียน
6.5 ความสามารถใช้เทคโนโลยีเพื่อการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้		
6.5.1 ครูใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการวัดและประเมินผลผู้เรียนแต่ละคน ครอบคลุมความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะตามเป้าหมายการเรียนรู้	6.5.1 ครูใช้เครื่องมือเทคโนโลยีเพื่อประเมินผลการเรียนรู้แบบรายบุคคล ครอบคลุมทุกมิติทั้งด้านความรู้ ความสามารถ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์	6.5.1 ครูใช้เทคโนโลยีในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนแบบรายบุคคล ครอบคลุมด้านความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์
6.5.2 ครูใช้เครื่องมือดิจิทัลวิเคราะห์ผลการเรียนรู้ของผู้เรียน เพื่อปรับปรุงและพัฒนากระบวนการสอนอย่างต่อเนื่อง	6.5.2 ครูใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการวิเคราะห์ข้อมูลการเรียนรู้เพื่อนำผลไปปรับแผนการสอนให้เหมาะสมกับความต้องการของผู้เรียน	6.5.2 ครูใช้เครื่องมือดิจิทัลวิเคราะห์ข้อมูลการเรียนรู้ของผู้เรียน เพื่อนำผลลัพธ์มาปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง
ประเด็นที่ 7 ทักษะการวิเคราะห์ระดับความสามารถของผู้เรียนเป็นรายบุคคล		
7.1 ความสามารถในการประเมินพหุปัญญาของผู้เรียน		
7.1.1 ครูสร้างเครื่องมือวัดและประเมินพหุปัญญาของผู้เรียนในแต่ละด้านอย่างรอบด้านและหลากหลาย	7.1.1 ครูสร้างเครื่องมือประเมินเพื่อระบุศักยภาพด้านพหุปัญญาของผู้เรียน	7.1.1 ครูสร้างเครื่องมือประเมินเพื่อวัดศักยภาพด้านพหุปัญญาของผู้เรียนในแต่ละด้านอย่างหลากหลาย
7.1.2 ครูสังเกตพฤติกรรมผู้เรียนทุกครั้งที่ดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้	7.1.2 ครูบันทึกการสังเกตพฤติกรรมผู้เรียนในกิจกรรมการเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ	7.1.2 ครูบันทึกการสังเกตพฤติกรรมผู้เรียนอย่างสม่ำเสมอ

โรงเรียน 1	โรงเรียน 2	สรุป
7.1.3 ครูศึกษาพฤติกรรมและรูปแบบการเรียนรู้ของผู้เรียนแต่ละคน เพื่อนำไปออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้	7.1.3 ครูศึกษาพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนแต่ละคน เพื่อนำไปออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสม	7.1.3 ครูศึกษาพฤติกรรมและรูปแบบการเรียนรู้ของผู้เรียนแต่ละคน เพื่อนำไปออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับศักยภาพของผู้เรียน
7.2 ความสามารถในการประเมินความต้องการในการเรียนรู้		
7.2.1 ครูวิเคราะห์พฤติกรรมและสไตล์การเรียนรู้ของนักเรียนแต่ละคน เพื่อนำไปปรับกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความสามารถเฉพาะบุคคล	7.2.1 ครูวิเคราะห์รูปแบบการเรียนรู้ของผู้เรียนแต่ละคน เพื่อนำข้อมูลมาประยุกต์ออกแบบกิจกรรมที่เหมาะสมกับศักยภาพของผู้เรียน	7.2.1 ครูวิเคราะห์ความแตกต่างด้านรูปแบบการเรียนรู้ของนักเรียนแต่ละคน เพื่อนำข้อมูลมาออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสม
7.2.2 ครูวิเคราะห์ต้องการเฉพาะของผู้เรียน เพื่อนำข้อมูลมาพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ที่สนับสนุนสมรรถนะสำคัญของแต่ละบุคคล	7.2.2 ครูวิเคราะห์ลักษณะและความต้องการพิเศษของนักเรียน เพื่อออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมและส่งเสริมสมรรถนะที่สำคัญของผู้เรียน	7.2.2 ครูวิเคราะห์ความต้องการพิเศษของผู้เรียน เพื่อนำไปออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมสมรรถนะที่สำคัญของผู้เรียน

จากการสังเคราะห์การพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนขนาดเล็ก ซึ่งประกอบด้วย ประเด็นที่ 1 ทักษะการพัฒนาหลักสูตร ประเด็นที่ 2 ทักษะการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ ประเด็นที่ 3 ทักษะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ประเด็นที่ 4 ทักษะการประเมินผลการเรียนรู้ ประเด็นที่ 5 ทักษะการจัดการชั้นเรียนแบบคละชั้น ประเด็นที่ 6 ทักษะการใช้สื่อและเทคโนโลยีอย่างเหมาะสมกับผู้เรียนหลากหลายระดับ และ ประเด็นที่ 7 ทักษะการวิเคราะห์ระดับความสามารถของผู้เรียนเป็นรายบุคคล สรุปได้ดัง ตาราง 15

ตาราง 15 แสดงสรุปผลการสังเคราะห์แนวการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนขนาดเล็ก

ประเด็น	การสังเคราะห์เอกสาร	วิธีปฏิบัติที่ดี (Best Practice)	ผู้ทรงคุณวุฒิ	สรุป
ประเด็นที่ 1 ทักษาการพัฒนาหลักสูตร				
1.1 ความสามารถวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน	การวิเคราะห์บริบทของผู้เรียนที่มีความแตกต่างกันด้านอายุ ระดับความสามารถ และความสนใจที่หลากลาย รวมทั้งเข้าใจบริบทของโรงเรียน ชุมชน และสภาพ	1.1.1 ครูสำรวจบริบทชุมชนและรวบรวมข้อมูลพื้นฐานของผู้เรียนเพื่อเข้าใจสภาพแวดล้อมและความต้องการการเรียนรู้	1.1.1 ครูวิเคราะห์บริบทชุมชนและเก็บข้อมูลพื้นฐานผู้เรียน เพื่อเข้าใจสภาพแวดล้อมอย่างลึกซึ้ง	1.1.1 ครูวิเคราะห์บริบทชุมชน และเก็บข้อมูลพื้นฐานผู้เรียน
		1.1.2 ครูเข้าใจความแตกต่างของผู้เรียนแต่ละคน	1.1.2 ครูวิเคราะห์ผู้เรียนเป็นรายบุคคลโดยคำนึงถึง	1.1.2 ครูวิเคราะห์ผู้เรียนเป็นรายบุคคล ที่มีความแตกต่างกันด้าน

ประเด็น	การสังเคราะห์เอกสาร	วิธีปฏิบัติที่ดี (Best Practice)	ผู้ทรงคุณวุฒิ	สรุป
	สังคม ปัจจุบันเพื่อให้หลักสูตรสถานศึกษามีความทันสมัย	ทั้งด้านอายุ ความสามารถและความสนใจ	ความแตกต่างที่หลากหลายในห้องเรียนแบบคละชั้น	อายุ ระดับความสามารถ และความสนใจที่หลากหลาย
1.2 ความสามารถกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตรที่มีความยืดหยุ่น	การกำหนดเป้าหมายที่ตอบสนองต่อศักยภาพของผู้เรียนในแต่ละระดับชั้น และครอบคลุมพฤติกรรมการเรียนรู้ทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ พุทธิพิสัย (ความรู้) จิตพิสัย (เจตคติ) และทักษะพิสัย (ทักษะปฏิบัติ) อย่างชัดเจน สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด และสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนในระดับชั้นต่าง ๆ ที่เรียนรวมกัน	1.2.1 ครูศึกษาปรัชญาของหลักสูตร วิเคราะห์ปัญหาและนำข้อมูลมาวางแผนพัฒนาหลักสูตรให้เหมาะสมกับบริบทโรงเรียน 1.2.2 ครูกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตรอย่างยืดหยุ่นเพื่อให้สอดคล้องกับความสามารถและศักยภาพของผู้เรียนแต่ละระดับชั้น 1.2.3 ครูออกแบบหน่วยการเรียนรู้โดยเชื่อมโยงตัวชี้วัด นโยบาย และ	1.2.1 ครูเข้าใจปรัชญาของหลักสูตร วิเคราะห์สภาพปัญหา และใช้ข้อมูลในการวางแผนพัฒนาหลักสูตร 1.2.2 ครูกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ของหลักสูตรโดยปรับให้เหมาะสมกับศักยภาพและความแตกต่างของผู้เรียนในแต่ละชั้นเรียน 1.2.3 ครูจัดทำหน่วยการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับตัวชี้วัดและนโยบายต้น	1.2.1 ครูเข้าใจปรัชญาของหลักสูตร วิเคราะห์สภาพปัญหา และใช้ข้อมูลในการวางแผนพัฒนาหลักสูตร 1.2.2 ครูกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตรที่มีความยืดหยุ่นเพื่อตอบสนองต่อศักยภาพของผู้เรียนในแต่ละระดับชั้น 1.2.3 ครูจัดทำหน่วยการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงตัวชี้วัด

ประเด็น	การสังเคราะห์เอกสาร	วิธีปฏิบัติที่ดี (Best Practice)	ผู้ทรงคุณวุฒิ	สรุป
		สถานการณ์ปัจจุบัน บูรณาการเข้ากับหลักสูตรสถานศึกษา	สังกัด พร้อมปรับให้เหมาะสมกับบริบทปัจจุบันและบูรณาการในหลักสูตรของสถานศึกษา	นโยบาย หรือสภาวการณ์ปัจจุบัน โดยบูรณาการในหลักสูตรสถานศึกษา
1.3 ความสามารถเลือกและจัดเนื้อหาสาระ	การเลือกเนื้อหาที่ครอบคลุมเนื้อหาสำคัญของแต่ละระดับชั้นที่เกี่ยวข้อง แต่จัดลำดับเนื้อหาให้สามารถสอนร่วมกันได้ โดยใช้การบูรณาการตัวชี้วัดในการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนต่างระดับชั้นสามารถเรียนรู้ร่วมกันตามศักยภาพของตนเอง	1.3.1 ครูคัดเลือกเนื้อหาที่ครอบคลุมทุกระดับชั้น และออกแบบการสอนร่วมโดยบูรณาการตัวชี้วัดการเรียนรู้ 1.3.2 ครูออกแบบโครงสร้างรายวิชาให้บูรณาการตัวชี้วัดและครอบคลุมผู้เรียนหลายระดับชั้นในห้องเรียนคละชั้น	1.3.1 ครูจัดกลุ่มเนื้อหาให้สอดคล้องกับระดับชั้นต่าง ๆ เพื่อให้สามารถสอนร่วมกัน พร้อมประยุกต์ตัวชี้วัดในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ 1.3.2 ครูจัดทำโครงสร้างรายวิชาที่สอดคล้องกับตัวชี้วัด เพื่อให้สามารถเรียนรู้ร่วมกันของผู้เรียนในชั้นเรียนหลายระดับ	1.3.1 ครูเลือกเนื้อหาที่ครอบคลุมแต่ละระดับชั้นให้สามารถสอนร่วมกันได้ โดยใช้การบูรณาการตัวชี้วัดในการเรียนรู้ 1.3.2 ครูกำหนดโครงสร้างรายวิชาที่บูรณาการครอบคลุมตัวชี้วัดในการเรียนรู้ร่วมกันในห้องเรียนแบบคละชั้น

ประเด็น	การสังเคราะห์เอกสาร	วิธีปฏิบัติที่ดี (Best Practice)	ผู้ทรงคุณวุฒิ	สรุป
1.4 ความสามารถในการวัดและประเมินผล	การประเมินผลที่แยกตามระดับชั้นและวัตถุประสงค์ของแต่ละกลุ่มผู้เรียน โดยใช้เครื่องมือที่หลากหลาย เช่น แบบประเมินเชิงพฤติกรรม แบบประเมินแฟ้มสะสมงาน หรือการประเมินผลงานตามสภาพจริง โดยเน้นการประเมินที่สะท้อนพัฒนาการของผู้เรียนแต่ละคนในบริบทของกลุ่มที่คละชั้น	1.4.1 ครูวัดผลการเรียนรู้แยกตามระดับชั้นและเป้าหมายการเรียนรู้ของแต่ละกลุ่มในห้องเรียนแบบคละชั้น 1.4.2 ครูใช้เครื่องมือวัดและประเมินผลที่หลากหลายเพื่อสะท้อนผลการเรียนรู้ตามบริบทจริงของผู้เรียน	1.4.1 ครูวัดผลการเรียนรู้โดยคำนึงถึงระดับชั้นและวัตถุประสงค์เฉพาะของแต่ละบุคคล 1.4.2 ครูวัดและประเมินผลที่หลากหลายและตรงตามสภาพที่เกิดขึ้นจริง	1.4.1 ครูวัดผลการเรียนรู้แยกตามระดับชั้น และวัตถุประสงค์ของแต่ละกลุ่มผู้เรียน 1.4.2 ครูใช้เครื่องมือวัดผลที่หลากหลาย และประเมินผลตามสภาพจริง
1.5 ความสามารถบริหารจัดการหลักสูตร	การวางแผน นำหลักสูตรไปใช้ นิเทศติดตาม และประเมินผลการใช้หลักสูตร การประสานงานและสร้างการมีส่วน	1.5.1 ครูจัดทำแผนการดำเนินงานเพื่อการใช้หลักสูตร พร้อมวางระบบนิเทศ ติดตาม และ	1.5.1 ครูนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติ ควบคู่กับรับการนิเทศ ติดตาม และ	1.5.1 ครูวางแผน การนำหลักสูตรไปใช้ รับการนิเทศติดตาม และการประเมิน ผลการใช้หลักสูตร

ประเด็น	การสังเคราะห์เอกสาร	วิธีปฏิบัติที่ดี (Best Practice)	ผู้ทรงคุณวุฒิ	สรุป
	ร่วมกับเพื่อนครู ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน และการจัดทำเอกสารประกอบหลักสูตร การเผยแพร่หลักสูตร รวมไปถึงการวางแผนการจัดตารางสอน การสลับเวลาเรียน และการหมุนเวียนกิจกรรมให้เหมาะสมกับกลุ่มระดับชั้นที่เรียนร่วมกันอย่างยืดหยุ่นตามบริบทของกลุ่มที่คละชั้น	ประเมินผลการนำหลักสูตรไปใช้ 1.5.2 ครูร่วมมือกับเพื่อนครู ผู้บริหาร ผู้ปกครอง และชุมชน เพื่อมีส่วนร่วมในกระบวนการบริหารจัดการหลักสูตรอย่างรอบด้าน	ประเมินผลการใช้หลักสูตรอย่างเป็นระบบ 1.5.2 ครูประสานความร่วมมือกับผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ทั้งเพื่อนครู ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้ปกครอง และคณะกรรมการสถานศึกษา เพื่อขับเคลื่อนการบริหารจัดการหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพ	1.5.2 ครูประสานงาน และสร้างการมีส่วนร่วมกับเพื่อนครู ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้ปกครอง และคณะกรรมการสถานศึกษา มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการหลักสูตร
1.6 ความสามารถปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง	การวิเคราะห์จุดแข็งและจุดที่ควรพัฒนาของหลักสูตร การปรับเปลี่ยนองค์ประกอบของหลักสูตรให้สอดคล้องกับ	1.6.1 ครูวิเคราะห์จุดแข็งและจุดที่ควรพัฒนาในหลักสูตร เพื่อพัฒนาหรือปรับใช้ให้เหมาะสมกับ	1.6.1 ครูตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตร พร้อมระบุประเด็นที่เป็นจุดเด่นและจุดอ่อน เพื่อนำข้อมูลไป	1.6.1 ครูประเมินหลักสูตร วิเคราะห์จุดแข็ง และจุดที่ควรพัฒนาของหลักสูตรให้สอดคล้องกับบริบท และสถานการณ์ปัจจุบัน

ประเด็น	การสังเคราะห์เอกสาร	วิธีปฏิบัติที่ดี (Best Practice)	ผู้ทรงคุณวุฒิ	สรุป
	บริบทและสถานการณ์ปัจจุบัน และการนำผลการประเมินหลักสูตรมาเป็นข้อมูลสำคัญในการพัฒนาหลักสูตรอย่างเป็นระบบต่อเนื่องตามบริบทการจัดการเรียนรู้แบบคละชั้น	สภาพแวดล้อมการเรียนรู้และความต้องการของผู้เรียนในปัจจุบัน 1.6.2 ครูใช้ผลการประเมินหลักสูตรเป็นข้อมูลหลักในการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เหมาะสมกับการจัดการเรียนรู้แบบคละชั้น	ปรับปรุงให้สอดคล้องกับบริบทและสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ 1.6.2 ครูนำข้อมูลจากการประเมินหลักสูตรมาวิเคราะห์และพัฒนาโครงสร้างหลักสูตรอย่างเป็นระบบ ให้สอดคล้องกับลักษณะการเรียนรู้ของผู้เรียนหลากหลายระดับ	1.6.2 ครูนำผลการประเมินหลักสูตรมาเป็นข้อมูลสำคัญในการพัฒนาหลักสูตรอย่างเป็นระบบต่อเนื่อง ตามบริบทการจัดการเรียนรู้แบบคละชั้น
ประเด็นที่ 2 ทักษะการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้				
2.1 ความสามารถวิเคราะห์หลักสูตร	การพิจารณา ตีความ และประเมินองค์ประกอบต่าง ๆ ของหลักสูตรหลายระดับชั้นพร้อมกัน โดยมุ่งเน้นหาจุด	2.1.1 ครูวิเคราะห์และบูรณาการตัวชี้วัดทุกระดับกับสมรรถนะหลัก และสาระสำคัญของรายวิชา	2.1.1 ครูวิเคราะห์ตัวชี้วัดทั้งปลายทางและระหว่างทาง พร้อมกำหนดสาระสำคัญและสมรรถนะหลัก เพื่อใช้	2.1.1 ครูวิเคราะห์ตัวชี้วัดปลายทาง/ระหว่างทาง สาระสำคัญ และสมรรถนะตามหลักสูตร

ประเด็น	การสังเคราะห์เอกสาร	วิธีปฏิบัติที่ดี (Best Practice)	ผู้ทรงคุณวุฒิ	สรุป
	ร่วมของตัวชี้วัด หรือสาระการเรียนรู้ที่สามารถบูรณาการเนื้อหาตามความแตกต่างของแต่ละระดับชั้นเพื่อนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้แบบคละชั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ	เพื่อให้สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ตามหลักสูตร 2.1.2 ครูคัดสรรสาระการเรียนรู้และตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้อง โดยคำนึงถึงความแตกต่างของผู้เรียน เพื่อพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการในชั้นเรียนคละชั้น	เป็นกรอบการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรอย่างเป็นระบบ 2.1.2 ครูวิเคราะห์และคัดเลือกตัวชี้วัดหรือสาระการเรียนรู้ที่สามารถเชื่อมโยงเนื้อหาได้อย่างเหมาะสม เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบคละชั้น	2.1.2 ครูพิจารณาตัวชี้วัด หรือสาระการเรียนรู้ที่สามารถบูรณาการเนื้อหาตามความแตกต่างเพื่อนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้แบบคละชั้น
2.2 ความสามารถกำหนดจุดมุ่งหมายการเรียนรู้	การเชื่อมโยงเป้าหมายการเรียนรู้ที่มีความยืดหยุ่นและสอดคล้องกับความหลากหลายของผู้เรียนในชั้น	2.2.1 ครูกำหนดจุดมุ่งหมายการเรียนรู้ตามมาตรฐานและตัวชี้วัดของหลักสูตร พร้อมระบุผลลัพธ์การเรียนรู้	2.2.1 ครูวางเป้าหมายการเรียนรู้สอดคล้องกับมาตรฐาน/ตัวชี้วัด โดย	2.2.1 ครูกำหนดจุดมุ่งหมายการเรียนรู้ยึดตามมาตรฐาน/ตัวชี้วัดของหลักสูตร ระบุผลลัพธ์การเรียนรู้และภาระงานของผู้เรียนอย่างชัดเจน

ประเด็น	การสังเคราะห์เอกสาร	วิธีปฏิบัติที่ดี (Best Practice)	ผู้ทรงคุณวุฒิ	สรุป
	เรียนคละชั้น โดยสามารถเชื่อมโยงมาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด และจุดประสงค์การเรียนรู้ให้ครอบคลุมความต้องการ และความสามารถของผู้เรียนในระดับการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน	และภาระงานของผู้เรียนอย่างชัดเจน เพื่อสะท้อนพฤติกรรมที่คาดหวังหลังการเรียนรู้ 2.2.2 ครูกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ที่มีความยืดหยุ่นและสอดรับกับศักยภาพที่หลากหลายของผู้เรียน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับแต่ละบุคคล	กำหนดผลลัพธ์ปลายทางและภาระงานของผู้เรียน 2.2.2 ครูเชื่อมโยงเป้าหมายการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นได้ เพื่อรองรับความแตกต่างด้านวัย ระดับความสามารถ และความสนใจของผู้เรียนในชั้นเรียนคละชั้น	2.2.2 ครูเชื่อมโยงเป้า หมายการเรียนรู้ที่มีความยืดหยุ่น และสอดคล้องกับความหลากหลายของผู้เรียนในห้องเรียนคละชั้น
2.3 ความสามารถออกแบบกิจกรรมการสอน	การวางแผนกิจกรรมการสอนอย่างเป็นขั้นตอน บนพื้นฐานของทฤษฎีการเรียนรู้ที่ตอบสนองความแตกต่างของแต่ละบุคคลสำหรับห้องเรียน	2.3.1 ครูประยุกต์ใช้ทฤษฎีการเรียนรู้ที่คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลเป็นฐานในการออกแบบกิจกรรมการสอนแบบคละ	2.3.1 ครูใช้หลักการและแนวคิดจากทฤษฎีการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อความหลากหลายของผู้เรียน เพื่อ	2.3.1 ครูนำทฤษฎีการเรียนรู้ที่ตอบสนองความแตกต่างของแต่ละบุคคล สำหรับห้องเรียนคละชั้นมาเป็นพื้นฐานในการวางแผนกิจกรรมการ

ประเด็น	การสังเคราะห์เอกสาร	วิธีปฏิบัติที่ดี (Best Practice)	ผู้ทรงคุณวุฒิ	สรุป
	คละชั้น ทั้งในด้านอายุ ระดับพัฒนาการ ความรู้พื้นฐาน และส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในทุกระดับชั้นเรียนเพื่อนำไปสู่ผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวัง	ชั้น เพื่อให้บรรลุผลลัพธ์ตามที่กำหนด 2.3.2 ครูจัดทำแผนการสอนโดยพิจารณาลักษณะเฉพาะของเนื้อหาและทักษะที่ผู้เรียนต้องการพัฒนาให้สอดคล้องกับมาตรฐานของหลักสูตร	วางแผนการจัดการเรียนรู้เป็นลำดับขั้นอย่างมีระบบ 2.3.2 ครูสามารถออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับลักษณะและสาระสำคัญของเนื้อหาวิชาที่รับผิดชอบ	สอนอย่างเป็นขั้นตอน เพื่อนำไปสู่ผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวัง 2.3.2 ครูเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ได้สอดคล้องกับธรรมชาติของเนื้อหาวิชาที่ตนเองสอน
2.4 ความสามารถเลือกสื่อและทรัพยากร	การคัดสรรหรือประดิษฐ์สื่อและเทคโนโลยีที่ทันสมัย ซึ่งมีความสอดคล้องกับความต้องการและระดับความสามารถของผู้เรียนในห้องเรียนคละชั้น	2.4.1 ครูคัดสรรและประยุกต์ใช้สื่อการเรียนรู้และเทคโนโลยีที่สอดคล้องกับความแตกต่างด้านความสามารถและความสนใจของผู้เรียน	2.4.1 ครูเลือกหรือพัฒนาสื่อและเทคโนโลยีทันสมัยที่เหมาะสมกับความต้องการและศักยภาพของผู้เรียนแต่ละระดับ	2.4.1 ครูคัดสรร หรือประดิษฐ์ สื่อและเทคโนโลยีที่ทันสมัย สอดคล้องกับความต้องการและระดับความสามารถของผู้เรียน

ประเด็น	การสังเคราะห์เอกสาร	วิธีปฏิบัติที่ดี (Best Practice)	ผู้ทรงคุณวุฒิ	สรุป
		2.4.2 ครูเลือกสื่อและเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับผู้เรียน จัดทำคลังสื่อดิจิทัล และส่งเสริมการแบ่งปันสื่อร่วมกัน	2.4.2 ครูคัดเลือกสื่อและเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ พร้อมสร้างคลังสื่อดิจิทัลไว้ใช้งาน	2.4.2 ครูคัดเลือกสื่อ และเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ในกระบวนการจัดการเรียนรู้ จัดทำคลังสื่อดิจิทัล และแบ่งปันสื่อร่วมกัน
2.5 ความสามารถปรับปรุงและพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้	การสะท้อนผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ ทบทวน แก้ไขแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และพัฒนาการออกแบบการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องโดยอาศัยผลการประเมิน เพื่อนำมาปรับรูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้ ให้เหมาะสมกับความ	2.5.1 ครูสะท้อนผลการจัดการเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการจัดกิจกรรมและตอบสนองความต้องการของผู้เรียน	2.5.1 ครูทบทวนผลลัพธ์จากกิจกรรมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง	2.5.1 ครูสะท้อนผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ
		2.5.2 ครูวิเคราะห์ผลการประเมินเพื่อนำมาปรับแก้แผนการจัดการเรียนรู้และพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง ให้	2.5.2 ครูใช้ผลการประเมินเป็นข้อมูลในการทบทวนปรับปรุงแผนการจัดกิจกรรม และพัฒนาการออกแบบการเรียนรู้อย่าง	2.5.2 ครูนำผลการประเมินมาทบทวนแก้ไขแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และพัฒนาการออกแบบการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เพื่อนำมาปรับ ให้

ประเด็น	การสังเคราะห์เอกสาร	วิธีปฏิบัติที่ดี (Best Practice)	ผู้ทรงคุณวุฒิ	สรุป
	ต้องการของผู้เรียนในห้องเรียนคละชั้น	ตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียน	ต่อเนื่อง เพื่อให้เหมาะสมกับความแตกต่างของผู้เรียนในห้องเรียนคละชั้น	เหมาะสมกับความต้องการของผู้เรียนในห้องเรียนคละชั้น
ประเด็นที่ 3 ทักษะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างหลากหลาย				
3.1 ความสามารถนำเข้าสู่บทเรียน	การเชื่อมโยงประสบการณ์เดิมของผู้เรียนในแต่ละระดับในช่วงเริ่มต้นการสอนเข้ากับเนื้อหาใหม่ในห้องเรียนคละชั้นได้อย่างสร้างสรรค์ โดยใช้กิจกรรมที่เข้าใจง่าย สนุก และกระตุ้นความสนใจให้ผู้เรียนพร้อมสำหรับการเรียนรู้	3.1.1 ครูจัดกิจกรรมเริ่มต้นบทเรียนแบบรวมชั้น เพื่อทบทวนความรู้เดิมและเตรียมความพร้อมให้ผู้เรียนเข้าสู่เนื้อหาใหม่ 3.1.2 ครูนำสถานการณ์จำลองหรือสื่อมัลติมีเดียมาประกอบการสอน พร้อมตั้งคำถามเพื่อดึงความสนใจและกระตุ้นความคิดของผู้เรียน	3.1.1 ครูนำเข้าสู่บทเรียนโดยใช้กิจกรรมสอนรวมชั้นเพื่อกระตุ้นความพร้อม และสร้างพื้นฐานความรู้ก่อนเรียนเนื้อหาใหม่ 3.1.2 ครูใช้สื่อมัลติมีเดียควบคู่กับการตั้งคำถามเชิงกระตุ้นความสนใจ เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้เรียน	3.1 .1 ครูดำเนินกิจกรรมขั้นนำเข้าสู่บทเรียน สอนรวมชั้น เพื่อเตรียมความพร้อม และทบทวนความรู้เดิม 3.1.2 ครูใช้สถานการณ์หรือสื่อมัลติมีเดียร่วมกับการตั้งคำถามเพื่อกระตุ้นความสนใจของนักเรียน

ประเด็น	การสังเคราะห์เอกสาร	วิธีปฏิบัติที่ดี (Best Practice)	ผู้ทรงคุณวุฒิ	สรุป
3.2 ความสามารถสอนหรือปฏิบัติกิจกรรม	การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายและมีความยืดหยุ่น โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างวัย ระดับชั้นและความสามารถของผู้เรียนแต่ละบุคคล เพื่อให้ผู้เรียนทุกคนสามารถเข้าถึงการเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพได้อย่างเต็มที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทของห้องเรียนคละชั้น	3.2.1 ครูดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้แบบยืดหยุ่น โดยคำนึงถึงความแตกต่างของผู้เรียนแต่ละช่วงวัยและระดับความสามารถ 3.2.2 ครูประยุกต์แนวคิด Active Learning ในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนคิดวิเคราะห์ และปฏิบัติอย่างมีส่วนร่วม	3.2.1 ครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย เพื่อตอบสนองความแตกต่างด้านวัยและระดับความสามารถของผู้เรียน 3.2.2 ครูใช้แนวคิด Active Learning ในการจัดกิจกรรมเรียนรู้ ที่เน้นการคิดวิเคราะห์และการลงมือปฏิบัติของผู้เรียน	3.2 .1 ครูดำเนินกิจกรรมขั้นสอนหรือปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้แตกต่างกันของผู้เรียนในห้องเรียนเดียวกันได้ โดยจัดกิจกรรมที่มีความยืดหยุ่น และเหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละช่วงวัย 3.2.2 ครูใช้แนวคิด Active Learning มาดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อให้นักเรียนได้คิด วิเคราะห์ และลงมือปฏิบัติจริง
3.3 ความสามารถสรุปบทเรียน	การประมวลผลบทเรียนโดยเน้นให้ผู้เรียนในห้องเรียนคละชั้นได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนความคิดเห็น สะท้อนความ	3.3.1 ครูใช้กิจกรรมสะท้อนคิดในขั้นสรุปบทเรียน เพื่อให้ผู้เรียนอธิบายและสรุปความรู้ที่ได้รับ	3.3.1 ครูประยุกต์การสะท้อนคิดเป็นขั้นตอนสรุปบทเรียน เพื่อให้นักเรียน	3.3.1 ขั้นสรุปบทเรียน ครูใช้วิธีสะท้อนคิด โดยชวนผู้เรียนอธิบายสิ่งที่ได้เรียนรู้

283

ประเด็น	การสังเคราะห์เอกสาร	วิธีปฏิบัติที่ดี (Best Practice)	ผู้ทรงคุณวุฒิ	สรุป
	เข้าใจในเนื้อหาที่เรียน และสามารถเชื่อมโยงความรู้ที่ได้รับเข้ากับวิถีชีวิตจริงหรือบริบทที่เกี่ยวข้องได้อย่างเป็นรูปธรรมและมีความหมาย		อธิบายและเชื่อมโยงความรู้กับประสบการณ์ของตนเอง	
		3.3.2 ครูใช้กิจกรรมกลุ่มการสร้าง Mind Map และการอภิปรายเป็นวิธีช่วยให้ผู้เรียนสังเคราะห์และสรุปเนื้อหาด้วยตนเอง	3.3.2 ครูส่งเสริมให้ผู้เรียนสรุปบทเรียนด้วยตนเองผ่านกิจกรรมกลุ่ม การเขียน Mind Map และการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการอภิปราย	3.3.2 ครูดำเนินกิจกรรมให้ผู้เรียนสรุปเนื้อหาด้วยตนเองผ่านกิจกรรมกลุ่ม การเขียน Mind Map หรือการอภิปราย
		3.3.3 ครูดำเนินกิจกรรมเพื่อให้นักเรียนสามารถเชื่อมโยงเนื้อหาที่เรียนกับประสบการณ์และบริบทชีวิตจริงของตน	3.3.3 ครูใช้กิจกรรมเรียนรู้ที่ช่วยให้ผู้เรียนเชื่อมโยงเนื้อหากับวิถีชีวิตและบริบทสังคมรอบตัว	3.3.3 ครูดำเนินกิจกรรมให้ผู้เรียนเชื่อมโยงความรู้ที่ได้รับเข้ากับวิถีชีวิตจริงของผู้เรียน

ประเด็น	การสังเคราะห์เอกสาร	วิธีปฏิบัติที่ดี (Best Practice)	ผู้ทรงคุณวุฒิ	สรุป
ประเด็นที่ 4 ทักษะการประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริง				
4.1 ความสามารถวัดและประเมินผลเพื่อการพัฒนา (Assessment for Learning)	การประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างต่อเนื่องในระหว่างกระบวนการจัดการเรียนรู้ โดยมีเป้าหมายหลักเพื่อสนับสนุนพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนแต่ละคนในห้องเรียนคละชั้น รวมถึงช่วยให้ครูเข้าใจการเรียนรู้ในภาพรวมของชั้นเรียน และเข้าใจผู้เรียนเป็นรายบุคคล	4.1.1 ครูจัดทำแบบวัดและประเมินผลบนพื้นฐานของจุดประสงค์การเรียนรู้ที่ชัดเจน เพื่อใช้เป็นข้อมูลสะท้อนกลับและปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง 4.1.2 ครูส่งเสริมการประเมินเพื่อการเรียนรู้โดยให้ผู้เรียนมีบทบาทสำคัญในการสะท้อนคิดและตรวจสอบพัฒนาการของตนเองในบริบทห้องเรียนคละชั้น	4.1.1 ครูพัฒนาเครื่องมือประเมินผลที่สอดคล้องกับผลลัพธ์การเรียนรู้ที่ตั้งไว้เพื่อใช้ตรวจสอบความก้าวหน้าและสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนในทุกมิติ 4.1.2 ครูจัดระบบการประเมินที่มุ่งให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการติดตามความก้าวหน้าของตนเองอย่างต่อเนื่อง เพื่อเสริมสร้างความตระหนักรู้ในกระบวนการเรียนรู้และ	4.1.1 ครูกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้นำมาสร้างเครื่องมือวัดและประเมินผลเพื่อการพัฒนา (Assessment for Learning) 4.1.2 ครูวัดและประเมินผลผู้เรียนเพื่อการเรียนรู้ (Assessment as Learning) โดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางตามแนวทางห้องเรียนคละชั้นช่วยให้ผู้เรียนได้ทบทวนการเรียนรู้ของตนเอง และติดตามความก้าวหน้าของผู้เรียนแต่ละคนอย่างต่อเนื่อง

ประเด็น	การสังเคราะห์เอกสาร	วิธีปฏิบัติที่ดี (Best Practice)	ผู้ทรงคุณวุฒิ	สรุป
			การพัฒนาตามศักยภาพของแต่ละบุคคล	
		4.1.3 ครูจัดทำแฟ้มสะสมผลงานของผู้เรียน ทั้งในรูปแบบดิจิทัลและเอกสาร เพื่อบันทึกพัฒนาการและผลการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างเป็นระบบและตรวจสอบได้	4.1.3 ครูมีระบบรวบรวมและจัดเก็บหลักฐานการเรียนรู้ในรูปแบบสื่ออิเล็กทรอนิกส์ควบคู่กับเอกสาร เพื่อติดตามความก้าวหน้าและใช้เป็นข้อมูลอ้างอิงในการพัฒนาผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง	4.1.3 ครูมีระบบเก็บหลักฐานการเรียนรู้ ทั้งแบบดิจิทัล และเอกสารชั้นเรียนอย่างเป็นระบบ เพื่อสนับสนุนพัฒนาการของผู้เรียน
4.2 ความสามารถวัดและประเมินผลเพื่อการเรียนรู้ (Assessment as Learning)	การประเมินที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการประเมิน โดยผู้เรียนมีบทบาทสำคัญในการประเมินตนเองและเพื่อนร่วมกลุ่ม กับ	4.2.1 ครูกำหนดจุดมุ่งหมายการเรียนรู้ที่ชัดเจนและพัฒนาเครื่องมือประเมินระหว่างเรียน เพื่อตรวจสอบ	4.2.1 ครูกำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้สร้างแบบประเมินระหว่างเรียนที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนประเมินและติดตามพัฒนาการของตนเอง	4.2.1 ครูกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้นำมาสร้างเครื่องมือประเมินระหว่างเรียน เพื่อการเรียนรู้ (Assessment as Learning)

ประเด็น	การสังเคราะห์เอกสาร	วิธีปฏิบัติที่ดี (Best Practice)	ผู้ทรงคุณวุฒิ	สรุป
	เป้าหมายการเรียนรู้เพื่อให้เกิดความตระหนักรู้ในกระบวนการเรียนรู้ของตนเองอย่างต่อเนื่อง และส่งเสริมการพัฒนาการเรียนรู้ตามแนวทางในห้องเรียนคละชั้น	และปรับปรุงการเรียนรู้ของตนเองอย่างต่อเนื่อง 4.2.2 ครูดำเนินการประเมินผลเชิงกระบวนการโดยเน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบและสะท้อนผลการเรียนรู้ของตนเอง เพื่อติดตามพัฒนาการอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง	4.2.2 ครูใช้การประเมินเพื่อการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องโดยจัดเก็บข้อมูลรายบุคคลเพื่อตรวจสอบความก้าวหน้าและช่วยผู้เรียนปรับปรุงการเรียนรู้ของตนให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนด	4.2.2 ครูวัดและประเมินผลผู้เรียนเพื่อการเรียนรู้ (Assessment as Learning) ติดตามความก้าวหน้าของผู้เรียนแต่ละคนอย่างต่อเนื่อง
4.3 ความสามารถวัดและประเมินผลเพื่อสรุปผล (Assessment of Learning)	การประเมินผลสัมฤทธิ์ในช่วงท้ายของบทเรียนหรือหน่วยการเรียน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อตรวจสอบว่า ผู้เรียนบรรลุจุดประสงค์ตามตัวชี้วัดที่	4.3.1 ครูพัฒนาเครื่องมือประเมินผลหลายรูปแบบเพื่อใช้สรุปผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้สอดคล้องกับศักยภาพและความ	4.3.1 ครูจัดทำแบบทดสอบและวิธีประเมินผลหลากหลายประเภท เพื่อสรุปผลการเรียนรู้ของผู้เรียนตามระดับความรู้และ	4.3.1 ครูสร้างเครื่องมือวัดและประเมินผลเพื่อสรุปผล (Assessment of Learning) ที่หลากหลายตามระดับความสามารถของผู้เรียน

ประเด็น	การสังเคราะห์เอกสาร	วิธีปฏิบัติที่ดี (Best Practice)	ผู้ทรงคุณวุฒิ	สรุป
	กำหนดตามแนวทางในชั้นเรียนคละชั้น ใช้แบบทดสอบหลายระดับ ที่สามารถวัดสาระการเรียนรู้เดียวกันแต่ต่างระดับความยาก-ง่าย สร้างรูบริก (Rubrics) ที่อิงพฤติกรรมการเรียนรู้จริง และสอดคล้องกับระดับความสามารถของผู้เรียน หรือประเมินด้วย ชิ้นงาน โครงงาน ที่แสดงศักยภาพของผู้เรียนแต่ละระดับชั้น	แตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน 4.3.2 ครูกำหนดเกณฑ์มาตรฐานการประเมินที่สอดคล้องกับตัวชี้วัดในหลักสูตร พิจารณาผลงานผู้เรียน เพื่อสะท้อนผลการเรียนรู้เชิงสมรรถนะของแต่ละบุคคลอย่างแท้จริง	ทักษะที่แตกต่างกันอย่างเหมาะสม 4.3.2 ครูกำหนดเกณฑ์การประเมินผลงานตามมาตรฐานและตัวชี้วัดหลักสูตร พร้อมดำเนินการประเมินตามสภาพจริง เพื่อสะท้อนผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของผู้เรียนรายบุคคลได้อย่างชัดเจน	4.3.2 ครูกำหนดเกณฑ์และประเมินผลงานผู้เรียนสอดคล้องกับตัวชี้วัดของหลักสูตร เพื่อการประเมินตามสภาพจริง ที่แสดงถึงผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นรายบุคคล

ประเด็น	การสังเคราะห์เอกสาร	วิธีปฏิบัติที่ดี (Best Practice)	ผู้ทรงคุณวุฒิ	สรุป
ประเด็นที่ 5. ทักษะการจัดการชั้นเรียนแบบคละชั้น				
5.1 ความสามารถกำหนดเป้าหมายที่พึงประสงค์	การตั้งเป้าหมายที่พึงประสงค์ในชั้นเรียนที่หลากหลาย ทั้งด้านพฤติกรรม และการจัดการเรียนรู้ ซึ่งมีความสอดคล้องกับความแตกต่างของผู้เรียนแต่ละระดับชั้น รวมถึงการมีส่วนร่วมของผู้เรียนในการสร้างกฎระเบียบ บทบาทหน้าที่เพื่อส่งเสริมความรับผิดชอบร่วมกันที่เข้าใจง่ายเหมาะสมกับห้องเรียนคละชั้น	5.1.1 ครูกำหนดพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของการจัดการเรียนรู้ในห้องเรียนแบบคละชั้น 5.1.2 ครูส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมกำหนดกติกาและบทบาทหน้าที่ภายในชั้นเรียน โดยคำนึงถึงระดับศักยภาพของผู้เรียนแต่ละคน 5.1.3 ครูสร้างสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนร่วมรับผิดชอบต่อกิจกรรม	5.1.1 ครูกำหนดเป้าประสงค์ด้านพฤติกรรมผู้เรียนห้องเรียนคละชั้น 5.1.2 ครูจัดกระบวนการให้ผู้เรียนร่วมกันกำหนดกฎระเบียบและความรับผิดชอบในชั้นเรียน เพื่อสร้างความเข้าใจร่วมและเหมาะสมกับความสามารถของผู้เรียนทุกระดับ 5.1.3 ครูสนับสนุนการทำงานร่วมกันของผู้เรียนในชั้นเรียนคละชั้น เพื่อปลูกฝัง	5.1.1 ครูกำหนดพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของผู้เรียนในห้องเรียนแบบคละชั้น 5.1.2 ครูเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการสร้างกฎระเบียบ กำหนดบทบาทหน้าที่ ที่เข้าใจง่าย และเหมาะสมตามความสามารถของผู้เรียน 5.1.3 ครูส่งเสริมความรับผิดชอบร่วมกันของผู้เรียนในห้องเรียนแบบคละชั้น

ประเด็น	การสังเคราะห์เอกสาร	วิธีปฏิบัติที่ดี (Best Practice)	ผู้ทรงคุณวุฒิ	สรุป
		และผลลัพธ์ของห้องเรียนคละชั้นอย่างเท่าเทียมกัน	ความรับผิดชอบต่อหน้าที่ร่วมกัน	
5.2 ความสามารถจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพ	การออกแบบและจัดสรรพื้นที่เรียนรู้ในห้องเรียนคละชั้นให้มีความยืดหยุ่นและเป็นระบบเพื่อรองรับกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายระดับได้อย่างมีประสิทธิภาพ จัดโต๊ะนั่งเรียนตามกลุ่มอายุ หรือแบบเวียนเปลี่ยนตามกิจกรรม ใช้ป้ายนิเทศ และพื้นที่แสดงผลงานแยกตามระดับชั้นเพื่อให้ทุกคนรู้สึกภาคภูมิใจ ดูแลแสงสว่าง อุณหภูมิ และสีห้องให้อบอุ่นสบายตา	5.2.1 ครูจัดพื้นที่ห้องเรียนให้ยืดหยุ่น รองรับกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย 5.2.2 ครูจัดโต๊ะและพื้นที่เรียนตามกลุ่มวัยหรือหมุนเวียนตามลักษณะกิจกรรม เพื่อเอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนแต่ละกลุ่ม	5.2.1 ครูจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพในห้องเรียนคละชั้นแบบยืดหยุ่น เพื่อสนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายและเหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละกลุ่ม 5.2.2 ครูปรับผังที่นั่งและการจัดกลุ่มผู้เรียนตามช่วงวัยหรือกิจกรรมที่กำหนดเพื่อสนับสนุนการทำงานร่วมกันและประสิทธิภาพ	5.2.1 ครูจัดสภาพ แวดล้อมทางกายภาพ จัดพื้นที่ห้องเรียนที่เน้นความยืดหยุ่น สนับสนุนการเรียนรู้ กิจกรรมที่หลากหลาย 5.2.2 ครูจัดผังโต๊ะนั่งเรียนตามกลุ่มอายุหรือแบบเวียนเปลี่ยนตามกิจกรรมเพื่อความเหมาะสม

ประเด็น	การสังเคราะห์เอกสาร	วิธีปฏิบัติที่ดี (Best Practice)	ผู้ทรงคุณวุฒิ	สรุป
			ของการจัดกิจกรรมในห้องเรียนแบบคละชั้น	
		5.2.3 ครูจัดพื้นที่แสดงผลงานและป้ายนิเทศแยกตามระดับชั้น เพื่อสร้างแรงจูงใจและส่งเสริมความภาคภูมิใจในความสำเร็จของผู้เรียน	5.2.3 ครูจัดทำมุมแสดงผลงานที่สอดคล้องกับระดับชั้นของผู้เรียน เพื่อสนับสนุนการรับรู้คุณค่าในความสามารถของตนเองและสร้างแรงบันดาลใจในการเรียนรู้ต่อเนื่อง	5.2.3 ครูจัดทำป้ายนิเทศ พื้นที่แสดงผลงานแยกตามระดับชั้น เพื่อส่งเสริมความภาคภูมิใจในตนเองของผู้เรียน
		5.2.4 ครูปรับสภาพแวดล้อมทางกายภาพ เช่น แสงสว่าง อุณหภูมิ และโทนสีของห้องเรียนให้เหมาะสมและสบายตา เพื่อสร้าง	5.2.4 ครูจัดการองค์ประกอบของห้องเรียนทั้งแสงสว่าง อุณหภูมิ และสีสัน เพื่อให้สภาพแวดล้อมเอื้อต่อสมาธิและความ	5.2.4 ครูตรวจสอบแสงสว่าง อุณหภูมิ สีห้องอบอุ่นสบายตา เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน

ประเด็น	การสังเคราะห์เอกสาร	วิธีปฏิบัติที่ดี (Best Practice)	ผู้ทรงคุณวุฒิ	สรุป
		บรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน	พร้อมในการเรียนรู้ของผู้เรียน	
5.3 ความสามารถสร้างบรรยากาศทางจิตวิทยา	การสร้างสภาพแวดล้อมทางอารมณ์และสังคมภายในห้องเรียนคละชั้นที่ส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้เรียนต่างวัย สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ร่วมกันที่อบอุ่น ปลอดภัย และเอื้อต่อการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน รวมถึงการแสดงออกถึงความเข้าใจ ความเท่าเทียมต่อผู้เรียนแต่ละคน และส่งเสริมการแก้ปัญหาด้วยวิธีประชาธิปไตย	5.3.1 ครูใช้จิตวิทยาที่เอื้อต่อการทำงานร่วมกันของผู้เรียน โดยแสดงความเข้าใจและปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกัน 5.3.2 ครูสนับสนุนกระบวนการแก้ปัญหาแบบมีส่วนร่วม โดยฟังความคิดเห็นของผู้เรียน	5.3.1 ครูส่งเสริมบรรยากาศห้องเรียนที่สนับสนุนการเรียนรู้ร่วมกัน พร้อมให้ความสำคัญกับความเท่าเทียม 5.3.2 ครูเปิดโอกาสให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นและสร้างบรรยากาศความไว้วางใจระหว่างวัย	5.3.1 ครูสร้างบรรยากาศทางจิตวิทยาส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกัน แสดงออกถึงความเข้าใจ ความเท่าเทียมต่อผู้เรียนแต่ละคนอย่างสม่ำเสมอ 5.3.2 ครูส่งเสริมการแก้ปัญหาด้วยวิธีการตัดสินใจร่วมกัน รับฟังความคิดเห็น และสร้างความไว้วางใจระหว่างวัย เพื่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีในห้องเรียน

ประเด็น	การสังเคราะห์เอกสาร	วิธีปฏิบัติที่ดี (Best Practice)	ผู้ทรงคุณวุฒิ	สรุป
5.4 ความสามารถจูงใจและการเสริมแรง	การประยุกต์ใช้วิธีการจูงใจและการเสริมแรงที่หลากหลายอย่างเหมาะสมกับวัยและระดับความแตกต่างของผู้เรียนในห้องเรียนคละชั้น พร้อมทั้งให้ข้อมูลย้อนกลับเชิงสร้างสรรค์และเฉพาะเจาะจง เพื่อกระตุ้นความภาคภูมิใจในตนเอง และส่งเสริมการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นรายบุคคล	5.4.1 ครูสร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียนแต่ละระดับชั้นได้รับการกระตุ้นตามศักยภาพและความสนใจที่แตกต่างกัน 5.4.2 ครูเสริมแรงทางบวกกระตุ้นความภาคภูมิใจ และสนับสนุนการเรียนรู้รายบุคคล	5.4.1 ครูสร้างแรงจูงใจผู้เรียนให้เหมาะสมกับความแตกต่างด้านอายุ ความสามารถ และลักษณะการเรียนรู้ของผู้เรียนแต่ละคน 5.4.2 ครูเสริมแรงทางบวกต่อผู้เรียนแต่ละคน เพื่อส่งเสริมความมั่นใจและพัฒนาการเรียนรู้แบบรายบุคคล	5.4.1 ครูสร้างแรงจูงใจ ที่เหมาะสมกับวัยและระดับความแตกต่างของผู้เรียน 5.4.2 ครูเสริมแรงทางบวก โดยให้ข้อมูลย้อนกลับเฉพาะเจาะจงเชิงสร้างสรรค์ เพื่อกระตุ้นความภาคภูมิใจในตนเอง และส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นรายบุคคล
ประเด็นที่ 6. ทักษะการใช้สื่อและเทคโนโลยีอย่างเหมาะสมกับผู้เรียนหลากหลายระดับ				
6.1 ความสามารถเลือกและใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม	การคัดเลือก ประเมิน และประยุกต์ใช้เครื่องมือหรือแพลตฟอร์มดิจิทัลต่าง ๆ ได้	6.1.1 ครูคัดเลือกสื่อและเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับทรัพยากรที่สถานศึกษามีอยู่	6.1.1 ครูใช้สื่อและเทคโนโลยีให้สอดคล้องกับอุปกรณ์และความพร้อมของ	6.1.1 ครูเลือกใช้สื่อและเทคโนโลยีโดยคำนึงถึงอุปกรณ์ที่สถานศึกษามีอยู่ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ที่เหมาะสม

293

ประเด็น	การสังเคราะห์เอกสาร	วิธีปฏิบัติที่ดี (Best Practice)	ผู้ทรงคุณวุฒิ	สรุป
	อย่างมีประสิทธิภาพ โดยคำนึงถึงความสอดคล้องกับเป้าหมายการเรียนรู้ เนื้อหาสาระ และกระบวนการเรียนการสอน รวมถึงพิจารณาผลการวิเคราะห์ระดับความสามารถที่แตกต่างกันของผู้เรียนแต่ละระดับชั้น และปัจจัยด้านทรัพยากรและข้อจำกัดของสถานศึกษาเป็นสำคัญ	เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ 6.1.2 ครูใช้เทคโนโลยีและเครื่องมือดิจิทัล รวมทั้ง AI และแอปพลิเคชันพื้นฐานให้เหมาะสมกับความความสามารถของผู้เรียนในห้องเรียนแบบคละชั้น	สถานศึกษา เพื่อสร้างการณ์การเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียน 6.1.2 ครูเลือกใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เรียนทุกระดับในห้องเรียนแบบคละชั้น	6.1.2 ครูใช้เทคโนโลยี แอปพลิเคชันพื้นฐาน หรือปัญญาประดิษฐ์ (AI) ที่ทันสมัย เหมาะสมกับผู้เรียนทุกระดับในห้องเรียนแบบคละชั้น
6.2 ความสามารถใช้เทคโนโลยีจัดกิจกรรมการเรียนรู้	การสร้างสรรค์กิจกรรมการเรียนรู้แบบผสมผสาน (Blended Learning) ที่มีความยืดหยุ่น สามารถใช้	6.2.1 ครูใช้เทคโนโลยีในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ Blended Learning	6.2.1 ครูใช้เทคโนโลยีสร้างสรรค์กิจกรรมการเรียนรู้แบบผสมผสาน โดย	6.2.1 ครูใช้เทคโนโลยีสร้างสรรค์กิจกรรมการเรียนรู้แบบผสมผสาน (Blended Learning) ที่มีความยืดหยุ่น

ประเด็น	การสังเคราะห์เอกสาร	วิธีปฏิบัติที่ดี (Best Practice)	ผู้ทรงคุณวุฒิ	สรุป
	เทคโนโลยีระหว่างจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ดำเนินไปพร้อมกันได้หลายระดับชั้นในห้องเรียนคละชั้น และปรับให้เหมาะสมกับความต้องการ ความแตกต่าง รวมถึงศักยภาพของผู้เรียนแต่ละคน	ที่ปรับเปลี่ยนได้ตามความต้องการของผู้เรียน 6.2.2 ครูใช้เทคโนโลยีในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่รองรับความแตกต่างและความต้องการเฉพาะของผู้เรียน	คำนึงถึงระดับความสามารถของผู้เรียน 6.2.2 ครูใช้เทคโนโลยีสนับสนุนกิจกรรมการเรียนรู้หลายชั้นพร้อมกัน โดยคำนึงถึงความเหมาะสมกับผู้เรียน	6.2.2 ครูใช้เทคโนโลยีระหว่างจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ดำเนินกิจกรรมพร้อมกันได้เรียนรู้หลายระดับชั้นเหมาะสมกับความต้องการ และความแตกต่างผู้เรียน
6.3 ความสามารถพัฒนาทักษะดิจิทัลของผู้เรียน	การส่งเสริมให้ผู้เรียนในห้องเรียนคละชั้นเกิดการรู้เท่าทันสื่อ และมีความรู้ดิจิทัลอย่างรอบด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาทักษะการสืบค้น วิเคราะห์ และเลือกใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสมกับระดับชั้น พร้อมทั้งกระตุ้น	6.3.1 ครูพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อและความรู้ด้านดิจิทัลของผู้เรียนอย่างครบถ้วน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์และใช้สื่อดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ	6.3.1 ครูส่งเสริมผู้เรียนใช้เทคโนโลยีในการเรียนรู้อย่างปลอดภัยและสร้างสรรค์	6.3.1 ครูเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อ (Media Literacy) และมีความรู้ดิจิทัล (Digital Literacy) ของผู้เรียนอย่างรอบด้าน

ประเด็น	การสังเคราะห์เอกสาร	วิธีปฏิบัติที่ดี (Best Practice)	ผู้ทรงคุณวุฒิ	สรุป
	ความคิดสร้างสรรค์และการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติผ่านการใช้เทคโนโลยี	6.3.2 ครูพัฒนาความสามารถของผู้เรียนในการค้นหา วิเคราะห์ และประยุกต์ใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสม	6.3.2 ครูพัฒนาทักษะด้านการสืบค้นและวิเคราะห์ข้อมูล รวมทั้งการเลือกใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับตนเอง	6.3.2 ครูพัฒนาทักษะของผู้เรียนด้านการสืบค้น วิเคราะห์ และเลือกใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับตนเอง
6.4 ความสามารถสื่อสารและการมีส่วนร่วมผ่านเทคโนโลยี	การใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลและเทคโนโลยีต่าง ๆ เป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ทั้งผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และเครือข่ายทางวิชาชีพ เพื่อวัตถุประสงค์ในการสื่อสาร ติดตาม แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และส่งเสริมการเรียนรู้แบบร่วมมือ	6.4.1 ครูใช้เทคโนโลยีและแพลตฟอร์มดิจิทัลเป็นเครื่องมือในการสื่อสารและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้ปกครอง เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ของผู้เรียน	6.4.1 ครูใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลและเครื่องมือเทคโนโลยีต่าง ๆ ในการสร้างความร่วมมือและการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพกับผู้ปกครอง	6.4.1 ครูใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลเทคโนโลยีต่าง ๆ เป็นเครื่องมือสำคัญในสื่อสาร การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น สร้างการมีส่วนร่วมกับผู้ปกครอง
		6.4.2 ครูใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลและเทคโนโลยีต่าง ๆ	6.4.2 ครูใช้เครื่องมือดิจิทัลสร้างเครือข่ายวิชาชีพเพื่อ	6.4.2 ครูใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลเทคโนโลยีต่าง ๆ เสร้างครือข่ายทางวิชาชีพ

ประเด็น	การสังเคราะห์เอกสาร	วิธีปฏิบัติที่ดี (Best Practice)	ผู้ทรงคุณวุฒิ	สรุป
	กัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งระหว่างนักเรียนต่างระดับชั้นเรียนในห้องเรียนคละชั้น	เพื่อสร้างและขยายเครือข่ายวิชาชีพ 6.4.3 ครูใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลและเทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนการทำงานร่วมกันของผู้เรียน	แลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ 6.4.3 ครูใช้เทคโนโลยีและเครื่องมือดิจิทัลเป็นสื่อกลางในการส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมมือกันของผู้เรียน	6.4.3 ครูใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลเทคโนโลยีต่าง ๆ ส่งเสริมการเรียนรู้แบบร่วมมือกันของผู้เรียน
6.5 ความสามารถใช้เทคโนโลยีเพื่อการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้	การประยุกต์ใช้เครื่องมือเทคโนโลยีดิจิทัลในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนในห้องเรียนคละชั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถวิเคราะห์ข้อมูลการเรียนรู้เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงการสอนใช้เทคโนโลยีในการประเมินตามสภาพจริง (Authentic	6.5.1 ครูใช้เทคโนโลยีในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนแบบรายบุคคล ครอบคลุมด้านความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์	6.5.1 ครูใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียนทุกระดับชั้นในห้องเรียนแบบคละชั้น ครอบคลุมทั้งความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะของผู้เรียน	6.5.1 ครูใช้เทคโนโลยีเพื่อการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนครอบคลุมผลลัพธ์ด้านความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะของผู้เรียนแต่ละคนในห้องเรียนคละชั้น

ประเด็น	การสังเคราะห์เอกสาร	วิธีปฏิบัติที่ดี (Best Practice)	ผู้ทรงคุณวุฒิ	สรุป
	Assessment) และการประเมินแบบหลายมิติที่สามารถวัดได้ทั้งผลการเรียนรู้เชิงเนื้อหา ทักษะ และคุณลักษณะ ซึ่งสอดคล้องกับระดับความสามารถของผู้เรียนแต่ละกลุ่ม และใช้ข้อมูลการประเมินที่ได้มาออกแบบการเรียนรู้แบบเฉพาะบุคคล (Personalized Learning) ให้เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละคนในห้องเรียนคละชั้น	6.5.2 ครูใช้เทคโนโลยีในการเก็บและวิเคราะห์ข้อมูลผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อปรับปรุงกระบวนการสอนอย่างต่อเนื่อง	6.5.2 ครูใช้เครื่องมือเทคโนโลยีดิจิทัลวิเคราะห์ข้อมูลการเรียนรู้ของผู้เรียนเพื่อนำผลลัพธ์มาปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง	6.5.2 ครูใช้เทคโนโลยี วิเคราะห์ข้อมูลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงการสอนอย่างต่อเนื่อง

298

ประเด็น	การสังเคราะห์เอกสาร	วิธีปฏิบัติที่ดี (Best Practice)	ผู้ทรงคุณวุฒิ	สรุป
ประเด็นที่ 7 ทักษะการวิเคราะห์ระดับความสามารถของผู้เรียนเป็นรายบุคคล				
7.1 ความสามารถในการประเมินพหุปัญญาของผู้เรียน	การสังเกต วิเคราะห์ และทำความเข้าใจถึงรูปแบบความฉลาดและความสามารถที่โดดเด่นหลากหลายด้านของผู้เรียนแต่ละคน ตามแนวคิดทฤษฎีพหุปัญญา (Multiple Intelligences) เพื่อทำความเข้าใจและส่งเสริมศักยภาพของผู้เรียนได้อย่างเต็มที่	7.1.1 ครูสร้างเครื่องมือประเมินเพื่อวัดศักยภาพด้านพหุปัญญาของผู้เรียนในแต่ละด้านอย่างหลากหลาย 7.1.2 ครูบันทึกการสังเกตพฤติกรรมผู้เรียนอย่างสม่ำเสมอ 7.1.3 ครูศึกษาพฤติกรรมและรูปแบบการเรียนรู้ของผู้เรียนแต่ละคน เพื่อนำไปออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้	7.1.1 ครูใช้แบบประเมินพหุปัญญาในการสำรวจความสามารถของผู้เรียนแต่ละคน เพื่อนำไปปรับกิจกรรมการเรียนรู้ให้เหมาะสม 7.1.2 ครูบันทึกการสังเกตพฤติกรรมผู้เรียนอย่างเป็นระบบ 7.1.3 ครูวิเคราะห์พฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างรอบด้าน เพื่อปรับกระบวนการจัดการเรียนรู้ให้ตอบสนอง	7.1.1 ครูสร้างเครื่องมือ และประเมินพหุปัญญา (Multiple Intelligences) ของผู้เรียน 7.1.2 ครูบันทึกการสังเกตพฤติกรรมผู้เรียนอย่างสม่ำเสมอ และเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบ 7.1.3 ครูวิเคราะห์ และทำความเข้าใจพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน เพื่อให้การจัดการเรียนรู้สอดคล้องกับศักยภาพของนักเรียน

ประเด็น	การสังเคราะห์เอกสาร	วิธีปฏิบัติที่ดี (Best Practice)	ผู้ทรงคุณวุฒิ	สรุป
		ให้เหมาะสมกับศักยภาพของผู้เรียน	ความสามารถและความต้องการเฉพาะของนักเรียน	
7.2 ความสามารถในการประเมินความต้องการในการเรียนรู้	การทำความเข้าใจผู้เรียนในมิติที่หลากหลาย โดยเฉพาะการรับรู้ถึงรูปแบบการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน และความต้องการของผู้เรียนที่แตกต่างกัน เพื่อนำไปสู่การออกแบบการเรียนรู้ที่เหมาะสม และมีประสิทธิภาพสูงสุดรวมถึงทำความเข้าใจถึงความต้องการพิเศษเฉพาะบุคคล	7.2.1 ครูวิเคราะห์ความแตกต่างด้านรูปแบบการเรียนรู้ของนักเรียนแต่ละคน เพื่อนำข้อมูลมาออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสม 7.2.2 ครูวิเคราะห์ความต้องการพิเศษของผู้เรียน เพื่อนำไปออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมสมรรถนะที่สำคัญของผู้เรียน	7.2.1 ครูประเมินรูปแบบการเรียนรู้ของผู้เรียน เพื่อนำไปสร้างกิจกรรมการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อความต้องการของแต่ละบุคคล 7.2.2 ครูสำรวจความต้องการพิเศษ เพื่อส่งเสริมสมรรถนะที่สำคัญของผู้เรียน	7.2.1 ครูประเมินรูปแบบการเรียนรู้ที่แตกต่างกันของผู้เรียนเพื่อนำไปสู่การออกแบบการเรียนรู้ที่เหมาะสม 7.2.2 ครูสำรวจความต้องการพิเศษเฉพาะบุคคลเพื่อส่งเสริมการพัฒนาสมรรถนะที่สำคัญของผู้เรียน

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาผลการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนขนาดเล็กด้วยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR)

ขั้นที่ 2.1 การเตรียมทีมพัฒนา และคัดเลือกสถานศึกษา

ผลการเตรียมทีมพัฒนา

ผลการเตรียมทีมครั้งนี้ ประกอบด้วย ผู้วิจัย และทีมพัฒนา ประกอบด้วย ผู้วิจัย นายสุพรเทพ เรณุมาน ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านบัวจันทร์ และทีมพัฒนา 5 คน 1) นายสมนึก สุภลาภ ข้าราชการบำนาญ ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้แบบคละชั้น 2) ดร.วราภรณ์ สิงห์กวาง ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดบึงบอน ผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารงานวิชาการ 3) นางสาวพิชาภรณ์ อิ่มกระจ่าง ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ ผู้เชี่ยวชาญด้านการนิเทศทางการศึกษา 4) นายพงษ์ดนัย พิณชนะ รองผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านป่า-บิลอาสาประชาสรรค์ ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้แบบคละชั้น 5) นางสาวธนพร พูลพินิจ หัวหน้าฝ่ายบริหารงานวิชาการ โรงเรียนบ้านบัวจันทร์ ผู้รับผิดชอบงานวิชาการ รวมทั้งสิ้น 6 คน

ผลการคัดเลือกสถานศึกษา

ผู้วิจัย และทีมนักพัฒนาร่วมกันคัดเลือกสถานศึกษาพื้นที่วิจัยโดยการกำหนดคุณสมบัติดังนี้ 1) เป็นสถานศึกษาที่ผู้วิจัยปฏิบัติหน้าที่ผู้อำนวยการสถานศึกษา ปฏิบัติงานได้ตลอดเวลาในการดำเนินการวิจัย 2) มีการจัดการเรียนเรียนรู้แบบคละชั้น 3) มีสภาพสอดคล้องกับปัญหาที่ทำ 4) มีด้านกายภาพสอดคล้องกับงานวิจัย 5) ครูมีความสนใจในเรื่องที่ทำวิจัย 6) ครูให้ความร่วมมือ ผลการเลือกได้แก่ โรงเรียนบ้านบัวจันทร์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลกเขต 1 ตั้งอยู่ในพื้นที่ตำบลบึงกอก อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก เป็นโรงเรียนขนาดเล็ก มีนักเรียน 66 คน มีครูทั้งสิ้น 6 คน ซึ่งต้องแบ่งรายวิชาการจัดการเรียนรู้ตามโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษา ทั้งสิ้น 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดฯ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ส่งผลให้โรงเรียนต้องดำเนินการจัดการเรียนการสอนแบบคละชั้น (Multi-Grade Classroom) โดยมีห้องเรียนคละชั้นคือ ชั้นอนุบาล 2-3 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2-3 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-5 อีกทั้งในรายวิชาสุขศึกษา และพลศึกษา กับรายวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม มีการจัดการเรียนรู้แบบคละชั้นคือ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3-4 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 ผู้วิจัยในฐานะผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านบัวจันทร์จึงเลือกโรงเรียนแห่งนี้เป็นพื้นที่ในการดำเนินการวิจัย รูปแบบการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนขนาดเล็ก

ขั้นที่ 2.2 การวางแผน (Planning) ด้วยกระบวนการ AIC

นำผลการศึกษา วิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนขนาดเล็ก แล้วกำหนดประเด็นในการประชุมเชิงปฏิบัติการด้วยเทคนิคการวางแผนแบบมีส่วนร่วม AIC (Appreciation Influence Control) ผู้วิจัยเชิญผู้เชี่ยวชาญด้านการดำเนินการมาเป็นผู้ดำเนินการร่วมกับทีมพัฒนา กลุ่มผู้เข้าร่วมกิจกรรมรวมทั้งหมด 9 คน ณ ห้องประชุมสัตตบงกช โรงเรียนบ้านบัวจันทร์ อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก และออนไลน์ผ่านระบบ Zoom ในระหว่างวันที่ 2-4 กรกฎาคม 2568 ผลการประชุมเชิงปฏิบัติการด้วยเทคนิคการวางแผนแบบมีส่วนร่วม AIC (Appreciation Influence Control) การพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนบ้านบัวจันทร์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 ในปีการศึกษา 2568 ผู้วิจัยได้สรุปประเด็นการประชุมเชิงปฏิบัติการ ได้แนวทางการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครู ตามองค์ประกอบสำคัญ 3 ด้าน คือ 1) วัตถุประสงค์ 2) กระบวนการ และ 3) การประเมินผล ดังตาราง 16

ตาราง 16 แสดงผลการสร้างแนวทางการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนบ้านบัวจันทร์ จากผลการประชุมเชิงปฏิบัติการด้วยเทคนิคการวางแผนแบบมีส่วนร่วม AIC (Appreciation Influence Control)

ผลการสร้างแนวทางการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนบ้านบัวจันทร์ จากการประชุมเชิงปฏิบัติการด้วยเทคนิคการวางแผนแบบมีส่วนร่วม AIC
ขั้นที่ 1 การสร้างความรับรู้ร่วมกัน (Appreciation)
ช่วงที่ 1 วิเคราะห์สถานการณ์ปัจจุบัน (A-1) 15 นาที
กิจกรรมให้ผู้เข้าร่วมประชุม และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ช่วยกันบอกลักษณะการจัดการเรียนรู้สำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนบ้านบัวจันทร์ ที่ผ่านมามีสิ่งใดที่ประสบความสำเร็จ และที่ยังไม่สำเร็จมีอะไรบ้าง **สิ่งที่ประสบความสำเร็จ** - การมีส่วนร่วมของนักเรียน มีความช่วยเหลือกันระหว่างรุ่นพี่รุ่นน้อง ทำให้เกิดบรรยากาศการเรียนรู้ที่เกื้อกูลกัน เด็กชั้นสูงกว่ามีบทบาทเป็นพี่เลี้ยงส่งผลให้ทั้งผู้สอนและผู้เรียนได้ทบทวนความรู้ร่วมกัน - ครูมีประสบการณ์การใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบหมุนเวียนฐาน - ครูมีความยืดหยุนสามารถปรับเนื้อหา และเวลาสอนได้ตามสถานการณ์จริงของห้องเรียนแบบคละชั้น - ผู้อำนวยการสถานศึกษาให้การสนับสนุนด้านทรัพยากรพื้นฐาน และจัดตารางเรียนให้เหมาะสมกับการสอนคละชั้น **สิ่งที่ยังไม่ประสบความสำเร็จ** - ครูยังขาดทักษะการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบคละชั้น ยังคงใช้วิธีแยกสอนตามชั้นปีในเวลาเดียวกัน ทำให้ไม่เกิดการบูรณาการระหว่างชั้นเรียน

- ขาดการใช้สื่อและเทคโนโลยีอย่างเหมาะสมกับผู้เรียนหลากหลายระดับ ทำให้ยากต่อการจัดกิจกรรมแบบแบ่งกลุ่มในห้องเรียนแบบคละชั้น
- ขาดการประเมินผลการจัดการเรียนรู้ที่ครอบคลุม ส่วนใหญ่เน้นการวัดผลปลายหน่วย แต่ยังขาดการประเมินระหว่างเรียนที่สะท้อนความก้าวหน้าของผู้เรียนแต่ละคน

กิจกรรมผู้วิจัยนำเสนอผลการสรุปแนวการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนขนาดเล็ก โดยการศึ กษาจากเอกสารและงานวิจัย การศึกษาสถานศึกษาที่มีวิธีการปฏิบัติที่ดี (Best Practice) 2 แห่ง และ การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน

- ผู้วิจัยนำเสนอผลการสังเคราะห์แนวการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนขนาดเล็ก ซึ่งประกอบด้วย ประเด็นที่ 1 ทักษะการพัฒนาหลักสูตร ประเด็นที่ 2. ทักษะการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ ประเด็นที่ 3 ทักษะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ประเด็นที่ 4 ทักษะการประเมินผลการเรียนรู้ ประเด็นที่ 5 ทักษะการจัดการชั้นเรียนแบบคละชั้น ประเด็นที่ 6 ทักษะการใช้สื่อและเทคโนโลยีอย่างเหมาะสมกับผู้เรียนหลากหลายระดับ และ 7. ทักษะการวิเคราะห์ระดับความสามารถของผู้เรียนเป็นรายบุคคล

กิจกรรมให้ผู้เข้าร่วมประชุมช่วยกันวิพากษ์ ร่วมกันแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และสรุป นำเสนอแนวทางการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิ ทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนขนาดเล็ก และร่วมกันระบุความคาดหวังในอนาคตอยากให้การจัดการเรียนรู้ของครูโรงเรียนบ้านบัวจันทร์ เป็นไปอย่างไร สิ่งที่ได้จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

- บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา

1. ผู้บริหารควรสนับสนุนครูในการวางแผน นำหลักสูตรไปใช้ นิเทศ ติดตาม และประเมินผลการใช้หลักสูตร โดยเน้นการสร้างการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน ทั้งเพื่อนครู ผู้ปกครอง และชุมชน และอาจจัดตั้งคณะกรรมการหลักสูตรเพื่อการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ

2. ผู้บริหารสถานศึกษาควรจัดอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาทักษะที่จำเป็นสำหรับการสอนแบบคละชั้น
3. ผู้บริหารสถานศึกษาสนับสนุนทรัพยากร จัดหาและดูแลความพร้อมของสื่อ อุปกรณ์ และเทคโนโลยีให้พร้อมใช้งานเสมอ รวมถึงการสร้างคลังสื่อดิจิทัล (Digital Library) ที่ครูสามารถเลือกใช้และแบ่งปันสื่อร่วมกันได้ และสนับสนุนการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพในห้องเรียนให้เอื้อต่อการเรียนรู้
4. ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมให้เกิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) และการศึกษาชั้นเรียน (Lesson Study) เพื่อให้ครูได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ พัฒนาวิชาชีพ และปรับปรุงการสอนร่วมกันอย่างต่อเนื่อง

- บทบาทของครู

1. ครูวิเคราะห์ผู้เรียนเป็นรายบุคคลทำความเข้าใจบริบทของผู้เรียน เพื่อออกแบบกิจกรรมที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริง วิเคราะห์หลักสูตรหลายระดับชั้นเพื่อบูรณาการตัวชี้วัดหรือสาระการเรียนรู้ที่มีจุดร่วมกัน
2. ครูออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้โดยกำหนดจุดมุ่งหมายการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น และออกแบบกิจกรรมที่หลากหลาย เพื่อตอบสนองความแตกต่างของผู้เรียน
3. ครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในชั้นเรียน โดยขั้นนำเข้าสู่บทเรียนเชื่อมโยงประสบการณ์เดิมของผู้เรียนกับเนื้อหาใหม่ และใช้สื่อมัลติมีเดียหรือคำถามเพื่อกระตุ้นความสนใจ ขั้นจัดกิจกรรมมีความยืดหยุ่น สามารถจัดการกิจกรรมที่หลากหลายพร้อมกัน และสามารถแก้ปัญหาเฉพาะหน้าที่เกิดขึ้นได้ ขั้นสรุปใช้เทคนิคการสะท้อนคิด (Reflective Thinking) เพื่อให้นักเรียนได้สรุปและอธิบายสิ่งที่เรียนรู้ด้วยตนเอง
4. ครูสามารถวัดและประเมินผลอย่างรอบด้าน ใช้การประเมินที่หลากหลาย ได้แก่ การประเมินเพื่อการพัฒนา (Assessment for Learning), เพื่อ

การเรียนรู้ (Assessment as Learning), และเพื่อสรุปผล (Assessment of Learning) และสร้างเครื่องมือวัดผลที่หลากหลายและเหมาะสมกับบริบทคละชั้น เช่น แบบทดสอบหลายระดับที่ความยากง่ายต่างกัน, รูบริค, การประเมินจากชิ้นงาน หรือแฟ้มสะสมงาน

5. ครูเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการตั้งเป้าหมายและสร้างข้อตกลงในชั้นเรียน เพื่อส่งเสริมความรับผิดชอบร่วมกัน จัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพให้ยืดหยุ่น มีมุมเรียนรู้หลายมุม และจัดผังห้องเรียนให้รองรับกิจกรรมที่หลากหลาย
6. ครูเลือกใช้สื่อและเทคโนโลยี (เช่น แอปพลิเคชันพื้นฐาน, ปัญญาประดิษฐ์) ที่เหมาะสมกับผู้เรียนต่างระดับและสอดคล้องกับเป้าหมายการเรียนรู้ โดยคำนึงถึงทรัพยากรที่มีอยู่ และส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะความรู้ดิจิทัล (Digital Literacy) และการรู้เท่าทันสื่อ (Media Literacy)

- บทบาทของทีมพัฒนา

1. ทีมพัฒนาร่วมกันจัดทำแนวทางอบรมเชิงปฏิบัติการที่เน้นทักษะที่จำเป็นสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูในโรงเรียนขนาดเล็ก
2. ทีมพัฒนาสร้างเครือข่ายสำหรับโรงเรียนขนาดเล็กเพื่อเป็นพื้นที่ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และแนวปฏิบัติที่ดีระหว่างกัน พร้อมทั้งสนับสนุนให้เกิดกระบวนการ PLC ในโรงเรียนอย่างเป็นรูปธรรมและต่อเนื่อง
3. ทีมพัฒนาร่วมประเมินทักษะที่จำเป็นสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูในโรงเรียนขนาดเล็ก

สรุปนำเสนอแนวทางการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครู

- บทบาทผู้บริหารสถานศึกษา

1. สร้างความตระหนักการจัดการเรียนรู้แบบคละชั้น และสร้างภาพในอนาคตร่วมกันของบุคลากรในโรงเรียน
2. ส่งเสริมและพัฒนาบุคลากร จัดอบรมเชิงปฏิบัติการ เพื่อพัฒนาทักษะที่จำเป็นสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครู

3. บริหารจัดการทรัพยากร สนับสนุนด้านเทคโนโลยีและอุปกรณ์ โดยตรวจสอบให้เครื่องมือต่าง ๆ มีความพร้อมใช้งานอยู่เสมอ
4. สร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC)

- บทบาทครู

1. วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของผู้เรียนเป็นรายบุคคล เพื่อทำความเข้าใจความแตกต่างด้านอายุ ระดับความสามารถ ความสนใจ
2. วิเคราะห์หลักสูตรหลายระดับชั้นพร้อมกัน เพื่อหาจุดร่วมของตัวชี้วัดหรือสาระการเรียนรู้ที่สามารถนำมาบูรณาการเนื้อหาและจัดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกันได้
3. ออกแบบกิจกรรมที่ยืดหยุ่นและหลากหลาย โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างวัย และระดับความสามารถของผู้เรียน เพื่อให้นักเรียนได้คิดวิเคราะห์ และลงมือปฏิบัติจริง
4. ทดลองใช้แผนการจัดการเรียนรู้ที่ออกแบบเองในชั้นเรียน และเก็บข้อมูลสะท้อนผลร่วมกับทีมพัฒนา
5. จัดการชั้นเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ โดยให้นักเรียนมีส่วนร่วมกำหนดกติกาของห้องเรียน จัดสภาพ แวดล้อมทางกายภาพให้เอื้อต่อกิจกรรมที่หลากหลาย และสร้างบรรยากาศทางจิตวิทยาที่อบอุ่น ปลอดภัย และส่งเสริมการช่วยเหลือกัน
6. ใช้การประเมินผลที่หลากหลายและต่อเนื่อง ครอบคลุมทั้ง การประเมินเพื่อพัฒนา (Assessment for Learning), การประเมินเพื่อการเรียนรู้ (Assessment as Learning) และ การประเมินเพื่อสรุปผล (Assessment of Learning) โดยใช้เครื่องมือที่หลากหลาย
7. ประยุกต์ใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสม ในการจัดการเรียนรู้ การสื่อสาร และสร้างระบบคลังความรู้ดิจิทัลของโรงเรียน
8. สะท้อนผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของตนเองอย่างสม่ำเสมอ และนำผลการประเมินมาปรับปรุงแผนการสอนอย่างต่อเนื่องผ่านชุมชนแห่งการ

เรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC)

- บทบาททีมพัฒนา

1. ออกแบบแนวทางฝึกอบรม ที่ช่วยให้ครูเข้าใจความเชื่อมโยงระหว่างผลลัพธ์การเรียนรู้ ตัวชี้วัด และการออกแบบกิจกรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
2. จัดอบรมเชิงปฏิบัติการด้านการออกแบบและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลร่วมกับวิธีการสอนแบบคละชั้น
3. พัฒนาแนวทางการปฏิบัติ สำหรับครูในด้านต่าง ๆ เช่น การตั้งเป้าหมายการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับบริบทคละชั้น, การจัดพื้นที่เรียนรู้ในโรงเรียนขนาดเล็ก, และแนวทางการใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) ที่เหมาะสม
4. ให้คำปรึกษาอย่างใกล้ชิด พร้อมบันทึกหลักฐานพัฒนาการ เข้าร่วมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC)

การสร้างสภาพที่คาดหวังในอนาคตผู้เข้าร่วมประชุมกำหนดเป้าหมายการส่งเสริมทักษะการจัดการเรียนรู้สำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนบ้านบัวจันทร์ เห็นว่าทักษะการจัดการเรียนรู้ที่สำคัญที่ควรได้รับการพัฒนา ประกอบด้วย

- ทักษะการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้
- ทักษะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างหลากหลาย

ช่วงที่ 2 สร้างสภาพที่คาดหวังในอนาคต (A-2) 20 นาที

กิจกรรมผู้เข้าร่วมประชุมได้นำเสนอทักษะการจัดการเรียนรู้สำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนบ้านบัวจันทร์ ที่ประสบความสำเร็จ และที่ยังไม่สำเร็จมีอะไรบ้างเรียบร้อยแล้ว จากนั้นให้ช่วยกันรวบรวมแนวทางการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครู ที่ดี มีคุณภาพ เป็นที่ยอมรับของผู้มีส่วนได้ ส่วนเสียควรเป็นอย่างไร

ผลการสร้างแนวทางการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนบ้านบัวจันทร์
จากการประชุมเชิงปฏิบัติการด้วยเทคนิคการวางแผนแบบมีส่วนร่วม AIC

แนวทางการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนบ้านบัวจันทร์

1. ทักษะการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้

บทบาทผู้บริหารสถานศึกษา

- สร้างความเข้าใจ สนับสนุนและสร้างระบบที่เอื้อให้ครูสามารถออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- ส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) สนับสนุนให้ครูทำงานร่วมกันผ่านกระบวนการ PLC เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์และพัฒนางานออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกัน

บทบาทครู

- พัฒนาทักษะการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ของตนเอง
- วิเคราะห์หลักสูตรหลายระดับชั้นพร้อมกัน เพื่อหาจุดร่วมของตัวชี้วัดหรือสาระการเรียนรู้ที่สามารถบูรณาการเนื้อหาให้สอดคล้องกับความแตกต่างของแต่ละระดับชั้นได้ และและสังเคราะห์ตัวชี้วัด (ทั้งปลายทางและระหว่างทาง), สาระสำคัญ และสมรรถนะจากหลักสูตรแกนกลางฯ
- กำหนดจุดมุ่งหมายการเรียนรู้ ครูกำหนดจุดมุ่งหมายการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น สอดคล้องกับความหลากหลายของผู้เรียน และยึดตามมาตรฐาน/ตัวชี้วัดของหลักสูตรโดยระบุผลลัพธ์ที่คาดหวังและภาระชิ้นงานของผู้เรียนเป็นสำคัญ รวมถึงเชื่อมโยงเป้าหมายกับปัญหาในชีวิตจริงเพื่อกระตุ้นการคิดวิเคราะห์
- ออกแบบกิจกรรมการสอน วางแผนกิจกรรมอย่างเป็นขั้นตอน โดยใช้ทฤษฎีการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อความแตกต่างของผู้เรียนแต่ละบุคคลในห้องเรียนคละชั้น เช่น การเรียนรู้แบบ Active Learning หรือ Problem-based Learning เขียนแผนการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับ

ธรรมชาติของเนื้อหาวิชา และออกแบบกิจกรรมที่เน้นการปฏิบัติจริง

- เลือกสื่อและทรัพยากร คัดสรรหรือสร้างสรรค์สื่อและเทคโนโลยีที่ทันสมัย สอดคล้องกับความต้องการและระดับความสามารถของผู้เรียน จากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย เช่น YouTube, DLTV, Canva หรือแอปพลิเคชันสำเร็จรูป
- ปรับปรุงและพัฒนากิจกรรม สะท้อนผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของตนเองอย่างสม่ำเสมอ นำผลการประเมินมาทบทวน แก้ไข และพัฒนาการออกแบบการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง

บทบาททีมพัฒนา

- พัฒนาแนวทางฝึกอบรมที่ช่วยให้ครูเข้าใจความเชื่อมโยงระหว่างผลลัพธ์การเรียนรู้ เป้าหมาย และตัวชี้วัด โดยเน้นการออกแบบที่คำนึงถึงภาระงานของผู้เรียนเป็นสำคัญ
- จัดอบรมเชิงปฏิบัติการให้ครูมีความเข้าใจในการวิเคราะห์และสังเคราะห์ตัวชี้วัด สาระสำคัญ และสมรรถนะจากหลักสูตรแกนกลางฯ รวมถึงการเขียนจุดมุ่งหมายการเรียนรู้ที่ชัดเจน และเป็นรูปธรรม
- ช่วยครูออกแบบกระบวนการวัดผลและประเมินผลที่หลากหลายและตรงตามสภาพจริง เพื่อให้กิจกรรมที่ออกแบบนั้นนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้
- วางแผนการเรียนรู้รายบุคคล ส่งเสริมให้ครูสามารถวางแผนจัดกิจกรรมการเรียนรู้รายบุคคลตามระดับความสามารถของผู้เรียนได้อย่างเหมาะสม ผ่านชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC)

2. ทักษะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างหลากหลาย

บทบาทผู้บริหารสถานศึกษา

- สร้างความเข้าใจ สนับสนุนและสร้างระบบที่เอื้อให้ครูสามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างหลากหลาย
- ส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) สนับสนุนให้มีกระบวนการ PLC เพื่อให้ครูได้ แลกเปลี่ยนประสบการณ์ สะท้อนผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และร่วมกันปรับปรุงการสอนตามผลการเรียนรู้จริงของผู้เรียนอย่างสม่ำเสมอ
- สนับสนุนการสร้างคลังสื่อและทรัพยากรกลาง จัดทำ คลังสื่อมัลติมีเดีย หรือคลังกิจกรรมที่ครูสามารถเลือกใช้ได้ทันที เพื่อช่วยลดภาระของครูในการเตรียมสื่อสำหรับนำเข้าสู่บทเรียน และจัดกิจกรรมที่หลากหลาย

บทบาทครู

- พัฒนาทักษะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างหลากหลายของตนเอง
- การนำเข้าสู่บทเรียน เชื่อมโยงประสบการณ์เดิมของผู้เรียน เริ่มต้นบทเรียนโดยใช้คำถามปลายเปิดหรือกิจกรรมที่กระตุ้นให้ผู้เรียนแต่ละระดับชั้นได้ดึงประสบการณ์ในชีวิตประจำวันมาเชื่อมโยงกับเนื้อหาใหม่ ใช้กิจกรรมและสื่อที่กระตุ้นความสนใจที่เข้าใจง่าย สนุกสนาน หรือใช้สถานการณ์สื่อมัลติมีเดียร่วมกับการตั้งคำถามเพื่อเตรียมความพร้อมและกระตุ้นความสนใจของผู้เรียน ดำเนินกิจกรรมขั้นนำแบบสอนรวมชั้น เพื่อเตรียมความพร้อมและทบทวนความรู้เดิมของผู้เรียนทุกคนพร้อมกัน
- การสอน/ปฏิบัติกิจกรรม จัดกิจกรรมที่หลากหลายและยืดหยุ่น โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างวัย ระดับชั้น และความสามารถของผู้เรียนแต่ละคน เพื่อให้ทุกคนเข้าถึงการเรียนรู้ได้ตามศักยภาพ ใช้กระบวนการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning): นำแนวคิด เช่น Design Thinking หรือ

Problem-based Learning มาใช้ เพื่อให้นักเรียนได้คิด วิเคราะห์ และลงมือปฏิบัติจริง จัดกิจกรรมหลากหลายไปพร้อมกัน โดยที่นักเรียนต่างกลุ่มหรือต่างระดับชั้นไม่รบกวนกัน ภายใต้การควบคุมชั้นเรียนที่มีประสิทธิภาพ

- การสรุปบทเรียน ใช้เทคนิคการสะท้อนคิด (Reflective Thinking) ชวนผู้เรียนอธิบายหรือสะท้อนสิ่งที่ได้เรียนรู้ เพื่อประมวลผลและสรุปความเข้าใจในเนื้อหา เปิดโอกาสให้แลกเปลี่ยนเรียนรู้จัดกิจกรรมกลุ่มที่เปิดโอกาสให้นักเรียนทุกคนมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและสรุปเนื้อหาร่วมกันเชื่อมโยงความรู้สู่ชีวิตจริงเน้นให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้ที่ได้รับเข้ากับวิถีชีวิตจริง เพื่อให้การเรียนรู้มีความหมาย
- พัฒนาและจัดทำคลังสื่อและกิจกรรมต้นแบบ ช่วยกันสร้างและรวบรวมสื่อมัลติมีเดีย หรือชุดกิจกรรมต้นแบบที่ครูสามารถนำไปปรับใช้ในการนำเข้าสู่บทเรียนและจัดกิจกรรมได้อย่างสะดวกและมีประสิทธิภาพ

บทบาททีมพัฒนา

- ออกแบบการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อให้ครูมีความเข้าใจและสามารถนำกลยุทธ์การสอนที่หลากหลายไปใช้ได้จริง เช่น Active Learning, Design Thinking, Problem-based Learning และเทคนิคการสะท้อนคิด (Reflective Thinking)
- จัดอบรมเชิงปฏิบัติการส่งเสริมเทคนิคการสอนขั้นสูง ให้ความรู้และแนวทางแก่ครูในการปรับเปลี่ยนเนื้อหา กระบวนการ และผลลัพธ์ของการเรียนรู้ ให้สอดคล้องกับความพร้อม ความสนใจ และความต้องการที่หลากหลายของผู้เรียน
- พัฒนาให้ครูสามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างหลากหลายผ่านชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC)

กิจกรรมร่วมกันกำหนดแนวทางการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้สำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนบ้านบัวจันทร์ เพื่อเป้าหมายการส่งเ สริมทักษะการจัดการเรียนรู้สำหรับการสอนแบบคละชั้น

ผลการสร้างแนวทางการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนบ้านบัวจันทร์ จากการประชุมเชิงปฏิบัติการด้วยเทคนิคการวางแผนแบบมีส่วนร่วม AIC

เป้าหมายการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้สำหรับการสอนแบบคละชั้น

- ทักษะการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ของครู

1. ความสามารถในการวิเคราะห์หลักสูตร เป้าหมายคือเพื่อให้ครูสามารถวิเคราะห์หลักสูตรของหลายระดับชั้นพร้อมกัน เพื่อหาจุดร่วมและบูรณาการเนื้อหาสำหรับการสอนแบบคละชั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ วิเคราะห์และสังเคราะห์ตัวชี้วัดโดยครูต้องสามารถพิจารณา ตีความ และสังเคราะห์ตัวชี้วัดทั้งระหว่างทางและปลายทาง สาระสำคัญ และสมรรถนะจากหลักสูตรแกนกลางฯ ของทุกระดับชั้นที่สอนร่วมกัน หาจุดร่วมเพื่อบูรณาการโดยต้องมุ่งเน้นหา จุดร่วมของตัวชี้วัดหรือสาระการเรียนรู้ ที่สามารถนำมาบูรณาการเนื้อหาให้สอดคล้องกับความแตกต่างของแต่ละระดับชั้นได้
2. ความสามารถในการกำหนดจุดมุ่งหมายการเรียนรู้ เป้าหมายคือเพื่อให้ครูสามารถกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น วัดผลได้ และสอดคล้องกับความหลากหลายของผู้เรียนในห้องเรียนคละชั้น กำหนดจุดมุ่งหมายตามมาตรฐาน ตั้งจุดมุ่งหมายโดยยึดตามมาตรฐานและตัวชี้วัดของหลักสูตร เพื่อให้ทราบว่าผู้เรียนจะเกิดพฤติกรรมใดขึ้นบ้าง กำหนดผลลัพธ์ที่คาดหวังครูควรกำหนดเป้าหมายโดยระบุ ผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวัง (Learning Outcomes) และภาระชิ้นงานของผู้เรียนเป็นสำคัญ สร้างความยืดหยุ่นจุดมุ่งหมายที่กำหนดต้องมีความยืดหยุ่นและสอดคล้องกับความหลากหลายของผู้เรียน ทั้งในด้านวัยและความสามารถ เชื่อมโยงกับชีวิตจริง สามารถเชื่อมโยงจุดมุ่งหมายกับปัญหาในชีวิตจริงของผู้เรียน เพื่อกระตุ้นการคิดวิเคราะห์และแก้ปัญหา
3. ความสามารถในการออกแบบกิจกรรมการสอน

   เป้าหมายคือเพื่อให้ครูสามารถวางแผนกิจกรรมการสอนอย่างเป็นระบบ โดยใช้ทฤษฎีการเรียนรู้ที่หลากหลายเพื่อตอบสนองต่อความแตกต่าง

ของผู้เรียนแต่ละคน วางแผนอย่างเป็นขั้นตอน ออกแบบกิจกรรมบนพื้นฐานของทฤษฎีการเรียนรู้ที่ตอบสนองความแตกต่างของผู้เรียนในห้องเรียนคละชั้น เพื่อนำไปสู่ผลลัพธ์ที่คาดหวัง คัดสรรกระบวนการที่หลากหลายครูควรเลือกใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย เช่น Active Learning หรือ Problem-based Learning วางแผนกิจกรรมรายบุคคลสามารถวางแผนจัดกิจกรรมการเรียนรู้เป็นรายบุคคลตามระดับความสามารถของผู้เรียนได้อย่างเหมาะสม เขียนแผนการสอนที่สอดคล้อง เขียนแผนการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับธรรมชาติของเนื้อหาวิชาที่ตนเองสอน

4. ความสามารถในการเลือกสื่อและทรัพยากร
เป้าหมายคือเพื่อให้ครูสามารถเลือกสรร ประดิษฐ์ หรือใช้สื่อและเทคโนโลยีที่ทันสมัย สอดคล้องกับความต้องการและระดับความสามารถที่แตกต่างกันของผู้เรียน เลือกสื่อที่เหมาะสม คัดสรรหรือประดิษฐ์สื่อและเทคโนโลยีที่ทันสมัย สอดคล้องกับความต้องการและระดับความสามารถของผู้เรียนในห้องเรียนคละชั้นใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย คัดเลือกสื่อจากแหล่งข้อมูลดิจิทัล เช่น YouTube, DLTV, Canva หรือแอปพลิเคชันสำเร็จรูป มาใช้ในกระบวนการจัดการเรียนรู้ จัดทำคลังสื่อดิจิทัล ควรมีการจัดทำ “คลังสื่อดิจิทัล” ส่วนกลาง เพื่อให้ครูในโรงเรียนสามารถเลือกใช้และแบ่งปันสื่อร่วมกันได้

5. ความสามารถในการปรับปรุงและพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ เป้าหมายคือเพื่อให้ครูสามารถนำผลสะท้อนและผลการประเมินมาใช้ในการทบทวน แก้ไข และพัฒนารูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง สะท้อนผลการจัดกิจกรรม ครูต้องมีการสะท้อนผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของตนเองอย่างสม่ำเสมอ นำผลประเมินมาปรับปรุง นำผลจากการประเมินผู้เรียนมาใช้ในการ ทบทวน แก้ไขแผนการจัดกิจกรรม และพัฒนารูปแบบการออกแบบการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับความต้องการของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง

ผลการสร้างแนวทางการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนบ้านบัวจันทร์ จากการประชุมเชิงปฏิบัติการด้วยเทคนิคการวางแผนแบบมีส่วนร่วม AIC

- ทักษะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างหลากหลายของครู

1. ความสามารถในการนำเข้าสู่บทเรียน เป้าหมายคือเพื่อให้ครูสามารถกระตุ้นความสนใจและเตรียมความพร้อมของผู้เรียนทุกระดับชั้นให้เข้าสู่เนื้อหาใหม่ได้อย่างราบรื่นและมีประสิทธิภาพ

- เชื่อมโยงประสบการณ์เดิม ครูต้องสามารถ เชื่อมโยงประสบการณ์เดิมของผู้เรียนในแต่ละระดับชั้นเข้ากับเนื้อหาใหม่ ได้อย่างสร้างสรรค์ โดยอาจใช้คำถามปลายเปิดเพื่อดึงประสบการณ์ของนักเรียนมาปรับใช้กับกิจกรรม
- ใช้กิจกรรมที่เข้าใจง่ายและสนุก ควรใช้กิจกรรมที่เข้าใจง่าย สนุก และกระตุ้นความสนใจ เพื่อให้ผู้เรียนพร้อมสำหรับการเรียนรู้
- สอนรวมชั้นเพื่อเตรียมความพร้อม ในขั้นตอนนี้ ครูสามารถดำเนินกิจกรรมแบบ สอนรวมชั้น เพื่อเตรียมความพร้อมและทบทวนความรู้เดิมของนักเรียนทุกคนได้
- ใช้สื่อมัลติมีเดียกระตุ้นความสนใจ การใช้สถานการณ์จำลองหรือสื่อมัลติมีเดียร่วมกับการตั้งคำถาม จะช่วยกระตุ้นความสนใจของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ความสามารถในการสอน/ปฏิบัติกิจกรรม เป้าหมายคือเพื่อให้ครูสามารถจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นและหลากหลาย เพื่อตอบสนองต่อความแตกต่างของผู้เรียน และทำให้ทุกคนสามารถเรียนรู้ได้เต็มตามศักยภาพ

- จัดกิจกรรมที่หลากหลายและยืดหยุ่น ครูต้องสามารถ จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายและมีความยืดหยุ่นสูง โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างวัย ระดับชั้น และความสามารถของผู้เรียนแต่ละคน เพื่อให้ผู้เรียนทุกคนสามารถเข้าถึงการเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพของตนเองได้อย่างเต็มที่

- จัดกิจกรรมหลายระดับ ควรจัดกิจกรรมแบบหลายระดับ เพื่อให้ผู้เรียนแต่ละช่วงชั้นสามารถเรียนรู้ร่วมกันในเนื้อหาหลักเดียวกันได้
- ใช้กระบวนการเรียนรู้เชิงรุก ส่งเสริมให้ครูใช้แนวคิดการจัดการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนได้คิดวิเคราะห์และลงมือปฏิบัติจริง เช่น Active Learning, Design Thinking หรือ Problem-based Learning
- จัดการกิจกรรมที่หลากหลายพร้อมกัน ครูต้องสามารถ จัดกิจกรรมที่หลากหลายให้ดำเนินไปพร้อมกันได้ โดยที่นักเรียนต่างกลุ่มไม่รบกวนกัน ภายใต้การควบคุมชั้นเรียนที่มีประสิทธิภาพ
- การแก้ปัญหาเฉพาะหน้า ครูต้องมีความสามารถในการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าที่เกิดขึ้นระหว่างการจัดกิจกรรมการสอนได้ เช่น หากผู้เรียนขาดสมาธิ อาจปรับกิจกรรมให้กระชับขึ้น

3. ความสามารถในการสรุปบทเรียน เป้าหมายคือเพื่อให้ผู้เรียนทุกระดับชั้นสามารถประมวลผลความรู้ที่ได้เรียนไป พร้อมทั้งสะท้อนความคิดและเชื่อมโยงสิ่งที่เรียนรู้เข้ากับชีวิตจริง
- เปิดโอกาสให้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ การสรุปบทเรียนควรเน้นให้ผู้เรียนในห้องเรียนคละชั้นได้มีโอกาส แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและสะท้อนความเข้าใจ ในเนื้อหาที่เรียน
- ใช้เทคนิคการสะท้อนคิด (Reflective Thinking) ครูควรใช้วิธี สะท้อนคิด โดยชวนผู้เรียนให้อธิบายสิ่งที่ได้เรียนรู้ หรือสรุปเนื้อหาด้วยตนเองผ่านกิจกรรมกลุ่ม การเขียน Mind Map หรือการอภิปราย
- เชื่อมโยงความรู้สู่ชีวิตจริง ครูต้องสามารถช่วยให้ผู้เรียนเชื่อมโยงความรู้ที่ได้รับเข้ากับวิถีชีวิตจริงหรือบริบทที่เกี่ยวข้องได้อย่างเป็นรูปธรรม
- ครูสะท้อนผลการสอนของตนเอง ครูควรมีการสะท้อนผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของตนเองอย่างสม่ำเสมอผ่านกระบวนการ PLC

(Professional Learning Community) เพื่อนำมาปรับปรุงการสอนตามผลการเรียนรู้จริงของผู้เรียน

ขั้นที่ 2 การสร้างแนวทางการพัฒนา (Influence)

ช่วงที่ 1 ค้นหาแนวทางเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ (I-1) 30 นาที

กิจกรรมให้ทุกคนแสดงความคิดเห็น และเล่าประสบการณ์ในการดำเนินการจัดการเรียนรู้การสอนแบบคละชั้น ที่ผ่านมา อย่างอิสระ ไม่ตัดสินถูกผิด และช่วยกันสรุปความคิดเห็นของแต่ละคน จัดเป็นตัวบ่งชี้ย่อยของทักษะ แล้วช่วยกันเพิ่มเติมในข้อมูลประเด็นที่ขาดหาย จนสมบูรณ์แล้วสรุปเป็นภาพรวม

แนวทางการพัฒนาครูให้มีทักษะการจัดการเรียนรู้สูงขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพ

กำหนดทิศทางและเป้าหมายของการพัฒนาที่ชัดเจน สอดคล้องกับความต้องการของครู โดยนำกระบวนการที่สำคัญตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ PLC (Professional Learning Community) เพื่อพัฒนาครูโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานด้วยวิธีการที่หลากหลายตามการปฏิบัติงานในสภาพจริง เกิดการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกัน มีการนิเทศภายในอย่างสม่ำเสมอเพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพให้สูงกว่าเดิมอย่างต่อเนื่อง ประกอบด้วย

1. การสร้างกลุ่มชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ประกอบด้วย

1) กลุ่มคณะกรรมการอำนวยการ สมาชิก ผู้อำนวยการสถานศึกษา หัวหน้าฝ่ายบริหารงานวิชาการ หัวหน้าสายชั้น (อนุบาล , ประถมศึกษาปีที่ 1-3 และประถมศึกษาปีที่ 4-6)

2) กลุ่มวิพากษ์ และให้คำปรึกษา สมาชิก ผู้อำนวยการสถานศึกษา และทีมพัฒนา 6 คน

3) กลุ่มเรียนรู้ สมาชิก ครูโรงเรียนบ้านบัวจันทร์ ปีการศึกษา 2568

กิจกรรมสำคัญ

- การทำงานเป็นทีม ครูจะทำงานร่วมกันผ่านกระบวนการต่าง ๆ เช่น Lesson Study และ PLC เพื่อยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนการสอน
- กำหนดเป้าหมายร่วมกัน ทีมครูจะร่วมกันวิเคราะห์สภาพปัญหาและความต้องการในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ในบริบทของห้องเรียนคละชั้นของตนเอง

2. การวางแผนด้วยความร่วมมือ (Plan) ประกอบด้วย

1) กลุ่มคณะกรรมการอำนวยการ สมาชิก ผู้อำนวยการสถานศึกษา หัวหน้าฝ่ายบริหารงานวิชาการ หัวหน้าสายชั้น (อนุบาล , ประถมศึกษาปีที่ 1-3 และประถมศึกษาปีที่ 4-6)

2) กลุ่มวิพากษ์ และให้คำปรึกษา สมาชิก ผู้อำนวยการสถานศึกษา และทีมพัฒนา 6 คน

กิจกรรมสำคัญ

จัดทำแนวทางการทักษะการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ และทักษะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างหลากหลายของครู

3. การปฏิบัติและสังเกตการณ์ (Do and See) ประกอบด้วย

1) กลุ่มคณะกรรมการอำนวยการ สมาชิก ผู้อำนวยการสถานศึกษา หัวหน้าฝ่ายบริหารงานวิชาการ หัวหน้าสายชั้น (อนุบาล , ประถมศึกษาปีที่ 1-3 และประถมศึกษาปีที่ 4-6)

2) กลุ่มวิพากษ์ และให้คำปรึกษา สมาชิก ผู้อำนวยการสถานศึกษา และทีมพัฒนา 6 คน

3) กลุ่มเรียนรู้ สมาชิก ครูโรงเรียนบ้านบัวจันทร์ ปีการศึกษา 2568

กิจกรรมสำคัญ

- การลงมือปฏิบัติ (Do) ครูผู้สอนจะดำเนินกิจกรรมตามแผนที่วางไว้ ตั้งแต่ การนำเข้าสู่บทเรียน โดยเชื่อมโยงประสบการณ์เดิมของผู้เรียน ใช้สื่อมัลติมีเดียกระตุ้นความสนใจ ไปจนถึง การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ที่ยืดหยุ่นและสามารถบริหารจัดการกิจกรรมที่หลากหลายให้เกิดขึ้นพร้อมกันได้ และ การสรุปบทเรียน ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนและสะท้อนความคิด
- การสังเกตการณ์และเก็บข้อมูล (See) ครูในทีมจะทำหน้าที่สังเกตการณ์และเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบ โดยเน้นที่ การสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน และ การประเมินระหว่างเรียน (Assessment for Learning) เพื่อทำความเข้าใจผู้เรียนเป็นรายบุคคลและเก็บรวบรวมหลักฐานการเรียนรู้ เช่น การบันทึกพฤติกรรม การรวบรวมชิ้นงาน หรือแฟ้มสะสมงาน

4. การสะท้อนคิด (Reflect) ประกอบด้วย

1) กลุ่มคณะกรรมการอำนวยการ สมาชิก ผู้อำนวยการสถานศึกษา หัวหน้าฝ่ายบริหารงานวิชาการ หัวหน้าสายชั้น (อนุบาล , ประถมศึกษาปีที่ 1-3 และประถมศึกษาปีที่ 4-6)

2) กลุ่มวิพากษ์ และให้คำปรึกษา สมาชิก ผู้อำนวยการสถานศึกษา และทีมพัฒนา 6 คน

3) กลุ่มเรียนรู้ สมาชิก ครูโรงเรียนบ้านบัวจันทร์ ปีการศึกษา 2568

กิจกรรมสำคัญ

- สะท้อนผลการเรียนรู้ของผู้เรียน ทีมครูจะร่วมกันวิเคราะห์ว่าผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามเป้าหมายที่วางไว้หรือไม่ มีจุดไหนที่ทำได้ดี และจุดไหนที่

ควรปรับปรุง

- วิเคราะห์กระบวนการจัดการสอน สะท้อนผลการใช้กิจกรรม สื่อ และวิธีการประเมินว่ามีความเหมาะสมและมีประสิทธิภาพเพียงใด
- บันทึกและวางแผนพัฒนา ครูจะใช้ บันทึกหลังแผนการจัดการเรียนรู้ เพื่อประเมินผลนักเรียนเป็นรายบุคคล และนำข้อค้นพบจากการสะท้อนคิดมาใช้ในการ ปรับปรุงและพัฒนา แผนการสอน หลักสูตร และกิจกรรมการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นในครั้งต่อไปอย่างต่อเนื่อง

* โดยกระบวนการทั้ง 4 ขั้นตอนนี้จะดำเนินไปอย่างเป็นวงจรต่อเนื่อง ช่วยให้ครูสามารถพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้สำหรับห้องเรียนคละชั้นได้อย่างเป็นระบบ มีประสิทธิภาพ และส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนทุกคนในชั้นเรียน

ช่วงที่ 2 จำแนกกิจกรรมเพื่อควบคุมความสำเร็จ (I-2) 30 นาที

กิจกรรมสรุปเรียงเป็นลำดับความสำคัญของแนวทางการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้สำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนบ้านบัวจันทร์

แนวทางการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้สำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนบ้านบัวจันทร์ ปีการศึกษา 2568 สรุปได้ดังนี้

- การสร้างกลุ่มชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ใช้เทคนิคการสนทนากลุ่มในการประชุมร่วมกัน ทีมชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเป็นทีมชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพกลุ่มเล็กในรูปแบบการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้สำหรับการสอนแบบคละชั้น เพื่อให้สอดคล้องกับเป้าหมายในการพัฒนาที่สมาชิกในทีมมีเป้าหมายร่วมกัน รายละเอียดมีดังนี้

1. สมาชิกในทีมชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ประกอบด้วยสมาชิก 1) คณะกรรมการอำนวยการ 4 คน 2) กลุ่มวิพากษ์ และให้คำปรึกษา สมาชิก 7 คน 3) กลุ่มเรียนรู้ สมาชิกครูโรงเรียนบ้านบัวจันทร์ 6 คน
2. ประชุมกลุ่มชี้แจงบทบาท หน้าที่ ของแต่ละกลุ่มชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ และกำหนดเป้าหมาย ระบุตัวชี้วัดความสำเร็จที่ชัดเจนมุ่ง

พัฒนาครูทุกคนให้มีทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครู โดยจะมุ่งพัฒนาทักษะที่จำเป็นเร่งด่วน 2 ทักษะ ได้แก่ 1) ทักษะการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ และ 2) ทักษะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างหลากหลาย

3. กำหนดการปฏิบัติกิจกรรมชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สัปดาห์ละ 1 ครั้ง ระยะเวลาครั้งละ 2-3 ชั่วโมง โดยกำหนดทุกวันพุธ เวลา 14.30-17.30 น. เป็นระยะเวลา 1 ภาคเรียน ในกรณีสัปดาห์ใดทางสมาชิกไม่สะดวกสามารถเลื่อนวัน-เวลาได้ โดยชั่วโมงการปฏิบัติกิจกรรมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ จะจัดชั่วโมงอยู่ในภาระการสอนหรือภาระงานของครู

- วงรอบที่ 1

การวางแผนด้วยความร่วมมือ (Plan)

- ทีมพัฒนาร่วมกันวางแผนกำหนดกิจกรรมการพัฒนาทักษะการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ พร้อมทั้งกำหนดผลลัพธ์การเปลี่ยนแปลงที่คาดหวังด้วยเทคนิคประชุมระดมสมอง

การปฏิบัติและสังเกตการณ์ (Do and See)

- ดำเนินการจัดกิจกรรมการอบรมเชิงปฏิบัติการการพัฒนาทักษะการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับการสอนแบบคละชั้น
- ประเมินตนเองเกี่ยวกับความเข้าใจในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับการสอนแบบคละชั้นของครู

การสะท้อนคิด (Reflect)

- สังเกตการณ์การเปลี่ยนแปลงในทักษะการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับการสอนแบบคละชั้นของครู

- วงรอบที่ 2

ผลการสร้างแนวทางการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนบ้านบัวจันทร์
จากการประชุมเชิงปฏิบัติการด้วยเทคนิคการวางแผนแบบมีส่วนร่วม AIC

การวางแผนด้วยความร่วมมือ (Plan)

- ทีมพัฒนาร่วมกันวางแผนกำหนดกิจกรรมการพัฒนาทักษะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างหลากหลาย พร้อมทั้งกำหนดผลลัพธ์การเปลี่ยนแปลงที่คาดหวังด้วยเทคนิคประชุมระดมสมอง

การปฏิบัติและสังเกตการณ์ (Do and See)

- ดำเนินการจัดกิจกรรมการอบรมเชิงปฏิบัติการการพัฒนาทักษะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างหลากหลายสำหรับการสอนแบบคละชั้น
- ประเมินตนเองเกี่ยวกับความเข้าใจในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างหลากหลายสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครู

การสะท้อนคิด (Reflect)

- สังเกตการณ์การเปลี่ยนแปลงในทักษะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างหลากหลายสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครู

ขั้นที่ 3 การควบคุมตามแนวปฏิบัติ (Control)

ช่วงที่ 1 การแบ่งผู้รับผิดชอบ (C-1) 30 นาที

กิจกรรมร่วมกันวิเคราะห์ภารกิจการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้สำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนบ้านบัวจันทร์ ร่วมกันกำหนดภารกิจงานในส่วนที่ต้องร่วมกันทำทั้งสถานศึกษา และระบุผู้รับผิดชอบ จากการร่วมกันจัดทำรายละเอียดแนวทางการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้สำหรับการสอนแบบคละชั้นของครู ทั้งหมด 4 ขั้น สามารถสรุปได้ดังนี้

1. การสร้างกลุ่มชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

ภารกิจ

การทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบเพื่อพัฒนาความรู้ความเข้าใจ ทักษะ และแนวทางการจัดการเรียนรู้ของครู ผ่านกระบวนการวางแผน การปฏิบัติ การสะท้อนผล และการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง

ผู้รับผิดชอบ

1.1 คณะกรรมการอำนวยการ 4 คน

1.2 กลุ่มวิพากษ์ และให้คำปรึกษา สมาชิก 7 คน

1.3 กลุ่มเรียนรู้ สมาชิกครูโรงเรียนบ้านบัวจันทร์ 6 คน

2. การวางแผนด้วยความร่วมมือ (Plan)

ภารกิจ

จัดการประชุมระดมสมอง กำหนดสารสนเทศที่ต้องใช้ในการดำเนินการ ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ แบบบันทึกสังเกตการณ์การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครู และแบบบันทึกการสะท้อนคิดกิจกรรมชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

ผู้รับผิดชอบ

2.1 กลุ่มวิพากษ์ และให้คำปรึกษา สมาชิก ผู้อำนวยการสถานศึกษา และทีมพัฒนา 6 คน

2.2 กลุ่มเรียนรู้ สมาชิก ครูโรงเรียนบ้านบัวจันทร์ ปีการศึกษา 2568

3. การปฏิบัติและสังเกตการณ์ (Do and See)

ภารกิจ

การนำแผนที่วางไว้ไปทดลองใช้จริงในบริบทของการจัดการเรียนรู้ และทำการสังเกตการณ์เพื่อเก็บข้อมูล สะท้อนผล และนำข้อมูลเหล่านั้นมาปรับปรุงแก้ไข เพื่อให้ได้แนวทางการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพและเหมาะสมที่สุด

ผู้รับผิดชอบ

3.1 คณะกรรมการอำนวยการ 4 คน

3.2 กลุ่มวิพากษ์ และให้คำปรึกษา สมาชิก 7 คน

3.3 กลุ่มเรียนรู้ สมาชิกครูโรงเรียนบ้านบัวจันทร์ 6 คน

4. การสะท้อนคิด (Reflect)

ภารกิจ

การประเมินผลการปฏิบัติงานการจัดการเรียนรู้สำหรับการสอนแบบคละชั้นของครู 2 ทักษะ ได้แก่ ทักษะการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ และทักษะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างหลากหลาย เพื่อนำไปสู่การพัฒนา ปรับปรุง และตัดสินใจเลือกแนวทางที่ดีที่สุดต่อไป

ผู้รับผิดชอบ

4.1 คณะกรรมการอำนวยการ 4 คน

4.2 กลุ่มวิพากษ์ และให้คำปรึกษา สมาชิก 7 คน

4.3 กลุ่มเรียนรู้ สมาชิกครูโรงเรียนบ้านบัวจันทร์ 6 คน

ช่วงที่ 2 การตกลงแนวทางการดำเนินงาน (C-2) 30 นาที

กิจกรรมการตกลงแนวทางการดำเนินงาน จัดทำ กิจกรรมการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้สำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนบ้านบัวจันทร์ ที่ชัดเจน ครอบคลุมทั้งกระบวนการ งบประมาณ ระยะเวลา การติดตาม และการประเมินผล ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การกำหนดเป้าหมายของการพัฒนา

2 เป้าหมาย ดังนี้

“ทักษะการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้” ความสามารถในการวางแผนกิจกรรมที่สอดคล้องกับเนื้อหา จุดมุ่งหมาย และความแตกต่างของผู้เรียน

“ทักษะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้” ความสามารถในการดำเนินกิจกรรมที่หลากหลาย ยืดหยุ่น และคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างวัยและระดับชั้นของผู้เรียน

ขั้นตอนที่ 2 การดำเนินการพัฒนา

ขั้น 2.1 การสร้างกลุ่มชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

- ส่งเสริมให้ครูทำงานร่วมกันเป็นทีมผ่านกระบวนการ PLC (Professional Learning Community) และ Lesson Study เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ พัฒนาวิชาชีพร่วมกัน และยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนการสอน

ขั้น 2.2 การวางแผนด้วยความร่วมมือ (Plan)

- ร่วมกันวางแผนพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ของครูสำหรับการสอนแบบคละชั้นที่จำเป็น

ขั้น 2.3 การปฏิบัติและสังเกตการณ์ (Do and See)

- ครูนำแผนการจัดการเรียนรู้ไปปฏิบัติจริงในชั้นเรียนคละชั้น โดยใช้กิจกรรมหลายระดับที่เชื่อมโยงกับประสบการณ์เดิมของผู้เรียน พร้อมทั้ง

สังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างสม่ำเสมอ ทั้งในกิจกรรมกลุ่มและเดี่ยว และบันทึกข้อมูลอย่างเป็นระบบเพื่อทำความเข้าใจผู้เรียนเป็นรายบุคคล

ขั้น 2.4 การสะท้อนคิด (Reflect)

- ครูนำข้อมูลจากการปฏิบัติและสังเกตการณ์มาสะท้อนผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกันในวง PLC ทุกสัปดาห์ รวมถึง บันทึกหลังแผนการจัดการเรียนรู้ เพื่อประเมินผลนักเรียนเป็นรายบุคคล นอกจากนี้ยังส่งเสริมให้นักเรียนได้สะท้อนผลการเรียนรู้ของตนเองผ่านแบบสะท้อนคิด

ขั้นตอนที่ 3 การสังเกตการณ์จัดการเรียนรู้

- การสังเกตการณ์เพื่อเก็บข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยจะดำเนินการ สังเกตพฤติกรรมในสถานการณ์จริง อย่างสม่ำเสมอ ทั้งจากการทำกิจกรรมกลุ่ม การทำใบงานรายบุคคล และการตอบคำถามในชั้นเรียน เพื่อทำความเข้าใจรูปแบบความฉลาดที่หลากหลาย (พหุปัญญา) และประเมินความสามารถพื้นฐานที่แตกต่างกันของนักเรียน

ขั้นตอนที่ 4 การนิเทศและสะท้อนผล

- การติดตามและให้ข้อมูลป้อนกลับเพื่อการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยมีการนิเทศติดตาม และประเมินผล เพื่อให้มั่นใจว่าการจัดการเรียนการสอนเป็นไปตามแผนที่วางไว้ การสะท้อนผลที่ได้จากการนิเทศ และจากการปฏิบัติจริงของครูจะถูกนำมาใช้เพื่อวิเคราะห์จุดแข็งและจุดที่ควรพัฒนา ซึ่งเป็นข้อมูลสำคัญในการปรับปรุงการสอนต่อไป

ขั้นตอนที่ 5 การปรับปรุงการจัดการเรียนรู้

- ปรับปรุงและพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ ทบทวนและแก้ไขแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยอาศัยผลการประเมิน เพื่อให้เหมาะสมกับความ

ต้องการของผู้เรียนในห้องเรียนคละชั้นมากยิ่งขึ้น

- ปรับปรุงการใช้สื่อและเทคโนโลยี ประเมินการใช้สื่อเพื่อปรับปรุงและพัฒนาให้มีความเหมาะสมและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ขั้นที่ 2.3 การปฏิบัติการ (Acting) พัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้สำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนขนาดเล็ก

ผลดำเนินการตามแนวทางการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสาหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนบ้านบัวจันทร์ ในปีการศึกษา 2568 โดยประยุกต์ใช้กระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ PLC ในการดำเนินการขับเคลื่อนในครั้งนี้

วงรอบที่ 1

การวางแผนด้วยความร่วมมือ (Plan)

ทีมพัฒนาร่วมกันวางแผนกำหนดกิจกรรมการพัฒนาทักษะการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้พร้อมทั้งกำหนดผลลัพธ์การเปลี่ยนแปลงที่คาดหวัง ด้วยเทคนิคประชุมระดมสมอง

ตาราง 17 แสดงผลการวางแผนกำหนดกิจกรรมการพัฒนาทักษะการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยเทคนิคประชุมระดมสมอง

ขั้นตอน	วิธีดำเนินการ	ผู้รับผิดชอบ	ผลลัพธ์การเปลี่ยนแปลงที่คาดหวัง
1. วิเคราะห์สภาพปัญหาในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้	ให้ครูแต่ละคนเล่าประสบการณ์ปัญหาที่พบ	ทีมพัฒนาครูผู้สอน	- ความสามารถวิเคราะห์หลักสูตร 1. ครูสามารถวิเคราะห์หลักสูตรของ หลายระดับชั้นพร้อมกัน เพื่อหาจุดร่วมของตัวชี้วัดหรือสาระการเรียนรู้ที่สามารถนำมาสอนร่วมกันได้ - ความสามารถกำหนดจุดมุ่งหมายการเรียนรู้ 2. ครูสามารถตั้งเป้าหมายการเรียนรู้ที่มีความยืดหยุ่นเพื่อให้ตอบสนองต่อศักยภาพและความต้องการของผู้เรียนที่แตกต่างกัน

ขั้นตอน	วิธีดำเนินการ	ผู้รับผิดชอบ	ผลลัพธ์การเปลี่ยนแปลงที่คาดหวัง
			3. ครูสามารถกำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวังและภาระงานได้ชัดเจน - ความสามารถออกแบบกิจกรรมการสอน 4. ครูสามารถเลือกใช้กระบวนการสอนที่เหมาะสมโดยประยุกต์ใช้ทฤษฎีการเรียนรู้ และกระบวนการสอนที่หลากหลาย เพื่อให้ผู้เรียนได้คิดวิเคราะห์และลงมือปฏิบัติจริง 5. ครูสามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลายอย่างพร้อมกันได้ในห้องเรียนคละชั้น - ความสามารถเลือกสื่อและทรัพยากร 6. ครูสามารถคัดเลือกสื่อและเทคโนโลยีที่สอดคล้องกับเป้าหมายการเรียนรู้ และเหมาะสมกับผู้เรียนที่หลากหลาย - ความสามารถปรับปรุงพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ 7. ครูสามารถเก็บข้อมูล จากการประเมินผู้เรียนอย่างสม่ำเสมอ วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อให้เกิดความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง และนำผลการวิเคราะห์

ขั้นตอน	วิธีดำเนินการ	ผู้รับผิดชอบ	ผลลัพธ์การเปลี่ยนแปลงที่คาดหวัง
			มาปรับเปลี่ยนแผนการสอน กิจกรรม และสื่อ ให้ตอบสนองต่อความต้องการที่แท้จริงของผู้เรียน
2. ระดมสมองแนวคิดการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้	ครูและทีมพัฒนาร่วมกันเสนอแนวคิดกิจกรรมที่เหมาะสมกับห้องเรียนแบบคละชั้น	ทีมพัฒนาครูผู้สอน	แนวคิดการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ ขั้นที่ 1 วิเคราะห์ผู้เรียนและหลักสูตรสถานศึกษา ขั้นที่ 2 การกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น ขั้นที่ 3 การออกแบบกระบวนการและกิจกรรมที่หลากหลาย ขั้นที่ 4 เลือกใช้สื่อและเทคโนโลยีที่เหมาะสม ขั้นที่ 5 การปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง
3. คัดเลือกแนวคิดการพัฒนาครู	ใช้การโหวต/จัดกลุ่ม Post-it เพื่อเลือกกิจกรรมที่เหมาะสม แล้วจัดทำเป็นร่างกิจกรรมการพัฒนาครู	ทีมพัฒนาครูผู้สอน	ร่างกิจกรรมที่มีความเป็นไปได้และตรงตามความต้องการของครูผู้สอน
4. สังเคราะห์และจัดทำแนวทางการพัฒนาครู	สังเคราะห์แนวคิดที่ได้มาพัฒนาเป็นแผนกิจกรรมการพัฒนาครู	ทีมพัฒนา	ได้แผนกิจกรรมการพัฒนาครูที่สอดคล้องกับการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้แบบคละชั้น

ขั้นตอน	วิธีดำเนินการ	ผู้รับผิดชอบ	ผลลัพธ์การเปลี่ยนแปลงที่คาดหวัง
5. กำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จ	ร่วมกันเสนอวิธีวัดผลทักษะการจัดการเรียนรู้แบบคละชั้นของครู	ทีมพัฒนา	มีเกณฑ์วัดผลที่ชัดเจนสำหรับใช้ติดตามและประเมินผล

จากตาราง 17 ผลการวางแผนกำหนดกิจกรรมการพัฒนาทักษะการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยเทคนิคประชุมระดมสมอง จึงกำหนดดำเนินการจัดกิจกรรมการอบรมเชิงปฏิบัติการการพัฒนาทักษะการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับการสอนแบบคละชั้นของครู เพื่อพัฒนาความสามารถวิเคราะห์หลักสูตร ความสามารถกำหนดจุดมุ่งหมายการเรียนรู้ ความสามารถออกแบบกิจกรรมการสอน ความสามารถเลือกสื่อและทรัพยากร และความสามารถปรับปรุงพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้

การปฏิบัติและสังเกตการณ์ (Do and See)

ดำเนินการจัดกิจกรรมการอบรมเชิงปฏิบัติการการพัฒนาทักษะการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับการสอนแบบคละชั้นของครู

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์ที่ใช้ในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังต่อไปนี้

$\bar{X}$ แทน ค่าเฉลี่ยของประชากร

S.D. แทน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของประชากร

ตาราง 18 แสดงผลการประเมินตนเองเกี่ยวกับความเข้าใจในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับการสอนแบบคละชั้นของครู

รายการประเมิน	ผลการประเมินตนเอง		
	$\overline{X}$	S.D.	การแปลผล
1. สามารถพิจารณา ตีความ และประเมินองค์ประกอบต่าง ๆ ของหลักสูตรหลายระดับชั้นพร้อมกัน รวมถึงการหาจุดร่วมของตัวชี้วัดหรือสาระการเรียนรู้ที่สามารถบูรณาการเนื้อหาตามความแตกต่างของแต่ละระดับชั้น เพื่อนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้แบบคละชั้นได้	4.67	0.51	มากที่สุด
2. สามารถออกแบบเป้าหมายการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นและเชื่อมโยงมาตรฐาน/ตัวชี้วัดให้สอดคล้องกับความหลากหลายของผู้เรียนในชั้นเรียนคละชั้น พร้อมทั้งกำหนดจุดมุ่งหมาย ผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวัง และภาระชิ้นงานได้อย่างชัดเจน	4.17	0.75	มาก
3. สามารถวางแผนและจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ตอบสนองความแตกต่างของผู้เรียน ส่งเสริมการมีส่วนร่วม นำแนวคิดการเรียนรู้สมัยใหม่มาใช้ และจัดการชั้นเรียนคละชั้นที่มีกิจกรรมหลากหลายพร้อมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ	4.33	0.51	มาก
4. สามารถคัดสรร ประดิษฐ์ และจัดการสื่อเทคโนโลยีให้เหมาะสมกับผู้เรียนหลากหลายระดับ พร้อมทั้งทดสอบประสิทธิภาพ จัดทำคลังสื่อดิจิทัล และออกแบบใบกิจกรรมตามระดับชั้นในห้องเรียนคละชั้นได้	4.33	0.40	มาก
5. สามารถสะท้อนและปรับปรุงการจัดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ออกแบบการประเมินที่หลากหลายและตรงตามสภาพจริง สร้างเครื่องมือวัดและประเมินผลที่เหมาะสมกับผู้เรียนหลายระดับ และมีระบบเก็บหลักฐานการเรียนรู้อย่างเป็นระบบสำหรับชั้นเรียนคละชั้นได้	4.83	0.40	มากที่สุด
รวม	**4.46**	**0.10**	**มาก**

จากตาราง 18 ผลการประเมินตนเองเกี่ยวกับความเข้าใจในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับการสอนแบบคละชั้นของครู พบว่า ในภาพรวม อยู่ระดับ มาก ($\overline{X}$ = 4.46) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ สามารถสะท้อนและปรับปรุงการจัดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ออกแบบการประเมินที่หลากหลายและตรงตามสภาพจริง สร้างเครื่องมือวัดและประเมินผลที่เหมาะสมกับผู้เรียนหลายระดับ และมีระบบเก็บหลักฐานการเรียนรู้อย่างเป็นระบบสำหรับชั้นเรียนคละชั้นได้ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.83) รองลงมาคือสามารถพิจารณา ตีความ และประเมินองค์ประกอบต่าง ๆ ของหลักสูตรหลายระดับชั้นพร้อมกัน รวมถึงการหาจุดร่วมของตัวชี้วัดหรือสาระการเรียนรู้ที่สามารถบูรณาการเนื้อหาตามความแตกต่างของแต่ละระดับชั้น เพื่อนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้แบบคละชั้นได้อยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.67) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ สามารถออกแบบเป้าหมายการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นและเชื่อมโยงมาตรฐาน/ตัวชี้วัดให้สอดคล้องกับความหลากหลายของผู้เรียนในชั้นเรียนคละชั้น พร้อมทั้งกำหนดจุดมุ่งหมาย ผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวัง และภาระชิ้นงานได้อย่างชัดเจนอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.17) เท่ากัน

การสะท้อนคิด (Reflect)

การสะท้อนคิด และปรับปรุงการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อรวบรวมผลการดำเนินการ ปัญหา อุปสรรค และการปรับปรุงการจัดการเรียนการสอน

ตาราง 19 แสดงผลการสังเกตการณ์การเปลี่ยนแปลงในทักษะการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับการสอนแบบคละชั้นของครู

รายการ	ผลการสังเกตการณ์		
	$\overline{X}$	S.D.	การแปลผล
1. ครูสังเคราะห์ตัวชี้วัดปลายทาง/ระหว่างทาง สาระสำคัญ และสมรรถนะตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน	4.50	0.54	มาก
2. ครูพิจารณาตัวชี้วัด หรือสาระการเรียนรู้ที่สามารถบูรณาการเนื้อหา ตามความแตกต่างเพื่อนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้แบบคละชั้น	4.33	0.51	มาก
3. ครูกำหนดจุดมุ่งหมายการเรียนรู้ยึดตามมาตรฐาน/ตัวชี้วัดหลักสูตร ที่จะทำให้ทราบได้ว่าผู้เรียนจะเกิดพฤติกรรมใดบ้าง โดยกำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวัง และภาระชิ้นงานของผู้เรียนเป็นสำคัญ	4.33	0.81	มาก

รายการ	ผลการสังเกตการณ์		
	$\overline{X}$	S.D.	การแปลผล
4. ครูเชื่อมโยงเป้า หมายการเรียนรู้ที่มีความยืดหยุ่น และสอดคล้องกับความหลากหลายของผู้เรียนในห้องเรียนคละชั้น	4.17	0.40	มาก
5. ครูนำทฤษฎีการเรียนรู้ที่ตอบสนองความแตกต่างของแต่ละบุคคล สำหรับห้องเรียนคละชั้นมาเป็นพื้นฐานในการวางแผนกิจกรรมการสอนอย่างเป็นขั้นตอน เพื่อนำไปสู่ผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวัง	4.83	0.40	มากที่สุด
6. ครูเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ได้สอดคล้องกับธรรมชาติของเนื้อหาวิชาที่ตนเองสอน	4.50	0.54	มาก
7. ครูคัดสรร หรือประดิษฐ์ สื่อ และเทคโนโลยีที่ทันสมัยสอดคล้องกับความต้องการและระดับความสามารถของผู้เรียน	4.17	0.75	มาก
8. ครูคัดเลือกสื่อ และเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ในกระบวนการจัดการเรียนรู้ จัดทำคลังสื่อดิจิทัล และแบ่งปันสื่อร่วมกัน	4.67	0.51	มากที่สุด
9. ครูสะท้อนผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ	4.00	0.89	มาก
10. ครูนำผลการประเมินมาทบทวน แก้ไขแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และพัฒนาการออกแบบการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เพื่อนำมาปรับ ให้เหมาะสมกับความต้องการของผู้เรียนในห้องเรียนคละชั้น	4.50	0.54	มาก
รวม	**4.16**	**0.16**	**มาก**

จากตาราง 19 พบว่า ผลการสังเกตการณ์การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับการสอนแบบคละชั้นของครู ในภาพรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.16) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ครูนำทฤษฎีการเรียนรู้ที่ตอบสนองความแตกต่างของแต่ละบุคคล สำหรับห้องเรียนคละชั้นมาเป็นพื้นฐานในการวางแผนกิจกรรมการสอนอย่างเป็นขั้นตอน เพื่อนำไปสู่ผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวัง อยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.83) รองลงมาคือ ครูคัดเลือกสื่อ และเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ในกระบวนการจัดการเรียนรู้ จัดทำคลังสื่อดิจิทัล และแบ่งปันสื่อร่วมกัน ($\overline{X}$ = 4.67) และข้อที่มี

ค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ครูสะท้อนผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างสม่ำเสมออยู่ใน ระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.00)

วงรอบที่ 2

การวางแผนด้วยความร่วมมือ (Plan)

ครูกับกลุ่มวิพากษ์ และให้คำปรึกษา นำผลลัพธ์ที่ได้จากการสะท้อนผลการปฏิบัติงานรอบที่ 1 มาร่วมกันวางแผนคิดพัฒนาทักษะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายในรายวิชาที่ตนเองได้รับมอบหมาย

ตาราง 20 แสดงผลการวางแผนกำหนดกิจกรรมการพัฒนาทักษะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายด้วยเทคนิคประชุมระดมสมอง

ขั้นตอน	วิธีดำเนินการ	ผู้รับผิดชอบ	ผลลัพธ์การเปลี่ยนแปลงที่คาดหวัง
1. วิเคราะห์สภาพปัญหาในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย	ให้ครูแต่ละคนเล่าประสบการณ์ปัญหาที่พบ	ทีมพัฒนาครูผู้สอน	- ความสามารถขั้นนำเข้าสู่บทเรียน 1. ครูสามารถเชื่อมโยงประสบการณ์เดิมของผู้เรียนในแต่ละระดับชั้นเข้ากับเนื้อหาใหม่ได้อย่างสร้างสรรค์ใช้วิธีเล่าประสบการณ์ หรือใช้คำถามปลายเปิดเพื่อดึงข้อมูลจากผู้เรียน - ความสามารถขั้นสอนหรือปฏิบัติกิจกรรม 2. ครูสามารถใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เพื่อให้ผู้เรียนได้คิดวิเคราะห์และลงมือปฏิบัติจริง 3. ครูสามารถจัดกิจกรรมที่หลากหลายให้ดำเนินไปพร้อม

ขั้นตอน	วิธีดำเนินการ	ผู้รับผิดชอบ	ผลลัพธ์การเปลี่ยนแปลงที่คาดหวัง
			กันได้ โดยที่นักเรียนไม่รบกวนกัน ภายใต้การควบคุมชั้นเรียนที่มีประสิทธิภาพ 4. ครูสามารถแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าที่เกิดขึ้นระหว่างการจัดกิจกรรม - ความสามารถขั้นสรุปบทเรียนสามารถประมวลผลบทเรียน 5. ครูสามารถประมวลผลบทเรียนโดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนทุกคนในห้องเรียนคละชั้นได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและสะท้อนความเข้าใจในเนื้อหาที่เรียน 6. ครูบันทึกหลังแผนการจัดการเรียนรู้ เพื่อประเมินผลนักเรียนเป็นรายบุคคล และนำข้อมูลไปใช้ในการปรับปรุงกิจกรรมการสอนในครั้งต่อไป
2. ระดมสมองแนวคิดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย	ครูและทีมพัฒนาร่วมกันเสนอแนวคิดกิจกรรมที่เหมาะสมกับห้องเรียนแบบคละชั้น	ทีมพัฒนาครูผู้สอน	1. ขั้นนำเข้าสู่บทเรียนเชื่อมโยงประสบการณ์เดิมของผู้เรียนกับเนื้อหาใหม่ โดยอาจใช้การสอนรวมชั้นและใช้สื่อมัลติมีเดียกระตุ้นความสนใจ. 2. ขั้นสอนหรือปฏิบัติกิจกรรมจัดกิจกรรมที่หลากหลายและยืดหยุ่น ครูจัดกิจกรรมหลาย

ขั้นตอน	วิธีดำเนินการ	ผู้รับผิดชอบ	ผลลัพธ์การเปลี่ยนแปลงที่คาดหวัง
			อย่างให้ดำเนินไปพร้อมกันได้โดยไม่รบกวนกัน 3. ขั้นสรุปบทเรียน ให้ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและสะท้อนความเข้าใจของตนเอง 4. บันทึกหลังแผนการจัดการเรียนรู้ เพื่อประเมินผลนักเรียนเป็นรายบุคคล และนำข้อมูลไปใช้ในการปรับปรุงกิจกรรมการสอน
3. คัดเลือกแนวคิดการพัฒนาครู	ใช้การโหวต/จัดกลุ่ม Post-it เพื่อเลือกกิจกรรมที่เหมาะสม แล้วจัดทำเป็นร่างกิจกรรมการพัฒนาครู	ทีมพัฒนาครูผู้สอน	ร่างกิจกรรมที่มีความเป็นไปได้และตรงตามความต้องการของครูผู้สอน
4. สังเคราะห์และจัดทำแนวทางการพัฒนาครู	สังเคราะห์แนวคิดที่ได้ มาพัฒนาเป็นแผนกิจกรรมการพัฒนาครู	ทีมพัฒนา	ได้แผนกิจกรรมการพัฒนาครู ที่สอดคล้องกับการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้แบบคละชั้น
5. กำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จ	ร่วมกันเสนอวิธีวัดผลทักษะการจัดการเรียนรู้แบบคละชั้นของครู	ทีมพัฒนา	มีเกณฑ์วัดผลที่ชัดเจนสำหรับใช้ติดตามและประเมินผล

จากตาราง 20 ผลการวางแผนกำหนดกิจกรรมการพัฒนาทักษะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายด้วยเทคนิคประชุมระดมสมอง จึงกำหนดดำเนินการจัดกิจกรรมการอบรมเชิงปฏิบัติการการพัฒนาทักษะทักษะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครู เพื่อพัฒนาความสามารถขั้นนำเข้าสู่บทเรียน ความสามารถขั้นสอนหรือปฏิบัติกิจกรรม และความสามารถขั้นสรุปบทเรียน

การปฏิบัติและสังเกตการณ์ (Do and See)

ครูนำแผนการจัดการเรียนรู้มาปฏิบัติการสอนตามกระบวนการที่ได้รับการพัฒนาทักษะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย กลุ่มวิพากษ์ และให้คำปรึกษา ได้ร่วมสังเกตการณ์การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครู จัดกิจกรรมชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อร่วมกันสรุปผลและร่วมวิพากษ์การสอนที่ครูได้ปฏิบัติ โดยในการทำกิจกรรมครั้งนี้ เป็นการประชุมกันของสมาชิกชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพกับกลุ่มวิพากษ์ และให้คำปรึกษา และดำเนินการจัดกิจกรรมการอบรมเชิงปฏิบัติการการพัฒนาทักษะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างหลากหลายสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครู

ตาราง 21 แสดงผลการประเมินตนเองเกี่ยวกับความเข้าใจในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างหลากหลายสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครู

รายการ	ผลการประเมินตนเอง		
	$\overline{X}$	S.D.	การแปลผล
ขั้นนำเข้าสู่บทเรียนสามารถเชื่อมโยงประสบการณ์เดิมของผู้เรียนในแต่ละระดับ ในช่วงเริ่มต้นการสอนเข้ากับเนื้อหาใหม่ในห้องเรียนคละชั้นได้อย่างสร้างสรรค์ โดยใช้กิจกรรมที่เข้าใจง่าย สนุก และกระตุ้นความสนใจให้ผู้เรียนพร้อมสำหรับการเรียนรู้	4.50	0.54	มาก
ขั้นสอนหรือปฏิบัติกิจกรรมสามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายและมีความยืดหยุ่น โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างวัย ระดับชั้น และความสามารถของผู้เรียนแต่ละบุคคล เพื่อให้ผู้เรียนทุกคนสามารถเข้าถึงการเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพได้อย่างเต็มที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทของห้องเรียนคละชั้น	4.67	0.51	มากที่สุด
ขั้นสรุปบทเรียนสามารถประมวลผลบทเรียนโดยเน้นให้ผู้เรียนในห้องเรียนคละชั้นได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนความคิดเห็น	4.83	0.40	มากที่สุด
รวม	**4.66**	**0.21**	**มากที่สุด**

จากตาราง 21 ผลการประเมนตนเองเกี่ยวกับความเข้าใจในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างหลากหลายสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครู มากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.66) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ขั้นสรุปบทเรียนสามารถประมวลผลบทเรียนโดยเน้นให้ผู้เรียนในห้องเรียนคละชั้นได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ($\overline{X}$ = 4.83) รองลงมาคือ ขั้นสอนหรือปฏิบัติกิจกรรมสามารถจัด

กิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายและมีความยืดหยุ่น โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างวัย ระดับชั้น และความสามารถของผู้เรียนแต่ละบุคคล เพื่อให้ผู้เรียนทุกคนสามารถเข้าถึงการเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพได้อย่างเต็มที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทของห้องเรียนคละชั้น ระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.67) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ขั้นนำเข้าสู่บทเรียนสามารถเชื่อมโยงประสบการณ์เดิมของผู้เรียนในแต่ละระดับ ในช่วงเริ่มต้นการสอนเข้ากับเนื้อหาใหม่ในห้องเรียนคละชั้นได้อย่างสร้างสรรค์ โดยใช้กิจกรรมที่เข้าใจง่าย สนุก และกระตุ้นความสนใจให้ผู้เรียนพร้อมสำหรับการเรียนรู้ระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 3.50)

การสะท้อนคิด (Reflect)

การสะท้อนคิด และปรับปรุงการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อรวบรวมผลการดำเนินการ ปัญหา อุปสรรค และการปรับปรุงการจัดการเรียนการสอน

ตาราง 22 แสดงผลการสังเกตการณ์ทักษะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างหลากหลายสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครู

รายการ	ผลการสังเกตการณ์		
	$\overline{X}$	S.D.	การแปลผล
ครูดำเนินกิจกรรมขั้นนำเข้าสู่บทเรียน สอนรวมชั้น เพื่อเตรียมความพร้อม และทบทวนความรู้เดิม	4.33	0.70	มาก
ครูใช้สถานการณ์หรือสื่อมัลติมีเดียร่วมกับการตั้งคำถามเพื่อกระตุ้นความสนใจของนักเรียน	4.44	0.51	มาก
ครูดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ที่แตกต่างกันของผู้เรียนในห้องเรียนเดียวกันได้ โดยจัดกิจกรรมที่มีความยืดหยุ่น และเหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละช่วงวัย	4.22	0.44	มาก
ครูใช้แนวคิด Active Learning มาดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อให้นักเรียนได้คิด วิเคราะห์ และลงมือปฏิบัติจริง	4.33	0.50	มาก
ขั้นสรุปบทเรียน ครูใช้วิธีสะท้อนคิด โดยชวนผู้เรียนอธิบายสิ่งที่ได้เรียนรู้	4.22	0.83	มาก
ครูดำเนินกิจกรรมให้ผู้เรียนสรุปเนื้อหาด้วยตนเองผ่านกิจกรรมกลุ่ม การเขียน Mind Map หรือการอภิปราย	4.44	0.72	มาก
ครูดำเนินกิจกรรมให้ผู้เรียนเชื่อมโยงความรู้ที่ได้รับเข้ากับวิถีชีวิตจริงของผู้เรียน	4.00	0.72	มาก

รายการ	ผลการสังเกตการณ์		
	$\overline{X}$	S.D.	การแปลผล
ครูสะท้อนผลการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ผ่านกระบวนการ PLC	4.56	0.52	มากที่สุด
ครูดำเนินการปรับปรุงการสอนตามข้อมูลที่ได้รับจากกระบวนการ PLC และผลการเรียนรู้จริงของผู้เรียน	4.78	0.00	มากที่สุด
รวม	**4.67**	**4.34**	**มากที่สุด**

จากตาราง 22 พบว่า ผลการสังเกตการณ์ทักษะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างหลากหลายสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูในภาพรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.67) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ครูดำเนินการปรับปรุงการสอนตามข้อมูลที่ได้รับจากกระบวนการ PLC และผลการเรียนรู้จริงของผู้เรียน อยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.78) รองลงมาคือ ครูสะท้อนผลการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ผ่านกระบวนการ PLC ระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.56) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ครูดำเนินกิจกรรมให้ผู้เรียนเชื่อมโยงความรู้ที่ได้รับเข้ากับวิถีชีวิตจริงของผู้เรียนอยู่ใน ระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.00)

ขั้นที่ 2.4 ขั้นการสังเกตการณ์ (Observing) สังเกตผลการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนขนาดเล็ก

ผลการดำเนินการขั้นการสังเกตการณ์ (Observing) ประกอบด้วย การนิเทศ ติดตาม และประเมินผล โดยในการดำเนินการขั้นนี้ผู้วิจัยได้นำกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ PLC มาประยุกต์ใช้เป็นกระบวนการในการนิเทศ ติดตาม โดยมีผู้ร่วมดำเนินการ และให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษา ทีมพัฒนา และครูผู้สอนดำเนินการทบทวน สะท้อนผล สาเหตุ ปัจจัยใดที่ทำให้การดำเนินการในครั้งนี้ เป็นอุปสรรค ปัจจัยส่งเสริม สนับสนุน และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ของการดำเนินการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโร งเรียนบ้านบัวจันทร์ ปีการศึกษา 2568 ดังตาราง 23

ตาราง 23 แสดงผลการสังเกตการณ์ (Observing) พัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนขนาดเล็ก

กิจกรรม	วัตถุประสงค์	การสังเกต	ปัจจัยสนับสนุน	ปัจจัยที่เป็นอุปสรรค	สิ่งที่ได้เรียนรู้
การพัฒนาทักษะการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้	1. เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมสามารถวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อบูรณาการเนื้อหาสำหรับการกำหนดจุดมุ่งหมายการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นสอดคล้องกับความหลากหลายของผู้เรียน 2. เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมสามารถออกแบบกิจกรรมการสอน บนพื้นฐานทฤษฎีที่	1. ผู้บริหารสถานศึกษาและทีมพัฒนาร่วมสังเกตวิเคราะห์และหาจุดร่วมของตัวชี้วัดจากหลักสูตรกำหนดจุดมุ่งหมายการเรียนรู้โดยยึดตามมาตรฐาน/ตัวชี้วัด และระบุผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวังจากการจัดทำโครงสร้างรายวิชา 2. ครูมีการวางแผนกิจกรรมโดยใช้ทฤษฎีการเรียนรู้ที่ตอบสนองความแตกต่างของผู้เรียน	1. การวิเคราะห์ผู้เรียนและหลักสูตร 2. การกำหนดเป้าหมายและวางแผนการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ 3. การใช้สื่อเทคโนโลยี และการจัดการสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการจัดกิจกรรมที่หลากหลาย	1. ขาดการวิเคราะห์ผู้เรียนเป็นรายบุคคลหรือใช้เครื่องมือประเมินเพื่อทำความเข้าพหุปัญญาของผู้เรียนทำให้ออกแบบกิจกรรมที่ไม่สามารถส่งเสริมศักยภาพของผู้เรียนได้ 2. การกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้แบบเดียวสำหรับทุกคน ไม่สามารถตอบสนองต่อศักยภาพของผู้เรียนที่แตกต่างกัน	- การเปลี่ยนแปลงจาก ผู้สอนไปสู่ผู้ออกแบบและอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงของทุกองค์ประกอบตั้งแต่การทำความเข้าใจผู้เรียน การวางแผน การปฏิบัติ ไปจนถึงการประเมินผล เพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้ที่เป็นวงจรและพัฒนาไปสู่การพัฒนาผู้เรียนได้อย่างเต็มศักยภาพ

กิจกรรม	วัตถุประสงค์	การสังเกต	ปัจจัยสนับสนุน	ปัจจัยที่เป็นอุปสรรค	สิ่งที่ได้เรียนรู้
	ตอบสนองความแตกต่างของผู้เรียนคละชั้น	สอดคล้องกับธรรมชาติของวิชา และมีการคัดเลือกสื่อดิจิทัลที่ทันสมัยจากแผนการจัดการเรียนรู้	4. การประเมินผลที่หลากหลายเพื่อการปรับปรุงและพัฒนา		
การพัฒนาทักษะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างหลากหลาย	1. เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมฝึกปฏิบัติการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ทันสมัย และเหมาะสมกับความต้องการของห้องเรียนแบบคละชั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ 2. เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมได้สะท้อนผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อนำไปสู่การปรับปรุง	ผู้บริหารสถานศึกษาและทีมพัฒนาร่วมสังเกตจากการนิเทศภายในด้านการจัดการเรียนรู้ ดังนี้ 1. ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน ครูเชื่อมโยงประสบการณ์เดิมของผู้เรียนในแต่ละระดับชั้นเข้ากับบทเรียนใหม่ได้อย่างสร้างสรรค์ 2. ขั้นสอนหรือปฏิบัติกิจกรรม ครูใช้	1. การจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ยืดหยุ่นเพื่อรองรับกิจกรรมที่หลากหลาย 2. การสร้างบรรยากาศที่อบอุ่นปลอดภัย ส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้เรียนต่างวัยและการใช้การ	1. การไม่สามารถปรับเปลี่ยนกิจกรรมได้ทันท่วงทีเมื่อเกิดปัญหา เช่น เมื่อผู้เรียนขาดสมาธิถือเป็นอุปสรรคสำคัญในการสอน 2. การมุ่งสอนเนื้อหาโดยไม่ได้สอดแทรกกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้เท่าทันสื่อ (Media Literacy) ถือเป็นอุปสรรคต่อการ	- การสร้างสรรค์กิจกรรมการเรียนรู้แบบผสมผสานวิธีการและแนวทางที่ผู้สอนใช้ในการถ่ายทอดความรู้และทักษะให้แก่ผู้เรียนที่มีความยืดหยุ่นเพื่อปรับให้เหมาะสมกับความต้องการและความแตกต่างของผู้เรียน

กิจกรรม	วัตถุประสงค์	การสังเกต	ปัจจัยสนับสนุน	ปัจจัยที่เป็นอุปสรรค	สิ่งที่ได้เรียนรู้
	และพัฒนาการออกแบบการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง	กระบวนการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เน้นให้ผู้เรียนได้คิดวิเคราะห์และลงมือปฏิบัติจริง จัดกิจกรรมที่หลากหลายให้ดำเนินไปพร้อมกันได้ 3. ขั้นสรุปบทเรียน ครูประมวลผลบทเรียนโดยเน้นให้ผู้เรียนในห้องเรียนคละชั้นทุกคนได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและสะท้อนความเข้าใจของตนเอง	สื่อสารเชิงบวก เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ผู้เรียนกล้าแสดงออกและเกิดการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน	พัฒนาทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21	

จากตาราง 23 พบว่า ผลการสังเกตการณ์ (Observing) **พัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนขนาดเล็ก** มุ่งเน้นการพัฒนาทักษะสำคัญสองด้านหลัก คือ การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างหลากหลาย โดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้ที่มีความยืดหยุ่นและตอบสนองต่อความแตกต่างหลากหลายของผู้เรียนได้อย่างเต็มศักยภาพ 1) การพัฒนาทักษะการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ 1.1) วัตถุประสงค์หลักของการพัฒนานี้คือเพื่อให้ครูสามารถวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลางเพื่อบูรณาการเนื้อหาและกำหนด จุดมุ่งหมายการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น รวมถึงสามารถออกแบบกิจกรรมการสอนบนพื้นฐานของทฤษฎีที่ตอบสนองความแตกต่างของผู้เรียนคละชั้นได้ 1.2) การสังเกตผู้บริหารและทีมพัฒนาร่วมกันวิเคราะห์และหาจุดร่วมของตัวชี้วัดจากหลักสูตร เพื่อกำหนดจุดมุ่งหมายการเรียนรู้และระบุผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวัง ครูมีการวางแผนกิจกรรมโดยใช้ทฤษฎีการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับธรรมชาติของวิชา และมีการคัดเลือกสื่อดิจิทัลที่ทันสมัย 1.3) ปัจจัยสนับสนุน คือ การกำหนดเป้าหมายและวางแผนการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ และ การใช้สื่อ เทคโนโลยี ที่เอื้ออำนวยต่อกิจกรรมที่หลากหลาย 1.4) อุปสรรคสำคัญคือ การขาดการวิเคราะห์ผู้เรียนเป็นรายบุคคล เพื่อทำความเข้าใจพหุปัญญา ซึ่งนำไปสู่การออกแบบกิจกรรมที่ไม่สามารถส่งเสริมศักยภาพของผู้เรียนได้อย่างแท้จริง และการกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้แบบเดียวสำหรับทุกคน 1.5) สิ่งที่ได้เรียนรู้ คือ การเปลี่ยนแปลงบทบาทจาก ผู้สอน ไปสู่ผู้ออกแบบและอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ ที่เชื่อมโยงองค์ประกอบทั้งหมด ตั้งแต่การทำความเข้าใจผู้เรียน การวางแผน การปฏิบัติ ไปจนถึงการประเมินผลเพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้ที่เป็นวงจร 2) การพัฒนาทักษะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างหลากหลาย 2.1) วัตถุประสงค์ของการพัฒนานี้คือเพื่อให้ครูได้ฝึกปฏิบัติการจัดกิจกรรมที่ทันสมัยและเหมาะสมกับความต้องการของห้องเรียนคละชั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเพื่อนำผลการสะท้อนไปสู่การปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง 2.2) การสังเกตจากการนิเทศภายในด้านการจัดการเรียนรู้ พบว่าครูมีการจัดกิจกรรมดังนี้ ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน ครูเชื่อมโยงประสบการณ์เดิมของผู้เรียนในแต่ละระดับชั้นเข้ากับบทเรียนใหม่ได้อย่างสร้างสรรค์ ขั้นสอนหรือปฏิบัติกิจกรรม ครูใช้กระบวนการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เน้นให้ผู้เรียนคิดวิเคราะห์และลงมือปฏิบัติจริง และสามารถจัดกิจกรรมที่หลากหลายให้ดำเนินไปพร้อมกันได้ ขั้นสรุปบทเรียน ครูประมวลผลบทเรียน โดยเน้นให้ผู้เรียนทุกคนในห้องเรียนคละชั้นได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและสะท้อนความเข้าใจของตนเอง 2.3) ปัจจัยสนับสนุนสำคัญ คือ การจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ยืดหยุ่น และ การสร้างบรรยากาศที่อบอุ่นปลอดภัย โดยใช้การสื่อสารเชิงบวก เพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้เรียนต่างวัย ทำให้ผู้เรียนกล้าแสดงออกและเกิดการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน 2.4) อุปสรรค คือ การไม่สามารถปรับเปลี่ยนกิจกรรมได้ทันท่วงที เมื่อเกิดปัญหา เช่น เมื่อผู้เรียนขาดสมาธิ และ การมุ่งสอนเนื้อหาโดยไม่ได้

สอดแทรกกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้เท่าทันสื่อ (Media Literacy) ซึ่งเป็นทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 2.5 สิ่งที่ได้เรียนรู้ คือการสร้างสรรค์กิจกรรมการเรียนรู้แบบ ผสมผสานวิธีการและแนวทางที่ผู้สอนใช้ในการถ่ายทอดความรู้และทักษะให้แก่ผู้เรียน โดยต้องมีความยืดหยุ่นสูงเพื่อปรับให้เหมาะสมกับความต้องการและความแตกต่างของผู้เรียน

ขั้นที่ 2.5 ขั้นสะท้อนกลับ (Reflecting) สะท้อนผลการดำเนินงานตามแนวทางพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนขนาดเล็ก

ผลสรุปการดำเนินงานการสะท้อนความสำเร็จดำเนินการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนบ้านบัวจันทร์ ปีการศึกษา 2568 มีการดำเนินการโดยการนำปัจจัยสนับสนุน ปัจจัยที่เป็นอุปสรรค และสิ่งที่ได้เรียนรู้ในการดำเนินงาน โดยการมาร่วมกันสะท้อนผลร่วมกัน แล้วช่วยกันแยกแยะปัจจัยของแต่ละกิจกรรม สิ่งที่สนับสนุนให้เกิดผลสำเร็จและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อกาดำเนินการในครั้งนี้แล้วร่วมกันสรุปรวบรวมสิ่งที่ได้เรียนรู้จากการดำเนินงาน ดังตาราง 24

ตาราง 24 แสดงผลสรุปการสะท้อนความสำเร็จดำเนินการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนบ้านบัวจันทร์ ปีการศึกษา 2568

การดำเนินงาน	ผลการดำเนินงาน	ปัจจัยสนับสนุน	ปัจจัยที่เป็นอุปสรรค	สิ่งที่ได้เรียนรู้
พัฒนาทักษะการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้	- ความสามารถวิเคราะห์หลักสูตรครูพิจารณาตัวชี้วัดหรือสาระการเรียนรู้ที่สามารถบูรณาการเนื้อหาตามความแตกต่างเพื่อนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้แบบคละชั้น - ความสามารถกำหนดจุดมุ่งหมาย	- สถานศึกษาเห็นความสำคัญในการพัฒนาทักษะการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ของครู	- โรงเรียนขนาดเล็กมีงบประมาณที่จำกัดส่งผลให้ไม่สามารถจัดหาสื่อดิจิทัลหรืออุปกรณ์ที่สนับสนุนการเรียนรู้หลากหลายระดับได้	- การพัฒนาทักษะการออกแบบการจัดเรียนรู้แบบคละชั้นไม่ใช่เพียงการเพิ่มความรู้ครู แต่เป็นเรื่องของรับรู้ถึงระบบสนับสนุน ที่ต้องปรับทั้งด้านบุคลากร งบประมาณ และ

การดำเนินงาน	ผลการดำเนินงาน	ปัจจัยสนับสนุน	ปัจจัยที่เป็นอุปสรรค	สิ่งที่ได้เรียนรู้
	การเรียนรู้ ครูกำหนดจุดมุ่งหมายการเรียนรู้ยึดตามมาตรฐาน/ตัวชี้วัดหลักสูตร ที่จะทำให้ทราบได้ว่าผู้เรียนจะเกิดพฤติกรรมใดบ้าง โดยกำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวัง และภาระชิ้นงานของผู้เรียนเป็นสำคัญ - ความสามารถออกแบบกิจกรรมการสอน ครูเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ได้สอดคล้องกับธรรมชาติของเนื้อหาวิชาที่ตนเองสอน - ความสามารถเลือกสื่อและทรัพยากร ครูคัดสรร หรือประดิษฐ์สื่อ และเทคโนโลยีที่ทันสมัยสอดคล้องกับความ			โครงสร้างรายวิชา เพื่อให้ครูสามารถสร้างกิจกรรมที่ตอบสนองผู้เรียนต่างวัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การดำเนินงาน	ผลการดำเนินงาน	ปัจจัยสนับสนุน	ปัจจัยที่เป็นอุปสรรค	สิ่งที่ได้เรียนรู้
	ต้องการและระดับความสามารถของผู้เรียน และร่วมแบ่งปันซึ่งกันและกัน - ความสามารถปรับปรุงพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ครูนำผลการประเมินมาทบทวนแก้ไขแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และพัฒนาการออกแบบการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เพื่อนำมาปรับ ให้เหมาะสมกับความต้องการของผู้เรียนในห้องเรียนคละชั้น			
พัฒนาทักษะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างหลากหลาย	- ความสามารถขั้นนำเข้าสู่บทเรียนครูดำเนินกิจกรรมขั้นนำเข้าสู่บทเรียนสอนรวมชั้น เพื่อเตรียมความพร้อมและทบทวนความรู้เดิม ใช้สถานการณ์หรือสื่อมัลติมีเดีย	- การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ	- การการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีข้อจำกัดที่หลักสูตรแกนกลางกำหนดรายวิชา/ตัวชี้วัดการเรียนรู้มากเกินไปส่งผลให้การบูรณาการ	- การจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างหลากหลายในห้องเรียนแบบคละชั้น ต้องอาศัยการเตรียมการที่เป็นระบบ การสนับสนุนจาก

การดำเนินงาน	ผลการดำเนินงาน	ปัจจัยสนับสนุน	ปัจจัยที่เป็นอุปสรรค	สิ่งที่ได้เรียนรู้
	ร่วมกับการตั้งคำถามเพื่อกระตุ้นความสนใจของนักเรียน - ความสามารถขั้นสอนหรือปฏิบัติกิจกรรม ครูดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ที่แตกต่างกันของผู้เรียนในห้องเรียนเดียวกันได้ โดยจัดกิจกรรมที่มีความยืดหยุ่น และเหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละช่วงวัย ใช้แนวคิด Active Learning มาดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อให้นักเรียนได้คิดวิเคราะห์ และลงมือปฏิบัติจริง - ความสามารถขั้นสรุปบทเรียน ครูใช้วิธีสะท้อนคิด โดยชวนผู้เรียนอธิบายสิ่งที่ได้เรียนรู้ สรุป		หลักสูตรครบทุกระดับชั้น ทุกรายวิชาเป็นไปได้ยากและซับซ้อนมากขึ้น	สมาชิกในชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู รวมทั้งการปรับโครงสร้างหลักสูตรและการประเมินผลให้เหมาะกับบริบทห้องเรียนแบบคละชั้น

การดำเนินงาน	ผลการดำเนินงาน	ปัจจัยสนับสนุน	ปัจจัยที่เป็นอุปสรรค	สิ่งที่ได้เรียนรู้
	เนื้อหาด้วยตนเองผ่านกิจกรรมกลุ่มการเขียน Mind Map หรือการอภิปราย และเชื่อมโยงความรู้ที่ได้รับเข้ากับวิถีชีวิตจริง			

จากตาราง 24 พบว่า การสะท้อนความสำเร็จดำเนินการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนบ้านบัวจันทร์ ปีการศึกษา 2568 สามารถสรุปผลการดำเนินงาน ปัจจัยสนับสนุน อุปสรรค และสิ่งที่ได้เรียนรู้ ได้ดังนี้ 1) การพัฒนาทักษะการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ 1.1) ผลการดำเนินงานที่ประสบความสำเร็จ ครูมีความสามารถในการวิเคราะห์หลักสูตร พิจารณาตัวชี้วัดหรือสาระการเรียนรู้ที่สามารถบูรณาการเนื้อหาตามความแตกต่างเพื่อใช้ในการจัดการเรียนรู้แบบคละชั้นได้ ครูสามารถกำหนดจุดมุ่งหมายการเรียนรู้ที่ยึดตามมาตรฐาน/ตัวชี้วัดของหลักสูตร โดยกำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวังและภาระชิ้นงานของผู้เรียนเป็นสำคัญ นอกจากนี้ ครูยังสามารถเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ได้สอดคล้องกับธรรมชาติของเนื้อหาวิชาที่ตนเองสอน มีความสามารถในการคัดสรร หรือประดิษฐ์ สื่อและเทคโนโลยีที่ทันสมัย สอดคล้องกับความต้องการและระดับความสามารถของผู้เรียน และมีการแบ่งปันสื่อซึ่งกันและกัน และครูยังนำผลการประเมินมาทบทวน แก้ไขแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และพัฒนาการออกแบบการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เพื่อปรับให้เหมาะสมกับความต้องการของผู้เรียนในห้องเรียนคละชั้น 1.2) ปัจจัยสนับสนุน สถานศึกษาเห็นความสำคัญในการพัฒนาทักษะการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ของครู 1.3) ปัจจัยที่เป็นอุปสรรค โรงเรียนขนาดเล็กมีงบประมาณที่จำกัด ทำให้ไม่สามารถจัดหาสื่อดิจิทัลหรืออุปกรณ์ที่สนับสนุนการเรียนรู้ได้หลากหลายระดับ 1.4) สิ่งที่ได้เรียนรู้ การพัฒนาทักษะการออกแบบการจัดเรียนรู้แบบคละชั้น ไม่ใช่เพียงการเพิ่มความรู้ของครู แต่เป็นเรื่องของการรับรู้ถึงระบบสนับสนุน ที่ต้องปรับทั้งด้านบุคลากร งบประมาณ และโครงสร้างรายวิชา เพื่อให้ครูสามารถสร้างกิจกรรมที่ตอบสนองผู้เรียนต่างวัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ 2) การพัฒนาทักษะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างหลากหลาย 2.1) ผลการดำเนินงานที่ประสบความสำเร็จ ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน ครูดำเนินกิจกรรมขั้นนำเข้าสู่

บทเรียนโดยสอนรวมชั้น เพื่อเตรียมความพร้อมและทบทวนความรู้เดิม ใช้สถานการณ์หรือสื่อมัลติมีเดียร่วมกับการตั้งคำถามเพื่อกระตุ้นความสนใจของนักเรียน ขั้นสอนหรือปฏิบัติกิจกรรม ครูสามารถดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ที่แตกต่างกันของผู้เรียนในห้องเรียนเดียวกันได้ โดยจัดกิจกรรมที่มีความยืดหยุ่น และเหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละช่วงวัย โดยใช้แนวคิด Active Learning มาดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อให้นักเรียนได้คิด วิเคราะห์ และลงมือปฏิบัติจริง ขั้นสรุปบทเรียน ครูใช้วิธีสะท้อนคิด โดยชวนผู้เรียนอธิบายสิ่งที่ได้เรียนรู้ สรุปเนื้อหาด้วยตนเองผ่านกิจกรรมกลุ่ม การเขียน Mind Map หรือการอภิปราย และเชื่อมโยงความรู้ที่ได้รับเข้ากับวิถีชีวิตจริง 2.2) ปัจจัยสนับสนุนมีการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) 2.3) ปัจจัยที่เป็นอุปสรรค การจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีข้อจำกัดที่หลักสูตรแกนกลางกำหนดรายวิชา/ตัวชี้วัดการเรียนรู้มากเกินไป ซึ่งส่งผลให้การบูรณาการหลักสูตรครบทุกระดับชั้น ทุกรายวิชาเป็นไปได้ยากและซับซ้อนมากขึ้น 2.4) สิ่งที่ได้เรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างหลากหลายในห้องเรียนแบบคละชั้น ต้องอาศัยการเตรียมการที่เป็นระบบ การสนับสนุนจากสมาชิกในชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู รวมทั้งการปรับโครงสร้างหลักสูตรและการประเมินผลให้เหมาะกับบริบทห้องเรียนแบบคละชั้น

ขั้นตอนที่ 3 การถอดบทเรียนการดำเนินกิจกรรมตามรูปแบบการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนขนาดเล็ก

ผู้วิจัยและทีมพัฒนา จัดประชุมอย่างไม่เป็นทางการกับผู้เกี่ยวข้องในการดำเนินการในครั้งนี้ โดยมีผู้ให้ข้อมูลได้แก่ ผู้วิจัย ทีมพัฒนา และชุมชน จัดประชุมแบบไม่เป็นทางการกับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องแบบกลุ่มย่อยเพื่อถอดบทเรียนปัจจัยแห่งความสำเร็จ และเกิดสิ่งที่ได้เรียนรู้ใหม่ วิเคราะห์ความสำเร็จตามแนวทางการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนขนาดเล็ก นำไปสู่การถอดบทเรียนเพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ของรูปแบบการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนขนาดเล็ก ดังภาพ

1. ผลการถอดบทเรียนรูปแบบการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนขนาดเล็ก

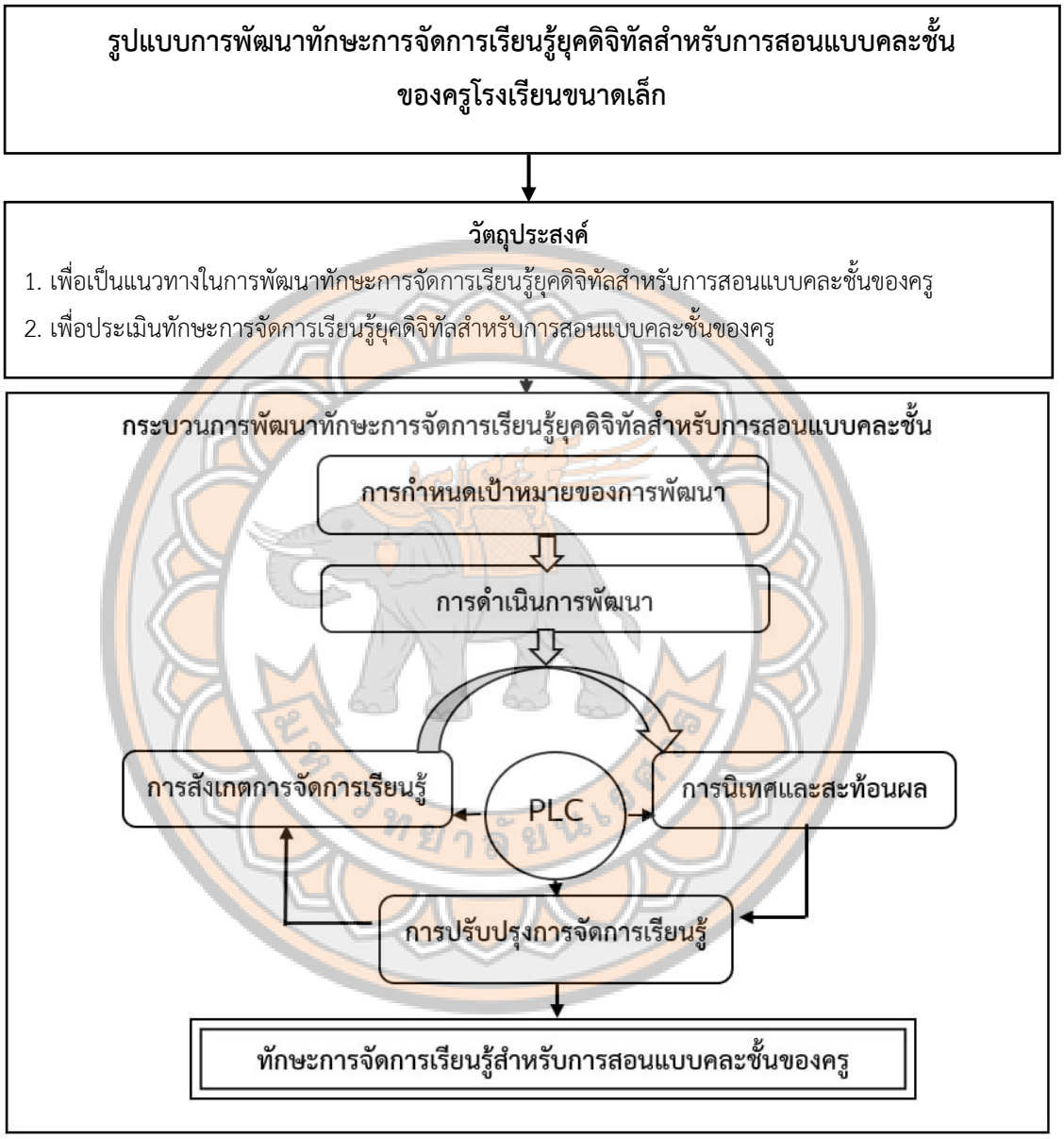

ภาพ 9 แสดงรูปแบบการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนขนาดเล็ก

1. หลักการ

แนวทางการพัฒนาครูให้มีทักษะการจัดการเรียนรู้สูงขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพ มีทิศทางและเป้าหมายของการพัฒนาที่ชัดเจน สอดคล้องกับความต้องการของครู โดยนำกระบวนการที่สำคัญตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ PLC (Professional Learning Community) เพื่อพัฒนาครูโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานด้วยวิธีการที่หลากหลายตามการปฏิบัติงานในสภาพจริง เกิดการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกัน มีการนิเทศภายในอย่างสม่ำเสมอเพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพให้สูงกว่าเดิมอย่างต่อเนื่อง ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนการดำเนินงาน 5 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 การกำหนดเป้าหมายของการพัฒนา ขั้นตอนที่ 2 การดำเนินการพัฒนา ขั้นตอนที่ 3 การสังเกตการจัดการเรียนรู้ ขั้นตอนที่ 4 การนิเทศและสะท้อนผล และขั้นตอนที่ 5 การปรับปรุงการจัดการเรียนรู้

2. วัตถุประสงค์

2.1 เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครู

2.2 เพื่อประเมินทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครู

3. กระบวนการ

กระบวนการพัฒนาครู เป็นการดำเนินการอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องเพื่อเสริมสร้างความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skills) และ เจตคติ (Attitude) ของครูให้มีความพร้อมและความสามารถในการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับมาตรฐานวิชาชีพและบริบทการศึกษา โดยกระบวนการนี้มุ่งพัฒนาศักยภาพครูให้สามารถยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนการสอน โดยมีเป้าหมายสูงสุดคือการพัฒนาผู้เรียนอย่างเต็มศักยภาพ ซึ่งในการดำเนินงานทุกขั้นตอนนั้น ต้องเกิดจากการมีส่วนร่วมของครู ผู้บริหาร และผู้เกี่ยวข้องซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนการดำเนินงาน 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การกำหนดเป้าหมายของการพัฒนา

การวางแผนเป็นขั้นตอนสำคัญที่วางรากฐานสำหรับการพัฒนาทักษะจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลของครูที่สอนแบบคละชั้น โดยประกอบด้วยกิจกรรม ดังนี้

1. ผู้บริหารสถานศึกษา

1.1 กำหนดวิสัยทัศน์ มุ่งเน้นการยกระดับครูให้มีทักษะจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลเพื่อรับมือกับสภาพการสอนแบบคละชั้น กำหนดทิศทางการพัฒนาโรงเรียนให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ของ สพฐ. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และบริบทของโรงเรียนขนาดเล็ก

1.2 กำหนดเป้าหมาย ระบุตัวชี้วัดความสำเร็จที่ชัดเจนมุ่งพัฒนาครูทุกคนให้มีทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครู

1.3 สนับสนุนการพัฒนาทักษะครู ด้านทรัพยากร จัดหาอุปกรณ์ดิจิทัล ซอฟต์แวร์ เครื่องมือออนไลน์ และสื่อการเรียนการสอนให้เพียงพอและทันสมัย ด้านโอกาส จัดสรรเวลาให้ครูเข้าร่วมกิจกรรม PLC อบรม และพัฒนาวิชาชีพโดยไม่กระทบภาระการสอนหลัก ด้านงบประมาณ จัดสรรงบประมาณสนับสนุนการฝึกอบรม การผลิตสื่อดิจิทัล และการวิจัยในชั้นเรียน ด้านเครือข่ายความร่วมมือ ประสานความร่วมมือกับหน่วยงานต้นสังกัด สถาบันอุดมศึกษา และเครือข่ายโรงเรียนเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ ด้านการติดตามและสะท้อนผลอย่างต่อเนื่อง ผู้บริหารติดตามความก้าวหน้า ให้ข้อเสนอแนะ และสะท้อนผลเพื่อปรับปรุงกระบวนการพัฒนา

1.4 เป็นผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator) และติดตามผลอย่างต่อเนื่อง กำหนดบรรยากาศและเงื่อนไขของการเรียนรู้ รวมถึงสร้างระบบติดตามที่ช่วยให้การพัฒนาครูมีความต่อเนื่อง

2. ครู

2.1 ครูเข้าร่วมประชุมและกำหนดเป้าหมายการพัฒนาเป็นกระบวนการสร้างทิศทางร่วม ซึ่งจะนำไปสู่ความเข้าใจร่วมกัน และความรับผิดชอบร่วมกัน ทำให้ครูทุกคนมีส่วนร่วมในการพัฒนาอย่างมีเป้าหมาย

2.2 ครูสะท้อนปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในชั้นเรียน ทั้งปัญหาด้านการสอนแบบคละชั้น ปัญหาการใช้สื่อและเทคโนโลยี รวมถึงข้อจำกัดด้านทรัพยากรใช้ประสบการณ์ตรงและหลักฐานที่เกิดขึ้นจริง ให้ข้อมูลในเชิงลึกเกี่ยวกับ สาเหตุและบริบทของปัญหา เช่น สภาพนักเรียน ความพร้อมของโรงเรียน หรือข้อจำกัดด้านเวลา อธิบายสถานการณ์ที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้น

2.3 ครูระบุความต้องการพัฒนาที่สอดคล้องกับปัญหา จัดลำดับความสำคัญของความต้องการพัฒนาเพื่อให้สอดคล้องกับเป้าหมายของตัวชี้วัดความสำเร็จ

2.4 ครูสนับสนุนการวางแผนพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้น โดยให้ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติที่สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียน

3. ทีมพัฒนา

3.1 ทำหน้าที่ร่วมวิเคราะห์ปัญหาการจัดการเรียนรู้ของครู และให้คำแนะนำที่เหมาะสมกับห้องเรียนคละชั้น รวมถึงให้คำแนะนำเชิงเทคนิค เพื่อช่วยให้ครูสามารถแก้ปัญหาและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม

3.2 ร่วมกำหนดเป้าหมายและตัวชี้วัดความสำเร็จ ร่วมออกแบบกิจกรรมฝึกอบรมที่เน้นการปฏิบัติจริง เพื่อพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ มีการติดตามผลความก้าวหน้าอย่างต่อเนื่องผ่านวง PLC เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ แสดงรายละเอียดแนวทางการพัฒนาทักษะจัดการ

เรียนรู้ยุคดิจิทัลของครูที่สอนแบบคละชั้น ที่ชัดเจน โดยระบุว่าใครทำอะไร เมื่อไหร่ อย่างไร และใช้ทรัพยากรอะไรบ้าง

ขั้นตอนที่ 2 การดำเนินการพัฒนา

ขั้นที่ 2 การลงมือปฏิบัติ (Acting)

ขั้นตอนนี้เป็นการนำแนวทางการพัฒนาไปสู่การปฏิบัติจริง โดยทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องจะมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนกระบวนการให้ประสบความสำเร็จ

1. ผู้บริหารสถานศึกษา

1.1 อำนวยความสะดวกและสนับสนุนให้การดำเนินงานจัดประชุมเชิงปฏิบัติการพัฒนาทักษะจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลของครูที่สอนแบบคละชั้น เพื่อเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ เกิดทักษะการจัดการเรียนรู้ของครูมีศักยภาพที่สูงขึ้น

1.2 ร่วมกับทีมพัฒนาในการกำกับ ติดตามทักษะการจัดการเรียนรู้ของครูแต่ละคนและของโรงเรียนโดยภาพรวม เพื่อให้มั่นใจว่าทุกอย่างเป็นไปตามแนวทางและปฏิทินที่กำหนดไว้

1.3 ส่งเสริมและสร้างบรรยากาศการทำงานที่เป็นกัลยาณมิตรภายในทีม PLC เพื่อให้ครูรู้สึกปลอดภัยที่จะแลกเปลี่ยนความรู้และขอคำปรึกษา

2. ครู

2.1 เข้าร่วมการประชุมเชิงปฏิบัติการและกิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้นเพื่อเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ พัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับห้องเรียนคละชั้นให้มีศักยภาพที่สูงขึ้น

2.2 ร่วมมือและแบ่งปันการทำงานร่วมกับเพื่อนครูในทีม PLC เพื่อศึกษาค้นคว้าพัฒนาทักษะ และสร้างองค์ความรู้ใหม่ ๆ พร้อมทั้งแลกเปลี่ยนแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสม

2.3 นำความรู้ที่ได้รับไปปรับใช้ในการพัฒนาหลักสูตร ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย ประเมินผลตามสภาพจริง และจัดการชั้นเรียนคละชั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ พร้อมทั้งวิเคราะห์ความสามารถของผู้เรียนเป็นรายบุคคลเพื่อการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสม

3. ทีมพัฒนา

3.1 ร่วมจัดกิจกรรมและฝึกอบรม จัดประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจ และพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับห้องเรียนคละชั้นจำเป็นให้กับครู

3.2 เป็นที่ปรึกษา ให้คำปรึกษาและช่วยเหลือครู เพื่อให้ครูสามารถสร้างองค์ความรู้และแก้ปัญหาในการจัดการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง

3.3 ร่วมกับผู้บริหารสถานศึกษา กำกับ ติดตาม ควบคุมการบริหารจัดการการดำเนินงานให้เป็นไปตามปฏิทินการดำเนินงานทั้งระดับบุคคล และระดับโรงเรียน

ขั้นตอนที่ 3 การสังเกตการจัดการเรียนรู้

การสังเกตการจัดการเรียนรู้เป็นขั้นตอนสำคัญเพื่อประเมินประสิทธิภาพของการจัดกิจกรรมในชั้นเรียน โดยมีการเปิดโอกาสให้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) มีส่วนร่วมในการติดตาม สังเกต และสะท้อนผลอย่างเป็นระบบ เพื่อพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลของครูที่สอนแบบคละชั้น

1. ผู้บริหารสถานศึกษา

1.1 กำหนดกรอบแนวทางการสังเกตและจัดเตรียมการสนับสนุนที่จำเป็นในการดำเนินการสังเกตชั้นเรียน แต่งตั้งคณะทำงาน จัดหาทรัพยากรที่จำเป็น เช่น อุปกรณ์บันทึกข้อมูล และจัดสรรเวลาที่เหมาะสมสำหรับการสังเกตการณ์การจัดการเรียนรู้สำหรับการสอนแบบคละชั้น

1.2 สร้างบรรยากาศที่ส่งเสริมให้ครูต้นแบบเกิดความไว้วางใจและเต็มใจในการเปิดชั้นเรียนสนับสนุนให้การสังเกตการณ์เป็นกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน และสะท้อนผลเชิงสร้างสรรค์

1.3 เก็บรวบรวมข้อมูลการสังเกตชั้นเรียนด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การสังเกต บันทึกวิดิทัศน์การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การบันทึกหลังสอน บันทึกผลการสังเกตชั้นเรียนโดยสังเกตการเรียนรู้ของผู้เรียน ว่าผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากทักษะการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นหรือไม่ และมีสิ่งใดที่ต้องเพิ่มเติม เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้มากขึ้น

2. ครู

2.1 ดำเนินการจัดการเรียนการสอนตามการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ตามที่กำหนดไว้ ทีมพัฒนา เพื่อนครูเข้าสังเกตชั้นเรียน โดยผู้สังเกตต้องไม่เข้าไปรบกวนกระบวนการจัดการเรียนรู้

2.2 ร่วมสังเกตการณ์สอนของเพื่อนครูอย่างเป็นระบบ พร้อมทั้งจดบันทึกข้อมูลเพื่อการให้ข้อเสนอแนะเชิงสร้างสรรค์ในวงสะท้อนผล

2.3 บันทึกข้อมูลที่ได้หลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เสร็จสิ้น โดยให้ครอบคลุมถึงผลการจัดการเรียนรู้ การมีส่วนร่วม และการตอบสนองของผู้เรียน รวมถึงประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้น

3. ทีมพัฒนา

3.1 สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลการสังเกตทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับห้องเรียนคละชั้นของครู

3.2 ร่วมเก็บรวบรวมข้อมูลการสังเกตชั้นเรียนด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การสังเกต บันทึกวิดิทัศน์การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การบันทึกหลังสอน บันทึกผลการสังเกตชั้นเรียนโดยสังเกตการเรียนรู้ของผู้เรียน ว่าผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากทักษะการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นหรือไม่ และมีสิ่งใดที่ต้องเพิ่มเติม เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้มากขึ้น

3.3 ร่วมกำหนดระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลให้เป็นระบบ โดยการบันทึกความก้าวหน้าของงานลงในแบบบันทึกการจัดการเรียนรู้ และเปรียบเทียบกับเป้าหมายตัวชี้วัดความสำเร็จตามปฏิทินการดำเนินงานกำหนดไว้

ขั้นตอนที่ 4 การนิเทศและสะท้อนผล

การนิเทศและสะท้อนผลเป็นกระบวนการสำคัญที่ใช้ประเมินประสิทธิภาพและคุณภาพการจัดการเรียนรู้ พร้อมทั้งใช้ผลลัพธ์เป็นข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) เพื่อปรับปรุงการสอนในรอบต่อไป โดยใช้หลักฐานเชิงประจักษ์จากการสังเกตชั้นเรียนและข้อมูลที่รวบรวมได้

1. ผู้บริหารสถานศึกษา

1.1 แต่งตั้งคณะกรรมการนิเทศและผู้ประเมินอย่างเป็นทางการ ร่วมกันประเมินผลทักษะการจัดการเรียนรู้ของครูสำหรับการสอนแบบคละชั้น และสะท้อนผล ระบุจุดเด่น จุดที่ควรพัฒนา และหลักฐานเชิงประจักษ์ที่ได้จากการสังเกตชั้นเรียน

1.2 สรุปภาพรวมผลการพัฒนาครู เพื่อนำไปใช้เป็นข้อมูลประกอบการวางแผนแนวทางพัฒนาในอนาคตด้วยชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC)

1.3 จัดประชุมเพื่อสะท้อนผลการจัดการเรียนรู้ของครูในภาพรวมทั้งโรงเรียน เกี่ยวกับสิ่งที่เกิดขึ้นจากขั้นตอนต่าง ๆ ทบทวนสิ่งที่ประสบผลสำเร็จและปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อถอดบทเรียนและสรุปสิ่งที่ได้เรียนรู้ร่วมกัน

2. ครู

2.1 เปิดชั้นเรียนเพื่อรับการนิเทศ และให้ข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ใช้นำเสนอประเด็นปัญหา อุปสรรค และความต้องการในการพัฒนา เพื่อให้คณะนิเทศและผู้ประเมินพิจารณาให้ข้อเสนอแนะ

2.2 ประเมินตนเองโดยใช้เกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด พร้อมทั้งวิเคราะห์เพื่อระบุจุดแข็ง และจุดที่ควรได้รับการพัฒนา

2.3 ปรับแผนการจัดการเรียนรู้ ตามผลการสะท้อนที่ได้รับไปปรับปรุงแผนการจัดการเรียนรู้ และนำไปทดลองใช้จริงในวงจรการพัฒนาครั้งถัดไป

3. ทีมพัฒนา

3.1 ดำเนินการเก็บข้อมูลโดยใช้เครื่องมือที่เหมาะสม เช่น แบบสังเกตการณ์ แบบสอบถาม และการสัมภาษณ์เชิงลึก

3.2 นำข้อมูลที่ได้จากการสะท้อนคิด ไปพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ของครูสำหรับการสอนแบบคละชั้น และใช้เป็นข้อมูลย้อนกลับในการพัฒนาของครูในวงรอบต่อไป

3.3 ร่วมติดตามความคืบหน้าในการพัฒนาของครูตามข้อเสนอแนะที่ได้ให้ไว้ และจัดเตรียมแนวทางการสนับสนุนเพิ่มเติมในกรณีที่พบว่ายังคงมีความจำเป็นในการพัฒนาทักษะจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลของครูที่สอนแบบคละชั้นของครู

ขั้นตอนที่ 5 การปรับปรุงการจัดการเรียนรู้

ขั้นตอนนี้เป็นกระบวนการปิดวงรอบ และเริ่มต้นวงรอบใหม่ของการพัฒนาทักษะครู โดยอาศัยผลการนิเทศ การสะท้อนผล และข้อเสนอแนะจากเพื่อนครูและทีมพัฒนา เพื่อปรับปรุงคุณภาพการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและเป้าหมายโรงเรียน

1. ผู้บริหารสถานศึกษา

1.1 จัดเวทีเพื่อนำเสนอผลงานและนวัตกรรมทางการศึกษา พร้อมทั้งยกย่องเชิดชูและมอบรางวัลแก่ครูที่มีผลงานการพัฒนาตนเองอย่างโดดเด่น

1.2 พัฒนาและดูแลระบบคลังความรู้ออนไลน์ให้มีประสิทธิภาพ และสามารถใช้งานได้อย่างต่อเนื่อง จัดสรรทรัพยากร เทคโนโลยี และงบประมาณเพื่อสนับสนุนการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ของครู

2. ครู

2.1 นำเสนอผลงาน หรือนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ให้กับเพื่อนครูในโรงเรียนเพื่อนำข้อเสนอแนะไปปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

2.2 แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ระหว่างเพื่อนครูโรงเรียนเดียวกัน และครูกลุ่มเครือข่ายโรงเรียน เพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้จนเกิดเป็นวัฒนธรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

2.3 รวบรวมคลังความรู้ ผ่านระบบออนไลน์ ประมวลผลและบูรณาการสารสนเทศเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ใช้เป็นข้อมูลสนับสนุนการตัดสินใจเพื่อการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ของครูสำหรับการสอนแบบคละชั้นต่อไป

3. ทีมพัฒนา

3.1 ติดตามและประเมินความก้าวหน้าในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครูอย่างต่อเนื่อง พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะและคำปรึกษาเพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาในวงจรการเรียนรู้ถัดไป

3.2 ร่วมกำกับ ดูแลกระบวนการรวบรวมองค์ความรู้ และนวัตกรรมทางการการจัดการเรียนรู้ของครู

2. การประเมินผลการทักษะการจัดการเรียนรู้สำหรับการสอนแบบคละชั้นของครู

ผู้บริหารสถานศึกษา และทีมพัฒนา ร่วมกันการประเมินผลการทักษะการจัดการเรียนรู้สำหรับการสอนแบบคละชั้นของครู ประกอบด้วย

2.1 ทักษะการพัฒนาหลักสูตร

2.2 ทักษะการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้

2.3 ทักษะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างหลากหลาย

2.4 ทักษะการประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริง

2.5 ทักษะการจัดการชั้นเรียนแบบคละชั้น

2.6 ทักษะการใช้สื่อและเทคโนโลยีอย่างเหมาะสมกับผู้เรียนหลากหลายระดับ

2.7 ทักษะการวิเคราะห์ระดับความสามารถของผู้เรียนเป็นรายบุคคล

บทที่ 5

บทสรุป

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนขนาดเล็ก โดยมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาองค์ประกอบและแนวทางการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนขนาดเล็ก 2) เพื่อศึกษาผลการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนขนาดเล็กด้วยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) และ 3) เพื่อถอดบทเรียนปัจจัยแห่งความสำเร็จของรูปแบบการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนขนาดเล็กแบ่งการดำเนินการวิจัยออกเป็น 3 ขั้นตอน ผลการวิจัยสามารถสรุป อภิปรายผล และข้อเสอแนะตามลำดับดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาองค์ประกอบและแนวทางการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรูยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนขนาดเล็ก

ขั้นที่ 1.1 การศึกษาองค์ประกอบการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนขนาดเล็ก จากการศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ขั้นที่ 1.2 การศึกษาแนวทางการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนขนาดเล็ก โดยการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิโดยการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิกลุ่มผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้ทรงคุณวุฒิที่ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครู โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) (Purposive Selection) จำนวน 3 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structure Interview) วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และสร้างข้อสรุปตามประเด็นการสัมภาษณ์

ขั้นที่ 1.3 การศึกษาแนวทางการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนขนาดเล็ก โดยการศึกษาการบริหารที่เป็นเลิศ (Best Practice) ในสถานศึกษาต้นแบบการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่มีวิธีการปฏิบัติที่ดี (Best Practice) ในการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครู จำนวน 2 โรงเรียน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวม

ข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structure Interview)วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และสรุปตามประเด็นการสัมภาษณ์

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาผลการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนขนาดเล็กด้วยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR)

ขั้นที่ 2.1 การเตรียมทีมพัฒนา และคัดเลือกสถานศึกษา

การเตรียมทีมพัฒนา ผู้วิจัยกับทีมพัฒนา ประกอบด้วย ผู้วิจัย 1 คน หัวหน้าฝ่ายบริหารงานวิชาการ 1 คน ผู้อำนวยการสถานศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก 1 คน รองผู้อำนวยการโรงเรียนผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้แบบคละชั้น 1 คน ครูผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้แบบคละชั้น 1 คน และศึกษานิเทศก์ 1 คน รวมทั้งสิ้น 6 คน

การคัดเลือกสถานศึกษา ผู้วิจัย และทีมนักพัฒนาร่วมกันคัดเลือกสถานศึกษาพื้นที่วิจัยโดยการกำหนดคุณสมบัติดังนี้ 1) เป็นสถานศึกษาที่ผู้วิจัยปฏิบัติหน้าที่ผู้อำนวยการสถานศึกษา ปฏิบัติงานได้ตลอดเวลาในการดำเนินการวิจัย2) มีการจัดการเรียนเรียนรู้แบบคละชั้น 3) มีสภาพสอดคล้องกับปัญหาที่ทำ 4) มีด้านกายภาพสอดคล้องกับงานวิจัย 5) ครูมีความสนใจในเรื่องที่ทำวิจัย 6) ครูให้ความร่วมมือ ผลการเลือกได้แก่ โรงเรียนบ้านบัวจันทร์ อ.บางระกำ จ.พิษณุโลก ผู้วิจัยในฐานะผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านบัวจันทร์จึงเลือกโรงเรียนแห่งนี้เป็นพื้นที่ในการดำเนินการวิจัย

ขั้นที่ 2.2 การวางแผน (Planning) ด้วยกระบวนการ AIC

โดยจัดทำแนวทางการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ของครู โดยการจัดประชุมใช้เทคนิค AIC กับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยการจัดประชุมใช้เทคนิค AIC ผู้วิจัยเชิญผู้เชี่ยวชาญด้านการดำเนินการมาเป็นผู้ดำเนินการร่วมกับทีมพัฒนา กลุ่มผู้เข้าร่วมกิจกรรม รวมทั้งหมด 9 คน ณ ห้องประชุมสัตตบงกช โรงเรียนบ้านบัวจันทร์ อ.บางระกำ จ.พิษณุโลก และออนไลน์ผ่านระบบ Zoom ในระหว่างวันที่ 2-4 กรกฎาคม 2568การสร้างแนวทางการพัฒนา และการควบคุมตามแนวปฏิบัติ เพื่อพัฒนาชุมชนของตนเองกับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องใน 3 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 การสร้างความรับรู้ร่วมกัน (Appreciation) ขั้นที่ 2 การสร้างแนวทางการพัฒนา (Influence) และขั้นที่ 3 การควบคุมตามแนวปฏิบัติ (Control) เครื่องมือ ได้แก่ แบบบันทึกการประชุม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และการบันทึกผลการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ

ขั้นที่ 2.3 การปฏิบัติการ (Acting)

โดยการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนขนาดเล็ก ไปดำเนินการโดยประยุกต์ใช้ร่วมกับกระบวนการ PLC ณ โรงเรียนบ้านบัวจันทร์ อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก ในปีการศึกษา 2568 ทำให้ครูเกิดการเปลี่ยนแปลง 2 มิติ ได้แก่

มิติที่ 1 ด้านความเข้าใจในการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้สำหรับการสอนแบบคละชั้นของครู และมิติที่ 2 การเปลี่ยนแปลงในทักษะการจัดการเรียนรู้สำหรับการสอนแบบคละชั้นของครู

ขั้นที่ 2.4 ขั้นการสังเกตการณ์ (Observing)

โดยการนิเทศ ติดตาม และประเมินผลโดยในการดำเนินการขั้นนี้ ผู้วิจัยได้นำกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ PLC ประยุกต์ใช้ในการนิเทศ ติดตาม โดยมีผู้ร่วมดำเนินการ และให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษา ทีมพัฒนา และครูผู้สอนดำเนินการทบทวน สะท้อนผล สาเหตุปัจจัยใดที่ทำให้การดำเนินการในครั้งนี้ เป็นอุปสรรค ปัจจัยส่งเสริม สนับสนุน และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ของการดำเนินการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนบ้านบัวจันทร์ ปีการศึกษา 2568

ขั้นที่ 2.5 ขั้นสะท้อนกลับ (Reflecting)

โดยการจัดประชุมแบบไม่เป็นทางการของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องด้วยกระบวนการสะท้อนผลการปฏิบัติงาน โดยมีผู้ร่วมดำเนินการ และให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้วิจัย หัวหน้าฝ่ายบริหารงานวิชาการ ผู้อำนวยการสถานศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก รองผู้อำนวยการโรงเรียนผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้แบบคละชั้น ครูผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้แบบคละชั้น และศึกษานิเทศก์ ร่วมกันสะท้อนผลการดำเนินงาน ปัจจัยสนับสนุน ปัจจัยที่เป็นอุปสรรค และสิ่งที่ได้เรียนรู้

ขั้นตอนที่ 3 การถอดบทเรียนการดำเนินกิจกรรมตามรูปแบบการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนขนาดเล็ก

โดยจัดประชุมของผู้วิจัย ทีมพัฒนา และชุมชน วิเคราะห์ความ สำเร็จตามแนวทางการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนขนาดเล็ก นำไปสู่การถอดบทเรียนเพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ รูปแบบการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนขนาดเล็ก ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) วัตถุประสงค์ 2) กระบวนการ 5 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 การกำหนดเป้าหมายของการพัฒนา ขั้นตอนที่ 2 การดำเนินการพัฒนา ขั้นตอนที่ 3 การสังเกตการจัดการเรียนรู้ ขั้นตอนที่ 4 การนิเทศและสะท้อนผล และขั้นตอนที่ 5 การปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ และ 3) การประเมินผลการทักษะการจัดการเรียนรู้สำหรับการสอนแบบคละชั้นของครู

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาองค์ประกอบและแนวทางการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรูยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนขนาดเล็ก

จากการที่ผู้วิจัยศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่ พบว่า องค์ประกอบทักษะที่จัดการเรียนรู้ที่สำคัญในการจัดการเรียนรู้แบบคละชั้นของครูโรงเรียนขนาดเล็ก ได้แก่ 1) ทักษะการพัฒนาหลักสูตร 2) ทักษะการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ 3) ทักษะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างหลากหลาย 4) ทักษะการประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริง 5) ทักษะการจัดการชั้นเรียนแบบคละชั้น 6) ทักษะการใช้สื่อและเทคโนโลยีอย่างเหมาะสมกับผู้เรียนหลากหลายระดับ 7) ทักษะการวิเคราะห์ระดับความสามารถของผู้เรียนเป็นรายบุคคล

จากการที่ผู้วิจัยสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิและสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา ในสถานศึกษาต้นแบบการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นที่เป็นเลิศ (Best Practice) ผลวิจัยพบว่า แนวทางการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนขนาดเล็กยัง ผู้บริหารมีแนวทางการพัฒนาดังต่อไปนี้ผู้บริหารประชุมวางแผนกำหนดเป้าหมายในการพัฒนา จัดอบรมเชิงปฏิบัติการ ส่งเสริมให้ครูเข้าร่วมการอบรม โดยใช้กระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ร่วมกันประเมินผู้เรียนในมิติที่หลากหลาย จัดอบรมให้ครูมีการรู้เท่าทันสื่อพัฒนาทักษะการสื่อสารเชิงบวกและการสร้างความไว้วางใจ กำหนดเป้าหมายสอดคล้องกับบริบทการเรียนแบบคละชั้น คัดกรองและจำแนกนักเรียนเป็นรายบุคคลตามสภาพจริง สังเกตการจัดการเรียนรู้ของเพื่อนครูเพื่อรวบรวมข้อมูล สะท้อนผลการทำงาน เพื่อนำไปปรับปรุง ร่วมกันแลกเปลี่ยนเรียนรู้

2. การศึกษาผลการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนขนาดเล็กด้วยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR)

ขั้นที่ 2.1 การเตรียมทีมพัฒนา และคัดเลือกสถานศึกษา

การเตรียมวิจัย ได้แก่ ผู้วิจัยและทีมพัฒนา ประกอบด้วย ผู้วิจัย 1 คน หัวหน้าฝ่ายบริหารงานวิชาการ 1 คน ผู้อำนวยการสถานศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก 1 คน รองผู้อำนวยการโรงเรียน ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้แบบคละชั้น 1 คน ครูผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้แบบคละชั้น 1 คน และศึกษานิเทศก์ 1 คน รวมทั้งสิ้น 6 คน

สถานที่เป็นที่วิจัย ได้แก่ โรงเรียนบ้านบัวจันทร์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1

ขั้นที่ 2.2 การวางแผน (Planning) ด้วยกระบวนการ AIC

จากผลการประชุมเชิงปฏิบัติการด้วยเทคนิคการวางแผนแบบมีส่วนร่วม AIC (Appreciation Influence Control) ผู้วิจัยดำเนินการประชุมเชิงปฏิบัติการร่วมกับ และทีมพัฒนา ผู้วิจัยได้สรุปประเด็นการประชุมเชิงปฏิบัติการ ได้แนวทางการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัล สำหรับการสอนแบบคละชั้นของครู ตามองค์ประกอบสำคัญ 3 ด้าน คือ 1) วัตถุประสงค์ 2) กระบวนการ และ 3) การประเมินผล

ขั้นที่ 2.3 การปฏิบัติการ (Acting) พัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนขนาดเล็ก

ดำเนินการตามแนวทางการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสาหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนบ้านบัวจันทร์ ในปีการศึกษา 2568 โดยประยุกต์ใช้กระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ PLC ในการดำเนินการขับเคลื่อนในครั้งนี้ 1) การพัฒนาทักษะการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับการสอนแบบคละชั้นของครู ได้แก่ ผลการวางแผนกำหนดกิจกรรมการพัฒนาทักษะการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยเทคนิคประชุมระดมสมอง ดำเนินการจัดกิจกรรมการอบรมเชิงปฏิบัติการการพัฒนาทักษะการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูเพื่อพัฒนาความสามารถวิเคราะห์หลักสูตร ความสามารถกำหนดจุดมุ่งหมายการเรียนรู้ ความสามารถออกแบบกิจกรรมการสอน ความสามารถเลือกสื่อและทรัพยากร และความสามารถปรับปรุงพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ ผลการประเมินตนเองเกี่ยวกับความเข้าใจในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับการสอนแบบคละชั้นของครู พบว่า ในภาพรวม อยู่ระดับ มาก ($\overline{X}$ = 4.46) ผลการสังเกตการณ์การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับการสอนแบบคละชั้นของครู ในภาพรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.16) 2) การพัฒนาทักษะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย ได้แก่ ผลการวางแผนกำหนดกิจกรรมการพัฒนาทักษะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายด้วยเทคนิคประชุมระดมสมอง ดำเนินการจัดกิจกรรมการอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาความสามารถขั้นนำเข้าสู่บทเรียน ความสามารถขั้นสอนหรือปฏิบัติกิจกรรม และความสามารถขั้นสรุปบทเรียน ผลการประเมนตนเองเกี่ยวกับความเข้าใจในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างหลากหลายสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.66) ผลการสังเกตการณ์ทักษะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างหลากหลายสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูในภาพรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.67)

ขั้นที่ 2.4 ขั้นการสังเกตการณ์ (Observing) สังเกตผลการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนขนาดเล็ก

ผลดำเนินการทบทวน สะท้อนผล สาเหตุ ปัจจัยใดที่ทำให้การดำเนินการในครั้งนี้เป็นอุปสรรค ปัจจัยส่งเสริม สนับสนุน และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ของการดำเนินการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนบ้านบัวจันทร์ ปีการศึกษา 2568 มุ่งเน้นการพัฒนาทักษะสำคัญสองด้านหลัก คือ 1) การพัฒนาทักษะการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ วัตถุประสงค์ คือเพื่อให้ครูสามารถ วิเคราะห์หลักสูตรแกนกลางและบูรณาการเนื้อหา เพื่อกำหนดจุดมุ่งหมายการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น และออกแบบกิจกรรมบนพื้นฐานของทฤษฎีการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อความแตกต่างระหว่างผู้เรียนคละชั้นได้อย่างเหมาะสม การสังเกตพบว่า ผู้บริหารและทีมพัฒนาร่วมกันวิเคราะห์ตัวชี้วัดจากหลักสูตรเพื่อกำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวัง ครูสามารถวางแผนกิจกรรมโดยอ้างอิงทฤษฎีที่สอดคล้องกับธรรมชาติของวิชาและเลือกใช้สื่อดิจิทัลที่ทันสมัย ปัจจัยสนับสนุน ที่สำคัญ คือ การวางแผนอย่างเป็นระบบ และการใช้เทคโนโลยีที่เอื้อต่อการจัดกิจกรรมที่หลากหลาย อุปสรรค ได้แก่ การขาดการวิเคราะห์ผู้เรียนรายบุคคลและไม่เข้าใจพหุปัญญา ทำให้กิจกรรมไม่สามารถตอบสนองศักยภาพของผู้เรียนได้อย่างแท้จริง สิ่งที่ได้เรียนรู้ คือ ครูต้องปรับเปลี่ยนบทบาทจาก “ผู้สอน” ไปสู่ “ผู้ออกแบบและอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้” โดยมองกระบวนการเรียนรู้เป็นวงจรที่เชื่อมโยงตั้งแต่การวิเคราะห์ผู้เรียน การวางแผน การจัดกิจกรรม ไปจนถึงการประเมินผล 2) การพัฒนาทักษะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างหลากหลาย วัตถุประสงค์เพื่อให้ครูได้ฝึกปฏิบัติการจัดกิจกรรมที่เหมาะสมกับห้องเรียนคละชั้นอย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถนำผลการสะท้อนกลับมาพัฒนาอย่างต่อเนื่อง การนิเทศภายในพบว่า ครูดำเนินกิจกรรมได้ครบทุกขั้นตอน ได้แก่ ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน เชื่อมโยงประสบการณ์ของผู้เรียนแต่ละระดับเข้ากับเนื้อหาใหม่ ขั้นสอนหรือปฏิบัติ ใช้กระบวนการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ให้ผู้เรียนคิด วิเคราะห์ และลงมือปฏิบัติจริง ขั้นสรุปบทเรียน เปิดโอกาสให้ผู้เรียนทุกคนสะท้อนความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ร่วมกัน ปัจจัยสนับสนุน ได้แก่ สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น และบรรยากาศที่อบอุ่นปลอดภัย ซึ่งใช้การสื่อสารเชิงบวกเพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนต่างวัย อุปสรรค คือ การไม่สามารถปรับกิจกรรมได้ทันท่วงทีเมื่อเกิดปัญหาในชั้นเรียน และการละเลยการบูรณาการทักษะรู้เท่าทันสื่อ (Media Literacy) สิ่งที่ได้เรียนรู้ คือ ครูต้องสร้างกิจกรรมการเรียนรู้แบบ ผสมผสานวิธีการ ที่มีความยืดหยุ่นสูง สามารถปรับให้เหมาะสมกับความต้องการและความแตกต่างของผู้เรียน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่แท้จริงและยั่งยืน

ขั้นที่ 2.5 ขั้นสะท้อนกลับ (Reflecting) สะท้อนผลการดำเนินงานตามแนวทางพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนขนาดเล็ก

ผลดำเนินการ สะท้อนตามแนวทางพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับครูโรงเรียนบ้านบัวจันทร์ในปีการศึกษา 2568 มุ่งเน้นให้ครูสามารถออกแบบและจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เหมาะสมกับผู้เรียนต่างวัยในห้องเรียนแบบคละชั้น โดยสรุปผลการดำเนินงาน ปัจจัยสนับสนุน อุปสรรค และสิ่งที่ได้เรียนรู้ ได้ดังนี้ 1) การพัฒนาทักษะการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ ครูสามารถวิเคราะห์หลักสูตรและตัวชี้วัด เพื่อบูรณาการเนื้อหาที่หลากหลายตามความแตกต่างของผู้เรียนได้อย่างเหมาะสม กำหนดจุดมุ่งหมายและผลลัพธ์การเรียนรู้ที่สอดคล้องกับมาตรฐาน ของหลักสูตร และออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ให้สัมพันธ์กับธรรมชาติของวิชาที่สอน ครูมีความสามารถในการ เลือกใช้และสร้างสื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัย รวมถึงนำผลการประเมินมาใช้ปรับปรุงแผนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ปัจจัยสนับสนุน สถานศึกษาให้ความสำคัญและส่งเสริมการพัฒนาทักษะด้านการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ของครูอย่างจริงจัง อุปสรรค โรงเรียนขนาดเล็กมีข้อจำกัดด้านงบประมาณ ส่งผลให้ไม่สามารถจัดหาสื่อดิจิทัลหรืออุปกรณ์การเรียนรู้ได้ครบถ้วน สิ่งที่ได้เรียนรู้ การพัฒนาทักษะการออกแบบการเรียนรู้ต้องอาศัยระบบสนับสนุนที่ครบวงจร ทั้งด้านบุคลากร งบประมาณ และโครงสร้างรายวิชา เพื่อให้ครูสามารถสร้างกิจกรรมที่ตอบสนองต่อความแตกต่างของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ 2) การพัฒนาทักษะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างหลากหลาย ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน ใช้สื่อมัลติมีเดียและสถานการณ์กระตุ้นความสนใจของผู้เรียนในทุกระดับชั้น ขั้นสอนหรือปฏิบัติ ใช้แนวคิด Active Learning ให้ผู้เรียนคิด วิเคราะห์ และลงมือปฏิบัติจริง โดยจัดกิจกรรมให้เหมาะกับวัยและระดับความสามารถที่แตกต่างกัน ขั้นสรุปบทเรียน ใช้วิธีการสะท้อนคิด เช่น การอภิปราย การทำ Mind Map หรือการเขียนสรุป เพื่อเชื่อมโยงความรู้กับชีวิตจริง ปัจจัยสนับสนุน การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ที่เปิดโอกาสให้ครูแลกเปลี่ยนประสบการณ์และพัฒนาการจัดการเรียนรู้ร่วมกัน อุปสรรค ข้อจำกัดจากหลักสูตรแกนกลางที่มีตัวชี้วัดจำนวนมาก ทำให้การบูรณาการเนื้อหาข้ามระดับและข้ามรายวิชาทำได้ยาก สิ่งที่ได้เรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในห้องเรียนคละชั้นต้องอาศัย การวางแผนที่เป็นระบบ การทำงานร่วมกันใน PLC และการปรับโครงสร้างหลักสูตรกับการประเมินผล ให้เหมาะกับบริบทของโรงเรียนขนาดเล็ก

3. การถอดบทเรียนการดำเนินกิจกรรมตามรูปแบบการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนขนาดเล็ก

ผลการถอดบทเรียน รูปแบบการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนขนาดเล็ก ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) วัตถุประสงค์ 2) กระบวนการ 5 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 การกำหนดเป้าหมายของการพัฒนา ขั้นตอนที่ 2 การ

ดำเนินการพัฒนา ขั้นตอนที่ 3 การสังเกตการจัดการเรียนรู้ ขั้นตอนที่ 4 การนิเทศและสะท้อนผล และขั้นตอนที่ 5 การปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ และ 3) การประเมินผลการทักษะการจัดการเรียนรู้สำหรับการสอนแบบคละชั้นของครู

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนขนาดเล็ก”สามารถอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์การวิจัยดังนี้

1. องค์ประกอบทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนขนาดเล็กที่สำคัญ ประกอบด้วย 7 ทักษะ ได้แก่ 1) ทักษะการพัฒนาหลักสูตร 2) ทักษะการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ 3) ทักษะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างหลากหลาย 4) ทักษะการประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริง 5) ทักษะการจัดการชั้นเรียนแบบคละชั้น 6) ทักษะการใช้สื่อและเทคโนโลยีอย่างเหมาะสมกับผู้เรียนหลากหลายระดับ 7) ทักษะการวิเคราะห์ระดับความสามารถของผู้เรียนเป็นรายบุคคล ทั้งนี้เพราะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นในโรงเรียนขนาดเล็กมีความซับซ้อน ครูจึงจำเป็นต้องมีทักษะทั้ง 7 ด้าน เพื่อจัดการการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการออกแบบกิจกรรม การใช้สื่อเทคโนโลยี และการวิเคราะห์ผู้เรียนรายบุคคล เพื่อให้ตอบสนองความแต่กต่างและศักยภาพของผู้เรียนได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับแนวคิดของ ซิมมอนส์ (2010) ที่ชี้ว่าการสอนแบบคละชั้นต้องอาศัยทักษะการออกแบบและการบริหารจัดการที่หลากหลาย เพื่อให้ผู้เรียนทุกระดับได้รับการพัฒนาอย่างเหมาะสม และยังสอดคล้องกับ March (2012) ที่กล่าวถึงความจำเป็นของการใช้สื่อ เทคโนโลยี และการประเมินตามสภาพจริงเพื่อรองรับความแต่กต่างระหว่างผู้เรียน และได้สอดคล้องสำนักงานสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน Office of the Basic Education Commission (2010) ด้านทักษะและสมรรถนะของครู ครูผู้สอนในห้องเรียนแบบคละชั้นควร มีทักษะและสมรรถนะที่ดี ต่อไปนี้ ทักษะในการจัดการเรียนชั้นเรียน ทักษะการวิเคราะห์ระดับความสามารถของเด็กเป็นรายบุคคล มีทักษะการจัดกระบวนการเรียนรู้อย่างหลากหลายที่เอื้อต่อ การเรียนรู้ที่สนองตอบตาม ระดับความสามารถของผู้เรียน ทักษะการจัดทำ / หาสื่อส่งเสริมสนับสนุนการเรียนแบบคละชั้นประสิทธิภาพ สอดคล้องกับแนวคิด สุกัญญา แช่มช้อย (2019) กล่าวว่า ครูในยุคดิจิทัลควรมีทักษะการจัดการเรียนการรู้ ดังนี้ 1) ทักษะการเป็นผู้ฝึกสอนหรือชี้แนะ 2) ทักษะการตั้งคำถาม 3) ทักษะการออกแบบการเรียนรู้ 4) ทักษะการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ 5) ทักษะการใช้เทคโนโลยีทางการศึกษา 6) ทักษะการประเมินผลการเรียนรู้ และ7) ทักษะในการทางานเป็นทีม สอดคล้องกับ ราพินทร์ ชาววิวัฒน์ (2567) ได้วิจัยเรื่องแนวทางการส่งเสริมทักษะดิจิทัลของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต

2 ทักษะดิจิทัลของครู ประกอบด้วย (1) ทักษะการใช้งานคอมพิวเตอร์ (2) ทักษะการใช้งานอินเทอร์เน็ต (3) ทักษะการใช้โปรแกรมสร้างสื่อดิจิทัล (4) ทักษะการใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัลอย่างปลอดภัย (5) ทักษะการทำงานร่วมกันแบบออนไลน์ (6) ทักษะในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนที่หลากหลาย ตรงตามสภาพจริง

2. แนวทางการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้สำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนขนาดเล็กประกอบด้วย 7 ทักษะเป็นแนวทางในการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ไปสู่เป้าหมายในการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนขนาดเล็ก ได้แก่ แนวทางทักษะการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ มีแนวทางดังนี้ ผู้บริหารสถานศึกษาประชุมวางแผนกำหนดเป้าหมายในการพัฒนา จัดอบรมเชิงปฏิบัติการ สังเกตการจัดการเรียนรู้ของเพื่อนครูเพื่อรวบรวมข้อมูล สะท้อนผลการทำงาน นำไปปรับปรุงและร่วมกันแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ทั้งนี้เป็นเพราะ ทักษะการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ในห้องเรียนแบบคละชั้น เป็นทักษะสำคัญที่ช่วยให้ครูสามารถจัดการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ ตอบสนองความแต่กต่างของผู้เรียน และสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่มี และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุมน ธมูน (2567) ความต้องการและแนวทางการพัฒนามาตรฐานตำแหน่งครูด้านการจัดการเรียนรู้ตามหลักเกณฑ์ PA สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 2 พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการออกแบบการจัดการเรียนรู้ แนวทางทักษะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้บริหารสถานศึกษา ร่วมกันวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก จัดอบรมเชิงปฏิบัติการ สนับสนุนให้ครูจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ พัฒนาสื่อและนวัตกรรม ครูมีบทบาทเป็น “ครูฝึก” (Coach) หรือ “ผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้” (Facilitator) และมีการสังเกตชั้นเรียน (Classroom Observation ร่วมกัน สะท้อนผล (Reflection) และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ร่วมกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศศิธร ดวงฉัตรา (2565) ได้วิจัย เรื่องแนวทางการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 3 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษา ควรส่งเสริมให้ครูผู้สอนใช้รูปแบบและเทคนิคการสอนที่หลากหลาย ออกแบบการจัดการเรียนรู้ตามบริบทและความถนัดของตนเอง มีการวัดผลและประเมินผลตามสภาพจริง สนับสนุนงบประมาณในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 3 ควรส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการนิเทศภายในสถานศึกษา การทำวิจัยในชั้นเรียน จัดอบรมเชิงปฏิบัติการจัดนิทรรศการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ จัดเครือข่ายกลุ่มโรงเรียนผ่านชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพรวมทั้งกำกับ ติดตามสถานศึกษาผ่านกระบวนการนิเทศแบบร่วมพัฒนา

3. จากผลการประชุมเชิงปฏิบัติการวางแผนแบบมีส่วนร่วม AIC การสร้างสภาพที่คาดหวังในอนาคตผู้เข้าร่วมประชุมได้กำหนดเป้าหมายการส่งเสริมทักษะการจัดการเรียนรู้ สำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนบ้านบัวจันทร์เห็นว่าทักษะการจัดการเรียนรู้ที่สำคัญที่เหมาะสมได้รับการ

พัฒนาประกอบด้วย2ทักษะได้แก่ ทักษะการออกแบบการจัดการเรียนรู้และทักษะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างหลากหลายสามารถเนื่องจากการพูดคุยถึงสภาพปัญหาและความต้องการของครูด้านการจัดการเรียนรู้พบว่าครูยังขาดทักษะการจัดการเรียนรู้ ขาดการนำสื่อการเรียนการสอนและ การวัดผลและประเมินผลระหว่างการจัดการเรียนรู้ที่ดังนั้นในที่ประชุมจึงได้ร่วมกันกำหนดเป้าหมายการพัฒนาทักษะดังกล่าวซึ่งผลจากการพัฒนาสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

3.1 ทักษะการออกแบบการจัดการเรียนรู้ จากผลการสังเกตการณ์การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับการสอนแบบคละชั้นของครู ในภาพรวมอยู่ในระดับ มาก ($\overline{X}$ = 4.16) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ครูนำทฤษฎีการเรียนรู้ที่ตอบสนองความแตกต่างของแต่ละบุคคล สำหรับห้องเรียนคละชั้นมาเป็นพื้นฐานในการวางแผนกิจกรรมการสอนอย่างเป็นขั้นตอน เพื่อนำไปสู่ผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวัง อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.83) ทั้งนี้เนื่องจากผู้วิจัยได้ร่วมกับทีมพัฒนาโดยมีผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก รองผู้อำนวยการโรงเรียน ศึกษานิเทศก์ ครูที่มีความรู้มีประสบการณ์และมีความเชี่ยวชาญในการจัดการเรียนการสอนแบบคละชั้น มาเป็นวิทยากรในการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติส่งผลให้ครูเกิดความรู้ความเข้าใจเกิดการทักษะการการออกแบบการจัดการเรียนรู้และมีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก ซึ่งทักษะดังกล่าวมีความสำคัญใน การพัฒนาให้ผู้เรียนบรรลุผลลัพธ์การเรียนรู้ที่พึงประสงค์โดยสนับสนุนให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างครูและผู้เรียนเพื่อให้การเรียนรู้นั้นมีความหมายและเห็นคุณค่าสามารถนำไปใช้ในชีวิตจริงได้ด้วยรูปแบบที่หลากหลายมีการสนับสนุนทรัพยากรที่เหมาะสมและประเมินการเรียนรู้ที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาผู้เรียนเป็นหลัก (สุกัญญา แช่มช้อย, 2566) จากความสำคัญของการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ เทคโนโลยีนำไปสู่การปรับเปลี่ยนแนวคิดใหม่ในการพัฒนาการศึกษาและการปรับเปลี่ยนรูปแบบการจัดการเรียนรู้ให้ตอบโจทย์ความต้องการของผู้เรียนและสังคมโดยเฉพาะการพัฒนาทักษะที่จำเป็นแห่งอนาคตให้ผู้เรียน การออบแบบกิจกรรมการเรียนรู้ถือเป็นสิ่งสำคัญที่ผู้สอนต้องวิเคราะห์และออกแบบให้เหมาะสมกับผู้เรียน ตลอดจนสอดคล้องกับบริบทสังคม (ศิริวรรณ วณิชวัฒนวรชัย, 2566) ซึ่งการเรียนรู้ที่ประสบความสำเร็จควรคำนึงถึงองค์ประกอบสำคัญ 5 ประการดังนี้ 1) หลักการและแนวทฤษฎีของวิชาที่ทำการสอน (Approach) 2) วิธีการสอน (Method of Teaching) 3) เทคนิคการสอน (Techniques of Teaching) 4) หลักสูตร (Curriculum) 5) สื่อการเรียนการสอน อุปกรณ์การสอน (Teaching Materials) เสาวลักษณ์ รัตนวิชช์ (2551) สอดคล้องกับ งานวิจัยสัมฤทธิ์ สันเต (2560) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบคละชั้นกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 5-6 ในโรงเรียนขนาดเล็กผลการวิจัย พบว่า 1) กิจกรรมการเรียนรู้แบบคละชั้นกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 ในโรงเรียนขนาดเล็กที่พัฒนาขึ้นมาจากความต้องการ จำนวน 5 ประเด็นประกอบด้วย 1) หลักสูตรหรือคู่มือที่ใช้สำหรับ

การจัดการเรียนรู้แบบคละชั้น 2) สื่อการเรียนรู้และหนังสือเรียนแบบคละชั้น 3) การออกแบบการจัดการเรียนรู้แบบคละชั้น 4) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบคละชั้น และ 5) การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

3.2 ทักษะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างหลากหลายผลการสังเกตการณ์ทักษะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างหลากหลายสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.67) เมื่อ พิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ครูดำเนินการปรับปรุงการสอนตามข้อมูลที่ได้รับจากกระบวนการ PLC และผลการเรียนรู้จริงของผู้เรียน อยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.78)ทั้งนี้เนื่องจากโรงเรียนบ้านบัวจันทร์ ได้จัดให้มีกิจกรรม PLC ทุกวันศุกร์ในคาบสุดท้ายของสัปดาห์นำโดยผู้บริหารครูและบุคลากรทุกคนได้ร่วมกันสะท้อนผลการจัดการเรียนรู้ทำให้พบสภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอนในแต่ละรายวิชารวมถึงได้ร่วมกันวิเคราะห์ผู้เรียนและร่วมกันหาแนวทางในการพัฒนาให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาความต้องการของครูและผู้เรียน ซึ่ง PLC เป็นการรวมตัวกันของบุคคลทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องอย่างร่วมมือรวมพลังกันเรียนรู้เพื่อพัฒนาการปฏิบัติงานทางวิชาชีพของตนและของทุก ๆ คนในองค์การเพื่อให้เกิดคุณภาพและเกิดประโยชน์สร้างสรรค์ต่อทุกคนและสังคม (สิริพันธุ์ สุวรรณมรรคา, 2561, น. 6-9) ทั้งนี้เนื่องจากกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC) มีความสำคัญทั้งต่อการพัฒนาองค์รวมของสถานศึกษา โดยเฉพาะในการพัฒนาศักยภาพต่อตัวครูผู้สอน และต่อผู้เรียน สร้างวัฒนธรรมการทำงานร่วมกันอย่างมีเป้าหมาย สามารถพัฒนาบุคลากรในสถานศึกษา โดยอาศัยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพทำให้สถานศึกษาเกิดความเปลี่ยนแปลงเชิงบวกและส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน สอดคล้องกับ ฟูลเลน (Fullan, 2005) ได้กล่าวถึงความสำคัญของ PLC ว่าเป็นกลยุทธ์ในการเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ของนักเรียน และทำให้เกิดสภาพแวดล้อมแห่งการเรียนรู้ในโรงเรียนที่สนับสนุนให้เกิดการพัฒนาภาวะผู้นำและความสามารถของครูและสอดคล้องกับซีโอ,โรสและอตัมส์ (Vescio, Ross, & Adams. 2008, pp. 80-91) กล่าวถึงความสำคัญของ PLC ว่าช่วยทำให้เกิดการพัฒนาอย่างมีพลังของครูทุกคนและเป็นกลยุทธ์สำคัญของสถานศึกษาในการเปลี่ยนแปลงเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและจากการติดตามผลของสถานศึกษาที่ทำแนวทางการสร้าง PLC ไปใช้ในสถานศึกษาและพบการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ คือ 1) ผลดีต่อครูผู้สอน การนำ PLC ไปใช้องค์กรจะทำให้ครูและบุคลากร์ในโรงเรียนได้พูดคุยและเข้าใจกันมากขึ้น ลดการทำงานและความรู้สึกโดดเดียวของครู เพิ่มความรู้สึกผูกพันต่อพันธ์กิจหมายของโรงเรียนมากขึ้น มีความกระตือรือร้นที่จะปฏิบัติงานอย่างเข้มแข็ง มีความแตกฉานในสาระและการออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนมากขึ้น รับรู้ข้อมูลสารสนเทศเพื่อการ เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา มีแรงบันดาลใจเพื่อจะพัฒนางานเพื่อศิษย์มากขึ้น ซึ่ง ปริศนา วิโนสุยะ (2562) สรุปแนวทางการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพใน

โรงเรียนไว้ว่า ควรให้ผู้บริหาร และครูทุกคนได้ร่วมกันกำหนดเป้าหมายของการจัดการเรียนรู้ โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญและสร้างเป็นวัฒนธรรมขององค์กร ควรให้ครูร่วมกันวางแผน ดำเนินการ สะท้อนผลของการจัดการเรียนรู้ นำผลการสะท้อนไปรับปรุง แก้ไขและพัฒนากาการจัดการเรียนรู้ให้ดีขึ้น ควรให้ครูได้มีอิสระและบทบาทในการร่วมกันจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนโดยผู้บริหารเป็นผู้อำนวยความสะดวก ควรให้ครูได้ร่วมกันแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ต่อเนื่องและสนับสนุนให้ครูมีการศึกษาเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ โดยการศึกษาต่อ ฝึกอบรม ศึกษาดูงาน เพื่อพัฒนาความรู้และทักษะในการจัดการเรียนรู้ของตนเองอย่างสม่ำเสมอ มีการสร้างขวัญและกำลังใจในการจัดการเรียนรู้ให้กับครู ยกย่องชมเชยครูที่มีความมุ่งมั่นในการทำงานสอดคล้องกับงานวิจัยของวันเพ็ญ วงจันทร์ (2567) รูปแบบการพัฒนาครูโดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโรงเรียนนารีนุกูล ผลการทดลองใช้รูปแบบ พบว่า 1) ผลการประเมินความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู โดยภาพรวมมีระดับพัฒนาการอยู่ในระดับสูง และหลังการพัฒนาสูงกว่าก่อนการพัฒนา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) ผลการประเมินความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู พบว่า ด้านการวางแผนการจัดการเรียนรู้ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ หลังการพัฒนาสูงกว่าก่อนการพัฒนา หลังการพัฒนาสูงกว่าก่อนการพัฒนาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. ผลการถอดบทเรียนปัจจัยแห่งความสำเร็จของรูปแบบการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนขนาดเล็ก ประกอบไปด้วย 6 ขั้นตอนดังนี้ 1) การกำหนดเป้าหมายของการพัฒนา 2) การดำเนินการพัฒนา 3) การสังเกตการณ์จัดการเรียนรู้ 4) การนิเทศและสะท้อนผล 5) การปรับปรุงการจัดการเรียนรู้และ 6) ประเมินผลทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้น ซึ่งแนวทางการพัฒนาครูให้มีสมรรถนะสูง ให้สามารถพัฒนาการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น ต้องมีทิศทางและเป้าหมายของการพัฒนาที่ชัดเจน สอดคล้องกับความต้องการของครู โดยมีกิจกรรมการพัฒนาครูที่สำคัญ คือ การพัฒนาครูโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน การพัฒนาครูด้วยวิธีการที่หลากหลาย เช่น การฝึกอบรม การสัมมนา การเรียนรู้ทางไกล การปฏิบัติงานในสภาพจริง การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกัน การประชุมปฏิบัติการ เป็นต้น รวมถึงการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น ทั้งนี้ควรมีการนิเทศภายในอย่างสม่ำเสมอว่าครูได้นำความรู้ไปใช้ในการเสริมสร้างประสิทธิภาพการทำงานให้สูงกว่าเดิมอย่างต่อเนื่องและจริงจัง สอดคล้องกับจอมพงศ์ มงคลวนิช (2555) กล่าวว่า แนวทางการพัฒนาครู เป็นกระบวนการ สร้างเสริมบุคลากรให้สามารถนำศักยภาพที่มีมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อองค์การมากที่สุด เป็นการเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถ ความชำนาญ ตลอดจนทัศนคติของบุคลากรที่มีผล การปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพโดยมีหลักในการพัฒนาครูที่สำคัญอย่างหนึ่งคือซึ่งเป็นกระบวนการทำงานร่วมกันของผู้บริหารกับบุคลากร

ภายในสถานศึกษา ซึ่งจะต้องร่วมมือ ช่วยเหลือซึ่งกันและกันเพื่อปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการปฏิบัติงานของครู เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ ของนักเรียนให้สูงขึ้นตามจุดมุ่งหมายที่สถานศึกษาคาดหวังไว้ ซึ่งแนวทางดำเนินการจัดการเรียนรูแบบคละชั้น ที่สำคัญคือการจัดบรรยากาศในชั้นเรียนที่สงเสริมการเรียนรูสำหรับนักเรียนที่มีหลายชั้นมาเรียนรวมในห่องเรียนเดียวกัน สิ่งที่ควรคำนึงถึงเพื่อสร่างบรรยากาศแหงการเรียนรู ดังนี้ 1) นักเรียนมีสวนรวมในกระบวนการเรียนรู 2) สร่างแรงจูงใจเมื่อเด็กเกิดความสนใจ และมีความพึงพอใจในการเรียน 3) จัดการเรียนรูที่ตอบสนองความแตกตางของนักเรียนดานความพรอม ความถนัด ความสนใจ ความเชื่อ 4) ใชสื่อในการเรียนรูที่หลากหลาย สอดคลองกับหนวยการเรียนรู 5) จัดประสบการณในการเรียนรูที่ท่าทายความสามารถของนักเรียน 6) ห่องเรียนสะอาด จัดเก็บสื่อ วัสดุอุปกรณการจัดการเรียนรูเปนหมวดหมู สะดวกตอการนำไปใช 7) นักเรียนมีความรูสึกปลอดภัยและมีสัมพันธภาพที่ดีตอกัน 8) มีปายนิเทศ หรือที่จัดแสดงผลงานของนักเรียนที่เหมาะสมและครูผูสอนในชั้นเรียนแบบคละชั้น ควรมีการเตรียมตัว ดังนี้ 1) วิเคราะหขอมูลเด็กรายบุคคล โดยเฉพาะอยางยิ่งการประเมินพื้นฐานดานการอานและคณิตศาสตร เพื่อจัดระดับความสามารถของเด็ก 2) ทำกำหนดการสอน ระบุผลการเรียนรูที่คาดหวัง และชิ้นงานที่แสดงความสามารถของนักเรียน 3) จัดกลุมเด็กและเตรียมกิจกรรมการเรียนรู 4) จัดระบบการเรียนรู โดยหมุนเวียนอยางเปนระบบ (เกียรติภูมิ มะแสงสม, 2561)

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 ผลวิจัยพบว่า ทักษะการจัดการเรียนรู้ที่สำคัญที่เหมาะสมและควรได้รับการพัฒนาสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนบ้านบัวจันทร์ ประกอบด้วย 2 ทักษะ ได้แก่ ทักษะการออกแบบการจัดการเรียนรู้และทักษะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างหลากหลาย ดังนั้น ผู้บริหารควรจะจัดอบรมพัฒนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อให้ครูผู้สอนสามารถจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรมีการนิเทศติดตามส่งเสริมการจัดการเรียนรู้อย่างหลากหลายเพื่อให้เกิดผลลัพธ์การพัฒนาผู้เรียนในห้องเรียนแบบคละชั้นอย่างเหมาะสม

1.2 รูปแบบการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนขนาดเล็ก พบว่า ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) วัตถุประสงค์ 2) กระบวนการ 5 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 การกำหนดเป้าหมายของการพัฒนา ขั้นตอนที่ 2 การดำเนินการพัฒนา ขั้นตอนที่ 3 การสังเกตการจัดการเรียนรู้ ขั้นตอนที่ 4 การนิเทศและสะท้อนผล และขั้นตอนที่ 5 การปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ และ 3) การประเมินผลการทักษะการจัดการเรียนรู้สำหรับการสอนแบบคละชั้นของครู ดังนั้นสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาควรฝึกอบรมการพัฒนาทักษะ

การจัดการเรียนรู้ของครูโรงเรียนขนาดเล็ก ให้มีความเหมาะสมกับบริบทของห้องเรียนแบบคละชั้น และบริบทของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรนำรูปแบบการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนขนาดเล็กไปยังโรงเรียนขนาดเล็กอื่น ในเขตพื้นที่ต่าง ๆ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่หลากหลายและสามารถเปรียบเทียบผลการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลของครูได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

กีรติ ยศยิ่งยง. (2548). *การวางแผนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงกลยุทธ์.* กรุงเทพฯ: อริยมรรค.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564).* กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.

เกียรติภูมิ มะแสงสม.(2561).*การพัฒนาหลักสูตรฝกอบรมครูดานการจัดการเรียนรูแบบคละชั้นในโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1* .(วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

กุลิสรา จิตรชญาวนิช. (2564). *การจัดการเรียนรู้.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

กุลิสรา จิตรชญาวณิช. (2565). *การจัดการเรียนรู้.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยยนต์.

ครรชิต พุทธโกษา. (2554). *คู่มือการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ฉบับสมบูรณ์.* กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.

จิติมา วรรณศรี. (2557). *การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา.* พิษณุโลก: รัตนสุวรรณการพิมพ์.

จิติมา วรรณศรี. (2564). *การบริหารจัดการศึกษายุคดิจิทัล.* พิษณุโลก: รัตนสุวรรณการพิมพ์.

จินตนา ศิริธัญญารัตน์. (2560). *การออกแบบระบบการเรียนการสอน*. นครปฐม: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.

จอมพงศ์ มงคลวนิช. (2555). *การบริหารองค์การและบุคลากรทางการศึกษา.* กรุงเทพฯ: ทวีพริ้นท์ (1991)จำกัด.

ฉัตรชัย หวังมีจงมี. (2560). สมรรถนะของครูไทยในศตวรรษที่ 21: ปรับการเรียนเปลี่ยนสมรรถนะ. *Journal of HR intelligence, 12*(2), 47-63.

เฉลิมพล สุปัญญาบุตร. (2562). *การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ชวลิต ชูกำแพง. (2560). ชุมชนแห่งการเรียนรู้ของครู. *วารสารการวัดผลการศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 23*(2), 1–6.

ชูชาติ พวงสมจิตร์. (2560). ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพและแนวทางการนำมาใช้ในสถานศึกษา. *วารสารศึกษาศาสตร์ มสธ, 10*(1), 34-41.

ชานนท์ คำปิวทา. (2565). *รูปแบบการบริหารเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา* (วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต). พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.

ชัชวาลย์ ทัตศิวัช. (2552). คุณภาพการให้บริการ. *วารสารรัฐประศาสนศาสตร์,* มกราคม – มิถุนายน, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์. (2556). *การพัฒนาหลักสูตร ทฤษฎีสู่การปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ: วีพรินท์.

ณัฐพงษ์ ชาญณรงค์. (2561). *เทคโนโลยีกับการเปลี่ยนแปลงการเรียนรู้ของสังคมไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ณรงค์ฤทธิ์ อินทนาม. (2553). *การพัฒนาหลักเทียบสาหรับการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในโรงเรียน* (วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ณัฐริกา นครสูงเนิน. (มกราคม-มีนาคม 2558). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารกับการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลยเขต 1. *วารสารวิจัยและพัฒนามหาวิทยาลัยราชภัฏเลย, 10*(31), 7-18.

ดลนภา วงษ์ศิริ. (2556). *ความสัมพันธ์ระหว่างการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้กับประสิทธิภาพการสอนของครูในโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น*. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). เลย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.

ดนัย บัวสถาพร. (2550). *การพัฒนาวิจัยในชั้นเรียนโดยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). กาญจนบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี.

เดชา เดชะวัฒนไพศาล. (2563). *การจัดการทรัพยากรมนุษย์ พื้นฐานแนวคิดเพื่อการปฏิบัติ* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ธงชัย คำปวง. (2561). *การพัฒนาครูแบบองค์รวมโดยการเทียบสมรรถนะ* (วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต). พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.

ถนอมพร เลาหจรัสแสง. (2559). *ทักษะที่จำเป็นสำหรับครูไทยในอนาคต*. สืบค้น 20 มกราคม 2567, จาก https://www.gotoknow.org/posts/589309

ทิศนา แขมมณี. (2553). *ศาสตร์การสอนองค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ทิศนา แขมมณี. (2554). *ศาสตร์การสอน*: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ (พิมพ์ครั้งที่ 15). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ทิศนา แขมมณี. (2555). *ศาสตร์การสอน*: *องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ.* กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ทิศนา แขมมณี. (2561). *ศาสตร์การสอน.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ทองคูณ หงส์พันธุ์. (2542). *สอนดีต้องมีหลัก: บัญญัติ 20 ประการของการสอน.* กรุงเทพฯ: แสงสว่างการพิมพ์.

ธีระ รุญเจริญ. (2554). *กลยุทธ์การพัฒนาความเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้.* กรุงเทพฯ: ข้าวฟ่าง.

ธีระเกียรติ เจริญเศรษฐศิลป์. (2560). *การปฏิรูปการศึกษาเพื่อขับเคลื่อนอนาคตประเทศ ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร.* กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดกระทรวงกระทรวงศึกษาธิการ.

บุญเลิศ กลิ่นรัตน์. (2542). *การบริหารทรัพยากรมนุษย์* (พิมพ์ครั้งที่ 2). เชียงใหม่: สถาบันราชภัฏเชียงใหม่.

บรรจง ลาวะลี. (2560). บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคไร้พรมแดน. *วารสารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด, 6*(2), 206.

พิเชฐ โพธิ์ภักดี. (2553). *การพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนนิติบุคคล สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน* (วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พิชิต ฤทธิ์จรูญ. (2564). *เทคนิคการวัดและประเมินผลการศึกษา*. นครปฐม: เพชรเกษมการพิมพ์.

พรรณอร อุชุภาพ. (2561). *การศึกษาและวิชาชีพครู.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พนอรัตน์ ชุนหวานิช. (2550). *กระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรมช่วงชั้นที่ 3 ปีที่ 3 อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). กาญจนบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี.

พิเชษฐ ยังตรง, พิณสุดา สิริธรังศรี, และสินธะวา คามดิษฐ์. (2560). กลยุทธ์การพัฒนาคุณลักษณะที่พึง ประสงค์ของผู้เรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในศตวรรษที่ 21. *วารสารสุทธิปริทรรศน์, 31*(100), 1-12.

พรสวรรค์ สอนสุภาพ. (2553). *พัฒนาการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนบ้านดานดำ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุกดาหาร* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

พิมพันธ์ เดชะคุปต์ และพเยาว์ ยินดีสุข. (2562). *การเรียนรู้เชิงรุกแบบรวมพลังกับ PLC เพื่อการพัฒนา*. ม.ป.ท.: ม.ป.พ.

พูนภัทรา พูลผล. (2554). *การพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อเตรียมผู้เรียนสู่ความเป็นพลเมืองโลก* (วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พีระวัตร จันทกูล. (2559). *รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21* (ปริญญานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต). พิษณุโลก: มหาลัยนเรศวร.

มารุต พัฒผล. (2557). *การจัดการเรียนรู้ที่เสริมสร้างการรู้คิดและความสุขในการเรียนรู้* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: จรัลสนิทวงศ์การพิมพ์.

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. (2566). *ประมวลชุดสาระวิชาหน่วยที่ 1-7 วิทยาการการจัดการเรียนรู้* (พิมพ์ครั้งที่ 2). นนทบุรี: สำนักพิมพ์สุโขทัยธรรมาธิราช.

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. (2566). *ประมวลชุดสาระวิชา หน่วยที่ 8-15 วิทยาการการจัดการเรียนรู้* (พิมพ์ครั้งที่ 2). นนทบุรี: สำนักพิมพ์สุโขทัยธรรมาธิราช.

มิ่งขวัญ คงเจริญ. (2553). *การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างพลังอานาจของชุมชนเพื่อเสริมสร้างความยั่งยืนของชุมชนแห่งการเรียนรู้.* กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

มนสิช สิทธิสมบูรณ์. (2560). *การพัฒนาหลักสูตรมโนทัศน์ และการประยุกต์ใช้.* พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.

ยุพาภรณ์ ติรไพรวงศ์ และกรองทอง ออมสิน. (2561). การพัฒนาการจัดการเรียนการสอนผ่านชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ: แนวทางการพัฒนาผู้สอนและผู้เรียน. *วารสารวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี 34*, 2.

เยาวลักษณ์ พิพัฒน์จำเริญกุล. (2554) *การพัฒนารูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง.* กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

เยาวลักษณ์ มูลสระคู. (2558). *การพัฒนาตัวบ่งชี้ครูผู้สอนภาษาอังกฤษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยสารคาม.

รสสุคนธ์ อินชัยเขา. (2561). *การพัฒนาการบริหารสถานศึกษาพอเพียงแห่งนวัตกรรมด้วยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม* (วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต). พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.

รัตนะ บัวสนธ์. (2556). *การวิจัยและพัฒนานวัตกรรมการศึกษา* (พิมพ์ครั้งที่ 2). พิษณุโลก: บั๊วกราฟฟิค.

ลำพอง บุญช่วย. (2540). *การสอนเชิงระบบ.* ปทุมธานี: วิทยาลัยครูเพชรบุรีวิทยาลงกรณ์.

วิโรจน์ ลิ่วคงสถาพร และจุฑามาส สรุปราษฎร์. (2560). ศัพท์ศึกษาศาสตร์ร่วมสมัย: การประเมินและวิจัย. *นิตยสาร สสวท, 45*(205), 33.

วารีรัตน์ แก้วอุไร. (2549). *เอกสารคำสอน การพัฒนาหลักสูตรและการสอน.* พิษณุโลก: ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาลัยนเรศวร.

วรลักษณ์ ชูกำเนิด. (2557). รูปแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูสู่การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 บริบทโรงเรียนในประเทศไทย. *วารสารหาดใหญ่วิชาการ, 12*(2), 127–132.

วีระชัย ศรีวงษ์รัตน์. (2559). *แนวทางการพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1* (วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

วิชัย ประสิทธิ์วุฒิเวชช์. (2542*). การพัฒนาหลักสูตรที่สานต่อท้องถิ่น.* กรุงเทพฯ: เซ็นเตอร์ดิสคัพเวอร์รี่.

วิชัย มานะพิมพ์. (2556*). การพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในเกี่ยวกับการจัดชั้นเรียนระดับมัธยมศึกษาใน โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา* (วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต) กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ.

วันเพ็ญ วงษ์จันทร์. (2567). รูปแบบการพัฒนาครูโดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโรงเรียนนารีนุกูล. *วารสารสมาคมพัฒนาวิชาชีพการบริหารการศึกษาแห่งประเทศไทย (สพบท.), 6*(1), 399-413.

วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒผล. (2563). *New normal ทางการเรียนรู้.* กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

วิลาวัณย์ จารุอริยานนท์. (2567). *สมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 (Teacher's Competencies in 21st Century).* เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

วัฒนา หงสกุล. (2561). การจัดการเรียนรู้เชิงรุกในยุคไทยแลนด์ 4.0. ใน การประชุมวิชาการเสนอผลงานวิจัย (Graduate school Conference 2018) (น. 479-486). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.

วชิราภรณ์ คำคล้าย. (2551). *การจัดการชั้นเรียนของครูโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี* (ปริญญานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ปกรณ์ สุขเกษม. (2562). *สังคมดิจิทัลกับการเปลี่ยนแปลงการศึกษาไทย*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ปริศนา วิโนสุยะ. (2562). *การศึกษาสภาพและแนวทางการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 38 จังหวัดตาก* (การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญามหาบัณฑิต). พิษณุโลก: มหาลัยนเรศวร.

ปวันรัตน์ ศรีพรหม. (2562). *การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้บริบทเป็นฐานร่วมกับอินโฟกราฟิกเพื่อส่งเสริมการรู้เรื่องวิทยาศาสตร์และเจตคติต่อวิทยาศาสตร์เรื่อง พันธะเคมีสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4* (การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญามหาบัณฑิต). พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.

ประสาท เนืองเฉลิม. (2558). *วิจัยปฏิบัติการทางการเรียนการสอน*. ขอนแก่น: โรงพิมพ์คลังนานาวิทยา.

ผการัตน์ ใยทอง. (2559). *การศึกษาแนวทางการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยเพื่อเสริมสร้างจิตห้าลักษณะของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย.

ศักดิ์ชัย ภู่เจริญ. (2553). *การสร้างรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน* (ปริญญานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต). นครราชสีมา: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.

ศักดิ์จิต มาศจิตต์. (2550). *การพัฒนารูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการที่ 11* (วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต). ปัตตานี: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

สิวรี พิศุทธิ์สินธพ. (2554). รูปแบบการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพในสถาบันอุดมการศึกษาคาทอลิก. *วารสารศึกษาศาสตร์, 22*, 2.

สิริพัชร์ เจษฎาวิโรจน์. (2559). *การพัฒนาหลักสูตร ปรับปรุงครั้งที่ 2*. กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์ มหาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา.

สุวดี อุปปินใจ และพูนชัย ยาวิราช. (2562). การจัดการชั้นเรียนยุคดิจิทัล. *วารสารสมาคมพัฒนาวิชาชีพการบริหารการศึกษาแห่งประเทศไทย, 1*(4).

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2551). *รายงานสถานการณ์การศึกษาไทย ปี 2551.* กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2553). *รายงานการวิจัยและพัฒนานโยบายการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา.* กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2558). *รายงานผลการศึกษาสถานภาพการผลิตและพัฒนาครูในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2562). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579*. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.

สำนักงานคณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2558). *คู่มือการพัฒนาคุณภาพการศึกษาด้วยเทคโนโลยีการศึกษาทางไกล*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2567). *นโยบายระยะเร่งด่วน (Quick Win) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

สิริพันธุ์ สุวรรณมรรคา. (2561). ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อการพัฒนาการศึกษา. ใน *ประมวลสาระชุดวิชา นวัตกรรมการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ หน่วยที่ 1-7.* นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมธิราช.

สิริวรรณ สุวรรณอาภา. (2544). *เอกสารการสอน ชุดวิชาระบบการเรียนการสอน.* นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

สุนิสา ดวงชตา. (2564). *แนวทางการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์เขต 3* (การค้นคว้าอิสระปริญญามหาบัณฑิต). พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.

สุวิทย์ ภาณุจารี. (2563). *การวิจัยทางการบริหารการศึกษา* (พิมพ์ครั้งที่ 2). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

สุริยาพร นพกรเศรษฐกุล (2561). *ทักษะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดระยอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18*. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา

สุมน อมรวิวัฒน์. (2553). *การศึกษาเพื่อสร้างสรรค์ปัญญา*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

สุมน อมรวิวัฒน์. (2553). *การสอนโดยสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการ* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์. (2545). *ความขัดแย้ง-การบริหารเพื่อความสร้างสรรค์.* กรุงเทพฯ: ตะเกียง.

สวัสดิ์ จิตต์นะ. (2546). *การพัฒนาครูประจำการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน.* พิษณุโลก: คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏพิบูลสงคราม.

แสวง ทอนศรี. (2556). *การวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อการพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบคละชั้นชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 -4 ของโรงเรียนบ้านโนนตาดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

เสาวลักษณ์ รัตนวิชช์. (2551). *หลักการและกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่ได้ผล.* กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สิริพันธุ์ สุวรรณมรรคา. (2561). ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อการพัฒนาการศึกษา. ใน *ประมวลสาระชุดวิชานวัตกรรมการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ หน่วยที่ 1-7.* (น. 6-9). นนทบุรี: สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

สถิรพร เชาวน์ชัย. (2567). *การบริหารงานวิชาการ.* พิษณุโลก: การพิมพ์ดอทคอม.

สุภางค์ จันทวานิช. (2550). *การวิจัยเชิงคุณภาพ* (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ศิริวรรณ วณิชวัฒนวรชัย. (2566).วิธีสอนสมัยใหม่. นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร.

สงบ อินทรมณี. (2562). การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยการจัดการและเทคโนโลยีอีสเทิร์น, 16*(1), 353-360.

เอมมิกา วชิระวินท์ และสินชัย จันทร์เสม (2563). การใช้กิจกรรมเสริมคณิตศาสตร์แบบเชื่อมโยงบริบท เพื่อพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาคณิตศาสตร์และเจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนปลาย. *วารสารวิจัยทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 16*(1), 99-111.

ศศิธร เวียงมาลัย. (2556). *การจัดการเรียนรู้.* กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

อนุรักษ์ ปัญญานุวัฒน์. (2548). *การวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม: การเรียนรู้ร่วมกับชุมชน.* เชียงใหม่: เครือข่ายงานวิจัยมหาวิทยาลัยราชภัฏ สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.

อภิรัตน์ สุพิมพ์. (2562). *การพัฒนาโปรแกรมพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้แบบคละชั้นสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภูเขต 1* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

อรวรรณ ไชยชาญ. (2562). ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 6. *วารสารวิจัยรำไพพรรณี, 14*(1), 5-14.

อาภรณ์ ใจเที่ยง. (2553). *หลักการสอน* (ฉบับปรับปรุง). กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

Castells, M. (2010). *The Rise of the Network Society*. Oxford: Wiley-Blackwell.

Glickman, C. D. (2004). *Supervision and instructional leadership: A developmental approach* (6th ed.). Boston, MA: Allyn & Bacon.

Hativa, N. (2005). *Teaching for effective learning in higher education*. Dordrecht, Netherlands: Kluwer Academic Publishers.

Hough, J. R., & Duncan, H. (1970). *Title of the book.* New York, NY: Publisher.

Mayer, R. E. (2003). *Multimedia learning*. Cambridge, England: Cambridge University Press.

Palmer, P. J. (1978). *The courage to teach: Exploring the inner landscape of a teacher's life.* San Francisco, CA: Jossey-Bass.

Smith, J. (1999). *Title of the chapter*. In A. Editor (Ed.), Title of the book (pp. 45–67). London, England: Publisher.

Spark, M. (1989). *Title of the book*. London, England: Publisher.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

1. ดร. พลวัฒน์ กัลยาประสิทธิ์	ผู้อำนวยการสถานศึกษา โรงเรียนบ้านกกไทร
2. ดร. อมรรัตน์ สารเถื่อนแก้ว	ผู้อำนวยการสถานศึกษา โรงเรียนบ้านใหม่พนมทอง
3. ดร. เบญจวรรณ อินต๊ะวงศ์	ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลกเขต 1
4. ดร. ประภาพร ศิริสกุลวัฒนาพร	ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลกเขต 3
3. ดร. นราภรณ์ สโรดม	ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลกเขต 3

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิสำหรับการสัมภาษณ์ แนวการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัล สำหรับการสอนแบบคละชั้นของครู

1. ดร. อโณทัย ไทยวรรณศรี	อดีตผู้อำนวยการสำนักเทคโนโลยีเพื่อการเรียนการสอนสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. รองศาสตราจารย์ ดร. นิคม นาคอ้าย	อาจารย์ประจำหลักสูตรสาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
3. ดร. ปรเมธ สมบูรณ์	ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านตะโม่ประชาสรรค์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พิษณุโลก เขต 1

รายชื่อโรงเรียนที่มีแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practice)

1. โรงเรียนบ้านเนินสุขสำรอง
   สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 2
2. โรงเรียนวัดน้อย (วิเชียรสร้อยเกลียวอุปถัมภ์)
   สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1

ภาคผนวก ข เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

แบบสอบถามปลายเปิด (Open-Ended Questions)

สถานศึกษาที่เป็นสถานศึกษาต้นแบบการพัฒนาทักษะจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้น

.....

ชื่อสถานศึกษา.....

สัมภาษณ์เมื่อ วันที่ ..... เดือน ..... พ.ศ. .....เวลา..... น. ถึงเวลา..... น.

ตอนที่ 1 สภาพทั่วไป

สังกัด

- ☐ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา .....
- ☐ อื่น ๆ ระบุ .....

ระดับการจัดการศึกษา

- ☐ ปฐมวัย
- ☐ ประถมศึกษา
- ☐ มัธยมศึกษาตอนต้น
- ☐ อื่น ๆ ระบุ .....

จำนวนครูและบุคลากรทางการศึกษา

ผู้อำนวยการสถานศึกษา ..... คน ครูผู้สอน ..... คน

บุคลากรสนับสนุนอื่น ๆ ..... คน

จำนวนนักเรียน

ปฐมวัย	..... คน	ประถมศึกษา	..... คน
มัธยมศึกษาตอนต้น	..... คน	อื่น ๆ ระบุ	..... คน

ลักษณะการจัดการเรียนการสอนแบบคละชั้น

- ☐ คละทุกระดับชั้น
- ☐ คละบางระดับชั้น

ส่วนที่ 2 แนวการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครู ตามประเด็นการสัมภาษณ์

ประเด็นที่ 1 ทักษะการพัฒนาหลักสูตร

สถานศึกษามีแนวทาง ขั้นตอน วิธีการ พัฒนาทักษะให้ครูมีความสามารถพัฒนาหลักสูตร ในประเด็น 1) ความสามารถวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน 2) ความสามารถกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร 3) ความสามารถเลือกและจัดเนื้อหาสาระ 4) ความสามารถออกแบบแผนการจัดการเรียรู้ 5) ความสามารถในการวัดและประเมินผล 6) ความสามารถบริหารจัดการหลักสูตร และ 7) ความสามารถปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง อย่างไร

.....

.....

.....

ประเด็นที่ 2 ทักษะการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้

สถานศึกษามีแนวทาง ขั้นตอน วิธีการ พัฒนาทักษะให้ครูมีความสามารถออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ ในประเด็น 1) ความสามารถวิเคราะห์หลักสูตร 2) ความสามารถกำหนดจุดมุ่งหมายการเรียนรู้ 3) ความสามารถออกแบบกิจกรรมการสอน 4) ความสามารถเลือกสื่อและทรัพยากร และ 5) ความสามารถปรับปรุงและพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ อย่างไร

.....

.....

.....

ประเด็นที่ 3 ทักษะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

สถานศึกษามีแนวทาง ขั้นตอน วิธีการ พัฒนาทักษะให้ครูมีความสามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ในประเด็น 1) ความสามารถนำเข้าสู่บทเรียน 2) ความสามารถสอนหรือปฏิบัติกิจกรรม และ 3) ความสามารถสรุปบทเรียน อย่างไร

.....

.....

.....

ประเด็นที่ 4 ทักษะการประเมินผลการเรียนรู้

สถานศึกษามีแนวทาง ขั้นตอน วิธีการ พัฒนาทักษะให้ครูมีความสามารถประเมินผลการเรียนรู้ ในประเด็น 1) ความสามารถวัดและประเมินผลเพื่อการพัฒนา (Assessment for Learning) 2) ความสามารถวัดและประเมินผลเพื่อการเรียนรู้ (Assessment as Learning) และ 3) ความสามารถวัดและประเมินผลเพื่อสรุปผล (Assessment of Learning) อย่างไร

.....

.....

.....

ประเด็นที่ 5 ทักษะการจัดการชั้นเรียนแบบคละชั้น

สถานศึกษามีแนวทาง ขั้นตอน วิธีการ พัฒนาทักษะให้ครูมีความสามารถจัดการชั้นเรียนแบบคละชั้น ในประเด็น 1) ความสามารถกำหนดเป้าหมายที่พึงประสงค์ 2) ความสามารถจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพ
3) ความสามารถสร้างบรรยากาศทางจิตวิทยา และ 4) ความสามารถจูงใจและการเสริมแรง อย่างไร

.....

.....

.....

.....

ประเด็นที่ 6 ทักษะการใช้สื่อและเทคโนโลยีอย่างเหมาะสมกับผู้เรียนหลากหลายระดับ

สถานศึกษามีแนวทาง ขั้นตอน วิธีการ พัฒนาทักษะให้ครูมีความสามารถใช้สื่อและเทคโนโลยีอย่างเหมาะสมกับผู้เรียนหลากหลาย ในประเด็น 1) ความสามารถเลือกและใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม 2) ความสามารถออกแบบการเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยี 3) ความสามารถพัฒนาทักษะดิจิทัลของผู้เรียน 4) ความสามารถสื่อสารและการมีส่วนร่วมผ่านเทคโนโลยี และ 5) ความสามารถใช้เทคโนโลยีเพื่อการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ อย่างไร

.....

.....

.....

ประเด็นที่ 7 ทักษะการวิเคราะห์ระดับความสามารถของผู้เรียนเป็นรายบุคคล

สถานศึกษามีแนวทาง ขั้นตอน วิธีการ พัฒนาทักษะให้ครูมีความสามารถวิเคราะห์ระดับความสามารถของผู้เรียนเป็นรายบุคคล ในประเด็น 1) ความสามารถในการประเมินพหุปัญญาของผู้เรียน และ 2) ความสามารถในการประเมินความต้องการในการเรียนรู้ อย่างไร

.....

.....

.....

ความคิดเห็น และข้อเสนอแนะเพิ่มเติมอื่น ๆ

.....

.....

.....

ลงชื่อ..... ผู้สัมภาษณ์

(.....)

...../...../.....

แบบสัมภาษณ์
แนวการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนขนาดเล็ก โดยการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ

.....

งานวิจัยเรื่อง: รูปแบบการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนขนาดเล็ก

โดย นายสุพรเทพ เรณุมาน นิสิตปริญญาเอก สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยนเรศวร
ติดต่อ เบอร์โทรศัพท์: 089-4388233 **อีเมล์ :** suporntepr65@nu.ac.th
อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สถิรพร เชาวน์ชัย

คำชี้แจง

แบบสัมภาษณ์ฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนขนาดเล็ก ผลที่ได้จากการสัมภาษณ์จะนำไปกำหนดแนวมางพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนขนาดเล็กต่อไป

แบบสัมภาษณ์นี้แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ
ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์
ตอนที่ 2 ประเด็นข้อคำถามในการสัมภาษณ์

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์

1. ชื่อ-สกุล ผู้ให้สัมภาษณ์ .....
2. ตำแหน่ง ....
3. สถานที่ทำงาน ....
4. หมายเลขโทรศัพท์ ....
5. วันเวลาที่ทำการสัมภาษณ์ วันที่ ..... เดือน ..... พ.ศ. .....
6. สถานที่ทำการสัมภาษณ์ .....
7. เริ่มสัมภาษณ์เวลา ..... น. สิ้นสุดเวลา .....น.

ตอนที่ 2 การสัมภาษณ์แนวการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนขนาดเล็ก ตามประเด็น

ประเด็นที่ 1 ทักษะการพัฒนาหลักสูตร

สถานศึกษาควรมีแนวทาง ขั้นตอน วิธีการ พัฒนาทักษะให้ครูมีความสามารถพัฒนาหลักสูตร ในประเด็น 1) ความสามารถวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน 2) ความสามารถกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร 3) ความสามารถเลือกและจัดเนื้อหาสาระ 4) ความสามารถออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ 5) ความสามารถในการวัดและประเมินผล 6) ความสามารถบริหารจัดการหลักสูตร และ 7) ความสามารถปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง อย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ประเด็นที่ 2 ทักษะการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้

สถานศึกษาควรมีแนวทาง ขั้นตอน วิธีการ พัฒนาทักษะให้ครูมีความสามารถออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ ในประเด็น 1) ความสามารถวิเคราะห์หลักสูตร 2) ความสามารถกำหนดจุดมุ่งหมายการเรียนรู้ 3) ความสามารถออกแบบกิจกรรมการสอน 4) ความสามารถเลือกสื่อและทรัพยากร และ 5) ความสามารถปรับปรุงและพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ อย่างไร

.....

.....

.....

ประเด็นที่ 3 ทักษะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

สถานศึกษาควรมีแนวทาง ขั้นตอน วิธีการ พัฒนาทักษะให้ครูมีความสามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ในประเด็น 1) ความสามารถนำเข้าสู่บทเรียน 2) ความสามารถสอนหรือปฏิบัติกิจกรรม และ 3) ความสามารถสรุปบทเรียน อย่างไร

.....

.....

.....

ประเด็นที่ 4 ทักษะการประเมินผลการเรียนรู้

สถานศึกษาควรมีแนวทาง ขั้นตอน วิธีการ พัฒนาทักษะให้ครูมีความสามารถประเมินผลการเรียนรู้ ในประเด็น 1) ความสามารถวัดและประเมินผลเพื่อการพัฒนา (Assessment for Learning) 2) ความสามารถวัดและประเมินผลเพื่อการเรียนรู้ (Assessment as Learning) และ 3) ความสามารถวัดและประเมินผลเพื่อสรุปผล (Assessment of Learning) อย่างไร

.....

.....

.....

ประเด็นที่ 5 ทักษะการจัดการชั้นเรียนแบบคละชั้น

สถานศึกษาควรมีแนวทาง ขั้นตอน วิธีการ พัฒนาทักษะให้ครูมีความสามารถจัดการชั้นเรียนแบบคละชั้น ในประเด็น 1) ความสามารถกำหนดเป้าหมายที่พึงประสงค์ 2) ความสามารถจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพ 3) ความสามารถสร้างบรรยากาศทางจิตวิทยา และ 4) ความสามารถจูงใจและการเสริมแรง อย่างไร

.....

.....

.....

ประเด็นที่ 6 ทักษะการใช้สื่อและเทคโนโลยีอย่างเหมาะสมกับผู้เรียนหลากหลายระดับ

สถานศึกษาควรมีแนวทาง ขั้นตอน วิธีการ พัฒนาทักษะให้ครูมีความสามารถใช้สื่อและเทคโนโลยีอย่างเหมาะสมกับผู้เรียนหลากหลาย ในประเด็น 1) ความสามารถเลือกและใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม 2) ความสามารถออกแบบการเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยี 3) ความสามารถพัฒนาทักษะดิจิทัลของผู้เรียน 4) ความสามารถสื่อสารและการมีส่วนร่วมผ่านเทคโนโลยี และ 5) ความสามารถใช้เทคโนโลยีเพื่อการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ อย่างไร

.....

.....

.....

ประเด็นที่ 7 ทักษะการวิเคราะห์ระดับความสามารถของผู้เรียนเป็นรายบุคคล

สถานศึกษาควรมีแนวทาง ขั้นตอน วิธีการ พัฒนาทักษะให้ครูมีความสามารถวิเคราะห์ความสามารถของผู้เรียนเป็นรายบุคคล ในประเด็น 1) ความสามารถในการประเมินพหุปัญญาของผู้เรียน และ 2) ความสามารถในการประเมินความต้องการในการเรียนรู้ อย่างไร

.....

.....

.....

ความคิดเห็น และข้อเสนอแนะเพิ่มเติมอื่น ๆ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ขอขอบพระคุณท่านที่ให้ความร่วมมือในการสัมภาษณ์

ลงชื่อ..... ผู้สัมภาษณ์

(.....)

...../...../.....

แบบบันทึกผลการประชุมเชิงปฏิบัติการด้วยเทคนิคการวางแผนแบบมีส่วนร่วม AIC (Appreciation Influence Control) การพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัล สำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนบ้านบัวจันทร์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 ในปีการศึกษา 2568

งานวิจัยเรื่อง: รูปแบบการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนขนาดเล็ก

คำชี้แจง แบบบันทึกนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิเคราะห์สถานศึกษาในด้านการทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนบ้านบัวจันทร์ สพป.พิษณุโลก เขต 1 ในปีการศึกษา 2568 ด้วยเทคนิคการวางแผนแบบมีส่วนร่วม AIC (Appreciation Influence Control) โดยการบันทึกข้ออมูลตามขั้นตอนกิจกรรมทุกกิจกรรมลงในเอกสารเอกสารฉบับนี้ แบบบันทึกนี้มี 3 ส่วน

ส่วนที่ 1 รายละเอียดแสดงผลการดำเนินการขั้นที่ 1 การสร้างความรับรู้ร่วมกัน (Appreciation)

ส่วนที่ 2 รายละเอียดแสดงผลการดำเนินการขั้นที่ 2 การสร้างแนวทางการพัฒนา (Influence)

ส่วนที่ 3 รายละเอียดแสดงผลการดำเนินการขั้นที่ 3 การควบคุมตามแนวปฏิบัติ (Control)

แสดงผลการดำเนินการตามเทคนิคการวางแผนแบบมีส่วนร่วม AIC (Appreciation Influence Control)

กระบวนการ AIC	ขั้นปฏิบัติการ	กิจกรรม	ผลที่ได้รับ
ขั้นที่ 1 การสร้างความรับรู้ร่วมกัน (Appreciation)	ช่วงที่ 1 วิเคราะห์สถานการณ์ปัจจุบัน (A-1) 15 นาที	-ให้ผู้เข้าร่วมประชุม และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียช่วยกันบอกลักษณะการจัดการเรียนรู้สำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนบ้านบัวจันทร์ ที่ผ่านมามีสิ่งใดที่ประสบความสำเร็จและที่ยังไม่สำเร็จมีอะไรบ้าง	
		- ผู้วิจัยและคณะผู้ร่วมงานวิจัยนำเสนอผลการสรุปแนวการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนขนาดเล็ก โดยการศึกษาจากเอกสารและงานวิจัย การศึกษาสถานศึกษาที่มีวิธีการปฏิบัติที่ดี (Best Practice) 2 แห่ง และการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน - ให้ผู้เข้าร่วมประชุมช่วยกันวิพากษ์ ร่วมกัน	

กระบวนการ AIC	ขั้นปฏิบัติการ	กิจกรรม	ผลที่ได้รับ
		แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และสรุปนำเสนอ แนวทางการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนขนาดเล็ก และร่วมกันระบุความคาดหวังในอนาคตอยากให้การจัดการเรียนรู้ของครูโรงเรียนบ้านบัวจันทร์ เป็นไปอย่างไร	
	ช่วงที่ 2 สร้างสภาพที่คาดหวังในอนาคต (A-2) 20 นาที	- เมื่อผู้เข้าร่วมประชุมได้นำเสนอทักษะการจัดการเรียนรู้สำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนบ้านบัวจันทร์ ที่ประสบความสำเร็จ และที่ยังไม่สำเร็จมีอะไรบ้าง เรียบร้อยแล้ว จากนั้นให้ช่วยกันรวบรวมแนวทางการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครู ที่ดี มีคุณภาพเป็นที่ยอมรับของผู้มีส่วนได้ ส่วนเสียควรเป็นอย่างไร	
		- ร่วมกันกำหนดแนวทางการพัฒนาทักษะการ	

กระบวนการ AIC	ขั้นปฏิบัติการ	กิจกรรม	ผลที่ได้รับ
		จัดการเรียนรู้สำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนบ้านบัวจันทร์ เพื่อเป้าหมายการส่งเสริมทักษะการจัดการเรียนรู้สำหรับการสอนแบบคละชั้น	
ขั้นที่ 2 การสร้างแนวทางการพัฒนา (Influence)	ช่วงที่ 1 ค้นหาแนวทางเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ (I-1) 30 นาที	- ให้ทุกคนแสดงความคิดเห็น และเล่าประสบการณ์ในการดำเนินการจัดการเรียนรู้การสอนแบบคละชั้น ที่ผ่านมา อย่างอิสระ ไม่ตัดสินถูกผิด - ช่วยกันสรุปความคิดเห็นของแต่ละคน จัดเป็นตัวบ่งชี้ย่อยของทักษะ แล้วช่วยกันเพิ่มเติมในข้อมูลประเด็นที่ขาดหาย จนสมบูรณ์ แล้วสรุปเป็นภาพรวม	
	ช่วงที่ 2 จำแนกกิจกรรมเพื่อควบคุมความสำเร็จ (I-2) 30 นาที	- สรุปเรียงเป็นลำดับความสำคัญของแนวทางการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้สำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนบ้านบัวจันทร์	

กระบวนการ AIC	ขั้นปฏิบัติการ	กิจกรรม	ผลที่ได้รับ
ขั้นที่ 3 การควบคุมตามแนวปฏิบัติ (Control)	ช่วงที่ 1 การแบ่งผู้รับผิดชอบ (C-1) 30 นาที	- ร่วมกันวิเคราะห์ภารกิจการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้สำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนบ้านบัวจันทร์ - ร่วมกันกำหนดภารกิจงานในส่วนที่ต้องร่วมกันทำทั้งสถานศึกษา - ระบุผู้รับผิดชอบ	
	ช่วงที่ 2 การตกลงแนวทางการดำเนินงาน (C-1) 30 นาที	- การตกลงแนวทางการดำเนินงาน จัดทำกิจกรรมการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้สำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนบ้านบัวจันทร์ที่ชัดเจน ครอบคลุมทั้งกระบวนการ งบประมาณ ระยะเวลา การติดตามและการประเมินผล	

แบบวางแผนกำหนดกิจกรรมการพัฒนาทักษะการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยเทคนิคประชุมระดมสมอง

งานวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัล สำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนขนาดเล็ก

คำชี้แจง

แบบวางแผนกำหนดกิจกรรมการพัฒนาทักษะการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยเทคนิคประชุมระดมสมอง นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนบ้านบัวจันทร์ สพป.พิษณุโลก เขต 1 ในปีการศึกษา 2568 ด้วยเทคนิคระดมสมอง โดยการบันทึกข้ออมูลตามขั้นตอน วิธีดำเนินการ ผู้รับผิดชอบและผลลัพธ์การเปลี่ยนแปลงที่คาดหวัง ลงในเอกสารเอกสารฉบับนี้ ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์วางแผนกำหนดกิจกรรมการพัฒนาทักษะการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้

นายสุพรเทพ เรณุมาน
นิสิตปริญญาเอก สาขาการบริหารการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

แบบการวางแผนกำหนดกิจกรรมการพัฒนาทักษะการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยเทคนิคประชุมระดมสมอง

ขั้นตอน	วิธีดำเนินการ	ผู้รับผิดชอบ	ผลลัพธ์การเปลี่ยนแปลงที่คาดหวัง
1. วิเคราะห์สภาพปัญหาในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้	ให้ครูแต่ละคนเล่าประสบการณ์ปัญหาที่พบ	ทีมพัฒนาครูผู้สอน	- ความสามารถวิเคราะห์หลักสูตร .... - ความสามารถกำหนดจุดมุ่งหมายการเรียนรู้ .... - ความสามารถออกแบบกิจกรรมการสอน .... - ความสามารถเลือกสื่อและทรัพยากร .... - ความสามารถปรับปรุงพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ ....

ขั้นตอน	วิธีดำเนินการ	ผู้รับผิดชอบ	ผลลัพธ์การเปลี่ยนแปลงที่คาดหวัง
2. ระดมสมองแนวคิดการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้	ครูและทีมพัฒนาร่วมกันเสนอแนวคิดกิจกรรมที่เหมาะสมกับห้องเรียนแบบคละชั้น	ทีมพัฒนาครูผู้สอน	แนวคิดการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ ....
3. คัดเลือกแนวคิดการพัฒนาครู	ใช้การโหวต/จัดกลุ่ม Post-it เพื่อเลือกกิจกรรมที่เหมาะสม แล้วจัดทำเป็นร่างกิจกรรมการพัฒนาครู	ทีมพัฒนาครูผู้สอน	ร่างกิจกรรมที่มีความเป็นไปได้และตรงตามความต้องการของครูผู้สอน ....
4. สังเคราะห์และจัดทำแนวทางการพัฒนาครู	สังเคราะห์แนวคิดที่ได้ มาพัฒนาเป็นแผนกิจกรรมการพัฒนาครู	ทีมพัฒนา	แผนกิจกรรมการพัฒนาครู ที่สอดคล้องกับการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้แบบคละชั้น ....
5. กำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จ	ร่วมกันเสนอวิธีวัดผลทักษะการจัดการเรียนรู้แบบคละชั้นของครู	ทีมพัฒนา	มีเกณฑ์วัดผลที่ชัดเจนสำหรับใช้ติดตามและประเมินผล ....

แบบประเมินตนเองเกี่ยวกับความเข้าใจในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้
สำหรับการสอนแบบคละชั้นของครู

เรื่อง รูปแบบการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนขนาดเล็ก

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัย เรื่อง รูปแบบการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัล สำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนขนาดเล็ก ของนายสุพรเทพ เรณุมาน นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยนเรศวร ซึ่งมีผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สถิรพร เชาวน์ชัย เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา
2. แบบสอบถามนี้ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์ประเมินความเข้าใจในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับการสอนแบบคละชั้นของครู
3. แบบสอบถามนี้แบ่งออกเป็น 2 ตอน
   ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม
   ตอนที่ 2 การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับการสอนแบบคละชั้นของครู

จึงขอความกรุณาจากท่านได้ตอบแบบสอบถามตามความเป็นจริง ผู้วิจัยจะเก็บรักษาคำตอบของท่านไว้เป็นความลับ โดยจะนำมาวิเคราะห์ในภาพรวม ซึ่งไม่มีผลกระทบใด ๆ ทั้งสิ้น และขอขอบคุณทุกท่านเป็นอย่างสูงที่ให้ความอนุเคราะห์ในการตอบคำถามครั้งนี้

นายสุพรเทพ เรณุมาน
นิสิตปริญญาเอก สาขาการบริหารการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง ❑ ตามสภาพความเป็นจริง

1. เพศ

❑ ชาย ❑ หญิง

2. ตำแหน่ง

❑ ครู

3. วุฒิการศึกษา

❑ปริญญาตรี ❑ปริญญาโท ❑ ปริญญาเอก

4. ประสบการณ์ในการทำงาน

❑ น้อยกว่า 5 ปี ❑ 5-10 ปี ❑ 10 ปีขึ้นไป

ตอนที่ 2 แบบประเมินตนเองเกี่ยวกับความเข้าใจในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับการสอนแบบคละ

ชั้นของครู

คำชี้แจง แบบสอบถามผู้วิจัยมีความประสงค์ที่จะประเมินความเข้าใจในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับการสอนแบบคละชั้นของครู ขอให้ท่านทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง ❑ เพียงข้อเดียวที่ตรงกับความเข้าใจในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับการสอนแบบคละชั้นของครู

5 คะแนน หมายถึง มีระดับความเข้าใจมากที่สุด

4 คะแนน หมายถึง มีระดับความเข้าใจมาก

3 คะแนน หมายถึง มีระดับความเข้าใจปานกลาง

2 คะแนน หมายถึง มีระดับความเข้าใจน้อย

1 คะแนน หมายถึง มีระดับความเข้าใจน้อยที่สุด

แบบประเมินตนเองเกี่ยวกับความเข้าใจในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้
สำหรับการสอนแบบคละชั้นของครู

ข้อ	ด้านสภาวะแวดล้อม	ระดับความเข้าใจ				
		5	4	3	2	1
1	สามารถพิจารณา ตีความ และประเมินองค์ประกอบต่าง ๆ ของหลักสูตรหลายระดับชั้นพร้อมกัน รวมถึงการหาจุดร่วมของตัวชี้วัดหรือสาระการเรียนรู้ที่สามารถบูรณาการเนื้อหาตามความแตกต่างของแต่ละระดับชั้น เพื่อนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้แบบคละชั้นได้					
2	สามารถออกแบบเป้าหมายการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นและเชื่อมโยงมาตรฐาน/ตัวชี้วัดให้สอดคล้องกับความหลากหลายของผู้เรียนในชั้นเรียนคละชั้น พร้อมทั้งกำหนดจุดมุ่งหมาย ผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวัง และภาระชิ้นงานได้อย่างชัดเจน					
3	สามารถวางแผนและจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ตอบสนองความแตกต่างของผู้เรียน ส่งเสริมการมีส่วนร่วม นำแนวคิดการเรียนรู้สมัยใหม่มาใช้ และจัดการชั้นเรียนคละชั้นที่มีกิจกรรมหลากหลายพร้อมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ					
4	สามารถคัดสรร ประดิษฐ์ และจัดการสื่อเทคโนโลยีให้เหมาะสมกับผู้เรียนหลากหลายระดับ พร้อมทั้งทดสอบประสิทธิภาพ จัดทำคลังสื่อดิจิทัล และออกแบบใบกิจกรรมตามระดับชั้นในห้องเรียนคละชั้นได้					
5	สามารถสะท้อนและปรับปรุงการจัดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ออกแบบการประเมินที่หลากหลายและตรงตามสภาพจริง สร้างเครื่องมือวัดและประเมินผลที่เหมาะสมกับผู้เรียนหลายระดับ และมีระบบเก็บหลักฐานการเรียนรู้อย่างเป็นระบบสำหรับชั้นเรียนคละชั้นได้					

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

แบบสังเกตการณ์การเปลี่ยนแปลง
ทักษะการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับการสอนแบบคละชั้นของครู

เรื่อง รูปแบบการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัล
สำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนขนาดเล็ก

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัย เรื่อง รูปแบบการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนขนาดเล็ก ของนายสุพรเทพ เรณุมาน นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยนเรศวร ซึ่งมีผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สถิรพร เชาวน์ชัย เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา
2. แบบสอบถามนี้ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์ประเมินการเปลี่ยนแปลงทักษะการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับการสอนแบบคละชั้นของครู
3. แบบสอบถามนี้แบ่งออกเป็น 2 ตอน

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 การเปลี่ยนแปลงทักษะการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับการสอนแบบคละชั้นของครู

จึงขอความกรุณาจากท่านได้ตอบแบบสอบถามตามความเป็นจริง ผู้วิจัยจะเก็บรักษาคำตอบของท่านไว้เป็นความลับ โดยจะนำมาวิเคราะห์ในภาพรวม ซึ่งไม่มีผลกระทบใด ๆ ทั้งสิ้น และขอขอบคุณทุกท่านเป็นอย่างสูงที่ให้ความอนุเคราะห์ในการตอบคำถามครั้งนี้

นายสุพรเทพ เรณุมาน
นิสิตปริญญาเอก สาขาการบริหารการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง ❑ ตามสภาพความเป็นจริง

1. เพศ

❑ ชาย ❑ หญิง

2. ตำแหน่ง

❑ ครู

3. วุฒิการศึกษา

❑ปริญญาตรี ❑ปริญญาโท ❑ ปริญญาเอก

4. ประสบการณ์ในการทำงาน

❑ น้อยกว่า 5 ปี ❑ 5-10 ปี ❑ 10 ปีขึ้นไป

ตอนที่ 2 แบบประเมินการเปลี่ยนแปลงทักษะการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับการสอนแบบคละชั้นของครู

คำชี้แจง แบบสอบถามผู้วิจัยมีความประสงค์ที่จะทราบการเปลี่ยนแปลงทักษะการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับการสอนแบบคละชั้นของครู ขอให้ท่านทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง ❑ เพียงข้อเดียว ที่ตรงกับความเข้าใจในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับการสอนแบบคละชั้นของครู

5 คะแนน หมายถึง มีระดับการเปลี่ยนแปลงมากที่สุด

4 คะแนน หมายถึง มีระดับการเปลี่ยนแปลงมาก

3 คะแนน หมายถึง มีระดับการเปลี่ยนแปลงปานกลาง

2 คะแนน หมายถึง มีระดับการเปลี่ยนแปลงน้อย

1 คะแนน หมายถึง มีระดับการเปลี่ยนแปลงน้อยที่สุด

แบบสังเกตการณ์การเปลี่ยนแปลง

ทักษะการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับการสอนแบบคละชั้นของครู

ข้อ	ด้านสภาวะแวดล้อม	ระดับการเปลี่ยนแปลง				
		5	4	3	2	1
1	ครูสังเคราะห์ตัวชี้วัดปลายทาง/ระหว่างทาง สาระสำคัญ และสมรรถนะตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน					
2	ครูพิจารณาตัวชี้วัด หรือสาระการเรียนรู้ที่สามารถบูรณาการเนื้อหาตามความแตกต่างเพื่อนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้แบบคละชั้น					
3	ครูกำหนดจุดมุ่งหมายการเรียนรู้ยึดตามมาตรฐาน/ตัวชี้วัดหลักสูตร ที่จะทำให้ทราบได้ว่าผู้เรียนจะเกิดพฤติกรรมใดบ้าง โดยกำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวัง และภาระชิ้นงานของผู้เรียนเป็นสำคัญ					
4	ครูเชื่อมโยงเป้า หมายการเรียนรู้ที่มีความยืดหยุ่น และสอดคล้องกับความหลากหลายของผู้เรียนในห้องเรียนคละชั้น					
5	ครูนำทฤษฎีการเรียนรู้ที่ตอบสนองความแตกต่างของแต่ละบุคคลสำหรับห้องเรียนคละชั้นมาเป็นพื้นฐานในการวางแผนกิจกรรมการสอนอย่างเป็นขั้นตอน เพื่อนำไปสู่ผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวัง					
6	ครูเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ได้สอดคล้องกับธรรมชาติของเนื้อหาวิชาที่ตนเองสอน					
7	ครูคัดสรร หรือประดิษฐ์ สื่อ และเทคโนโลยีที่ทันสมัย สอดคล้องกับความต้องการและระดับความสามารถของผู้เรียน					
8	ครูคัดเลือกสื่อ และเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ในกระบวนการจัดการเรียนรู้ จัดทำคลังสื่อดิจิทัล และแบ่งปันสื่อร่วมกัน					
9	ครูสะท้อนผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ					
10	ครูนำผลการประเมินมาทบทวน แก้ไขแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และพัฒนาการออกแบบการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เพื่อนำมาปรับ ให้เหมาะสมกับความต้องการของผู้เรียนในห้องเรียนคละชั้น					

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

.....

แบบวางแผนกำหนดกิจกรรมการพัฒนาทักษะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างหลากหลายด้วยเทคนิคประชุมระดมสมอง

งานวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนขนาดเล็ก

คำชี้แจง

แบบวางแผนกำหนดกิจกรรมการพัฒนาทักษะการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยเทคนิคประชุมระดมสมอง นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนบ้านบัวจันทร์ สพป.พิษณุโลก เขต 1 ในปีการศึกษา 2568 ด้วยเทคนิคระดมสมอง โดยการบันทึกข้ออมูลตามขั้นตอน วิธีดำเนินการ ผู้รับผิดชอบและผลลัพธ์การเปลี่ยนแปลงที่คาดหวัง ลงในเอกสารฉบับนี้ แบบวางแผนนี้ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์กำหนดกิจกรรมการพัฒนาทักษะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างหลากหลาย

นายสุพรเทพ เรณุมาน
นิสิตปริญญาเอก สาขาการบริหารการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

แบบวางแผนกำหนดกิจกรรมการพัฒนาทักษะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างหลากหลาย ด้วยเทคนิคประชุมระดมสมอง

ขั้นตอน	วิธีดำเนินการ	ผู้รับผิดชอบ	ผลลัพธ์การเปลี่ยนแปลงที่คาดหวัง
1. วิเคราะห์สภาพปัญหาในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย	ให้ครูแต่ละคนเล่าประสบการณ์ปัญหาที่พบ	ทีมพัฒนาครูผู้สอน	- ความสามารถขั้นนำเข้าสู่บทเรียน .... - ความสามารถขั้นสอนหรือปฏิบัติกิจกรรม .... - ความสามารถขั้นสรุปบทเรียน ....
2. ระดมสมองแนวคิดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย	ครูและทีมพัฒนาร่วมกันเสนอแนวคิดกิจกรรมที่เหมาะสมกับห้องเรียนแบบคละชั้น	ทีมพัฒนาครูผู้สอน	1. ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน .... 2. ขั้นสอนหรือปฏิบัติกิจกรรม .... 3. ขั้นสรุปบทเรียน .....

ขั้นตอน	วิธีดำเนินการ	ผู้รับผิดชอบ	ผลลัพธ์การเปลี่ยนแปลงที่คาดหวัง
3. คัดเลือกแนวคิดการพัฒนาครู	ใช้การโหวต/จัดกลุ่ม Post-it เพื่อเลือกกิจกรรมที่เหมาะสม แล้วจัดทำเป็นร่างกิจกรรมการพัฒนาครู	ทีมพัฒนาครูผู้สอน	ร่างกิจกรรมที่มีความเป็นไปได้และตรงตามความต้องการของครูผู้สอน ....
4. สังเคราะห์และจัดทำแนวทางการพัฒนาครู	สังเคราะห์แนวคิดที่ได้ มาพัฒนาเป็นแผนกิจกรรมการพัฒนาครู	ทีมพัฒนา	แผนกิจกรรมการพัฒนาครูที่สอดคล้องกับการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้แบบคละชั้น ....
5. กำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จ	ร่วมกันเสนอวิธีวัดผลทักษะการจัดการเรียนรู้แบบคละชั้นของครู	ทีมพัฒนา	มีเกณฑ์วัดผลที่ชัดเจนสำหรับใช้ติดตามและประเมินผล ....

แบบประเมินตนเองเกี่ยวกับความเข้าใจใน
การจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างหลากหลายสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครู

เรื่อง รูปแบบการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนขนาดเล็ก

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัย เรื่อง รูปแบบการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับ การสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนขนาดเล็ก ของนายสุพรเทพ เรณุมาน นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยนเรศวร ซึ่งมีผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สถิรพร เชาวน์ชัย เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา

2. แบบสอบถามนี้ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์ประเมินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างหลากหลายสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครู

3. แบบสอบถามนี้แบ่งออกเป็น 2 ตอน

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับการสอนแบบคละชั้นของครู

จึงขอความกรุณาจากท่านได้ตอบแบบสอบถามตามความเป็นจริง ผู้วิจัยจะเก็บรักษาคำตอบของท่านไว้เป็นความลับ โดยจะนำมาวิเคราะห์ในภาพรวม ซึ่งไม่มีผลกระทบใด ๆ ทั้งสิ้น และขอขอบคุณทุกท่านเป็นอย่างสูงที่ให้ความอนุเคราะห์ในการตอบคำถามครั้งนี้

นายสุพรเทพ เรณุมาน
นิสิตปริญญาเอก สาขาการบริหารการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง ❑ ตามสภาพความเป็นจริง

1. เพศ

❑ ชาย ❑ หญิง

2. ตำแหน่ง

❑ ครู

3. วุฒิการศึกษา

❑ปริญญาตรี ❑ปริญญาโท ❑ ปริญญาเอก

4. ประสบการณ์ในการทำงาน

❑ น้อยกว่า 5 ปี ❑ 5-10 ปี ❑ 10 ปีขึ้นไป

ตอนที่ 2 แบบประเมินตนเองเกี่ยวกับความเข้าใจการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างหลากหลายสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครู

คำชี้แจง แบบสอบถามผู้วิจัยมีความประสงค์ที่จะประเมินความเข้าใจการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างหลากหลายสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูขอให้ท่านทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง ❑ เพียงข้อเดียวที่ตรงกับความเข้าใจในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับการสอนแบบคละชั้นของครู

5 คะแนน หมายถึง มีระดับความเข้าใจมากที่สุด
4 คะแนน หมายถึง มีระดับความเข้าใจมาก
3 คะแนน หมายถึง มีระดับความเข้าใจปานกลาง
2 คะแนน หมายถึง มีระดับความเข้าใจน้อย
1 คะแนน หมายถึง มีระดับความเข้าใจน้อยที่สุด

แบบประเมินตนเองเกี่ยวกับความเข้าใจ

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างหลากหลายสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครู

ข้อ	ด้านสภาวะแวดล้อม	ระดับความเข้าใจ				
		5	4	3	2	1
1	ขั้นนำเข้าสู่บทเรียนสามารถเชื่อมโยงประสบการณ์เดิมของผู้เรียนในแต่ละระดับ ในช่วงเริ่มต้นการสอนเข้ากับเนื้อหาใหม่ในห้องเรียนคละชั้นได้อย่างสร้างสรรค์ โดยใช้กิจกรรมที่เข้าใจง่าย สนุก และกระตุ้นความสนใจให้ผู้เรียนพร้อมสำหรับการเรียนรู้					
2	ขั้นสอนหรือปฏิบัติกิจกรรมสามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายและมีความยืดหยุ่น โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างวัย ระดับชั้น และความสามารถของผู้เรียนแต่ละบุคคล เพื่อให้ผู้เรียนทุกคนสามารถเข้าถึงการเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพได้อย่างเต็มที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทของห้องเรียนคละชั้น					
3	ขั้นสรุปบทเรียนสามารถประมวลผลบทเรียนโดยเน้นให้ผู้เรียนในห้องเรียนคละชั้นได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนความคิดเห็น					

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

.....

แบบสังเกตการณ์การเปลี่ยนแปลง
ทักษะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างหลากหลายสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครู

เรื่อง รูปแบบการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนขนาดเล็ก

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัย เรื่อง รูปแบบการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนขนาดเล็ก ของนายสุพรเทพ เรณุมาน นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยนเรศวร ซึ่งมีผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สถิรพร เชาวน์ชัย เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา

2. แบบสอบถามนี้ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์ประเมินการเปลี่ยนแปลงทักษะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างหลากหลายสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูแบบสอบถามนี้แบ่งออกเป็น 2 ตอน

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 การเปลี่ยนแปลงทักษะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างหลากหลายสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครู

จึงขอความกรุณาจากท่านได้ตอบแบบสอบถามตามความเป็นจริง ผู้วิจัยจะเก็บรักษาคำตอบของท่านไว้เป็นความลับ โดยจะนำมาวิเคราะห์ในภาพรวม ซึ่งไม่มีผลกระทบใด ๆ ทั้งสิ้น และขอขอบคุณทุกท่านเป็นอย่างสูงที่ให้ความอนุเคราะห์ในการตอบคำถามครั้งนี้

นายสุพรเทพ เรณุมาน
นิสิตปริญญาเอก สาขาการบริหารการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง ❑ ตามสภาพความเป็นจริง

1. เพศ

❑ ชาย ❑ หญิง

2. ตำแหน่ง

❑ ครู

3. วุฒิการศึกษา

❑ปริญญาตรี ❑ปริญญาโท ❑ ปริญญาเอก

4. ประสบการณ์ในการทำงาน

❑ น้อยกว่า 5 ปี ❑ 5-10 ปี ❑ 10 ปีขึ้นไป

ตอนที่ 2 แบบประเมินการเปลี่ยนแปลงทักษะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างหลากหลายสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครู

คำชี้แจง แบบสอบถามผู้วิจัยมีความประสงค์ที่จะทราบการเปลี่ยนแปลงทักษะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างหลากหลายสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครู ขอให้ท่านทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง ❑ เพียงข้อเดียว ที่ตรงกับความเข้าใจในทักษะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างหลากหลายสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครู

5 คะแนน หมายถึง มีระดับการเปลี่ยนแปลงมากที่สุด

4 คะแนน หมายถึง มีระดับการเปลี่ยนแปลงมาก

3 คะแนน หมายถึง มีระดับการเปลี่ยนแปลงปานกลาง

2 คะแนน หมายถึง มีระดับการเปลี่ยนแปลงน้อย

1 คะแนน หมายถึง มีระดับการเปลี่ยนแปลงน้อยที่สุด

แบบสังเกตการณ์การเปลี่ยนแปลง

ทักษะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างหลากหลายสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครู

ข้อ	ด้านสภาวะแวดล้อม	ระดับการเปลี่ยนแปลง				
		5	4	3	2	1
1	ครูดำเนินกิจกรรมขั้นนำเข้าสู่บทเรียน สอนรวมชั้น เพื่อเตรียมความพร้อม และทบทวนความรู้เดิม					
2	ครูใช้สถานการณ์หรือสื่อมัลติมีเดียร่วมกับการตั้งคำถามเพื่อกระตุ้นความสนใจของนักเรียน					
3	ครูดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ที่แตกต่างกันของผู้เรียนในห้องเรียนเดียวกันได้ โดยจัดกิจกรรมที่มีความยืดหยุ่น และเหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละช่วงวัย					
4	ครูใช้แนวคิด Active Learning มาดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อให้นักเรียนได้คิด วิเคราะห์ และลงมือปฏิบัติจริง					
5	ขั้นสรุปบทเรียน ครูใช้วิธีสะท้อนคิด โดยชวนผู้เรียนอธิบายสิ่งที่ได้เรียนรู้					
6	ครูดำเนินกิจกรรมให้ผู้เรียนสรุปเนื้อหาด้วยตนเองผ่านกิจกรรมกลุ่ม การเขียน Mind Map หรือการอภิปราย					
7	ครูดำเนินกิจกรรมให้ผู้เรียนเชื่อมโยงความรู้ที่ได้รับเข้ากับวิถีชีวิตจริงของผู้เรียน					
8	ครูสะท้อนผลการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ผ่านกระบวนการ PLC					
9	ครูดำเนินการปรับปรุงการสอนตามข้อมูลที่ได้รับจากกระบวนการ PLC และผลการเรียนรู้จริงของผู้เรียน					

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

.....

9. แบบการสะท้อนความสำเร็จดำเนินการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนบ้านบัวจันทร์ ปีการศึกษา 2568

การดำเนินงาน	ผลการดำเนินงาน	ปัจจัยสนับสนุน	ปัจจัยที่เป็นอุปสรรค	สิ่งที่ได้เรียนรู้
พัฒนาทักษะการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้				
พัฒนาทักษะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างหลากหลาย				

หมายเหตุ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

10. แบบบันทึกการถอดบทเรียน เรื่อง รูปแบบการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนขนาดเล็ก

การถอดบทเรียน เรื่อง รูปแบบการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนขนาดเล็ก

ผู้เข้าร่วมประชุม

1.ชื่อ.....สกุล.....ตำแหน่ง..... .....

2.ชื่อ.....สกุล.....ตำแหน่ง..... .....

3.ชื่อ.....สกุล.....ตำแหน่ง..... .....

4.ชื่อ.....สกุล.....ตำแหน่ง..... .....

5.ชื่อ.....สกุล.....ตำแหน่ง..... .....

6.ชื่อ.....สกุล.....ตำแหน่ง..... .....

7.ชื่อ.....สกุล.....ตำแหน่ง..... .....

8.ชื่อ.....สกุล.....ตำแหน่ง..... .....

9.ชื่อ.....สกุล.....ตำแหน่ง..... .....

10.ชื่อ.....สกุล.....ตำแหน่ง..... .....

กิจกรรม	**ปัจจัยแห่งความสำเร็จ**	**องค์ความรู้ใหม่**			**รูปแบบการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้**
		วัตถุประสงค์	กระบวนการ	การประเมินผล	

ภาคผนวก ค ผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC)

แบบสอบถามปลายเปิด (Open-Ended Questions)

สถานศึกษาที่เป็นสถานศึกษาต้นแบบการพัฒนาทักษะจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลสำหรับการสอนแบบคละชั้น

โดยมีเกณฑ์ในการพิจารณาความตรงเชิงเนื้อหา (IOC) และความสอดคล้องกับนิยาม ดังนี้

+1 หมายถึง ท่านแน่ใจว่าข้อคำถามมีความสอดคล้องกับนิยามศัพท์เฉพาะ

0 หมายถึง ท่านไม่แน่ใจว่าข้อคำถามมีความสอดคล้องกับนิยามศัพท์เฉพาะ

-1 หมายถึง ท่านแน่ใจว่าข้อคำถามไม่มีความสอดคล้องกับนิยามศัพท์เฉพาะ

ข้อ	รายการ	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ (คนที่)					รวม	IOC	แปลผล
		1	2	3	4	5			
ประเด็นที่ 1 ทักษะการพัฒนาหลักสูตร									
สถานศึกษามีแนวทาง ขั้นตอน วิธีการ พัฒนาทักษะให้ครูมีความสามารถพัฒนาหลักสูตร ในประเด็น 1) ความสามารถวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน 2) ความสามารถกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร 3) ความสามารถเลือกและจัดเนื้อหาสาระ 4) ความสามารถออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ 5) ความสามารถในการวัดและประเมินผล 6) ความสามารถบริหารจัดการหลักสูตร และ 7) ความสามารถปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง อย่างไร								
		+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
ประเด็นที่ 2 ทักษะการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้									
สถานศึกษามีแนวทาง ขั้นตอน วิธีการ พัฒนาทักษะให้ครูมีความสามารถออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ ในประเด็น 1) ความสามารถวิเคราะห์หลักสูตร 2) ความสามารถกำหนดจุดมุ่งหมายการเรียนรู้ 3) ความสามารถออกแบบกิจกรรมการสอน 4) ความสามารถเลือกสื่อและทรัพยากร และ 5) ความสามารถปรับปรุงและพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ อย่างไร								
		+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้

ประเด็นที่ 3 ทักษะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้								
สถานศึกษามีแนวทาง ขั้นตอน วิธีการ พัฒนาทักษะให้ครูมีความสามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ในประเด็น 1) ความสามารถนำเข้าสู่บทเรียน 2) ความสามารถสอนหรือปฏิบัติกิจกรรม และ 3) ความสามารถสรุปบทเรียน อย่างไร								
	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้

ข้อ	**รายการ**	**ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ (คนที่)**					**รวม**	**IOC**	**แปลผล**
		1	**2**	**3**	**4**	**5**			
ประเด็นที่ 4 ทักษะการประเมินผลการเรียนรู้									
สถานศึกษามีแนวทาง ขั้นตอน วิธีการ พัฒนาทักษะให้ครูมีความสามารถประเมินผลการเรียนรู้ ในประเด็น 1) ความสามารถวัดและประเมินผลเพื่อการพัฒนา (Assessment for Learning) 2) ความสามารถวัดและประเมินผลเพื่อการเรียนรู้ (Assessment as Learning) และ 3) ความสามารถวัดและประเมินผลเพื่อสรุปผล (Assessment of Learning) อย่างไร									
		+1	+1	0	+1	+1	5	0.80	ใช้ได้
ประเด็นที่ 5 ทักษะการจัดการชั้นเรียนแบบคละชั้น									
สถานศึกษามีแนวทาง ขั้นตอน วิธีการ พัฒนาทักษะให้ครูมีความสามารถจัดการชั้นเรียนแบบคละชั้น ในประเด็น 1) ความสามารถกำหนดเป้าหมายที่ พึงประสงค์ 2) ความสามารถจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพ 3) ความสามารถสร้างบรรยากาศทางจิตวิทยา และ 4) ความสามารถจูงใจและการเสริมแรง อย่างไร									
		+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
6. ทักษะการใช้สื่อและเทคโนโลยีอย่างเหมาะสมกับผู้เรียนหลากหลายระดับ									
สถานศึกษามีแนวทาง ขั้นตอน วิธีการ พัฒนาทักษะให้ครูมีความสามารถใช้สื่อและเทคโนโลยีอย่างเหมาะสมกับผู้เรียนหลากหลาย ในประเด็น 1) ความสามารถเลือกและใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม 2) ความสามารถออกแบบการเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยี 3) ความสามารถพัฒนาทักษะดิจิทัลของผู้เรียน 4) ความสามารถสื่อสารและการมีส่วนร่วมผ่านเทคโนโลยี และ 5) ความสามารถใช้เทคโนโลยีเพื่อการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ อย่างไร									
		+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้

7. ทักษะการวิเคราะห์ระดับความสามารถของผู้เรียนเป็นรายบุคคล							
สถานศึกษามีแนวทาง ขั้นตอน วิธีการ พัฒนาทักษะให้ครูมีความสามารถวิเคราะห์ระดับความสามารถของผู้เรียนเป็นรายบุคคล ในประเด็น 1) ความสามารถในการประเมินพหุปัญญาของผู้เรียน และ 2) ความสามารถในการประเมินความต้องการในการเรียนรู้ อย่างไร							
	0	+1	+1	+1	+1	5	0.80	ใช้ได้

ผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บ รวบรวมข้อมูล

ผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC)

แบบประเมินตนเองเกี่ยวกับความเข้าใจในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้
สำหรับการสอนแบบคละชั้นของครู

โดยมีเกณฑ์ในการพิจารณาความตรงเชิงเนื้อหา (IOC) และความสอดคล้องกับนิยาม ดังนี้

+1 หมายถึง ท่านแน่ใจว่าข้อคำถามมีความสอดคล้องกับนิยามศัพท์เฉพาะ

0 หมายถึง ท่านไม่แน่ใจว่าข้อคำถามมีความสอดคล้องกับนิยามศัพท์เฉพาะ

-1 หมายถึง ท่านแน่ใจว่าข้อคำถามไม่มีความสอดคล้องกับนิยามศัพท์เฉพาะ

ข้อ	รายการ	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ (คนที่)					รวม	IOC	แปลผล
		1	2	3	4	5			
1	สามารถพิจารณาตีความ และประเมินองค์ประกอบต่าง ๆ ของหลักสูตรหลายระดับชั้นพร้อมกัน รวมถึงการหาจุดร่วมของตัวชี้วัดหรือสาระการเรียนรู้ที่สามารถบูรณาการเนื้อหาตามความแตกต่างของแต่ละระดับชั้น เพื่อนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้แบบคละชั้นได้	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
2	สามารถออกแบบเป้าหมายการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นและเชื่อมโยงมาตรฐาน/ตัวชี้วัดให้สอดคล้องกับความ	+1	+1	+1	-1	+1	5	0.80	ใช้ได้

ข้อ	รายการ	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ (คนที่)					รวม	IOC	แปลผล
		1	2	3	4	5			
	หลากหลายของผู้เรียนในชั้นเรียนคละชั้น พร้อมทั้งกำหนดจุดมุ่งหมาย ผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวัง และภาระชิ้นงานได้อย่างชัดเจน								
3	สามารถวางแผนและจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ตอบสนองความแตกต่างของผู้เรียน ส่งเสริมการมีส่วนร่วม นำแนวคิดการเรียนรู้สมัยใหม่มาใช้และจัดการชั้นเรียนคละชั้นที่มีกิจกรรมหลากหลายพร้อมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ	+1	+1	+1	-1	+1	5	0.80	ใช้ได้
4	สามารถคัดสรรประดิษฐ์ และจัดการสื่อเทคโนโลยีให้เหมาะสมกับผู้เรียนหลากหลายระดับ พร้อมทั้งทดสอบประสิทธิภาพ จัดทำคลังสื่อดิจิทัล และออกแบบใบกิจกรรมตามระดับชั้นในห้องเรียนคละชั้นได้	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้

ข้อ	รายการ	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ (คนที่)					รวม	IOC	แปลผล
		1	2	3	4	5			
5	สามารถสะท้อนและปรับปรุงการจัดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ออกแบบการประเมินที่หลากหลายและตรงตามสภาพจริง สร้างเครื่องมือวัดและประเมินผลที่เหมาะสมกับผู้เรียนหลายระดับ และมีระบบเก็บหลักฐานการเรียนรู้อย่างเป็นระบบสำหรับชั้นเรียนคละชั้นได้	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้

ผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บ รวบรวมข้อมูล

ผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC)

แบบสังเกตการณ์การเปลี่ยนแปลง

ทักษะการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับการสอนแบบคละชั้นของครู

โดยมีเกณฑ์ในการพิจารณาความตรงเชิงเนื้อหา (IOC) และความสอดคล้องกับนิยาม ดังนี้

+1 หมายถึง ท่านแน่ใจว่าข้อคำถามมีความสอดคล้องกับนิยามศัพท์เฉพาะ

0 หมายถึง ท่านไม่แน่ใจว่าข้อคำถามมีความสอดคล้องกับนิยามศัพท์เฉพาะ

-1 หมายถึง ท่านแน่ใจว่าข้อคำถามไม่มีความสอดคล้องกับนิยามศัพท์เฉพาะ

ข้อ	รายการ	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ (คนที่)					รวม	IOC	แปลผล
		1	2	3	4	5			
1	ครูสังเคราะห์ตัวชี้วัดปลายทาง/ระหว่างทาง สาระสำคัญ และสมรรถนะตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
2	ครูพิจารณาตัวชี้วัดหรือสาระการเรียนรู้ที่สามารถบูรณาการเนื้อหา ตามความแตกต่างเพื่อนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้แบบคละชั้น	+1	+1	+1	-1	+1	5	0.80	ใช้ได้
3	ครูกำหนดจุดมุ่งหมายการเรียนรู้ยึดตามมาตรฐาน/ตัวชี้วัดหลักสูตร ที่จะทำให้	+1	+1	+1	-1	+1	5	0.80	ใช้ได้

ข้อ	รายการ	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ (คนที่)					รวม	IOC	แปลผล
		1	2	3	4	5			
	ทราบได้ว่าผู้เรียนจะเกิดพฤติกรรมใดบ้าง โดยกำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวังและภาระชิ้นงานของผู้เรียนเป็นสำคัญ								
4	ครูเชื่อมโยงเป้าหมายการเรียนรู้ที่มีความยืดหยุ่น และสอดคล้องกับความหลากหลายของผู้เรียนในห้องเรียนคละชั้น	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
5	ครูนำทฤษฎีการเรียนรู้ที่ตอบสนองความแตกต่างของแต่ละบุคคล สำหรับห้องเรียนคละชั้นมาเป็นพื้นฐานในการวางแผนกิจกรรมการสอนอย่างเป็นขั้นตอน เพื่อนำไปสู่ผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวัง	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
6	ครูเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ได้สอดคล้องกับ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้

ข้อ	รายการ	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ (คนที่)					รวม	IOC	แปลผล
		1	2	3	4	5			
	ธรรมชาติของเนื้อหาวิชาที่ตนเองสอน								
7	ครูคัดสรร หรือประดิษฐ์ สื่อ และเทคโนโลยีที่ทันสมัยสอดคล้องกับความต้องการและระดับความสามารถของผู้เรียน	+1	+1	+1	-1	+1	5	0.80	ใช้ได้
8	ครูคัดเลือกสื่อ และเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ในกระบวนการจัดการเรียนรู้ จัดทำคลังสื่อดิจิทัล และแบ่งปันสื่อร่วมกัน	+1	+1	+1	-1	+1	5	0.80	ใช้ได้
9	ครูสะท้อนผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
10	ครูนำผลการประเมินมาทบทวน แก้ไขแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และพัฒนาการออกแบบการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เพื่อนำมาปรับ ให้เหมาะสมกับ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้

ข้อ	รายการ	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ (คนที่)					รวม	IOC	แปลผล
		1	2	3	4	5			
	ความต้องการของผู้เรียนในห้องเรียนคละชั้น								

ผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บ รวบรวมข้อมูล

ผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC)

แบบประเมินตนเองเกี่ยวกับความเข้าใจ

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างหลากหลายสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครู

โดยมีเกณฑ์ในการพิจารณาความตรงเชิงเนื้อหา (IOC) และความสอดคล้องกับนิยาม ดังนี้

+1 หมายถึง ท่านแน่ใจว่าข้อคำถามมีความสอดคล้องกับนิยามศัพท์เฉพาะ

0 หมายถึง ท่านไม่แน่ใจว่าข้อคำถามมีความสอดคล้องกับนิยามศัพท์เฉพาะ

-1 หมายถึง ท่านแน่ใจว่าข้อคำถามไม่มีความสอดคล้องกับนิยามศัพท์เฉพาะ

ข้อ	รายการ	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ (คนที่)					รวม	IOC	แปลผล
		1	2	3	4	5			
1	ขั้นนำเข้าสู่บทเรียนสามารถเชื่อมโยงประสบการณ์เดิมของผู้เรียนในแต่ละระดับในช่วงเริ่มต้นการสอนเข้ากับเนื้อหาใหม่ในห้องเรียนคละชั้นได้อย่างสร้างสรรค์ โดยใช้กิจกรรมที่เข้าใจง่าย สนุก และกระตุ้นความสนใจให้ผู้เรียนพร้อมสำหรับการเรียนรู้	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
2	ขั้นสอนหรือปฏิบัติกิจกรรมสามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายและมีความยืดหยุ่น โดยคำนึงถึงความแตกต่าง	+1	+1	+1	-1	+1	5	0.80	ใช้ได้

ข้อ	รายการ	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ (คนที่)					รวม	IOC	แปลผล
		1	2	3	4	5			
	ระหว่างวัย ระดับชั้น และความสามารถของผู้เรียนแต่ละบุคคล เพื่อให้ผู้เรียนทุกคนสามารถเข้าถึงการเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพได้อย่างเต็มที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทของห้องเรียนคละชั้น								
3	ขั้นสรุปบทเรียน สามารถประมวลผลบทเรียนโดยเน้นให้ผู้เรียนในห้องเรียนคละชั้นได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนความคิดเห็น	+1	+1	+1	-1	+1	5	0.80	ใช้ได้

ผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บ รวบรวมข้อมูล

ผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC)

แบบสังเกตการณ์การเปลี่ยนแปลง

ทักษะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างหลากหลายสำหรับการสอนแบบคละชั้นของครู

โดยมีเกณฑ์ในการพิจารณาความตรงเชิงเนื้อหา (IOC) และความสอดคล้องกับนิยาม ดังนี้

+1 หมายถึง ท่านแน่ใจว่าข้อคำถามมีความสอดคล้องกับนิยามศัพท์เฉพาะ

0 หมายถึง ท่านไม่แน่ใจว่าข้อคำถามมีความสอดคล้องกับนิยามศัพท์เฉพาะ

-1 หมายถึง ท่านแน่ใจว่าข้อคำถามไม่มีความสอดคล้องกับนิยามศัพท์เฉพาะ

ข้อ	รายการ	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ (คนที่)					รวม	IOC	แปลผล
		1	2	3	4	5			
1	ครูดำเนินกิจกรรมขั้นนำเข้าสู่บทเรียน สอนรวมชั้น เพื่อเตรียมความพร้อม และทบทวนความรู้เดิม	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
2	ครูใช้สถานการณ์หรือสื่อมัลติมีเดียร่วมกับการตั้งคำถามเพื่อกระตุ้นความสนใจของนักเรียน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
3	ครูดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ที่แตกต่างกันของผู้เรียนในห้องเรียนเดียวกันได้ โดยจัดกิจกรรมที่มีความยืดหยุ่นและเหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละช่วงวัย	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
4	ครูใช้แนวคิด Active Learning มาดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อให้	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้

ข้อ	รายการ	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ (คนที่)					รวม	IOC	แปลผล
		1	2	3	4	5			
	นักเรียนได้คิด วิเคราะห์และลงมือปฏิบัติจริง								
5	ขั้นสรุปบทเรียน ครูใช้วิธีสะท้อนคิด โดยชวนผู้เรียนอธิบายสิ่งที่ได้เรียนรู้	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
6	ครูดำเนินกิจกรรมให้ผู้เรียนสรุปเนื้อหาด้วยตนเองผ่านกิจกรรมกลุ่มการเขียน Mind Map หรือการอภิปราย	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
7	ครูดำเนินกิจกรรมให้ผู้เรียนเชื่อมโยงความรู้ที่ได้รับเข้ากับวิถีชีวิตจริงของผู้เรียน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
8	ครูสะท้อนผลการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ผ่านกระบวนการ PLC	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
9	ครูดำเนินการปรับปรุงการสอนตามข้อมูลที่ได้รับจากกระบวนการ PLC และผลการเรียนรู้จริงของผู้เรียน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้

ภาคผนวก ง กิจกรรมประชุมเชิงปฏิบัติการการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลฯ

กิจกรรมประชุมเชิงปฏิบัติการการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัล สำหรับการสอนแบบคละชั้นของครูโรงเรียนขนาดเล็ก

หลักการและเหตุผล

ในยุคปัจจุบันที่เทคโนโลยีดิจิทัลกำลังเปลี่ยนแปลงการจัดการศึกษา โรงเรียนขนาดเล็กจำนวนมากยังคงเผชิญกับความท้าทายในการจัดการเรียนการสอนแบบคละชั้น ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะที่นักเรียนหลากหลายวัย ระดับชั้น และความสามารถต้องเรียนรู้ร่วมกันในห้องเรียนเดียว การพัฒนาทักษะของครูเพื่อรองรับสถานการณ์ดังกล่าวจึงเป็นสิ่งจำเป็นเร่งด่วนที่จะช่วยให้การจัดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพ และตอบสนองความต้องการของผู้เรียน ครูจำเป็นต้องมีความพร้อมในการออกแบบและจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สามารถตอบสนองความแตกต่างหลากหลายของผู้เรียนได้ พร้อมทั้งสามารถบูรณาการเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้าสู่กระบวนการเรียนการสอนได้อย่างเหมาะสม ทักษะการจัดการเรียนรู้ที่ควรพัฒนาเร่งด่วนของครูโรงเรียนขนาดเล็ก ได้แก่ ทักษะการออกแบบการจัดการเรียนรู้ และทักษะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ทักษะแรกครอบคลุมความสามารถในการวิเคราะห์หลักสูตรหลายระดับชั้นเพื่อค้นหาจุดร่วมที่สามารถบูรณาการเนื้อหาได้อย่างสมเหตุสมผล การกำหนดจุดมุ่งหมายการเรียนรู้ที่มีความยืดหยุ่นและสอดคล้องกับศักยภาพของผู้เรียนที่หลากหลาย การวางแผนกิจกรรมการสอนบนพื้นฐานทฤษฎีการเรียนรู้ที่เน้นความแตกต่างของแต่ละบุคคล และการเลือกใช้สื่อเทคโนโลยีดิจิทัลที่ทันสมัยและเหมาะสมกับบริบทการเรียนรู้ การพัฒนาทักษะเหล่านี้จะช่วยให้ครูสามารถจัดการเรียนรู้ในห้องเรียนคละชั้นได้อย่างมีคุณภาพ รองรับความต้องการของผู้เรียนที่หลากหลาย และประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างสร้างสรรค์และเหมาะสม สำหรับบริบทของโรงเรียนขนาดเล็กการลงทุนในการพัฒนาครูด้านนี้จึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนรู้

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมสามารถวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อบูรณาการเนื้อหาสำหรับการกำหนดจุดมุ่งหมายการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นสอดคล้องกับความหลากหลายของผู้เรียน
2. เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมสามารถออกแบบกิจกรรมการสอน บนพื้นฐานทฤษฎีที่ตอบสนองความแตกต่างของผู้เรียนคละชั้น

3. เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมฝึกปฏิบัติการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ทันสมัย และเหมาะสมกับความต้องการของห้องเรียนแบบคละชั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4. เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมได้สะท้อนผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงและพัฒนาการออกแบบการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

รูปแบบการอบรม

การอบรมจะเป็นรูปแบบประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) ที่เน้นการลงมือปฏิบัติจริงและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยมีกิจกรรมหลากหลายดังนี้

1. การบรรยายและอภิปราย เพื่อสร้างความเข้าใจในแนวคิดและหลักการที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบการจัดการเรียนรู้ และการจัดการเรียนรู้ในห้องเรียนแบบคละชั้น

2. การฝึกปฏิบัติ ในแต่ละทักษะ เช่น การวิเคราะห์หลักสูตร, การเขียนแผนการจัดการเรียนรู้, การสร้างสื่อดิจิทัล, การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้แบบผสมผสาน

3. การสาธิตและการใช้เครื่องมือเทคโนโลยีดิจิทัล ในการออกแบบและจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เช่น แอปพลิเคชันพื้นฐาน, AI, แพลตฟอร์มต่าง ๆ

4. กิจกรรมกลุ่มและการนำเสนอผลงาน เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกัน และการแลกเปลี่ยนประสบการณ์

5. การสะท้อนคิด (Reflection) เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมได้ประเมินและปรับปรุงการเรียนรู้ของตนเอง

รายละเอียดกิจกรรมการอบรม

ชื่อกิจกรรม	วิทยากร	วัตถุประสงค์	รูปแบบกิจกรรม	ระยะเวลา
การพัฒนาทักษะการออกแบบการจัดการเรียนรู้				
(ภาคเช้า) การวิเคราะห์หลักสูตรและการกำหนดจุดมุ่งหมายการเรียนรู้ยุคดิจิทัล				
กิจกรรมที่ 1 เปิดการอบรมและสร้างความคุ้นเคย	ทีมพัฒนา	สร้างความเข้าใจร่วมกันเกี่ยวกับหลักการและเหตุผลของการอบรม และให้ผู้เข้ารับการอบรมได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์และความต้องการ	- บรรยาย - แลกเปลี่ยนความคิดเห็น	30 นาที
กิจกรรมที่ 2 การวิเคราะห์ความสามารถ และความต้องการของผู้เรียนเป็นรายบุคคล	ทีมพัฒนา	เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมสามารถวิเคราะห์และทำความเข้าใจรูปแบบความฉลาดที่โดดเด่นหลากหลายด้านของผู้เรียน (พหุปัญญา) และประเมินความต้องการในการเรียนรู้ของผู้เรียนแต่ละคนในห้องเรียนคละชั้นเพื่อนำข้อมูลไปใช้ในการออกแบบ	- บรรยาย - อภิปรายกลุ่ม - ฝึกปฏิบัติ สร้างแบบประเมินพหุปัญญาอย่างง่าย	45 นาที

ชื่อกิจกรรม	วิทยากร	วัตถุประสงค์	รูปแบบกิจกรรม	ระยะเวลา
		กิจกรรมการเรียนรู้แบบ		
กิจกรรมที่ 3 การวิเคราะห์หลักสูตร ฯ สำหรับการสอนแบบคละชั้น	ทีมพัฒนา	ผู้เข้ารับการอบรมสามารถสังเคราะห์ตัวชี้วัดปลายทาง/ระหว่างทางสาระสำคัญ และสมรรถนะตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อหาจุดร่วมของตัวชี้วัด/สาระการเรียนรู้ที่สามารถบูรณาการเนื้อหาตามความแตกต่างของแต่ละระดับชั้น	- บรรยาย - ฝึกปฏิบัติการเขียนจุดประสงค์การเรียนรู้ที่สามารถวัดสังเกต และประเมินได้ รวมถึงการกำหนดภาระชิ้นงานที่สอดคล้องกับห้องเรียนแบบคละชั้น - นำเสนอผลงาน	90 นาที
(ภาคบ่าย) การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้และเลือกใช้เทคโนโลยีดิจิทัล				
กิจกรรมที่ 4 การออกแบบกิจกรรมการสอนแบบคละชั้น	ทีมพัฒนา	ผู้เข้ารับการอบรมสามารถออกแบบกิจกรรมการสอนอย่างเป็นขั้นตอนบนพื้นฐานของทฤษฎีการเรียนรู้ที่ตอบสนองความแตกต่างของแต่ละบุคคลสำหรับห้องเรียนคละชั้น	- บรรยาย - อภิปรายแนวคิด/ทฤษฎีการสอน - การเขียนแผนการจัดการเรียนรู้	90 นาที

ชื่อกิจกรรม	วิทยากร	วัตถุประสงค์	รูปแบบกิจกรรม	ระยะเวลา
กิจกรรมที่ 5 การเลือกและใช้สื่อและเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้คละชั้น	วิทยากรภายนอก	**ผู้**เข้ารับการอบรมสามารถเลือก คัดสรร สร้าง และประยุกต์ใช้สื่อและเทคโนโลยีดิจิทัลที่ทันสมัยและเหมาะสมกับห้องเรียนแบบคละชั้น	- บรรยาย - สาธิตการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล (เช่น YouTube, DLTV, Canva, แอปพลิเคชันพื้นฐาน, AI) - ฝึกปฏิบัติการสร้าง/คัดสรรสื่อดิจิทัลแยกตามระดับชั้น - การจัดทำคลังสื่อดิจิทัล	90 นาที
การพัฒนาทักษะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างหลากหลาย				
(ภาคเช้า) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง				
กิจกรรมที่ 1 การนำเข้าสู่บทเรียนและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ยุคดิจิทัล	ทีมพัฒนา	ผู้เข้ารับการอบรมสามารถนำเข้าสู่บทเรียนได้อย่างน่าสนใจ โดยเชื่อมโยงประสบการณ์เดิมของผู้เรียนกับเนื้อหาใหม่ และจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายยืดหยุ่นสำหรับห้องเรียนคละชั้นได้อย่างมี	- บรรยาย - อภิปรายเทคนิคการนำเข้าสู่บทเรียนที่กระตุ้นความสนใจ - ฝึกปฏิบัติการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย และยืดหยุ่น	90 นาที

ชื่อกิจกรรม	วิทยากร	วัตถุประสงค์	รูปแบบกิจกรรม	ระยะเวลา
		ประสิทธิภาพ โดยใช้สถานการณ์หรือสื่อมัลติมีเดีย		
กิจกรรมที่ 2 การสรุปบทเรียนและปรับปรุงการจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง	ทีมพัฒนา	ผู้เข้ารับการอบรมสามารถสรุปบทเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยใช้เทคนิคการสะท้อนคิด และกระตุ้นให้ผู้เรียนสรุปเนื้อหาด้วยตนเอง และสามารถใช้ผลการสะท้อนคิดเพื่อปรับปรุงและพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ในห้องเรียนคละชั้นอย่างต่อเนื่อง	- บรรยาย - ฝึกปฏิบัติเทคนิคการสรุปบทเรียน (Mind Map, อภิปรายกลุ่ม) - การสะท้อนผลการจัดกิจกรรมผ่านกระบวนการ PLC และการปรับปรุงแผน - การนำเสนอผลงาน และแลกเปลี่ยนเรียนรู้	90 นาที
(ภาคบ่าย) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง				
กิจกรรมที่ 3 สรุปผลการอบรมและถอดบทเรียนความสำเร็จ	ทีมพัฒนา	สรุปความรู้ และทักษะที่ได้รับ ถอดบทเรียนความสำเร็จของการอบรม สร้างขวัญกำลังใจ	- ร่วมกันอภิปรายสรุปองค์ความรู้ที่ได้รับ เพื่อนำไปพัฒนาทักษะของตนเอง - ถอดบทเรียนความสำเร็จของการอบรม	60 นาที